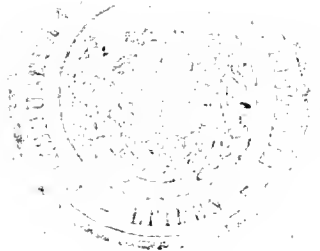
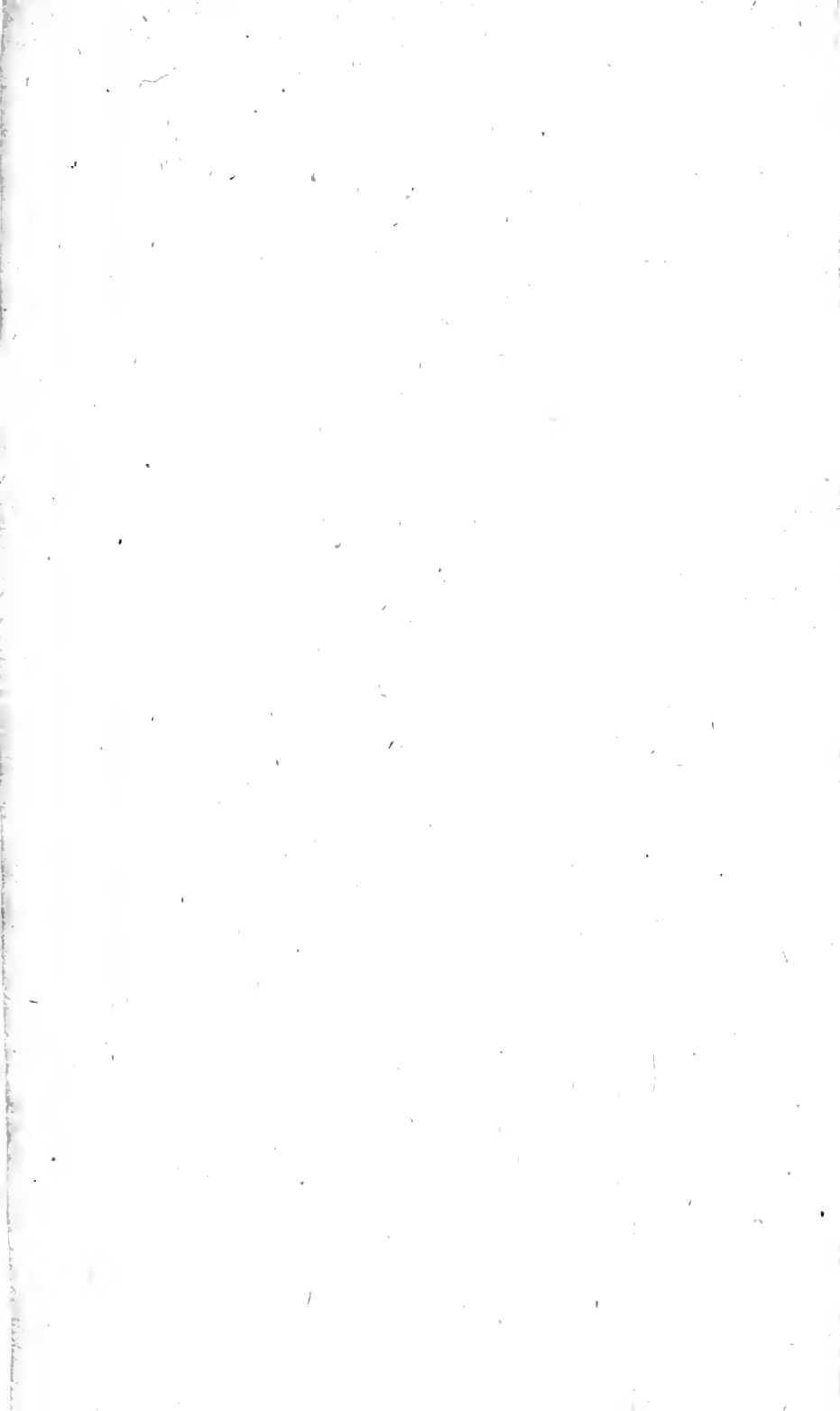

1.1.2 Linn 1766-1770

RBR Boasso

J. P. van Heurn.
NATUURKUNDIGE

1906.

BESCHRIJVING

DER

I N S E C T E N,

WORMEN EN SLAKKEN,

SCHULPDIEREN,

H O O R E N S,

Z E E G E W A S S E N

EN

P L A N T D I E R E N,

VOLGENS HET ZAMENSTEL

VAN

C. LINNAEUS.

Door M. Houttuyn.

~~~~~  
NIEUWE UITGAVE MET 73 PLATEN.  
~~~~~

IX: DEEL.

Het eerste deel verscheen in 1766.

TE AMSTERDAM BIJ

LODEWYK VAN ES;

in de Kalverstraat, N°. 96.

1911
100

THE
MAY 21 1911
WOMAN'S SUFFRAGE
SOCIETY
HOLDERS
NEW YORK

THE
SOCIETY
FOR THE
SUPPORT OF
THE
WOMAN SUFFRAGE

NEW YORK

1911

THE
SOCIETY
FOR THE
SUPPORT OF
THE
WOMAN SUFFRAGE

INHOUD VAN DIT STUK.

Z E S D E A F D E E L I N G .

- LXV. HOOFDST. *De Eigenschappen der ZEE-GEWASSEN in 't algemeen. Het Denkbeeld, dat zy Planten waren, allengs veranderd in 't Gevoelen, dat sommigen Woonplaatsen van Polypen of dergelyk Zee-Gewormte, door dezelyen gefabriceerd; anderen Plantdieren zyn. Rangfchikking van de Zee-Gewasfen in 't algemeen. en van de Steenagtige in 't byzonder.* Bladz. 1
- LXVI. HOOFDST. *Befchryving van 't Geflagt der PYPKORAALEN, waar onder het Rooode, dat van sommigen Orgel-Koraal genoemd wordt, de voornaamfte plaats bekleedt.* — 88
- LXVII. HOOFDST. *Befchryving van 't Geflagt der MADREPOREN, anders ook wel Sterrekoraalen genaamd, onder welken de Sterre-Steenen en Zee-Paddeftoelen, het Witte Koraal, enz. begreepen worden.* — 102
- LXVIII. HOOFDST. *Befchryving van 't Geflagt der MILLEPOREN, dus wegens de menigte van fyne Gaatjes, waar mede zy doorboord zyn, en anders ook wel Kalk-Koraalen genaamd.* — 175
- LXIX. HOOFDST. *Befchryving van 't Geflagt der CELLEPOREN, dat het Puimsteen-Koraal, den Sponsteen en meer dergelyke Zelfftandigheden begrypt.* — 205
- * 2
- LXX.

- LXX. HOOFDST. *De Eigenschappen der DIERPLANTEN en PLANTDIEREN in 't algemeen, hunne Onderscheiding, Rangschikking en Kenmerken der Geslagten.* Bladz. 216
- LXXI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der EDELE KORAALEN, waar in het Konings-Koraal, de Leedjes-Koraalen, en het zo vermaarde Bloedkoraal, vervat zyn.* — 232
- LXXII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der ZEE-HERSTEREN, anders ook wel Zee-Boomen genaamd of Hoorngewassen, als die van eene Hout- of Hoornagtige natuur en buigzaam zyn.* — 294
- LXXIII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der ALCYONIËN, waar in die men Ballen, Appelen, Vygen noemt, de Zee-Hand, Gevingerde, Eoomagtig Getakte en andere Lighaamen van een voos Gestel, als uit Zee-Schuim bestaande.* — 369
- LXXIV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der SPONSEN, of Sponsgewassen, waar van sommigen Kloot-rond, anderen Waaijeragtig plat, Buisagtig hol, Gevingerd of in veele dunne Takjes verdeeld zyn, enz.* — 419
- LXXV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der KORSTGEWASSEN.* — 470
- LXXVI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der PYPGEWASSEN.* — 484
- LXXVII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der KORAALMOSSSEN.* — 504
- LXXVIII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslagt der KORALLYNEN, die in Blaas- en Cel-Korallynen onderscheiden worden.* — 520
- AAN-

AANWYZING DER PLAATEN;

en der Bladzyden,

alwaar de *Figuuren aangehaald of beschreeven worden.*

PLAAT CXXVI. Afbeelding van
PYPKORAAL en Zee-Kam-
pernoeljes. tegen over Bladz. 89.

- Fig. 1.* Geboogen Pyp-Koraal. *bl.* 93
— 2. Sponsagtig Pypkoraal met
de Wormpjes. *bl.* 95
— 3. Scheef gegroeid by Ver-
diepingen. *bl.* 96
— 4. Zee-Mol-Slak. *bl.* 121
— 5. Perksteen. *bl.* 126.

PLAAT CXXVII. Afbeelding van
MADREPOREN. — — — 127

- Fig. 1.* Steen-Amaranth. *bl.* 128
— 2. Steen-Zwam. *bl.* 130
— 3. Zee-Honigraat. *bl.* 131
— 4. *Gestempelde* Sterresteen
of Zonnesteen. *bl.* 141
— 5. Orgelsteen. *bl.* 145

PLAAT CXXVIII. Afbeelding van
MADREPOREN. — — — 151

- 1. Kruidnagel-Gewas. *bl.* 151
— 2. Steen-Anjeller. *bl.* 161
— 3. Endivic-Koraal. *bl.* 162

PLAAT CXXIX. Afbeelding van
MADREPOREN, — — — 163

- Fig. 1.* Kruidnagel-Koraal. *bl.* 164
— 2. Wit Maagde-Koraal. *bl.* 163

* 3

Fig. 3:

Fig. 3. Wit Koraal met Dopjes. bl. 169

— 4. Westindifch Rooze-
kleur - Koraal. bl. 170

PLAAT CXXX. Afbeelding van
MILLEPOREN. tegen over Bladz. 177

Fig. 1. Suiker - Koraal om een
Hooren gegroeid. bl. 178

— 2. Platagtig getakte Mille-
pore. bl. 188

— 3. Manchet van Neptunus.
. bl. 194

— 4. Tralie - Koraal. bl. 194

— 5. Kant - Koraal. bl. 197

— 6. Kalk - Koraal. bl. 203

— 7. Puimsteen - Koraal, ver-
groot. bl. 209

PLAAT CXXXI. Afbeelding der
EDELE KORAALEN. — — — 233

Fig. 1. Konings - Koraal met zyn
Wortel. bl. 240

— 2. Fyn Leedjes - Koraal. bl. 243

— 3. Rood Leedjes - Koraal,
ver groot. bl. 253

— 4. Bloed - Koraal op zyn
Rots. bl. 264

PLAAT CXXXII. Afbeelding van
ZEE-HEESTERS, — — — 295

Fig. 1. De Zee - veder. Gorg.
Verticillaris. bl. 309

— 2. De Zee - Bezem. *G. Ver-*
rucosa. bl. 331

— 3. Gedoornde Zee - Heester.
G. Muricata. bl. 334

Fig. 4:

Fig. 4. Poreuze Zee-Heester. G.
Porosa. bl. 335

— 5. Zee-Wilg. G. *Anceps.* bl. 345

PLAAT CXXXIII. Afbeelding van
ALCYONIËN, *tegen over* Bladz. 373

Fig. 1. Boomagtig *Alcyonie.* bl. 374

— 2. Pen-agtige. bl. 386

— 3. Sponsagtige. bl. 394

— 4. Klootronde of Zee-O-
ranje-Appel. bl. 404

PLAAT CXXXIV. Afbeelding van
dito. — — — — 415

Fig. 1. Lilagtige *Alcyonie.* bl. 415

— 2. Pyp-Spons met een Zee-
Heester *samengegroeid* bl. 438

PLAAT CXXXV. Afbeelding van
SPONSEN, — — — — 441

Fig. 1. De Zee-Handschoen van
Ceylon. bl. 441

— 2. Zwarte Spons. bl. 445

— 3. Harde of Bokken-Spons. bl. 445

— 4. Oogjes-Spons. bl. 454

PLAAT CXXXVI. Afbeelding van
KORST- en PYPGEWASSEN. — — — — 471

Fig. 1. Breedbladerig Korstge-
was. bl. 472

— 2. Mosagtig, op Zee-Ruy. bl. 480

— 3. Onverdeelt of ongetakt
Pypgewas. bl. 485

— 4. Genaveld. of Zee Navel.
kruid. bl. 498

PLAAT CXXXVII. Afbeelding van
 KORAALMOSSEN en KO-
 RALLYNEN. tegen over Bladz. 509

- Fig. 1. Winkel - Koraalmos van
Ceylon. bl. 510
- 2. Penfeel - Koraalmos. bl. 517
- 3. Zee - Ruy - Korallyn ,
ver groot. bl. 528
- 4. Sikkel - Korallyn , *ver.*
groot, &c. bl. 547
begroeid met Klim - op Ko-
rallyn. bl. 557
en met Fluit - Korallyn. bl. 559

PLAAT CXXXVIII. Afbeelding
 van KORALLYNEN, — — — 567

- Fig. 1. Draad - Korallyn. *S. Di-*
chotoma, met de Polypen
en Blaasjes of Eijernes-
ten, sterk ver groot. bl. 567
- 2. Vogelkop - Korallyn , *S.*
Avicularia, de Natuur-
lyke grootte wyzen de
Sterretjes aan, bl. 585
- 3. Kruipend Cel - Korallyn. *S. reptans, sterk*
ver groot. bl. 589

BESCHRYVING DER DIËREN

ZESDE AFDEELING.

LXV. HOOFDSTUK.

De Eigenschappen der ZEE-GEWASSEN in 't algemeen. Het Denkbeeld, dat zy Planten waren, allengs veranderd in 't Gevoelen, dat sommigen derzelven Woonplaatfen van Polyppen of dergelyk Zee-Gewormte, door dezelve gefabriceerd; anderen Plantdieren zyn. Rangfchikking van de Zee-Gewassen in 't algemeen, en van de Steenagtige in 't byzonder.

On-
O-
der die Schepzelen of Voortbreng-
zels der Natuur, welke my nu
nog in het Ryk der Dieren te be-
fchryven staan, heeft LINNÆUS
een zeer fyne onderscheiding gemaakt. Hy
verdeelt dezelve, naamelyk, in *Lithophyta* en
Zoöphyta; welke den Vierden en Vyfden
Rang uitmaaken in de Klasse der Wormen.
De eerstgemelden zyn Kalkagtige Samen-
groeizels, die eene Plantagtige Structuur heb-
ben of als Planten opfchieten, geformeerd

A

door

VI. door zekere Weeklyvige Dieren. De anderen
 AFDEEL. zyn oogfchynelyke Planten, met een Dierlyk
 LXV. Leven begaafd; of Dieren, die in groeiing
 HOORD en deelbaarheid overeenkomen met de Planten.
 STUK. Deeze Eigenschappen zal ik nader ontvouwen, wanneer ik van ieder in 't byzonder spreek. Men begrypt, onder de Liefhebbers, de eersten altemaal, en van de laaften zeer veelen, onder den naam van ZEE-GEWASSEN. Dit is de reden, dat ik hier in 't algemeen zal letten op den oorsprong van die benaaming, en onderzoeken of dezelve te behouden dan te verwerpen zy; geevende ten dien einde de Histórie op der Ontdekkingen van deeze Eeuw, welke het denkbeeld der Ouden grootendeels hervormd hebben, benevens de Aanmerkingen der genen, die deeze Hervorming met alle magt te keer gaan, om zig te houden aan het oude Geloof.

Naams-
oorsprong.

De Kruidkundigen der voorgaande Eeuwen, niets aan hunne opmerkzaamheid ontglippen latende, dat slegts den fchyn hadt van te behooren tot het Ryk der Planten, beschreeven ook zorgvuldig, onder dien naam, alle Samengroezels uit de Zee, hun voorkomende, 't zy die van eene taaije, Lederagtige Vezelige of Vliezige, van eene Poreuze en Celluleuze, van eene Houtige, of van eene Kalk- en Steenagtige natuur waren. Aangaande deeze laaften, evenwel; heeft DIOSCORIDES getwyfeld, zeggende: „ Het Ko-
 „ raal,

„ raal , dat sommigen *Steenboom* genoemd VI.
 „ hebben, *ſchyn*t een Zee-Plant te zyn” (*): AFDEEL.
 DODONÆUS bepaalt, in zyne voorſtelling LXV.
 der Koraalen - dien aangaande niets; doch van STUK.
 de Sponſen en Alcyoniën , welken hy onder
 den naam van *Zoöphyta* aanhaalt, ſommigen
 de gedaante van een Hertshooren , anderen
 van een Handschoen of van iets anders heb-
 bende , en altemaal van eene vooze byna
 Steenagtige Stoffe gemaakt: zegt hy: „ Dan
 „ daarom behooren zy eigentlyk by de be-
 „ ſchryvinge der Kruiden niet , ende al zo
 „ wel zoude men de Steenagtige Zee-Kam-
 „ pernoeliën, in 't Latyn *Fungi Marini Saxei*,
 „ en de Houtpaalen in Steen veranderd, en
 „ dergelyke dingen, hier mogen ſtellen” (†).
 TOURNEFORT, niettemin, die in 't laatst
 van de Zeventiende Eeuw ſchreef, draafde
 'er mede door. Hy laat, in zyn Kruidkundig
 Samenſtel, de Koraalmosſen op het Wier en
 Zee-Ruy (*Alga & Fucus*), en op de Ko-
 raalmosſen (*Corallina*) het Koraal, de Madre-
 poren, Lithophyten, Sponſen, Alcyoniën,
 vol-

(*) *Oper*, Lib. V. Cap. 139. Το δὲ Κοράλλιον,
 ὡς εἶναι Λιθόδενδρον ἐκάλεσαν, δοκεῖ μὲν εἶναι φυτόν
 ἐνάλιον. 't Welk in 't Latyn dus vertaald is. *Corallu-
 m*, quod aliqui *Litbodendrum* appellarunt, Mari-
 nam esse Plantam constat.

(†) Zie zyn *Kruidboek* op de laatste Bladzycde.

VI. volgen; van welke allen hy ieder op zig zelve zegt, dat het Planten zyn (*). Dit heeft dan alle deeze Voortbrengzels van de Zee den naam doen geeven van *Zee-Gewasfen*.

AFDEEL.
LXV.
HOOFD-
STUK.

Daar steekt, inderdaad, niets ongerymds in die benaaming. Wy zyn gewoon aan alles wat groeit den naam te geeven van *Gewas*: doch wel allermeeft en eigenft, wanneer het als de Planten of Boomen groeit. Zodanige Lighaamen, derhalve, die men in de Zee gegroeid of groeiende vindt, mogten te regt den naam voeren van *Zee-Gewasfen*. Het deedt hier toc niet, of dezelve van eene weeke, harde; taaije, broofche; Leder-Hoorn-Hout- of Steenagtige natuur waren. Maar, als het 'er op aan kwam, om te vraagen, of deeze *Gewasfen* tot de *Kruiden* behoorden, dan fcheen het ontbreeken van *Bladen*, *Wortelen*, *Bloem* en *Zaaden*, alleen genoegzaam, om dezelve daar van uit te fluiten.

Plantaar-
tige
groeiing
volgens
TOUR-
NEFORT.

De beroemde *TOURNEFORT* heeft zig derhalve veel moeite geeven, om de *Plant*-aartige groeiing der *Zee-Gewasfen*, of *Zee-Planten* (*Plantes Marines*), gelyk hy ze in 't algemeen noemt, te verklaaren. Dewyl hy de eerfte en mooglyk ook de laaftte was, die zulks deedt, zo zal ik hier een gedeelte invoegen van zyne *Waarneemingen* omtrent de *Plant*.

(*) *Institution, Botanicae*, Clasfis XVII.

Planten, die in de Grond der Zee groeijen (†). VI.
 Hy onderscheidtze in vierderley; of weeke en ^{AFDEEL.} LXV.
 buigzaam; of hard als Steen; of Houtige ^{HOOFD-}
 met eene zachte Schors; of die van buiten ^{STUK.}
 hard en van binnen zagt zyn. Onder de eer-
 sten zyn 'er die Bladen hebben, gelyk de *Fu-*
cus en eenige Soorten van *Corallinae*; of geen
 Bladen, gelyk de Sponfen en sommige Alcyo-
 niën: onder de Steenagtigen begrypt hy de
 Koraalen, Madreporen en Zee-Paddestoelen:
 tot de Houtigen behooren, volgens hem, alle
 de Soorten van *Lithophyton*: van de laatsten
 brengt hy die Alcyonie, welke naar een Oran-
 je-Appel gelykt, tot een voorbeeld by. Dan
 spreekt hy aldus.

„ Alle deeze Planten worden op eene ge-
 „ heel andere manier gevoed dan die op de
 „ Aarde groeijen. De geheele Wereld weet,
 „ dat deeze laatsten Wortels hebben, die het
 „ Voedend Sap inneemen, waar mede de
 „ Poren des Aardryks gevuld zyn, en deeze
 „ Poren zyn als zo veele kleine bewaarplaat-
 „ fen, geschikt om 'er een dienstig Voedzel
 „ aan te verschaffen. Het schynt, in tegen-
 „ deel, dat de Grond der Zee niets doet dan
 „ de Zee-Gewassen ondersteunen. Zy zyn
 „ vast tegen de Rotfen aangehecht. Zy groei-
 „ jen

(†) Observations sur les Plantes, qui naissent dans le
 Fond de la Mer. Mem. de l'Acad. R. des Scienc. de l'An,
 1700.

VI. „ jen op zeer harde Keysteen en, op Schul-
 AFDEEL. „ pen en op alle Lighaamen, die in de diep-
 LXV. „ te der Wateren voorkomen. Het gedeel-
 HOOFD- „ te, dat 'er dezelve aanhecht, kan 'er geen
 STUK. „ Voedzel van ontvangen; dewyl het niet
 „ dan geplakt is op de Oppervlakte van Lig-
 „ haamen die zeer hard, zeer vast en zeer
 „ droog zyn, gelyk Klippen, Keijen en Schul-
 „ pen. Dus zyn ook de Wortels van dit slag
 „ van Planten, niet geformeerd zynde om haar
 „ Voedzel te gaan zoeken in de Poren der
 „ Lighaamen die haar ondersteunen, door-
 „ gaans niet Vezelig noch Haairig, maar
 „ meestal uitgebreid gelyk een Plaatje of
 „ Blad, het welke, met eene taamelyk bree-
 „ de Oppervlakte, de Lighaamen styf omvat,
 „ waar op zy oorsprong genomen hebben.
 „ THEOPHRASTUS hadt eenige reden om
 „ te zeggen, dat de Zee-Planten geene
 „ Wortelen hebben, maar dat zy op gelyke
 „ manier aan den Grond der Zee gehecht
 „ zyn, als de *Lepas*, een Schulp, in 't
 „ Fransch Bokken-Oog genaamd*, waar van
 „ het Dier zo vast geplakt is aan de Rotsen,
 „ dat men het 'er niet af kan krygen dan met
 „ de Punt van een Mes onder de Schaal te
 „ steeken. Onder alle de Zee-Gewassen,
 „ die ik waargenomen heb, is 'er eigentlyk
 „ geene, dan de *Madrepora ramosa* van IM-
 „ PERATUS, waar van de Wortels Vezelag-
 „ tig zyn, en deeze Wortels dringen maar
 wei-

* Zie
 XVI.
 STUK,
 bladz. 512.

„ weinig in de Poren van haar steunzel; het
 „ zyn veel eer als zo veel Touwetjes, op de
 „ Oppervlakte der Keijen geplakt, die dezelve
 „ ven styf omvatten, om het overige van de
 „ Planten wel vast te zetten.

VI.
 AFDEEL.
 LXV.
 HOOFD-
 STUK.

„ De Zee-Gewasfen, derhalve, hun Voed-
 „ zel niet vindende op de Lighaamen, daar
 „ zy geboren worden, moeten hetzelfde van
 „ elders bekomen, en daar is veel reden om
 „ te denken, dat zy gevoed worden door die
 „ Zoutige, Vette, Lymerige en naar Lil ge-
 „ lykende Slibber, waar mede de Grond der
 „ Zee bedekt is, en welke men, by laag
 „ Water, duidelyk gewaar wordt, door de
 „ glibberigheid der Stranden, daar het Water
 „ afgeloopen is; zo dat men 'er naauwlyks
 „ op kan gaan. Deeze Slibber is een Zetzel
 „ van het Lymigste en vetste uit het Zeewa-
 „ ter, dat 'er geduurig in doorzakt even als
 „ in zoet Water geschiedt, dat men in Va-
 „ ten houdt, formeerende dus een soort van
 „ Modder, die men noemen kan *Terra Ada-*
 „ *mica*, tot voortbrenging van Planten zeer
 „ bekwaam. Ook mag men wel gelooven,
 „ dat, buiten en behalve de groote menigte
 „ van Visfchen en Planten, die geduurig in
 „ de Zee sterven en verrotten, de Lugt ook
 „ iets toebrenge tot vermeerdering van de
 „ gedagte Slibber; alzo de Waarneeming
 „ leert, dat dit slag van Aarde veel over-
 „ vloediger is in Vaten, die slegts met een

A 4

„ Lin-

- VI. „ Linnen Dock toegedekt, dan die dicht ge-
 AFDEEL. „ slooten zyn.
 I.XV.
 HOOFD- „ De Slibber, die zig op den Grond der
 STUK. „ Zee bevindt, verschafft dan het voornaam-
 „ ste Voedzel aan de Zee-Gewasfen, en dit
 „ Voedzel kan 'er niet dan van buiten in-
 „ komen, door in de Poren van derzelver
 „ Wortelen, of zelfs van derzelver Stam-
 „ men, in te dringen. Men ontdekt de strek-
 „ king der Vezelen van deeze Wortelen in het
 „ Koraal, in verscheide Soorten van Madre-
 „ poren en Lithophyten. Daar is zelfs eeni-
 „ ge waarschyntlykheid, dat die Tarteragtige
 „ Schors, met welke de Koraalen bekleed
 „ zyn, dient om eenig voedend Sap te fil-
 „ treeren en te verschaffen; even als het
 „ Dons der Planten, die op zeer drooge
 „ plaatsen groeijen, haar eenige verkwikking
 „ schynt toe te brengen.
 „ Het Geweefzel der weeke Zee-Gewas-
 „ fen, gelyk de Soorten van *Fucus*, schynt
 „ niet veel van dat der gewoone Planten te
 „ verschillen. Dat der Sponfen vertoont zig
 „ in de eerste opslag zeer byzonder; doch,
 „ als men 't zelve zorgvuldig nagaat, dan
 „ schynt het dat zy alleenlyk daar in ver-
 „ schillen van de andere Planten, dat haar
 „ Netswys Geweefzel geheel bloot is, ter-
 „ wyl, in de gewoone Planten, de Maazen
 „ van dit Net gevuld zyn met een Vleezige
 „ zelfstandigheid, niets anders zynde dan een
 „ Sap,

„ Sap, in de Celletjes van dit Geweeffel VI.
 „ verdikt. Wonderlyk fraay vertoont dit ^{AFDEEL.} LXV.
 „ Netswyze Geweeffel zig in de Zee-Waai-^{HOOFD-}
 „ jers, als ook in de *Ejcara's*, waar van ik ^{STUK.}
 „ 'er ééne heb, die in Geweeffel niet van
 „ de Spons verschilt, dan doordien zy de
 „ hardheid heeft van Hoorn.
 „ De Voeding der Zee-Gewassen, die zo
 „ hard als Steen zyn, valt zeer moeilyk te
 „ verklaaren, inzonderheid ten opzigt van
 „ de genen, die geene aanhechting hebben,
 „ gelyk de Muts van Neptunus. Men vindt,
 „ echter, Tand en Dieren, Hoornen en
 „ Houten, gelyk het Yzer-Hout, die moog-
 „ lyk niet minder hard zyn. 't Is te denken
 „ dat zy gevoed worden door eenig Sap,
 „ 't welk het Zee-Water, waar in zy ge-
 „ duurig zyn, in haare Poren brengt. Wy
 „ zien dat zekere Steenen, veel harder dan
 „ de Zee-Paddestoelen, daar wy van spree-
 „ ken; geheel afgescheiden van andere Lig-
 „ haamen, daarom niet nalaten te groeijen
 „ door behulp van de Lugt en Regen. Ik
 „ heb een zeer harde Key, die, op den Grond
 „ der Zee groeiende, een gedeelte van een
 „ Hoorn omwonden heeft: terwyl het waar-
 „ schynlyk is, dat die Steen in de Zee ge-
 „ groeid zy, zonder gehecht te weezen aan
 „ eenig Lighaam. Ik heb Versteeningen, die
 „ schynen aan te toonen, dat de eerste vor-
 „ ming, zelfs van de hardste Steenen, van
 „ A 5 een

VI. „ een Vloeistof afkomstig is: want hoe zal
 AFDEEL. „ men anders begrypen, dat de holte van
 LXV. „ een Zee-Appel gevuld gevonden worde
 HOOFD- „ met een Vuursteen. Zodanige Zee-Ge-
 STUK. „ wasfen, nu, zyn niets anders dan ge-orga-
 „ nizeerde Steenen.

„ Wat die Zee-Gewasfen aangaat, welke
 „ van buiten hard, van binnen zagt of voos
 „ zyn, gelyk de *Alcyonium durum Imperati*,
 „ welke de Gestalte van een Zee-Appel
 „ heeft: deezze schynen niets anders te zyn
 „ dan een Spons, die van Natuure beslooten
 „ is in een harde Bolster. Daar blyft dus
 „ niet meer over, dan die Houtige Zee-Ge-
 „ wasfen, met eene zachte Schors bekleed,
 „ welke men gewoon is *Lithophyta* of Steen-
 „ planten te noemen. Zodanigen, die men
 „ in de Middellandsche Zee vindt, zyn van
 „ veelen gehouden voor Geraamten van doo-
 „ de Plantgewasfen, met een Tarteragtige
 „ Schors van Zee-Slibber begroeid: doch
 „ men wordt de ongegrondheid van dat Ge-
 „ voelen ligt gewaar, als men agt geeft op
 „ die schoone Soorten, welke ons uit de In-
 „ diën zyn toegebragt.

„ Dit slag van Zee-Gewasfen bestaat uit
 „ twee deelen: het eene is Houtig en dicht,
 „ met een klein Gaatje in 't Hart, dat ge-
 „ schikt schynt te zyn om eenig Merg te
 „ bevatten. Uit dit gedeelte bestaan de Tak-
 „ ken en Stam van het *Lithophyton*: het is
 „ broofsch,

„ broofsch, maar, aan de Kaars gehouden, VI.
 „ brandt het en finkt als Hoorn of als ^{AFDEEL.} LXV.
 „ Pennevederen, latende geen Asch over, ^{HOOFD-}
 „ gelyk het Hout, maar een Spongieuze ^{STUK.}
 „ Kool. Het is bekleed met eene zagte
 „ Schors, die in zekere Soorten een zeer
 „ aartig Geweefzel heeft. Als men ze
 „ kaauwt dan kraakt zy, als of het Kalk
 „ ware met Zand daar in; maar zy is in de
 „ dikte verdeeld in holligheden, daar men
 „ zeer dikwils eenige kleine zwarte Korrelt-
 „ jes in vindt, die men voor het Zaad van
 „ deeze Plant zou kunnen aanzien. De ge-
 „ nen, evenwel, die deeze Schors flegts
 „ voor een verdikte Zee-Slyk houden, zou-
 „ den hun Gevoelen hier door bekragtigd
 „ kunnen agten, indien niet het Houtige deel
 „ overlans uitgegroeft ware met Voortjes,
 „ daar de Scheede van de Schors naauwkeurig
 „ in fluit. Zulks, naamelyk, zou geenzins,
 „ zo min als de regelmaatige Structuur, in
 „ doode Plantgewasfen plaats hebben, die
 „ toevallig waren bekleed geworden met een
 „ Korst van Zee-Slyk. Zodanige Planten,
 „ in tegendeel, worden glad door de affpoe-
 „ ling van 't Zeewater. Ik heb zulks in
 „ verscheide Soorten van *Lithophyton* waar-
 „ genomen."

Ik heb deeze Waarneemingen van dien
 fchranderen Onderzoeker der Natuur, door
 wien alle moeite is aangewend om de Plant-
 aar-

VI. aartige groeiing der Zee-Gewasfen te betoo-
 * AFDEEL. gen, hier te omftandiger bygebracht, om dat
 LXV. zy byna het tegendcel bewyzen. Zy doen
 HOOFD. zien, dat hy de zaak door dezelve meer
 STUK. heeft verduifderd dan opgehelderd. Dat, nog-
 thans, de meeste Zee-Gewasfen geen eigent-
 lyke Wortels of Bladen hebben, maakt hier
 de grootste zwaarigheid niet: men heeft Aard-
 planten aan welken die ook ontbreeken; doch
 daar fcheenen zo geen Bloemen, ten minfte
 Zaaden noodig te zyn tot derzelve Voorttee-
 ling, en hier van zou het Melkagtig Vogt,
 dat uit het End der Takken by Druppeltjes,
 in 't Water valt, eenig blyk opleveren.
 Wy zullen, in 't vervolg, daar van nader
 fpreeken.

Bloemen
 van 't Ko-
 maal door
 MARSIGLI
 ont-
 dekt.

Niettegenftaande THEOPHRASTUS, in
 het Vierde Boek van zyne Historie der Plan-
 ten, zo dikwils van de Bloemen der Planten,
 die in de Grond der Zee groeijen, fpreekt,
 als of dit een bekende zaak ware (*), hadt
 nog:

(*) Dit zegt TOURNEFORT in het gedagte Vertoog.
 Het zoude dan in 't VII en VIII Hoofdstuk van dat Boek
 moeten zyn, doch ik vind daar niets duidelyks dien aan-
 gaande. THEOPHRASTUS fpreekt van Bladerige Ge-
 wasfen, naar Laurier, Olyf en Thym gelykende, die ge-
 deeltelyk boven Water komen, of groeijen op Eilanden,
 welke met de Ebbe droog loopen, en onder Water staan met
 den Vloed, in Oostindie: *Folia his Arboribus Laureae dicunt,*
florem Viola & colore & odore, fructum magnitudine Oliva
& hunc odoris admodum boni, &c. Van de anderen, in *Sinu*
 Hee

nogthans **TOURNEFORT**, op zyne Reizen door VI.
 Spanje en Portugal, niets dien aangaande kun- AFDEEL.
 nen waarneemen, dat hem voldeedt. Het was LXV.
 voer den vermaarden Graaf **MARSIGLI**, die HOOFD-
 in het voorste der tegenwoordige Eeuw, tot STUK.
 voortzetting van de Kennis der Natuurlyke
 Historie, eenigen tyd zyn verblyf hieldt op
 de Kusten van Provence en Languedok, be-
 waard, de Wereld dien aangaande te verbaa-
 zen met nieuwe Ontdekkingen omtrent de
 Planten der Zee. Na dat hy bevonden hadt,
 hoe de Grond aldaar bedekt is met eene Laag
 van harde Steenagtige Stoffen, die als een
 Overkorsting maaken, en op sommige plaat-
 sen een Jaarlyke aangroeiing bespeuren laa-
 ten; kwamen hem, aan het Koraal en andere
 Zee-Gewasfen, op de Schors zekere deeltjes
 voor, die zig in 't Water uitspreidden en bui-
 ten 't zelve weder introkken; kunnende dit,
 by herhaalingen, somtyds verscheide Dagen
 lang, daar in worden waargenomen. Zy na-
 men, eindelyk, in het roode Koraal, de ge-
 daante van geele Bollctjes aan, en vielen dus
 op den bodem van het Glas. Hy schreef
 dienaangaande een Brief aan den Abt **BIG-
 NON**, van den 18 December des Jaars 1706,
 die in het *Journal des Sçavans* van 't volgen-
 de

*Herbo, ad quem descendunt Aegyptii, zegt hy: Color quoque
 Floris in Thymo, tanquam nondum perfecte floruerit, liquidus &
 prehenditur. Meer vind ik 'er van dien aart niet.*

VI. de jaar werdt ingevoegd, om tot verklaaring
 AFDEEL. te strekken van een bloeiend Koraaltakje; ge-
 LXV. lyk dat gene, 't welk nog in de Koninglyke
 HOOFD. Tuin te Parys vertoond wordt. Daarna gaf
 STUK. hy zyne Waarneemingen aan 't licht, en ver-
 volgens werden de *Bloemen van 't Koraal* in
 zyn keurlyk Werk, *de Natuurkundige Historie*
van de Zee genaamd, aan 't Oog van de ge-
 heele Wereld bloot gesteld (*).

Deeze Bloemen hadden de langte van om-
 trent een agtste Duims, en waren onder-
 schraagd door een witte Kelk, uit welke agt
 Straalen voortkwamen van die zelfde kleur,
 zynde allen van eenerley langte, en even ver
 van elkander: zo dat zy dus zig als Sterren
 vertoonden. De gedagte geele Bolletjes, van
 een Melkagtig Sap, door *TOURNEFORT*
 voor Zaadbolletjes aangezien of gehouden,
 oordeelde evenwel *MARSIGLY* daar niet toe
 bekwaam te zyn, om dat zy door hunne
 zwaar-

(*) In 't jaar 1710 hadt de Koninglyk Fransche Akademie
 der Weetenenschappen reeds een Geschreeven Werk van den
 Graaf ontvangen, dat niet klein was, onder den Tytel van
Essay de Physique sur l'Histoire de la Mer, waar van door
 twee haarer Leden Uittrekkels gemaakt werden, die men in
 de Historie der Akademie van dat jaar plaatste. Vervolgens
 kwam in 't Italiaansch (*Giorno de Litterati*, Tom. VII.)
 een Kort Begrip daar van uit, en in 't jaar 1725 werdt zyn
 geheele Werk, genaamd *Histoire Physique de la Mer*, door *J.*
CLERICUS uit het Italiaansch in 't Fransch vertaald, on-
 der 't opzigt van *BOERHAAVE*, te Amsterdam in folio
 uitgegeven.

zwaarte op den Grond zakten; ten ware zy VI.
 de kleine Zaadjes, mooglyk ligter, weder op- AFDEEL.
 waards uitwierpen, die dus zig konden hech- LXV.
 ten aan 't Gewelf der holle of overhangende HOOFD.
 Rotfen. Ten opzigt van de Bloemen, nam STUK.
 hy byna het zelfde waar in een foort van
 Stekelige Zee-Heester, zonder Schors, waar
 van de Oppervlakte met zekere Lym, naar
 een Vernis gelykende, en wel overvloedigt
 aan den Voet bekleed is. Als deeze uit het
 Water gehaald wordt, vertoonen zig daar
 aan zekere Bolletjes van eene Lymagtige
 Stoffe, welke, wanneer men de Plant weder-
 om in 't Zeewater doet, zig als Bloemen uit-
 spreiden, maakende eene zeer regelmaatige
 figuur; doch deeze Bloemen bragten, zo min
 als die van 't Koraal, eenig zichtbaar Zaad
 voort (*).

In het onderzoek der zachte Zee-Planten
 vindt de Graaf zyne nieuwsgierigheid wat
 meer voldaan. Hy heeft 'er eene waargeno-
 men, die geen Bladen hadt, maar zeer
 fchoo-

(*) Hier door wordt eene Plaats uit het Werk van
 MARSIGLI, welke de Heer BASTER, *Phil. Transact.*
 VOL L. P. 261, aangehaald heeft, opgeheld, en het
 blykt, dat de Graaf door het Lym van de Zee-Heester
 met een hier en daar afgebroken Schors, 't welk in 't
 Water bloeit, geenzins de Schors verftaan kan hebben. Dit
 Lym bekleedde die Heester tusfen de brokken van de
 Schors en deeze t'eeneemaal.

VI. schoone Bloemen van zes witte Blaadjes ;
 AfDEEL. hebbende zes witte Draaden, en deeze Plant
 LXV. droeg taamelyk groote ronde Vrugten, ie-
 HOOFD- der beladen met zes geele Zaadjcs en zeer
 STUK. fcherp van Smaak. Een andere hadt niets
 dan ledige Peulen of Scheeden. Zeker Korst-
 agtig Gewas , dat zig als een Schors ter dik-
 te van een Mesrug over de Zee-Heesters
 uitspreidde ; en van zelfstandigheid was als
 de Paddestoelen , doch hoogrood van Kleur ;
 hadt de Oppervlakte bezaaid met een me-
 nigte van Lymerige Bolletjes , die zig op
 de zelfde manier tot Bloemen uitspreid-
 den als op het Koraal , maar deeze gaven
 ook geen Zaad: Hier uit blykt dan het on-
 derfcheid , dat 'er tusfchen de zagte of
 buigzaame Zee-Gewasfen plaats heeft , en
 dat 'er , gelyk onder de genen , welker Zaad
 men voor eenigen tyd niet kende , door
 REAUMUR veele Soorten van *Fucus* of
 Zee-Ruy Zaad-draagende bevonden zyn (*) ;
 zo ook anderen voorkomen , die alleenlyk
 zogenaamde Bloemen draagen .

Denkbeeld De vreemdheid van deeze Ontdekkingen
 van P E Y S S O - spoorde andere Natuurkundigen aan , om
 N E L dat de Zee-Gewasfen te onderzoeken. De Heer
 her Diertjes P E Y S S O N E L , naderhand Konful van Vrank-
 zyn. ryk te Smyrna , was , eer dat de Graaf M A R -

S I -

(*) *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences* , de 1711 &
 1712.

SIOGLI zyne Waarneemingen over de Bloemen VI.
 van 't Koraal bekend maakte, tot andere ge- AFDEEL.
 dagten gekomen, verbeeldende zig, dat dee- LXV.
 ze Zee-Gewasfen woonplaatsen van Infekten HOOFD-
 zyn (*). Dit denkbeeld aan zyn Broeder, STUK.
 Doktor te Marfeille, mededeelende, begaf
 deeze zig, tot nieuwe Waarneemingen, in 't
 jaar 1723, met de Koraalvisfchers naar Zee.
 By het ophaalen van 't Koraal een Glas in 't
 Water gedompeld hebbende, waar in hy eeni-
 ge Takjes, zonder die uit het Water te ha-
 len, bragt; nam hy, na verloop van eenige
 Uuren, waar; dat zig, hier en daar, op de
 roode Schors witte Stippen vertoonden. Zy
 kwamen overeen met de Gaatjes, waar mede
 de Schors doorboord was, en maakten eene
 ronde figuur met geele en witte Straalen, wier
 middelpunt zig hol voordeedt. Hy kon niet
 nalaaten, dezelve te erkennen voor de Bloe-
 men van 't Koraal, waar van MARSIGLI
 hadt gefproken: doch, toen hy bevondt, dat
 deeze Bloemen niet alleen door 't Koraal uit
 het Water te neemen, maar ook, wanneer
 men die flegts aanraakte, verdweenen, oor-
 deelde hy, dat het gene de Graaf voor Bloe-
 men aangezien hadt, weezentlyk Infekten wa-
 ren.

In dit vermoeden werdt Doktor PEYSSO-
 NEL

(*) Volgens HASSELQUIST, Zie *Uitgezogte Verband.*
 IX. DEEL, bl. 2.

B

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. AFDEEL. LXXV. HOOFD. STUK. NEL nader bevestigd, wannecr hy zig, in 't jaar 1725, op de Kust van Barbarie bevondt. Toen hadt hy het vermaak, van het Koraal-Infekt zyne Klauwen of Pooten te zien beweegen, en een Glas vol Zeewater, met Koraal daar in, naby het Vuur plaatsende, spreidden deeze Diertjes hunne Armen uit. Wanneer hy het Vuur zodanig vermeerderde, dat het Water aan 't kooken raakte, hielt hy ze daar door in hunne uitgespreide staat, buiten het Koraal; even als dit gebeurt in het kooken van Land- of Zee-Schulpdieren. De kleine Gaatjes, in de Oppervlakte van 't Koraal, bevondt hy de Openingen te zyn, door welken deeze Diertjes uitkomen, die Celletjes daar onder bewoonen, welke ten deele in de Schors, ten deele in de zelfstandigheid zig bevinden. Door drukking der uitpuilingen van de Schors met zyne Nagelen, kwamen 'er de Ingewanden en het geheele Lighaam van het Dier, onder een gemengd, uit te voorschyn, gelykende naar het dikke Vogt, dat de Smeerkliertjes van de Huid uitleveren. Indien het Infekt uit zyne holligheid voortkomt, zonder de Pooten uit te breiden, dan maakt het Lighaam de Vertooning van een witte Stip. De Melk, die men onder de Schors waargenomen heeft, zegt hy, is het Bloed of Natuurlyk Vogt van deeze Diertjes, die dood zynde verrotten en Stank mededeelen aan het Water.

Veel grooter Diertjes dan deeze nam de Heer

Heer PEYSSONEL in de Starretjes der Ma- VI.
 dreporen waar, en hier door meent hy zyn AFDEEL.
 Denkbeeld nader bevestigd te zyn. Dit Dier, LXV.
 door hem een Zee Netel genaamd, doet dat HOOFD-
 Zee-Gewas aangroeijen, door zig al verder en STUK.
 verder van den Steen; waar hetzelve op ge-
 groeid is, op te ligten. Maar in de Koraalen
 en Zee-Heesters leggen de Diertjes, die in
 derzeiver Schorfen genesteld zyn, volgens
 hem, een Sap of Vogt af, dat langs de Voor-
 tjes loopt die wy in de Oppervlakte van der-
 zelve zelfstandigheid of Lighaam waarnee-
 men, en dus, by weinig teffens opgehouden,
 wordt dit Vogt allengs vast en hard, veran-
 derende eindelyk in Steen. Hier door moe-
 ten de Zee Gewassen, evenrediglyk, in lang-
 te en dikte groeijen. Dit komt niet vreemd
 voor, wanneer men agt geeft op de groeiing
 van de Schaal der Hoorens en Schulpen. En,
 zo iemand dezelve, niettegenstaande dit al-
 les, nog voor Planten houden wil, dan, zegt
 hy, zyn het waare *Zoöphyta*, geformeerd door
 den arbeid van Dieren, die dezelve bewoo-
 nen, en waar aan zy tot verblyfplaats en steun-
 zel strekken.

De Heer REAUMUR, wien dit nieuwe
 Denkbeeld, door Doktor PEYSSONEL, in 't
 Jaar 1726 werdt medegedeeld, stelde hetzelve
 aan de Akademie voor in zyn Vertoog, dat
 op 't volgende Jaar aan 't licht gegeven
 B 2 werdt

VI. werdt (*): doch hy begunstigde het niet ,
 AFDEEL. voor dat de waarheid van dit Stelzel hem , in
 LXV. zyne Reize naar de Zee, gebleeken was. Le
 HOOFD. Heer BERNARD DE JUSSIEU, werdt, door
 STUK. een Togt langs de Kust van Normandie, daar
 van dermaate overtuigd, dat hy zelfs in den
 jaare 1742 een Vertoog uitgaf, 't welk be-
 vestigde, dat eenige Voortbrengzels der
 Zee, die men te vooren voor Planten hadt
 aangezien, door een soort van Zeediertjes
 gefabriceerd waren (†).

Een groote Victorie, inderdaad, door 't
 Ryk der Dieren behaald op dat der Planten;
 wanneer een van de grootste Kruidkundigen
 zelf eenige Soldaaten uitmonstert van zyn
 Heir, om te dienen onder het Vaandel van
 zyn tegenparty: wanneer een der grootste
 Dierenkenners de genen aanneemt, die hy te
 vooren als onnut hadt uitgeschooten. Veel
 pryswaardiger Voorbeeld, dan dat van Dok-
 tor SHAW, die, om geen Leden uit de Sa-
 menleving der Planten te verliezen, in de
 beschryving van zynen Reistogt langs de Afri-
 kaan-

(*) Observations sur la formation du Corail & des autres
 Productions, appellées *Plantes Pierreuses*, par M. de RE-
 AUMUR *Mem de l'Acad. de 1727.*

(†) Examen de quelques Productions Marines, qui ont
 été mises au nombre des Plantes, & qui sont l'Ouvrage
 d'une sorte d'Insectes de Mer, par M. B. DE JUSSIEU.
Mem. de 1742.

kaanse Kusten, welke te Londen in 't jaar 1758 uitkwam, de Lighaampjes, die zig op 't Koraal en de andere Zee-Gewasfen ver-
 toonden, voor derzelve Wortelen uitgaf; brengende uit het onderzoek, dat hy op de Madreporen hadt in 't werk gesteld, 't besluit tot de Koraalen en Zee-Heesters over.

De gevolgtrekking van den Heer JUSSIEU was veel beter gegrond. Hebbende in scheidende Voortbrengzelen der Zee, die men te vooren, eenstemmig, voor Planten hielt, zeer duidelyk ontdekt, dat zy geheel uit Woonhuisjes van Dieren bestonden zo dagt hy, dat men dit in veele andere Zee-Gewasfen, die hy niet onderzoeken kon, ook ondervinden zoude. En, zyn vermoeden is eerlang tot nader verzekering gebragt, zo door de Waarneemingen van PEYSSONEL in de Westindiën, als door die van DONATI in de Middellandsche Zee, en door die van ELLIS aan de Kusten van Groot Britannie.

„ Herhaalde Waarneemingen op deeze
 „ voorgewende Planten, (zegt JUSSIEU,)
 „ hebben my een ander denkbeeld daar van
 „ doen krygen, dan wy 'er van hadden; de-
 „ wyl, in plaats van bevestigd te worden in
 „ het Gevoelen, dat zy Planten waren, ik
 „ reden had, om haar te houden voor een
 „ Samenhooping van Wooningen van Dieren”.
 Hy nam dit niet alleen waar in de Alcyonie,
 die

B 3

VI. die men in 't Fransch *Main de Mer*, of Zee-
 AFDEEL. Hand tytelt; in Sponzen, enz.; maar hy be-
 'LXV. vondt zelfs, dat, in verscheide buigzaame Kor-
 HOOFD. rallynen, het gene men altyd voor Blaasjes
 STUK. hadt aangezien, niets waren dan Buisjes of
 Blaasjes, ieder een Infekt bevattende. Een
 Steenagtig Gewas, dat van de Klippen met
 de Dreg werdt afgerukt, zynde een soort van
 Milleporen, bevondt hy ook een samenhoop-
 ping te zyn van kleine Buisjes, uit ieder van
 welken, wanneer het in Zee-Water gedaan
 werdt, een kleine *Polypus* voortkwam. „ Dus
 „ noem ik (zegt hy,) en zal vervolgens dien
 „ naam, in 't algemeen, geeven, aan eene
 „ Familie van Infekten, van meer of minder
 „ langte, in sommigen van welken de Kop,
 „ in anderen het Lighaam, omringd is of
 „ bezet met Hoornen, die aan eenigen voor
 „ Handen dienen, om de dingen aan te vat-
 „ ten, welke hun tot Voedzel strekken zul-
 „ len, en in anderen nog bovendien voor
 „ Pooten, om zig te verplaatzen”.

Plantdie-
 sen gefield
 door Do.
 NATI.

Zie daar een Gevoelen ter baan gebragt, dat
 echter niet volstrekt nieuw was (*), of,
 laat

(*) THEOPRASTUS, van de Zee-Gewassen spreekende, zegt: *ad quaedam tota obesa ingrediuntur Millepoda & alia quaedam ejusdem Generis Bestiola, quodque Polypi specimen gerit.* Libr. IV. Cap. 7. Zo dat die Auteur zekerlyk reeds moet waargenomen hebben, dat in de Gaatjes van de Schors van sommige Zee-Gewassen iets zat, 't welk de gedaante hadt van een *Polypus*.

laat ik liever zeggen, de Waarneemingen van VI.
 PEYSSONEL op het kragtigste bevestigd. Die AFDEEL.
 Heer hadt de Diertjes der Zee-Gewassen Ur- HOORD.
tica, *Purpurea* of *Polypi*, getyeld. JUSSIEU STUK.
 gaf 'er den naam aan van *Polypen*. De Heer
 VITALIANO DONATI werdt naderhand
 door zyne Waarneemingen verzekerd, dat zy
 in het Koraal aan haare Celletjes vastgehecht
 zyn, niet alleen, maar hielt dat geheele Zee-
 Gewas voor een weezentlyk Dier, waar van
 de Polypen slegts de Hoofden waren. „ Dit
 „ Dier, zegt hy, heeft een Gebeente, dat
 „ getakt is in de Gedaante van een Heester,
 „ en bedekt met een Soort van Vleesch, 't
 „ welk het Vleesch is van het Dier”. In
 sommige Zee-Gewassen, merkt hy aan, is
 dit Gebeente of Steunzel Steenagtig, in an-
 deren Hout- of Hoornagtig, en, ik mag 'er
 byvoegen, Vliezig in anderen, gelyk in de
 Korallynen, of wel in eene Soort daar van,
 welke de gedaante heeft van klein verguld
 Venus-Haar (*), door een vermaarden En-
 gelschman reeds lang te vooren opgemerkt
 was. „ De Heer LUID (zegt JUSSIEU,
 „ hadt waargenomen, dat men, deeze Bui-
 „ zen, [te weeten de Steeltjes van dat zo-
 „ genaamde Kruid, die op 't hoogste een
 „ half Voet lang en een Linie dik zyn,]
 tus-

(*) *Adiantum Aurei minimi facie*, *Planta marina*. DILL.

VI. „ tusfchen de Vingeren drukkende , het roo-
 AFDEEL „ de Vogt , dat zy bevatten , opflygen deedt ,
 LXV. „ en tevens het ondoorfchynende Lighaam
 HOOFD. „ daar uit gaan , dat de Opening floot. Dit
 STUK, „ gaf hem reden om te vermoeden , dat men
 „ deeze voorgewende Zeeplant moest be-
 „ trekken tot het Geflagt der *Zöophyta*” (*).

In 't jaar 1750 kwam te Venetie , van den gezegden Italiaan , een Brief uit aan den Lyf · Arts van den Paus , LEPROTTI , welke Brief te Knitz op de Grenzen van Bosnie , den 2 November des jaars 1748 , gedagtekend was. Hier in gaf Doktor DONATI een Proef , om te dienen tot Inleiding van een Werk , dat de *Natuurlyke Historie der Adriatifche Zee* zou behelzen. Deeze Brief werdt dan , met eenige verbeteringen van den Auteurs , die vervolgens Hoogleeraar te Turin was , in 't Franfch vertaald zynde , in 't jaar 1758 in 's Gravenhage uitgegeven (†). Hier in vindt men een gedeelte der Waarneemingen van DONATI , zo over de gestedheid van den Bodem der Zee en de Stoffen , waar uit dezelve in die Wateren beftaat , en waar mede hy bedekt is ; als over de Zee-Gewasfen , Planten en Dieren , daar in voorkomende. Het eene is zodanig met het andere verknogt ,

(*) *Mem. de l'Acad. R. des Sciences*, de l'An. 1742.

(†) *Esfai fur l'Hist. Natur. de la Mer Adriatique*, par VIT. DONATI. Quarto.

knogt, dat ik niet wel nalaaten kan, van al-
 les kortelyk berigt te geeven.

VI.
 AFDEEL.
 LXV.

Door een naauwkeurig onderzoek, met be-
 hulp van verscheide Werktuigen, bevondt hy,
 dat de gesteldheid van den Grond weinig van
 die der aangrenzende Landen verschilt. „ Daar
 „ zyn (zegt hy), op den Bodem der Zee,
 „ Bergen, Rotfen, Valeijen en Spelonken. ja
 „ zelfs Fonteinen en Rivieren, even als op
 „ de Oppervlakte der Aarde. De Grond be-
 „ staat grootendeels uit Laagen, boven elkan-
 „ der, die doorgaans waterpas, en dus even-
 „ wydig leggen, of in de zelfde Streek, met
 „ de Beddingen der Rotfen, Eilanden en van
 „ het Vaste Land. Hy bevat in zyn boe-
 „ zem verscheide foorten van Marmers, Stee-
 „ nen, Metaalen en andere Delfstoffen. Hier
 „ is het niets dan Steen; daar vindt men
 „ men Gruis, Zand en min of meer vette
 „ Aarden. Dit verschil van Grond zal, naar
 „ myn oordeel, wel de reden zyn, die maakt
 „ dat zekere Plaatsen zeer vrugtbaar en be-
 „ kwaam zyn om verscheide Soorten van
 „ Planten en Dieren te voeden: anderen maar
 „ ééne Soort, en dat sommigen 'er t'eene-
 „ maal van ontbloot zyn, of, zo menze
 „ 'er vindt, dan zyn het Dieren die hier en
 „ daar zwerven, zonder een vaste woon-
 „ plaats”.

HOOFD-
 STUK.
 Zyne
 Waarneemingen op
 den Grond
 der Zee.

Men vindt, op den Bodem der Zee, niet
 zeldzaam, Marmers, die uit verscheide Stuk-

B 5 ken

VI. ken van het zelfde Marmer of van verschil-
 AFDEEL. lende Marmers bestaande, met een Sement
 LXV. van Keysteen en brokjes Marmer samenge-
 HOOFD- hecht zyn. Hy hadt dikwils Marmers opge-
 STUK. haald, die uit verscheide Zee-Schepzelen,
 met Zand of Aarde versteend, bestonden;
 gelyk de Poddingsteen; neemende een zeer
 schoonen glans door 't polysten aan, en gely-
 kende volstrekt naar de genen, die men op 't
 Vaste Land vindt. „ Istrie, Morlachie, Dal-
 „ matie, Albanie, en eenige nabuurige Lan-
 „ den, schoon niet aan de Zee gelegen,
 „ zyn, zo wel als de Klippen, Eilanden en
 „ de Bodem der Zee, niets dan eene enkele
 „ en de zelfde Klomp van ondoorschynend
 „ witagtig Marmer, het welke hyna geheel
 „ schynt te bestaan uit overblyfzels van Zee-
 „ Schepzelen, [die mooglyk tot Kalk ge-
 „ gebrand zyn door onderaardsch en uitbar-
 „ stend Vuur”.] Naby de Eilandjes, die men
Incoronate of de Gekroonde noemt, was eene
 Rots geheel vol brokken van Strandichulpen,
 die in eene Marmeragtige zelfstandigheid
 overgegaan zyn. Niet ver van daar vondt
 men een Bank, alwaar versteende Beenderen
 van Menschen voorkwamen, in een mengzel
 van wit Marmer, roode Aarde en Drupsteen.
 In dergelyk een mengzel hadt hy ze op 't
 Vaste Land gevonden.

„ Deeze Klomp van Marmer (vervolgt
 „ DONATI,) waar ik van gesproken heb,
 „ die

„ die gemeen is aan de Zee en 't Land, heeft VI.
 „ zekere Delfstoffen wanneer zy zig over de ^{AFDEEL.}
 „ Aarde uitstrekt, en anderen als zy in Zee ^{LXV.}
 „ daalt. Ik heb 'er Kat-Oogen, Moeder ^{HOOFD-}STUK.
 „ van Esmaraud, Chalcedoinen, Kornalynen
 „ in gevonden; om van andere Soorten van
 „ Marmers en Steenen niet te spreken. Ik
 „ wil echter niet stilzwygen van de Tuf,
 „ waar mede de Bodem der Zee op veele
 „ plaatsen bedekt is, en welke aantoon, dat
 „ aldaar ook Wateren zyn, met Tarter en
 „ Kalk bezwangerd. Doch het aanmerkelyk-
 „ ste, op den Grond van onze Adriatische
 „ Zee, is een Korst van Schaal- en Schulp-
 „ dieren en Zee-Gewasfen (*Polypiers*,) ge-
 „ mengd met Zand en Aarde, en grooten-
 „ deels verfteend zynde. Door de Lighaa-
 „ men, die allengs verfteenen, ziet men dat
 „ deeze Korst onophoudelyk toeneemt, en
 „ den Bodem der Zee allengs verhoogt. Haa-
 „ re dikte, in 't algemeen, is my onbekend;
 „ doch ik heb 'er Brokken van opgehaald,
 „ by toeval afgebroken, die zes en zelfs agt
 „ Voeten dik waren; waar uit blykt dat
 „ de Grond der Zee, op die plaats, ten min-
 „ ste zo veel was opgehoogd. Ik kan verze-
 „ keren, dat een groote uitgestrektheid van
 „ onze Zee bedekt zy met deeze Korst,
 „ die alom zeer hooge en groote Banken for-
 „ meert, en dat de Quarnaro en de Golf

„ van

VI. „ van Istrie zeer veel daar van hebben. De
 AFDEEL. „ Zee Schepzelen zyn niet van elkander ge-
 LXV. „ scheiden en ordentlyk gerangeerd in deeze
 HOORD- „ Korst: in tegendeel leggen zy in de uiterste
 STUK. „ verwarring; waar van men de oirzaak geens-
 „ zins aan eene Aardbeeving of Vuurbraaking
 „ van den Grond kan toefchryven. 't Is dui-
 „ delyk blykbaar, dat zy in deeze verwarring
 „ gebooren en gestorven en tot Verfteening
 „ gekomen zyn. Men ziet 'er, by voorbeeld,
 „ een hoop van Oesters, Pennen, Cames,
 „ Tollen, Turbinieten en Wormbuizen, die
 „ gehecht zyn aan Koraalen, Madreporen,
 „ Korst- en Pypkoraalen, en andere Zee-
 „ Gewasfen (*Polypiers*) van veelerley Soort,
 „ meestendeels beschadigd en aan Stukken ge-
 „ broken, zynde aanghecht en gegroeid op
 „ andere Hoorens en Schulpen en Zee-Ge-
 „ wasfen. Alle deeze Lighaamen zyn door-
 „ mengd met Aarde, Zand en Steengruis.
 „ Men vindtze ter diepte van een Voet, wat
 „ meer of min, in deeze Korst, volmaakt ge-
 „ petrificeerd en in Marmer veranderd: op
 „ minder diepte zyn zy beter geconserveerd;
 „ en by de Oppervlakte nog leevende, of,
 „ indien zy dood zyn, nog in een goede
 „ Staat, maar altoos in wanorde. Het blykt,
 „ dat naar maate de Schulp- en Schaaldieren
 „ en de Zee-Gewasfen (*Polypiers*) op deeze
 „ Korst voortteelen, dezelve door hunne afge-
 „ „ leg-

„ legde Schaalen en Geraamten verhoogd VI.
 „ wordt, en dat de Bodem der Zee zig in de AFDEEL.
 „ zelfde evenredigheid verheft”. LXV.
 HOOFD-
 STUK.

Dus hebben wy dan eene Bedding, waar op veele Zee-Gewasfen groeijen, door Waarneemingen onderzocht gezien. DONATI, vervolgens eenige Zaaddraagende Zee-Planten beschreeven hebbende, gaat tot de genen over, die men hedendaags, zegt hy, *Polypiers* noemt, en welke een geruimen tyd, gelyk wy gezien hebben, voor Planten gehouden waren, niettegenstaande FERDINAND IMPERATUS reeds, voor twee Eeuwen, dezelve voor Dierlyk hadt verklaard. „ De-
 „ zelve zegt, dat men eenigen derzelve
 „ eenvoudiglyk voor Steenagtige Planten
 „ hieldt, en de anderen als in Dieren veran-
 „ derende aanmerkte, gelyk de Madreporen
 „ die aangroeiden door verlanging van de
 „ Steenige Buis en van de Vleezige zelftan-
 „ digheid”. Verder, „ de Madrepore is een
 „ dikke trop van Poren, die eenig blyk van
 „ Vliezen aan de Enden hebben, waar uit
 „ men gisfen kan, dat zy het Gevoelig Le-
 „ ven deelagtig zyn”. Dat meer is, het roo-
 „ de Pypkoraal beschreeven hebbende, zegt
 „ hy: „ men geloofst dat het een Moer is,
 „ waar in Zee-Dieren zig formeeren gelyk
 „ de Byën in de Honigraaten”: voegende
 „ een weinig laager, daar by. „ Het Pypko-
 „ raal

VI. „ raal is niets dan een bewaarplaats van Die-
 AFDEEL. „ ren”.

LXV. „ ren”.

HOOFD. Door dit voorbeeld aangemoedigd, brengt

STUK. Doktor DONATI zyne Waarneemingen op

eenige Zee-Gewasfen ter baan. Het Roode
 Afbel-
 ding der
 Diertjes in
 verſcheide
 Zee Ge-
 wasfen.

Koraal, ten opzigt van de zelfftandigheid
 en manier van groeiing, als ook de Cellet-
 jes, die in dezelfs Oppervlakte zyn, en het-
 zelve oneffen maaken, naauwkeurig befchree-
 ven en afgebeeld hebbende, verftoont hy ook
 de Polypen, die daar in huisvesten; en zig
 ieder als eene Ster van agt Straalen verftoont.
 Deeze Ster is wit van Kleur, en trekt op de
 minfte aanraaking, zelfs onder Water, haare
 Straalen in: het Dopje, daar zy aangehecht
 zyn, fluit zig toe, en dus verftoont zig de
 Polypus, gelyk in het Koraal, dat men zo
 even uit Zee gehaald heeft, als een Druppelt-
 je Melk. Voorts meent hy ook de Eytjes van
 deeze Diertjes te hebben waargenomen. Dan
 gaat hy tot de Madreporen over, en befchryft
 eene Soort daar van, welker Polypus zeer
 verſchillende is van die der Koraalen, hebben-
 de haaren Kop verſierd met veele Haairige
 Straalen, waar van hy, door eene geduurige
 wiggeling, die in dit Voorwerp plaats hadt;
 het getal niet bepaalen kon. Deeze wiggeling
 gefchiedde van de eene naar de andere Zyde,
 met eene onverbeeldelyke ſnelheid: Hy meen-
 de echter gezien te hebben, dat dit Dier
 agt

agt Straalen had: Het was uitermaate teder, VI.
 grootendeels doorschynende en zeer schoon AFDEEL.
 wegens de verscheidenheid van zyne Kleuren: LXV.
 Eenvoudig was de gestalte, doch verwonder- HOOFD-
 lyk de eigenschap van de Diertjes, welken hy STUK.
 in een Soort van Milleporen waarnam, die
 met hun Kop de Dekzeltjes opligttten van hun-
 ne Holletjes: doch de genen, die boven aan
 de Takken waren bewoonende Kraakbeenige
 en Vliezige Celletjes, hadden zodanige Dek-
 zeltjes niet. „De onvolmaaktheid, zegt
 „hy, van deeze Celletjes, en de weinige
 „vastheid der Stoffe, van welke zy gemaakt
 „zyn, heeft my duidelyk doen blyken, dat
 „deeze Celletjes de fabriek der Polypen wa-
 „ren, even als de Hoorens en Schulpen
 „worden voortgebracht door de Dieren, die
 „in dezelve huisvesten”.

Deeze Steenagtige Zee-Gewasfen noemt
 DONATI, als gezegd is, *Polypiers*, dat is
Polypus-Nesten, doch de Alcyoniën en Spon-
 fen betreft hy tot de *Plantdieren*, of *Dier-*
planten, waar in hy onderscheid maakt. Na-
 derhand, echter, heeft hy het Roode Koraal
 ook aangemerkt als een *Zoöphyton* of *Plant-*
dier; ontdekt hebbende, dat de Polypen vast-
 gehecht waren aan haare Celletjes. Het Dier,
 dat hy in een Alcyonie waarnam, verschilde
 grootelyks, in Gestalte, van de genen, die
 wy Polypen noemen, en schynt daar aan niet
 eigen te zyn. Dat de Sponfen door zekere
 Worm-

VI. Wormagtige Dieren, die in dezelve huisvesten, gefabriceerd worden, heeft Doktor PEYSSONEL naderhand gemeld, en het is door den schranderen Heer ELLIS beoordeeld, die aanmerkt, dat deeze Dieren veeleer daar in haare verschuiling zoeken en een soort van Zee-Duizendbeenen zyn (*): even als DONATI met veel reden zegt, dat de gedagte Dieren niet de bouwers maar de bewoners zyn van die Zee-Gewassen, wier geheele zelfstandigheid een Dierlyk Leven heeft, met het Plantaartige vermengd, gelyk de Sponfen en Alcyoniën.

Doktor PEYSSONEL, waar van ik voorheen gesproken heb, na zyne Waarneemingen op de Kust van Barbarie, werwaards hy door den Koning van Vrankryk, tot nieuwe Ontdekkingen in de Natuurlyke Historie, afgezonden was, vervolgens tot 's Konings Kruidkundig Arts op 't Eiland Guadaloupe, in de West-indiën, aangesteld zynde, hadt, in zyn verblyf aldaar, zig toegelegd, om zyne Waarneemingen omtrent de Steenagtige Zee-Gewassen te voltoojen en in orde te brengen. Dit geschied zynde, ontving de Koninglyke Societeit van Londen, in 't jaar 1752, van hem een geschreeven Werk van meer dan vierhonderd
Blad-

(*) Zie *Uitgezogte Verhandel.* IV. DEEL, Bladz. 627 en *Phil. Transact.* VOL. LV. p. 280.

Bladzyden , onder den Tytel van *Verhandeling over het Koraal*, bevattende de nieuwe Ontdekkingen, die 'er gemaakt zyn omtrent het Koraal, de Poren, Madreporen, Eschara's, Lithophytons, Sponsen en andere Voortbrengzelen der Zee, om tot de Natuurlyke Historie der Zee te dienen (*). Dat hy dit Werk niet aan de Akademie der Weetenschappen van Parys, waar van hy Korrespondent was, zondt, zal waarfchynlyk ontstaan zyn uit het min gunstig oordeel, in Vrankryk geveld over zyne Stellingen, en tevens daar uit, dat anderen hun voordeel gedaan hadden met zyne Ontdekkingen. Dit laatste geeft hy zelf voor reden; het andere kon hy ook in Engeland niet ontgaan: want naauwlyks was een Uittrekzel van dat Werk aan de Koninglyke Societeit voorgelezen, of Doktor PARSONS kwam daar tegen op, met een Brief aan den Heer BIRCH, Sekretaris van dat Genootfchap (†).

Deeze Doktor beftrydt wel het Gevoelen niet, dat 'er Polypen op de Zee-Gewassen gevonden worden; noch ook niet, dat veel derzelven Nesten zyn van zodanigen Diertjes; maar hem ftaat het Denkbeeld tegen, dat die Lighaamen, waar menze op vindt, gefabriceerd zouden zyn door deeze Diertjes, zo wel

(*) Zie *Philof. Transact.* VOL. XLVII. p. 445, en verfaald, *Uitgeleze Philofophifche Verhandelingen*, III. D. N. 7.

(†) *Philof. Transact.* VOL. XLVII. p. 505, &c.

C

VI. wel als het Besluit, dat dan ook de Zee-Ge-
 AFDEEL. wasfen, van dergelyke natuur, altemaal *het*
 LXV. *Werk zouden zyn van Polypen.* Wat het eer-
 HOOPD- ste aangaat, erkent hy wel, dat 'er verscheide
 STUK. Zee-Schepzelen zyn, die hunne Wooningen
 formeeren, gelyk de Schulpdieren in 't alge-
 meen, en de Dieren der Wormbuisjes in 't
 byzonder; doch dan hebben zy, zo hy aan-
 merkt, in kragt en grootte eenige evenredig-
 heid tot de harde Bekleedzelen, waar in zy
 huisvesten; 't welk hy geenszins vindt in zulke
 onnoozele, weeke, Slymerige Diertjes, als
 de Polypen zyn. Voeg hier by, dat dezelve,
 volgens de Ontdekkingen van TREMBLEY en
 ROESEL op de Zoet-Water Polypen, geheel
 niet geschikt schynen te zyn, om in zekere
 Hokjes of Celletjes te wonen, maar enkel
 op Nesten tot aanhechting, met volle vry-
 heid, niet alleen om zig te verplaatzen, maar
 ook haare Jongen, zydelings, als Spruiten uit
 te geeven: waar in de Celletjes haar tot een
 beletzel schynen te moeten strekken. Ook
 vindt men, dat de meeste Schulpdieren nooit
 hunne Wooningen verlaten, of zy sterven.
 Dan toont hy aan, dat de Structuur der Zee-
 Gewasfen het denkbeeld van eene Plantaartige
 groeiing bekrachtigt: dat de Steenhardheid geen
 bewysreden daar tegen is. Verder spreekt hy
 aldus.

„ Is het ook niet wat byzonders, dat, in-
 „ dien de Koraalen het Werk van deeze In-
 „ fek-

„ fekten zyn , 'er geen holligheid agter hun ^{VI.}
 „ zou overblyven , wanneer zy hetzelve in ^{AFDEEL.}
 „ Takken verheffen ; maar dat zy hetzelve ^{LXV.}
 „ van binnen digt zouden laten? En , zou ^{HOOFD.}
 „ het niet zeer vreemd zyn , dat zulke Cellu-
 „ leuze doorgangen , als wy daar in groote
 „ verscheidenheden waarneemen , door deeze
 „ Schepzeltjes van den Grondsteun af zouden
 „ gemaakt worden , om , terwyl zy het Ge-
 „ bouw ophaalen , agter zig te laten , zonder
 „ eenigen verderen dienst : gelyk wy dit zien
 „ in Hersensteen , enz.? Dit het Geval zyn-
 „ de , en zo men onderstellen kon dat deeze
 „ kleine Schepzeltjes dezelve fabriceerden ,
 „ dan zou het eene afwyking zyn van de alge-
 „ meene eenvormigheid en het oogwit , dat
 „ overal anders in agt genomen wordt. Want
 „ het is zeker , dat de Celletjes , die de Dieren
 „ maaken , strekken om iets , 't zy hunne Ei-
 „ jeren , Jongen , of wat het wezen mag , in
 „ te plaatsen : geen van welken van die Infek-
 „ ten gezegd kan worden , daar wy van spree-
 „ ken”.

Dan het Werk der Vliegen . Byën en Wes-
 pen , in het maaken van haare Hokjes , met
 dat der Polypen vergelykende , vindt hy ge-
 dagte Vliegende Infekten bekwaam tot het
 aanbrengen der Stoffen en tot het fabricieren
 van de Celletjes ; doch de Polypen , zo teder
 en als enkel Slym , geheel niet geschikt om

C 2

Huis-

VI. Huisjes van Steen te bouwen: Hy schynt niet
 AFDEEL. gelet te hebben op het verschillend Element,
 LXV. daar zy met Bouwstoffen van dien aart om-
 HOOFD- ringd zyn, die van zelf zig aanzetten tot
 STUK. eene Buisagtige figuur, gelyk in de Worm-
 buisjes blykt. Ook heeft hy, zo 't schynt,
 niet gedagt op de kragt der Slymerige Zee-
 Houtwormen; der Wormen die Steenen uit-
 knaagen, ja die zelfs Gaten booren in de
 zelfstandigheid van 't Roode Koraal. Veele
 anderen der bedenkingen van den Heer PAR-
 sons vervallen van zelf, en, wanneer hy op
 't laatst zegt, dat hy alles, wat de Gedaante
 en het Kenmerk van Plantgewasfen heeft,
 voor zodanig wil houden; zo moet ik aan-
 merken: dat niemand zyn Ed. dit betwisten
 zal; maar vraagen, of hy dan in de Steenag-
 tige Zee-Gewasfen, gelyk de Madreporen en
 Milleporen, de Gedaante en Kenmerken van
 Planten vindt? Hebben zy Wortels, Bladen,
 Bloemen of Zaad? Hy zal ze, mooglyk, met
 de Zwammen en Paddestoelen vergelyken;
 doch die hebben altoos een Grond, waar uit
 zy Voedzel trekken. Waar ziet men Plant-
 gewasfen van Steen? In het Koraal, de Zee-
 Heesters en Korallynen, wordt geen enkele
 bouwing door Dieren, maar een Plantaartige
 groeiing met een Dierlyk Leven onderfeld,
 door de genen die dezelve van het Ryk der
 Planten uitmonsteren onder den naam van
 Plantdieren.

De

De grootste hervorming der Natuurlyke VI.
 Historie, in dit opzigt, moet aan den Engel-^{AFDEEL.}
 fchen Heer ELLIS worden toegeschreeven. ^{LXV.}
 Deeze leidt zig kort daarna toe op het on-^{HOOFD-}
 derzoek der Zee-Gewassen. In 't jaar 1753, ^{STUK.}
 stelde hy aan de Koninglyke Societeit een ^{De Dier-}
 Soort van Korallyn voor, die van binnen ge-^{lyke na-}
 heel gevuld was met zekere Schaalagtige Lig-^{tuur der}
 haampjes, naar Slakhoorentjes gelykende, wel-^{Korallynen}
 ker aangroeiing hy waargenomen hadt, en ^{door den}
 geloofde toen, dat veele Conchyliën uit groo-^{Heer EL-}
 ter en kleiner Zee-Gewassen haaren oorsprong ^{LIS be-}
 hadden (*). Vervolgens toonde hy, in 't ^{vestigd.}
 jaar 1754, hoe het zogenaamde Haring-Graat
 Korallyn (†), dat geduurende den Winter
 zeer gemeen is op de Oesters aan de Kust
 van Groot Britannie, geheel uit Buisjes sa-
 mengesteld is, inzonderheid de Vezelen van
 deszelfs Wortel, en besluit daar uit de Pyp-
 agtige Structuur, niet alleen van eenigen der
 Koraalen en Korallynen, maar ook van de
 Zeeheesters (*Keratophyta*): „ met dit ver-
 „ schil alleen, dat de Pypjes van het Haring-
 „ Graat Korallyn van een Spongieuze Veer-
 „ kragt

(*) *Phil. Transact.* VOL. XLVIII. Part. I, p. 115. Dit
 Verzoeg is vertaald, met de Afbeeldingen, in de *Uitgezogte*
Verhandelingen. I. D. bl. 18, geplaatst.

(†) *Fruciculus Marinus*, *Cauliculis crasfiusculis teretibus*
rigidis, Pennatis. R. A. J. *Angl.* III. p. 36. N. 15. *Sertularia*
Malecina. L. I. N. N. Gen. 347. Sp. 3.

C 3

VI. „ kragtige natuur zyn, en altoos open bly-
 AFDEEL. „ ven; terwyl, in tegendeel, de anderen,
 LXV. „ die van een zagteren en Lymagtigen aart
 HOOFD- „ zyn, door den tyd, en door de hitte van 't
 STUK. „ Klimaat, samengedrukt worden, verhardenen-
 „ de dus sommigen tot Steen, anderen tot
 „ Hoorn of Hout” (*).

In een Brief van den 13 Juny 1754, aan den Heer COLINSON (†), verhaalt de Heer ELLIS, hoe hy te werk gegaan was, om zig nader van de zelfstandigheid der Korallynen te verzekeren, niet alleen, maar ook zodanige Leden van de Societeit en anderen, die zyn Gevoelen nog niet toestemmen konden, daar van te overtuigen. Ten dien einde nam hy met zig den Heer EHRET, een Kruidkundig en zeer bekwaam Tekenaar, die de Voorwerpen in afbeelding zou brengen. Aan de Kust gekomen, huurde hy een Visfcher, om Oesters te haalen van een Grond, die twee of drie Mylen in Zee lag, en, deeze bekomende, vonden zy dezelve rykelyk met verscheide Soorten van Korallyn begroeid, welke hy in Zeewater levendig hieldt. Hier door ontdekte hy, dat sommigen van die Zee-Boompjes, welke men *Korallynen* noemt, geenszins Plantgewasfen, noch ook enkele Nesten van zekere Zeediertjes waren; maar dat zy, elk op zig zelf,

(*) *Phil. Transact.* VOL. XLVIII. Part. 2. p. 507.

(†) *Phil. Transact.* ut supra, p. 627.

zelf, een geheel Plantdier uitmaakten, loo- VI.
pende de Dierlyke zelfstandigheid, vereenigd, AFDEEL.
door den Stam en de Takken heen. Dus HOOFD-
wierdt dan het denkbeeld van DONATI en STUK.
anderen, door hem, met nieuwe Waarnee-
mingen bevestigd. Zie hier daar van een
voorbeeld.

„ Het aartige Zee-Boompje met gekartelde Voor-
„ Takjes, [door hem *Granaatappel bloeiend* beeld tot
„ *Korallyn* getyeld,] heeft in de eerste op- bewys.
„ slag, zelfs vergroot zynde, grootelyks de
„ Vertooning van een Plant. Dit gaf ons
„ een verder versterkend bewys, dat deeze
„ ongewoone Soorten van Wezens Dieren
„ zyn. Want wy namen waar, dat de klei-
„ ner Polypen, die zig zelf aan de opening
„ van ieder regenovergesteld Tandje of uit-
„ puilend Buisje uitspreiden, aan den Grond
„ of in het laagste gedeelte vereenigd zyn
„ met de Vleezige zelfstandigheid van het
„ voornaame Lichaam, 't welk door het mid-
„ den van ieder Tak of Stam pasfeert. en dat
„ zy zo veele verschillende Lichaamen tot
„ één samengevoegd zyn, werkende als zo
„ veele Stellen van Handen, die in de ge-
„ daante van een Cirkel geplaatst zyn, en
„ het Aas ieder voor een Mond in 't middel-
„ punt verzamelen, om Voedzel toe te voeren
„ aan zo veele Maagen, welke in het Buikige
„ gedeelte of op den bodem van ieder Tand-
„ je zyn aanghecht. Deeze groote vervul-

C 4

„ ling

VI.
AFDEEL.
LXV.
HOOFD-
STUK,

„ ling van Voedzel van alle kanten verschaft
 „ die sterke toeneeming en verscheidenheid
 „ van Takmaakingen aan deeze wonderlyke
 „ Klasse van veel-Lighaamige Dieren (*).
 „ Behalve deeze kleine Polypen, die de
 „ Takken famenstellen, geeven deeze Korall-
 „ lynen, uit verscheide deelen, veele Blaas-
 „ jes uit van verschillende gedaante, in ze-
 „ kere Saizoenen van het Jaar, naar derzelve
 „ verschillende Soorten. Deeze Blaasjes zyn
 „ uitzwellingen van de buitenste Huid of van
 „ het Hoornig bekleedzel van deeze getakte
 „ Polypen, en van het inwendige of Vleezige
 „ gedeelte komt een grooter Polypus voort,
 „ hoedanig een ieder van deeze Blaasjes in-
 „ neemt. Een Korallyn met deeze Blaasjes
 „ vertoont zig als een Plantgewas met Bloe-
 „ men beladen, die, na dat zy tot haare vol-
 „ maaktheid gekomen zyn, afvallen met haa-
 „ re Blaasjes of Doosjes, wordende nieuwe
 „ afgezonderde Dieren, die voor zig zelf
 „ zorgen moeten, even als de afvallende Zaa-
 „ den andere Planten voortbrengen.
 „ Dit Korallyn onderzoekende, bevonden
 „ wy dat de Dieren in de Blaasjes dood wa-
 „ ren, doch, onmiddelyk daarna, hadden wy
 „ gelegenheid om de Polypen der Blaasjes
 „ le-

(*). Dit denkbeeld is niet vreemd: BAKER en TREMBLEY hebben nagenoeg het zelfde waargenomen in verscheide Soorten van Tros-Polypen der Zoete Wateren.

„ levendig te beschouwen , in een ander VI.
 „ Korallyn”, dat van hem Zee-Eik Korallyn ^{AFDEEL.}
 geheten wordt , om dat het langs de Opper- ^{LXV.}
 vlakke kruipt van het Zee-Ruy , gemeenlyk ^{STUK.}
Quercus Marina genaamd. Van 't een en an-
 dere geeft de Heer ELLIS zeer fraaije Af-
 beeldingen.

„ Ik heb verder (zegt hy,) gelegenheid
 „ gehad om eenigen te onderzoeken van dat
 „ slag van Korallynen , die ik *Celdraagende*
 „ noem , dewyl 'zy ryen van Cellerjes heb-
 „ ben . die geschikt zyn in Plantaartige Tak-
 „ maakingen. De kleine zwarte Vlakjes in
 „ ieder Celletje , die ik te vooren gegist had
 „ het Vrugtbeginzel (*Embryo*) te zyn van
 „ een toekomend Schulpdier , bevond ik nu,
 „ samengetrokken Lighaamen te zyn van
 „ doode Polypen : want wy zagen 'er eenigen
 „ levendig , zig buiten de Celletjes uittrekken-
 „ de , en , die wederom beschouwende , zo
 „ bevonden wy , dat zy in ieder Cellerje de
 „ Vertoonng maakten van een zwart Vlakje.
 „ Dus hebben wy reden om te onderstellen ,
 „ dat dit slag van Polypen , 't welk deeze
 „ Celletjes vormt , in Schulpdiertjes veran-
 „ dert. Hier van zal , zo ik niet twyfel ,
 „ de tyd en meerder Waarneemingen de Lief-
 „ hebbers overtuigen”.

Uit een menigte van zodanige Waarneemin- ^{Zyn Werk}
 gen , op allerley Soorten van Zee-Gewasfen , ^{over de}
 die aan de Kusten van Groot Britannie en <sup>Zee - Ge-
wasfen.</sup>

VI. Ierland te vinden waren, is het uitmuntend
 AFDEEL. Werk van deezen Heer, over de Korallynen
 LXV. en andere Voortbrengzelen der Zee, dat in 't
 HOOFD- jaar 1755 te Londen uitkwam (*); gesproo-
 STUK. ten. De Inleiding van hetzelfde doet ons zien,
 by welke gelegenheid zyn Ed. tot deeze
 Ontdekkingen was gekomen. Niet vooringe-
 nomen zynde door eenige Denkbceiden uit het
 leezen der voorgedagte Autheuren, maar
 door eene zeer eenvoudige Liefhebbery, om
 Schilderytjes te maaken van Zee-Boompjes,
 die hy in de Herfst van 't jaar 1751 van
 de Kusten van Wales en uit Ierland kreeg,
 kwam hy tot het maaken van eene Verzame-
 ling derzelven, en, om ze behoorlyk uit el-
 kander te schiften, een Vergrootglas gebrui-
 ken moettende, leid zulks den Grond tot dien
 reeks van Waarneemingen, waar door hy de
 Wereld meer verlicht heeft in dit stuk, dan
 alle de voorgaande Autheuren met elkander.
 Zie hier de Manier, welke hy daaromtrent
 gebruikt heeft, en als bekwaam voorstelt,
 om iedereen, ja zelfs de allersterkste twyfe-
 laars,

(*) *Au Essay towards a Natural History of the Corallines, and other Marine productions, &c.* door JOHN ELLIS F. R. S. Lond. 1755. Quarto. In 't Fransch vertaald en met eene Plaat niet alleen, maar ook met een geheel Hoofd- stuk, van de nieuwe Ontdekkingen op de Celdraagende Korallynen en derzelver Voortteeling, in Juny 1755 gedaan, vermeerderd: onder den tytel van, *Essay sur l'Histoire Naturelle des Corallines, &c. à la Haye.* 1756, in Quarto.

laars , van de waarheid der zaak te overtuigen. VI.
AFDEEL.
LXV.

„ De grootste verscheidenheid van Koral-HOOFD-
STUK.
lynen (zegt zyn Ed.) is te vinden op het
„ gene men gemeenlyk Klip-Oesters noemt, Manier
om de
„ of in die Oesterbedden, welken eenigen Diertjes in
dezelven
waar te
neemen.
„ tyd niet gebruikt of geheel verlaten zyn.
„ Op zodanigen heb ik ze, als 't ware, by
„ kleine Boschjes zien groeijen. Laat de
„ Vischers, zo dra zy deeze Oesters hebben
„ opgenomen, dezelve doen in Emmers met
„ Zeewater; want de Diertjes zyn van eene
„ zo tedere natuur, dat zy door de Lugt zeer
„ schielyk opkrimpen. Dan zo spoedig, als
„ 't bekwaamlyk geschieden kan, naar den
„ Oever gebragt zynde, rukt men de Koral-
„ lynen met een Tangetje van de Oester-
„ schulpen af, vattende dezelve zo dicht als
„ mooglyk is by de Schaal. Doet ze dan
„ zagtjes op witte Aarden Borden vol helder
„ Zeewater, en in omtrent een Uur, of
„ mooglyk minder tyds, zullen zy van die
„ ruuwe behandeling beginnen te bekomen, en
„ veelen van de Diertjes zullen beginnen zig uit
„ te strekken. Men kan dit met een Vergroot-
„ glas van omtrent twee Duimen Brandpunt
„ waarneemen. Die gy uitgestrekt en leven-
„ dig ziet, kunnen schielyk met het Tangetje
„ uitgenomen, en aanstonds gedompeld wor-
„ den in eenige soort van Geest, welke gy
„ in een open Glaasje ten dien einde by U
„ in

- VI. „ in gereedheid hebben moet. Dit zal de
 AFDEEL. „ Diertjes zodanig vast zetten, dat, wan-
 LXV. „ neer zy in wydmondige sterke Bottels, met
 HOOFD- „ dergelyke Geest gevuld, gedaan worden,
 STUK. „ die wel gekurkt zyn, men veele Verschei-
 „ denheden daar van te gelyk op een grooten
 „ afstand verzenden kan, zonder de Gestalte
 „ der Diertjes te benadeelen; gelyk ik onder-
 „ vonden heb.
 „ Of men kan deeze Manier volgen: dat
 „ men, naamelyk, de Oesters, met de Ko-
 „ rallynen daar op, in wyde Aarden of Hou-
 „ ten Vaten doe, gietende zo veel Zeewater
 „ daar op, als noodig is om ze te bedekken.
 „ Laat ze dan een Uur stil leggen, en giet
 „ dan kookend heet Water zagtyes langs de
 „ kant van het Vat (*), tot ongeveer de zelf-
 „ de veelheid, als 'er koud Water in de Vaten
 „ was. Pluk dan aanstonds de Korallynen van
 „ de Schulpen, en doetze in Bottels met
 „ Geest, gelyk te vooren is gezegd. Die ze
 „ ontvangt, moet, om dezelfen te onder-
 „ , zoe-

(*) In 't Engeltch *by the Side of the Vessel*. Ik vind dit een weinig duister of eigentlyk niet zeer bepaald, en zo klaar niet, als of 'er stond, *by the Side in the Vessel* (langs de zyde in het Vat). De Fransche Vertaaling heeft *sur les bords du Vase* (op de randen van het Vat): dat geen plaats kan hebben en ook geenszins overeenkomt met de Engeltche Tekst. Buiten twyfel zal men 't heete Water 'er in moeten gieten, om dat 'er van de veelheid gemeld wordt, en om dat in 't vervolg blykt, dat deeze Diertjes de Warmte bejinnen.

- „ zoeken , lange , naauwe , Fleschjes van wit VI.
 „ Glas hebben , met een wyden Mond , om AFDEEL.
 „ de verschillende Soorten daar in te doen. LXV.
 „ Deze Glasjes moeten gevuld zyn met de HOOFD-
 „ helderste Spiritus , doch niet sterker dan dat STUK.
 „ zy proef houdt. Haar wydte moet geschikt
 „ zyn naar 't Brandpunt van 't Vergrootglas ,
 „ waar mede gy dezelve onderzoeken wilt.
 „ De Proefneemingen gelukken best in warm
 „ Weder : men vindt de Diertjes gemeenlyk
 „ samengetrokken en byna levenloos , geduu-
 „ rende het Winter - Saizoen”.

Deze Waarneemingen van den schranderen Tegen-
 werpingen
 van Dok-
 tor B A S-
 TER. Heer ELLIS, bragten de Wereld in verwondering, doch vonden geen geloof by alle Natuurkundigen. Het *veni & vide* van den Hoogleeraar RUYSCH was hier niet genoegzaam: men vondt 'er die hunne Oogen mistrouwden, en anderen die beter meenden te kunnen zien, of die de Gevolgtrekkingen niet erkenden. Een der voornaamsten onder deeze laatsten was de meermaals van my met Lof gemelde Heer J. BASTER, Doktor in de Geneeskunde te Zirikzee, Lid van de Koninglyke Societeit der Weetenfchappen van Londen, en van de Hollandfche Maatschappy te Haarlem. Door deezen werdt een Vertoog aan gedagte Societeit ingeleverd, dat men, den 19 Mey des jaars 1757, in de Vergadering voorlas. Na de Inleiding wordt hier in eerst van de Zee-Gewassen in 't algemeen gefproken, en beweerd, dat de-

VI. dezelfen wel Planten kunnen zyn, schoon zy
 AFDEEL. geen Wortels hebben; alzo zulks plaats heeft
 LXV. in verscheide Soorten van Paddestoelen en
 HOOFD. Zwaminen, die op Boomen groeijen, enz.
 STUK: De Polypen der Korallynen ontkent de Heer
 BASTER niet: in tegendeel wyst zyn Ed. de
 manier aan, om dezelfen waar te neemen:
 hoewel hy in sommige Zee-Planten, inzon-
 derheid jong zynde of zittende aan Zeetonnen
 en Schepen, nooit of zeldzaam Polypen ge-
 vonden hadt: maar, als die Gewassen ouder
 geworden waren, of stiel zaten op Schulpen;
 Steenen, enz. op den Grond der Zee, dan
 waren zy vol Polypen. Hier uit besluit zyri
 Ed., dat de Korallynen *niet door zodanige*
Diertjes gefabriceerd zyn, brengende verder
 eenige redenen ter baan, die zulks naar zyn
 oordeel bevestigden.

Dat de Korallynen *door Polypen gefabriceerd*
 zouden wezen, luidt inderdaad wat vreemd,
 en wy hebben hier voor gezien, met welk een
 kragt de Heer PARSONS zulks tegenspreekt.
 Ondertusfchen fchynt dit Denkbeeld eerder als
 een Gevolgtrekking, dan als een volftrekt Ge-
 zegde te last gelegd te zyn aan de Voorftanders
 van het nieuwe Gevoelen: De Steenagtige
 Zee-Gewassen kunnen in zeker opzigt aange-
 merkt worden, als gebouwd door de Dieren,
 die in dezelfen huisvesten, doch in de overi-
 gen merkte men flegts een Dierlyk Leven
 aan: De Heer JUSSIEU was van dat Ge-
 voe-

voelen zegt onze Vrind (*) ; en men vindt VI. het, 't is waar, in de Tytel van zyn Ver-^{AFDEEL.} LXV. toog ; doch hy zegt op 't end, dat die vier^{HOOFD-} Voortbrengzelen der Zee, waar hy van gespro-^{STUK.} ken hadt, en welken men voorheen hadt aangezien als Planten, ontwyfelbaar Celletjes waren van Infekten en kleine Diertjes (†): Aangaande de Buisagtige Korallyn fchynt hy met LUID in te stemmen, die dezelve verklaarde te behooren tot het Geslagt der Plantdieren: Daar is nogchans in zyn Vertoog een Plaats, welke men dus heeft kunnen opneemen ; hoewel zy geheel iets anders zegt (‡). Hy heeft zig ook, in een Brief van den jaare 1744 aan den Heer LINNÆUS, wat klaarder uitgedrukt (§).

Maar, het was genoeg, dat men de Korallynen niet voor Planten hielt, of niet erkende;

(*) Idem observat Cel. JUSSIEUS licet Corallinas a Polyptis tamen fabricatas autumat. *Phil. Transact.* VOL. L. p. 271.

(†) Voila donc déjà quatre Productions de Mer différentes, que l'on a prises jusqu'ici pour Plantes, & qu'on ne peut pas douter, qui ne soient des Cellules d'Insectes & de petits Animaux.

(‡) Ou j'appertus sur une autre pretendue Plante, decritee par BOCCONE & par LWHYD, un Polype a chacun des Tuyaux de l'union desquels est formé ce Corps, qui a passé jusqu'ici pour une Plante. *Mem. de 1742*, pag. 396. Octavo. Zeker moet men, in 't leezen, aldaar agter *Tuyaux* een Comma plaatzen, anders zou het onverstaanbaar zyn.

(§) *Amoen. Academ.* VOL. I. p. 81.

VI. de, dat zy van eene Dierlyke Natuur waren;
 AFDEEL. gelyk de Heer ELLIS, in zyne Aanmerkingen
 LXV. op Doktor BASTERS Vertoog (*), denzel-
 HOOFD. ven te laste legt. ELLIS wilde ze aange-
 STUK. merkt hebben, op gelyke manier, als de Hoo-
 rens en Schulpen van eene Dierlyke natuur
 zyn; houdende alle die Takkige, holle, ge-
 tande Lighaamen, genaamd Korallynen, wel-
 ke men aan onze Stranden opgeworpen vindt,
 voor Geraamten of Huiden van zekere Zee-
 Polypen, en niet voor derzelve Nesten of
 Wooningen; gelyk de Heer BASTER dezelve
 by die Hoorens, welken de Kreeftslak,
 'Kluizenaar genaamd, tot haare huisvesting
 uitkiest, vergeleek. De Conchylïen, die aan-
 groeijen om het Lyf der Schulpdieren, en
 waar mede zy bekleed ter wereld komen,
 kunnen zo min eigentlyk gefabriceerd zyn
 door deeze Dieren, wier Huid zy uitmaaken,
 als men den Dop van een Ey zal zeggen door
 het Kuiken, dat 'er in zit, of door het Ey,
 gemaakt te zyn.

Aanmer-
 kingen van
 ELLIS
 daar op
 gemaakt.

Verfcheide Zee-Gewasfen, welken de Heer
 BASTER voor *Corallina* opgegeven en afge-
 beeld hadt, merkt de Heer ELLIS aan, wa-
 ren flegts *Conferye* of Zee-Mosfen. Dit on-
 derfcheid zal aan niemand van veel belang
 voorkomen, die niet weet, dat het hier te
 doen

(*) *Phil. Transact.*, Vol. L. p. 230, &c.

doen is om een gewigtig punt van de Na-
 tuurlyke Historie. De Zee-Mosfen zyn en-
 kel Planten, volgens den Heer ELLIS; ge-
 lyk uit het beschouwen van derzelve Struc-
 tuur, door een goet Water-Mikroskoop,
 als zy in Zee-Water gedaan zyn, en door
 den Reuk, zegt hy, dien zy by 't verbranden
 geeven! blykbaar is: daar, in tegendeel, de
 Koraalmosfen, als men ze verbrandt, door
 den Stank duidelyk eene Dierlyke natuur
 doen blyken. Ook merkt hy aan, dat de
 genen die de Heer BASTER voor bloote
 Polypen, zig hier en daar aanhechtende,
 hadt gehouden, weezentlyk kleine Korall-
 lynen en Korstgewasjes waren, bestaande
 uit haar eigen Huidjes en Celletjes; hoedanig-
 en hy reeds verscheidene in Plaat vertoond
 hadt. Zulks zoude; meende hy, by nader
 beschouwing aan hem blyken, indien hy slegts
 Koraalmosfen uit diep Water nam, aan Schul-
 pen of Zee-Ruy zittende; en dezelve op
 de van hem gemelde manieren onderzocht.

Niet lang daarna gaf de Heer BASTER
 het Eerfte Stukje van zyn zeer geagte Werk,
 dat den Tytel draagt van *Natuurkundige Uit-
 spanningen*, aan 't licht. Hier in stemt zyn
 Ed. den Heer ELLIS toe, dat 'er een aan-
 merkelyk onderscheid is tusfchen de *Confervæ*
 en *Sertulariæ*; alzo de eerften, zonder eenig
 Stammetje, veele lange dunne Takjes of
 Blaadjes uitschieten, die samengesteld zyn

D

VI:
 AFDEEL.
 LXV.
 HOORD-
 STUK.

Nader
 bedenkin-
 gen van
 D. BAST-
 TER.

uit

VI.
AFDEEL.
LXV.
HOOFD-
STUK.

uit veele ronde korte Leedjes, en aan welken men, in de Zomer en Herfst, dikwils Zaadblaasjes ziet: de laatsten uit een Stammetje verscheide Takjes uitgeeven, die uit langwerpige Leedjes bestaan, waar van het bovenste met zyn dunste End in het onderste schiet. De eersten, zegt zyn Ed., worden van elk voor groeiende Planten gehouden, doch over de laatsten is het Geschil. Men zou hier kunnen vraagen, tot welk van beiden de voorgeselde *Tubularia Laryngi similis* of die andere van JUSSIEU; (zie ELLIS Pl. XVII. fig. b en c.) volgens deeze Verdeeling behooren; om van anderen, gelyk het Kreeften-Hoorn Korallyn, op Plaat IX, enz: die geen Stammetje hebben, en waar in niettemin Diertjes waargenomen zyn, niet te spreken. Zyn Ed. dunkt, dat, indien de *Sertularia* een Voortbrengzel van Polypen waren, en ééne Polypus den aanleg van het Stammetje gemaakt had, dat dan dit Stammetje, offchoon het Takjes uitschoot, niet dikker worden moest: waar van doch, zegt zyn Ed. het tegendeel gebeurt, juist even als in de groeiing der Boomen en Planten. De meeste Afbeeldingen van den Heer ELLIS moeten valsch zyn, indien men dit toe zal staan, en de manier van groeiing der Korallynen toont zulks, onder anderen op deszelfs Plaat XXI, fig. A, in het Ruige Yvoor-Korallyn, daar die Heer dus van spreekt.

„ Dit

„ Dit Korallyn , zorgvuldig door 't Mikros- VI.
 „ koop onderzocht zynde , fchynt voort te AFDEEL.
 „ komen uit kleine famengedrukte Bolletjes ; LXV.
 „ welke op een Fucus gelegd zyn. In 't HOOFD-
 „ middelpunt van ieder derzelven kunnen wy STUK.
 „ cen klein Gaatje waarneemen , van waar
 „ zeer dunne gearticuleerde Pypjes afkomen ,
 „ die doorgaan in Takken , bestaande uit dub-
 „ belde ryën van Buisagtige Celletjes , wel-
 „ ke byna tegenover elkander geplaatst zyn ,
 „ en aan de zyden vereenigd , maar met de
 „ Toppen een weinig uitwaards staan. Aan
 „ de zyden der Takken komen hier en daar
 „ kleine holle Blaasjes voort , die zeer broosch
 „ zyn en vol van kleine Vlakjes". Het Ha-
 ringgraat-Korallyn , daar wy voorheen van
 gesproken hebben , toont door zyne Buisagti-
 ge Structuur genoegzaam , waar de dikte der
 Stammetjes in sommigen uit ontstaat.

Ik fprak daar , zo even , van *Sertularia*. Zyn Ed.
 Men moet wooten , dat LINNÆUS , in de verkiarr
 Tiende Uitgaave van zyn Samenftel der Na- de Koraal-
 tuur , twee Geflagten gefield hadt , het eene mosfen
voor Plant-
ten.
 onder den naam van *Sertularia* , het andere
 onder dien van *Corallina* ; hebbende sommige
 Korallynen van ELLIS en wel die , waar in
 dezelve geen Polypen waargenomen hadt , in
 het Geflagt der *Corallinae* , de overige in dat
 der *Sertulariae* geplaatst. De Heer BASTER
 gaf een Verhandeling uit over de Plantdieren ,
 welke de Koninglyke Societeit van Londen.

VI. aangebooden en in derzelver Vergadering ;
 AFDEEL. den 2 April des jaars 1761, gelezen werdt (*):
 LXV. Hier in verhaalt zyn Ed., dat de beschou-
 HOOFD- wing der vereenigde Plantaartige en Dierlyke
 STUK. natuur, in de Plantdieren, hem zyn voorig
 Gevoelen, aangaande dezze Lighaamen, hadt
 doen veranderen. „ Twee Geslagten, zegt hy,
 „ stelt LINNÆUS van *Zoöphyta*; harde of
 „ Steenagtige (†), gelyk de *Tubipora*, *Mille-*
 „ *pora*, *Madrepora*, onder welken ook het
 „ Roode Koraal geplaatst is, en weeke of
 „ zagte, gelyk de *Isis*, *Gorgonia*, *Alcyonium*,
 „ *Tubularia*, *Eschara*, *Corallina*, *Sertularia*,
 „ *Pennatula*, *Hydra*, *Tenia*, *Volvox*”, waar
 van zyn Ed. de agt eersten ter toets zou
 brengen, als in de Zee voorkomende. On-
 middelyk stapt hy tot de *Corallinae* of Koraa-
 mosfen over, en verklaart dezelyen, zo veel
 hy daar van hadt kunnen onderzoeken, voor
Conservee, dat is voor Zee-Mos of waare
 Planten, en dit wel, om dat men nooit Po-
 lypen op derzelver Toppen waargenomen
 hadt; maar dat zy Zaaddraagende waren, ge-
 lyk de anderen Zee-Planten.

Dan

(*) *Disertatio de Zoöphytis, &c. Phil. Transact. Vol. LII, p. 103.*

(†) LINNÆUS hadt, reeds in de Tiende Uitgaave van zyn Samenstel der Natuur, de Steenagtige Zee-Gewassen, onder den naam van *Lithophyta*, van de Plantdieren afgezonderd en in een andere Rang geplaatst.

Dan tot de *Sertulariæ* overgaande, verklaart VI.
 zyn Ed. de manier van derzelve Voortte- AFDEEL.
 ling, zo als hy die in het Denneboomagtige LXV.
 Korallyn hadt waargenomen, om te dienen HOOFD-
 tot een voorbeeld van de Plantdieren, en te STUK.
 toonen, hoe eene Plantaartige en Dierlyke De Kor-
 Voortteeling in een zelfde Schepzel gepaard rallynen
 kan gaan. Zyn Ed. verwondert zig, derhal- zyn, vol-
 ve, „ hoe die pryswaardige Mannen, ELLIS, gens hein,
 „ JUSSIEU, DONATI, en anderen, de *Ser-* het Werk
 „ *tulariæ* zo hardnekkig het Werk of de Fa- van Dicren
 „ briek van deeze Diertjes kunnen blijven niet.
 „ noemen; daar TREMBLEY, die allereest
 „ zeer naauwkeurig deeze Gepluimde Poly-
 „ pen beschreeven heeft, reeds gezegd hadt;
 „ dat de Celletjes het Werk niet zyn van de
 „ Polypen, op zulk een manier, als de Huis-
 „ jes der Motten het Werk der Motten zyn;
 „ maar dat de Celletjes, waar in deze Poly-
 „ pen zig verschuilen, te houden zyn voor
 „ een gedeelte van derzelve Lighaam, dat
 „ met haar opgroeit“ (*).

Ik weet niet, waar die Autheuren het ge-
 dagte denkbeeld met zo veel kracht staande
 houden. DONATI zegt, dat zyne *Polypiers*
 een gevoelend Leven deelagtig zyn; en spreekt
 naauwlyks van de Korallynen of *Sertulariæ*.
 JUSSIEU beschryft alleenlyk eene Pypagtige,
 die

(*) *Phil. Transact.* VOL. LII. p. 116.

VI.
AFDEEL.
LXV.
HOOFD
STUK.

die hy met de anderen houdt voor Nesten van Diertjes (*). De Heer ELLIS wil, 't is waar, in zyn Werk over de Korallynen, uit een Westindifche Zee-Waaijer, die gedeeltelyk gebroken was, bewyzen: „ dat Dieren „ van het Geslagt der Polypen de Fabrikeurs „ zo wel van 't Hoornige of Houtige, als van „ het Kalkagtige bekleedzel, van deeze aartige „ en talryke Plantagtige Kolonie van Infekten „ zyn”: doch de *Sertularia* of Korallynen kan men naauwlyks aanmerken één te hebben van die drierley Bekleedzelen. En, wat de gezegde Zee-Heesters aangaat, zie ik ook niet, dat hy de Infekten, die 'er in wonen, meer houdt voor de Fabrikeurs van de Buisjes, waar zy uit bestaan, dan de Zee-Wormen het zyn van de Wormbuisjes of Pypagtige Kokers, waar in zy huisvesten.

BASTER
houdt nog
de Korally-
nen voor
Planten.

Doch het komt hier niet aan op een weinig meer of min. De Heer BASTER, die de *Sertularia* voor Plantdieren erkend hadt, laat op het gemelde volgen: „ Indien men nu dit „ zeggen van TREMBLEY, en 't gene zo „ even door my van de *Sertularia* gezegd is, „ voor waarheid aanneemt, zal men op staan „ de voet overtuigd zyn, dat de *Sertularia* „ geenszins het Werk kunnen zyn van Diertjes, die, met weinige en zeer eenvoudige „ Ledemaaten voorzien, niets kunnen wer- „ ken,

(*) j' Ai eu lieu de m'assurer, quelles ne sont que des assemblages de loges d'Animaux. *Mém.* 1742. p. 397. Octavo.

„ ken, niets uitvoeren, maar louter lydelyk, VI.
 „ gelykerwys een Bloem, gelyk een Ange- AFDEEL.
 „ lier, in haar Huisje groeijen, en daar uit LXV.
 „ te voorschyn komen. Ook zal het niet HOOFD-
 „ in bedenken vallen, dat de *Sertularia* een STUK.
 „ Dier zy met zo veel Hoofden, als daar
 „ Polypen zig op bevinden: want de Polypen
 „ zyn ieder een Dier op zig zelf, die alleen
 „ zwemmen, elk voor zig Voedzel zoeken
 „ kunnen: maar dat de *Sertularia* veeleer
 „ voor een Plant te houden is met zo veel
 „ Bloemen, die haar Zaad geworpen hebben-
 „ de, ryp afvallen. t'Is ook, gelyk blykt,
 „ zo ver daar van daan, dat deeze Plant van
 „ Polypen voortgeteeld zyn zoude: dat veel-
 „ eer de Polypen, als Bloemen beschouwd,
 „ een voortbrengzel zyn van de *Sertularia*.
 „ 't Blykt ook niet minder, dat de Korst of
 „ Schors, waar mede de *Sertularia* zo me-
 „ nigmaal bekleed gevonden worden, en wel-
 „ ke uit aan elkander gevoegde Celletjes,
 „ van een ander Geslagt van Polypen, dan
 „ de *Sertularia* voortbrengt, bestaat, eigent-
 „ lyk tot de *Sertularia* niet behoort, maar
 „ een vreemd, van buiten aangebragt, Lig-
 „ haam zy. Het is derhalve de moeite waar-
 „ dig, dat men naauwkeurig onderzoeke, of
 „ niet de Bast, die in de Koraalen en Zee-
 „ heesters voorkomt, op de zelfde manier een
 „ Lighaam zy, aan deeze Zee-Gewasfen
 „ niet eigen, en dat zy, derhalve, een ge-
 „ heel

D 4

VI. „ heel verschillende oirfprong en Voedzel
 AFDEEL. „ genieten, dan van deeze Bast: gelyk ik dit
 LXV. „ in 't Eerfte Stukje van myne Natuurkoo-
 HOOFD- „ dige Uitspanningen getragt heb te betoo-
 STUK. „ gen”.

Vervolgens kwam de Systematifche be-
 fchryving der Plantdieren door Doktor PALLAS, naderhand Hoogleeraar te Petersburg geworden, aan 't licht (*).

PALLAS
 houdt de
 Koraal-
 mosfen
 voor Plan-
 ten.

Hier in worden de *Sertularia* volftrekt
 verklaard voor Dieren met eene Plantaartige
 groeiing begaafd. „ Uit de Waarneemingen
 „ blykt thans genoegzaam (zegt die Heer),
 „ dat de *Sertularia*, als 't ware, een getak-
 „ te Polypus is, beffooten in een Hoornagtig
 „ Buisje, door welks gekroonde Poren of
 „ Kelkjes dit Dier zyne Koppen, met Baard-
 „ jes voorzien, uitfteekt, brengende in by-
 „ zondere Blaasjes leevende Vrugtbeginzels
 „ voort, die afvallen, om nieuwe bezielde
 „ Planten te worden”. Onder deeze telt hy
 verfcheide Korallynen, in welken nog geene
 Polypen of Diertjes waargenomen zyn: doch
 de *Corallina Officinarum* en dergelyken foorten
 van Koraalmoſfen, welken LINNÆUS in de
 Tiende Uitgaave van zyn Samenftel der Na-
 tuur, op 't voorbeeld van ELLIS, mede
 ge-

(*) *Elenchus Zoöphytorum*, Authore P. S. PALLAS, Hagæ
 1767. door den Heer Dr. BODDAERT vertaald en met
 Platen uitgegeven onder den naam van *Lyft der Plantäje-
 ren*, Utrecht, 1768.

geplaatst hadt onder de Plantdieren, worden ^{VI.}
 door PALLAS alleenlyk op 't end byge- ^{AFDEEL.}
 voegd, op dat zyne Lyst niet onvolkomen ^{LXV.}
 zoude geagt kunnen worden te zyn, niette- ^{HOOFD-}
 genstaande zyn Ed. dezelveu volstrekt voor ^{STUK.}
 Planten hieldt.

De Heer ELLIS, dus de zaak maar ten ^{ELLIS}
 halve gewonnen hebbende, trok daar op aan- ^{beweert,}
 stonds weder het harnas aan. Zyn Ed. vondt ^{dat ook de}
 goed, zig te verdedigen in een Brief aan den ^{Koraalmos-}
 Ridder LINNÆUS, over de *Dierlyke natuur* ^{fen Dierlyk}
van het Geslagt der Plantdieren, die men *Ko-*
raalmosfen noemt: waar van een Uittrekzel
 in de Verhandelingen der Koninglyke Societeit
 van Londen, op 't jaar 1768, is geplaatst (*).
 Hier worden, in de eerste plaats, de redenen
 van PALLAS wederlegd. Hy begint met aan
 te merken, dat de *Koraalmosfen geenszins in*
Structuur, of in een Scheidkonstig onderzoek,
naby komen aan eenig Geslagt van Plantdieren.
 Het tegendeel hier van tragt ELLIS te be-
 toogen door verscheide Voorbeelden. „ Breek,
 „ zegt hy, een dun Stukje af van de Kalk-
 „ agtige Millepore van PALLAS, die hy er-
 „ kent Dierlyk te zyn, en dit met het Mi-
 „ kroskoop onderzoekende, zult gy bevinden,
 „ dat

(*) Extract of a Letter from JOHN ELLIS, Esquire
 F. R. S. to Dr. LINNÆUS of Upsal, F. R. S: on the
 Animal Nature of the Genus of Zoöphytes, called *Corall-*
id. *Phil. Trans.* VOL. LVII. Part. 1. p. 404.

VI. „ dat 'er een regelmaatige ry van Celletjes in
 AFDEEL. „ plaats heeft. Splyt een der Leedjes van
 LXV. „ het Winkel-Koraalmos (*Corallina Officina-*
 HOOFD. „ *rum*) overlans, en daar zal U een derge-
 STUK. „ lyke ry van Celletjes in voorkomen, naauw-
 „ keurig in gedaante naar die der andere ge-
 „ lykende. Dus komt ook de Structuur van
 „ zyne Geknotte Millepore, die het *Myrio-*
 „ *zoon* is van DONATI, volmaakt overeen
 „ met die van het Witte Paternoster Koraal-
 „ mos, en het Dikledige, beiden door my
 „ zorgvuldig ontleed en afgebeeld; en daar is
 „ zo groot een gelykheid in derzelve Cellet-
 „ jes, ja zelfs in de Dekzeltjes van het Dik-
 „ ledige Koraalmos, dat het ons reden geeft
 „ om met veel waarschyntlykheid te beslui-
 „ ten, dat derzelve Monden of Zuigers de
 „ zelfden zyn. Daar is, bovendien, een groo-
 „ te overeenkomst van de Steenige Leedjes-
 „ Koraalmosfen met het Oostindische Ko-
 „ nings-Koraal (*Iris Hippuris*) en de *Cellula-*
 „ *ria Salicornia* van PALLAS, welke beide
 „ laatsten voor Dierlyk erkend worden. Men
 „ vindt in deeze allen een zelfde soort van
 „ Vezelen die de Leedjes samenvoegen, en
 „ volmaakt op eene zelfde manier”.

Dus dan het eerste gedeelte wederlegd heb-
 bende, komt ELLIS tot het gene de Scheid-
 kunde in deezen betreft. Hy hadt, om dit
 niet minder te beslissen, een genoegzaame
 veelheid der *Corallina Officinalis* van de Kust
 by

by Harwich weeten te bekomen. Deeze gaf VI.
 hy aan den Heer WOLFE, Lid der Koning- AFDEEL.
 lyke Societeit, een zeer ervaren Chymist. De LXV.
 Brief van dien Heer, aan hem gefehree- HOOFD-
 ven, toont, dat men uit deeze Koraalmos STUK.
 gelyke Stoffen, als uit gedeelten van Dieren,
 door Destillatie krygt: een Alkalyne Geest,
 naamelyk, een vlug Alkalyne Zout, en eene
 dikke brandige Olie. Ook hadt men 't zelfde,
 by zekere gelegenheid, door den Stank, dien
 zy by 't verbranden geeft, in de volle Ver-
 gadering, van de Societeit tot bevordering
 van Konsten, Weetenschappen, Handwerken,
 enz. te Londen, waargenomen. Dus verviel
 dan eene der kragtigste redenen van Doktor
 PALLAS, tegen derzelve Dierlyke natuur.

*De Poren, vervolgt zyn Ed., van haare
 kalkagtige zelfstandigheid zyn te klein, dan dat
 daar eenige Polypen in zouden kunnen huisves-
 ten.* „ Waren dan deeze Poren daar te klein
 „ toe, (zegt ELLIS,) zo moet PALLAS zig
 „ vergist hebben, wanneer hy het kleine wit-
 „ te Korallyn, onder den naam van *Millepora*
 „ *Calcarea*, te berde brengt als een Plantdier:
 „ dewyl hy daar van geruigt, dat hetzelve in
 „ 't geheel geen Poren of Gaatjes heeft. Ook
 „ kan dit zeggen van den Doktor alleenlyk
 „ zien op de Steenige Korst, welke maar
 „ een gedeelte is van dit Plantdier, zynde het
 „ binnenste op ver naa niet hard; des het
 „ mooglyk niet kwaad zou zyn te zeggen,
 „ dat

VI. „ dat eene *Corallina* een *Sertularia* is met een
 AFDEEL. „ Steenige of Kalkagtige Korst. Zyn de
 LXV. „ Mondjes in die Korst zeer klein, dan kan
 HOOFD- „ derzelver menigte dit gebrek vergoeden.
 STUK. „ Voor hoe veel Jaaren reeds heeft men de
 „ Poren gekend in de Escharen en Milleporen:
 „ sedert hoe weinig Jaaren heeft men die ge-
 „ vonden in de Korallynen (*Sertulariæ*): wie
 „ zal zeggen, of men naderhand door middel
 „ van nog sterker Vergrootende Glazen, de-
 „ zelve niet ontdekken zal in zulke Lighaa-
 „ men, daar wy dezelve thans, door Ana-
 „ logie, in moeten onderstellen plaats te heb-
 „ ben? Myn denkbeeld, in deezen, zal, zo
 „ ik geloof, gebillykt worden door menigvul-
 „ dige Proeven, die 'er van Luiden van oor-
 „ deel in 't werk gesteld zyn, om de Poly-
 „ pus-agtige Zuigers waar te neemen in vee-
 „ len zelfs van de Korallynen, dat zy ver-
 „ scheide maalen te vergeefs hebben onder-
 „ nomen. Ik moet bekennen, dat dit my dik-
 „ wils in veele Soorten is gebeurd en nog-
 „ thans twyfel ik in 't allerminste niet, of het
 „ zyn waare Korallynen; wegens de gelyk-
 „ heid, welke zy in gestalte en gedaante heb-
 „ ben met anderen van het zelfde Geslacht:
 „ waar van ik meen dat Doktor PALLAS
 „ ten vollen overtuigd is”.

Een ander Argument van dien Heer, om de
 Dierlyke bestaanlykheid der Koraalmosfen om-
 ver te stooten, afgeleid van zeker Plantje, dat
 de

de bekende MEESE; wylen Hovenier in de Akademie Kruidtuin te Franeker, op de Ber-
gummer-Heide in Friesland gevonden hadt, komt aan den Heer ELLIS niet kragtiger voor.

VI.
AFDEEL.
LXV.
HOOFD-
STUK.

MEESE noemt hetzelfde, in zyne *Flora Frisica*, een *Lichen*; doch Doktor PALLAS heeft het, in zyn Lyst der Plantdieren, onder den naam van *Corallina terrestris* geboekstaafd. Dit zou het eenigste voorbeeld zyn van een Landgewas met eene Kalkagtige Korst, zonder dat men weet, of het ook by toeval op die Heide gebragt zy, enz. De onregelmaatige figuurtjes; die de Heer PALLAS voor Vruchtmaakingen neemt, schynen ook veeleer gebrekkelyk uitgegroeide Takmaakingen te zyn.

Dat de Knobbeltjes of Knoopjes, die 'er door den Heer PALLAS in de Koraalmosfen waargenomen zyn, een Zaadje bevatten of iets met de Vruchtmaaking van het Zee-Ruy en Zee-Mos (*Fucus* & *Conferva*) overeenkomstigs hebben; agt de Heer ELLIS ook in dit geval van geen kragt te zyn: alzo men dergelyke rondagtige *Ovaria* aan Cellulariën, Sertulariën, Milleporen en anderen, die thans algemeen voor Plantdieren erkend worden, waarneemt, enz. Om verder, van het gene de Vruchtmaaking der Zee-Mosfen betreft, en hoe veel die van de Vruchtmaaking der Koraalmosfen verscheilt, volkomen overtuigd te zyn, gaf de Heer ELLIS dienaangaande een Vervolg tijt, dat, in 't voorste des jaars 1768, aan de

Ko-

VI. Koninglyke Societeit van Londen voorgelzen
 AFDEEL. werdt, zynde met keurige Afbeeldingen dien
 LXV. aangaande voorzien. Het is wederom inge-
 HOOFD. richt als een Brief aan den Heer LINNÆUS,
 STUK. en het begin daar van luidt aldus:

verschil
 der Koraal-
 mosfen van
 de Zee-
 mosfen.

„ Ik kome nu tot beantwoording van Dok-
 „ tor BASTER, die in zyn Vertoog, dat in
 „ de Verhandelingen van de Koninglyke So-
 „ cieteit, VOL: LII. p. 111, wereldkundig ge-
 „ maakt is, stelliglyk verzekert, dat alle de
 „ Koraalmosfen, welken UEd. en ik beschree-
 „ ven hebben, Planten zyn van het Geslacht
 „ der *Conferva*. Om my zelf te verklaren,
 „ zal het noodig zyn, hem te berigten, wat
 „ ik op 't Oog heb met een *Conferva*, en wat
 „ ik verstaan wilde hebben door een *Carallina*,
 „ volgens UEd. Samenstel.

„ Door een *Conferva* (Zeemos) beoog ik
 „ een Plant, met Vezeldraaden die uit Leed-
 „ jes bestaan, 't zy enkeld of getakt, Vrug-
 „ ten draagende die op verscheiderley wyzen
 „ geschikt zyn: in 't Latyn dus;

„ *Conferva est Planta, cui sunt Filamenta*
 „ *articulata, vel simplicia vel ramosa, Fructifi-*
 „ *cationes vario modo dispositas habentia.*

„ Door een *Corallina* (Koraalmos) versta
 „ ik een Dier, groeiende in de gedaante van
 „ een Plant, wier Stam gehecht is aan andere
 „ Lignaamen. De Stam is samengesteld uit
 „ Haairbuisjes, waar van de Enden gaan door
 „ een Kalkagtige Korst, en uitloopen in de

Po-

„ Poren van de Oppervlakte. De Takken VI.
 „ zyn dikwils met Leedjes, en altoos verdeeld ^{AFDEEL.} LXV.
 „ in kleiner Takjes, welke of los en niet aan ^{HOOFD-}
 „ elkander verbonden, of samengevoegd' en ^{STUK.}
 „ als aan elkander gelymd voorkomen. In 't
 „ Laryn dus;

„ *Córalina est Animal crescens habitu Plan-*
 „ *tæ, cui Stirps fixa, ex Tubis Capillaribus,*
 „ *per Crustam Calcariam porosam sese exerenti-*
 „ *bus, composita: Rami sepe articulati, semper*
 „ *ramulosi, vel divaricati liberi, vel congluti-*
 „ *nati et connexi.*

„ Dit verschil zal verder duidelyk blyken,
 „ door ieder Soort te doen in een Zuur Vogt.
 „ Het Koraalmos zal onmiddelyk de natuur
 „ openbaaren van zyne Kalkagtige Oppervlak-
 „ te door eene sterke Opbruifching, terwyl
 „ het Zeemos 'er geen de minste aandoening
 „ van schynen zal te hebben Dit Zuure Vogt
 „ zal ook wel dra de Kalkagtige zelfstandig-
 „ heid in het Koraalmos ontbinden, waar door
 „ de kleine Vaatjes, die naar de Poren strek-
 „ ken, welke 'er in de Oppervlakte zyn,
 „ zichtbaar zullen worden: daar, in tegendeel,
 „ het Zeemos onveranderlyk blyven zal in de
 „ zelfde staat, en eerder bewaard dan ge-
 „ knaagd zal worden door het Zuur.

„ Wanneer Doktor PALLAS, die 't Ge-
 „ voelen van Doktor BASTER ondersteunt,
 „ tot de Scheidkonstige Ontleeding van de
 „ Koraalmosfen komt, dan verhaalt hy ons,
 „ dat

VI. „ dat hy geen tyd noch gelegenheid had om
 AFDEEL. „ ze te onderzoeken ; maar beroept zig op 't
 LXV. „ gezag van anderen. Dit vertrouwen , tot
 HOOFD- „ omverftooting van 't gene ik meen zeer
 STUK: „ blykbaarlyk op vaste Voeten gefield te heb-
 „ ben, zal hem, zo ik hope, overtuigen, van
 „ de gepastheid dier wel verkoozen Zinspreuk
 „ der Koninglyke Societeit : *Nullius in Ver-*
 „ *ba* ; welke hy , zo ik bevind ; aangenomen
 „ heeft als het gewoone Zegel der Brieven aan
 „ zyne Korrespondenten, en hy zal nu weder-
 „ om gelegenheid hebben, om Doktor BAS-
 „ TER een Kompliment te maaken, wanneer
 „ die op nieuws herroept, het gene hy tegen
 „ my geopperd heeft (*Phil. Transf.* VOL. LII.
 „ p. III.); door hem te toonen, dat zy bei-
 „ den hebben misgetast, in het verwarren van
 „ twee verschildende Geslagten, uit het Ryk
 „ der Dieren en der Planten, ondereen”.
 Dan gaat de Heer ELLIS over, tot het
 beschryven der Afbeeldingen van vier- of vyf-
 derley Zeemosfen, die weezentlyk Bloem- en
 Zaaddraagende zyn ; zeggende, in 't besluit
 van zyn Brief, dat, daar Doktor PALLAS
 insgelyks onder zyne bewysredenen bygebragt
 heeft, dat de Vrughtmaaking der Koraalmosfen
 eenigemaaten met die van 't Zeeruy en de
 Zeemosfen overeenkomstig is (*): hy een
 onw

(*) *Frustrificationum in Fucis & Confervis occurrentium*
subanaloga. Elenchus Zoöphyt. p. 419.

oneindige Verscheidenheid van dezelveu zou kunnen bybrengen, om het grootte verschil, dat daar tusfchen plaats heeft, te vertoonen.

VI.
AFDEEL.
XLV.
HOOFD-
STUK.

De Zaak, nu, wel overweegende, komt het Gefchil hier op uit. De Heer BASTER erkent, dat 'er *Sertularia* zyn, die buiten en behalve het Plantaartige ook eenig Dierlyk leven hebben: doch alle overige Mosagtige Gewasjes, uit de Zee, houdt zyn Ed. voor volftrekte Planten, aan welker Takjes wel Polypen en Nesten van Polypen, dezelveu omkorfende, gelyk men dit in de Zee-Heesters uit Oost- en Westindie ziet, voorkomen, maar die geheel vreemd en toevallig zyn aan dit Gewas. De Heer ELLIS, in tegendeel, besluit uit zyne Waarneemingen, dat 'er, behalve de *Sertularia*, die een geheel Dierlyk Leven, met eene Plantaartige groeiing hebben, ook *Corallina* zyn, of Planten van eene Dierlyke hoedanigheid, en als in 't midden geplaatst, tusfchen de eerstgemelden en de *Confervæ*, welke laatsten haare Plantaartige natuur, door Bloem en Zaad te draagen, openbaaren. LINNÆUS heeft ook, in de Twaalfde Uitgaave van zyn Samenstel der Natuur, welke in 't jaar 1767 aan 't licht kwam, het Geslagt van *Corallina*, dat de voorgemelden van deezen naam bevat, gelieven te behouden: des ik die in 't vervolg, onder den naam van *Koraalmosfen*, beschryven zal, geevende den naam van

Onder-
fcheid tus-
fchen de
Korallynen
en Koraal-
mosfen.

E

K.

VI. *Korallynen*, by uitmuntendheid; aan de *Sertu-*
 AFDEEL. *larie*, en laatende de *Conferyæ*, van het Ryk
 I.XV. der Dieren uitgemonsterd, den naam behouden
 HOOPD- van *Zeemosfen*.
 STUK.

Men was thans zo ver gevorderd. De geheele Wereld erkende, dat de Zee-Gewassen niet behoorden tot de Planten, maar tot de Plantdieren, en, schoon sommigen de manier of den trap van deze vereeniging al zo min, als die van Lighaam en Ziel, begrypelyk oordeelden; schoon ver de meesten veel ge-reeder toestemden, dat de Zee-Gewassen Wooningen of Bekleedzels, dan dat zy de Huid of Schaal van Diertjes, en dus een gedeelte van derzelver Lighaam waren; werdt doch het Dierlyke, by het Plantaartige gevoegd, daar in begreepen plaats te hebben. De meeste Liefhebbers onderwierpen zig aan de overeenstemmende Ondervindingen van de gedagte Onderzoekers der Natuur: wanneer men onverwagts, uit het midden van Duitschland, een *Hercules* zag opdaagen, die het nieuwe Gebouw, door zo sterke Pylaaren onderschraagd, eensklaps meende onder de voet te werpen.

MULLERS Ik heb hier de *Bedenkingen* op 't Oog, die
 Bedenkingen, tegen de Heer MULLER, Hooglceraar in de Phi-
 de Dierlyke losophie en Natuurlyke Historie te Erlangen,
 Natuur der onlangs, *noopens den Dierlyken oorsprong der*
 Zee - Ge- *Zee - Gewassen*, aan 't licht gegeven heeft.
 wasfen, wederlegd.
 De schrandere Heer BODDAERT heeft de-
 zel.

zelve zo uitvoerig beantwoord, dat men naauwlyks vreezen kan, dat zy eenige Liefhebbers van de hedendaagfche Kennis der Natuur in twyfeling zullen brengen (*). Ik zal; dewyl het Vertoog van zyn Ed. in 't Nederduitsch gefchreeven, zo wel als de Bedenkingen van gedagten Hoogleeraar; in ieders handen zyn, geen Uittrekzel daar van geeven. Het behoort, nothans, tot den aart van deeze Inleiding; die ik over de Zee-Gewasfen fchryf, een weinig ftil te ftaan op het voornaamfte Punt van 's Mans Vertoog, zynde de Spil, daar 't al op draait.

De Heer MULLER zegt, bladz. 27 van de Nederduitsche Vertaaling: *de jongfte Dierbefchryvers zeggen dan wel, dat die Lighaampjes Polyphen zyn, maar zy bewyzen het niet: zy geeven ook nergens gegronde redenen voor hunne Gevoelens.* Ik kies deeze Plaats te meer uit, om dat, indien het tegendeel van zyn gezegde komt te blyken, alsdan aan zyne Bedenkingen de geheele grondflag ontrukkt wordt. Door de jongfte Dierbefchryvers verftaat zyn Ed., zekerlyk, de hedendaagfchen of die van deeze Eeuw, te vooren van my aangehaald, dramelyk PEYSSONEL, REAUMUR, JUS SIEU, DONATI, ELLIS, BASTER, PALLAS, LIN-

(*) Brief van P. BODDAERT, Med. Doktor &c. &c. aan den Schryver der Bedenkingen over den Dierlyken Ontfprong der Koraaigewasfen, enz. Utrecht. 1771. Octave.

VI. LINNÆUS. Deeze allen hebben het, meer
 AFDEEL. of min, gezegd en zo veel reden van ge-
 LXV. grondheid niet alleen, maar van bewys ge-
 HOOFD- geven, als men verlangen kon. Een ander
 STUK. Soort van bewyzen is noodig voor dingen,
 die alle onderzoek gedoogen, dan voor din-
 gen, die zulks niet toelaaten. Gelooft de
 Heer MULLER dat de Aardkloot rond is:
 hoe zal men zyn Ed. dit bewyzen? Om dat
 'er gegronde redenen zyn, zal hy zeggen,
 voor dat Gevoelen. Gelooft zyn Ed. dat 'er
 een Stad is, Lima genaamd, in Peru: hoe
 zal men hem dat bewyzen? Dóór 't eenstem-
 mig getuignis, zal hy zeggen, van Menschen,
 die 'er zyn geweest. Gelooft zyn Ed., dat
 'er tot de Voortteeling in Menschen eene Be-
 vrugting wordt vereischt: hoe zal men hem
 zulks bewyzen? Hy zal zeggen, om dat zy
 anders niet geschiedt. Zo ziet men dan, dat
 tot alle Natuurlyke Zaaken, omze te gelooven,
 geen volftrekte Bewyzen vereischt worden,
 en dat men niet altoos mag vraagen: zou
 'er ook een andere reden van kunnen zyn?
 Ook volgt daar uit, dat gegronde redenen,
 eenstemmige Getuigenisfen en Gevolgtrekkin-
 gen, dikwils voor Bewyzen moeten doorgaan.

Onder die hedendaagsche Autheuren, wier
 Naamen ik gemeld heb, zyn verscheidene van
 andere gedagten geweest, en door naauw-
 keurige Waarneeming tot het nieuwe Gevoe-
 len overgegaan. Dit maakt hun tot onwraak-
 baa.

baare Getuigen. PEYSSONEL hadt met MAR-
 SIGLI in 't eerst die Lighaampjes op 't roode
 Koraal voor Bloemen aangezien. Dit wierp
 hem REAUMUR tegen, die, hoe zeer vreemd
 hem het nieuwe Gevoelen voorkwam, doch
 naderhand hetzelfde omhelsde. De Heer JUS-
 SIEU, naar de Zeekust gaande om Planten te
 zoeken, vindt dezelve bezet met Diertjes.
 Om kort te gaan, de Heeren ELLIS en BAS-
 TER, hoe zeer ook in zekere opzichten ver-
 schillende, hebben nooit elkander, omtrent de
 bestaanlykheid van zodanige Diertjes, *als men*
Polypen noemt, op de Zee-Gewassen of in de-
 zelve huisvestende, tegengesproken. Hier
 is dan het eenstemmig Getuigenis van alle
 kundige Natuur-onderzoekers, die bekend
 zyn, welke de zaak op een bekwaame plaats
 onderzocht hebben. Deze getuigen niet, dat
 zy Armen of Klaauwtjes, uit zekere Gaatjes
 voortkomende, hebben gezien, gelyk de Heer
 MULLER voorgeeft; maar dat zy Diertjes
 als Polypen gezien hebben, die alle blyken
 gaven van Leven, welken men begeeren
 kon: om kort te gaan, *die geene Bloemen,*
die niets anders konden zyn dan Polypen. Ik
 mag hier de Heeren PALLAS en LINNÆUS
 billyk byvoegen, die zulks op gegronde rede-
 nen voor waarheid hebben aangenomen. Daar
 ontbreekt dan voor den Heer MULLER al-
 leen, dat zyn Ed. het zelf gaa zien, om als

E 3

een

VI. een andere *Thomas* daar van overtuigd te worden.

AFDEEL.

LXV.

HOOFD-

STUK.

Maar, *indien de beweging van die Lighaampjes zo kenbaar ware*, zou *MARSIGLI* die ongewyfeld gezien en daar van gewag gemaakt hebben, zegt de Hoogleeraar bl. 26. Deze bedenking is byna te laf, om beantwoord te worden. De Graaf was de eerste, die iets aan het Koraal ontdekte, dat naar Bloemen geleek. Hy was met deeze Ontdekking zeer verheerlykt. In zyn tyd droomde men nog niet van zulke Diertjes, als de Polypen zyn. *PEYSSONEL*, die ze eerst ook voor Bloemen hadt aangezien, wordt 'er Leven in gewaar. Alle andere Waarneemers, na hem, erkennen 't zelfde. De geheele Wereld neemtze voor leevende Diertjes aan. Zal men dan het bloote Gezicht, van een eersten minder kundigen Waarneemer, durven inbrengen tegen de naauwkeurige en honderdmaal herhaalde beschouwingen van zo veele anderen, ten opzigt van de Zee-Gewasfen in 't algemeen?

Van niet meer waarde is de tegenwerping, dat de Heeren *PALLAS* en *ELLIS* tegen elkander ftryden, aangaande de natuur der Koraalmosfen (*Corallinae*). Waarom den Heer *BASTER* hier niet in 't Spel gebragt, tusschen wien en *ELLIS* eigentlyk de ftryd over dit Punt is geweest? En, welk een Punt: daar zy heiden de Korallynen (*Sertulariae*) voor
Plant-

Plantdieren houden? Daar de Koraalmosfen VI. door den Heer PALLAS alleenlyk als een ^{AFDEEL.} LXV. byvoegzel, op 't end van zyne Lyst der ^{HOOFD.} Plantdieren, ten tooneele gevoerd zyn? Ver-^{STUK.} klaart dan de Heer MULLER dezelve voor enkele Plantgewasfen, zonder eenig Dierlyk Leven (*)?

Daar wordt altoos iets onderfteld dat niet beweezen is, zegt elders de Hoogleeceaar, wanneer men Plantdieren uidenkt. Dat is te zeggen, die famenvoeging van een Plantaartige en Dierlyke beftaanlykheid, in een zelfde Schepzel, is nog niet beweezen. Zo men inbrengt, dat de Natuur geen fprongen maakt, maar dat 'er als een onafgebroken Schakel is van opklimming of nederdaaling in de Schepzelen: zo vraagt hy, wat dan de middelftaat is, tusfchen dien van Lighaam en Geest? Hier op mogen wy vraagen; is de Geest dan ook een Schepzel? Zyn niet de Engelen hier een middelflag van Wezens? Hebben onder dezelve ook geen trappen plaats van heerlykheid?

Maar, zyn Ed. zou mooglyk nog wel de
in-

(*) Men moet in agt neemen, dat, ten deezen opzigte, in 't vertaalde Vertoog van den Heer MULLER 't woord *Koraal-gewasfen* gebruikt is, in navolging van den Heer BODDAERT: 't welk minder kundigen zou kunnen misleiden, denkende dat ELLIS en PALLAS zulk een Gefchil hadden over de Koraal-Gewasfen of Zee-Gewasfen in 't algemeen.

E 4

VI. infchikkelykheid hebben, om de zogenaamde
 AFDEEL. Bloemen der Zee-Gewasfen, op het Gezag
 LXV. van zo veele fchrandere Mannen, voor Diert-
 HOOFD- jes aan te zien. Maar kom aan, nu eens voor
 STUK. een oogenblik gefield en toegestaan zynde dat die
 Lighaampjes leevende Diertjes zyn: dan komt
 nog grooter zwaarigheid, die eigentlyk den
 Tytel van zyn Vertoog betreft: dan vraag ik
 (zegt zyn Ed.) hoe men zal kunnen aantoonen,
 dat deeze Diertjes uit hun Sap Koraalen, als
 hunne Woonhuisjes, famenstellen? Heeft men
 ooit deeze berugte *Werkmeesters* zien bouwen? —
 Men kan niets tot *ftaaving* van dit Gevoelen,
 waar omtrent ik, met het grootste recht, zeer in
 twyfel ben, te voorschyn brengen. De Hoog-
 leeraar moet de Vertoogen van de Heeren
 BASTER en ELLIS niet doorbladerd hebben,
 indien hy gelooft, dat alle Hedendaagschen die
 Stelling koesteren. Hoe weinige Dieren bou-
 wen hunne Woonhuisjes of Nesten uit hun
 Sap? Hoe veele anderen bouwen zeer Konftige
 Celletjes of Nesten uit van buiten aankomende
 Stoffen, die zy enkel door hun Sap famen-
 hechten? De Polypen der Zee-Gewasfen
 leeven in een Element, dat vol is van derge-
 lyke Bouwstoffen. Daar is alleen eene aan-
 hechting of aangroeiing, eene vorming of
 ordentlyke fchikking en plaatsing noodig;
 waar toe niemand, die het voorbeeld der
 Motten beschouwt, deeze Diertjes zal oor-
 deelen onbekwaam te zyn.

Maar,

Maar, wie heeft deeze berugte *Werkmeesters* VI. zien bouwen? Immers geen Hooggeleeraar in 't ^{ARDEEL} LXV. midden van Duitschland, honderd Mylen van ^{HOOFD-}de Zee. Geen Liefhebbers die zig eens voor ^{STUK.} een Dag, of eenige Uuren, aan Strand be- ^{De Polypen} ^{bouwen} ^{de Zee-} ^{Gewasfen.} geeven. Wie dan? De Heer BODDAERT brengt DONATI ten bewyze by, dat zeer goed is: zyn Ed. meldt ook van FORSKÄÖL, door LINNÆUS aangehaald: ik zal hier, om geen anderen, wier Getuigenis eenigermaate verdagt mogt voorkomen, op te haalen, alleenlyk de Ondervindingen te berde brengen van den Heer LOEFLING, die op zynen Togt naar Spanje, in Zee, zulks waarnam, en, met den grootften schyn van vertrouwelykheid, een bewys geeft zo wel van den Dierlyken oirsprong der Steenagtige als van het Dierlyk Leven der andere Zee-Gewasfen, die men Veelhoofdige Polypiers noemt; beiden door den Heer MULLER op 't laatst uitvoerig bestreeden.

Deeze Heer verhaalt (*), dat hier en daar eenig Wier en Kroos met eenige Diertjes het ^{Waarneemingen} ^{van} ^{LOEFF-} ^{LING.} Schip voorby dreef; waar uit hy, onder anderen, twee zeer schoone Zee-Gewasjes kreeg, *met de leevende Dieren, die dezelyen bouwden.* Het eene was, zegt hy, een Millepore of Duizendpoor, die zo gemeen is in alle de Zee.

(*) *Stokholmske Verhandelingen*, op 't jaar 1752, p. 117. enz.

VI. Zeewaters om Europa, dat naauwlyks een
 AFDEEL. Zee-Plant of Steen niets daar van heeft.
 LXV. LINNÆUS plaatstze thans in 't Geslagt van
 HOOFD- *Flustra*, en geeft 'er den bynaam van *Pilosa*,
 STUK. dat is Haairige, aan. Wy zullen haar in 't
 vervolg nader beschouwen. 't Zy hier ge-
 noeg gezegd, dat het een Vliezig, Kalkagtig
 Korstje is, met een menigte van kleine Gaat-
 jes, 't welk de gezegde Lighaamen hier en
 daar bekleedt. Ieder Gaatje is een hol Buis-
 je, met een getanden Rand, weinig dieper
 dan de wydte, en deeze Buisjes zyn aan el-
 kander vastgegroeid. Het Dier, dat deeze
 Hokjes bouwt, is, zegt hy, een Soort van
 Gepluimde Polypen, hebbende omtrent twin-
 tig Armen, van gelyke langte, die, uitge-
 breid zynde, eene Klokswyze figuur maaken.
 De volgende Eigenschappen hadt LOEFLING
 'er in waargenomen.

„ Zy vermeederen geduurig de gezegde
 „ Korst met nieuwe Pypjes, buitenwaards,
 „ daar aan te voegen. De vermeedering ge-
 „ schieft door een Aanhangel, dat het oude
 „ Dier onderwaards van zig schieft, en in 't
 „ eerst met zyne Scheede bedekt is, wordende
 „ middelerwyl de Cylinder, meest van des-
 „ zelfs uitdampende Sap, gevormd, het welke
 „ een Steenhardheid aanneemt. De Cylinder
 „ gereed zynde, vertoont het Dier zig in
 „ zyne volkomene Gestalte, en kruipt, naar
 „ welgevallen, met zyne Armen uit de Schee-
 „ de,

„ de. De buitenſte Dieren , digtſt aan den VI.
 „ Omtrek , zyn derhalve altyd de jongſten, AFDEEL.
 „ en deeze geeven vervolgens weder jongere LXV.
 „ Dieren van zig af. Buiten twyfel bereiken HOOFD-
 „ zy ſlegts eenen bepaalden Ouderdom, dewyl STUK.
 „ men gemeenlyk de middelſten dood vindt.
 „ Hoewel zy allen van eene onmiddelyke
 „ ſamenvoeging afkomſtig zyn , hebben de
 „ anderen doch geen aandoening, daar van,
 „ dat men één in 't byzonder aanraakt: maar
 „ als de beweging ſterk en algemeen is, by
 „ voorbeeld door een hevige beroering van
 „ het Water, dan trekken zy zig altemaal,
 „ zeer gezwind, in hunne Scheeden ſamen.
 „ Wanneer zy zig wederom vertoonen, dan
 „ ſteeken zy hunne Armen uit een Cylinder,
 „ nu hier dan daar, zeer ongelyk, uit: zy
 „ ſchuiven eerst hunne Scheede, welke het
 „ Lighaam drukt, wat langzaam voort,
 „ doch onſluiten te gelyk hunne Armen
 „ in de gedaante van een Klokje. In de toe-
 „ ſtand, in welke zy zig alsdan bevinden,
 „ bewegen zy hunne Armen voorwaards en
 „ terug, en maaken, wegens hunne overëen-
 „ komſt met elkander en hunne ſchoone Melk-
 „ witte Kleur, een aangenaame Vertooning.
 „ Even 't zelfde maakzel heeft plaats in een
 „ Bladerig Korſtgewas (*), dat overvloedig
 „ „ VOOR-

(*) *Flustra foliacea* LINNÆI.

VI. „ voorkomt in 't Kanaal, en zonder twyfel
 AFDEEL. „ een dergelyken Bouwmeester erkent.”
 LXV.

HOOFD- Het andere Zee-Gewasje, door den Heer
 STUK. LOEFFLING waargenomen, is van een geheel
 ander Geslagt, en wordt door den Heer LIN-
 NÆUS tot de *Sertularia Genuiculata* betrokken.
 Het bestaat uit kleine Knoopige Stammet-
 jes, sommigen enkeld, anderen getakt. Door
 een Mikroskoop bevindt men dat hetzelfde
 van binnen een Merg heeft, het welke in een
 doorschynende Schors beslooten is, en dikwils
 eene sidderende of trillende beweging schynt
 te hebben. Hy hielt dit Merg voor eene ver-
 langing van het Lighaam des Diers, dat aan
 het end van sommige Takjes zig vertoonde,
 doch maar een flauw Leven scheen te heb-
 ben, vermenigvuldigende zig door middel van
 een Tak op zyde, die eerstelyk bedekt schynt
 te zyn, doch naderhand zig, voor het Dier,
 in eene Bekeragtige Gestalte opent. Zy ster-
 ven niet allen op een zelfden tyd: want me-
 nigmaal vindt men in eenige zydtakken in 't
 geheel geene Dieren, en dan zyn de zydbuisjes
 geheel ledig. Somtyds komen ook geheele
 Steeltjes, die t'ecnemaal ledig zyn, zonder
 Dieren en Kern, als wanneer zy een veel
 donkerer Kleur hebben, te voorschyn.

Besluit
 daar uit op-
 gemaakt.

Uit de voorgaande Waarneemingen besluit
 die Heer, in vergelyking met ander slag van
 Zee-Gewassen, het volgende: „ I. Dat eeni-
 „ gen zydewaards, door uitschieting van
 „ nieu-

„ nieuwe Takken , voortteelen , die hun ei- VI.
 „ gen Leven hebben, terwyl zy nog met de AFDEEL.
 „ Moer zyn samengevoegd, en dus wederom LXV.
 „ andere Spruiten uitgeeven: 2. Dat de Voort- HOOFD-
 „ teeling op verfchillende manier naar den aart- STUK.
 „ van het Dier gefchiedt. 3. De Spruiten
 „ gaan van een oud deel des Lighaams van de
 „ Moer uit, en gemeenlyk nederwaards of van
 „ het middelfte des Diers: 4. De Scheuten
 „ zelf zyn niet aanftonds volmaakt, maar in
 „ 't eerst met eene Schaal of andere Huid
 „ bedekt, tot dat zy de fterkte hebben beko-
 „ men, om ontbloot het Element, waar in
 „ zy leeven, te kunnen verdraagen: 5. De
 „ Scheeden, waar in zy leeven en wonen,
 „ behooren hun op even die zelfde manier
 „ toe, als de Schaalen aan de Dieren der Hoo-
 „ rens en Schulpen, naamlyk door middel van
 „ een uitdampend Vogt, dat tot een Steenig
 „ Been verhardt: 6. Deeze erkende Schaalen
 „ zyn in 't eerst geheel dun en teder: vervol-
 „ gens worden zy allengs dikker en dikker,
 „ naar ieders aart, krygende dus eene grovere
 „ Kalk- of Steenagtige gedaante; gelyk dit
 „ ook met de Slakhoorens gefchiedt, wier
 „ Jongen geheel glad zyn, maar door toe-
 „ neemende Ouderdom dikker en met eene
 „ Kalkagtige Schors bekleed worden: 7. Met
 „ veelē Koraalen, die dikker en tevens glad
 „ zyn, is het, even als onder de Conchylïën,
 „ met de Porfeleinhoorens en dergelyken, ge-
 „ fcha-

VI. „ schapen. Dit volgt uit het voorige: 8. Het
 AFDEEL. „ Merg, of de binnenste Kern, kan van ver-
 LXV. „ schillende zelfstandigheid, nu harder, dan
 HOOFD- „ voozer zyn, en somtyds verhardt het met
 STUK. „ de daarom zittende Schaal: Dit schynt een
 „ Gevolg te zyn, vloeiende uit de vergely-
 „ king van ons Zee-Gewasje met de Hout- en
 „ Hoornagtige Zee-Heesters, welken BOER-
 „ HAAVE *Titanokeratophyta* geheten heeft”.
 Verklaar. Ik zal hier het Gezag byvoegen van den kun-
 ding van REAUMUR, die na dat hy, zo door
 hetzelve eigen Ondervindingen als door die van anderen;
 door van de weezentlykheid der Ontdekkingen van
 REAU- PEYSSONEL overtuigd was, dien aangaande
 MUR. dus schreef (*) „ Het is tegenwoordig zeer
 „ zeker, dat Voortbrengzels, die vry wat
 „ meer op de manier der Planten gewerktuigd
 „ schynen te zyn, dan de Koraalen; die een
 „ geheel anderen zwier van Planten hebben;
 „ inderdaad het Werk der Polypen, dat het
 „ loutere Nesten zyn of Samenwooningen van
 „ Polypen (*Polypiers*). Maar, men zou geen
 „ grond hebben gehad, om dit te besluiten;
 „ ja zelfs niet om het zig te verbeelden, zo
 „ men alleen gezien had, dat deeze Voortbreng-
 „ zels van Polypen krieden. Zy konden 'er zig
 „ neergezet en woningen voor zig gefabri-
 „ ceerd hebben, overeenkomstig met de Gal-
 „ len

(*) *Mém. des Insectes*, Tom. VI. Anno. 1748. Dans la Préface.

„ len der Planten en Boomen, zonder dat zy het VI.
 „ geheele Gebouw gestigt hadden: een Werk, ^{AFDEEL.} LXV.
 „ 't welk het vermogen en de bekwaamheid van ^{HOOFD-}
 „ Infekten dermaate overtreft, dat men niet ^{STUK.}
 „ begrypen kan, hoe duizenden met elkander
 „ hetzelfde, door vereenigde kragten, hebben
 „ kunnen formeeren. Ook heeft noch de be-
 „ kwaamheid, noch de kragt van deeze In-
 „ fekten, noch hunne trek tot Samenwooning;
 „ eenig deel in de Voortbrenging van zo zon-
 „ derlinge Werken. Om te zien, waar die
 „ Voortbrenging van afhangt, heeft men zo
 „ ver moeten gekomen zyn, van te ontdek-
 „ ken, dat de Natuur gewild heeft, dat de
 „ Polypen zig op alle manieren vermenigvul-
 „ digen konden, op welken de Planten haar
 „ Geslacht uitbreiden. — Men heeft ont-
 „ dekken moeten, dat Dieren zekere wyze
 „ hadden van Voortteeling, die men niet
 „ zou hebben durven vermoeden; om tot de
 „ kundigheid te komen, dat de gedagte Po-
 „ lypus-Nesten *geenszins Planten*, maar *in*
 „ *der waarheid het Werk zyn van de Infekten*,
 „ door welken zy bewoond worden, en, in-
 „ zonderheid, om te begrypen, hoe deeze
 „ kleine Diertjes met zulk een regelmaatigheid
 „ die reeks van Cellotjes kunnen schikken,
 „ waar uit hunne Nesten samengesteld zyn;
 „ hoe dezelve *gefabricceerd worden* door dee-
 „ ze kleine Diertjes”.

Dan verhaald hebbende hoe de Vederbosche

Po-

VI. Polypen van TREMBLEY (*Polypes a pensa-*
 AFDEEL. che,) die in zekere Vliezige Buisjes of Hokjes
 LXV. woonen, zig door het leggen van bruine Eit-
 HOOFD- jes vermenigvuldigen, en dat zulks alleen in
 STUK. de Ouden plaats heeft, zegt hy. „ Terwyl
 „ zy jong zyn, ja nog zeer jong, hebben zy
 „ een andere en zeer aanmerkelyke manier van
 „ Voortteeling, die juist even de zelfde is, als
 „ de gene, op welke de beweeglyke Polypen
 „ zig vermenigvuldigen; waar door de vor-
 „ ming van die Polypus-Nesten, welke naar
 „ Planten gelyken, zig duidelyk verklaart.
 „ Van het Lighaam, of, om naauwkeuriger
 „ te spreken, van het Pypje van een Poly-
 „ pus, hebben wy allengs een Pypje zien uit-
 „ komen, waar in een Polypus vervat was,
 „ die geboren werdt: wy hebben dit nieuwe
 „ Pypje zig zien uitrekken, en de Polypus,
 „ door wien het bewoond werdt, zig vertoo-
 „ nen, om al zyn handgebaar te verrigten.
 „ Maar eenige Dagen was hy oud, of hy gaf
 „ zelf wederom een Jong uit, welks Pypje aan
 „ het zyne zat en daar mede vereenigd bleef.
 „ Dus hebben wy zig ryën zien formeeren van
 „ Pypjes van Polypen, die op elkander ge-
 „ ent waren: dus hebben wy Polypus-Nesten
 „ zien fabricceeren, die wy niet dan voor
 „ Planten zouden gehouden hebben, indien wy
 „ ze niet gevolgd hadden in de voortgang
 „ hunner aangroeiing, en indien het ons niet
 „ was toegelaten geweest, ons te verzekeren,
 „ dat

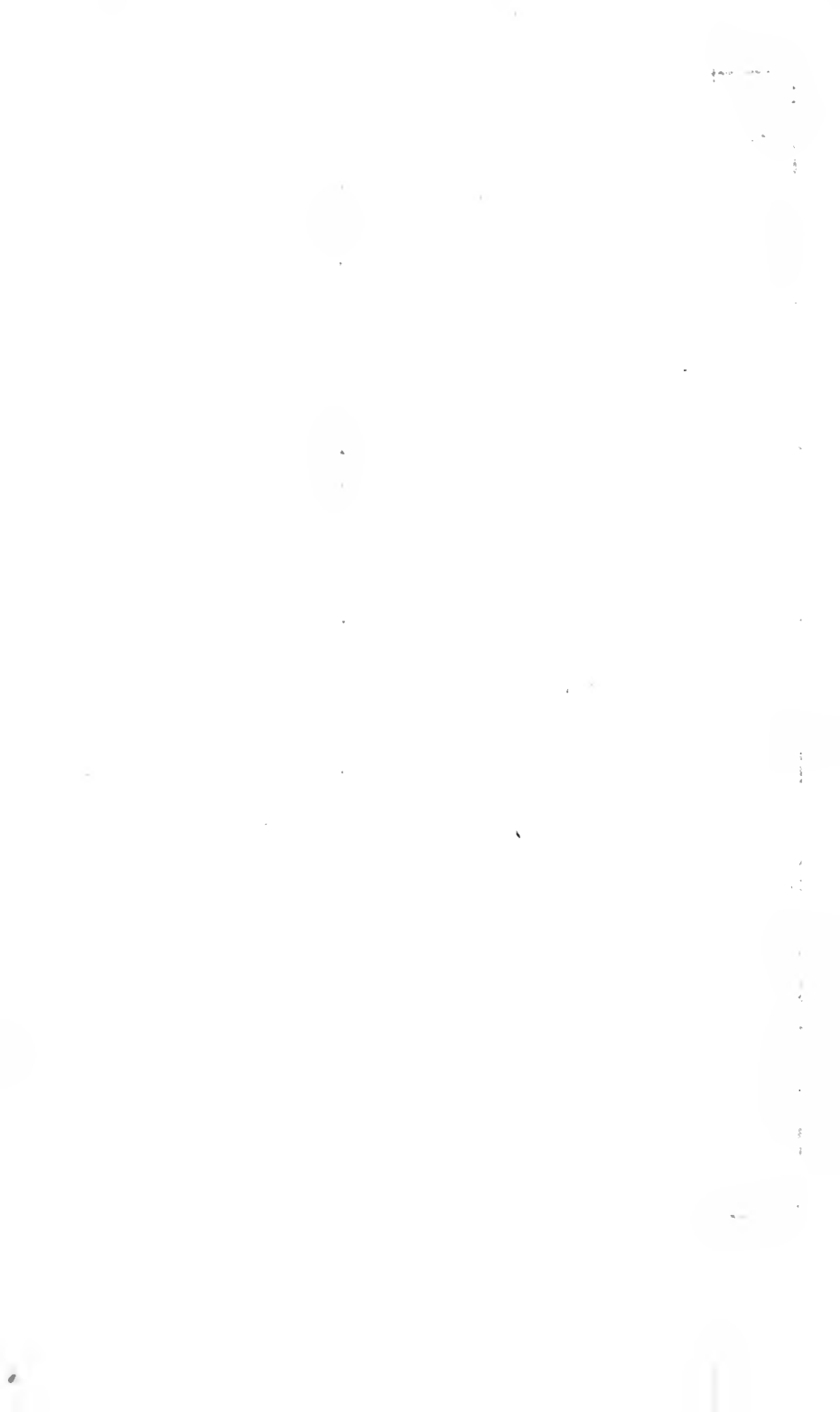

Fig. 1.

Fig. 2.

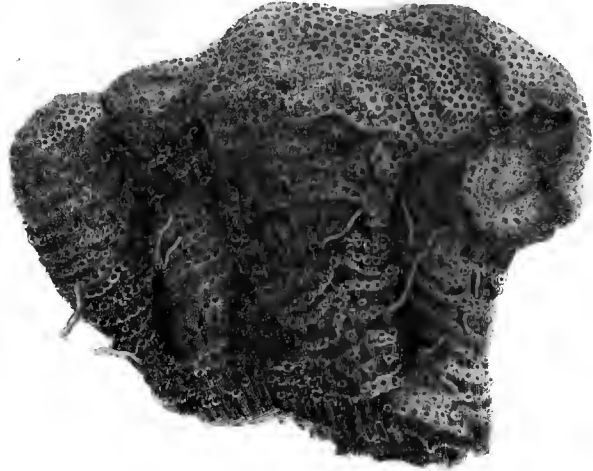

Fig. 3.

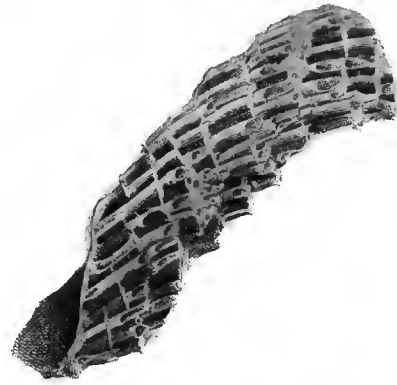

Fig. 4.

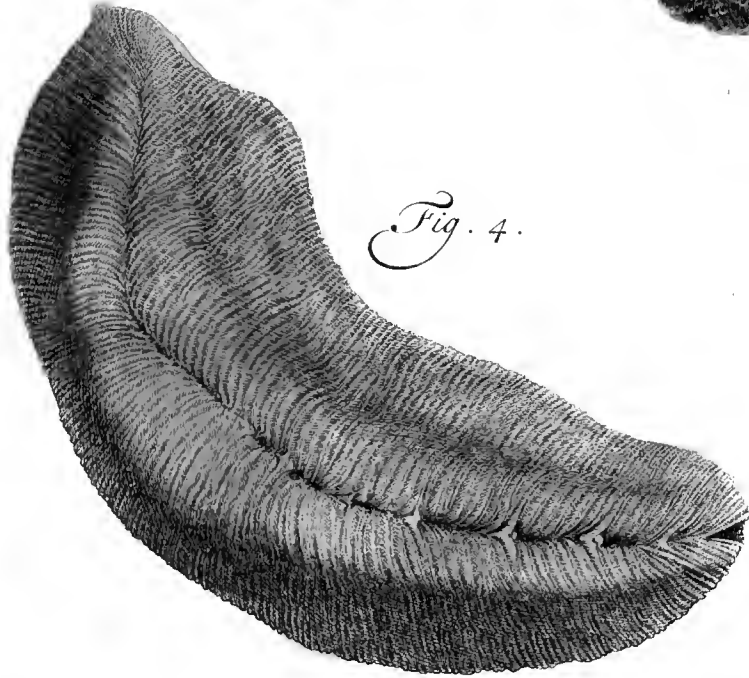
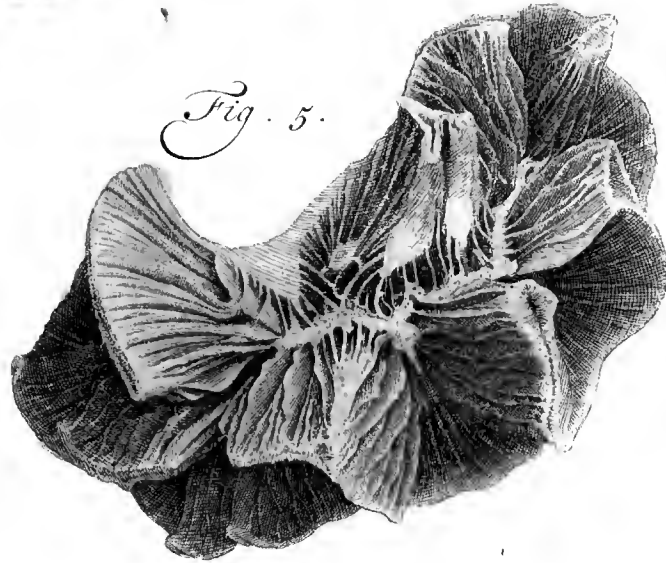

Fig. 5.

„ dat zy niets anders waren dan een zonderlin- VI.
 „ ge famenhooping van Celletjes agter elkan- AFDEEL.
 „ der gefabriceerd , en bewoond wordende LXX.
 „ door zeer kleine Diertjes”. HOOFD-
 STUK:

De vorming der Koraalen en Zee-Heesters
 erkent REAUMUR dat moeielyk op die wy-
 ze, en door de Voortteeling der gedagte Po-
 lypen van de Zoete Wateren, te verklaaren
 is, uit hoofde van derzelve harde Kern,
 welke tot Steun verstrekt aan de zachte,
 Spongieuze Schors: oordeelende dat 'er nader
 Waarneemingen op deeze of dergelyke Zee-
 Schepzelen noodig waren, om dienaangaande
 met zekerheid iets te besluiten. Men houdt
 deeze, gelyk ook de Korallynen, welken hy
 in die verklaring bedoelt, thans, wel is waar;
 voor Plantdieren, doch waarschylyk is de
 manier van Voortteeling in allen de zelfde
 niet.

Uit het voorgaande blykt, dat 'er een on- Verschil-
 gemeen groote verschillendheid in de Zee- lendheid
 Gewasfen plaats heeft. Van de hardheid der Zee-
 Steen, die men in de Koraalen, Madreporen- der Zee-
 en dergelyken waarneemt; van de taaiheid als Gewasfen.
 Hoorn in veele Zee-Heesters, is een gewel-
 dige afdaaling tot de weekheid der Sponfen,
 de Slymigheid van sommige Alcyoniën en de
 tederheid der Korallynen. Sommigen zyn ge-
 heel of half Klootronc, gelyk de Hersen-,
 Sterresteenen, en die Alcyoniën, welke de
 gedaante van Oranje-Appels of Vygen heb-
 ben.

F

VI. ben: anderen zyn Takkig, gelyk eenige Ma-
 AFDEEL. dreporen en Sponfen, en veele Korallynen;
 LXV. anderen Boomagtig, en wel plat, gelyk de
 HOOFD. zogenaamde Neptunus-Waaijers, of rond en
 STUK. op andere manieren gekroond: de Takken zyn
 in sommige Netswyze door elkander gevlog-
 ten, in anderen vry en zwiepig; ja men vindt
 'er als een Karawas gefatzoeneerd. Veele
 hebben een Schors, die wit, geel, rood,
 paarsch of blaauw is van Kleur. In sommi-
 gen zyn de Takken glad en effen; in anderen
 met Knobbeltjes en zonderlinge Leedjes, ge-
 lyk in het Konings-Koraal en Accarbaar. De
 Oppervlakte van eenigen is met een oneindig
 getal van Gaatjes bezet, die men deswegens
 Milleporen noemt, van welken wederom
 sommige zig als een Korst uitspreiden, an-
 deren een Takkig Gewas maaken. In de Ma-
 dreporen is de Oppervlakte met ingedrukte
 Sterren bezet, gelyk ook in de Sterresteenen.
 In de Zee-Kampernoeliën bestaat dezelve uit
 veele Plaatjes, enz. Om kort te gaan,
 derzelver verschildendheid is naauwlyks te
 beschryven.

Derzelver De Grootte schynt, in sommige Soorten,
 Grootte, eenigermaate bepaald te zyn. Men vindt de
 Korallynen en Koraalmosfen nooit hooger dan
 eenige Duimen. Sommige Madreporen en
 Sterresteenen komen ook in geene byster groo-
 te Stukken voor. Het roode Koraal bereikt,
 in de Adriatische Zee, nooit veel meer hoog-
 te

te dan van een Parysfchen Voet. „ Alle Steen-
 „ planten (*Lithophyta*), die 'er tot deezen dag
 „ toe ooit gevonden zyn , weet ik zeer wel , dat
 „ zelden hooger zyn dan drie Voeten”, zegt
 de Heer MULLER (*). 't Kan zyn , dat 'er
 niet veel grooter zyn medegebragt , om dat 'er
 zelden in de Schepen veel ruimte overschiet , tot
 het bergen van zulke Zaaken ; maar , wanneer
 men het omftandig Verhaal van Pater LABAT
 leest * , dan kan men niet twyfel en , of 'er komen ,
 in de Westindifche Zee , Koraalgewafsen voor ,
 van niet minder grootte , dan die ontzaglyke Zee-
 boomen en Palmbiezen , daar RUMPHIUS van
 gewaagt . Ik behoef niet te fpreken van de Kraal-
 of Kopfteenen , waarfchynlyk tot de Herfenftee-
 nen † , en dus ook tot de Steenplanten behooren-
 de , die in de Zee der Molukkifche Eilanden zo
 groot vallen , dat men 'er Pylaaren en Zarken van
 maaken zoude kunnen (†) . Voeg hier by de Zee-
 boomen , die aan de Kust van Noorwegen uit
 de Zee gehaald zyn , hebbende de hoogte van
 zestien Voeten en eenen Stam van meer dan een
 half Voet dik (†) . Men kan zig nu verbeelden ,
 welke Bosfhagien van Zee-Gewafsen 'er in de
 diepte zyn van den Oceaan .

Zo dra men de Zee-Gewafsen op zig zelf
 be-
 Oude Rangfchik-
 king der
 Zee-Ge-
 wasfen.

(*) In zyn Ed. hier voor , op bladz. 67. enz. beoordeelde wasfen.
 Bedenkingen. Zie de Vertaaling bladz. 34.

(†) *Amboinfeh Kruidboek*. VI. D. bl. 250.

(†) *Naturl. Hist. von Norw.* II. Th. bl. 271, 272.

VI. begon te beschouwen, werdt ook gedagt om
 AFDEEL. dezelfen in een bekwaame Orde te schikken.
 LXV. TOURNEFORT merkte ze, als Planten, vier-
 HOOFD- derley aan. BOERHAAVE verdeelde ze, als
 STUK. de eenvoudigste Planten, in *Lithophyta* of
 Steengewasfen, *Keratophyta* of Hooringewas-
 fen, *Titanokeratophyta* of Kalkhooringewasfen,
 en *Marina mollioris fabricæ* of Zee-Planten
 van zagter maakzel. De Zee-Kampernoel-
 jes, KoraaLEN, Madreporen, en, om kort te
 gaan, alle Steenagtige Zee-Gewasfen, be-
 hoorden tot zyn eerften Rang. Die van den
 tweeden en derden Rang waren de Hoornagtige
 Zee-Heesters, met of zonder een Kryt- of
 Kalkagtige Korst. Zyn vierde Rang begreep
 de Sponfen, Zee-Ruy, anders Zee-Eik of
Fucus genaamd, de Koraal- en Zee-Mosfen
 en de Alcyoniën.

Onze Ridder hadt, in de Agtste Uitgaave van
 zyn Samenstel der Natuur, onder de Dieren al-
 leenlyk gewag gemaakt van *Lithophyta*, zeggende,
 dat zyn Ed. dezelfen gefchikt hadt naar de
 Methode en Leerwyze van den vermaarden
 JUSSIEU, die deeze Diertjes eerst, en byna al-
 leen, hadt ontdekt. Niet lang daarna bragt
 DONATI een nieuwe Verdeeling ter baan, en
 zonderde de weeke of zagte Zee-Gewasfen, ge-
 lyk de Sponfen en Alcyoniën, van de anderen,
 die hy *Polypiers* of Polypus-Nesten noemde, af,
 onder den naam van *Zoöphyta* of Plantdieren.
 Hier op maakte LINNÆUS, die overal zig
 toe-

toegelegd heeft om zig te bedienen van de ^{VI.}
 Uitvindingen der keurigste Waarneemers en ^{AFDEEL.} LXV.
 Geleerden, reeds in de Tiende Uitgaave van ^{HOOFD-}
 zyn Samenstel der Natuur, welke in 't jaar 1758 ^{STUK.}
 het licht zag, eene aanmerkelyke verschikking
 onder de Zee-Gewasfen.

Het voornaamfte in deezen is, dat alle die ^{• Nieuwe}
 genen, welke men niet zeggen kon van eene ^{Rangfchik-}
 Steenagtige zelfitandigheid te zyn, van de *Li-* ^{king van}
thophyta afgezonderd werden, om eenen vyf- ^{LINNEËUS.}
 den Rang uit te maaken, onder den tytel van
Zoöphyta of Plantdieren. Deeze Rang be-
 greep, behalve zeven Geflagten van zodanige
 Sehepzelen, die men gewoon is onder de Zee-
 Gewasfen te betrekken, nog vier Geflagten,
 het eerfte van de bekende Zoet-Water Po-
 lypen, door TREMBLEY ontdekt, het twee-
 de van de zogenaamde Zee-Pennen, het drie-
 de van de Lintwormen, het vierde en laat-
 ste van de Klootdiertjes, door BAKER en
 ROESEL waargenomen. Die Rangfchikking
 heeft zyn Ed. in de Twaalfde en tot nog toe
 laatste Uitgaave van zyn Samenstel, welke in
 't jaar 1767 te Stokholm uitgegeven is, behou-
 den: mids eenige verschikking en vermeerder-
 ring in de Soorten en het byvoegen van vyf
 nieuwe Geflagten.

Ik zal den Ridder dan ook in deezen volgen,
 en befchryven eerst de *Lithophyta*, van zynen
 Vierden Rang, onder den naam van STEEN-
 AGTIGE ZEE-GEWASSEN, waar van zyn

F 3

Ed.

VI. Ed. thans vier Geslagten opgeeft; aanmerken-
 AFDEEL. de, dat het een Kalkagtig, ergens aangehecht
 LXV. Koraal is, waar van de zelfstandigheid of
 HOOFD- Stoffe opgebouwd of op een gestapeld is door
 STUK. de daar aan gehechte Dieren, die van dezelve
 tot hunne Woonplaatsen of Celletjes ge-
 bruik maaken. De uitwendige gedaante, in-
 derdaad, maakt dit Denkbeeld, door Waar-
 neemingen bevestigd, in veelen onvermyde-
 lyk. 't Zyn Steenen, die de gedaante hebben
 van

ORDO QUARTUS.

L I T H O P H Y T A.

*Animalia composita, inaedificantia Basin
 Calcaream.*

- §36. TUBIPORA. *Corallium Tubis Cylindricis.*
 §37. MADREPORA. *Corallium Stellis concavis.*
 §38. MILLEPORA. *Corallium Poris subulatis.*
 §39. CELLEPORA. *Corallium Cellulis cavis.*

VIER.

van Kampernoeljes, Zwammen, Kruiden, ^{VI.}
 Plant- en Boomgewassen. Hier toe behooren ^{AFDEEL.}
 die RUMPHIUS Koraalen, Koraalsteen, ^{LXV.}
 Koraalboompjes enz. tytelt. 't Zyn, als 't ^{HOOFD.}
 ware, Gewassen van Kalk of Steen. En, ^{STUK.}
 hoe vreemd dit ook schyne van de Dierlyke
 natuur, mogen zy doch te regt, in het Ryk
 der Dieren, onmiddelyk volgen op de Hoo-
 rens en Schulpen.

VIERDE RANG.

STEENAGTIGE ZEE-GEWASSEN.

Samengestelde Dieren, die eenen Kalkag-
 tigen Grondsteun opbouwen.

- 336. PYPKORAAL. Koraal met Cylindrische Pypjes.
- 337. MADREPORE. Koraal met ingedrukte Sterren.
- 338. MILLEPORE. Koraal met menigvuldige fyne Gaatjes.
- 339. CELLEPORE. Koraal met holle Celletjes.

VI.
AFDEEL.
LXVI.
HOOFD-
STUK.

LXVI. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslacht der PYPKORAALEN, waar onder het Roodde, dat van sommigen Orgel-Koraal genoemd wordt, de voornaamste plaats bekleedt.

Naam. **H**et eerste Geslacht, onder de Steenagtige Zee-Gewasfen, by LINNÆUS, voert den naam van *Tubipora*, dat wy zeer eigen en duidelyk kunnen overbrengen tot den Nederduitschen naam van PYPKORAAAL. Deeze benaaming drukt de Gestalte zeer wel uit, en is algemeener dan die van *Orgel Koraal*, welke aan ééne Soort gegeven wordt. Dat men 't Koraal noemt, is mooglyk van de Kleur van dit laatste afkomstig: want in manier van groeiing heeft het ter wereld geen overeenkomst met de eigentlyke Koraalen.

Kenmerken.

De Kenmerken, welken onze Ridder opgeeft, zyn, dat het een Koraal is, bestaande uit Cylindrische, holle, regtop geplaatste Pypen, die aan elkander evenwydig zyn, wordende door een Soort van Zee-Wormen (*Nerëides*) bewoond.

Soorten.

Verscheide Soorten, die LINNÆUS, in de Tiende Uitgaave van zyn Samenstel der Natuur, in dit Geslacht geplaatst hadt, zyn door zyn

zyn Ed., in de Twaalfde Uitgaave daar van uitgemonsterd. Dus is het getal der Soorten thans op vier bepaald.

VI.
AFDEEL.
LXVI.
HOOFD-
STUK.

- (1) Pypkoraal, dat uit Pypjes bestaat die by bondels vereenigd zyn, met Vliezige Middelschotjes, die van elkander af geplaatst zyn, overdwars.

I.
Tubipora
Musica.
Roode
Pypkoraal.

Verwonderlyk is 't, dat verstandige Auteurs dit Zee-Gewas voor een Plant hebben kunnen houden, daar het zo baarblykelyk enkel eene samenhooping is van Wormhuisjes. Niettemin vindt men het by BAUHINUS, MORISON en TOURNEFORT, al-

(1) *Tubipora*, *Tubis fasciculatis combinatis, dissepimentis transversis membranaceis distantibus. Syst. Nat. XII. Gen. 336.* *Tubipora*, *Membranis transversis Tubos perpendiculares connectens. Hort. Cliff. 481.* *Tubularia purpurea, IMPER. Nat. 321.* *Pseudo-Corallium rubrum. ALDROV. Mus. 291.* *Alcyonium fistulosum rubrum. BAUH. Hist. III. p. 808. f. 2.* *Tubularia purpurea. BONANN. Kirch T. 289. f. 14.* *Alcyonium Maris rubri. BESL. Mus. 23.* *Tubularia Coralloides. VELSCH. Hecast T. 44.* *Alcyonium fistulosum rubrum. MORIS. Hist. III. f. 15. T. 10. f. 22.* *Tubularia purpurea vulgaris. PET. Gaz. T. 67. f. 10, 11.* *Tubularia purpurea TOURNF. Inst. T. 342.* *Millepora Tubis coagmentatis ruberrimis. SHAW. Afr. 37.* *Alcyonium rubrum Indicum. RUMPH. Amb. VI. p. 236. T. 85. f. 2.* *SEE. Mus. III. T. 110. f. 89.* *ARGENV. Conch. T. 29. f. A. EDW. Mus. T. 93.* *Tubipora purpurea. PALL. Zoöph. 199.* *Gemeen Oogel-Koraal. Lyst der Plantdieren, bladz. 418.*

F 5

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. aldus voorgesteld. De eerste noemt het Pyp-
 AFDEEL. agtige roode Alcyonic; MORISON voegt
 LXVI. daar by *Corallio affinis*, en ALDROVANDUS
 HOOFD- tytelt hetzelfde Rood Basterd-Koraal, TOUR-
 STUK. NEFORT geeft aan dit Voortbrengzel der
 Zee den naam van *Tubularia purpurea*, welke
 door IMPERATI was ter baan gebragt: zeg-
 gende „ *Tubularia* is een Geslagt van Planten,
 „ byna Steenig, uit veele Pypjes samengesteld
 „ en dus naar een Speel-Orgel gelykende”.
 d'ARGENVILLE zegt, dat men het in 't
 Fransch *Tuyaux d'Orgue*, dat is Orgelpypen,
 noemt, en hy plaatst het, met meer reden,
 onder de Zee-Wormbuisjes, zeggende; dat
 de onderlinge schikking van dezelveu verwon-
 derlyk is, overtreffende die van de Marybon-
 se Wespen-Nesten, uit de Westindiën. „ Ie-
 „ der Worm heeft zyn Pypje, kleevende aan
 „ dat van zyn nabuur door middel van een
 „ Lym, hun allen gemeen, het welke tot
 „ samenvoeging van derzelver verschillende
 „ Verdiepingen strekt.” Sommigen noemen
 dit wel *Orgel-Koraal*, doch die naam past
 beter op een Soort van Madreporen, gelyk
 wy in 't vervolg zullen zien.

Plaats. Dit Zee-Gewas valt in Oostindie. Het
 groeit by Klompen, van een Vuist tot een
 Hoofd groot, die uit den ronden plat of met
 bulten zyn en uit verscheide Laagen samenge-
 steld, volgens RUMPHIUS, door wien het
 aldaar is waargenomen. Hy zegt, dat men
 'er

'er fomtyds zo groote Klompen van vindt, dat VI.
 'er een Man genoeg aan te tillen heeft, en AFDEEL.
 uit de Roode Zee waren 'er gebragt van meer LXVI.
 dan vyftig Ponden zwaar. Op alle Eilanden, HOOFD-
 byna, die tot Oostindij behooren, wordt het STUK.
 in groote veelheid op Strand gefmeeten. Het
 komt, volgens hem, voort uit een zoute Slym
 des Zeewaters, op uitfteekende hoeken van
 den Kraalsteen; ook vindt men 't wel aan
 Klippen vastgegroeid by groote Bulten, met
 een brandige Kwal of Slym bedekt zynde,
 daar het vervuild aan hangen blyft, doch af-
 valt als het oud wordt, en dan spoelt het
 met de Baaren aan Strand: fomtyds by losse
 Klompen; fomtyds aan Schulpen vastgegroeid
 of kleine Schulpjes byna geneel bekleedende.

De zelfftandigheid van dit Zee-Gewas is *Stru&uum*
 eenigermaate Steen- of Schulpagtig, maar van
 een Purpere of Bloedroode Kleur, byna als
 die van het Roode Koraal, dat men Bloed-
 kraal noemt. Uit deeze zelfftandigheid be-
 ftaan die menigvuldige fyne Pypjes, dunner
 dan een Stroohalm, welke de Klompen van
 dit Koraal famenstellen. Deeze Pypjes zyn
 oogfchynlyk door zekere Middelfchotten, die
 het Koraal overdwars doorloopen, bepaald,
 en worden 'er, als 't ware, van doorsneden,
 loopende, voor 't overige, byna evenwydig,
 met zekere tufchenruimte van elkander afge-
 zonderd, opwaards. Dus vertoonen deeze

Pyp-

VI. Pypjes zig als uit Leedjes bestaande, die van
 AFDEEL. één tot zes Lynen, dat is tot een half Duim
 LXVI. en daar over, lang zyn. Men wordt, in
 HOOFD- fommigen, een foort van Spuitje gewaar,
 STUK. gelyk in de Nautilusfen, dat in een Leedje
 van het Pypje is, en als uit in elkander ge-
 stoken Tregtertjes bestaat. Het Deckzeltje
 van ieder Leedje heeft fomtyds van boven
 een klein rond Gaatje, in anderen schynt het
 geheel geflooten te zyn. Zulke Spuitjes,
 echter, hebben niet in alle Leedjes plaats,
 en gaan ook niet door alle Leedjes heen:
 zelfs vindt men 'er die niet op elkander
 sluiten. Ook zyn veele Pypjes geheel zonder
 Spuitjes. In een Stuk, daar de Leedjes niet
 meer dan één Lyn lang zyn, vind ik dat een
 Varkens-Borstel, wel tot een Duim en daar
 over, ingaat door fommigen van de bovenste
 Gaatjes, en dus ten minste gepasseerd moet
 zyn door twaaf Leedjes. In een ander Stuk
 gaat die Borstel veel verder door. Die Sters-
 wyze sluiting van de Leedjes door het Spuit-
 je, waar de Heer PALLAS van spreekt,
 word ik niet aan 't bovenste maar aan het
 onder-end gewaar; zynde de Tregterswyze
 holligheid van boven met een uitpuilend Dek-
 zeltje, dat een rond Gaatje heeft, gefloo-
 ten.

De Wor- Deze Structuur van het Roode Pypkoraal
 men. toont blykbaarlyk, dat het van een Dierlyken
 oir.

oorsprong, en door Diertjes gefabriceerd VI;
 zy (*). Zedieden, die hetzelfde versch ge- AFDEEL:
LXVI:
HOOFD-
STUK.

Wormpjes in zyn van eene taamlyke lang-
 te, welke uit hunne Pypjes te voorschyn ko-
 men, en, op het bespeuren van eenig gevaar,
 zig ylings weder daar in begeeven. De een-
 paarige wydte van de Pypjes maakt het on-
 twyfelbaar, of dezelve zullen, even als de
 andere Wormbuisjes, om het Lyf van deeze
 Wormpjes gegroeid zyn. Deeze Wormpjes
 kunnen de langte naauwlyks hebben van de
 geheele Pypjes; hunne langte sehynt ook niet
 aan die der Leedjes bepaald te zyn, en dus
 zal men de aangroeiing van zo groote Klom-
 pen aan een dergelyken voortgang van Schoo-
 len deezer Wormpjes, als waar door de Heer
 ELLIS de vorming der Zee-Heesters tragt
 te verklaaren, moeten toefehryven.

De Heer BODDAERT vertoont ons, uit Geboogen
Pyp-Ko-
raal.
Pl. CXXVI:
Fig. 1.
 het Kabinet van den Hoogleraar D. VAN
 DE WYNPERSSE, thans te Leiden, een
 Stuk van dit Koraal, dat inderdaad ongemeen
 is, dewyl de middelste Pypjes byna een regten
 hoek maaken met de onderste en bovenste.
 Volgens de Afbeelding sehynten de Pypjes
 Ke-

(*) l'Orgue de Mer, appelée *Tabularia*, n'est qu'un amas
 de Tuyaux, qui par leur couleur ressemblent beaucoup au
 Corail & qui sont habités & formés par des Vers. REAUME
Mem. de 1727.

VI. Kegelagtiger of Tregteragtiger te zyn dan die
 AFDEEL. van het gewoone Roode Pypkoraal, en met
 LXVI. minder middelschotten of afscheidingen voor-
 HOOFD. zien: anderszins zou die loop der Pypjes al-
 STUK. leen dit Stuk niet zo byzonder maaken. Ik
 heb 'er een (zie Pl. CXXVI: Fig. 1.) waar in
 de onderste en bovenste Pypjes evenwydig
 met malkander loopen, en de middelsten met
 dezelve byna in de winkelhaak staan: des men
 dit Stukje zo wel *Geboogen* mag noemen als het
 andere. De Sterretjes maaken ook geen onder-
 scheid, dewyl men die in het gewoone vindt.
 Ik zie, dat de gedagte Heer dezelve, zo min
 als ik, aan het boven-end der Leedjes aange-
 troffen heeft (*)

Wat de Heer BODDAERT vervolgens zeg-
 gen wil, versta ik niet. Zyn Ed. schryft:
 „wyl het dit met de Hoornplanten en Zee-
 „heesters schynt gemeen te hebben, dat het
 „breedste eind naar beneden groeit”. 't Is
 immers zyn Ed. wel bekend, dat alle Zee-Ge-
 wasfen, buiten het Roode Koraal, dat in de
 Middellandsche Zee valt, opwaards groeijen,
 en derhalve *hun breedste Eind naar boven* heb-
 ben. Even zo bestaat het, volgens alle waar-
 schynlykheid, ook met dit Pypkoraal, aan
 fommige Stukken van het welke men de
 Grondkorst, van welke zy opgegroeid of lie-
 ver

(*) *Lyst der Plantdieren* van den Heer PALLAS, ver-
 taald en met Aanmerkingen verrykt door den Heer BOD-
 DAERT. Utr. 1768, bl. 425.

ver opgebouwd zyn, nog duidelyk kan waar- VI.
 neemen. Zodanig heeft het niet alleen plaats ^{AFDEEL.}
 in een menigte van Stukken, die ik daar van ^{LXVI.}
 bezit; maar ik heb zelfs een aanzienlyk Stuk, ^{HOOFD.}
 dat met de zyde op de Takken van eene Ma- ^{STUK.}
 drepore, die men gemeenlyk Koornaair-Ko-
 raal noemt, vastgegroeid is, en als 't ware
 daar mede vereenigd; alwaar de Beginzelen
 van opgroeiing of uitschieting der Wormbuis-
 jes, uit zekere Spatten van roode Stof, duide-
 lyk zig vertoonen.

Dat Stuk had ik gedacht in Plaat te brengen, ^{Sponsagtig}
 doch naderhand vond ik in myn Kabinet een ^{Pyp-Ko-}
 Stuk, dat ik aanmerkelyker oordeelde; zo ^{raal.}
 wegens zyne byzondere Structuur, als om dat ^{PL. CXXXVI.}
 'er wezentlyk de Wormpjes van dit Zee-Ge- ^{Fig. 2.}
 was, gedroogd, nog in voorkomen. De uit-
 wendige Gestalte is Sponsagtig. Het heeft van
 onderen een breeden Grondsteun, als van sa-
 mengevloede Stoffe, die buiten twyfel tot den
 eersten aanleg zal gediend hebben. Uit den-
 zelve zyn de Wormpjes, als by troppen,
 schuins naar boven opgeschooten, en hebben
 dus Kolomswyze bondels gemaakt van Pypjes,
 die zig eindelyk sterk verbreeden en dus als
 den Kop van een Bloemkool vormen, naar
 welke het geheele Stuk taamelyk zweemt.
 Wat de Wormpjes aangaat; men ziet de dikte,
 waar in zy zig vertoonen, en het blykt, dat
 'er ten minste van een Duim lang, en dus zo
 lang als verscheide Leedjes zyn. In de bo-
 ven-

VI.
AFDEEL.
LXVI.
HOOFD-
STUK.

venste ronde Oppervlakte zitten ook nog verscheidene in de Gaatjes, waar uit niet duister blykt, dat het de eigen Wormpjes van dit Koraal zyn, die hetzelfde op de zelfde manier fabricceeren, als de witte kromme Wormbuisjes geformeerd worden van hunne Wormen. De Pypjes loopen hier zeer schuins en in allerley rigtingen, doch volgen meest op elkander. Ik vind van boven ongeveer honderd Openingen in de spatie van een halven Duim vierkant, en dewyl de Oppervlakte, aldaar, ten minste zes vierkante Duimen groot is; zo moeten 'er meer dan tweeduizend Openingen van de gedagte Pypjes in die Oppervlakte zyn. Van onderen is 't getal der Pypjes ongelijk kleinder, doch zy zyn daar langer.

Scheef
gegroeid
by Verdic-
pingen.
Fig. 3.

In de manier van groeiing heeft, zo wel als in de Kleur, een groote verscheidenheid onder het Roode Pyp-Koraal plaats. Men vindt Stukken die als Vingerswyze of Cylindrisch zyn, hoedanigen ik 'er heb, van drie of vier Duimen lang en één Duim dik: anderen verbreedten zig van den Grondsteun, als gezegd is, en loopen rond; anderen verdeelen zig boven in stompe Punten, zo dat zy als gevingerd zyn. Ik heb 'er nog Sponsagtiger dan het gene in *Fig. 2.* is afgebeeld, en nog één van een zeer aartige groeiing, in *Fig. 3* vertoond, alwaar men tevens de Korst ziet, van samengevloeiide roode Stoffe, uit welke deeze Wormpjes hunne Pypjes formeeren. In dit

dit Stuk ziet men hoe de Pypjes, die 'er een
aanmerkelyke langte en grootte hebben, als
by Verdiepingen groeijen.

VI.
AFDEEL.
LXVI.
HOOFD-
STUK:

't Woord *groeijing* kan, zo min als dat van
Zee-Gewas, hier oneigentlyk geagt worden
gebruikt te zyn. Het behoort niet alleen tot
de Planten, maar ook tot de Dieren, en
zelfs tot de Delfstoffen: ja van alles dat
grooter wordt zegt men, dat het groeit.
Derhalve moet men niet onderstellen, dat
dit eenigen schyn zou geeven van eene
Plantaartige groeijing, waar van het tegendeel
uit het laatst verbeelde Stukje t'over blyk-
baar is. Hier zyn veele Pypjes als op zekere
Uitstekken geplaatst, en van onderen ook
veelen open, zo dat 'ik daar zelfs een Bors-
tel kan insteeken een Duim diep, ja dat hy
boven weder uitkomt. De Kleur is zodanig,
dat men 'er vindt die bleeker en die donkerer
Bloedrood zyn.

De vermaarde Italiaan, **IMPERATI**, heeft
dan niet ten onregte gezegd, „ dat het Roode
„ Pypkoraal een *Zee-Honigraat* is, in welke
„ een soort van Wormen geboren wordt“:
want zekerlyk zullen de Wormpjes, die het-
zelve hebben opgebouwd, ook daar in voort-
teelen, gelyk uit de vermenigvuldiging der
Pypjes, opwaards, blykt. By de Ingezetenen
der Molukkes Eilanden, in Oostindie, wordt
het een *Tovenaars-Steen* genoemd: want zy
gelooven dat een Stuk daar van, aan een

Aart van
dit Koraal.

G

Boom

VI. Boom gehangen zynde, denzelfen beveiligd
 AFDEEL. voor het steelen der Vruchten. Daar op te
 LXVI. zitten of hem aan 't Lyf te draagen, zou
 HOOFD- een Vuurigheid en pynlyk Wateren veroir-
 STUK. zaaken. 't Is zeker, dat de ruuwheid van
 dit Koraal wel aandoening kan hebben op de
 naakte Huid, en, zo zy een Stuk daar van
 by hunnen Gordel instaken, ook wel op de
 Nieren en dus op de Waterloozing kan
 werken. De Javaanen, evenwel, en de Ma-
 leijers gebruiken het, fyn gemaalen zynde,
 tegen de Pyn in 't Wateren. Dit zal niemand
 vreemd voorkomen, wien het bekend is, dat
 Zuurbreekende Middelen dikwils daar tegen
 dienstig zyn. Ook maaken de Ingezetenen van
 Celebes, door cenig Venynig Gedierte gesto-
 ken of gebeeten zynde, van het fyne Poei-
 jer, dat zy met Water mengen, gebruik, om
 het in de Wond te stryken. RUMPHIUS,
 die dit verhaalt, voegt 'er by, dat zeker
 Chymist op Amboina een Tinctuur maakte
 van dit Koraal, die tegen Kolyk, door Koude
 veroorzaakt, van eene gewenschte uitwerking
 bevonden werdt.

II.
Tubipora
Catenula-
ria.

(2) Pypkoraal, dat uit evenwydige Pypjes
 be-

(2) *Tubipora Tubis parallelis connatis in Laminam con-*
ortuplicato - anastomozatam. *Syst. Nat.* XII. *Millepora*
Tubis ovatis, longitudinaliter reticularim concatenatis. *Amoen.*
Acad. I. p. 103. T. 4. f. 20. *Tubularia Gothlandica.* BRO.

M E L.

bestaat, die samengegroeid zyn tot een VI.
gedraaid Plaatje met in elkander uitloo- AFDEEL.
pende bogtige Kanaalen. LXVI:
HOOFD-
STUK.

Deeze zelfstandigheid, die veel aan de Geket-
Oevers van de Oostzee opgeworpen wordt, tingd Pyp-
voert by BROMEL den naam van *Gothlandsch* koraal,
Pypkoraal. Hy geeft 'er vyf Soorten van
op, die hy elk in 't byzonder afbeeldt, allen
van eene verwonderlyke Structuur. Een is
'er onder, zo fraay wederzyds *Gekettingd*,
als of 't een Borduurwerk ware, drukkende
het Netswys' Geweefzel der Lymphatieke
Vaten, in 't Menschelyk Lighaam, taamelyk
wel uit. Een andere Soort komt met de ge-
daante van een Honigraat volmaakt overeen.
HELLWING noemt het een *Witten Steen met*
een Koraalen Kettingje. Het is van LINNÆUS,
voorheen, tot de Milleporen t'huis gebragt
geweest. Zie hier, hoe hetzelfde in zyne
Akademische Vermaaklykheden beschreeven
wordt.

De Pypen van dit Zee-Gewas, Rolrondag-
tig en van gelyke grootte, een weinig famen-
gedrukt, nevens elkander op een lyn geplaatst,
formeeren een Plaatje, dat perpendiculaar,
of

MÉL. *Lithogr. Succ. Sp.* 2. T. 23 — 27. *Lapis albidus*
Caenulâ Corallinâ. HELW. *Lithogr.* T. 5. f. 1, 6. & T.
6. f. 1. *Corallium Laterulatum*. BUTTN. *Corallogr.* T. 1: f.
2. VOLK. *Silez. subit.* T. 58. f. 7. & T. 20. f. 2.

G 2

I: DEEL, XVII. STUK.

VI. of op verkeide manieren geboogen zynde ,
 AFDEEL. Eyronde Cellen maakt, die langwerpig, ver-
 LXVI. scheidelyk gehoekt en als Netswyze geschikt
 HOOFD- zyn Van dit geweezel hebben wy geen
 STUK. duister Kenteken, in de overlangse groeffjes
 van de Oppervlakte, en daarin, dat de bo-
 ven-rand als uit een Ketting van ovaale en
 aan elkander verknogte Poren is gemaakt.
 De kleine holligheden, 't zy Poren of Py-
 pen, zyn dikwils gevuld met eene Aard- en
 Steenagtige Stoffe: in de grooter holligheden
 treft men ook gemeenlyk een Kleyagtige
 Kalkstof aan, maar dezze zyn somtyds ter
 diepte van een half Duim ledig. De hoogte
 der zyden bedraagt veeltyds twee of drie
 Vingerbreedten. De Gestalte van het geheele
 Koraal is zeer onbestendig. Men ontmoet,
 bovendien, eene groote verkeidenheid, zo
 wel in de zelfstandigheid als in de Kleur.
 Sommigen hebben de Plaatjes geel, anderen
 roodagtig, anderen witagtig en byna door-
 schynende: somtyds zyn dezelve brooscher
 somtyds harder, zynde de Stof, die de Cel-
 len vult, ruwer en Afschgrauw.

III. (3) Pypkoraal, dat uit Cylindrische Pypjes
 Tubipora be-
 serpens.

(3) *Tubipora Tubulis Cylindricis erectis brevissimis, distantibus Axillaribus, Basi repente dichotomâ divaricatâ.*
Syst. Nat. XII. Tubipora serpens, Syst. Nat. X. p. 790
 Mil.

bestaat, die zeer kort zyn, overend staan- VI.
 de aan de hoeken, op een kruipende ge- AFDEEL.
 vorkte en van elkander wykende Grond- LXVI.
 steun. HOOFD-
 STUK.

Deeze zelfstandigheid wordt ook aan de ^{Kruipend} Oevers van de Oostzee opgeworpen, doch ^{Pypkoraal.}
 eene kleine van dien aart hadt LINNÆUS
 uit de Middellandsche Zee bekomen. Zy is,
 insgelyks, voorgesteld geweest onder den
 naam van Millepore, en wordt aldus beschree-
 ven. „ Als een dikke Draad vastgehecht aan
 „ Steenen of brokken Koraal, bestaat dezel-
 „ ve uit Wormswys ronde Takken; die van
 „ elkander wyken, en aan de verdeelingen
 „ iets smaller zyn; kruipende langs de gehe-
 „ le Oppervlakte van den Steen, waar op zy
 „ steunen, op verscheide manieren, zo dat
 „ zy een Netswys geweeffel maaken. Een
 „ Cylindrisch Pypje, niet tegen den Steen
 „ aangedrukt, staat overend byna op ieder
 „ plaats, daar dit Koraal zig Takswyze ver-
 „ deelt. Tusschen de Takken is de Opperv-
 „ vlakte van den Steen, daar dit Koraal op
 „ groeit, of naakt en glad, of besprengd
 „ met

Millepora dichotoma repens teres, Poris Axillaribus solitariis eminentibus. Aman. Acad. I. p. 105. T. 4. f. 26. Millepora repens teres, Poris solitariis eminentibus. Mus. Testin. T. III. f. 3.

G 3

VI. „ met Stippen die verheven of een weinig
 AFDEEL. „ uitgehoud zyn”.

LXVI.
 HOOFD-
 STUK.

IV.
Tubipora
Fascicula-
ris.
 Gebon-
 deld Pyp-
 koraal.

(4) Pypkoraal, dat bestaat uit Draadagtige Pypjes, die Bondelswyze samengevoegd zyn, doorgaans met Inmondigen aan de zyden.

Men vindt dit Pypkoraal aan de Oevers van Gothland, en 't komt ook dikwils voor in de Kalkbergen. Het is samengesteld uit Pypjes van omtrent een Schryffen dik, niet volkomen regt, wordende hier en daar samengehecht door dwarse Pypjes, die dunner zyn.

LXVII. H O O F D S T U K.

Beschryving van 't Geslacht der MADREPOREN, anders ook wel Sterrekoraal genaamd, onder welken de Sterre-Steenen en Zee-Paddestoelen, het Witte Koraal, enz. begreepen worden.

Naam. **I**k gaa nu over tot het uitgebreide Geslacht der MADREPOREN. IMPERATI heeft de benaaming, *Madrepora*, zegt de Heer PALLAS, eerst aan ééne Soort gegeven, die ver-

(4) *Tubipora Tubis Filiformibus fasciculatis, Lateribus gasium anastomozantibus, Syst. Nat. XII.*

vervolgens van MARSIGLI overgebracht is op alle Steenwordende Plantdieren. Buiten twyfel zal dezelve, volgens het Italiaansch, betekenen *Moeder-Pore*, in het Latyn *Porus Matronalis*, als de voortreffelykste onder de Poren. Den naam van *Poro*, naamelyk, gaf die Autheur aan de Pypagtige Zee-Gewasfen in 't algemeen; gelyk hy dus ook van *Poro grande* spreekt, van Reteporen en Milleporen. Alle die Poren of Pypagtige Zee-Gewasfen zyn door TOURNEFORT tot de Madreporen t'huis gebragt, doch LINNÆUS heeft dit Geslagt bepaald tot de zodanigen, 't zy niet of al Pypagtig, 't zy rond, langwerpig of getakt, die blykbaare Sterretjes hebben of eene Sterswyze figuur maaken, met hun geheele Lighaam. Men zou, derhalve, de benaaming van *Sterre-Koraal* gebruiken kunnen, voor die van Madrepore, gelyk sommigen doen.

In de Inleiding, over de Eigenschappen der Zee-Gewasfen in 't algemeen, heb ik ook van die der Madreporen, en van de Ontdekkingen der Diertjes in dezelve, gewag gemaakt, en aangetoond, hoe dezelve aanleiding gaven aan den Heer PEYSSONEL, om de Bloemen van 't Koraal voor Polypen te verklaren. In den jaare 1719, naamelyk, zig aan de Kust van Provence toeleggende op het onderzoek van 't Roode Koraal, nam hy waar, dat de Enden der Madreporen zagt

VI. waren, en bedekt met eene Slymigheid, van
 AFDEEL. eene Vifchige reuk. Naderhand, op de Kust
 LXVII. van Barbarie zig bevindende, bragten de Vis-
 HOOFD- fchers hem, in een Vaatje met Zeewater,
 STUK. eene Madrepore, in welke Enden hy het
 Dier waarnam, dat naar een *Sepia*, *Polypus*
 of Zee-Netel geleek. Zie hier zyae befchry-
 ving van hetzelfde.

Gefalte
 van het
 Dier.

„ Het Lighaam, zegt hy, vervulde het
 „ middelpunt: de Kop was in 't midden daar
 „ van geplaatst en omringd met verfcheide
 „ Pooten of Klaauwen. Deeze Pooten vul-
 „ den de tufchenruimten op van de Verdee-
 „ lingen, welken men in de Gaatjes van de
 „ Madreporen waarneemt, [dat is van de zo-
 „ genaamde Sterretjes of Sterren,] en wer-
 „ den, naar welgevallen van het Dier, aan
 „ den Kop gebragt, zynde met geele Te-
 „ peltjes voorzien. Somtyds werdt de Kop,
 „ of het Middelpunt, boven de Oppervlakte
 „ abgeligt, en in hetzelfde werdt dikwils
 „ eene famentrekking en uitspreiding, even
 „ als in de Oogappel, waargenomen. Hy
 „ hadt het vermaak van het Dier duidelyk
 „ alle zyne Klaauwen, zo wel als zyn Kop
 „ of middelpunt, te zien beweegen”.

Na dat de Madrepore, dus, drie Dagen
 was bewaard geweest, werdt haare geheele
 Oppervlakte bedekt gevonden met een door-
 fchynende Stoffe, als Lil, welke weg fmolt
 en op den bodem van het Glas viel toen het
 Dier

Dier kwam te sterven; hebbende toen, zo VI.
 wel het Water als de Madrepore, een rottig- AFDEEL
 gen Visch-stank. Na dat alle de Dieren LXVII.
 vernield en verteerd waren, wierden de En- HOOFD-
 den van het Zee-Gewas wit. STUK.

Aangaande de Voortteeling van deeze Diert- Derzelver
 jes onderstelt PEYSSONEL, dat zy Zaad- Voortteeling.
 schieten, gelyk de Oesters, en dat dit Zaad,
 in eene Lymagtige zelfstandigheid bewonden,
 zig onverschillig hecht aan 't een of ander
 vast Lighaam; waar op zy een Laag of Bed-
 ding maakt, hoedanige men aan den Voet van
 deeze Voortbrengzelen waarneemt. Het Ey,
 zegt hy, op zyn tyd uitkomende, levert derge-
 lyk een Polypus uit, welke met alle benoodig-
 de Werktuigen is voorzien, en, even als de
 Zeekat haar zwarte Vogt, zo ook zekere
 Stoffe heeft, die bekwaam is om hard te
 worden, en te dienen tot uitbreiding van het
 Schaalagtig bekleedzel; dat altoos de zelfde
 gedaante behoudt, en van eene grootte is,
 tot die van het Dier evenredig. De Natuur
 heeft deeze Polypen met Klaauwen voorzien,
 als een soort van Pooten of liever Armen,
 welken zy, by voorkomende gelegenheid, uit
 hunne Holletjes uitbrengen, om daar mede
 hunne Prooy te vatten. Sommige Soorten
 zyn 'er die enkeld en op zig zelf, anderen
 die troepswyze voortkomen; doch daar in
 heeft geen meer duisterheid plaats, dan in
 het verschil der eenzaame en gezellige Rup-
 fen.

VI. fen. Even 't zelfde heeft men in de Polyphen
 AFDEEL. der Zoete Wateren waargenomen.

LXVII. Wy zagen hier voor, hoe de Heer Do-
 HOOFD- NATI dit, door zyne Waarneemingen en de
 STUK. Afbeeldingen van het Dier in eene Soort van

* Zie
 bladz. 30. Madreporen, bevestigd heeft *. Het gelykt
 naar een Zonnebloem of Aster, hebbende een
 Lighaam, Hoofd, en een menigte van Armen,
 waar mede het de Plaatjes vat, die de Sters-
 wyze holte der Takkige Madreporen vormen.
 Deeze Plaatjes fchieten Straalswyze van den
 Omtrek naar 't middelpunt, latende in 't
 midden een Kanaal van genoegzaame wydte,
 tot den doorgang van het Lighaam des Diers,
 dat als een rond Napje, waar in de Kop ge-
 huisvest is, zig vertoont. De overeenkomst
 doet ons onderstellen, dat in andere Madre-
 poren, die uit Plaatjes bestaan met eene on-
 diepe of byna geene holligheid, ook zulk een
 Dier huisveste. Een dergelyk Schepzel, naa-
 melyk, heeft de Heer ELLIS in de holletjes
 van een Sterresteen waargenomen.

Kenmer-
 ken.

De Heer DONATI begrypt niet, hoe men
 het Dier van deeze Zee-Gewasfen een Zee-Ne-
 tel heeft kunnen noemen. LINNÆUS zegt; het
 Dier der Madreporen is een Kwal, 't Koraal,
 voegt hy'erby, heeft holligheden, die met Plaat-
 jes gesternd zyn. Dit maakt, by hem, de Ken-
 merken der Madreporen uit, en dus kan dit
 Gellagt daar van een menigte Soorten bevat-
 ten. Zy zyn, in 't algemeen, van eene ligte,
 broo-

broofche, zelfftandigheid, gelykende naar VI. Been of Steen; geelagtig of bruin als zy eerst AFDEEL. I. XVII. uit Zee komen, maar vervolgens wit worden. HOOFD- de. De Takkige zyn doorgaans op de Opper-STUK. vlakke overlans geftreept, en deeze Streepen wyzen de Plaatjes daar binnen aan. Men vindt 'er, die Boomagtig getakt zyn: men vindt 'er, die uit evenwydige Pypjes bestaan. Sommigen zyn Tregeterswyze uitgehold, sommigen plat, sommigen rond verheven, sommigen byna rond, gelyk de Herfen- en Sterreftenen, enz.

Deeze verfcheidenheid der Madreporen heeft Soorten, aanleiding gegeven, om dezelve in drie Afdeelingen te fchiften. De eerste bevat de genen die enkeld, de tweede de genen die famengesteld voorkomen, de derde de genen die als uit verfcheide Lighaamen bestaan, welke Bondels- of Takswyze famengegroeid zyn. Van de eerften geeft onze Ridder agt, van de anderen tien, en van de laatften zeventien Soorten op: des het getal der Soorten vyfendertig is in dit Geflagt.

I. Enkelde, met niet meer dan eene Ster.

(5) Madrepore, die enkeld is, hebbende haar V. *Madrepora*
Op-*Verrucaria*
ria.

(5) *Madrepora simplex*, Stellâ orbiculari plainusculâ fesfili, Wrattige.
Disco Cylindris fosculoso; Limbo radiato. *Syst. Nat.* XII, Gen.
337. Sp. 1. Fungus marinus. GINANN. *Adr.* 10. T. 4.
f. 10. PALL. *Zoöph.* 164. *Lyft der Plantd.* bl. 348.

I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

*Oppervlakte met Bloemagtige Cylindertjes
en den Rand gestraald.*

Onder den naam van *Zee-Kampernoelje*, is deze by GINANNI afgebeeld. De oneffenheid der Oppervlakte geeft 'er den bynaam van *Wrattige* aan. Zy komt voor in de Middellandsche Zee. 't Is een klein plat Zee-Gewasje, dat slegts de grootte van een halve Erwt heeft en wit is van kleur. De Schyf is uit Buisjes samengesteld, gelyk een Aster-Bloem, zynde ook aan den Omtrek met Streepen gestraald. Men kan het als een middelslag tussehen de Pypkoraalen, Madreporen en Milleporen, aanmerken.

VI.
Madrepora
simplex
binata.
Witteholde.

(6) *Madrepore, die enkeld is, Tolagtig, effen; de Ster met eene half Klootrond ingedrukte holte.*

De bynaam drukt de Tolagtige Gestalte van deze *Madrepore* uit, die van den Heer PALLAS duidelyker is voorgesteld, met de benaaming van *Madrepora Trochiformis*: waar van

(6) *Madrepora simplex turbinata* Lævis, Stella hemisphaerico-concava. *Aman. Acad.* I. p. 87. T. 4. f. 1 — 7 LANG. *Figurat.* 52. T. 12. Fungites major orbicularis Gochlandicus. BROM. *Lith.* T. 36, 33, 33, 32. HELW. *Lith.* T. 5. f. 9, 10, 11, 13, 15, 17. *Columellus turbinatus*. WOLFF. *Hasf.* T. 10. f. 3, 4. *Madrepora Trochiformis*. PALL. *Zoöph.* 176. *Lyf der Plantd.* bl. 377.

van de Heer BODDAERT, ik weet niet om VI.
 wat reden, de Schotel gemaakt heeft. De ^{AFDEEL.} LXVII.
 Afbeeldingen; immers, die men van deeze ^{HOOFD-}
 Madrepore in de *Akademische Vermaaklykheden* ^{STUK.}
 van LINNÆUS vindt, toonen genoegzaam,
 dat dezelve, in alle haare Verscheidenheden,
 veel meer naar een Kelk gelykt dan naar een
 Schotel. Zy zyn, naamelyk, zeer diep uitge-
 hold, en sommigen komen 'er onder voor,
 die byna Cylindrisch zyn, anderen eeniger-
 maate krom; zo dat het Gemeene Volk, op
 Gothland, dezelve *Ramshoornen* noemt. Ik
 heb een kleintje van dien aart, volkomen ge-
 lykende naar de losse Zee-Kruidnagelen van
 RUMPHIUS, welken de Heer PALLAS hier
 toe ook betrekken wil; maar het schynt dat
 deeze tot de Samengestelde behooren. Men
 vindt 'er, aan de Kust van Sweeden, in de
 Oostzee, die de grootte hebben van Osse-
 Hoornen, als ook de Kleur, die in versch uit
 Zee gehaalde Stukken doorschynend Hoornag-
 tig is. Dit wordt gezegd in de Verhandeling
 over de *Koraalen van de Oostzee*, welke onder
 de Voorzitting van LINNÆUS is verdedigd (*). Met wat grond kan dan de Heer
 PALLAS zeggen, dat men ze niet anders
 dan onder de Delfstoffen, of Versteend, of
 in

(*) *Disf. de Coralliis Balsibicis*, proposita ab HENR. FOUCHÉ,
 in *Ann. Acad.* VOL. I. N. 4.

VI. in de Grond, vindt (*)? Dit frydt, im-
 AFDEEL. mers, duidelyk tegen de Waarneemingen van
 LXVII. Oog-getuigen, die men niet in twyfel kan
 HOOFD- trekken: „ Een ongemeene overvloed is 'er
 STUK: „ van deeze Koraalen (wordt in dat Vertoog
 „ gezegd) aan de Oevers van onze Landschap-
 „ pen, die aan Zee leggen, en van dezelve
 „ wordt voornaamelyk, als Koraalen van de
 „ Oostzee (*Corallia Balthica*), door de Schry-
 „ vers gewag gemaakt”. Ondertusfchen ge-
 loof ik dat veele Fungieten, en in 't byzonder
 de Keratieten en Ungulieten, onder de Ver-
 steende Zaaken, haare afkomst hebben van
 deeze Madreporen:

Tot nader bewys, dat deeze Zee-Schep-
 zels niet Versteend zyn, wanneer menze aan
 de Oevers van Gothland vindt, kan men de
 optelling der Soorten, by BROMEL, nazien:
 Hier vindt men een fraaije groote Fungiet,
 met de kanten digt gekarteld, een andere die
 dezelve uitermate dun heeft: eene zeer groo-
 te, van veertien Duimen Omtreks. alleen uit
 dunne Plaatjes bestaande; om van anderen
 niet te spreken, die altemaal, meer of min,
 de opgegeven Kenmerken hebben. LINNÆUS
 heeft wel, aan de Oevers van Gothland, Zand
 en Kley, met de Koraalen tot Klompen fa-
 men-

(*) *Reperitux tantum fossilis. El. Zoöph. p. 306.* Dit kan
 één van drieën, doch het laatste allerminst, betekenen, om
 dat menze zekerlyk in de Zee vindt.

mengegroeid, te samen in Kalk veranderd VI.
 gezien: doch wy spreken hier van zodani- AFDEEL.
 gen, die versch uit Zee gehaald of aan 't LXVII.
 Strand opgeworpen zyn. HOOFD-
 STUK.

- (7) Madrepore, die enkeld is en zonder Steel, VII.
 met eene verhevenronde Ster, waar van *Madrepora*
 het middelpunt neergedrukt en rond is, *Porpita*.
 het Stuk van onderen plat, gerand en ef- Plakronde.
 fen.

In de beschryving der Zagthuidige Wormen
 (*Mollusca*) heb ik gesproken van een Soort van
 Kwalletje, uit den Oceaan, dat den bynaam
 van *Porpita* voert *. Hetzelve is uit de Chi- * XIV. st.
 neefche Verzameling van den Sweedfchen Heer bl. 407.
 LAGERSTROEM, aldaar op Plaat CXII, in
 Fig. I, afgebeeld. Dit heeft zyn naam ge-
 kreegen van zekere Steentjes, weinig grooter
 dan de Nagel van een Pink, die onder de
 Versteende Zaaken dikwils voorkomen, en
 dan den naam voeren van Penningsteentjes.
 Het Origineel daar van wordt aan de Oevers
 van Gothland opgeworpen, en van som-
 mi-

- (7) *Madrepora simplex* acaulis, Stellâ convexâ, Centro
 depresso orbiculari, subtus planâ marginatâ Izvi. *Syst. Nat.*
 XII. Lens Lapidea striata, SCHEUCHZ. *Lith.* f. 43, 44.
 Fungi marini Capiculum. BUTTN. *Corall.* 24. T. 3. f. 5.
Madrepora simplex orbiculata plana, Stellâ convexâ, Amoen.
Acad. I. p. 91. T. 4. f. 5. BROMEL. *Lith.* II. p. 33. f.
 a — b. *Porpita minor*, Nummularis. LUID. *Lith.* 151.

VI. migen voor het Zaad of de Vrucht van de Ko-
 AFDEEL raalen aangezien. Dikwils is het zodanig door
 LXVII. de Golven afgesleeten, dat zig daar op-maar
 HOOFD- eenige Stippen vertoonen, als wanneer zy
 STUK. naar een Penningje gelyken. doch anders
 is de Oppervlakte Straalswyze bezet met
 Plaatjes, die een weinig getand zyn, en met
 elkander eene Ster formeeren. Het middel-
 punt puilt in sommigen wat uit; in anderen
 is het gelyk met de Oppervlakte; in anderen
 wat uitgehold. Sommigen geeven 'er den
 naam van Hoofdjes van kleine Zee-Padde-
 stoeltjes aan.

VIII.
Madrepora
Fungites.
 Zee-Kams
 pernoelje.

(8) Madrepore, die enkel is en zonder
 Steel, rond van Omtrak, met eene ver-
 hevenronde Ster, uit enkele overlangse
 Plaatjes samengesteld: van onderen hol-
 rond.

Dec-

(8) *Madrepora simplex* acaulis orbiculata, Stellâ convexâ,
 Lamellis simplicibus longitudinalibus, subtus concava. *Syst.*
Nar. XII. *Horr. Cliff.* 481. Fungus lapidosus. *CLUS. Exot.*
 125. f. 1. Fungus Lapideus. *BAUH. Hist.* III. p. 301. f. 1, 2.
 Fungus marinus Lapideus. *BESL. Mus.* T. 26. f. 3. Fungites
 quartus. *OLEAR. Mus.* 74. T. 34. f. 2. Fungus petrificatus.
BONANN. Kirch. 268. T. 237. f. 17. Fungus Coralloides
 pileatus lamellatus. *BOERH. Lugd. Bat.* I. p. 2. Fungus
 Saxeus. *RUMPH. Amb.* VI. p. 247. T. 88. f. 1, 4. *SEN.*
Kab. III. T. 110. f. 6. *R. T.* III. f. 1, 2 & T. 112. f. 23,
 29, 30. Fungus Coralloides M. rubri. *SHAW. Afr.* 6. *PALM.*
Zoëph. 165. *Lyst der Plantd.* bl. 349.

Deeze is, in 't algemeen, bekend onder VI.
 den naam van *Zee-Kampernoelje*, in 't Fransch ^{AFDEEL.} *Champignon de Mer*. De meeste ^{LXVII.} *Autheuren* ^{HOOFD-}
 geeven 'er, in 't Latyn, den naam van *Fun- ^{STUK:}
gus Lapidus of *Saxeus* aan, dat is Steenen
 Kampernoelje. BONANNI heeft ze *Fungus*
petrificatus getyeld, dat zo veel zegt als
 Versteende Kampernoelje: Men moest echter
 zeer dwaas zyn, indien menze daar voor hou-
 den wilde; alzo dit *Zee-Produkt* de *Plaatjes*
 niet van onderen, gelyk in alle *Land-Kam-*
pernoeljes, maar van boven heeft, en aan
 hetzelfde, buitendien, een *Steel* ontbreekt.
 Men vindtze in *Oostindie* en in de *Roode*
Zee.*

„ 't Zyn; zegt RUMPHIUS, ronde platte
 „ Schyven, boven wat verheven, fommigen
 „ hooger, fommigen platter; beneden een
 „ weinig hol, en daar in 't midden fomtyds
 „ een Voetje vertoonende, waar mede zy op
 „ de Klippen, doch niet vast, zitten: De
 „ bovenste Vlake is gemaakt van ontelbaare
 „ scherpe Plooijen, gelyk men onder aan de
 „ *Land-Kampernoeliën* ziet, klein en groot
 „ door malkander, ter dikte van *Parkement*,
 „ *Steenhard* en snydende, met veele ronde
 „ *Tandjes* *Zaagswys*' versierd; en allen als
 „ *Straalen* aan het middelpunt, dat een holle
 „ *Kloove* is, famenkomende. De onderste
 „ zyde is digt, doch met stompe *Doortjes*
 H „ of

VI. „ of Wrattjes bezet , en zo ruig , dat zy
 AFDEEL. „ moeijelyk te handelen zyn.”
 LXVII.
 HOOFD- Dit alles kunnen wy nagaan in de Zee-
 STUK. Kampernoeljes , die wy in de Kabinetten heb-
 ben. Van het gedagte Voetje of Steeltje
 vindt men , volgens den Heer PALLAS ,
 alleen in kleine of jonge eenig blyk ; waar
 uit dan schynen zou , dat zy op zulk een
 Steeltje voortkwamen , doch hetzelfde nader-
 hand verlooren , en dan los waren. Ten
 minste vind ik ook van dat Steeltje geen
 blyk , in een zeer fraaije van maar twee
 Duimen middellyns , zo min als in een ande-
 re van vierdhalf Duim. Zyn Ed. getuigt dat
 de grootsten vyf Duimen over 't kruis haa-
 len ; doch die in 't Werk van СЕВА, Plaat
 CXI. Fig. 1 , is afgebeeld , bereikt byna
 zes Duimen ; ja ik heb 'er van omtrent agt
 Duimen middellyn gezien. 't Is inderdaad
 onveilig dienaangaande iets vast te stellen ;
 dewyl men den paal der groeiing in de Zee-
 Schepzelen niet weeten kan. Hy vergelykt
 de Gestalte by 't omgekeerde Mutsje van de
Boletus , doch volgens de denkbeelden , die
 men van dit Gewas heeft , zou men 't cer
 by het Hoofdje van de gewoone Paddestoe-
 len mogen vergelyken. Dat de Blaadjes den
 bovenkant gekarteld hebben , en met de Rib-
 betjes van de onderste zyde overeenkomen ,
 is blykbaar. Die Blaadjes , naamelyk , loopen
 van

van boven tot onderen door, en zyn van ^{VI.}
 onderen met ruuwe Korreltjes gedoornd. ^{AFDEEL.} LXVII.
 Tot eene volgende Soort, onder den naam ^{HOOFD-}
 van *Madrepora Echinata*, dat is Gedoornde ^{STUK.}
 Madrepore, betreft zyn Ed. die Stekeliger
 zyn, en vermengt dezelve met de zogenaam-
 de Zee-Mol; gelyk uit zyne aanhaaling der
 Afbeeldingen van RUMPHIUS en SEBA,
 blykbaar is: De genen, die door 't Zeewater
 afgesleeten zyn, of verfteend, zouden, vol-
 gens hem, de Platronde, *Porpita* genaamd,
 uitleveren; doch, waar komt het dan van
 daan, dat men van deeze laatste gemeenlyk
 niet dan zeer kleine vindt?

Aangaande het Dier van de Zee-Kamper- ^{Het Dier:}
 noelien moeten wy RUMPHIUS raadpleegen:
 Die Autheur getuigt, dat de Oppervlakte
 van deeze Schepzels, terwyl zy in de Zee
 leeven, bezet is met een dikke Slym, als Styf-
 zel, welke opstaande Plooijen maakt, als Spel-
 dewerks-Kant, waar aan ontelbare Blaasjes
 hangen, die eenig Leven hebben: Zo dra zy
 buiten 't Water komen, zakt deeze Slym met
 de Blaasjes tusfchen de Blaadjes in, en ver-
 smelt gelyk de Zee-Kwallen, doende deeze
 Lighaamen, eer dat zy door Water afgespoeld
 zyn, zeer stinken: De schoon gemaakte, zegt
 hy, worden wit en Steenhard: [zo dat zy
 mooglyk onder Water zagt of Kraakbeenig
 zyn]: „ De meesten leggen plat op de Kraal-

H 2

„ klip

VI. „ klippen , van plaats niet veranderende , al
 AFDEEL. „ zyn ze daar niet aan vast. Het schynt ,
 LXVII. „ (vervolgt hy,) dat men deeze Gewasfen
 HOOFD- „ een middelatuur moet geeven , tusfchen
 STUK. „ Steen en Plantdieren , om dat zy onder Wa-
 „ ter , met haar aanhangende Slym , even als
 „ andere Zee-Kwallen fchynen te leeven , en
 „ echter nog zo volkomen niet zyn , als de
 „ regte Plantdieren toebehoort , die de lee-
 „ vende en roerende kragt duidelyker ver-
 „ toonen. Anders moest men deeze Steenen
 „ voor het Geraamte van een half leevende
 „ *Fungus* houden (*)”.

Die Autheur heeft derhalve haarblykelyk reeds eenen Dierlyken oirfprong erkend in dit Zee-Gewas. LINNÆUS tekent aan , „ dat „ het Dier , 't welk een *Priapus* is , volgens „ den Heer FORSKÄÖL , dit Koraal , gely- „ kerwys een Hooren- of Schulpdier zyne „ Schaal , onder zig fabricceert , niet groeijen- „ de op de Plantaartige manier der Plantdie- „ ren”.

*Madrepor-
 ra
 Talpa.
 Zee-Mol.*

Tusfchen deeze en de volgende Soort be- hoort dat Zee-Gewas , 't welk wy *Zee-Mol* noemen. Het wordt van RUMPHIUS onder den naam van *Langwerpige Steen-Kampernoelje* voorgesteld , en de langwerpigheid onderscheidt het byna alleen van de gemeenlyk zogenaamde Zee.

(*) Amboinsch Kruidboek. VI. DEEL , bladz. 248.

Zee-Champignons, die ook niet altoos volkomen rond zyn. Het bestaat uit dergelyke opstaande Plaatjes, als dezelve; maar deze Plaatjes strekken zig, byna evenwydig, van den Omtrek naar de Groef, die het middelpunt uitmaakt. Voorts heeft het van onderen een aanmerkelyke holte, die ook met ruuwe Knobbeltjes geplaveid is, en de Plaatjes zyn dikwils van boven wat meer gekarteld. Deze Zee-Mollen komen van ontzaglyke grootte voor: men vindt 'er van één of anderhalf Voet lang en een half Voet breed. Somtyds zyn zy regt, somtyds geboogen, somtyds wel tienmaal zo lang als breed, en dus uitermaate smal; somtyds komen zy in breedte en hoogte naby aan de volgende Soort. Ook zyn 'er, die een dergelyke, van de Zee-Kampernoeljes verschillende, schikking van de Plaatjes op de Schaal hebben, als in de Neptunus-Mutten. Men vindt Zee-Mollen met drie Takken, gelyk de Heer BODDAERT 'er zodanig eene, uit het Kabinet van den Heer KRAMER, heeft doen afbeelden (*): maar de Heer W. VAN DER MEULEN bezit 'er een, die nog raarder is, met vier volkomen Takken.

(9) Ma-

(*) *Lyst der Plantdieren.* bladz. 613. Pl. 14.

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

(9) Madrepore, die enkeld is en geen Steel heeft, langwerpig met verhevene Sterren, die als uit samengehoopte Plaatjes bestaan; welke kort zyn: het Stuk van onderen holrond.

IX.
Madrepora
Pileus.
Neptunus-
Muts.

Deeze Kenmerken, uitgenomen de lange werpigheid, zyn zeer toepasfelyk op dat Zee-Gewas, 't welk de *Neptunus-Muts* geheten wordt. Het is een groote Soort van Zee-Kampernoeljes, veel hooger van boven en holler van onderen, dan de anderen. Men vindt 'er, naamelyk, die als een Klok verbeelden, en zo groot, dat zy bekwaamelyk tot een Helm of Kapot kunnen dienen, waar van zy ook die benaaming gekreegen hebben. RUMPHIUS zegt, dat menze noemt *Mitra Polonica*, in 't Neerduits Poolfche Mutfen, of Gedrummelte Mutfen, om dat zy naar zekere Matroozen Mutfen gelyken, in 't Maleitfch *Carang Carpoesfa* of *Carpoesfa Batu* genaamd.

TOURNEFORT heeft een zeer goede Afbeelding gegeven van dit Zee-Gewas. „ Deez
„ ze

(9) *Madrepora simplex acaulis oblonga, Stellâ convexâ conglomerata lamellosâ, Lamellis abbreviatis: fubtus concava.* Syst. Nat. XII. *Mitra Polonica*. RUMPH. *Amb.* VI. p. 248. T. 83. f. 3. *Mitra Neptuni*. TOURNEF. *Mem. de l'Acad. R. des Scienc.* de 1700. p. 30. *Pileus Neptuni*. SEB. *Kab.* T. 111. f. 5. PALL. *Zooph.* 166. *Lyst. der Plantd.* bl. 353.

„ ze Paddestoel (zegt hy) heeft de hoogte VI.
 „ van vyf en een half Duim, zynde aan den AFDEEL.
 „ Grondsteun zeven Duimen breed, van daar HOOFD.
 „ zig allengs verheffende, en eindelyk rondSTUK.
 „ uitloopende als een Kalot of Koupel, die
 „ van buiten by Bouquetten gebladerd is, met
 „ Plaatjes als een Haanckam uitgesneeden,
 „ vertoonende zig eenigermate als een Hoofd
 „ dat geboren wordt met Schuim bezet. Haar
 „ inwendig maakzel is verschillende. Men
 „ vindt ze flauwtjes gegroefd en doorzaaid
 „ met kleine Korreltjes en eenige stompe Punt-
 „ jes, de langsten niet boven een Linie lang.
 „ Verscheide Zee-Kampernoeljes van derge-
 „ lyke Struütuur komen 'er in de Roode Zee
 „ en in de Persiaansche Inham voor; doch
 „ deeze zyn doorgaans zeer klein, en haalen
 „ niet by de Neptunus - Muts”.

't Is dan vreemd, dat de Heer PALLAS *Madrepora*
 de Zee-Mol voorstelt als de Neptunus - Muts *Limax*.
 in haar staat van Jongheid, willende zulks daar *Steen-Slak*.
 uit bewyzen, dat 'er geen kleine Exemplareen
 van deeze laatste in de Kabinetten voorkomen
 zouden, en, wanneer zyn Ed. zegt, dat
 de Zee-Mol nooit veel langer waargenomen
 wordt dan een Span, spreekt hy RUMPHIUS
 tegen. Ik weet wel, dat zyn Ed. hier de
 zogenaamde *Steen-Slak* (*Limax Saxea*) op 't
 oog heeft, welke byna Vingeragtig is; doch
 wie van de Liefhebbers geeft daar den naam

H 4

van

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD
STUK.

van Zee-Mol aan (*)? Ook frydt derzelver ongemeene langte en smalheid zo zeer tegen de Gestalte der Neptunus-Mutten, dat men zig niet ligt verbeeldt zal, dat die daar van afkomstig zyn. Inderdaad, zo deeze Zee-Gewassen een groeiend Beginzel hadden, konden zy naauwlyks zo zeer van Gestalte veranderen; hoe veel te minder, wanneer zy van Dieren worden opgebouwd.

RUMPHIUS meldt van de Neptunus-Mutten niet alleen, maar van de Zee-Kampernoeljes in 't algemeen, en dus zo wel van de ronde, als van de langwerpige of Zee-Mollen en Zee-Slakken, en van de Neptunus-Mutten, die Klokagtig zyn, dat menze overal rondom de Ambonsche Eilanden vindt. Van de Zee-Mollen, in 't byzonder, die naamelyk welke evenwydige regt opstaande Plaatjes hebben, getuigt hy, dat de Vrouwluy in Indie daar gebruik van maaken, om 'er Wortelen en Vruchten op te raspen. De Neptunus-Mutten, zegt die Autheur, zyn by de Chineezzen ook gewild, om dat zy dezelve als Bergjes voor hunne Afgoden plaatzen. De Vischers, daarentegen, zyn bang voor de Zee-Paddestoelen, dewyl zy dikwils daar aan de Voeten kwetzen in het Water. Men geeft in Europa veel

(*) Zie de Afbeelding in 't Werk van SEBA, III. Deel, Pl. 11. f. 31.

veel Gelds voor eene goede, groote Neptunus-Muts, hoedanigen men'er heeft van meer dan een Voet over 't kruis. Zulk eene bezit de Heer W. VANDER MEULEN. Die den Heer C. P. MEIJER heb ik ook gezien, doch het Steeltje, waar van de Heer PALLAS spreekt, vertoont zig als een vreemde aangecroide Madrepore.

Ik geef hier de Afbeelding van een Zee-Mol-derling Zee-Gewas, dat als een middel-flag fehynt te zyn tusfchen de Zee-Mol en Zee Slak. 't Heeft, inderdaad, eene Slakagtige gedaante, hoewel het zo smal niet naar de langte is, als de laatstgemelden, zynde nog niet driemaal zo lang als breed: maar de Blaadjes zyn evenwydig, gelyk in de Zee-Kampernoeljes, in 't byzonder dus genaamd, en in de eigentlyke Zee-Mollen, en loopen van den Omtrek naar de overlangste Groef. Het is, gelyk men in de Afbeelding ziet, byna als een Haak gekromd, van onderen Schuitswys' hol en ruuw, cenigszins blaauwagtig, en begroeid met twee of drie Sehulpjes. Ik weet niet zodanig een ergens afgebeeld te hebben gevonden. Men kan 'er de gesteldheid eenigermate uit nagaan, van deeze Lighaamen.

- (10) Madrepore, die enkeld is en geen Steel heeft; x. Madrepora Labyrinthiformis.
- (10) *Madrepora simplex acaulis*, Stellâ repando-Labyrinthi.

H 5

heeft; met eene krom-Doolhofswyze Ster;
de Naad stomp.

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

Herfen-
Steen.

Deeze Soort begrypt de zogenaamde *Herfensteenen*, die ons uit de beide Indiën worden toegebracht, zynde dus genoemd, omdat de loop der Sterswyze Paden en ronden Beddetjes, die dezelve bepaalen, eenigermate de Darmswyze gedaante der Herfenen, in een geopend Menschen-Hoofd, voorstelt; te meer, wegens de byna Klootronde, of ten minste meer dan halfronde Gestalte deezer Steenen. *MERCATI* gaf 'er, om die zelfde reden, den naam van *Lapis Lumbricatus*, dat is Wormiteen, aan; maar *BOCCONE* noemde hem *Astroites Undulatus* of Gegolfde Sterresteen. De Engelschen noemen deezen Steen *Brainstone*, de Duitschers *Hirnstein*, beiden met de Latynsche benaaming van *Cerebrites* overeenkomstig, welke echter, zo wel als die van *Meandrite*, gelyk de Franschen zeggen, meest aan Versteende Stukken van deezen aart, die men uit de Aarde delft, gegeven wordt.

thiformi, Sutura obrusa. *Syst. Nat.* XII. *Hort. Cliff.* 481.
OLEAR. Mus. T. 26. f. 1, 2. *Massa Maris fluctus* [representans, *BESL. Mus.* T. 9. f. 1. *Astroites undulatus*. *BOCC. Epist.* p. 142. T. f. MQ, MM. *Corallium Cerebri facie*.
PET. Gaz. T. 68. f. 11. *Mxandrites*. *GUALTH. Test.* T. 10, 29, 97. *SEB. Kab.* III. p. 112. f. 1, 4, 5, 6, 7. *Madrepora Mxandrites*. *PALL. Zoöph.* 171. *Lyst der Planten*. bl. 362.

wordt. Deze laatste naam is van de Dool- VI.
 hofswyze verdeding, welke men in de Op- AFDEEL.
 pervlakte van dezen Steen waarneemt, af- LXVII.
 komstig. HOOFD-
 STUK.

Van deze Herfensteenen komen zeer groo-
 te Stukken voor, verscheide Voeten breed.
 Men vindt 'er, in welken de Paden smal en
 in welken dezelve wyd zyn. Sommigen heb-
 ben de Beddetjes tusfchen de Paden rond,
 anderen plat, en in eenigen zyn die overlans
 gegroefd. De Gestalte van sommige Stukken
 is Kegelagtig. Men vindt 'er die de Plaatjes,
 waar uit de Paden bestaan, getand hebben, en
 zulks stelt de Heer PALLAS tot een Soorte-
 lyk Kenmerk van deeze, daar ik doch 't zelf-
 de waarneem in eene van de volgende Soort
 of die de Beddetjes fcherp heeft. De Plaat-
 jes staan in sommige ruim, in anderen dicht
 en als tegen malkander aan. Dat men ze
 Zee-Bloemkool noemt, is my onbekend.

(11) Madrepora, die enkeld is en geen Steel XI.
 heeft, met eene krom - Doolhofswyze Madrepora
 Ster; de Naad fcherp. Maandri-
 tes.

Deeze Soort is, wat de eigentlyke betreft,
 ZQ

(11) *Madrepora simplex acaulis*, Stellâ repando-Labyrin-
 thiformi, Sutura acuta. *Syst. Nat.* XII. Maandrites. GUALTH.
Test. T. 51. SEB. *Kab.* III. T. 109. f. 10. T. 112. f. 2. Madre-
 pota Labyrinthica. PALL. *Zoöph.* 172. *L. der Plantd.* bl. 362.

VI. zo gemeen niet als de andere, niettegenstaan-
 AFDEEL. de PALLAS zig verbeeldt dat de afgesleeten
 LXVII. Hersensteen daar voor kunnen 't schepe
 HOEFD- komen, 't welk ik geenszins begryp. Veeleer
 STUK. denk ik, en meen het duidelyk te kunnen
 zien, dat veele Stukken met stompe Naaden
 door afschuuring van de Golven uit deeze
 geformeerd zyn. Het zou ook tegen de na-
 tuur stryden, dat die met stompe Naaden,
 door afflyting, seherpe Naaden gekreegen had.
 Ik heb 'er een fraay Stuk van, rykelyk een
 Vuist groot zynde, dat op de Tak van eene
 Madreporé is vastgegroeid, en de opstaande
 Plaatjes zeer duidelyk getand heeft. Dit is
 niet zwaarder van zelfstandigheid dan de
 Hersensteen.

*Maandri-
 ses na-
 sans.
 Dryfsteen.* Hier hooren buiten twyfel t'huis, die in de
 Westindlën zo bekende *Dryfsteen*, van wel-
 ke men, gelyk van andere Koraalen en Ko-
 raalsteen, ook wel gebruik maakt, om
 Kalk te branden. Deeze, inderdaad, sehyne
 'er zeer bekwaam toe, wegens hunne vooze
 Schulpagtige zelfstandigheid, als zynde uit
 zeer losse, broofsche, breede Plaatjes samenge-
 steld, 't welk ze doet dryven op het Water.
 De Plaatjes loopen door den Steen heen,
 en formeeren, zo wel op de onderste als op
 de bovenste Oppervlakte, een dergelyke Dool-
 hofswyze Tekening, als in de Hersensteen;
 doch de Beddetjes of Naaden zyn ook ver-
 deeld. De gestalte is doorgaans rond of plat-
 ag-

agtig Eyronde, en de grootte als eens Menschen Hoofd en grooter. De Afbeeldingen ^{AFDEEL.} LXVII. ^{HOOFD-} ^{STUK.} Plaat CIX, f. 9, 10, in 't Werk van SEBA, zyn, geloof ik, van deeze Dryfsteenen, en worden oneigentlyk aldaar Zee-Bloemkool genoemd. Men behoefteze flegts, ten dien einde, met de Afbeelding van GUALTHIERI, op pag. XX, in zyn Werk, te vergelyken (*).

Van dergelyk een Zee-Produkt is het, zekerlyk, dat BOCCONE spreekt, die op den Herfensteen is aangehaald. Hy noemt ze een Koraalagtige Kampernoelje, en zegt, dat dezelve uit een vooze, ligte, broofche Stof bestaat, hebbende in 't midden gegolfde Streepen, die door den Steen heen loopen. „ De „ deelen zyn by laagen gefchikt, welke naar „ fyne Vliezen gelyken, van een witte Yvoorkleur, broofch, poreus en ligt, byna als „ het Been der Zeekat, Zee-Schuim genaamd. „ Dewyl zy by laagen geplaatst zyn, omtrent „ als de Tandn van een Kam, en door andere kleiner Vliesjes van dergelyke zelfstandigheid famengehecht, zo ontstaan daar uit „ veele vierkante Gaatjes of Celletjes, welke „ wy Poren noemen. Als deeze Stof in haar „ ge-

(*) *Madrepora alba, Brasica floridam referens, Favi instar minutissime perforata.* Zie onze Spec. 31. M. Porites.

VI. „ geheel is, dan heeft zy onder aan, van
 AFDEEL. „ buiten, veele regelmaatige Rimpels, gely-
 LXVII. „ kende naar die welken men aan de Padde-
 HOOFD. „ stoelen waarneemt, en in haar beginzel, niet
 STUK. „ gebroken zynde, heeft zy bykans de ge-
 „ daante van een Trechter, en somtyds die
 „ van een Roos”. Vervolgens vergelykt hy
 ze met den eigentlyken Herfensteen, en schynt
 dit Spongieuze Lighaam als het Beginzel daar
 van aan te merken: doch wy zien, dat die
 vooze, ligte, zelfstandigheid ook stand houdt
 in de grootste Stukken:

Madrepora (12) Madrepore, die enkeld is en geen Steel
Areola. heeft, met de Paden Vinswyze ver-
 Perksteen. deeld; de Beddetjes smal en geknot.
 Pl. CXXVI.
 Fig. 5.

De Zee-Gewasfen, die onder deeze Soort
 begreepen worden, hebben eene wonderlyke
 Gestalte. Doorgaans zyn zy langwerpig, en
 bestaan uit zekere Knobbels, die niet kwaalyk
 gelyken naar de Punten van een Klomp Kryst-
 tal. Dit zyn de finalle geknotte Beddetjes,
 wel-

(12) *Madrepora simplex acaulis*, *Ambulacris pinnatifidis*;
Pulvillis angustis truncatis. *Syst. Nat.* XII. *Fungus Lapidicus*
minor. CLUS. *Exot.* 125. BAUH. *Hist.* III. p. 801. f. 3.
Corallium album Fungoides ovale, PET. *Pterigogr.* T. 20. f.
 16. *Fungus Lapidicus undulatus*. SLOAN. *Jam.* II. p. 56.
 T. 18. f. 5. *Amaranthus Saxeus*. RUMPH. *Amb.* VI. p.
 244. T. 87. f. 1. SEB. *Kab.* III. T. 103. f. 5. & T. 112. f.
 23-27. PALL. *Zoöph.* 171. *Lysz der Plantd.* bl. 365.

Fig. 1.

Fig. 3.

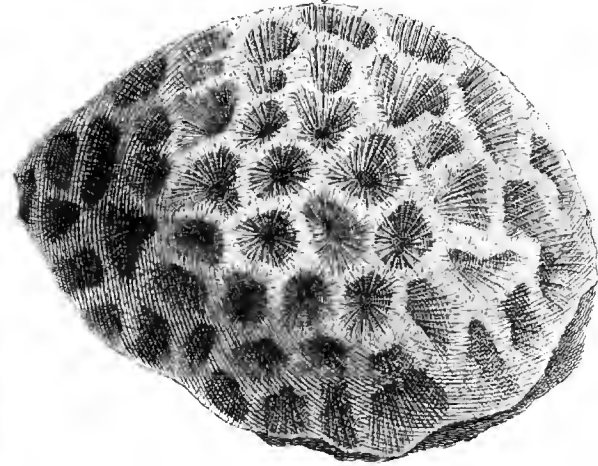

Fig. 2.

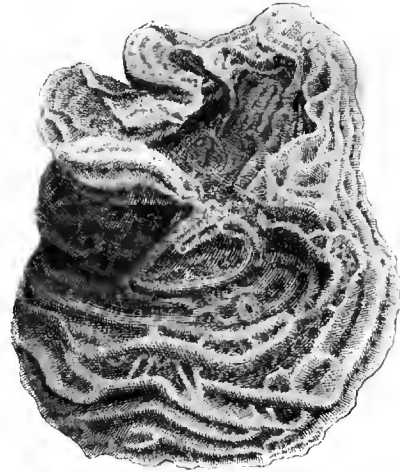

Fig. 4.

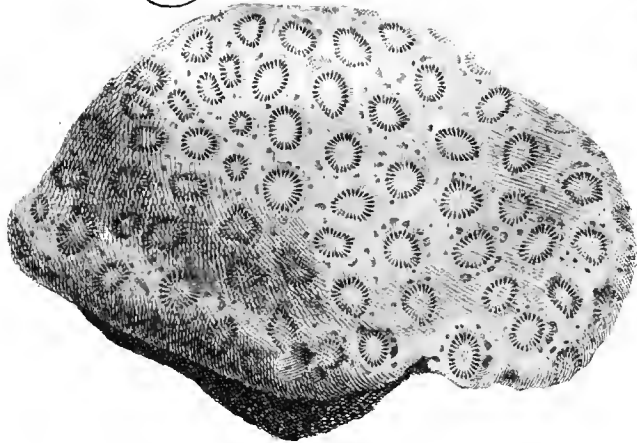
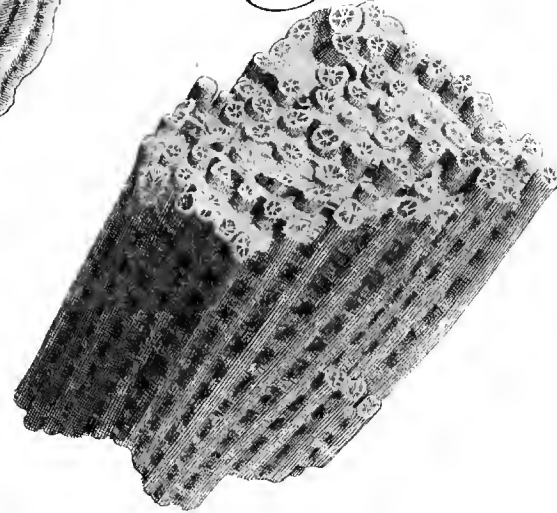

Fig. 5.

welke LINNÆUS als een Kenmerk opgeeft, VI. en waar tusfchen de Vinswys' verdeelde Pa-^{AFDEEL.} LXVII. den zyn: Van onderen zyn deeze Stukken^{HOOFD-} fomtyds plat, fomtyds hol, en fomtyds heb-^{STUK.} benze als een klein Steeltje; doch zyn altoos van onderen effen, zegt onze Ridder, niet ruuw gelyk de voorgaande. In de aangehaalde Afbeeldingen van SEBA, op Plaat CXII. vindt men eenige Verfcheidenheden van dit Zee-Gewas; meest regelmatig verdeeld; hoedanig een ik 'er heb, dat wel een groote Zee - Pifebed gelykt. Hetzelve heeft de Grondvlakte volmaakt ovaal en vlak, ruim drie Duimen lang en omtrent twee Duimen breed. De Oppervlakte heeft, overdwers, vier verheven Beddetjes of Ribben, die in 't midden van elkander afgefcheiden zyn, en dus als agt ingetrokken Pooten verbeelden. Men vindt 'er iets aan, dat naar een Kop en Staart gelykt. Een ander van dit flag komt nader met de Afbeelding van SEBA, Pl. CXI. Fig. 7, overeen: maar een derde, die de Gestalte van een Oor heeft, en tevens van onderen als Kelkswyze famengefteld is, heb ik hier, Pl. CXXVI. Fig. 5, in Afbeelding doen brengen. Men ziet 'er de gefeldheid van de gedagte Knobbels; die fommigen als Vinnen zyn, en den loop van de Plaatjes uit, die zeer groot zyn, en waar van de Merkttekenen zig ook van onderen vertoonen, even als in de te vooren befchreevene Zee - Kampernoel-

VI. noeljes, hoewel zy van onderen niet ruuw
 AFDEEL. zyn. Het fchynt my ook, dat zy veeleer
 LXVII. daar toe behooren, dan dat zy het beginzel
 HOOFD. zouden zyn van de Herfenfteenen, gelyk de
 STUK. Heer PALLAS wil. Daar is geen overeen-
 komst; noch reden om te denken, dat 'er zo
 groot een verandering in zoude voortkomen,
 door den groey. Die Dieren, welke deeze
 Madrepore gebragt hebben tot de grootte
 van een Vuist, zullen immers hunne manier
 van bouwing niet dermaate veranderen, als
 tot de vorming van een ronden Herfensteen
 of Doolhofsteen vereifcht wordt. Voeg hier
 by, dat de Paden of Vooren, tusfchen de Bed-
 detjes, gelyk in dit Exemplaar blykt, veel
 wyder zyn, zelfs, dan in zeer groote Her-
 fenfteenen, van welke men ook zeer kleine
 aantreft.

Amaran- Gedagte bedenking, echter, heeft meer
thus- waarfchynlykheid, wanneer men agt geeft op
 Steen- de *Steen-Amaranth* van RUMPHIUS, welke
 Amaranth. ook hier t'huis gebragt wordt, en waar van
 Plaat de Opperflakte veel naar die van een Her-
 CXXVII. fensteen of Doolhofsteen gelykt. Deeze groeit
 Fig. 1. fomtyds vry groot, en, om dat zy eeniger-
 maate gefteeld is, geeft men daar, met meer
 reden, wel den naam van Zee-Bloemkool
 aan. Op Plaat CVIII, van SERA, in Fig. 3 en
 5, is deeze Zee-Amaranth zeer wel afge-
 beeld. De beroemde Hoogleeraar J. BUR-
 MANNUS bezit daar van een fraay wit
 Exem-

Exemplaartje, dat op een blaauw Keyfsteentje gegroeid is: Van het myne, dat geelagtig is, geef ik hier in *Fig. 1. Plaat CXXVII.* die Afbeelding:

VI.
AFDEEL:
LXVII.
HOOFD-
STUK.

Van deeze Zee-Amaranth getuigt RUMPHIUS, dat het een witte Koraalsteen is, fomtyds rond als een Roos, fomtyds langwerpig, omtrent een dwarse Hand breed, met veele scherpe en gestrepte Ploojen of Krullen door malkander loopende, gelyk de Bloem *Amaranthus* of het Hart van de Bloemkool. Dit laatste kan men eigentlyk verstaan, doch het eerste betekent niet de *Amaranthus* der Kruidkundigen, zynde een Plant met Fluweelagtige Bloemen, naar welken dit Zee-Gewas in 't allerminste niet gelykt; maar de Bloem van het *Elichryson* of Mottekruid, welke ook Amaranth genoemd wordt, om dat zy niet verslenst; in 't Nederduitsch de Zeven Jaars Bloem: Naar deeze zweemt de Steen-Amaranth niet kwaalyk, zynde fomtyds wit, fomtyds geelagtig van Kleur, doorgaans met Slym bezet, gelyk de Zee-Kampernoeljes in 't algemeen en niet minder gevaarlyk voor de Vissehers, om de bloote Voeten aan te kwetzen, terwyl zy onder Water groeit.

Ik heb gezegd, dat de groote Stukken van dit Koraal den naam van *Zee Bloemkool* voeren. Zy gelyken 'er inderdaad vry wel naar; en ongelyk beter dan de Hersensteen.

I

ge-

VI.
AFDEEL.
LXVII,
HOOFD.
STUK.

geheele Zee - Gewas drukt de Gestalte van een Bloemkool uit: Ik bezit daar van een aanzienlyk Exemplaar, 't welk uit twee zodanigen is samengegroeid, en dus de langte van zes Duimen heeft, op drie Duimen breedte. Het is gegroeid op den rand van een andere doch kleinere Zee-Bloemkool, die aan hetzelfde als tot Voet verstrekt, en waar van men, de grootste van vooren ziende, den agterkant en Wortel beschouwt, alwaar dit Zee-Gewas geribd en ruuw is, op de manier der Zee-Paddestoelen. Gebrek van plaats, wegens de grootte, heeft my verhinderd hetzelfde hier in afbeelding te vertoonen! Ook komt de loop der Sterren en stand der Plaatjes nagenoeg met die van de Steen-Amaranth overeen.

XIII.
Madrepora
Agaricites,
Steen-
Zwam.

Plaat
CXXVII.
Fig. 2.

(13) *Madrepore, die samengesteld is, en geen Steel heeft, met Groeven, welke gekield zyn, en de Sterretjes aan malkander geschakeld.*

Dit Zee-Gewas, van de voorigen zeer verschillende, heeft zynen naam daar van, dat het naar de Lorken-Zwam, *Agaricus*,
on-

(13) *Madrepora composita acaulis sulcata; Sulcis carinatis; Stellis concatenatis. Syst. Nat. XII. SEB. Kab. III. T. 110. f. 6, Lett. C, C. PALL. Zoöph. 167. Lyst der Planten, bl. 356.*

ongemeen gelykt: 't Zyn platagtige Oorswy-
 ze Korsten, van niet veel dikte, zeer onre-
 gelmatig gerimpeld en geribd, en tuschen
 de Ribben met Sterretjes gevuld, die dus als
 aan elkander gefchakeld zig vertoonen. Men
 vindt 'er kleine brokjes van, die echter niet
 fchynen afgebroken te zyn. Ik heb 'er twee,
 die met haar platte zyde om een Koraaltak
 zyn gegroeid. Dat van *Fig. 2*, op onze
 Plaat CXXVII, komt op zig zelve voor,
 en fchynt een klein Steeltje of Voetje gehad
 te hebben. Ik heb 'er, van meer dan een
 Handbreed groot, die met elkander verſchei-
 de Kwabben maaken, en dus een groot Oor
 formeeren. Meest zien zy uit den graauwen,
 wat roodagtig, doch de verkalking, in Klom-
 pen van Koraalſteen, maaktze wit. Ik heb
 'er echter ook gezien, die, onverkalkt en
 gaaf, byna wit zyn van Kleur. Men krygt-
 ze veel uit Westindie, en dikwils aan 't Wa-
 terkoraal gegroeid:

VI.
 AFDEEL.
 LXVII.
 HOOFD.
 STUK.

(14) Madrepora, die ſamengeſteld is, met
 hoekige holle vereenigde Sterren.

De Geſtalte geeft, wederom, een zeer ge-
 pas

XIV.
 Madrepora
 Favosa.
 Zec-Ho-
 nigraat.
 Plaat
 CXXVII.
 Fig. 3.

(14) *Madrepora composita*, *Stellis angulosis concavis coadunatis*. *Syst. Nat.* XII. *Aman. Acad.* I. p. 97. T. 4. f. 16.
 GUALTH. *Test.* T. 19. *Astroites*. BOCC. *Mus.* I. T. 5. f. 3.
 SEB. *Kab.* III. T. 112. f. 8. *Madrepora Favites*, PALL. *Zoöph.* 187. *Lyst der Plantd.* bl. 395.

I 2

VI. AFDEEL. LXVII. HOOFD-STUK. paste benaaming aan dit Zeegewas, 't welk taamelyk zweemt naar een Honigraat. Volgens de beschryving, die 'er door den Heer Foucht van gegeven wordt, bestaat deeze Madrepore uit evenwydige Buisjes, die dikwils zeshoekig zyn, aan alle zyden samengegroeid, zo dat zy gemeene Wanden hebben. De Sterren bestaan uit scherpe Plaatjes, naar het Middelpunt, dat hol is, samenloopende, en de randen ook verdeelende. Als men een Stuk dwars doorzaagt, dan vertoont zig de Sneede zo als het Papier der Speelkaarten van agteren is getekend. De grootte hebben zy somtyds van een Vuist, inzonderheid die uit Indie komen, welke men dikwils, gelyk het myne, dat in Fig. 3 afgebeeld is, op de verhevene zyde van een Paarl Oester-Schulp aangegroeid vindt. Het is witagtig van Kleur.

Wafelsteen. Hier toe behoort, waarfchynlyk, dat Zee-Gewas, 't welk RUMPHIUS *Wafelsteen* noemt, in 't Latyn *Favus Saxeus*. Het zit, zegt hy, als ronde Bollen op de uitftekende en ronde hoeken van andere Kraalsteen vastgegroeid, en is overal verdeeld in vierkante Celletjes of Ruitjes, gelyk de Honigraaten of Wafels: doch ieder Ruit is van binnen fyn geplooid, en gesternd, redelyk Steenagtig van zelfstandigheid. Onder Water zyn deeze Stukken met een dik Slym bezet, waar in alsdan eenig Leven fchynt te zyn, dat men.

men buiten 't Water niet bekennen kan, VI.
 hoewel het dus ecnige Jeuking op de Huid AFDEEL.
 veroorzaakt, zo wel als de Steen-Amaranth. LXXII.
 Verfch kan men ze niet ligt wit krygen; HOOFD-
 doch op 't Strand lang leggende worden zy STUK.
 graauwagtig wit, en zyn dan vol groote
 rondagtige Gatē, daar men de voornoemde
 Sterretjes in waarneemt,

(15) Madrepore, die samengesteld is, met XV.
 hoekige verhevenronde Sterren, in 't Madrepore
 midden uitgehōld. Ananas.
 Zee-
 Ananas.

Hier toe wordt een Zee-Gewas betrokken,
 dat zo wel in de Westindiën voorkomt als
 aan de Oevers van Gothland. Evenwel
 schynt 'er eenig verschil in plaats te hebben.
 Het Westindische bestaat uit rondagtige ruu-
 we Knobbels, welke men zeer dikwils aan-
 gegroeid vindt aan den Voet of Takken van
 andere Zee-Gewassen of Kraalfteenen, zynde
 ruuw, en bezet met verhevenronde Sterretjes.

Het Gothlandsche, dat LINNÆUS be-
 schryft, heeft meer uitpuilende Sterren, en
 ver-

(15) *Madrepora composita*?, *Stellis angulosis convexis*,
Disco concavis, *Syst. Nat.* XII. *Amæn. Acad.* I p. 92. T.
 4. f. IX. VIII. N. 2. *BOCC. Mus.* T. 9. f. 7. *Corallium*
album superne figuris Asteriformibus propemodum oblitteratis,
HELW. Lith. 53. T. 5. f. 22. *SEB. Kab.* III. T. 109. f.
 II. duæ in basi. *PALL. Zoöph.* 189. *Lyst. der Planten*,
 bl. 397.

VI. verdient derhalve beter den naam van Zee-
 AFDEEL. *Ananas*. Het wordt van BROMEL genoemd
 LXVII. Gothlandsche Fungiet, met een kort Steeltje
 HOOFD. en groot wyd Kapje, wier oppervlakte ge-
 STUK. heel bezet is met zeer fyne en byna uitge-
 flecten Steragtige figuren. Deeze uitflying
 schryft HELWING toe, aan de sterke af-
 schuuring door 't Zeewater. Evenwel puilen
 de Randen in veele Stukken wat uit: in ande-
 ren zyn de holten der Sterren rond. De
 zelfstandigheid is samengesteld uit Kegelvor-
 mige Pypjes, en, als men de Stukken dwars
 doorzaagt, dan vertoonen zig derzelyer ge-
 strepte holligheden, byna gelyk het Papier
 op de Rug der Speelkaarten getekend is, zeer
 regelmatig, in zeshoekige Vlakken verdeeld,
 zynde binnē ieder Vlak een witte Ring, met
 Streepen daar buiten om heen.

XVI.
Madrepora
polygama.
 Tweevou-
 dige.

(16) *Madrepore*, die samengesteld is, met
 kleine Sterretjes, dicht aan elkander, en
 grootere daar tusſchen, die open zyn,
 uitlopende in Cylindriſche holligheden.

Van deeze, uit Oostindie afkomstig, hadt
 LINNÆUS een Exemplaar, dat de geheele
 Schaal bedekte van een groote Paarlemoer-
 Schulp.

(16) *Madrepora composita*, Stellis minutis confertis, im-
 mixtis majoribus perforatis, Fundo concavo. Cylindrico.
Amœn. Acad. IV. p. 258. T. 3. f. 15.

Schulp. „ Het is (zegt hy) een witte Korst, van VI.
 „ twee Duimen dikte, dicht bezet met kleine AFDEEL.
 „ Sterretjes, ieder van twaalf Stompagtige LXVII.
 „ Straalen. Daar tusfchen komen hier en daar HOOFD-
 „ Sterren voor, van een Pink dik, die bulti- STUK.
 „ ger zyn, insgelyks met Streepen geftraald,
 „ hebbende het middelpunt met een ovaale
 „ Opening, van een Duim breed, doorboord.
 „ Onder deeze Ster is eene Cylindrifche
 „ Holligheid, van langte en dikte als de Vin-
 „ ger van een Kind van twee Maanden, zeer
 „ effen en glad. Binnen deeze Holligheid is
 „ geen Schaal van een Lepade, welke, zo
 „ zy 'er geweest ware, geenszins had kunnen
 „ uitgaan door het zeer kleine Gaatje; ook
 „ zou het Dier de Holligheid niet hebben
 „ kunnen sluiten met eene Geftraalde Ster,
 „ die alleen in grootte verfchilde van de o-
 „ verige Sterswyze figuren.”

De dikte van den Vinger, in een Kind van twee Maanden oud, is zeer onbepaald: waarom niet liever de Holligheid by de fchaft van een Schryfpen vergeleeken? Het overige is tegen de Aanmerking van den Heer PALLAS ingericht, wien het voorkwam, dat deeze Holligheden tot Zee-Tulpen behoorden, die naderhand met een Korst van Kraalsteen overdekt waren (*). De Holligheden fchy-
 nen

(*) *Elench. Zoöph.* p. 283, 324.

VI. nen daar toe wat smal naar de langte: doch,
 AFDEEL. aan den anderen kant, komen zy in 't afge-
 LXVII. beelde Exemplaar niet geslooten voor; 't
 HOOFD. welk den Heer PALLAS aanleiding heeft kun-
 STUK. nen geeven tot dat vermoeden. Die Opnin-
 gen van een Duim breed, daar LINNÆUS
 van spreekt, geeven ook geen zeer klein
 Gaatje te kennen.

XVII. (17) Madrepore, die samengesteld is, met
 Madrepore aan elkander raakende, platagtige, een-
 Arenosa. nigermaate Zandige Sterren.
 Zandige.

In de Zee, aan de Kust van Algiers, zyn door den Heer BRANDER witte Koraalsteen waargenomen, zonder inwendige figuren, uitwendig getekend met vry groote, naauwlyks onderscheidene Sterren, die, door 't Mikroskoop gezien, uit Zandkorreltjes schynen te bestaan. De Kleur der Sterren is Okeragtig: somtyds zyn ze Wrattig en een weinig verheven.

XVIII. (18) Madrepore, die samengesteld is, met in-
 Madrepore gedrukte Sterren, ver van elkander, de
 interstitia. tusfchenruimte gestippeld.
 Afgecheiden.

Dit

(17) *Madrepore composita*, *Stellis contiguis*, *planiusculis sub-arenaceis*. *Syst. Nat.* XII.

(18) *Madrepore composita*, *Stellis immerfis teretibus distantibus*, *interstitio punctato*. *Syst. Nat.* XII.

Dit is een rondagtige bultige vaste Steen, ^{VI.}
 met kleine ronde, ingedrukte Sterren als ^{AFDEEL.} LXVII.
 Gaatjes, aan den Bodem gefraald; de Op-HOOFD-
 pervlakte tuschen de Sterren heeft kleine ^{STUK.}
 Stipjes, die door een Vergrootglas zig uitge-
 hold vertoonen.

(19) Madrepore, die samengesteld is, met ^{XIX.}
 zeer dicht geplaatste ingedrukte Sterret- ^{Madrepore}
 jes, welke een Cylindrische holte heb- ^{Astroites.}
 ben. ^{Stralende-}
^{Sterresteen,}

Volgens LINNÆUS is dit een rondagtig wit Koraal, overal gedekt met kleine ingedrukte Sterren. Zyn Ed. haalt de *Stralende Madrepore* van den Heer PALLAS aan, die daar drie Afbeeldingen van SEBA toe betreft, naamelyk *Fig. 12, 14, 18*, op de Honderdtwaalfde Plaat, allen bezet met zeer kleine Sterretjes. LINNÆUS citeert alleenlyk *Fig. 17*, welke de Sterren grooter heeft, en zeer overeenkomstig met die van den zogenaaenden *Sterresteen*, onder de Delftstoffen; welken zyn Ed. misfchien bedoelt. Deze,

naa-

(19) *Madrepore composita, Stellis confertissimis immerfis Disco concavo-Cylindrico. Syst. Nat. XII, SEB. Kab. III, T. II. f. 17. Madrepore radians. PALL. Zoöph. 19.*

VI. naamelyk, voert den naam van *Astroites* by
 AFDEEL. uitmuntendheid, en aan denzelven ſchryft
 L. XVII. men de eigenschap toe, van zig te beweegen,
 HOOFD- wanneer hy op een Bord in Azyn gelegd wordt.
 STUK. Ik heb 'er zodanig één, die bruinagtig is,
 meer dan half Klootrond, en anderhalf Duim
 breed, uit Hongarie.

Tot de Geftraalde of Straalende Sterreftee-
 nen behooren ook zekere groote fraaije ron-
 de Stukken, van eene roodagtig graauwe
 Kleur, uit Oostindie, die men thans in de
 meeste Kabinetten vindt. Zy bestaan uit
 een dunne Korst, dicht bezaaid met ingedoo-
 kene fyn geftraalde Sterretjes, welke een
 Klomp van ander Zee - Gewas omkleedt.
 Van deeze komen 'er voor, die meer dan
 een half Voet middellyn hebben, doch zy
 zyn doorgaans platagtig, en op ver naa niet
 zo hoog als breed.

XX.
Madrepore
acrepora.
 uitpuilen-
 de.

(20) *Madrepore*, die ſamengeſteld is, met
 dicht geplaatſte uitpuilende Sterren, wel-
 ke gekarteld zyn.

De Stukken zyn half Klootrond, gedekt
 met Sterren als kleine Ringetjes, die dicht ge-
 plaatst, verheven, gekarteld zyn, dieper dan
 de

(20) *Madrepora* composita, stellis confertis annularibus
 prominulis crenatis, *Syst. Nat.* XII.

de Oppervlakte. Ik heb een langwerpige half-^{VI.}
 ronde Madrepore van deezen Aart, die als ^{AFDEEL.}
 eene dunne Korst gegroeid is om een Kraal-^{LXVII.}
 steen, met ongelyke bulten, bruin van Kleur.^{STUK.}
 Deeze is vyf Duimen lang en drie Duimen
 breed.

(21) Madrepore, die samengesteld is, met ^{XVI.}
 ingedrukte Schaalswyze Sterren, den ^{Madrepore}
 Rand gestreept hebbende, die door een ^{Cavernosa,}
 verhevene Naad van één gescheiden zyn. ^{Uitgehol-}
^{de.}

De gestrepte Rand der Sterren zou dee-
 ze niet oneigen den naam kunnen doenen
 voeren van *Gestraalde Sterresteen*. De Ster-
 ren staan 'er dicht op, en zyn diep ingedrukt
 met eene Cylindrische holte, wordende door
 verhevene Naaden van elkander gescheiden.
 Met zodanige diepe ronde Holligheden, ter
 wydte van een Penneschaft, komen deeze
 onder de *Versteende Zaaken* voor; doch dan
 hebben zy aan de kant geen Straalen, en dus
 zou men ze, veeleer, *Uitgeholde Sterrestee-*
nen noemen mogen, gelyk de Latynsche
 bynaam luidt. Het Natuurlyke komt uit
 Westindie.

(22) Ma-

(21) *Madrepora composita*, Stellis immergis hypocateri-
 formibus, limbo friato; interstinctis Sutarâ elevatâ, *Syst.*
Nat. XII. SEB. *Rab.* III. T. 112. f. 19. & VOL. IV. T.
 112. f. 19. *Madrepora Astroites* PALL. *Zoöph.* 183.

VI. (22) Madrepora, die samengesteld is, met
 AFDEEL. digt aan elkander geplaatste Sterren, die
 I. XVII. uit tien Stippen samengevoegd zyn.
 HOOFD-
 STUK.

XXII. Dit is een rondagtige, broofsche, witte
 Madrepora Steen, welke gevonden wordt in de Europi-
 punctata. sche Oceaan.
 Gesluppel-
 de.

XXIII. (23) Madrepora, die samengehoopt is uit
 Madrepora vereenigde Cylinders, de Sterren uitge-
 Calycula- hold, met een verheven Middelpunt.
 ris.
 Gestem-
 pelde Ster-
 reficcen.

Van deeze is 't Koraal rondagtig, bruin, uit vereenigde Cylinders bestaande. De Sterren zyn diep uitgehold, doch met het midden van haare Vlake verheven. Men vindt 'er dikwils de zydelinge onderscheiden aan, die van buiten overdwars gerimpeld zyn, zegt LINNÆUS.

Die van den Heer PALLAS, hier aangehaald, welke de Heer BODDAERT het *Gestempelde Sterre-Koraal* noemt, maakt, volgens denzelven, groote Klompen, uit Cylinders ter dikte van een Schryffen samengesteld, die door een Puimsteenagtige zelfstandig.

(22) *Madrepora composita, punctis Stellaribus confertis, confatis ex Punctis denis Syst. Nat. XII.*

(23) *Madrepora aggregata, Cylindris coadunatis, Stellis excavatis, Centro prominulo. Syst. Nat. XI. Madrepora Cylindris, PALL. Zoöph. 126. Lyst der Placid. bl. 393.*

digheid verbonden zyn. De Sterren hebben VI. het middelpunt als uitgevreeten of Spongicus, ^{AFDEERE,} LXVII, gelyk BROWNE dien tytel geeft aan een ^{HOOFD-} foort van Sterresteen, uit zyn Werk door ^{STUK.} den Heer PALLAS aangehaald. De zelfstandigheid, zegt zyn Ed., is Aschgrauwagtig, Poreus, in versche Stukken bruin: de woonplaats in de Middellandsche Zee.

Ten opzigt van de gedagte gesteldheid der ^{Zonne-} Sterren komt met deeze Soort dat Stuk uit ^{steen-} myne Verzameling overeen, 't welk ik de ^{Plaat} Zonnesteen noem, om dat de Sterren zig als ^{CXXVII,} Zonnen vertoonen; gelyk men zulks in de Natuurlyke Afbeelding, zonder vergrooting, in *Fig. 4*, op onze ^{Fig. 4.} Plaat CXXVII, kan beschouwen. Ieder Ster schynt ten minste twintig Straalen te hebben: zy zitten ingedooken, en haar middelpunt is verheven, met kleine Gaatjes als doorboord. De Sterren zyn omtrent een vyfde of een zesde Duims breed, en zeer geregeld in verband geplaatst, met verheven Ruggen daar tusfchen, die zeer bezet zyn met kleine ronde Gaatjes. Hier uit blykt, dat het eenigermaate van Wormpjes moet aangetast zyn, en door de spoeling der Zee wat afgesleeten; maar, wegens de duidelykheid der gedagte Straalen, kan men het niet aanmerken als verfteend. Ik heb dergelyke Stukken, waar in de Pypjes, daar zy uit staan, van de zyden zichtbaar zyn. Mooglyk zou het

VI. het echter wel een zelfde kunnen zyn met
 AFDEEL. de Puttige of Geftraalde Madrepore , hier
 LXVII. HOOFD. voor gemeld.
 STUK.

XXIV.
Madrepora
truncata,
 geknotte.

(24) Madrepore, die gebondeld is, met Tol-
 agtige Leedjes, die Jongen voortbren-
 gen, meer dan Straalen, aan den Rand
 vereenigd: de Sterren geknot met eene
 Cylindrische holligheid.

Aan de Oevers van Gothland, in de Oost-
 zee, wordt dit Koraal, zo wel als de volgen-
 de Soort, van de Baaren opgeworpen; zegt
 LINNÆUS. Verscheide daar van heeft BRO-
 MEL voorgesteld en in Afbeelding gebragt:
 De Stukken bestaan uit Tolagtige of Kegel-
 vormige Leedjes, die zeer gelyken naar de
 tweede Soort van dit Geslagt, zynde als in
 het Pypkoraal op elkander gestapeld: Deze
 Leedjes zyn wat rimpelig, zo breed als hoog.
 De holte formeert een zeer fraaije Ster, wel-
 ke uit den Rand jonge Leedjes uitgeeft, en
 deeze wederom anderen, groeiende met den
 bovensten Rand aan elkander: Dit maakt dat
 'er Klompen van voorkomen; die aanzienlyk
 groot zyn.

(25) Ma-

(24) *Madrepora fasciculata*, Articulis turbinatis Proliferis,
 Radio pluribus, margine coadunatis, Stellis truncatis Disco
 concavo-cylindrico. *Amœn. Acad.* I. p. 93. T. 4. f. X; 3.

- (25) Madrepore , die gebondeld is , met VI.
 Leedjes, (die enkele Jongen voortbrengen AFDEEL.
 uit het Middelpunt , zynde samengevoegd LXVII.
 door middel van den verbreedten Rand.) HOOFD-
 STUK.

Dit Koraal heeft enkele Steelen, van een ^{XXV.} Handpalm en langer, een Vinger dik, regtop ^{Madrepora} staande, evenwydig aan elkander, met eene ^{Stellaris.} flaauw gestreepte Schors. De Leedjes zyn ^{Gestemde.} Bekeragtig, of van boven dikker, van onderen dunner, met den Grondsteun verbreed, een Duimbreed lang. De Ster is aan den Rand byna Vliezig uitgebreid. De Grondsteun van ieder Leedje dekt de Schyf van 't gene daar onder staat. De Sterren zyn met haare Randen aan de zydelingse vastgegroeid.

- (26) Madrepore , die gebondeld is , met Cy- XXVI.
 lindrische glatte van elkander afstaande ^{Madrepora}
 Koraalen , welke samengevoegd zyn met ^{Organum.}
 neergeboogene Vliezen. ^{Pypsteen.}

Dit Koraal , dat wy niet onbillyk Pypsteen kunnen nocmen , wordt ook aan de Oevers van

(25) *Madrepora fasciculata*, Articulis Proliferis centralibus solitariis, Stellis in margine dilatato coadunatis. *Amær. Acad.* I. p. 94. T. 4. f. XI, 4.

(26) *Madrepora fasciculata*, Corallis Cylindricis lævibus distantibus, combinatis Membranis deflexis. *Amær. Acad.* I. p. 96. T. 4. f. VI, 1.

VL. van de Oostzee opgeworpen. Het bestaat
 AFDEEL. uit Steeltjes van dikte als Roggestroo, even-
 LXVII. wydig en glad zynde. De Middelfchotten
 HOOFD- zyn even ver van elkander, en de Steelen
 STUK. gaan 'er, als 't ware, door heen; maar zy
 zyn aan de Steelen nederwaards geboogen,
 en met Sterswyze Streepen gestraald. De
 Toppen der Pypjes zyn niet gesternd, maar
 in de Omtrck gekarteld:

XXVII. (27) *Madrepore, die gebondeld is, met Cy-*
lindrische gestreepte van elkander afstaan-
de Koraalen, welke samengevoegd zyn
met zeer dicht geplaatste dwarse Vliezen.
Madrepore
Musicalis,
Orgelsteen.

Dit, het welke aan de Oevers van Ierland
 voorkomt, verschilt van het voorgaande door
 gestreepte niet gladde Steelen, de Middelf-
 chotten doorgaans zeer dicht aan elkander en
 niet neergeboogen; de Steelen byna Pypagtig
 en Melkwit, enz.

De Heer PALLAS merkt aan, dat van dee-
 zen *Orgelsteen* zeer groote Klompen moeten
 zyn, dewyl hy 'er groote brokken van gezien
 hadt, met de gesternde Oppervlakte plat. Hy
 zelf

(27) *Madrepore fasciculata, Corallis Cylindricis striatis*
distantibus, combinatis Membranis confertissimis transversis.
Syst. Nat. XII, ELLIS Phil. Trans. VOL. LIII. p. 432.
T. 20. f. 14. Corallium tubulatum fasciculatum. BURL.
Cornub. 241. T. 27. f. 7. Madrepore Organum, FALL.
Zoöph. 185. Lyst der Plantdieren. bl. 392.

zelf bezat een Peeragtige Klomp, uit Cylinders van verschillende langte samengegroeid, die overal, uitgenomen aan den smallen Grondsteun, gefternd was, zynde een groot.

De Heer W. VANDER MEULEN bezit een aanzienlyk Stuk van deezen Orgelsteen 't welk zyn Ed. de goedheid heeft gehad my tot de Afbeelding te verstreken, voegende daar by, dat het uit de Spaansche Westindien afkomstig was. 't Is samengesteld uit Pypjes van egaale dikte, die in de langte gegroefd zyn, byna regt, doch schuins staande op de Grondvlakte van dit Stuk, waar mede zy omtrent een halven regten hoek maaken. Zy zyn door Middelschotjes samengevoegd, die overdwars op dergelyke manier loopen, veelen, op eenigen afstand, digt tegen elkander aan. De Pypjes zyn, zo wel onder als boven, geflooten met Sterretjes van zes Straalen. Zy worden korter naar den Rand van het Stuk, dat geheel zynde de gedaante van een ronde Kock schynt gehad te hebben, en eenigermaate geelagtig is van kleur. Een gedeelte van hetzelfde wordt hier in de Natuurlyke grootte vertoond.

(28) Madrepora, die gebondeld is, met Spil-
ron-
XXVIII.
Madrepora
Caspiofa.

(28) *Madrepora fascicularis*, *Corallia teretibus subramosifera*.

K

I. DEEL, XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

ronde , Takagtige gestreepte Koraalen ,
digt aan elkander , welke Tolagtig hol-
ronde Netswyze geplaatste Sterren heb-
ben.

Turffteen. De bynaam van *Cespitosa*, die door GUAL-
THERI aan deeze Soort van Madrepore ge-
geven wordt , zal van de Klompagtige ge-
daante afkomstig zyn. Ik noemze derhalve
Turffteen. Hy merkt 'er benevens aan , dat
zy witagtig en Takkig is. Het witte spongicu-
se Basterd Koraal van ALDROVANDUS wordt
hier toe betrokken , zo wel als de Steenen
Biezen van MERCATUS. Het zoude de
Porus Matronalis van IMPERATUS zyn.
Ook wordt de bogtige Madrepore van den
Heer PALLAS hier t'huis gebragt.

Ten opzigt van deeze schryft zyn Ed. , dat
hy Brokken van zeer groote Klompen , van
Marfeilje gebragt , heeft gezien ; zo dat de-
zelve in de Middellandsche Zee valt. Zy
komt zeer zeldzaam , zo hy aanmerkt , of
maar by kleine Takjes voor , in de Holland-
sche en Engelsche Kabinetten. Het gene
door

friatis , approximatis , Stellis turbinato-concavis reticulatis.
Syst. Nat. XII. Acropora Cespitosa albida ramosa. GUALTHERI.
Test. T. 61. Porus matronalis. IMPERATOR. *Nat.* 318. Pseudo-
Corallium album fungosum. ALDRICH. *Mus.* 292. Millepora
Imperati. WORM. *Mus.* 235. Juncus Lapideus. Mercator.
Mus. 134. Madrepora flexuosa. PALLAS. *Zoöph.* 184. *Lyf der*
Plantd. bl. 390.

door den Heer BODDAERT, Pl. 9. fig. 5, VI. afgebeeld is, op een Lazarus-Klap gegroeid zynde, fchynt van deezen aart te zyn: Versteend treft men deeze Madre pore menigvul dige aan.

(29) Madre pore, die gebondeld is, met Cy lindrische ruuwe bogtige Koraalen, die aan elkander, de Sterren verheven rond gestreept.

ARDEEL: LXVII. HOOFD-STUK.
XXIX. *Madrepore flexuosa bogtigit*

't Verschil tusfchen deeze en de voorgaan de, waar van de Ridder thans twee Soorten maakt, bestaat meest in de verhevenrondheid van de Sterren: want de Pypjes van de voor gaande Soort zyn ook eenigermaate geboogen, gelyk de benaaming van PALLAS aanwyst. Hier en daar raaken zy aan elkander, en heb ben een ruuwe, barstige, overdwars gerim pelde Bast, zo dat zy zig byna als met Leed jes vertoonen. De Ster, aan 't end van ieder Pypje of Cylinder, is van de zelfde breedte als het Pypje: zy heeft een holronde Schyf met het middelpunt ncergedrukt en platagtig. Ik zie hier niet gewaagd van verhevenronde Sterren. Verscheide zodanige Cylindertjes, ter dikte van een Schryfpen samengevoegd, doch

(29) *Madrepore fascicularis*, *Corallis cylindricis scabris flexuosis approximatis*, *Stellis convexis striatis*, *Syst. Natæ XII. Amæn. Acad.* 1. p. 96. T. 4. f. XIII & N. 5.

K 2

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. doch met de Straalende Toppen een weinig
 AFDEEL. van elkander wykende, formeeren Klompen
 LXVII. van verschillende grootte, die Afchgraauw
 HOOFD- zyn. Ik bezit zodanig een Stuk, dat Ver-
 STUK. steend is, hebbende de Pypjes als met Leed-
 jes, doch wat dunner, en geelagtig van Kleur.
 LINNÆUS zegt, dat dit Koraal aan de Oe-
 vers van de Oostzee opgeworpen wordt.

XXV. (30) Madrepora, die gebondeld is, met reg-
 Madrepora te Cylindrische gladde van elkander wy-
 Fascicula- kende Koraalen.
 ris.
 Kruidna-
 gel-Steen.

Volgens de aangehaalde Figuren van RUMPHIUS, SEBA en GUALTHERI, die echter niet naauwkeurig zyn, wordt hier een Zee-Gewas bedoeld, het welke ik *Kruidnagelsteen* noem, om de benaaming van RUMPHIUS, die hetzelfde Zee-Nagelen tytelt, eenigszins te volgen. GUALTHERI hadt hetzelfde als een Klomp van Cylindrische Zee-Pokjes voorgesteld; doch dit strookt niet, en de door hem aangehaalde van BONANNI verschillen veel. By SEBA noemt men 't beter,

(30) *Madrepora fasciculatis*, *Corallis rectis Cylindricis glabris divergentibus*. *Syst. Nat.* XII. *Millepora* IMPER. *Nat.* 817. *Corallio affinis Madrepora*. BAUH. *Hist.* III. p. 795. BONANN. *Kirch.* T. 5. f. 1. GUALTH. *Test.* T. 106. f. G. *Caryophyllum Saxcum*. RUMPH. *Mus.* VI. p. 245. T. 87. f. 3. SEB. *Kab.* III. T. 108. f. 9. *Madrepora Caryophyllites*. PALL. *Zöppb.* 183. *Lyst der Planst.* bl. 388.

ter, een Buisagtig Ster-Koraal, dat in de gedaante van een ronden Bal uit afgezonderde Buisjes is samengegroeid. Het gene men al daar voorgesteld vindt, was van Kurasfau afkomstig. VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD:
STUK.

Gedagte RUMPHIUS van de Zee-Nagelen, die men in 't Maleitsch *Tsjenke laut* noemt, spreekende, zegt dat het kleine Kraalsteentjes zyn, omtrent een Lid van een Vinger lang, en veele dicht by elkander gevoegd. Zy hebben beneden een smal Worteltje en boven een breed Hoofdje, 't welk van binnen scherp gevoord en gesternd is, van buiten of effen of een weinig gestreept, zeer naa de gedaante uitmaakende van een Kruidnagel. Somtyds staan zy plat, somtyds verheven als een Pol of Heuveltje op een ander stuk Kraalsteen, als of zy daar op gezet waren, maar zyn onder Water met Slym overtrokken, gelyk de Zee-Kampernoeljes. Door 't bleeken, echter, worden zy zeer wit. Van deeze Steentjes vindt men ook losse op 't Strand, die wel een halven Vinger lang zyn, en Steenagtig gelyk witte Koraal. Men vindt Zee-Gewassen, zegt hy, die deeze Nagelen zo dik en lang als een Vinger hebben, van boven diep gegaat en geplooid, doch van welken-niet meer dan vier of vyf aan een bosje staan. Voorts spreekt hy van een *Anzophyllum Saxceum*, in 't Neerduitsch Steenen Moernagelen, in 't Maleitsch *Polang laut*; die

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD.
STUK.

de gedaante van Boompjes hebben, een halven Voet of een Handbreed hoog, in dikke en korte Takken uitgespreid, Steenhard en diep gestreept, waar van ieder Tak zig in drieën verdeelt, welker Enden Moernagels verbeelden. Dan maakt hy ook nog van grootere Boompjes gewag, die de Moernagels zo naauwkeurig niet vertoonen, zynde van buiten zwartagtig en door 't afspoelen vuilgraauw wordende, enz. Men maakt 'er, zegt hy, geen gebruik van tot Medicyn of tot Kalkbranden, maar bewaartze alleen tot Rariteiten, en daar toe worden de fraaiste Heuveltjes en Boompjes, die bruinrood zyn, uitgezocht.

- o De Heer PALLAS, onder den naam van *Madrepora Caryophyllites* deeze Soort beschryvende, zegt daar van: „ de Grondsteun is „ een witte, Steenagtige, oneffene Korst, die „ los en rond over verscheiderley Lighaamen „ uitgespreid legt. Uit deeze Korst ryzen „ menigvuldige, afgescheidene, overend staan- „ de, meestal op zyde samengedrukte Cylindertjes, van buiten flauw gegroefd zynde, „ van boven wat dikker en geknot. De Sterren aan 't end zyn hol, met ongekartelde „ Plaatjes, die buitenwaards uitpuilen, beurt „ om beurt kleiner en grooter. De zelfstandigheid van 't geheele Stuk is vast en zeer „ wit.”

Uit deeze beschryving en het gene zyn Ed. verder meldt, ziet men klaar, dat hier geen an-

Fig. 1.

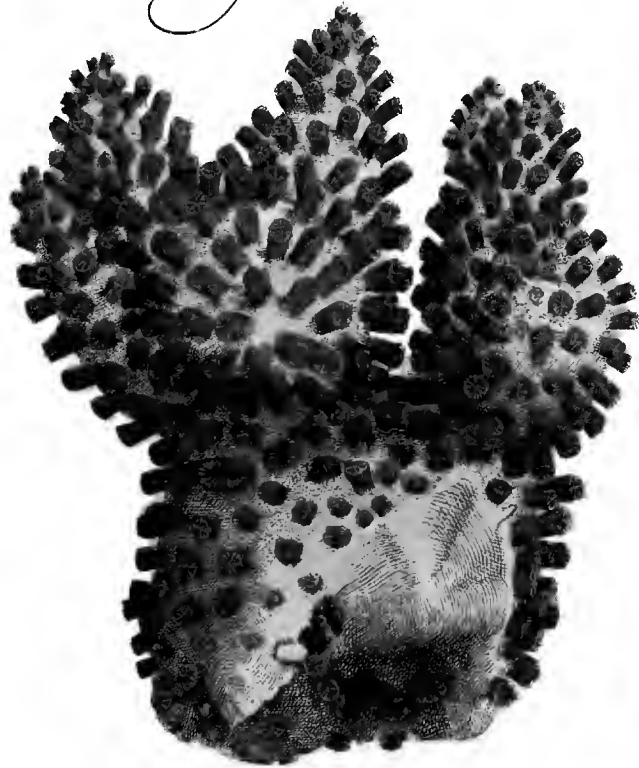

Fig. 3.

Fig. 2.

ander Zec-Gewas van hem beoogd worde, dan de gedagte Kruidnagelsteen, en niettemin getuigt hy, dat men aan deeze Soort in 't Nederduitsch, den naam geeft van *Kruynagel-Koraal* en *Zee-Kruynagels*. Den naam van Kruidnagel-Koraal geeft men aan een alom bekend, doch niet gemeen Zee-Gewas, 't welk by zwaare dikke Boomagtige Stukken groeit. Dit schynt van RUMPHIUS met de laatste Soort van Zee-Moernagelen bedoeld te zyn, en dus kan het dan ook tot de Vyfendertigste Soort van onzen Ridder, onder den naam van *Madrepora ramea*, welke PALLAS in 't Nederduitsch *Kadix Koraal* noemt, behooren.

Ik geef hier, uit myne Verzameling, de Afbeelding van een zeer fraay Stuk, dat als tusfchen beiden komt, en wel het naafte is aan den Kruidnagel-Steen, hoewel het met Takken groeit. Ik zal het, derhalve, *Kruidnagel-Gewas* noemen. Hetzelve bestaat uit dikke Takken, die van een Grondstuk opgefchooten zyn, dat het bovenfte van een dergelyk Gewas bekleedt; het welke ook plaats heeft in voorgemelde Kruidnagelsteen. De zelfftandigheid is insgelyks Kalkagtig, waar in de gedagte Steenen Kruidnagels ter langte van een Duim en daar boven fteeken; gelyk dit zig aan de ééne zyde duidelyk openbaart. Het een en andere is in de Afbeelding, Plaat CXXVIII, *Fig. 1*, onder 't Oog gebragt. Daar ziet men ook, met welk een menigte

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

Kruidna-
gel Ge-
was.
Plaat
CXXVIII.
Fig. 1.

VI. van deeze Nagels de Takken bezet zyn, tot
 AFDEEL. LXVII. welken zy omtrent een Kwartier Duims of
 HOOFD- minder uitpuilen , hebbende aan 't End dergelyke
 STUK. Sterren , met zes Hoofdplaatjes , waar tussehen zo veel of meer kleinere zyn geplaatst. De Kleur der Nagelen , zo ver zy uitkomen , is bruinagtig ros , en de Grond , daar zy in staan , geelagtig wit.

XXXI. (31) Madrepora , die eenigermate Takkig en
 Madrepora samengesteld is , ruuw , met dicht geplaatste
 Porites. Steragtige Poren.
 Knokkel-
 Gewas.

De Lätynsche bynaam is ontleend van de Poren of kleine Gaatjes , waar mede de Oppervlakte zig als bezaaid vertoont. Dezelve met een Vergrootglas naauwkeurig beschouwende , zo wordt men gewaar , dat het Sterretjes zyn , van kleiner Korreltjes geformeerd , die dezelve in 't aantasten zeer ruuw maaken. Een menigte van dergelyke Korreltjes vertoonen zig ook tussehen de Sterretjes , en dit heeft
 aan

(31) *Madrepora subramosa composita scabra*, Poris substellatis confertis. *Syst. Nat.* XII. *Corallium stellatum*. IMPER. *Nat.* 302. T. 314. *Corallium stellatum minus album*. BAUH. *Hist.* III. p. 305. BOCC. *Mus.* T. 9. f. 1, 4. *Porus albus pumilus ramosior stellatus*. MORIS. *Hist.* III. S. 15. T. 10. f. 12. *Corallium porosum Typhoides stellatum*. PET. *Pteryg.* T. 20. f. 15. *Madrepora alba Brasiliam floridam referens*. GU. ALTH. *Test.* p. XX. SEB. *Kab.* III. T. 109. f. 11. *Madrepora Porites*. PALL. *Zoöph.* 192. *Lyst der Plantd.* bl. 401.

aanleiding gegeven tot de benaaming van *Punctata* of Gestippelde, welke LINNÆUS, in de voorgaande Uitgaave, ten opzigt van een dergelyken rondagtigen Europischen Sterresteen gebruikt hadt. Dezelve is door den Heer PALLAS op deeze Soort aangehaald; hoewel zy, zo wel als die van *Gestipte Sterresteen*, on-eigen schynt voor dit *Knokkel-Gewas*, dat altoos Takkig groeit, en somtyds by Klompen voorkomt, van famengevoegde Takken en Knobbels, die het cenigermaate doen gelyken naar een Bloemkool, gelyk GUALTHERI ten opzigt van het zyne meldt. Gedagte Heer zegt evenwel, dat hy uit Oostindie niet dan mismaaakte bultige Klompen daar van hadt gezien, die by Korsten aangegroeid waren, met zeer blykbaare Sterren: doch de Vraag zou zyn, of dezelve dan tot deeze Soort behooren. Dat uit de Westindiën komt, zegt hy, is doorgaans zeer Takkig.

Zyn Ed. maakt een byzondere Soort van dat gene, 't welk wy *Gember-Koraal* noemen, doch erkent, dat hetzelve veel overeenkomst met het voorgaande heeft. 't Is een Vingeragtig en Geknokkeld Zee-Gewas, dat niet zo regelmatig als het andere groeit, en dus veel gelykt naar *Gember-Wortelen*, zelfs ten opzigt van de Kleur, die in 't andere vuil grys, en in dit graauwagtig geel is. Ik merk aan, dat de Sterretjes in deeze Soort zeer oppervlakkig zyn. Het Koraal is vast van zelfstandig.

VI. digheid, van binnen wit en Suikeragtig ge-
 AFDEEL. fraald, zegt RUMPHIUS; 't welk ik ook in
 LXVII. de mynen waarneem.
 HOOFD-
 STUK.

XXXII.
Madrepora
Damicor-
nis.
 Herts-
 hoorn-
 Koraal.

(32) Madrepore, die Takkig samengesteld en
 Wrattig is, met digt verspreide inge-
 drukte en aan den Rand alleenlyk gekar-
 telde Poren.

De Gestalte geeft den bynaam aan dit Zee-
 Gewas, 't welk meer of min naar het Gewey
 van een Damhart gelykt, door zyne Takswy-
 ze verdeelingen. Dit heeft plaats in het aan-
 gehaalde van GUALTHIERI, dat van hem
 genoemd wordt Witte Takkige Madrepore,
 naar de Hoornen van een Damhart gelykende,
 met ronde Gaatjes. Dat gene, 't welk RUM-
 PHIUS *Lithodendrum Littoreum* of Strand-
 Kraalboompje tytelt, heeft de Takken smal en
 aan het end zeer spits; maar die Autheur te-
 kent

(32) *Madrepora Ramosa composita Verrucosa*, Poris sparsis
 confertis immixtis margine solo crenatis. *Syst. Nat.* XII.
 Species Corallii. IMPER. *Nat.* 626. Corallium candidius
 Verrucosum punctatum. BAUH. *Hist.* III. p. 805. Corallium
 album Verrucosum punctatum. BAUH. *Pin.* 366. Porus
 five Astroides humilior, Ramis latis compresis. MORIS.
Hist. III. S. 15. T. 10. f. 11. Madrepora Astroides Cerati-
 formis. SHAW. *Afr.* T. I. f. 33. Lithodendrum Littoreum.
 RUMPH. *Amb.* VI. p. 240. T. 86. f. 3. GUALTH. *Tess.*
 T. 104. Madrepora Damicornis. PALL. *Zoöph.* 197. *Lyst der*
Plantd. bl. 413. Milicpora Damicornis. *Syst. Nat.* X. p.
 791. N. 9.

kent aan , dat men zo wel van 't zelve, als VI.
 van zyn *Gevingerd Kraalboompje*, 't welk on- AFD. DEEL:
 ze voorige Soort fchynt te betckenen, onein- LXVII.
 dige Verfcheidenheden in Oostindie vindt, HOOFD-
 ten opzigt van de gedaante, doch daar in STUK.
 overeenkomende, dat zy, wanneer men ze
 versch uit Zee haalt, aan de Toppen niet
 veel vaster zyn dan gebakken Suiker. Het
 is, zegt hy, met Wratten en Gaatjes bezet,
 gelyk het voorige. Dit zal dan ook de reden
 zyn, dat men ze dikwils aan de Enden afge-
 morfeld, en zelden zo spits aantref, als zyne
 Afbeelding aanwyst.

De Boompjes van dit Koraal zyn op 't
 meeste omtrent een Voet hoog, zegt de Heer
 PALLAS, en van veelerley Gestalte. Zyn
 Ed. betreft daar toe die kleine Heestertjes
 met dikagtige Takken, Gaffelswyze verdeeld,
 zynde aan de Enden met Wratagtige Takjes
 gedoornd; zo dat het Gewas gelykt naar
 Spruitkool. Het heeft een menigte van inge-
 drukte Putjes of ronde Hölletjes, die aan den
 Rand eenigermaate gekarteld zyn, doordien
 de Oppervlakte, tusfchen dezelve, bezet is
 met Korrelige Puntjes. De Kleur is Afch-
 graauw of uit den geelen, de zelfitandigheid
 Steenagtig. Een ander Gewas heb ik, van
 deezen aart, met dikker Takken, waar in de
 Gaatjes diep, en, met een Vergrootglas ge-
 zien, blykbaarlyk gefternd zyn aan den Rand.

VI. Dit schynt tot zyne eerste verscheidenheid te behooren.

AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

Het Hertshoorn-Koraal voldoet maar ten deele aan de Kenmerken der Madreporen, en wordt wegens de overeenkomst van Gestalte hier geplaatst, komende, wat de Gaatjes belangt, in sommigen aan de Milleporen nader. LINNÆUS merkt aan, dat dezelyen verspreid, ingedrukt, op den bodem Wrattig, wyd gaapende, en aan den binnensten Rand gekarteld zyn. Het heeft ook, volgens zyn Ed., de Takken dikwils bezet met Takkige Wratten.

XXXIII.)
Madrepore
muricata.
Gedoornde,

(33) *Madrepore, die Takkig samengesteld en als Schubswyze gedekt is met schuins geknotte, uitpuilende Sterren, die opwaards gestrekt zyn.*

De

(33) *Madrepore Ramosa composita sub-imbricata, Stellis oblique truncatis prominentibus adscendentibus. Syst. Nat. XII. Millepora Ramosissima, Punctis subrus semi-ovatis prominulis, Ramis acutis. Hort. Cliff. 481. Madrepore spinosa & corymbosa, Mus. Testin. 118. Millepora muricata, Syst. Nat. X, p. 792. N. 14. Planta Saxea Abrotanoides. CLUS. Exot. 123. BAUH. Hist. III, p. 807. BONANN. Kirch. 285. N. 8. WORM. Mus. 233. CALCEOL. Mus. 12. Porus albus. MORIS. Hist. III. S. 15. T. 10. f. 3, 9. 10. PETIV. Pterigr. T. 18. f. 7. SLOAN. Jam. I. T. 18. f. 3. & T. 17. f. 4. Lithodendrum Calcareum. RUMPH. Amb. VI. T. 86. f. 1, 2. Madrepore alba digitata. GUALTH. Test. ante T. 20. SEB. Mus. III. T. 108. f. 6. & T. 114. f. 1. & T. 116. f. 5. Madrepore muricata, PALL. Zoöph. 194. Lyst. der Plantd. bl. 404.*

De Heer PALLAS noemt deeze een Madre- VI.
 poor, die op veelerley wyzen getakt is, met me- AFDEEL.
 nigvuldige Cylinderagtige uitpuilende Sterren. LXVII.
 Sommigen hebbenze by de Averoon, anderen HOOFD-
 by de Thym vergeleeken. Zy vertoont zig STUK.

by de Thym vergeleeken. Zy vertoont zig fomtyds als gedoornd, fomtyds Troswyze, naar dat de Knopjes der Sterren puntiger of ronder zyn. De Heer PALLAS zegt, dat men ze Hertehoorn-Koraal tytelt; doch ik hebze meest *Koorn-Aair Gewas* of *Koorn-Aair Koraal* hooren noemen. Zyn Ed. merkt aan, dat 'er eene Verscheidenheid van is, die zig Troswyze uitspreidt over de Rotfen, tot een rondagtige platte Koek, dikwils van anderhalve of twee Voeten middelyn, uit Takken bestaande, die Netswyze dooreen gevlogten zyn, met de Poren of Sterren altoos Tregterswyze en stomp van Rand. Men vindt 'er, zegt hy, ook bréede Klompen van, die van veelvormige Gestalte zyn.

De drie Afbecldingen van SEBA, hier aangehaald, vertoonen aanmerkelyke Verscheidenheden van dit Zee-Gewas, of liever van deeze Soort, tot welke alle de genen, die uitpuilende Gesternde Pypjes hebben, t'huis gebragte worden. Dus bevinden daar onder zig dan ook zodanigen, die weezentlyk de Gestalte van Hertten-Hoornen hebben, en zelfs schynt dat platte Takkige Koraalgewas, op Plaat CXIII van SEBA voorkomende, hier toe betrekkelyk te zyn; want van hetzel-

VI. zelve wordt duidelyk gemeld, dat het overal
 AFDEEL. digt bezet is met kleine opstaande Buisjes;
 LXVII. welke, met een Vergrootglas befchouwd
 HOOFD. wordende, van binnen, in hunne holte, ge-
 STUK. fternd zyn. Van de genen, die Korsagtig of
 by Klompen groeijen, vertoont de Afbeelding
 van het Breede Pypagtige Koraal, in het Ka-
 binet van RICHTER (*), een fchoon E-
 xemplaar.

Koorn-Aair
 Koraal. Dat gene, 't welk men eigentlyk Koorn-
 Aair Koraal noemt, groeit Takkig, zo dat
 het dikwils fraaije Boompjes maakt, die op
 een Stammetje rond gekroond en als uit
 Koorn-Aairen famengefteld zyn. De Kleur is
 Afchgrauw wit, of geelagtig. Ik heb zodanig
 een Gewas, dat op een dikken Stam gegroeid
 is, zynde wel zeven Duimen hoog en breed.
 Men vindt deeze Boompjes fomtyds van één
 of twee Voeten hoogte en zeer dik van Tak-
 ken. Somtyds komen 'er fchoone Brokken
 van in de Kabinetten voor, waar in hier en
 daar Tepeltjes tot Cylindertjes verlangd en
 met kleine Tepeltjes van buiten bezet, den
 oifprong der Takken, en de manier van
 groeijing of liever bouwing van dit Koraal,
 door de Polypen, vertoon en, wordende de
 oude Celletjes door de nieuwen als verdrukt
 en tot een vast Lighaam gemaakt: even als
 men

(*) *Mus. Richter*, p. 383, T. XIV. f. 3.

men iets dergelyks in de Zee-Pokken waarneemt (*). VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

De bynaam van Gedoornde Madrepore betreft hier toe veelerley Koraalgewasfen, en het voornaame onderscheid van deeze met de voorgaande Soort, bestaat slegts in de ingedruktheid of uitpuiling der Holligheden: doch met de volgende Soort is het verschil veel grooter.

(34) Madrepore, die gesteeeld is, ruuw, meest Gaffelswyze verdeeld en getopt, met de Sterren van buiten ontbolsterd. XXXIV.
Madrepora
fastigiata,
Koolstruik.

De bynaam van *fastigiata*, die eigentlyk Getopte betekent, is van den Heer PALLAS ontleend, door wien de Kenmerken opgegeven worden, dat het een *Gegaffelde, getopte Madrepore* is, met Tolagtige of Kegelvormige Sterren aan de enden der Takken, en de Plaatjes niet ingefneeden. Deeze Kenmerken passen op alle de drie aangehaalde Soorten van Madreporen, welke onder den naam van *Getakte Steenagtige Zee-Kampervoljes*, met zeer *dun-*

(*) Zie KNORR, *Verzam. van Gekleurde Hoorens en Schulpen*. V. D. Pl. 30.

(34) *Madrepora caulescens rudis subdichotoma fastigiata, Stellis extus decorticatis. Syst. Nat. XII. Madrepora fastigiata. PALL. Zoöpb. 175. Zee-Roos. Lyst der Plantd. bl. 372. SER. Kab. III. D. T. 109. f. 1: T. 110. f. 3, & T. 116. f. 4.*

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. *dunne ongetande Blaadjes*, by SEBA voorgesteld
 AFDEEL. zyn. Men zou dit wel *Koolstruik* kunnen
 LXVII. noemen. De Sterren, aan het End van ieder
 HOOFD- Tak één, hebben het Middelpunt ingedooken
 STUK. en langwerpig, om dat zy meest ovaal van
 omtrek zyn. Van buiten zyn zy, tegen den
 aart der andere Madreporen, uitgegroefd, en
 vertoonen zig dus, als of zy den bast of
 bolster waren kwyt geraakt. Zy groeijen
 somtyds tot byna een Voet, doch de mynen
 zyn niet boven een half Voet hoog.

Bloem- Van deezen aart komen 'er anderen voor,
 kool. die ongemeen sierlyk gekroond zyn, spreiden-
 de de Takken zig dermaate breed uit, dat
 sommigen 'er wel den naam van *Bloemkool* aan-
 geeven. In dezelve zyn de Plaatjes niet
 volkomen ongetand, en het middelpunt der
 Sterren zit zo diep niet ingedooken. Men
 kan zien, dat hetzelfde als uit gescheurde
 Lapjes bestaat: ten minste is dus de Vertooning
 in één der mynen, die eene Kroon heeft van
 agttien Sterre-Toppen. De Toppen loopen
 breder uit, en dit maakt de Sterren Kegelaag-
 tiger van gedaante; gelyk zy ook van buiten
 uitgegroefd zyn. Naar deeze gelykt die,
 welke in *Fig. 4*, op *Plaat CXVI*, by SEBA
 voorkomt, ongemeen.

Switzers- Dan heeft men nog andere, tot deeze Soort
 Broek. van LINNÆUS behoorende, die den zonder-
 lingen, maar niet ongepasten, naam draagen,
 van *Switzers-Broek*. Wanneer men ze van
 bui-

buiten befchouwt, zyn zy; even gelyk de VI.
 Broeken van de Switzers oudtyds plagten te AFDEEL.
 zyn, als doot diepe infnydingen overlangs LXVII.
 verdeeld, en veelen hebben ook de Gefalte HOOFD-
 van een Broek. De Ribben van buiten, niet STUK.
 alleen, maar de Plaatjes van binnen, zyn op
 de kanten fterk getand, en hebben, even als
 de voorigen, op zyde ook kleine Pantjes.
 Het middelpunt beftaat, inſgelyks, uit ge-
 fronzelde Lapjes of Plaatjes: De Sterren
 zyn van veelerley ongeregelde gedaanten;
 zelden rondagtig, meest langwerpig; en, als
 't ware, uit verſcheide Toppen ſamenge-
 groeid. Het ſchynt evenwel ook den aart
 der Gegaffelde te volgen, en is by PALLAS
 voorgelteld onder den tytel van *Madrepora*
anguloſa, of Hoekige Madrepore. Men vindt
 het menigvuldig in de Weſtindiën, omtrent
 Kurafau.

Ongemeen fterk getand en als uitgefcheurd
 zyn de kanten der Plaatjes, in dat flag van Steen-
 Madreporen, welken de Heer PALLAS Ma- Anjelier.
drepora lacera noemt. Dezelvè behoort plaat
 CXXVIII.
 eigentlyk tot de Getakte niet: zy zit laag op Fig. 2.
 een Steen of anderen Grondſteun, en maakt
 de Vertoonning byna van een Anjelier; wes-
 halve ik ze *Zee-Anjelier* zal tytelen. De
 Afbeelding van een fraay Stuk van deezen
 aart vindt men alhier, op Pl. CXXVIII. Fig.
 2. By SEBA wordt ze onder den naam van
Steenagtige Zee-Kampernoelje, uit de Spaan-
 ſche

L

VI. fche Westindiën, voorgesteld en beschreeven,
 AFDEEL. doch van de Oostindische Zee-Kampernoeljes
 LXVII. verschilt zy aanmerkelyk, en komt in alle
 HOOFD- opzigten, behalven de Takkigheid, met dee-
 STUK. ze Soort overeen. Men vindt 'er ook, wier
 Sterren wat gelyken naar de Zee-Amaranth
 of Perksteen. De middellyn, zegt de Heer
 PALLAS, overtreft nooit drie Duimen. Men
 krygtze ook van Kurasfau, en het Koraal is
 van eene vaste zelfstandigheid, dikwils zeer
 wit.

Endivie- Tot deeze Soort behoort eene der fraaiste
 Koraal. en zeldzaamste Zee-Gewassen, die men *En-*
 Plaat *divie-Koraal* noemt. Dit schynt door den
 CXXXVIII. Heer PALLAS bedoeld te zyn, met den
 Fig. 3. Soortnaam van *Madrepora angulosa* of Hoeki-
 ge Madrepore; want de door zyn Ed. aange-
 haalde Afbeeldingen van SERA wyzen hetzelfde
 aan (*), hoewel zy aldaar slegts onder den
 algemeenen naam van *Steenagtige Zee-Kam-*
pernoeljes, met getande opstaande Blaadjes,
 zyn begreepen. Van dezelfen, nogthans,
 wordt in 't byzonder gezegd, dat de Sterren
 naar *Bloemknoppen* gelyken, en, zo men daar
 mede zeggen wil, *opene Bloemen*, dan drukt
 het zeer wel de Gestalte uit. De Heer BOD-
 DAERT noemt het, deswegen, de *Zee-*
Goudsbloem. De Heer PALLAS verhaalt,
 dat

(*) SER. *Kab.* III. DEEL, Tab. 109, f. 2, 3.

Fig. 1.

Fig. 2.

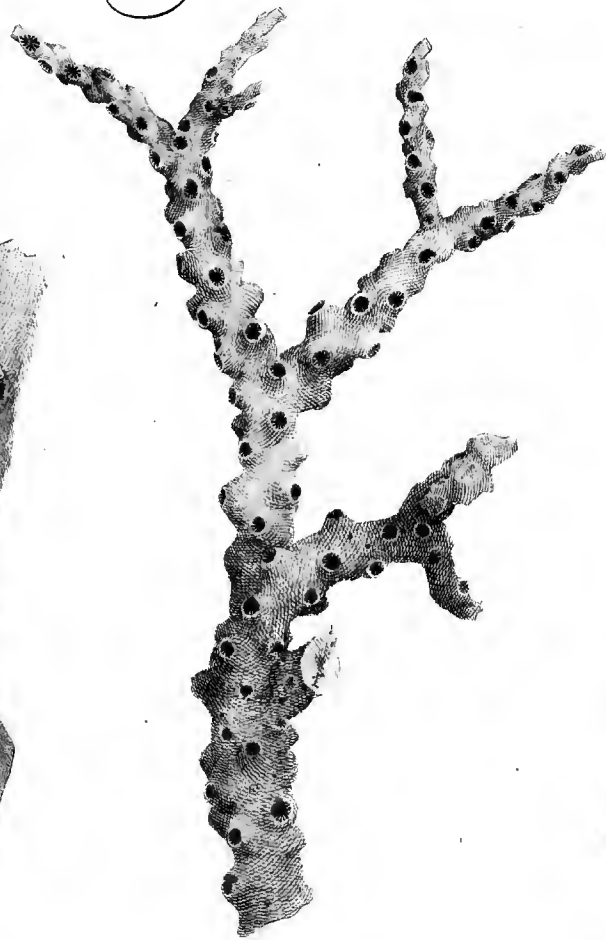

Fig. 3.

Fig. 4.

dat de Sterren, aan 't end der Takken, den VI. Top formeerende; Klokswyze hol; en op AFDEEL. LXVII. veelerley wyzen gehoekt zyn, bestaande uit HOOFD- opstaande Plaatjes: Zy Zweemen veel naar de STUK. Bloemen van Meloenen en Kalabassen; doch de ruutheid en omkrulling doet eenige Stukken naar Endivie gelyken; des men het by de Liefhebbers dus noemt. Een ongemeen fraay Stuk, uit het Kabinet van den Heer W. VAN DER MEULEN, is alhier, Pl. CXXVIII. Fig. 3; afgebeeld.

(35) Madrepore, die gesteed is en als met XXXV. Vinnen Golswyze gestreept, hebbende ^{Madrepore} ramae. de Sterren aan 't end. ^{Kadix-} Koraal.

Den Nederduitschen naam van Kadix-Koraal voert dit Zee-Gewas, volgens den Heer PALLAS, die hetzelfde aldus beschryft. 't Zyn

(35) *Madrepore caulescens pinnata undulato-friata*, *Stellis terminalibus. Faun. Succ.* 2216. *Porus Matronalis ramosus.* IMPER. *Nat.* 651. BONANN. *Kirch.* T. 285. f. 6. *Madrepore ramosa.* WORM. *Mus.* 233. *Corallium maximum truncatum.* BRESL. *Mus.* T. 26. *Porus magnus.* BAUH. *Hist.* III. p. 807. *Corallio affinis Porus magnus.* BAUH. *Pin.* 367. *Porus magnus.* MORIS. *Hist.* III. S. 15. T. 10. f. 1. *Corallium striatum nodosum.* PET. GAZ. T. 76. f. 7. *Madrepore maxima ramosa.* TOURNEF. *Inst.* T. 340. MARSIGL. *Mar.* T. 30. f. 136—139 & T. 31. f. 141-146. SHAW. *Afr.* T. 1. f. 36. DONAT. *Adr.* T. 7. cum Animalis, PALL. *Zoöph.* 176. Kadix-Koraal, *Lyst der Plantd.* bl. 373.

L 2

- VI. „ Zyn uitgebreide Heestertjes van anderhalf
 AFDEEL. „ Voet op 't hoogste, welke eenen Stam hebben
 LXVII. „ dikwils van een Arm dik, rond, in eenige
 HOOFD- „ Takken Gaffelswyze verdeeld, die bezet zyn
 STUK. „ met kleine Takjes. Deeze laatsten, Rolrond
 „ of Kegelvormig, zyn door eene Gesternde
 „ holligheid bepaald, welke uit Plaatjes is sa-
 „ mengesteld. De Oppervlakte van dit Koraal
 „ is Golfswyze gestreept, Roestkleurig; de
 „ zelfstandigheid Steenig, van binnen met Ge-
 „ sternde holligheden, in de Stammen vaster.
 „ Het valt in de Middellandsche en in de Spaan-
 „ sche Zee.”

De zelfstandigheid van dit Koraal, merkt zyn Ed. verder aan, is van buiten en in de uiterste Takken donker Roestkleurig, doch op de breuk, en voornaamelyk in de Stammen, Spaathagtig wit. „ Ook wordt zy, in de Zee „ stervende, allengs van buiten uit den Afch- „ graauwen witagtig. De Zeeluy verhaalen, „ dat dit Koraal, versch uit de Zee gehaald „ zynde, een sterken Moskeljaat - Reuk heeft, „ welken, zo ik ondervonden heb, hetzelfde lang „ daarna, met warm Water begooten zynde, „ nog verspreidt.”

Deeze beschryving van het Kruidnagel-Ko-
 raal, waar van een Tak in *Fig. 1.* Plaat
 CXXIX, vertoond wordt, komt weinig over-
 een met de Afbeelding by DONATI, wiens
 Madreporé, gepolyst zynde, wit was, heb-
 bende den Stam weinig dikker dan de Tak-
 ken

Kruidna-
 gel-Koraal.
 Pl. CXXIX.
 Fig. 1.

ken en derzelve Enden Kelkswyze gefternd. VI.
 Hy zegt, dat de Takken niet meer dan vier AFDEEL,
 Linïen, dat is een derde Duims, dik zyn. LXVII.
 Ik heb een dergelyk Stuk, grooter dan eens HOOFD-
 Menschen Hoofd, met Bloedkoraal aan den STUK.
 Stam gegroeid: zo dat het waarfchynlyk uit
 de Middellandfche Zee zal zyn: doch dit
 verfchilt ongemeen van het *Kruidnagel-Ko-*
raal, gelyk men 't doorgaans noemt, het
 welke met de voorige befchryving, als ook
 met de Afbeeldingen bedoeld wordt. Dat die
 van DONATI zo onnatuurlyk gemaakt zou
 zyn, als de Heer PALLAS wil, is onwaar-
 fchynlyk.

De Graaf MARSIGLI, zegt zyn Ed.,
 heeft de eerfte Scheuten van deeze Madrepore,
 die Kelkagtig zyn, voor eene byzondere
 Soort befchreeven, en zegt dat men het
 aan Kaap Negro, in Afrika, als ook in de
 Casfidaigne, by Marfeille, op omtrent hon-
 derd vyftig Vademen diepte, vind. Uit den
 Golf van Kadix wordt zy ook dikwils aan
 gebragt en van de Portugeefche Stranden.
 PALLAS hadt 'er op Steentjes, die by 't Ei-
 land Jerfey gevonden waren, kleine Spruitjes
 van gezien. LINNÆUS zegt, dat men het
 in de Zee, by Noorwegen, doch niet groo-
 ter dan het Winkel-Koraal, aantreft. Van
 het Kruidnagel-Koraal hebben wy aanzienlyke
 Boomen, die dik van Stam en zwaar van Tak-
 ken zyn, Kaneelkleurig bruin.

L 3

(36) Ma-

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

XXXVI.
Madrepora
oculata
Wit Koraal.

(36) Madrepore, die gesteld is, Buisagtig glad, met bogten, eenigermate scheef gestreept, de Takken elkander verryangende, met tweederley ingedoken Sterren.

Het gewoone *Witte Koraal* wordt hier bedoeld, dat van ouds bekend is en uit Oostindie afkomstig. Men telt het aldaar onder de *Kalbahaaren*, en geeft 'er den bynaam van *batoe* aan, om dat het onder alle dezelve het Steenagtigste is. „ Het is, zegt „ RUMPHIUS, geheel zonder Leedjes, maar „ aan de Enden met holle Wratten voorzien, „ komende naby aan het Vaderlandsche of „ Europische Witte Koraal: want het is „ spierwit en Steenhard als Marmer, zonder „ Korallyne streepen, met een kort dik „ Stammetje, 't welk zig van onderen op in „ veele korte en digte Takjes verspreidt, die „ wat plat staan als een Waaijertje. De „ En

(36) *Madrepora caulescens tubulosa, glabra, flexuosa, oblique substriata, Ramis alternis, Stellis immeris bitatis.* Syst. Nat. XII. *Acropora alba foraminibus Stellatis amplioribus, GUALTH. Test. N. 3. (ante Tab. I.) Corallium album fistulosum. IMPER. Nat. 815. Corallium album Indicum. BESI. Mus. 25. Corallium album oculatum Officinarium. BAUH. Hist. III. p. 805. Accarbarium album verrucosum. RUMPH. Amb. VI. p. 233. SEB. Kab. III. T. 116. f. 1, 2. PALL. Zoöpb. 179. Lyst der Plantd. bl. 381.*

„ Enden van deeze Takjes zyn ftomp, wat VI.
 „ uitgehold met een Kuiltje, en daar in AFDEEL.
 „ geftraald als een Starretje, komende hier in LXVII.
 „ overeen met het Europifche Witte Koraal, HOOFD-
 „ dat men overal in de Apotheeken verkoopt, STUK.
 „ behalve dat het Europifche wat langer en
 „ ronder van Takken is, meer naar Yvoor
 „ gelykende, dan dit, het welk van binnen
 „ wit, vast en hard is, als Marmer.”

Dit Koraal (getuigt hy,) komt op Amboina zelden, en niet hooger dan een Handbreed, voor; maar op de Bandafche Eilanden maakt het Boompjes, die ook platagtig zyn, wel drie of vier Voeten hoog. Het groeit weinig en diep in Zee, zo 't fchynt op groote harde Klippen, wordende by geval de Takken met een Vifchhoek opgehaald. Het komt aanftonds zuiver uit Zee, behalve dat de bovenfte Takken met een Slymerig dekzel bekleed zyn, en is niet buigzaam gelyk andere Koraalen. Een ongemeen fraay en groot Stuk van zulk Wit Koraal, heb ik by den Heer BRANDT, Koopman in Drogeryën, gezien.

Het gebruik van dit witte Koraal was in Oostindie weinig bekend, om dat het 'er zo zeldzaam werdt gevonden. Het komt in fommige Samengeftelde Winkelmiddelen, in de Europifche Apotheeken, doch verfehilt in kragten weinig van het Bloedkoraal, daar ik vervolgens van zal fpreeken.

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

(37) Madrepore, die gesteed is, en byna Gaffelswyze verdeeld, regt van Takken, niet hol, met uitpuilende Sterren, beurtlings geplaatst.

XXXVII.
Madrepora
Virginea.
Maagde-
Koraal.
Pl. CXXIX.
Fig. 2.

De naam van Maagde-Koraal kan wegens de fraayheid, of wegens de zuiverheid, aan dit Europeische Witte Koraal gegeven zyn. Van de fraaiheid kan men uit een Tak van 't zelve, die in Fig. 2, Plaat CXXIX, hier afgebeeld is, oordeelen. De Takken zyn aartig beurtlings geknobbeld, met Heuveltes, die ieder een fraaije Ster bevatten. Als men 't naauwkeurig beschouwt, dan wordt men gewaar, dat 'er Streepjes van den rand der Sterren afloopen, die de Oppervlakte eenigermaate gestreept maaken; het welk in het gemeene Oostindische Witte Koraal, dat gladder is, geen plaats heeft. Mooglyk, echter, zal dit onderscheid niet zeker gaan; want van 't Witte Koraal, met uitpuilende Sterren, komt ook voor, dat de Takken ver van regt en Kluwenswyze door elkander geslingerd heeft, niet minder dan het andere.

Het

(37) *Madrepora* [caulescens subdichotoma recta solida, stellis alternis eminentibus. *Syst. Nat.* XII. *Corallium album*, IMPER. *Nat.* 809. *Corallium fistulosum Imperati*. BOCC. *Mus.* T. 9. f. 6. *Corallium album majus Stellatum radiatum*. PÉT. *Gaz.* T. 76. f. 8. MARSIGL. *Mar.* T. 30. f. 140. PALL. *Zooph.* 180. *Lyst der Planten*. bladz. 384.

Het valt in de Middellandsche Zee en aan de
 Kusten van Amerika.

VI.
 AFDEEL.
 LXVII.

„ Dit Koraal maakt Heeftertjes , zegt de
 Heer PALLAS, die op 't hoogste een Span
 „ lang , onregelmatig en uitgebreid zyn.
 „ Het is Melkwit, vast, eenigermaate ruuw,
 „ met de Takken gegaffeld, hebbende zelden
 „ de dikte van de Pink, gemeenlyk maar van
 „ eene Schryfpen. De Takken wyken van
 „ elkander; zy hebben veele Bochten, en
 „ groeijen vast daar zy aan elkander raaken,
 „ zynde rond en stomp. Het heeft menig-
 „ vuldige Sterren, overal verspreid, die in
 „ 't verband staan, uitpuilende, van binnen
 „ hol, uit Plaatjes samengefeld en van onze-
 „ kere grootte. Als het Koraal zeer dik is,
 „ dan zyn de Sterren zo groot, dat zy dik-
 „ wils de Punt van eene Penneschaft inlaaten:
 „ doch het gemeene, van middelmaatige
 „ grootte, heeft insgelyks de Sterren taamelyk
 „ groot. Men vindt 'er echter ook met zeer
 „ kleine Sterretjes.”

HOOFD-
 STUK.

Behalve de gemelden is 'er nog een zeer
 fraaije en niet gemeene Soort van Wit Ko-
 raal, die een geheel ander en regelmatig
 gewas heeft, formeerende platte Boompjes,
 met gedraaide Stammen en Takken, welke
 van verre zig als met Bloemen of Vruchten
 beladen vertoonen. De Sterren, naamelyk,
 of Holligheden der Sterren, puilen zodanig
 uit,

Dopjes.
 Koraal.
 Fig. 3.

L 5

VI. uit, dat de Takken overal met een soort van
 AFDEEL. Kelkjes of Trechtertjes als beladen zyn. Ik
 LXVII. zal het, derhalve, *Dopjes-Koraal* noemen.
 HOOFD- Het komt uit Oostindie. In *Fig 3.* op Plaat
 STUK. CXXIX, vindt men de Afbeelding van een
 Takje van hetzelfde.

Rooze-
 kleue
 Koraal.
 Fig. 4.

De Westindiën hebben onlangs een ander
 slag van Sterre - Koraal uitgeleverd, het
 welke de Heer PALLAS *Madrepora rosea*
 noemt (*), dat is Roozekleur - Koraal. Van
 hetzelfde zyn kleine Heestertjes, naauwlyks
 een Handbreed hoog, uit Vrankryk, daar men
 het van omstreeks St. Domingo gekreegen
 hadt; in de ~~Hollandsche Kabinetten~~ overge-
 bragt. De Heestertjes zyn plat en hebben dikke
 geelagtige kromme Takken, die Roozekleurige
 Spruitjes uitgeeven, welke hier en daar digt
 bezet zyn met ronde Wratjes, naar Zaad-
 korreltjes gelykende, zynde als de Bloem-
 kelkjes der uitkomende Sterren. Men vindt
 'er onder, die reeds open zyn, en Sterretjes
 vertoonen; hoedanigen ook, niet uitpuilende,
 in de Gaatjes voorkomen, die in de Takken
 zyn. Indien men hier van Boompjes had,
 zouden zy in de Kabinetten een sierlyke Ver-
 ning maaken.

(38) Ma.

(*) *Madrepora ramosissima Rosea, Ramis attenuatis, Stellis minutis pasim congestis efflorescentibus.* PALLAS. *Zoöph. N. 181.*

(38) Madrepore, die Takkig is, eenigermate gegaffeld, Netswyze samengroeijende, hebbende aan 't End holle Sterren, die op zyde Jongdraagende zyn.

VI.
AFDEEL.
LXVII.
HOOFD-
STUK.

„ Dit Koraal, bestaande uit verwarde Takken, die overal aan elkander groeijen, (zegt de Heer PALLAS,) maakt dikwils zeer groote Klompen. De Sterren zyn vry groot, Trechteragtig, ongemeen fraay; van binnen met overlange Plaatjes, omtrent agt of meer in getal, die niet gekarteld zyn, en tusfchen ieder paar drie kleinere hebben, waar van de middelste uitmunt. De Rand der Sterren, met de Plaatjes een weinig omgeboogen, geeft 'er een Kroon aan. De Sterren staan beurtlings aan de Takken, en geeven doorgaans kleine Sterretjes tot den Rand uit: hier door ziet men in de mikken van alle de Takken een ingedooken Ster, die, de Takken voortgebracht hebbende, allengs is onderdrukt door de aangroeijende Jongen. Het Koraal verdeelt zig bykans Gaffels-

„ WY-

XXXVIII.
Madrepora
Prolifera.
Bloem-
Koraal.

(38) *Madrepora* ramosa subdichotoma, reticulato-coalescens, Stellis latere proliferis terminalibus concavis. *Syst. Nat.* XII. PALL. *Zoöph.* 178. *Corallium immaculatum.* BESL. *Mus.* T. 35. EDW. *Av.* T. 194. SEB. *Kab.* III. T. 116. f. 3, bona. PONTOPP. *Nac. Hist. Norw.* I, Th. p. 282. N. 3. T. 14 A.

VI. „ wyze. Wegens de breedte der Sterren
 AFDEEL. „ groeijen de Takken, tegen elkander aanko-
 [LXVII. „ mende, zeer dikwils famen vast. De zelf-
 HOOFD- „ standigheid is zeer wit en vast, hebbende
 STUK. „ van binnen een weinig Merg, dat Sterswy-
 „ ze doorboord is.”

De Heer PONTOPPIDANS, Bisfchop van Bergen, geeft, in zyne Natuurlyke Historie van Noorwegen, eene Afbeelding van dit Koraal, dat aan de Kusten van Noorwegen valt, en dikwils, onder andere Zee-Gewasfen, met de Vifchnetten wordt opgehaald. Het is, zegt hy, anderhalf Vierendeel lang, een Vierendeel breed en geheel wit, met Sterren, fomtyds grooter dan een Schelling Lubs, die open ftaan, als geheel ontlooken Bloemen. Wy mogen het dan met regt *Bloemkoraal* heeten. De Afbeelding in 't Werk van SEBA, hier aangehaald, verftoont hetzelfde zeer fraay. Men zegt aldaar, dat het wel voor Wit Koraal verkogt wordt in de Apotheeken.

XXXIX.
Madrepora
Infundibu-
liformis.
 Trechter-
 Koraal.

(39) *Madrepore, die Trechteragtig is en als Jongen voortbrengt.*

De

(39) *Madrepora turbinata Infundibuliformis subprolifera.*
Syst. Nat. XII. Tubipora Infundibuliformis. Syst. Nat. X.
 p. 789. *Millepora Cyathiformis turbinata, interior prolifera.*
Hort. Cliff. 480. Choana Saxea crispata rugosa, minimis
Poris. GUALTH. Test. T. 42. Madrepora Crater. PALL.
Zooph. 195. De Trechter. Lyst der Pland. bl. 409.

De Kenmerken bepaalen genoegzaam de VI.
 Gestalte van dit raare Zee-Gewas. Een dik-^{AFDEEL.}
 ke korte Stam; die op een Steen of iets an-^{LXVII.}
 ders vastgegroeid is, breidt zig als een Trech-^{HOOFD-}
 ter uit, die den Rand dun en dikwils geplooid ^{STUK.}
 heeft, zynde, meest van buiten, met fyne
 Golfswyze Streepjes getekend. Van binnen
 komen alleenlyk de Openingen, die iets Ster-
 agtigs hebben, te voorschyn, puilende een
 weinig uit en byna in 't verband geplaatst
 zynde. Men vindt 'er Stukken van, die
 grooter dan een Voet breed zyn. Van binnen
 is dikwils daar in een kleiner Trechter, die
 naar een Jong gelykt.

Het *Olyphants-Oor* van RUMPHIUS, daar ^{Olyphants-}
 de Heer PALEAS een byzondere Soort van ^{Oor.}
 maakt (*), komt niet zodanig geflooten
 voor, maar vertoont zig eerder als een fa-
 menhooping van krullende Bladeren, die in
 een Bekeragtige Gestalte samengevoegd zyn.
 Somtyds staat het op een Stammetje, somtyds
 is het als een Koek op een Steen of Rots
 uitgespreid, en verbeeldt dan taamelyk het
 Oor van een Olyphant. Sommige Stukken
 gelyken ook wel naar een Roos. Tusschen de
 oneffenheden van de Oppervlakte hebben zy
 kleine Sterretjes, en somtyds zelfs scherpe
 Takjes of Tepeltjes met Sterren.

Van

(*) *Madrepora foliosa*, *Zoöph.* 196. Koolblad. *1. yst der*
Plantd. bl. 411.

VI. Van de Trechteragtige Madreporen komen
AFDEEL. Stukken voor, die zeer dik van Wand zyn en
LXVII. groot. De Heer W. VAN DER MEULEN
HOOFD- bezit daar van, gelyk van de Neptunus-
STUK. Musfen, drie zeer fraaije Exemplareen, ieder
 omtrent een Voet over 't kruis. Het eene is
 volmaakt als een Trechter en wel een Voet
 hoog: het andere heeft aan zyn Steel als een
 foort van Jong: het derde is byna plat en als
 een Schottel uitgebreid. Deeze allen zyn van
 binnen bezet met uitpuilende gesternde Te-
 peltjes, en komen uit Oostindie. By den
 Heer CHR. P. MEIJER heb ik zulk een
 Zee-Gewas nog grooter gevonden. Hetzelve
 is wyder uitgebreid, in de gedaante van een
 Fruitfchaal, en heeft van Rand tot Rand, over
 't kruis, de breedte van veertien of vyftien
 Duimen. In de Omtrek is het dun, doch heeft
 een dikken Steel, zynde de Rand Golfswyze
 geboogen. Van binnen vind ik het bezet met
 veele Uitwasjes, waar onder eenigen met der-
 gelyke Sterretjes als de Oppervlakte heeft:
 van buiten met groote en kleine Zee-Tulpen
 en Wormbuisjes begroeid. De eerstgemelden
 zullen de zogenaamde Jongen zyn, waar van
 in de Kenmerken gesproken wordt.

LXVIII. HOOFD-

LXVIII. HOOFDSTUK.

 VI.
 AFDEEL.
 LXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Beschryving van 't Geslagt der MILLEPOREN, dus wegens de menigte van fyne Gaatjes, waar mede zy doorboord zyn, en anders ook wel Kalk-Koraal genaamd.

De benaaming van *Millepora* is door IMPE- Naam.
 RATUS gebruikt geweest, om een Soort van Madreporen, welke ik Kruidnaget-Steen genoemd heb, te betekenen: waarschynlyk om dat dezelve uit zulk een menigte van Pypjes, die hy Poren noemde, bestaat. Naderhand heeft men ze aan Zee-Gewasfen gegeven, die samengefteld zyn uit eene byna ontelbaare menigte van kleine Gaatjes, zonder Sterren. PETIVER noemde dus zeker Korstagtig aangroeizel, *Millepora Arenosa Anglica*. Eindelyk zyn de meesten van die Zee-Gewasfen, welken men wegens de Kors-tige gestalte *Eschara* plagt te noemen, door onzen Ridder in dit Geslagt begreepen. Men zoude 'er den naam van *Kalk-Koraal* aan kunnen geeven, doch ik houd my liever by dien van MILLEPORE, als welke deszelfs Kenmerken uitdrukt.

De Naam wyst nagenoeg de Kenmerken ^{Kenmer-}
 aan. Het is een Steenagtig of Kalkagtig ^{ken.}
 Zee-Gewas, welks Oppervlakte een menigte
 van

VI. van Gaatjes heeft, dikwils zo klein, dat
 AFDEEL. men ze, zelfs met een Vergrootglas, naauw-
 LXVIII. lyks kan ontdekken. Deeze Gaatjes zyn rond
 HOOFD- en Trechteragtig. Zy worden door Polyperi
 STUK. of dergelyke Diertjes bewoond.

Soorten. LINNÆUS heeft in dit Geflagt veertien
 Soorten aangetekend; als volgt:

XL.
Millepora
Alcicornis.
 Suiker-
 Koraal.

(40) Millepore, die Takkig is, plat en regt,
 met zeer kleine Gaatjes in de Opperylak-
 te verspreid.

Dit zouden de algemeene Kenmerken zyn,
 van een zeer bekend Zee-Gewas, dat in kleur
 en zelfstandigheid, van binnen en van buiten,
 veel naar Suikergebak of Banket gelykt, en
 daarom den naam draagt van *Suiker-Koraal*.
 RUMPHIUS noemt het *Suikerwerk*. Hier
 onder is, dat men gemeenlyk *Water-Koraal*
 noemt;

(40) *Millepora ramosa compressa recta*, Poris sparis obso-
 letis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 338. Sp. 1. *Millepora plana*
ramosissima, Ramorum fastigio digitata. ROYEN. *Lugd.*
Bat. 526. Gypsum Coralloides. GESN. *fig.* 152. *Corallium*
asperum candicans adulterinum. BAUH. *Hist.* III. p. 896.
Alcis Cornu figurâ Corallium. WORM. *Mus.* 232. *Corallium*
album fragile polyschides. MORIS. *Hist.* III. S. 15. T.
 10. f. 24, 27. *Corallium asperum candicans*. SLOAN. *Jaz.*
 I. T. 17. f. 1. *Corallium porosum latum planum*. PETIV.
Pteryg. T. 18. f. 13. *Lithodendrum Scharaceum album*.
 RUMPH. *Amb.* VI. p. 243. *Millepora Alcicornis*, PALL.
Zoöph. 161. *Lyss der Planst.* bl. 323.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

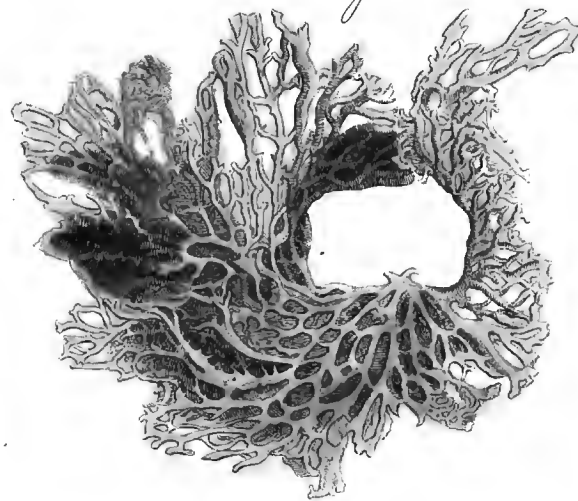

Fig. 4.

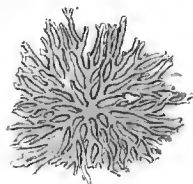

Fig. 5.

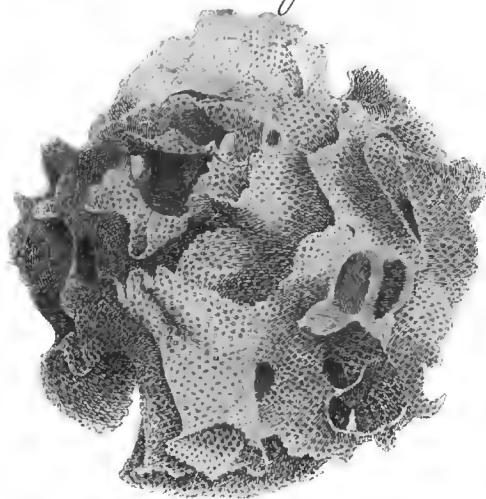
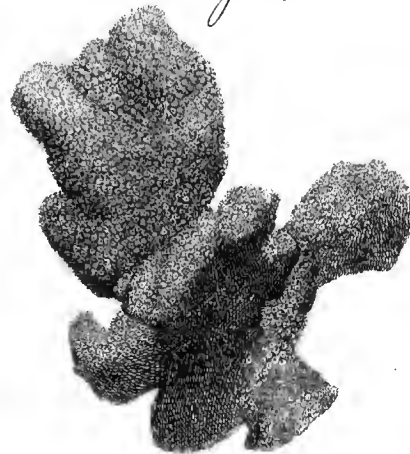

Fig. 6.

Fig. 7.

ndemt, als ook het *Elands-Koraal*, met den VI. Soortnaam van onzen Ridder overeenkomen-^{ARDEEL.} de, en wat meer van dien aart voorkomt,^{LXVIII.} Hoord- begreepen. De zelfstandigheid; naamelyk;^{STUK!} van dit Koraal maakt niet alleen, op zig zelf, Boomagtige en Takkige figuren, maar breidt zig ook; als een Korst, om de Zee-Heesters uit; ja overtrekt Steenen; Hoorens; Schulpen, Hout, Glas en andere Lighaamen.

De Heer PALLAS heeft eenige Verscheidenheden daar van opgetekend, als volgt. 1. Breede samenvloeiende Stammèn, die aan den Rand, en doorgaans in de Oppervlakte; zeer Takkig en gepalmd zyn; regt-opstaande of krom, in allerley wonderlyke gedaanten en tot groote Klompen samengehoopt; hebbende de Takjes overal Kegelagtig stomp. Hier door zal zyn Ed. het gewoone Suiker-Koraal of Water-Koraal bedoelen. 2. Dergelyke zelfstandigheid; uit rònde Takken samengesteld, die aan de Enden spits zyn, en op veelerley manieren, doch lichtig, door malkander gegroeid. Zodanig hebben wy ook uit Westindie. 3. Breede, Waaijeragtige Bladen, met overlangse Plooijen gegolfd; eenigermate uitgehoekt, en aan den uitersten Rand scherp. Hier moet het Elands-Koraal bedoeld zyn, dat op dergelyke wyze, doch ook wel eenigermate Takkig groeit, loopende de Bladen in platte Püntèn uit: doch hetzelfde komt in veel grooter Stukken voor;

M

dan

VI. dan die Bladen, waar zyn Ed. flechts de hoog-
 AFDEEL. te van een half Voet aan geeft. 4. Uitge-
 LXVIII. breide Korsten van dit Koraal, waar mede
 HOOFD- niet alleen de Zee-Heesters fomwylen, maar
 STUK. ook veelerley andere Lighaamen, overtoogen
 zyn. In 't vervolg zullen wy zodanig een
 Takje, dat op den zelfden Voet met een
 Sponsgewas gegroeid is, in Plaat vertoonen.
 De Flefch van SLOANE is bekend. Ik heb
 hier, op een Verkooping, het onderftuk van
 een Kelderflefch ook zodanig begroeid gezien.
 De Kokos-Nooten Dop, dien de Heer CHR.
 P. MEIJER heeft, met zulk een Takmaa-
 kend Zee-Gewas aan den Rand overtoogen,
 is ook zeer zeldzaam.

Om een Wy zien 'er uit, dat dit Zee-Gewas op
 Hooren allerley wyzen en aan allerley Lighaamen zig
 gegroeid. aanzet: gelyk zulks ook verder blykt uit het
 Plaat zeer aanmerkelyk Stuk uit myne Verzame-
 CXXX. ling, hier in Fig. 1; op Plaat CXXX, ver-
 Fig. 1. toond wordende. De Gestalte, en de zigt-
 baare Moud, doen my met vry veel zeker-
 heid befluiten, dat het een Hooren moet zyn
 van het Geflagt der Tollen, die van binnen
 en van buiten overtoogen is met een Korst
 van zodanige zelfitandigheid, welke rondom
 Knobbelagtig en aan het Mondftuk-Vleugels-
 wyze, volgens den Draay, is voortgegroeid,
 mooglyk om een gedeelte van de afgebroken
 Spil. Men kan 'er geen Voet, of iets dat
 het onder-end aanwyzen zou, in ontdekken,
 zyn-

zynde het Stuk overal onafgebroken. Daar VI. zyn dus wel Steenen in 't midden van dergelyk ^{AFDEEL.} ^{LXVIII.} Koraal gevonden; doch hier is hetzelfde om ^{HOOFD-} ^{STUK.} een los Lighaam gegroeid.

De Afbeeldingen, van het gene men Water-Koraal noemt, zyn niet gemeen. By SEBA vindt men het in 't geheel niet: want dat Zee-Gewas, van Plaat 116. N. 8, door den Heer PALLAS aangehaald, is, volgens de beschryving, en naar alle waarschynlykheid, een Alcyonic: dat van Pl. 114: N. 1, is mooglyk het Elands-Koraal, en N. 8, Pl. 106, een enkele overkorfing van een Zee-Heestertje. De Heer D'ARGENVILLE ver- toont 'er een schoon Stuk van; het welke, rusfchen de Takken, een Stomp heeft als eens Menschen Hoofd met Hals en Aangezicht: doch dit kan men niet dan tot de toevallige groei- jingen betrekken. Van onderen maakt dit Stuk een Soort van Grot, waar in men Versteende Conchylïën waarneemt, die als ingekast zyn in de Madrepore, met en benevens Versteen- de Sponfen, die den Voet van 't zelve verfie- ren (*):

Wanneer men dit Zee-Gewas, 't zy dan Boomagtig getakt of Waaijeragtig, of als Elands- Hoornen, of Korstagtig gegroeid zynde, ter loops

(*) Van de Schulpen zou ik dit eer gelooven dan van de Sponfen. Hy zegt dus. Zie *Orytholog.* p. 372. Pl. 24. Hy noemt het een Madrepore.

VI. loops beschouwt, zo zou men zeggen, dat
 AFDEEL. het een bloote Kalkstof ware: doch een Ver-
 LXVIII grootglas te hulp neemende, dan vertoont zig
 HOOFD- een regelmaatige Structuur in de Oppervlakte.
 STUK. Dezelve is als uit zeer kleine Korreltjes sa-
 mengefteld, doorzaaid met ontelbaare kleine
 Gaatjes, en anderen, die grooter zyn; op aan-
 merkelyke afftanden, daar door verspreid. De
 zelfftandigheid, van binnen, is ook Spon-
 gieus, doch wit van Kleur. In dikke Stam-
 men, die aan Stukken gebroken waren, meent
 de Heer PALLAS eene Plaatswyze aanzet-
 ting te hebben vernomen, en oordeelt, dat
 wy hier een doorftaalend voorbeeld hebben,
 van eene Steenagtige, Plantaartige en Dier-
 lyke groeiing, met elkander vereenigd.

Gebruik
 tot Kalk-
 branden.

Dat dit Koraal, in de Westindiën, tot het
 branden van Kalk gebruikt wordt, is wereld-
 kundig. De Vraag is, of Pater LABAT met
 zyne *Kalkpooten* hetzelfde bedoeld hebbe; daar
 hy dus van spreekt. „ De Voet van deeze
 „ Plant is rond of ovaal, en maakt als een
 „ Wortel, daar een Stam van opschiet, wel-
 „ ke, omtrent een Voet hoog zynde, zig in
 „ Takken uitspreidt, die, op veele plaatfen,
 „ omtrent de gedaante van een Hand met vee-
 „ le Vingers hebben, en daarom Kalkpooten
 „ genoemd worden. Deeze Vingers versprei-
 „ den zig en brengen wederom anderen voort,
 „ die allen eer lang dan breed, altoos taa-
 „ melyk plat en aangevuld zyn met Gaatjes,
 „ als

„ als de Honigraaten." Het ſchynt my toe, VI.
 veel nader aan dit te komen dan aan het AFDEEL.
 Witte Koraal; hoewel men elders in beden- LXVIII.
 ken geeft, of die Kalkpooten niet tot het HOOFD-
 Witte Koraal behooren (*). STUK.

't Is, volgens dien Autheur, een Zee-Ge-
 was van ongemeene grootte, wordende alleen-
 lyk gevischt op plaatsfen, welke drie Vademen
 diep zyn. „ Die dieper in Zee groeit, ſchiet
 „ zo lang en hoog, tot dat zy, de ongestui-
 „ migheid der Baaren niet langer kunnende
 „ wederftaan, afgebroken, en op het Land,
 „ alwaar men ze by hoopen vergadert, gedree-
 „ ven wordt". Aan het Eiland Guadaloupe hadt
 hy, in zekere Baay, dit Kalkgewas, om dat
 het gelyk met het Water kwam, en dus de
 pasfagie voor de Schuitjes verftopte, doen
 afbreeken en opvifchen, doch na verloop van
 twee- en- twintig Maanden, die zelfde plaats
 by nagt pafseerende, raakte hy 'er vast, en
 befluit dus, dat dit Kalkgewas aldaar, ge-
 duurende dien tyd, weder vyf Voeten opge-
 ſchooten was.

De manier van Groeijing onderftelt hy of Manier
 daar van daan te komen, dat het uit de Wor- van
 tels weder opſchiet, of van zeker Melkagtig Groeijing.
 Vogt, dat de Enden der Takken, die nog jong
 en week zyn, uitgeeven. „ Deeze Enden,
 „ zegt

(*) *SEN. Kabinet. III. DEEL, laafte bladzyde.*

VI. „ zegt hy , zyn altyd week , en kunnen met
 AFDEEL. „ de Handen ligtelyk aan stukken worden ge-
 LXVIII. „ wreeven , voor dat zy buiten 't Water zyn :
 HOOFD. „ maar , zo dra zy in de Lugt komen , wor-
 STUK. „ den ze hard , en dan kan men ze zo ligt niet
 „ fyn wryven. Deeze Plant of Steen , voegt
 „ hy 'er by , is zo wit als Snceuw , zwaar en
 „ digt van zelfstandigheid. Als men 'er een
 „ Poot van breekt en het binnenste be-
 „ schouwt , ziet men dat haare Lugtgaten en
 „ deelen zig toefluiten , naar maate zy het
 „ middelpunt naderen”.

Uit dit laatste blykt , dat deeze Kalkpooten niet tot het Witte Koraal , en ook eigentlyk niet tot dit Water- of Suiker-Koraal , maar tot een andere Soort , misfchien van Madre-poren , t'huis te brengen zyn. De zelfstandigheid , naamelyk , van het laatste is niet Spongieus , en verthoont dus op de Breuk niet die Steragtige gedaanten , daar Pater LABAT van spreekt , en welke plaats heeft in veele Madre-poren. Ondertusfchen geloof ik dat de plaats der Groeijing veel onderscheid maakt in de Zee-Gewasfen , zo ten opzigt van de Gestalte als van de Kleur.

Millepora
caerulea
 Blaauw
 Koraal.

Dit blykt , inzonderheid , in de blaauwe *Millepore* , welke de Heer PALLAS als een byzondere Soort voorftelt , en die van fomigen voor het Blaauwe Koraal , *Akori* genaamd , dat zo kostbaar is in Guinée , gehouden wordt. Het fchynt voornaamelyk van de

de Philippynsche Eilanden afkomstig te zyn. VI.
AFDEEL.
LXVIII.
HOOFD.
STUK.
RUMPHIUS getuigt, dat hetzelfde in 't Ryk van Benin, op Klippen in groote Rivieren, groeije. Anderen willen het van Kurasau gekreegen hebben. De Heer CHR. P. MEIJER bezit daar van een Stuk van aanzienlyke grootte en zwaarte, dat op de Breuk een Hemelschblauwe Kleur heeft, zynde een Voet hoog en vyf Kwartier Voets breed. Van buiten is de Kleur Afschgrauwagtig, en de manier van groeiing heeft veel overeenkomst met die van het Elands-Koraal, doch de Takken zyn zeer dik en breed. Het verschilt inzonderheid daar van, doordien de Oppervlakte ruuw is, wegens een menigte van kleine Puntjes, uit welken zy samengesteld schynt te zyn, en verder is zy redelyk dicht bezet met zeer zichtbaare Openingen, die als Speldegatjes zig vertoonen, zynde aan den Rand met fyne Plaatjes gesternd: doch deeze Gatjes hebben maar weinig diepte.

By deezen Heer heb ik ook een zeer ongemeen Stuk van het gewoone Water-Koraal gezien, 't welk niet zo zeer door zyne grootte, als daar door uitmunt, dat het op en aan een dikken Tak Koornaair-Koraal gegroeid is, en van boven beladen met eene Madrepore, die de Gestalte van een Bloemkool heeft.

M 4

VI.
AFDEEL.
LXVIII.
HOOFD-
STUK.

XLI.
Millepora
aspera.
Ruuwe
Millepore.

(41) Millepore, die Takkig is, eenigermate plat en stekelig ruuw, met uitpuilende Poren, die aan de eene zyde gespleeten zyn.

Een Zee-Gewas, dat met digte Takken, als de Vingers van een Hand gegroeid is, die Wrattig ruuw zyn in 't aantasten en zig dus ruig vertoonen, wordt hier uit GUALTHIERI aangehaald. LINNÆUS neemt 'er dit byzonders in waar, dat de uitpuilende Gaates, aan de onderzyde, gespleeten zyn. Het komt in de Middellandsche Zee, en aan de Kust van Noorwegen, voor.

Naar deeze Soort schynt dat Zee-Gewas te gelyken, het welke de Heer PONTOPPIDANS, by Letter G, op zyne Veertiende Plaat, in de Natuurlyke Historie van Noorwegen heeft afgebeeld. Het is, zegt hy, gelyk een vlakke Twyg, met veele aartige Spruiten, ieder van welken veele Infnydingen heeft, zynde het Stuk van eene Strookleur. Het was maar een Vinger lang en half zo breed, doch schein veel grooter geweest of van een grooten Zeeboom afgerukt te zyn.

Het

(41) *Millepora ramosa compressa muricata*, Poris eminentibus hinc fissis. *Syst Nat.* XII. *Madrepora dense furculosa, Surculis palmatim dispositis, plerumque crispulis seu Verrucose hirsutis.* GUALTH. *Test.* T. 55. *avena.* MARS. *Mar.* T. 32. f. 152, 157.

Het gene hy verder ten opzigt van deeze VI.
 Steenagtige Zee - Gewasfen in 't algemeen ^{APRIL} LXVIII.
 meldt, verdient zyne opmerking. „ De Vis-^{HOOFD-}
 „ fchers (zegt hy) brengen dikwils Koraal-^{STUK.}
 „ boomen te koop, in onze Apotheeken, te
 „ Bergen. Als men hun vraagde, wat zy dag-
 „ ten van den oirfprong en de voorplanting
 „ deezer Zee - Gewasfen, zo antwoordden zy:
 „ dat van de Twygen der oude Koraalen, ge-
 „ lyk ook van die der Zee - Boomen of Zee-
 „ Heesters, fomtyds een witte Druppel afviel,
 „ gelykende naar Melk, en, waar deeze viel,
 „ daar kwam een Gewas van deezen aart
 „ voort”. Dit komt, dat zonderling is, met
 de bedenkingen van Pater LABAT, in de
 Westindiën, overeen, en het fchynt ook door
 de Spatten van dergelyke Stof, die men dik-
 wils aan de Koraalsteenon vindt, bekragtigd te
 worden. Het Bloedkoraal laat ook dergelyke
 Melkagtige druppels vallen, doch hoe komen
 kan dezelfs Spatten en Wortel rood?

(42) Millepore, die eene Tolswyze gestalte XLII.
 heeft, met zeer dicht geplaatste hoekige ^{Millepora}
 Gaatjes. ^{solida.}
 Digte.

Aan de Oeyers van Gothland wordt deeze
 Soort

(42) *Millepora Turbinata*, Poris confertissimis angulatis.
Syst. Nat. XII.

M 5

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. Soort opgeworpen. De holligheden der Poren
 AFDEEL. zyn van binnen voorzien met dwarse Middel-
 LXVIII. HOOFD- schotten.
 STUK.

XLIII.
Millepora
truncata.
 Geknotte.

(43) Millepore , die regt opstaande gegaffelde
 Steelen heeft , met de Takken geknot.

DONATI heeft dit slag van Milleporen , onder den naam van *Myrizoum* , in Plaat verbeeld. Hy oordeelde , dat het een zelfde was , met dat gene , 't welk MARSIGLI voorstelt onder den naam van Takkige Madrepore , wier Takken rond en Knoopig zyn , by de Vischers genaamd *Dengueni*. — De zelfstandigheid gelykt naar Marmer of naar Beem; niettemin is het broosch , wegens de groote menigte van Holligheden , in 't zelve vervat. Rondom de Takken zyn de Celletjes , zegt hy , die naar Doodkruiken gelyken , in 't verband gerangeerd , doch naauwlyks zichtbaar , dan met een gewapend Oog. Ieder Celletje bevat een Polypus.

„ Dit Dier is langer dan breed : het heeft
 „ een dunne Staart , een dikken Buik , een ten-
 „ geren Hals : het draagt een klein rond Bee-
 „ nig Dekzeltje , waar van het onderfte gedeel-
 „ te ,

(43) *Millepora caulescens dichotoma erecta*, Ramis truncatis. *Syst. Nat.* XII. MARS. *Mar.* T. 32. f. 154. *Myrizoum*. DONAT. *Adr.* 55. T. 8. *Millepora truncata*, PALL. *Zooph.* 153. *Lyst. der Plantd.* bl. 311.

„ te, als met een Scharnier, vast is aan de VI.
 „ Opening van het Celletje. Wanneer de ^{AFDEEL.} LXVIII.
 „ Polypus zig wil uitbreiden, dan stoot en ^{HOOFD-}
 „ opent hy dit Dekzeltje door middel van een ^{STUK.}
 „ groote Tromp, welke hy uit zyn Hals doet
 „ voortkomen. Deeze Tromp heeft de figuur
 „ van een Kelk, daar men uit drinkt, en het
 „ Dier bedient 'er zig waarschynlyk van, om
 „ Voedzel in te neemen. Aan het onderste ge-
 „ deelte heeft zy twee kleine Spiertjes, die
 „ aan het Dekzeltje gehecht zyn. Wanneer
 „ het Dier zig wil verbergen, dan trekt de
 „ Tromp zig inwaards, de Polypus wordt
 „ korter, en verkortende trekt hy het kleine
 „ Dekzeltje naar zig toe; waar door het
 „ Celletje volmaakt geslooten wordt. Op
 „ deeze manier heeft hy een zeer veilige wyk-
 „ plaats. 't Is evenwel aan alle Polypen van
 „ dit Zee Gewas niet vergund, zig dus te
 „ beveiligen. Het is een Voorregt van de
 „ Volwasfenen; van die genen, naamelyk,
 „ welke hun verblyf in de Omtrek der Takken
 „ hebben. Die nog niet volgroeid zyn of op
 „ den Top der Takken leven, hebben geen
 „ Dekzeltje. Deeze bewoonen meest on-
 „ voltooide Celletjes, die van eene byna
 „ Kraakbrænige en Vliezige Stoffe gefabriceerd
 „ zyn. De onvolmaaktheid, enz zie bladz. 31.
 Dit Koraal komt veel voor in de Middelland-
 sche Zee, doch aan de Kust van Noorwegen
 zouden ook brokken van hetzelfde gevonden
 zyn,

VI. zyn , zo de Heer PALLAS aanmerkt , die
 AFDEEL. LXVIII. getuigt , dat de Stam ten hoogste de dikte van
 Hoorn- een Schryfpen heeft en de Takken naauwlyks
 STUK. die van een Eendefchaft overtreffen. Men
 vindt 'er niet alleen kleine Heestertjes van,
 als een Vuist groot , maar ook Klompen groo-
 ter dan eens Menschens Hoofd , met zeer ver-
 warde Takken. MARSIGLI zegt , dat men
 het meest op diepe plaatsen aantreft , en nooit
 hooger dan zeven of agt Duimen groeiende.
 Verfch is het Menie-rood , doch wordt door
 't droogen graauwagtig wit ,

XLIV.
Millepora
Compressa.
 Platagtige.
 Pl. CXXX.
 Fig. 2.

(44) *Millepore* , die gesteld is en eenigermaa-
 te gegaffeld , platagtig , met afstandige
 Takken en overal bezet met uitpuilende
 Poren , welke 't zelve ruuw maaken.

In de Middellandsche Zee is deeze Soort
 door den Heer KAEHLER waargenomen.
 Ik heb een Takje van deezen aart , dat hier
 in Fig. 2 , op Plaat CXXX , in Afbeelding
 gebragt is , om een denkbeeld te geeven van
 de Takkigheid van sommige Milleporen. Het
 is bruingeel van Kleur.

XLV.
Millepora
Lichenoides.
 Mosagtige.

(45) *Millepore* , die gesteld is , kruipende ,
 twee.

(44) *Millepora caulescens subdichotoma compressiuscula* ,
Ramis distantibus , *Poris undique prominulis scabris.* *Syst.*
Nat. XII.

(45) *Millepora caulescens decumbens bifarie dichotoma.*
 R. 2.

tweevoudig gegaffeld, met Takken die
aan de ééne zyde gekarteld zyn, door uit-
puilende Poren.

VI.
AFDEEL.
LXVIII.
HOOFD-
STUK.

De bynaam is afkomstig van een *Lichen*
Coralloides of Koraalagtig Aardmos, naar wel-
ke dit Zee-Gewasje taamelyk zweemt *. Het * Zie 't
maakt zeer fraaije Heestertjes van een Vin- III. Deel
ger lang, die haare Takken op een gegolfde bladz. 109.
Vlakte uitbreiden, zodanig, dat zy een Waai-
jeragtige figuur vormen. Het Koraal, waar
uit zy bestaan, is zeer broosch en wit, van
binnen met Pypjes, die 'er in de langte door
heen loopen, van buiten aan de ééne zyde
der ronde Takjes bezet met uitpuilende Hol-
letjes, die hetzelfde zig gekarteld doen ver-
toonen. Men krygt het uit de Middelland-
sche Zee: en het is ook aan de Kust van
Noorwegen waargenomen.

Een dergelyk Zee-Gewasje, dat ook tot *Pinnata:*
de *Mosagtigen* betrekkelijk is, stelt de Heer *Gevinde.*
PALLAS voor, onder den naam van *Gevinde*
Millepore. Dit schynt voornaamelyk daar in
van de voorgaande te verschillen, dat de uit-
puilende Holletjes of Poren aan beide zyden
van de Takjes geplaatst zyn. Het groeit niet
meest

Ramis denticulatis binis porosis scabris. Syst. Nat. XII.
MARSIGL. Mar. T. 33. f. 163, 162, 164. ELL. Corall.
95. T. 35. f. B, b. SEB. Kab. III. T. 110. f. 10. FALL
Zoöph. 150. Lyst der Plantd. bladz. 306.

VI. meer dan een Duim hoog en de Takken zyn
 AFDEEL. als dikke Draaden: MARSIGLI verhaalt,
 LXVIII. dat het; versch uit Zee gehaald, Afchigraauw
 HOOFD- en fomtyds ook wel groenagtig is: De Heer
 STUK. BODDAERT heeft 'er, uit MARSIGLI, op
 zyne Agtste Plaat; in Fig: 2, de Afbeelding
 van gegeven:

XLVI. (46) Millepore; die gesteeled is en gegaffeld,
 Millepora met ronde Takken; de Poren menigvuldig,
 breata. op ryen geplaatst.
 Geïrecepte.

Uit deeze Kenmerken blykt de reden van den bynaam: dewyl het Koraal zig dus als gestreept vertoont. De Graaf MARSIGLI heeft het voorgesteld onder den naam van Mardrepore met platagtige Takken, van Kleur Menie-Rood. Ook merkt hy aan, dat die Kleur door de Lugt niet verandert; daar het anders geelagtig voorkomt, zo de Heer PALLAS aanmerkt, die het de *Hertshoornige Millepore* tytelt, zeggende dat de hoogte zelden meer is dan drie Duimen. Zyn Ed. hadt dezelve op oude Zee-Heesters waargenomen.

Die Heer stelt, onder den naam van *Menie-roode Millepore*, een Zee-Gewasje voor, dat maar eenige Lynen hoog wordt, en niet dan klei-

(46) *Millepora caulescens dichotoma teres, Poris multiplicatis setiatis. Syst. Nat. XII. MARS, Mar. T. 32. f. 152?*

kleine Takjes maakt. Het vertoont zig op de VI.
 Kraalsteenen, zo die uit de Westindien ko- AFDEEL.
 men, als uit de Middellandsche-Zee, en is LXVIII.
 fomtyds. maar een rood Wrattig Korstje, dat HOOFD.
 van TOURNEFORT voor het eerste beginzel STUK.
 van het Bloedkoraal gehouden werdt, zo de
 Heer PALLAS zegt. Zulke kleine Koraal-
 boompjes komen my op het gezegde Kadix-
 Koraal * voor; de Kleur hebbende van Bloed- * zie
 koraal. bladz. 165.

- (47) Millepore, die Vliezig getakt is met al- XI.VII.
 lerley bogten, aan beide zyden Gaatjes Millepora.
 hebbende. Fascialis.
 Lintko-
 raal.

De platte smalle Takken, die dit Koraal
 famenstellen, doen 'er den naam van *Lintkoraal*
 aan geeven. Zodanige Bollen heb ik, van meer
 dan een Vuist groot, die uit Lintswyze Tak-
 ken, van een Stroobreed min of meer, zeer
 lugtig samengegroeid zyn, hier en daar groo-
 ter of kleiner Wormbuisjes insluitende en om-
 vattende. Wil men nu hier toe ook die breed-
 bladerige Soorten betrekken, wier Samen-
 weefzel op dergelyke manier bestaat uit Lap-
 pen van één of twee Duimen breed, Klom-
 pen

(47) *Millepora membranacea ramosa flexuosa*, utrinque
 porosa. *Syst. Nat.* XII. MARS, *Mar.* Tab. 33. f. 160. N.
 1, 2, 3. *Eschara foliacea millepora*, extremitatibus hinc inde
 irregulariter coalescentibus. *ELL. Corall.* p. 71. N. 3. T. 30.
 A, a, b. *Eschara Fascialis*. PALL *Lyst. Zoöph.* 9. L. *der Plant.*
 bl. 52.

VI. pen maakende van ongelyk meer grootte: het
 AFDEEL. staat vry: want fommige Linten zyn ook zeer
 LXVIII. breed.
 HOOFD.
 STUK.

Deeze verfcheidenheid van het Lintkoraal
 beftaat, zo de Heer PALLAS aanmerkt, uit
 breede Steenagtige Vliezen; welke op ver-
 fcheide manieren door elkander gedraaid; ge-
 kruld en als tot een Kluwen famengewonden
 zyn, op zeer veel plaatfen aan elkander ge-
 groeid. „ Zy heeft altoos (zegt zyn Ed.) de
 „ laagen der Celletjes dikker, en vertoont de-
 „ zelve, door de aanvöeging der Ploöijen
 „ van het Koraal op malkander, doorgaans
 „ viervoudig; maar de zelfftandigheid is ge-
 „ woonlyk zo hard niet. Dus wordt het voor-
 „ naamelyk aangebragt uit de Indifche Océ-
 „ aan; doch komt dunner voor in de Engel-
 „ fche Zeewateren, hoedanig één de Afbeel-
 „ ding van ELLIS voorftelt.”

Ceylanica.
 Ceylonfch
 Lintko-
 taal.

Men moet in agt neemen, dat PALLAS
 deeze Zee-Gewafsen in den Rang der *Efchara*
 of Korstgewafsen plaatst, en dus laat zyn
 Ed. daar op volgen éene *Efchara Ceylanica*, dat
 is Ceylonfche. Hier van hadt hy maar één
 Exemplaar, en wél in het Kabinet van zyne
 Doorl. Hoogheid; den Prins Erfftadhouder
 der Vereenigde Nederlanden, gezien, het wel-
 ke een Bol maakte, die om een Koraalmòs
 was gegroeid. Deeze Bol beftondt uit dunne
 witte Steenagtige Vliezen, op verfcheide wy-
 zen gedraaid en famengegroeid zynde. Aan
 Cey-

Ceylonfche Zeeheestertjes heb ik dergelyke VI.
 Korstgewasjes, doch die uit dikker Blaadjes AFDEEL.
 bestaan, aan sommigen wit, aan anderen bruin- LXVIII.
 geel zynde. Ik heb een aartig Kluwentje, HOOFD-
 ook van 't Eiland Ceylon afkomstig, dat uit STUK.
 den graauwen geelagtig is, en zeer ligt, ge-
 lyk alle deeze Korstgewasfen zyn. Ik heb
 'er één van dien aart, dat uit Lint- en Kant-
 koraal, door malkander gegroeid, bestaat.

(48) Millepore, die *Vliezig is, met samen-* XLVIII.
gegroeide smalle Takjes, die neergedrukt *Millepora*
zyn, aan de eene zyde ruuw door uit- *reticulata.*
puilende Poren. *Netkoraal.*

Dit Zee-Gewas wordt *Netkoraal* genoemd;
 om dat de Takjes Netswyze samengegroeid;
 en als door elkander gevlogten zyn. In 't
 midden heeft het een rond Gat, dikwils zo
 groot dat men 'er den Vinger door kan stee-
 ken, rondom hetwelke dat Netswyze Geweef-
 zel gedraaid is, even als ware het om den
 een of anderen Tak gegroeid. De Takjes zyn
 niet veel dikker dan een groote Speld, en de
 Ope-

(48) *Millepora membranacea, Ramis anastomozantibus*
depressis linearibus, hinc Poris prominentibus asperis. Syst.
Nat. XII. Frondipora. Porus frondosus. IMPER. Nat. 821.
Frondipora. BAUH. Hist. III. p. 309. MARSIGL. Mar.
T. 34. f. 165, 166. Millepora frondipora, PALL. Zoöph.
147. Lyß der Plantd. bladz. 301.

N

VI. Openingen of Maazen van het Netwerk niet
 AFDEEL. veel wyder dan de dikte is van een gewoone
 LXVIII. Penneschaft. Aan de onderzyde zyn de Tak-
 HOOFD- jes glad en effen, doch aan de bovenzyde
 STUK. ruuw.

Dus bevind ik de gesteldheid van zekere
 Manchet
 van Nep- Kransjes, die men, mooglyk wel zo eigen
 tunus. als de volgende Soort, *Manchetten van Nep-*
 Pl. CXXX. *tunus* noemt, vallende byna een Handbreed
 Fig. 3. groot. In hoe verre daar mede de aangehaalde
 Afbeeldingen van MARSIGLI overeenkom-
 stig zyn, kan ik niet oordeelen, dewyl de
 beschryving van de groote Takkige Madre-
 pore, op bladz. 141 van zyn Werk, alwaar
 die Figuren aangehaald zyn, niet strookt
 met deeze kleine Millepore. De Heer PAL-
 LAS niettemin zegt, dat de Graaf deeze laat-
 ste overvloedig omtrent het Eiland Riou, aan
 de Kust van Provence, in een Diepte van om-
 trent twintig Vademen, waargenomen heeft,
 vast zittende op verscheiderley harde Ligbaa-
 men, en Klompen maakende, zelden grooter
 dan een Vuist. Versch zynde, voegt hy 'er
 by, heeft zy de Enden Vleeschkleurig. Zo-
 danig bestaat het met die fraaije Kransjes, waar
 van 'er een in Fig. 3, op onze CXXX^{de} Plaat,
 is afgebeeld.

Tralie-
 Koraal. De Heer PALLAS spreekt verder van eene
 Fig. 4. Soort van Milleporen, die hy *Clathrata*, dat is
 Getraliede of Tralie - Koraal noemt, en ge-
 tuigt, dat daar veele Stukjes van waren in het
 Ka-

Kabinet van den Heer PIETER KRAMER, ^{VI.}
 Koopman alhier: Ik heb dien Heer om één ^{AFDEEL} LXVIII.
 daar van verzogt en hetzelve in Fig. 4. doen ^{HOOFD-}
 afbeelden. Het is een van de kleinsten, doch ^{STUK.}
 waar in de structuur van dit Zee-Gewas zig
 zeer duidelyk openbaart. Offchoon de Heer
 PALLAS het zo naby agt té komen aan de
 Mosagtige Millepore; dat zyn Ed het als een
 middelstap tusfchen dezelve en het Kant-Ko-
 raal aanmerkt, fchynt het my doch zeer wei-
 nig te verfchillen van het Net-Koraal; doch
 het groeit op een Voetje en maakt geen ron-
 de draay, maar fpreidt zig naar alle kanten
 uit. Het komt uit Oostindie.

Tot de *Fron dipora* of Loofdraagende Zee- ^{Fron di-}
 Gewasfen, welke in deeze Soort begreepen ^{pora.}
 zyn, behoort buiten twyfel die *Steenagtige* ^{Loof-}
Efchara, als een Kluwen groeiende, welke ^{Koraal;}
 de Heer Doktor BASTER op 't Eiland
 Schouwen, op menigvuldige plaatfen; doch
 altoos in Slooten van brak of zout Water;
 fomtyds tot groote Klompen uitgegroeid,
 heeft waargenomen (*). Dikwils vindt men
 dezelve aan Riet en andere dergelyke Gewas-
 fen, als een ronde Kluwen; fomtyds ook aan
 Muuren van Sluizen of Planken van Schoei-
 jingen, met de ééne zyde, welke plat is,
 vast,

(* Zie zyn Ed. *Natuurkundige Uitspanningen* I. Deel
 bladz. 96. *Ibidemque*, Tab. VII. f. 4, 5.

VI. vast, terwijl de andere, die vry in 't Water
 AFDEEL. is, altoos eene rondagtige figuur heeft. Versch
 LXVIII. uit het Water gehaald zyn deeze, gelyk alle
 HOOFD- andere Eschara's; zegt onze Vrind, met Po-
 STUK. lypen bezet. Zyn Ed. heeft my een derge-
 lyke Kluwen of Bal, van byna een Vuist
 groot, present gezonden.

De Heer PALLAS, van deeze Millepore
 onder den naam van *Eschara crustulenta*, die
 echter zeer weinig daarop gepast schynt te
 zyn, spreekende, betreft daar toe Fig. 2. op
 de Honderdste Plaat van het derde Deel van
 SEBA; doch het moet Fig. 12 zyn, welker
 benaaming is, *Dun en naar geschroeid Leder ge-
 lykend Koraalboompje* (*). Dit schynt my
 ook daar van te verschillen, en nog minder
 den naam van *Korstagtig Hoornvier* te mogen
 draagen. Voorts betreft zyn Ed. daar ook toe,
 de *Korstagtige Samengroeijingen* in 't Meir
 van Rockanje agter de Stad den Briel, op 't Ei-
 land Voorn, welken de Heer BERKHEY verze-
 kert hemelsbreedte daar van te verschillen (†).
 Dan brengt zyn Ed. hier een Klomp t'huis,
 van de Oevers van Barbarye, welke zig be-
 vindt in 't Kabinet van den Heer GRONO-

VIUS

(*) *Eschara crustaceo-subfrondescens*, &c. Zoöph. 3. Co.
 rallo dendron perrenue & torrefacto Corio simile. SEB. *Thes.*
 III. Tab. C. N. 2. *Eschara lapidescens*. BAST. *Opusc. I.*
 l. 2. p. 83. Tab. 7. f. 4, 5.

(†) *Natuurk. Hist. van Holland.* II, D, 2. St. bl. 994

VIUS te Leiden, zynde alleenlyk Steenagti- VI.
ger en wat dikker van Blaadjes. Eindelyk be- AFDEEL.
weert zyn Ed. ook, dat zekere *Efchara Areo-* LXVIII.
lata uit de Middellandsche Zee, daar hy de HOOFD-
Millepora lineata van LINNÆUS toe betreft, STUK.
naauwlyks onderscheiden is van deeze.

(49) Millepore, die Vliezig en Netswyze, XLIX.
genaveld, Tolrondagtig gegolfd is, aan *Millepora*
de eene zyde ruig en met Poren, *Cellulosa*.
Kantko-
raal.
Pl. CXXX,
Fig. 5.

Dit Zee-Gewas is algemeen bekend onder den naam van *Retepora Imperati*, dus van dien Autheur genaamd, om dat de Poren ook Netswyze gefchikt zyn; doch het verschilt van 't voorgaande, doordien het niet famengefeld is uit Takjes, maar als uit Vliezen, die dus Netswyze zeer fyn doorgaat zyn, even of zy met een Speld geprikt waren. Deeze Gaatjes staan in 't verband, zeer dicht aan mal-

(49) *Millepora Membranacea reticulata, Umbilicata, turbinato-undulata, hinc porosa pubescens. Syst. Nat. XII. Retepora. IMPER. Nat. 321. Efchara. ROND. Aq. II. p. 133. BAUH. Hist. III. p. 309. BONANN. Kirch. T. 286. f. 10. Madrepora formâ Rosa. MARS. Mar. T. 33. f. 151. N. 1, 2. GINANN. Adu. 9. T. 4. f. 9. Reticulum marium. RUMPH. Amb. V. p. 247. T. 87. f. 5. SEE. Kab. III. T. 100. f. 11 & T. 101. f. 5, 6. ELLIS Corall. 72. T. 25. f. D, d. Manchette de Neptune. DAUBENT. Misc. T. 23. Millepora Retepora. PALL. Zoöph. 148. Kantkoraal. Lyst der Plantd. bl. 303.*

N 3

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. malkander, en beslaan de geheele Oppervlakte, die van onderen glad is, en door een Vergrootglas zig van boven met Poren bezet en ruig vertoont. Wat de manier van Groeijing aanbelangt, die schynt in haar begin Trechterswyze te zyn; hebbende hetzelfde een kort Steeltje, waar mede het op Klippen, Steenen en zelfs op Zee-Planten groeit, en van het welke het zig uitbreidt, wordende allengs gevuld met dergelyke Blaadjes, zo dat het zig dikwils als een Roos vertoont. Somtyds schynt het ook door eene kringeling van dergelyke Blaadjes tot eene Bol- of Rolagtige gestalte samengegroeid te zyn.

In de Middellandsche Zee vondt de Heer ELLIS dit Zee-Gewasje op de gezegde Trechterswyze manier gegroeid aan Schulpen en Klippen, dikwils in de gedaante van een Kelk of Bierglasje, maar met den Rand onregelmatig uitgebreid. Hy bevondt dat, aan de boven of onderzyde, tusfchen de Gaatjes van het Netwerk, de Oppervlakte doorboord was met een menigte van kleine Openingen, ingang geevende tot de Celletjes, waar in de Diertjes van hetzelfde huisvesten. Dergelyk een zeer klein Zee Gewasje, van de Kust van Noorwegen, heeft de Heer PONTOPPIDANS afgebeeld.

Het Oostindische Kant-Koraal, dat RUMPHIUS vertoont, heeft eene zeer onregelmatige Gestalte, en niettemin noemt hy het „ een „ der

„ der aartigste Schepzelen van de Zee, niet VI.
 „ grooter dan Roozen of dergelyke Bloemen, AFDEEL.
 „ ter dikte van gemeen Doek en vol Gaat LXVIII,
 „ jes als een klein Netje, met veele Plooijen HOOFD-
 „ door malkander loopende, gelyk een Bloem STUK.
 „ of gevouwen Doekje, Steenagtig van zelf-
 „ standigheid, doch zeer broofsch, van onde-
 „ ren een Worteltje of Voetje formeerende,
 „ waar mede het vast zit op andere Steenen”.
 Hy tytelt hetzelfde *Zee - Netje*, in 't Latyn *Reticulum marinum of Saxeum*, in 't Maleitsch *Carangrede*. Het laat zig niet wit bleeken, maar blyft geelagtig (zegt hy), en groeit by den witten Kraalsteen, moetende daar van behendig, met een Byltje, worden afgescheiden. Men vindt het niet veel, en het blyft zelden onbeschadigd: want het is uitermaate broofsch en teer.

De Graaf MARSIOLI heeft het Kantkoraal, dat in de Middellandsche Zee valt, omstreeks het Eiland Riou, uit de diepte van twintig of dertig Vademen, onder het Net en Lintkoraal en andere Korstgewassen, opgehaald. De grootste Klompjes of Bolletjes van hetzelfde waren drie Duimen hoog, en het versche Koraal was Vleeschkleur geelagtig, zo de Heer PALLAS aantekent.

Van dit Kant - Koraal vindt men in de meeste Kabinetten thans eenige Stukjes, die meer of min groot en fraay zyn, doch zelden grooter dan het myne, 't welk ik, om dat 'er

N 4

wei-

VI. weinig goede Afbeeldingen van zyn, alhier
 AFDEEL. in Fig. 5, op Plaat CXXX, heb vertoond. De
 LXVIII. fraaiheid van Gestalte zou 'er, te regt, den
 HOOFD. naam van Zee-Roos aan kunnen doen geeven.
 STUK. Het ziet eenigermaate bleek Vleeschkleurig
 uit den geelen wit.

L.
Millepora
Reticulum.
 Lob-
 Koraal.
 (50) Millepore, met zeer Takkige, door In-
 mondingen samengegroeide Draaden, ge-
 tralied.

Op de Schaalen van Schulpen, in de Mid-
 dellandsche Zee, komt dit Zee-Gewasje voor.
 Het bestaat uit Kalkagtige Draaden, van dikte
 als een Hoofdhaartje, die overal gelyk een
 Spinneweb door elkander geweven zyn, en
 dus een zeer fraay Traliewerk formeeren, zegt
 LINNÆUS, doch hy hadt 'er geen Gaatjes in
 gezien. Wegens de fynheid kunnen wy het
 Lob-Koraal noemen.

LI.
Millepora
Spongites.
 Spons-
 Koraal.
 (51) Millepore, die gesteed is, met hoekige
 geschubde Takken, welke samengegroeid
 zyn met Inmondingen.

Dit

(50) *Millepora Filis ramosissimis anastomozantibus cancel-
 latis.* Syst. Nat. XII.

(51) *Millepora caulescens erecta Ramis angulatis imbrica-
 tis anastomozantibus.* Syst. Nat. XII. *Corallium reticulatum*
Mus. Tesin. 118. T. II. f. 2.

Dit *Spons-Koraal*, dat zig in 't Kabinet van VI.
 den Sweedschen Ryksraad, den Heer Graaf AFDEEL.
 van TESSIN, bevondt, wordt aldaar dus be- LXVIII.
 schreeven. „ 't Is een Steen dikwils van een HOOFD-
 „ Voet lang, met Takken die naauwlyks een STUK.
 „ Vinger dik zyn, gegaffeld of samengefeld,
 „ hoekig, wit van kleur, die Dakpanswyze
 „ gedekt zyn met dicht aangegroeide, overend
 „ staande, Lancetswys' ovaale, gekielde
 „ Schubben. De Takken zyn aan de Toppen,
 „ op de wys der Sponzen, doorgaans Nets-
 „ wyze vereenigd. Dezelven gebroken zynde
 „ Vertoonen zig overlangse Poren, die onge-
 „ lyk zyn, even als in de Plantgewassen, op
 „ welker manier het schynt te groeijen. Dit
 „ Gewas kan by de Madreporen niet gevoegd
 „ worden, om dat het geen Sterretjes, noch
 „ by de Milleporen, om dat het geen Gaatjes
 „ heeft, vertoonende zig veeleer als een Stee-
 „ nen Spons”.

Thans getuigt 'er onze Ridder van, dat hy
 'er geene Poren in gezien heeft, en betrekt het
 niettemin tot de Milleporen; als hebbende geen
 bekwaamer plaats daar voor kunnen vinden,
 en onderstellende, dat in sommigen van dee-
 ze Zee-Gewassen wel Gaatjes of Openingen
 kunnen zyn, te klein voor ons Gezigt. Uit
 de Afbeelding blykt, dat het in gedaante
 grootelyks verschilt van den Spons-Steen,
 die in 't Geslagt der Celleporen volgt.

N 5

(52) Mil-

VI.
AFDEEL.
LXVIII.
HOOFD-
STUK.

(52) Millepore, die eenigermaate Vliezig is, half Klootrond; byna horizontaal, zelden poreus.

LII.
Millepore
Cericea,
Leder-
Koraal.

LINNÆUS betreft hier toe de Steenagtige Mos van IMPERATI, en dat Zee-Gewas, van de Afrikaansche Kust, het welke by SHAW onder den naam van Witte Krytagtige Lamelleuze Alcyonie voorkomt. Het maakt; zegt hy, als Dekken van Concameratiën op verscheide Koraalen, en heeft Poren aan de onderste zyde verspreid, maar zeldzaam. De Heer PALLAS hadt aangemerkt, dat de *Fucus versicolor* of bonte Zee-Gewasjes, die men in zulk een menigte van de Kaap der Goede Hope krygt, zeer dikwils met Tarteragtige Korstjes, van eene witte, rood- of groenagtige kleur, bedekt zyn, welke uit rondagtige Plaatjes bestaan, die hier en daar kleine Tepeltjes hebben, waar van de meesten met een klein Mondje zyn voorzien. Deeze oordeelt hy tot de Millepore, van hem *Agariciformis* genaamd, te behooren. De naam van *Leder-Koraal* schynt ook niet zeer gepast te zyn op dit Kalkagtig Gewas.

(53) Mil-

(52) *Millepore* submembranacea semi-orbicularis subhorizontalis, rarius porosa. *Syst. Nat.* XII. *Musculus Lapidosus*, IMPER. *Nat.* 340. BONANN. *Kirch.* 289 f. 16. *Alcyonium candidum Cretaceum lamellatum*. SHAW. *Afric. T.*... f. 1. *Millepore Agariciformis*. PALL. *Zoöph.* 162. *Zee-Zwam. Lyst der Plantd.* bladz. 327.

- (53) Millepore , die Korstagtig is en van VI.
 veelerley Gestalte , digt van zelfstandig- AFDEEL.
 heid , zonder Poren. LXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

De bynaam duidt aan, dat dit Zee-Gewas LIII.
 van veelerley Gestalte voorkomt, doch het *Millepora*
 is altyd van een zo Kalkagtige zelfitandig- *polymor-*
 heid, dat men hetzelve, met den Heer *pha.*
 PALLAS, te regt Kalkagtige Millepore of *Kalk-Ko-*
 liever *Kalk-Koraal*, kan noemen. Het is, *raal.*
 naamelyk, zo Koraalagtig, dat men het, *Pl. CXXX.*
 volgens zyn Ed., in de Winkels te Londen *Fig. 6.*
 voor Wit Koraal houdt. In de Haven van
 Falmouth wordt het zo menigvuldig aan
 Strand gesmeeten en opgehaald, dat de Land-
 lieden daar van gebruik maaken om hunne
 Akkers te mesten. Aan de Kust van Noor-
 wegen, daar men het ter grootte van Ocker-
 nooten vindt, wordt van hetzelve Kalk
 gebrand, zo LINNÆUS verhaalt.

Het groeit somtyds by rondagtige Klompen,
 en formeert dan die *Koraalballen*, in 't Werk
 van SEBA afgebeeld en dus genaamd, welke
 uit fyne Takjes, aan 't End doorgaans
 verdikkende, bestaan, en dikwils om Hoorent-
 jes

- (53) *Millepora crustacea polymorpha solida*, Foris nullis.
Syst. Nat. XII. BONANN. *Kirch.* 289 f. 15. *Alcyonium*
album. BESL. *Mus.* T. 23. MARS. *Mar.* T. III. f. 12,
 13, 14. *Corallium album pumilum.* SLOAN. *Jan.* I. T.
 18. f. 2. ELLIS *Corall.* 76. T. 27. f. C SERB. *Kab.* III.
 T. 108. f. 8. & T. 116 f. 6, 7. *Millepora Calcareo.* PALL.
Zoöpb. 163. *Lyst der Plantd.* bl. 329.

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. **AFDEEL.** **LXVIII.** **HOOFD.** **STUK.** jes groeijen: want dit Koraal overtrekt vee-
 lerley Lighaamen in de Zee met zyne Kor-
 ften en verheft zig dan of tot stompe Tepels
 of tot ronde Stammetjes; ja dikwils maakt
 het Boompjes van een Handbreed hoog, hoe-
 danigen uit de Westindiën worden aangebragt,
 die niet onaartig zyn. Een Tak van zulk
 een Boompje is, uit myne Verzameling, in
Fig. 6 afgebeeld. Op andere plaatfen, inzon-
 derheid aan de Kusten van Engeland en Ier-
 land, fchynt het geheel los en vry, zonder
 teken van eenige aanhechting, voor te kom-
 men. De Heer ELLIS fchryft 'er Poren of
 kleine Gaatjes aan toe, die echter door ande-
 ren niet daar in gevonden zyn. Mooglyk
 zullen zy door de uitdrooging geflooten raa-
 ken, of dat 'er, om dezelve te zien, een
 zeer fterke Vergrooting noodig zy. Ik heb
 Klompen van dit Koraal, zeer naar de Af-
 beelding van MARSIGLI, *Fig. 12*, gelyken-
 de, op welken een Krytagtige Stoffe zig ver-
 toont, welke de Heer PALLAS vermoedt van
 eenig Dierlyk bekleedzel afkomstig te zyn. Dit
 is ten minste waarfchynlyker, dan dat een Lig-
 haam, 't welk zig in zo veel verfchillende Ge-
 falten openbaart, een enkel Plantaartigen oir-
 fprong hebben, of dat het een louter Tufag-
 tig famengrocizel zyn zoude. Ten minste is dit
 Zee-Gewas hier, van onzen Ridder, niet on-
 eigen op het End geplaatst van 't Geflagt der
 Milleporen.

LXIX. HOOFD.

LXIX. HOOFDSTUK.

 VI.
 AFDEEL.
 LXIX;
 HOOFD-
 STUK.

Beschryving van 't Geslacht der CELLEPORA, dat het Puimsteen - Koraal, den Sponsteen en meer dergelyke Zelfstandigheden, begrypt.

IN de Twaalfde Uitgaave van het Samenstel der Natuur, heeft LINNÆUS den Rang der Steenagtige Zee-Gewasfen beslooten met een nieuw Geslacht, onder den naam van *Cellepora*, waar voor ik wederom den naam gebruik van CELLEPORA. Dezelve zal Zee-Gewasfen betekenen, die Poreus zyn, en Celletjes in plaats van Gaatjes hebben, doch ook zonder Sterren; verschillende hier door van de beide voorgaande Geslagten, van welken zyn. Ed. deeze thans uitgemonsterd heeft. Naam.

De Kenmerken bestaan daar in, dat dit Koraal met Kruikagtige Gaatjes bezet is, die eenigermaate Vliezig zyn. Het Dier is, gelyk in de Milleporen, een Polypus. Kenmerken.

Zes Soorten zyn tot dit Geslacht betrokken, en daar onder komen 'er van zeer verschillende Gestalte voor, welke men weleer tot de Korstgewasfen (*Escharæ*) of Milleporen t'huis gebragt heeft. Soorten.

(54) Cel-

VI.
AFDEEL.
LXIX.
HOOFD-
STUK.

(54) *Cellepore*, die Gaffelagtig gebondeld is, met stompe Spilronde Takken, welke uit zeer dicht geplaatste Cylindrische Buisjes bestaan.

LIV.
Celleporax
ramulosa.
Takkige
Cellepore.

In de Zee van Noorwegen komt, volgens den Heer GUNNERUS, Bischof te Drontheim, deeze Soort voor. Het is een by uitstek broosch Koraal, als uit Zand bestaande, met zeer menigvuldige Takjes, die, wanneer men ze door 't Mikroskoop beschouwt, blykbaarlyk uit Cylindrische Poren samengefeld zyn.

LIV.
Cellepora
Spongites.
Sponsteer.

(55) *Cellepore*, die uit enkele Plaatjes bestaat, welke Golswyze gekrunkeld en samengehoopt zyn, met de Celletjes op ryen en gerande Mondjes.

Deeze, van IMPERATI Slangswyze *Porus* genaamd en onder dien naam door GUALTHIERI afgebeeld zynde, voert in het Kab-

(54) *Cellepora* dichotomo-fasciculata; Ramulis teretibus obtusis, Tubis confertissimis Cylindricis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 339. Sp. 1.

(55) *Cellepora* Lamellis simplicibus undulato-turbinatis cumulatis, Cellulis seriatis Osculo marginato. *Syst. Nat.* XII. Eschara Spongites. PALL. *Zooph.* II. Adarce. MERC. *Metall.* 112. Porus Anguinus. IMPER. *Nat.* 632. Lapis Spongia. BESL. *Mus.* T. 28. Porus Anguinus. GUALTH. *Test.* T. 70, 71.

binet van BESLER den naam van *Spons*. VI.
Steen, en het zoude, volgens den Heer ^{AFDEEL.}
 PALLAS, de *Lapis Spongia* der Apotheeken ^{LXIX.}
 zyn, daar men gemeenlyk Steentjes voor ^{HOOFD-}
 neemt, die in de Sponsen gevonden worden. ^{STUK.}
 LEMERY zelf zegt, dat men de *Lapis*
Spongia der Apotheeken vindt in groote Spon-
 sen; doch die zyn van verschillende zelfstan-
 digheid. Voornaame Auteurs getuigen,
 dat door den Sponssteen niet deeze Steentjes,
 maar een Steenagtig Zee-Gewas verstaan
 worde, 't welk de gedaante van een Spons
 heeft, en by de Ouden *Adarce*, *Spongites* of
 ook *Calamachus*, dat is Rietfchuim, genoemd
 wordt, dewyl het dikwils om de Steelen van
 Riet groeit, zo wel als om die van takkige
 Zee - Gewassen of om andere Lighaamen,
 voortkomende uit Schuim der Zee.

De Heer PALLAS beschryft den Spons-
 Steen aldus. „ 't Zyn Steenagtige Vliezen,
 „ doorgaans uitgebreid, eenigermaate Tol-
 „ agtig en Golfswyze gekruld, 't gene haar
 „ voorkomt met een Korst bekleedende,
 „ waar op, als een gemeenen Grondsteen,
 „ die uit verscheide laagen van Celletjes
 „ bestaat, veele dergelyke Vliezen samenge-
 „ hoopt zyn, bestaande uit een enkele laag
 „ van Celletjes, wier Ruggelingse Oppervlak-
 „ te gestreept en zeer glanzig is. De Cel-
 „ letjes zyn, op lange ryen, doorgaans
 „ beurt-

VI. „ beurtlings doch zeer ongeregeld geplaatst;
 AFDEEL. „ zy zyn uit den ovaalen vierkantig, ver-
 LXIX. „ hevenrondagtig, van buiten Zeefswyze
 HOOFD- „ gegaat en met een gerand Mondje, dat
 STUK. „ gemeenlyk naar de eene zyde helt, voor-
 „ zien. De zelfstandigheid is zeer broofch,
 „ teder, graauwagtig wit, met de andere
 „ Oppervlakte gemeenlyk Saffraankleurig. Dik-
 „ wils neemt men op deeze *Eschara* Helmswy-
 „ ze belletjes waar, over de Mondjes van
 „ de Celletjes geplaatst en wit, welken bui-
 „ ten twyfel voor Eijerstokken te houden
 „ zyn”.

Uit de Middelländsche Zee komt dit Korst-
 gewas, zo zyn Ed. aanmerkt, dikwils by
 Klompen, die uit Takkige Buizen samenge-
 steld zyn, van welken aart dat gene moet
 zyn geweest, hetwelke GUALTIERI in
 Afbeelding vertoont. Uit de Westindien kom-
 men, behalve verscheiderley Korsten van dit
 Gewas, ook wel Klonten, dikwils grooter
 dan een Vuist, die naar Zwammen of Padde-
 stoelen gelyken, zynde uit ontelbaare Vlie-
 zen en Celletjes samengehoopt. Dergelyke
 Klompen heeft zyn Ed. onder de Versteende
 Koraalen dikwils waargenomen, die men, zegt
 hy, Fungieten noemt, wegens haare Gestal-
 te, zynde met de gevulde Celletjes te samen
 in een zwaarwigtigen Steen overgegaan.

Gebruik. In de Geneeskunde wordt de Spons-Steen
 aan-

zangemerkt dienstig te zyn tegen den Nier-^{VI.}
steen en 't Graveel: ook tegen Knoestgezwel-^{AFDEEL}
len en verharde Klieren. Men laat hem inwen-^{LXIX.}
dig gebruiken. Hy wordt met Wyn, 't zy in^{HOOFD-}
zyn Natuurlyke staat, of tot Kalk gebrand^{STUK}
zynde, ingenomen.

(56) Cellepore met een gegaffeld Koraal,^{LVI.}
dat eenigermaate samengedrukt is, over-^{Cellepora}
end staande, ruuw.^{Pumicosa.}
^{Puimsteen-}
^{Koraal.}
^{Pl. CXXX.}

Zeker Zee-Gewas, dat de Heer PALLAS onder den naam van *Puimsteenagtige Millepore* voorgesteld heeft, is hier met den zelfden bynaam betrokken tot de Celleporen. Ik zal de door den Heer BODDAERT verduitschte benaming van *Puimsteen-Koraal*, dewyl die niet oneigen is, behouden. Het is, naamelyk, eene vooze Steenagtige Stoffe, welke bestaat uit samengehoopte Kloottrondagtige Celletjes, uitwaards met een Mondje gaapende, en, wanneer zy niet afgewreeven zyn, met een aanzienlyk Steenen Puntje onder ieder Celletje gewapend. Dit moet, noodwendig, het Koraal zeer ruuw maaken. De Oppervlakte is

(56) *Cellepora Corallio dichotomo subcompresso erectiusculo* Cabro. *Syst. Nat.* XII. MARSIGL. *Mar.* T. 31. f. 149. ELLIS *Corall.* 75. N. 7. T. 27. fig. f, F. & T. 30. f. d, D. *Millepora Pumicosa*. PALL. *Zoöph.* 157. *Puimsteen-Koraal.* *Lysz der Fländ.* bladz. 317.

O

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. is graauwagtig wit, de zelfstandigheid zeer
 AFDEEL. broofch. Veelyds maakt dit Koraal Knob-
 LXIX. belige Klompen of Korften aan verfeheiderley
 HOOFD- Lighaamen gehegt; doch fomtyds vormt het
 STUK. op zig zelve een Takkig Koraal, dat vry groot
 wordt en dun uitloopt aan de Punten, gelyk
 in de Afbeelding van MARSIGLI; maar ook
 fomtyds de Enden ftomp en verbreed heeft,
 gelyk in een Zee-Gewasje van dit Koraal
 uit myne Verzameling, in Fig. 7, op Plaat
 CXXX, afgebeeld, blykbaar is. Aan het
 * Zie gedagte Kadix-Koraal * zitten veel Klomp-
 bladz. 165. jes en Korstjes aangegroeid van deeze Celle-
 pore.

Uit de Middellandsche Zee komen, zegt de
 Heer PALLAS, groote Klompen van dit Zee-
 Gewas, dat aan de Kusten van Engeland en
 Schotland, aan de Noordzee, niet ongewoon is,
 doch gemeenlyk aldaar Korstagtig voorkomt,
 gelyk uit de Afbeeldingen van den Heer EL-
 LIS blykt. De Heer GUNNERUS, Bifchop
 van Drontheim, heeft het uit de Zee, aan de
 Kust van Noorwegen, bekomen. Het fchynt
 ook in de Indifche Oeeaan te vallen. Men
 vindt 'er dikwils brokjes van aan de Kaapfche
 Zee-Planten, zo de Heer PALLAS aanmerkt,
 die 'er byvoegt, dat PLANCUS allerbest ge-
 handeld heeft van deeze Soort, alleenlyk daar
 in mistastende, dat hy dezelve voor de Bloem-
 * Zie kool van GUALTHIERI, * welke zyne
 bladz. 125. Hertshoornagtige Madreporè (*Madrepora Da-*
 mi-

micornis) zou zyn, gehouden hadt. De gene VI. echter, welke door zyn Ed. op die Soort is AFDEEL. aangehaald, verschilt grootelyks van de gene, LXIX. welke GUALTHIERI Bloemkool (*Brassica* HOOFD- *florida*) noemt. Mooglyk zou het Ruuwe STUK. witagtige Basterd-Koraal van TRIONFETTI hier toe behooren kunnen; doch 't zelve is, volgens de door hem aangehaalde bladzyde van MARSIGLI, op een geheel andere Plaat afgebeeld (*).

Indien dit Zee-Gewasje tevens de *Millepora Arenosa Anglica* is van RAY, dan zal hier ook dat te betrekken zyn, waar van de Heer JUSSEU, in de Verhandelingen van de Koninglyke Akademie der Weetenschappen van Parys spreekt (†), en hetzelfde aldus beschryft:

„ Het is een Steenagtig Samengroeizel, min-
 „ der hard dan 't gene men Madreporo noemt,
 „ en broosch wegens de dunte der Buisjes, uit
 „ welken het samengefteld is. Het hecht zig,
 „ gelyk de voorgaande Zee-Produkten, waar
 „ van ik gesproken heb, aan alle Soorten van
 „ Lighaamen: zynde nu eens als een dun
 „ Plaatje uitgebreid, dan half Kloottrond een
 „ Duim hoog, dan als by kleine Klompjes
 „ Ringswyze gegroeid om de Stammen of
 „ Takken van Zee-Gewasfen. Uit de Zee
 „ , ko.

(*) Te weeten, Pl. XXXV. N. 170, 171, 172.

(†) *Mém. de l'Acad. Royale des Sciences*, de 1742. P. 4056
 Octavo. pag. 299. Quarto.

VI. „ komende is het doorgaans roodagtig van
 AFDEEL „ buiten en van binnen wit of Vleeschkleu-
 LXIX. „ rig. De menigte van Pypjes, daar het uit
 HOOFD- „ bestaat, maakt de Oppervlakte ruuw, en
 STUK. „ deeze Pypjes bevatten ieder een klein
 „ Wormpje of Polypus.

De Poly- „ Om een naauwkeurig Berigt daar van te
 pen daar in, „ geeven, zo zal ik hier melden, wat ik
 „ dienaangaande gezien heb. De Millepore,
 „ in Zeewater gedaan zynde op den bodem
 „ van een Bokaal, schein geheel bedekt te
 „ zyn met Koppen van Polypen, ieder belaa-
 „ den met een Aigret van zeer dunne Hoorn-
 „ tjes, die in de gedaante van een Trech-
 „ ter uitgespreid waren, en allen verdweenen
 „ op den minsten stoot, welken men aan de
 „ Bokaal gaf; wykende als dan ieder Polypus
 „ binnen zyn Buisje. Deeze zelfde Dieren,
 „ eene nacht hun verblyf gehouden hebbende
 „ in het Zeewater, waar mede de Bokaal ge-
 „ vuld was, waren meestendeels uit hunne
 „ Holletjes gegaan. In die staat was derzel-
 „ ver langte, op het Oog, een Linie, de
 „ dikte een agtste van een Linie, en men
 „ telde zeer klaar zestien Hoornen om hun-
 „ nen Kop. De Waarneeming was nog naauw-
 „ keuriger, toen ik my van 't Mikroskoop
 „ bediende, door welks behulp ik zag, dat
 „ hun Lighaam langwerpig en Kegelvormig
 „ was, omringd met een fyn en doorschy-
 „ nend Vlies, door het welke heen men een
 „ Ka-

„ Kanaal befpeurde , waar van het bovenste ^{VI.}
 „ gedeelte , dat gemeenschap hadt met den ^{AFDEEL.}
 „ Mond , schein gevuld te zyn met eene ^{LXIX.}
 „ minder doorfchynende Stoffe dan het on- ^{HOOFD-}
 „ derste gedeelte: een Stoffe die donker geel ^{STUK.}
 „ was van kleur; 't welk my aanleiding gaf
 „ om te vermoeden , dat dit Kanaal wel de
 „ Maag mogt zyn in deeze Dieren. Alzo het
 „ Zeewater ras bederft , en dit niet ruim
 „ twee of drie Dagen daar in gebleeven was,
 „ zonder een Reuk aan te neemen , die ge-
 „ meenlyk een bewys is van Rotting; zo
 „ verlieten alle de Polypen haare Pypjes , en
 „ vielen zonder beweeging uitgetrekt op
 „ den bodem van het Glas.”

Deeze Steenige Overkorsting wordt dikwils gevonden (zegt de Heer ELLIS) op het Sikkel-Korallyn , by onregelmaatige Klompjes , vertoonende zig als wit Zand , dat vast te famen gevoegd is en vereenigd: doch , door het Mikroskoop , schynt dezelve te bestaan uit oneindig veel kleine ronde Celletjes , niet regulier gepiaatst , maar zodanig , dat de ronde Ingangen der Cellerjes aan de buitenzyde zichtbaar zyn , en dus vertoont het zig , door 't Mikroskoop gezien , gelykerwys de Paimsteen.

(57) *Cellepore met rondagtig samengehoopte* ^{LXVII.}
^{*Cellepore*}
Ey-Ferrucosia ^{Wiatige.}

(57) *Cellepora Cellulis subrotundo-glomeratis ovatis*, Ore
 O 1 sub-

VI.
AFDEEL.
LXIX.
HOOFD-
STUK.

*Eyvormige Celletjes, die den Mond eeni-
germaate drietandig hebben.*

Deeze Soort komt voor op het Wier en andere dingen in de Middellandsche Zee, zegt LINNÆUS, en voegt 'er by, dat een feherpziend Oog vereischt wordt om de Mondjes van de Pypjes in dit Koraal, 't welk een witte Kluwen maakt, waar te neemen. Zyn Ed. twyfelt, of daar toe ook de *Eschara Annularis* van PALLAS te betrekken zy, welke deeze Heer nergens dan aan de Steeltjes van de Kaapsche Zee-Planten, die men thans menigvuldig krygt, waargenomen hadt, alwaar zy Ringswyze om de Steeltjes zit. De Celletjes zyn Cylinderagtig, aan den Top open, en hebben een Wrat aan ieder zyde van haar Mondje. Zie daar de reden van den bynaam. Op myne Kaapsche Zee-Planten vind ik Tatteragtige aangroezels met dergelyke Celletjes of Knobbeltjes, waar van eenigen open zyn, bezet. Voorheen hadt onze Ridder daar toe een Pypagtig Korstgewasje van den Heer ELLIS t'huis gebragt, dat paarsch is van kleur. Dit bestaat uit Ringswyze ryën van zeer kleine en byna evenwydige Pypjes, die half doorschynende zyn, om-

rin-

subtridentato. *Syst. Nat.* XII. Tubipora Verrucosa. *Syst. Nat.* X p. 789. *Eschara Annularis*. PALL. *Zoöph.* 13. *Lyc. der Planten* bl. 59.

ringende het Zee-Ruy en de getande Korallijnen. VI.
AFDEEL.
LXIX.

(58) *Cellepore met verhevenronde Celletjes, die de Mondjes zeventandig hebben.* HOOFD-
STUK.
LVIII.
Cellepora Ciliata.
Haarige.

De bynaam, Haarige of Ooghaarige, is van den Heer PALLAS afkomstig, die denzelven gegeven heeft aan eene Soort van *Eschara*, welke Korsten maakt op de Klippen, die Steenagtig zyn en plat, bestaande uit Celletjes, die weinig verhevenrond zyn, maar zeer ruuw, en het Mondje gerand hebben, niet alleen, maar ook bezet met zeven Haaragtige Puntjes. Zy komt voor op die plaatsen van de Middellandsche Zee, daar het Koraal groeit, of ook op Zee-Planten aan de Kust van Engeland, en op de Westindische Koraalgewassen.

(59) *Cellepore met byna Klootronde doorschynende Celletjes, die het Mondje eenvoudig en scheef hebben.* LIX.
Cellepora Hyalina.
Glasagtige
Cellepore.

Op de onderkant van de Lederagtige Mil-
le-

(58) *Cellepora Cellulis convexis, Ore septemdentato. Syst. Nat. XII. Eschara ciliata. PALL. Zoöph. 6. Lyst der Plantd. bl. 47.*

(59) *Cellepora Cellulis subglobosis diaphanis, Ore obliquo simplici. Syst. Nat. XII.*

O 4

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. lepora, of van het Leder-Koraal, komt de-
 AFDEEL. ze Soort, zegt LINNÆUS, menigvuldig
 LXIX. voor, in de Oceaan. De Celletjes zyn dicht
 HOOFD. aan elkander op eene Vlake gefchikt, en
 STUK. hebben het Mondje naauwlyks gerand, zel-
 den in de Top van't Celletje, dikwils fcheef,
 dat is meer over de ééne zyde dan over de
 andere.

LXX. HOOFDSTUK.

*De Eigenschappen der DIERPLANTEN en
 PLANTDIEREN in 't algemeen, hunne
 Onderscheiding, Rangfchikking en Kenmer-
 ken der Geflagten.*

Ik heb bevoorens aangemerkt, dat LIN-
 NÆUS van de Steenagtige Zec-Gewas-
 fen de anderen afgezonderd heeft, en ge-
 plaatst in de Vyfde Rang, onder den naam
 van *Zoöphy'a*, dat is DIERPLANTEN of
 PLANTDIEREN. Thans gevorderd zynde
 tot de befchryving van deeze Schepzelen,
 waar mede het Ryk der Dieren beflooten
 wordt, zo zal ik wat omftandiger behooren
 te fpreken van derzelven Eigenschappen in
 't algemeen. In de eerfte plaats geef ik hier
 de beknopte bepaaling op, van onzen Rid-
 der, die woordelyk dus fpreekt.

„ De

„ De *Zoöphyta* zyn niet, gelykerwys de ^{VI.}
 „ *Lithophyta*, autheuren van hunne Schaal of ^{AFDEEL.}
 „ Stam, maar de Schaal van hun. De Stam- ^{LXX.}
 „ men, naamelyk, zyn waare Planten, die ^{HOOFD-}
 „ door Gestaltewisfeling overgaan in bezielde ^{STUK.}
 „ Bloemen, (waare Diertjes,) famengesteld ^{Bepaaling.}
 „ uit Werktuigen der Voortteeling en Midde-
 „ len ter beweging; op dat zy de beweging,
 „ die zy van buiten niet hebben, van zig zelf
 „ mogen bekomen”.

’t Is blykbaar, dat deeze bepaling niet be- ^{verschil}
 trekkelyk zy tot alle Geflagten van deezen ^{van Dier-}
 Rang, maar alleenlyk tot die genen, welke ^{planten en}
 men anders Zee-Gewassen noemt, gelyk de ^{Plantdic-}
 Koraaalen, Zee-Heesters, Alcyoniën, Spon- ^{ten.}
 fen, Korallynen, enz. De Polypen, Zee-
 Pennen en dergelyken, op ’t end van deezen
 Rang geplaatst, hebben eene uitwendige be-
 weeging of beweegen het geheele Lighaam,
 gelyk andere Dieren; zy loopen, zwemmen en
 wat dies meer is. Gedagte Zee-Gewassen, in
 tegendeel, zitten op een Grondstuk vast en
 beweegen zig, zo veel wy weeten, niet; maar
 de Diertjes, die in hunne zelfftandigheid of
 in de Schors woonen, komen ’er uit te voor-
 fchyn, spreiden hunne Armen uit en trekken
 dezelve weder in, geevende dus alle blyken
 van een Dierlyk Leven. Ik noem derhalve
 deeze laaften DIERPLANTEN, als Planten
 met een Dierlyk Leven begaafd, en spaar de

VI. benaaming van PLANTDIEREN, als Dieren
 AFDEEL. die eenige Eigenschappen der Planten hebben,
 LXX. voor de Polypen, Zee-Pennen, Lintwor-
 HOOFD- men, enz.
 STUK.

Plantdie- Wat de Ouden door *Zoöphyta* verstaan heb-
 ren by de ben leert ons ALDROVANDUS, die een ge-
 Ouden heel Boek, dat het laatste is van zyne be-
 war, schryving der Dieren, geschreeven heeft over
 dezee Schepzelen. „ Die (zegt hy), welke
 „ noch den aart hebben van Dieren, noch
 „ van Boomen of Planten, maar als tusschen
 „ beiden dobberen, voeren by de Grieken
 „ den naam van *Zoóφυτα*. Wy kunnen 'er,
 „ in 't Latyn, geen naam aan geeven, ten
 „ ware men dezelve *Plantanimés* of *Planta-*
 „ *nimalia* mogt noemen. Zodanigen zyn de
 „ Zee-Netels, Zee-Blaazen, Zee-Schaften,
 „ Zee-Longen, en veele anderen; by welken
 „ sommigen de Sponzen tellen, die wy plaat-
 „ zen zullen onder de onvolmaakte Planten”.
 Gedagte Zee-Netels, Zee-Blaazen, enz.
 worden thans als Dieren aangemerkt, en zyn
 reeds onder de *Mollusca* beschreeven*, Ter-
 * Zie het wyl ook de Ouden alle de op een Grondsteun
 XIV. vastgegroeide Zee-Gewassen tot de Planten
 STUK. betrokken, gelyk wy gezien hebben †, zo
 † Bladz. bleef 'er, volgens hunne Stelling, thans wei-
 2. enz. nig voor Dierplanten of Plantdieren over.

DODONÆUS hadt de Sponzen en Alcyo-
 niën nog als zodanig aangemerkt †, doch
 † Zie de
 bladz. 3.

de Kruidkundigen eigenden zig naderhand, VI.
 met **TOURNEFORT**, ook die Zee-Schepze- AFDEEL.
 len toe. Zy hadden de Natuur nog niet ge- LXX.
 noegzaam nagespoord; gelyk uit de Waar- HOOFD-
 neemingen der volgende Onderzoekeren ge- STUK.
 bleeken is. Dit maakte, dat **RUMPHIUS**
 zig in verwarring bevondt, over de Natuur
 der Schepzelen in de Zee voorkomende, wel-
 ken hy niet wist, of zy tot Dieren, Planten
 of Mineraalen, te betrekken waren. „ Hier
 „, loopen, (zegt die Authcur,) leevende,
 „, groeiende en mineraale dingen alle onder
 „, malkander, maakende Planten die leven,
 „, Starren die groeiën en Dieren die de Plan-
 „, ten nabootzen”. Dit maakte ook, om zulks
 in 't voorbygaan te zeggen, dat de groote
REAUMUR de groeiing van het Koraal eerst
 Plantaartig, toen Steenagtig en eindelyk als
 Dierlyk of met een Dierlyk Leven bedeed,
 aanmerkte. Deeze twyfeling, om kort te
 gaan, herschiep de Bloemen van **MARSIGLI**
 in de Polypen van **PEYSSONEL**!

De meesten evenwel hielden de Zee-Gewas-
 fen alleenlyk voor Nesten, Wooningen of ^{Wat by}
 Steunzels van Diertjes, tot dat **DONATI** het ^{de Heden-}
 Koraal verklaarde voor een Dierplant of Plant- ^{daagfchen.]}
 dier. Ik heb zyne Woorden hier voor ge-
 boekt *. De Madreporen hadt **IMPERA-**
TUS reeds aangemerkt, deel te hebben aan ^{* Bladz.}
 het Dierlyk Leven, en de Sponfen erkende ^{23.}
 hy met Gevoel begaafd te zyn. De Engelfch-
 man,

VI. man, LUID, zeer naauwkeurig onderzoek in
 AFDEEL. 't werk stellende op zeker klein Buisagtig
 LXX. Zee-Gewasje, kwam daar door tot het ver-
 HOOFD. moeden, dat men 't zelve moest betrekken
 STUK. tot het Geslagt der *Zoöphyta*. Op die zelfde
 manier vondt zig ook de Heer ELLIS ge-
 noodzaakt, om het denkbeeld van DONATI,
 dat de meeste Korallynen Dierplanten zyn,
 't welk door zyne Waarneemingen bevestigd
 werdt, toe te vallen*.

* Zie
 bladz. 99.

De Heer Doktor BASTER leverde, gelyk
 † bladz. gezegd is †, een Vertoog over de Plantdieren
 of Dierplanten, aan de Koninglyke Societeit
 van Londen, dat in derzelver Verhandelin-
 gen, op 't jaar 1761, is geplaatst. Hier ver-
 haalt zyn Ed., dat zyne twyfeling, in het
 erkennen van de Dierlyke natuur der Koral-
 lynen, grootelyks was opgehelder, door het
 gene LINNÆUS, in de Tiende Uitgaave van
 zyn Samenstel der Natuur, aangaande de
Zoöphyta gezegd hadt: te weten. „ Het
 „ zyn samengestelde Diertjes, op den twee-
 „ sprong van het Ryk der Dieren en Plan-
 „ ten geplaatst, waar van de meesten gewor-
 „ teld zynde Steelen schieten, hun Leven
 „ vermenigvuldigende door Takken, afvallen-
 „ de Knoppen en door eene Gestaltewisfeling
 „ van bezielde Bloemen, die zig van zelf be-
 „ weegen, en overgaan in Zaaddraagende
 „ Doosjes. Even als of de Planten Plant-
 „ dieren waren, zonder Gevoel en Bewee-
 „ ging 2

„ging, en de Plantdieren waare Planten, VI.
 „maar met een Zenuwgestel, het Werktuig AFDEEL.
 „van Gevoel en Beweeging, voorzien.” LXX.
 „ Hoord: STUK.

Dan merkt de Heer BASTER aan, dat LEIBNITZ reeds voorzegt hadt, hoe 'er t'eeniger tyd Lighaamen gevonden zouden worden, die men met gelyk Regt tot de Planten en Dieren betrekken kon; als zynde al het geschapene, op eene onafgebrokene manier, aan één geschakeld. De bepalingen, welken zyn Ed. vervolgens van Planten en Dieren geeft, oordeelt hy in één Lighaam te kunnen samengevoegd worden, en, om te verklaaren, hoe zulks in de Korallynen (*Sertularia*) weezentlyk plaats heeft, spreek zyn Ed. aldus (*).

„Indien gy met genoegzaame oplettend- Hunne
 „heid overweegt, wát door den zeer geleer- manier van
 „den DONATI aangaande den oorsprong der Groeiing,
 „Koraalen, en door my zelf van het grootste volgens
 „stap van Polypen in de *Tubularia*, weleer BASTER.
 „gezegd is, zult gy volkomen overtuigd
 „zyn, dat daar in, van het eerste begin af,
 „volstrekt eene Plantaartige groeiing plaats
 „heeft. Het blykt, inderdaad, dat deeze
 „Eytjes, gelykerwys tedere Knopjes, gelyk
 „nieuwe Leedjes, uit het Moederlyk Lighaam
 „uitbotten, naderhand grooter worden, op
 „ de

(*) In het gedagte Latynsche Vertoog of Verhandeling de *Zoöphytis*, *Phil. Transact.* Vol. LII, p. 173.

VI. „ de manier van Takjes aangroeijen , en eijns
 AFDEEL. „ delyk , tot rypheid gekomen zynde , afval-
 I.XX. „ len , en , wanneer zy een Steen , Schulp , of
 HOOFD- „ eenig ander hard Lighaam aantreffen , of
 STUK. „ door de Lymige Korst , waar mede zy be-
 „ kleed zyn , of door de oneffenheid zelve
 „ van het Lighaam , zo lang daar aan kleeven ,
 „ tot dat de Jongen uitgekomen zyn.

„ De enkele Schaal van dit Eytje is , in-
 „ dien men dus mag spreekken , eigentlyk van
 „ natuure *Plantaartig* , en geeft , even als an-
 „ dere Zaaden , eenige kleine Worteltjes op
 „ zyde uit , waar mede zy aangehecht blyft ,
 „ groeiende in 't eerst met korte Leedjes.
 „ Het binnenste van dit Ey , daarentegen , is
 „ *Dierlyk* , en groeit te gelyk met de Plant-
 „ aartige Schaal , op even de zelfde manier ,
 „ en in gelyken tyd ; het spreidt zig in Takjes
 „ uit , welken al vervolgens andere Bloemen
 „ of Polypen uitgeeven , die wederom haar
 „ Zaaden of Eytjes , naar dat men ze wil noe-
 „ men , op haaren tyd voortbrengen.”

Dan zulks door Waarneemingen op het
 Denneboomagtige Korallyn met Afbeeldingen
 opgehelderd hebbende , vervolgt zyn Ed. en
 zegt. „ Hier uit blykt , op welke manier de
 „ Stam van een Plantdier , gelykerwys ande-
 „ re Planten , in hoogte en dikte kan toenee-
 „ men. Dezelve groeit , op even de zelfde wy-
 „ ze als zy , in langte uit , en wordt dikker.

Het

- „ Het enkele Merg, daar midden in, is Dier- VI.
 „ lyk. AFDEEL.
 „ Zien wy niet, hoe het onvermengde fy- LXX.
 „ ne Zilver als Boompjes, Takswyze, door HOOFD-
 „ de zelfftandigheid van den Steen in de My- STUK.
 „ nen gegroeid is? Hoe veel te meer kan een
 „ Dier, als by Takfchietingen, in een Plant
 „ opgroeijen? Hier uit blykt tevens dat een
 „ iegelyk *Zoöphyton*, uit zyn Zaad of Eytje
 „ gebooren, zo lang het leeft altyd groeijen
 „ kan”.

De Gevolgen, welken de Heer BASTER hier uit getrokken heeft, zyn reeds voorgesteld *. Ik merk in 't byzonder aan, dat zyn * Bladz.
 Ed. hier niet anders dan de *Zoöphyta* die een 53, enz.
 Wortel hebben, en overzulks alleenlyk de Zee-Gewasfen zogenaamd, of *Dierplanten*, bedoele. Het is ook moeielyk algemeene Eigenschappen op te geeven van alle de Geslagten, welken LINNÆUS in deeze zyne Vyfde Rang geplaatst heeft. Die Schepzels, welke de laatste Geslagten bekleeden, gelyk de Polypen, Zee-Pennen, Lintwormen en Klootdiertjes, schynen grootelyks van de Koraalen, Zee-Heesters, Korallynen, Alcyoniën, Sponfen, te verschillen. Het zyn Dieren, die, niettegenstaande een vrye beweeging, iets met de Planten overeenkomstigs hebben, en dus kan men dezelve te regt *Plantdieren* noemen. Ik zal daar van in 't vervolg spreekken.

Gelyk nu de Heer BASTER de *Zoöphyta* in Verdeeling
 van
 CN-PALLAS.

VI. enger paalen schynt te besluiten dan onze Rid-
 AFDEEL. der, heeft de Heer PALLAS, in tegendeel,
 LXX. deezzen Rang veel verder uitgebreid, doordien
 HOOFD- zelfs de Steenagtige Zee-Gewassen, welken
 STUK. LINNÆUS *Lithophyta* tytelt, daar in begre-
 pen worden (*). Zyn Ed. heeft dezelve ook
 op een geheel andere manier geschikt, werpen-
 de de gedagte Plantdieren door de Dierplanten
 heen, op de volgende manier:

1.	Geflagt <i>Hydra.</i>	dat is, Polypus.
2.	<i>Eschara.</i>	Korstgewas.
3.	<i>Cellularia.</i>	Cel-Korallyn.
4.	<i>Tubularia.</i>	Pyp-Korallyn.
5.	<i>Brachionus.</i>	Bastaard-Polypus.
6.	<i>Sertularia.</i>	Blaas-Korallyn.
7.	<i>Gorgonia.</i>	Zee-Heester.
8.	<i>Antipathes.</i>	Zee-Boom.
9.	<i>Isis.</i>	Edel Koraal.
10.	<i>Millepora.</i>	Kalk-Koraal.
11.	<i>Madrepora.</i>	Sterre-Koraal.
12.	<i>Tubipora.</i>	Orgel-Koraal.
13.	<i>Alcyonium.</i>	Aleyonie.
14.	<i>Pennatula.</i>	Zee-Pen.
15.	<i>Spongia.</i>	Spons.

Twyfelagtige Geflagten:

1.	<i>Tenia.</i>	Lintworm.
2.	<i>Volvox.</i>	Klootdiertje.
3.	<i>Corallina.</i>	Koraalmos.

De

(*) *Elencbus Zoöphytorum*, Hagz 1766.

De Vergelyking, welke de Heer PALLAS VI.
 van deeze Schepzelen met de Dieren en Plan- AFDEEL-
 ten maakt, kan eenigermate strekken om een I.XX.
 algemeene Schets te geeven van derzelve HOOFD-
 Eigenschappen. Zie hier, hoe hy dienaangaan- STUK.
 de spreekt. „Eerst komen de Pyp-Korally- Vergely-
 „nen (*Tubularia*) voort, die grootelyks king met
 „maagschapt zyn met de Wormbuisjes (*Ser- de Dieren
 „pulæ*), zynde buiten twyfel tot de Dieren en Planten;
 „te betrekken, welke een minder eenvoudig
 „maakzel en onderscheiden Ingewanden, in
 „sommige Soorten evenwel een Plantaartige
 „Gestalte en aangroeiing vertoonen, en Eyt-
 „jes, als een Soort van Vrugten, uitwendig
 „voortbrengen. Dan geeven wy agt op de
 „*Polypen*, die geheel uit een éénslagtig, zeer
 „levendig en vlug, Dierlyk Merg bestaan, en
 „waar van ieder Stukje, daar menze in ver-
 „deelt, weder aangroeit tot een volmaakt
 „Dier, dat leeft, loopt en eet, en niettemin,
 „op de manier der Planten, Botten uitschiet
 „van Jongen, die ryp geworden afvallen;
 „stervende eindelyk, wanneer zy een Eytje,
 „naar een Vrugt gelykende, hebben voortge-
 „bragt. Hier aan volgen de meeste *Basterd-*
 „*Polypen* en Knopdraagende *Korallynen*, die
 „door haare Takkige Gestalte meer gelyken
 „naar Planten, En van welken sommige Soor-
 „ten, op eene Plantaartige manier, haar eigen
 „Vrugtmaaking hebben, brengende Eijerleg-
 „gende *Polypen* voort, die van onvrugtbaare

P

23 Voed.

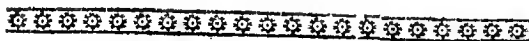
VI. „ Voedsters, door de Takken verspreid, ver-
 AFDEEL. „ schillen. In de *Zeeboomen* zien wy ook een
 LXX. „ Soort van Vrugtmaaking, en derzelver, zo
 HOOFD- „ wel, als der *Edele Koraalen* en *Zee-Heeste-*
 STUK. „ *ren*, Plantaartige Gestalte en manier van
 „ Groeijing, terwyl zy, even als het Ge-
 „ boomte, een tweederleye, een Houtige en
 „ Schorsagtige zelfstandigheid, hebben. Ook
 „ blykt ons de overeenkomst van alle deeze
 „ Dierplanten, inzonderheid met het Zee-
 „ Ruy (*Fucus*) en Longe-Mos (*Lichen*),
 „ alzo zy, gelyk dezelve, niet door Wor-
 „ tels gevoed worden, (welke zy niet heb-
 „ ben, zynde maar met een platten Grond-
 „ steun aangehecht,) maar dat zy met haar
 „ geheele Oppervlakte het Voedzel uit het
 „ Element, 't welk haar omringt, inzuigen:
 „ met dit onderscheid alleen, dat in plaats
 „ van enkele Poren, die 'er in de gedagte
 „ Planten zyn, de Dierplanten gevoed wor-
 „ den door de Mondjes van ontelbaare Poly-
 „ pen, die overal Bloemswyze uitbotten, en
 „ door SHAW niet kwaalyk by Worteltjes
 „ vergeleeken zyn, doch welke in de *Edele*
 „ *Koraalen*, *Zee-Heesters* en *Alcyoniën*, tevens
 „ het werk van Bloemen verrigten, doordien
 „ zy, in de binnenste schuulhoeken van de
 „ Celltjes, welken zy bestaan, Eytjes voort-
 „ brengen. Dus zou ook de *Lintworm*, die
 „ veel gelykt naar een gewrichten Darm, en
 „ binnen de ouder Leedjes van het andere
 „ „ End

53 End Eytjes baart , vergeleeken kunnen VI.
 53 worden by de Darmagtige Flap , in de AFDEEL:
 53 Slooten groeiende , welke binnen de in- LXX:
 53 wendige Cellerjes haare Eytjes voortbrengt. HOOFD:
 53 Ook zou men het allereenvoudigst *Kloot-* STUK:
 53 *diertje* , zweemeride naar een Blaas vol
 53 Jongen , gelyk kunnen steilen met de aller-
 53 beknoptste en onvolmaakste Plantgewassen ,
 53 de onderaardsche Bovisten , die door haare
 53 geheele Oppervlakte Voedzel intrekken ;
 53 en van welken , ryp geworden , het geheele
 53 Metg in Zaad verstuift. Het Dierlyke
 53 Leven , eindelyk , dat in de *Alcyoniën*
 53 flauw is , in de *Sponsen* byna geheel uit-
 53 gedooft , en de zeer eenvoudige ; ja , op
 53 dat ik zo spreek , eenflagtige Werktuig-
 53 lyke Structuur , baant een gereeden over-
 53 gang van dezelve tot de Zwammen en
 53 Paddestoelen".

Dit gebruikt dan de Heer PALLAS verder tot bevestiging , dat de Natuur , gelyk LINNÉUS beweerde hadt , geene Sprongen maakt , maar dat al het Geschapene zodanig aan één gefchakeld is , dat , daar het ééne ophoudt , het andere aanvang neemt. Zulks heeft LINNÉUS ook , gelyk ik meermaalen aangemerkt heb , wel in 't Oog gehouden. Hierom de *Amphibia* geplaatst tuschen de Vogels en Vischen , en zo veele , die men gemeenlyk Vischen noemt , tot de *Amphibia* betrokken. Hierom de Klasse der Vischen , in de voorig-

VI. Uitgaave, beslooten met het Zee-Draakje, dat
 AFDEEL. weinig van de Insekten, die daar op volgen,
 LXX. verschilt. Hierom, eindelyk, het Ryk der
 HOOFD. Dieren ge-eindigd met die genen, welke het
 STUK. allerminste van het Dierlyke Leven hebben,
 en naast komen aan de Planten.

De Heer DONATI heeft deeze aan- een-
 schakeling van de Werken der Natuur zeer
 sterk gedreeven, en gaat, derhalve, in zyne
 Schets van eene Natuurlyke Historie der Adri-
 atische Zee, van de Zee-Planten, die Bloem
 en Vruchten draagen, eerst over tot die Zee-
 Gewassen, *Polypiers* genaamd, welke als Nes-
 ten zyn van Polypen of Diertjes, die zig op
 dezelve als Bloemen vertoonen: dan komt hy
 tot

ORDO QUINTUS.

*Animalia composita, efflorescentia more
 Vegetabilium.*

ZOOPHYTA.

Quae alicubi fixata sunt.

340. *ISIS. Stirps Lapidea.*
 341. *GORGONIA. Stirps subcornea.*
 342. *ALCYONIUM. Stirps suberosa.*

tot die Zee-Gewassen, welke in hunne geheele Zelfstandigheid een Dierlyk Leven hebben, gelyk de Alcyoniën en Sponzen, noemende dezelven Dierplanten, *Zoöphyta*, en eindelyk tot de genen die beweeglyk zyn, onder den naam van *Phytozoa* of Plantdieren.

VI.
AFDEEL.
LXX.
HOOFD-
STUK.

Omtrent op dergelyke manier is de Verdeeling van LINNÆUS geschikt, gelyk hier volgt: mids dat ik ook aan de eerste Onderdeeling, van zyn Ed. gemaakt, den naam van DIERPLANTEN geef, om dat het-Lighaamen zyn in de gedaante van Planten, die een Dierlyk Leven hebben: en de andere Onderdeeling begryp onder den naam van PLANTDIEREN, als Dieren zynde van eene Plantaartige natuur.

V Y F D E R A N G.

Samengefelde Dieren, die uitbotten op de manier der Planten.

D I E R P L A N T E N.

Die ergens aan vastgehecht zyn.

340. EDEL KORAAAL. 't Gewas Steenagtig.
 341. ZEE-HEESTER. 't Gewas naar Hoorn gelykende.
 342. ALCYONIE. 't Gewas Kurkagtig.

P 3

343.

- VI.
AFDEEL.
LXX.
HOOFD-
STUK.
343. SPONGIA. *Stirps Stuposa.*
 344. FLUSTRA. *Stirps Porosissima.*
 345. TUBULARIA. *Stirps Fistulosa.*
 346. CORALLINA. *Stirps Articulis Filiformibus Calcareis.*
 347. SERTULARIA. *Stirps Articulis Filiformibus Fibrosis.*
 348. VORTICELLA. *Stirps Articulis Fibrosis Gelatinosis.*

PHYTOZOA.

Quæ moventur de loco in locum.

349. HYDRA. *Os terminale cinctum Tentaculis.*
 350. PENNATULA. *Liberum Caulescens, Penniforme, margine Sobolifero.*
 351. TÆNIA. *Liberum Articulatum Moniforme.*
 352. VOLVOX. *Liberum subrotundum Sobole nidulante.*
 353. FURIA. *Liberum Lineare retrorsum Aculeatum.*
 354. CHAOS. *Liberum redivivum metamorphum in Vegetante.*

343. SPONS. 't Gewas Vlokkig.
344. KORSTGEWAS. 't Gewas met ontelbare Gaatjes.
345. PYPGEWAS. 't Gewas uit Pypjes bestaande
346. KORAALMOS. 't Gewas met gekettingde Kalkagtige Leedjes.
347. KORALLYN. 't Gewas met gekettingde Vezelagtige Leedjes.
348. BASTERD-POLYPUS. 't Gewas met Vezelagtige Leedjes, uit Lil bestaande.

VI.
AFDEEL.
LXX.
HOOFD-
STUK.

PLANTDIEREN.

Die zig bewegende verplaatzen.

349. POLYPUS. Een Mond aan 't End, met Voelers omgeven.
350. ZEE-PEN. Een vry Lighaam, dat gesteed is, als een Schryfpen, en uit den Rand jongt.
351. LINTWORM. Een vry Lighaam met Leedjes, als een Juweelen Halsketting.
352. KLOOTDIERTJE. Een vry Lighaam, dat rondagtig is, en een Nest van Jongen.
353. DOLLE WORM. Een vry Lighaam, lang en dun, agterwaards gedoornd.
354. CHAOS. Een vry Lighaam, dat herleeft, en door Verandering overgaat in een Plantgewas.

VI.
AFDEEL.
LXXI.
HOOFD-
STUK.

LXXI. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt der EDELE KORAALEN, waar in het Konings-Koraal, de Leedjes - Koraaalen, en het zo vermaarde Bloedkoraal, vervat zyn.

Naam.

De reden, dat LINNÆUS hier den naam van een Heidensche Godin aan de eigentlyke Koraaalen gegeven heeft, is duister. *Isis* werdt by de Egyptenaaren aanbedden. Sommigen willen, dat zy *Ceres*, de Godin van den Koornbouw; anderen dat zy de Aarde of de Maan; anderen, eindelyk, dat zy *Pallas* of *Minerva*, het Orakel der Geleerden, daar mede bedoeld hebben. Hoe 't zy, *Isis* hadt het gebruik van Vlas, tot Linnen Kleederen, eerst in trein gebragt. Haare Priesters onthielden zig van Varkens- en Schaapen - Vleesch, zy gebruikten ook geen Zout tot de Spyzen, om hunne Kuifschheid niet te bezoedelen. Dit laatste zal mooglyk aanleiding gegeven hebben tot het gebruiken van deezen Geslagtnaam, om de zuiverheid uit te drukken van die Zee - Schepzelen, welken ik hier voorstel onder den naam van EDELE KORAALEN.

Het woord Koraal, naamelyk, wordt, gelyk wy gezien hebben, aan de Steenagtige Zee-

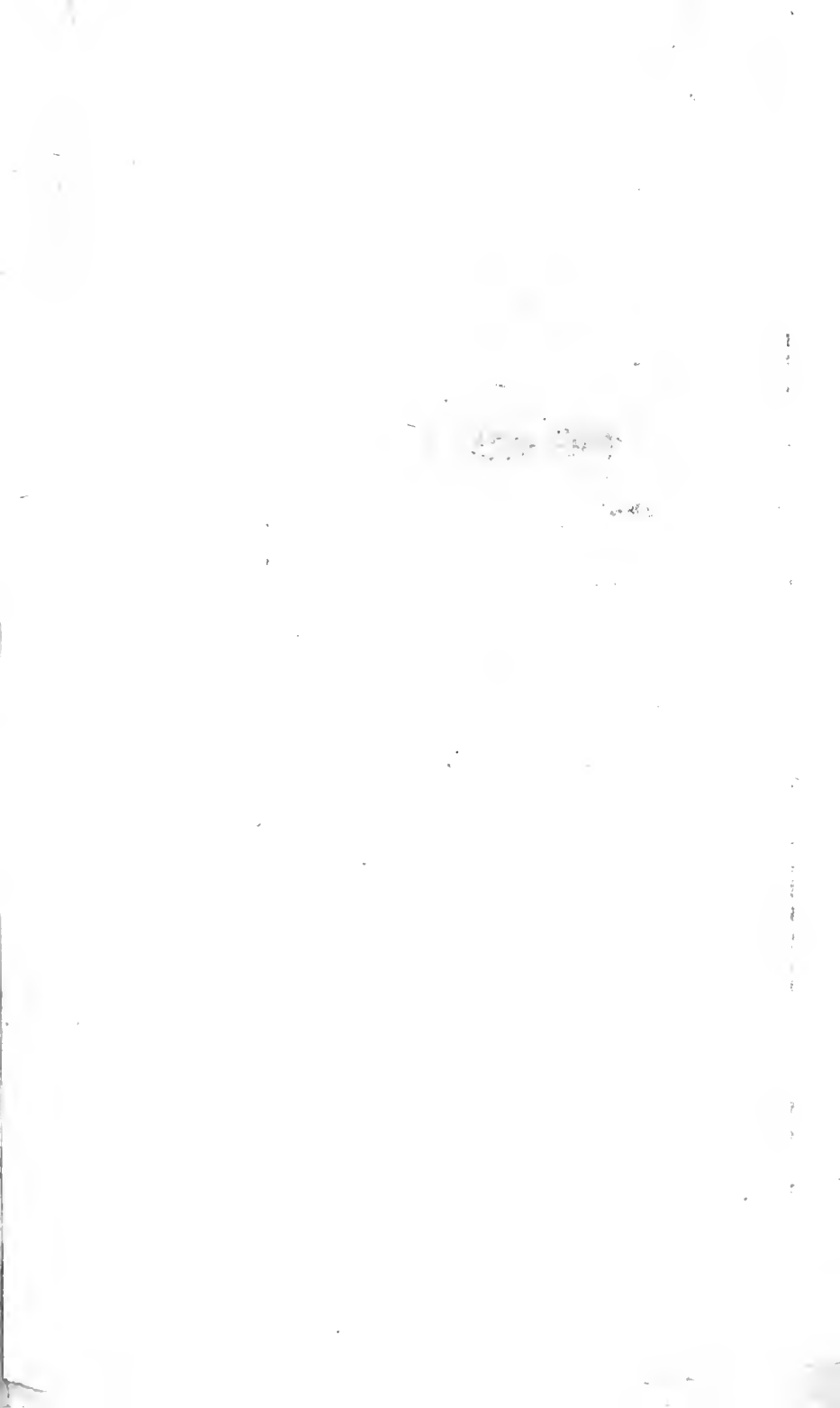

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

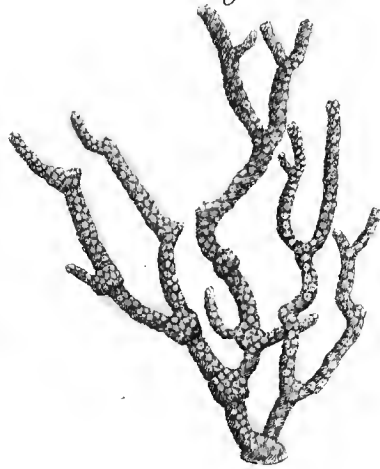

Fig. 4.

Zee-Gewasfen in 't algemeen gegeven. De **VI.**
 Madreporen, die 'er het gros van uitmaaken, **AFDEEL.**
 noemt men Sterre-Koraalen; onder de Mille- **LXXI.**
 poren heeft men Lint-, Kant, Net-, Leder- **HOOFD.**
 Kalk- en andere Koraalen. Met reden mogt **STUK.**
 ik derhalve dit Geslagt van Koraalen, waar
 onder de meesten zeer fraay, en zo wel in
 de Indiën als hier te Lande in veel agting
 zyn, van de overigen uitmonfteren door een
 den *Edelen* naam:

De Kenmerken, die onze Ridder opgeeft, **Kenmer-**
 zyn, dat het een Geworteld Gewas is, **ken.** van
 Steenagtige zelfftandigheid, onbuigzaam en
 dikwils uit Leedjes bestaande: welks Bloemen
 Polypen zyn, die op de zyden der Takjes
 uitkomen, en zig aldaar uitbreiden. Dit,
 echter, is niet in alle de Soorten van dit Ge-
 slaght waargenomen, en de zelfftandigheid
 kan niet eigentlyk Steenig genoemd worden,
 dan in het Bloedkoraal alleen. Zy is, in de
 anderen, veeleer Kraakbeenig of als van
 Hoorn en eenigermaate buigzaam: ja in som-
 migen zeer voos, als Puimsteen. Ik zou,
 derhalve, de Zee-Gewasfen van dit Geslagt
 Boomagtig getakt noemen, zonder blykbaar-
 re Gaatjes, 't welk evenwel ook niet zonde-
 der uitzondering aan te neemen is.

Het begrypt zes Soorten, waar van de **Soorten**
 eerste is het gene men Konings-Koraal noemt,
 de tweede en derde worden Leedjes-Koraal,
 de laatste Bloedkoraal geheten.

VI.
AFDEEL.
LXXI.
HOOFD-
STUK.

(1) Edel Koraal, met gestreepte Leedjes, die door dunner tusschen-Leedjes aan elkan- der gevoegd zyn.

I.
Ifis.
Hippuris,
Konings-
Koraal.

Dat de naam van *Konings-Koraal* aan dit Zee-Gewas, wegens de ongemeene agting, welke het in Oostindie heeft, gegeven zy, is buiten twyfel. Het bekleedt derhalve, te regt, de eerste plaats onder de Edele Koraa- len. Het valt in de Oost en West, de Middellandsche en de Noordzee, doch zyne voor aamste Geboorteplaats schynt Oostin- die te zyn. CLUSIUS hadt het *Hippuris Saxea* getyeld, en hier van is de bynaam ontleend, die zo veel zegt als Paardestaart. De Kruidkundigen noemden het *Corallum geni- culatum album*, in navolging van IMPERA- TUS, die het *Corallum articulatum* geheten hadt, en daarom geeven sommigen 'er den naam van Leedjes-Koraal aan, welke eigent- lyk tot de volgende Soorten behoort. GUAL-

THIERI

(1) *Ifis Stirpe Corallina, Articulis striatis, Geniculis ar- renuatis. Faun. Succ., 2220. Sertularia ramosissima Articulis sulcatis. Hort. Cliff. 430. Mus. Tesin., 118. Hippuris Saxea. CLUS. Exot., 124. BAUH. Hist. III. p. 783. BESL. Mus. 78. T. 23. OLEAR. Mus. 76. T. 35. f. 4. Accar- barium album. RUMPH. Amb. VI. p. 228. T. 84. Litho- phyton articulatum internodiis striatum &c. GUALTH. Test. Tab. 7. versâ. EDW. Av. T. 93. SEB. Kab. T. 110. f. 1, 2. PALL. Zoöpb., 145. Konings-Koraal. Lyst der Plantê. bl. 292.*

THIERI noemt het *Lithophyton*, en LIN- VI.
 NÆUS hadt het, voorheen, tot de *Sertulariæ* AFDEEL.
 betrokken. RUMPHIUS noemt hetzelfde 't HOOFD- LXXI.
 witte *Accarbaar*, zeggende dat men 't in Ma- STUK.
 leitfeh noemt *Kalbahaar pute parampuan*, om *Konings-
 Koraal.*
 dat het voor 't Wyfje gehouden wordt van
 de ongetakte of Palmbies, die echter groote-
 lyks daar van verschilt.

Het Konings-Koraal fchynt deels tot de
 Steenagtige Zee-Gewasfen, deels tot de
 Hoornagtige Zee-Heesters te behooren. Het
 bestaat, naamelyk, in 't algemeen befchouwd
 zynde, uit eene beurtlingfe famenvoeging van
 Leedjes, die Steen- en Hoornagtig zyn, en
 dus in natuur geheel van elkander verschillen.
 Dit is in zo verre waar, dat men zelfs door
 branden of vylen de byzondere hoedanighe-
 den ontdekt van deeze Leedjes, die door een
 foort van Kraakbeen, dat eene Lederagtige
 ftruftuur heeft, of als uit Vezelen bestaat,
 fchynen famengevoegd te zyn. De evenredig-
 heid van deeze Leedjes tot malkander, in
 langte, is oneindig verschillende. In zeer
 dunne Takjes vindt men de Hoornagtige
 Leedjes meestal zeer veel korter dan de an-
 deren. In Takken van middelmaatige dikte
 zyn de Hoornagtige dikwils langer dan de
 Steenagtige: en de Stammen, zo wel als de
 Wortel of Voetstukken, bestaan veelyds
 geheel uit Steen. Ik heb zodanig een Stam,
 van meer dan een Voet lang en een Duim dik

zon-

VI.
 AFDEEL.
 LXXI.
 HOOFD-
 STUK.
*Konings-
 Koraal.*

zonder eenige Leedjes. In dikte en Kleur heeft meer bestendigheid plaats. De Steenagtige Leedjes zyn altoos veel dikker dan de anderen, die zwart of zwartagtig bruin zyn, en de Steenagtige zien uit den witten geelagtig of Afchgrauw. Beiden zyn zy overlangs; de zwarte doorgaans fyner en de witten dieper, gegroefd.

De zwarte Leedjes, op de samenvoeging, als zy van de witten afgescheiden zyn, naauwkeurig beschouwende, zo word ik ge- waar, dat zy in 't midden, ter halver dikte of daar omtrent, een Steenagtig Merg hebben; daar het Hoornagtige als een Schors rondom aangevoegd zit. Dit Steenagtige zal gemeenschap geeven aan de Leedjes onder el- kander. Buiten dien heeft dit Koraal nog een dikke Schors, die men somtyds, in gedroogde Stukken, nog daar aan ten deele waarneemt, zynde byna van eene Kurkagtige natuur, en vol Gaatjes, zo overlangs als overdwars, die dezelve Spongjeus maaken, en mooglyk ge- diend hebben tot huisvesting van Polypen of dergelyke Diertjes. Deeze Schors drukt de gedaante der Takken uit, en maakt de Enden stomp, zegt de Heer PALLAS, die dezelve aan een droog Exemplaar heeft waargeno- men.

*Gemeene
 of Strand-
 Soort.*

Uit het voorgaande blykt genoegzaam, dat het Konings-Koraal een Boom- of Heester- agtig Zee-Gewas zy. RUMPHIUS merkt het

Witte

Witte Kalbahaar als het Derde Geslacht van de *Indiaansche Koraalboompjes* aan, en verdeelt hetzelve in twee Hoofdsoorten, met Leedjes of zonder Leedjes. Deze laatste Soort staat hy het Witte Koraal der Apotheeken door, en dus komt dat hier niet in aanmerking. Van 't gene Leedjes heeft maakt hy wederom eene *Strand* en eene *Zee-Soort*. De eerste of gemeene, zegt hy, is een *Poompje* van anderhalf of twee Voeten hoog, met veele kromme Takken opschietende, die door dwars Takken aan malkander gevoegd zyn. Het heeft doorgaans geen overend staande, maar een overzyde leggende Stam, en de Takken groeijen onregelmatig door malkander: evenwel komen 'er ook fraaije *Boompjes* van voor. Van buiten is dit Koraal met een dikke, graauwe en Spongieuze Schors bekleed, welke maakt, dat de *Boompjes* en Takken, onder Water, zig vertoonen als een *Bos Biezen*; zegt RUMPHIUS, 't welk met den Stroom heen en weder slingert. „ Dit „ heeft onervarenen doen oordeelen, dat alle „ *Koraalboompjes*, in Zee nog staande, Kruid- „ agtig zyn, en de Steenhardheid eerst in de „ Lugt verkrygen. Egter staa ik toe, gelyk „ meermaals gezegd heb, dat zy onder Wa- „ ter buigzaamer zyn. „ De verscht uitgehaalde *Boompjes*, nu „ (vervolgt die Autheur,) moet men een „ Maand in Regen en Wind leggen, op dat de

VI. „ de graauwe Schors murw worde, die men
AFDEEL. „ dan ligt daar af wryven of met een Bor-
LXXI. „ steltje affschuuren kan. De Stam en on-
HOOFD- „ derste Takken hebben reeds onder Water
STUK. „ deeze Korst verlooren, maar groeijen van
Konings. „ onderen op met een andere Kalkagtige
Koraal. „ die 'er vaster aanhangt, en niet dan met
 „ schraapen af te krygen is. Het schoon
 „ gemaakte Boompje is van onderen ligt
 „ graauw, daar fomtyds wat blaauws, fom-
 „ tyds wat geels onder speelt: de bovenste
 „ Takken zyn zuiver wit: van binnen is het
 „ uit den witten Yskleurig, met een klein
 „ wit Hartje, als een Bezemrysje, daar men
 „ twee of drie rollen ziet omleggen, allen
 „ van ecne Steenharde en digte zelfstandig-
 „ heid, die zig op een Steen fyn laat wry-
 „ ven".

Om dit te onderzoeken, heb ik een Steen-
 agtig Leedje, van ruim een half Duim dikte,
 dwars doorgezaagd, en bevind de zelfstandig-
 heid volkomen egaal, zonder eenig blyk van
 Ringen of Hart, maar het dunnere Hoornag-
 tige Leedje, daar aan zittende, ook doorge-
 zaagd, anderhalf Kwartier Duims dik, be-
 staat uit twee of drie Hoornige Ringen, en
 heeft een Steenig Hartje, Yskleurig, een agtste
 Duims, of daar omtrent, in middellyn. Dit
 Hartje heeft, 't gene aanmerkelyk is, derge-
 lyke ingroevingen, als de Steenige Leedjes
 van buiten hebben. Zou derhalve die Hoorn-

nige Zelfftandigheid ook alleenlyk als een VI. Schors om de dunne Leedjes gegroeid zyn, ^{AFDEEL} LXXI. of zou zy een overblyfzel zyn van de Schors, ^{HOOFD-} daar RUMPHIUS van spreekt? Hoe kunnen ^{STUK.} de Takjes van het Konings-Koraal, die by <sup>Konings-
Koraal.</sup> ons zo broofch zyn en zo ligt by die Leedjes afbreeken, wanneer menze maar onvoorzigtig aanraakt, in Oostindie dat afwryven en afborstelen van de Schors uitftaan? Buiten twyfel zyn zy, verfeh uit de Zee gehaald, veel taaijer; doch het onderscheid van fterkte fchynt wat groot.

Myn gedagten zyn, dat deeze Schors, die wy aan de dunne Leedjes vinden zitten, dient om de Takken van dit Zee-Gewas buigzaam te maaken, zo lang het zig in de Zee bevindt. Dit zal iemand ligt toeftaan, die opgemerkt heeft, hoe de zeer dunne Takjes, aan onze Konings-Koraal Boompjes, door middel van die Leedjes nog buigzaam zyn. Niettemin is de langte der zwartagtige Leedjes, in dezelve, naauwlyks noemenswaardig, wanneer menze met die der witte Leedjes vergelykt, welke, zelfs in Takken van dikte als een Schryfpen, fomtyds, nog wel zesmaal zo lang, maar in dikkere Takken dikwils korter zyn dan de zwarte Leedjes. In anderen evenwel heeft regt het tegendeel plaats, gelyk dit blykt uit de Afbeelding van het Gewas, uit myne Verzameling, in Fig. 1, Plaat CXXXI, vertoond.

Dit

VI. Dit Boompje heeft niet alleen zyn Wortel ;
 AFDEEL. maar is ook nog ten deele bekleed met zynē
 LXXI. geele Schors, die zelfs over verscheidene van
 HOOFD- de Steenagtige Leedjes heen loopt. De Knob-
 STUK. beligheid onderscheidt dit grootelyks van het
 - Knobbe- gewoone Konings-Koraal , en daar in komt
 lig Ko- het oogfchynelyk overeen met die Soort , wel-
 nings-Ko- ke R U M P H I U S van de voorgaande afzondert ,
 raal. Pl. CXXXI. onder den naam van *Zee Konings-Koraal* ; doch
 Fig. 1. hy merkt aan, dat dezelve niet dan by stukken
 en brokken van Takken voorkomt , als van
 Boompjes of Boomen , die diep in Zee staan,
 afgeslagen, en dan aan 't Strand gespoeld zyn-
 de: 't welk hier naauwlyks plaats fchynt gehad
 te kunnen hebben. Men ziet in dit Stuk vol-
 maakt de gesteldheid van den Wortel , waar
 uit het voortgekomen is, en tegen de natuur
 der andere Exemplaren , die ik heb, blyven
 hier de Takken aan den Wortel nagenoeg zo
 dun als hooger. Men ziet 'er ook kleine
 Scheutjes aan, van eene andere gedaante dan
 gewoonlyk. Ik weet de plaats der afkomst
 niet.

„ De zelfftandigheid van dit Kalbahaar ,
 „ (zegt gemelde Autheur ,) is wel Steenhard ,
 „ doch zy moet ligter zyn dan die van het
 „ voorgaande, en de Stukken, tegen malkan-
 „ der geflagen, moeten een doffen Klank gee-
 „ ven, als of 'er Hout onder gemengd ware:
 „ want, het gene als louter Steen klinkt, wordt

VOOR

„ voor zo goed niet gehouden. Dit heeft VI.
 „ plaats in 't gene lang op Strand gerold is ^{AFDEEL.} LXXI.
 „ met de Baaren, zynde dus door de Zon in ^{HOOFD.}
 „ Zee te veel verfteend. Deszelfs deugd kent ^{STUK.}
 „ men ook daar aan, dat het in 't wryven ^{Konings-}
 „ weinig van eenen Keyagtigen, maar meer ^{Koraal.}
 „ van een geroosterd Brood Reuk heeft; dien
 „ het in 't Water behouden moet, wan-
 „ neer men 't inneemt. Voorts probeeren de
 „ Inlanders hetzelfde met Sap van Zuure
 „ Limoenen; wordende het gene dat spoedigst
 „ en meest kookt voor het beste gehouden".

By het doorzaagen van 't gedagte Steenig
 Lid van een Takje van dit Koraal, bevond ik
 daar den Reuk van Kreeft-Oogen in, 't welk
 die Keyagtige Reuk zal zyn, waar RUMPHIUS
 van spreekt. De zwarte Leedjes, aan de
 Kaars gebrand, geeven eenigen Stank; naar
 dien van gebrand Hoorn gelykende. De op-
 bruifching met Zuure Vogten toont den Zuur-
 breekenden aart van dit Zee-Gewas, welke;
 naar alle waarfchynlykheid, wel den grootften
 rol speelt in de Geneezingen, die men 'er aan
 toefchryft:

Hoewel wy, naamelyk, van het Konings- ^{Gebruik.}
 Koraal geen gebruik maaken, is hetzelfde doch
 in Oostindie een zeer beroemd Geneesmiddel.
 By sommigen der Indiaanen, inzonderheid by
 die van Ternate; wordt het beste, om deze
 reden, hooger geagt dan het Roode Koraal;
 ja zy geeven 'er fomtyds het dubbelde Gewigt

Q

viii

VI. van Zilver voor. In 't algemeen wordt 'er de
 AFDEEL. LXXI. HOOFD-STUK. Koning's. Koraal.
 kracht aan toegeschreeven, om het Venyn te
 wederstaan, het Hart te versterken, den Brand
 in Koortfen te verminderen, en allerley onge-
 steldheden van de Maag, inzonderheid Ko-
 lyk, Bort en Galbraaken, te stillen. Men ge-
 bruikt daar toe het witte, alleen of met het
 graauwe gemengd, tot Poeijer gemaakt en
 met Water gewreeven. Geen Tegengift wordt
 van deeze Oosterfche Natiën bereid, daar het
 witte Kalbahaar de grondslag niet van zy :
 hoewel zy daar ook anderen bymengen; gelyk
 het zwarte, graauwe en Bloedkoraal, benevens
 verscheide Hoornen en Beenderen van Land-
 en Zee - Gedierten: te weeten Yvoor, Tand-
 en Zee - Koeijen, Herte - Hoornen, Zee-
 Wormbuizen, enz. Met Goud, Zilver, Paar-
 len, Smaragden en andere Edele Steenen ge-
 wreeven, gebruiken zy het als Tovermiddelen.
 Ook wordt het dienstig geoordeeld tegen
 veelerley Bloedige en andere Ontlastingen. In
 de Ambonsche Veldlegers, waar gemeenlyk
 Bloedspuuwen en Bloedloop regcert, hadt
 RUMPHIUS hetzelfde daar tegen zien gebrui-
 ken. De Inwooners der Zuidoofter - Eilanden,
 (zegt hy) namen 't ook tegen Hoofdpyn, die
 uit sterke Hitte en 't steeken van de Zon ont-
 staat, met Water gewreeven, in; 't welk een
 zagt Zweeten verwekken moet, zo het van
 dienst zal zyn. Men moet dit, en alle Stee-
 nige Kalbahaars, voegt hy 'er by, geenszins,
 op.

op de gewoone manier der Apotheekeren, in een Koperen Vyzel stampen: want het daar door een leelyken Smaak verkrygt en tot braaken aanleiding geeft: maar wryven het op een vlakken, harden of wat ruuwen Steen, met enkel Water; latende dit t'elkens; door een Gaatje, daar afloopen in een Kopje en het dus opdrinkende.

Hier uit zou dan te besluiten zyn, dat 'er Natuurlyk eenig scherp Vogt in moet huisvesten, en mooglyk zal dit ten voornaamste bestaan in de zikigheid van 't Zee-Water, door een Dierlyke Vettigheid of Zwavelagtigheid geconcentreerd.

(2) Edel Koraal, met gladde Leedjes, de Knietjes zonder Schors.

II.
Iffis
dichotoma
Fyn
Leedjes
Koraal.

LINNÆUS hadt reeds den bynaam van Gegaffeld (*) gegeven aan eene Soort van Edel Koraal, welke door PETIVER genoemd was; Ko-

Pl. CXXXI.
Fig. 20

(2) *Iffis* Stirpe *Corallina Anticulis Izvibus*, *Geniculis decorticatis*. *Syst. Nat.* XII. *Hippuris Coralloides Cornea Capensis*, *Geniculis limosis*. *SEB. Kab.* III. T. 106. f. 4. *Iffis dichotoma*. *PALL. Zoöph.* 143. Geknobbeld tweeledig Koraal, *Lyst der Plantd.* bladz. 236.

(*) 't Woord *Gegaffeld* gebruik ik; onbeschroomd, voor *Dichotoma*, 't welk zeggen wil, dat de Takken t'elkens in tweeën; dat is, Gaffelswyze; verdeeld zyn; maakende dus een tweesprong by ieder verdeeling.

Q 2

VI. *Koraalagtige Hoornige Hippuris van de Kaap,*
 AFDEEL, *met Slykerige Leedjes.* 't Is blykbaar dat deeze en
 LXXI. dergelyke Koraalgewasfen *Hippuris* geheten
 HOOFD- zyn, om dat zy, ten opzigt van het afbree-
 STUK. ken by Leedjes en van de Gestalte, vry veel
Leedjes
Koraal. overeenkomst hebben met het Kruid, *Equi-*
setum of Paardeftaart genaamd. De slykerigheid
 der Leedjes moet den Ridder aanleiding ge-
 geven hebben om te zeggen, dat het de Knietjes
 ontbolfterd heeft of zonder Schors. De Heer
 PALLAS geeft beter bepaaling op, ten minste
 meer overeenkomende met dat raare Koraalge-
 wasje uit Oostindie, waar van ik een Takje
 op Plaat CXXXI. Fig. 2, vertoon. Hy noemt
 hetzelfde *Iris met Leedjes, in Draadagtige ge-*
gaffelde Takken uitgebreid, de Schors Goudgeel
en Wrattig hebbende. De Heer BODDAERT
 noemt het *Geknobbeld*, 't welk, hoewel uit
 die bepaaling niet vloeiende, nogthans zeer
 gepast is op het onze, en geenszins met de
 aangehaalde Afbeelding van SEBA strookt.
 Zie hier, hoe de Heer PALLAS hetzelfde
 beschryft.

„ t Gewas is op 't meeste een half Voet
 „ hoog, en eenigermate geboogen. Verschei-
 „ de Stammetjes komen dicht by elkander
 „ voort, die, van onderen af, in tweeën
 „ eenigermate verdeeld zyn, in 't opstygen
 „ allens een weinig verdunnende, en zig uit-
 „ spreidende met doorgaans samengegroeide
 „ Takken. Het Koraal bestaat uit enkele Leed-

„ jes

„ jes tusfchen ieder verdeeling , die derhalve ^{VI.}
 „ langagtig zyn en rond , eventjes gekromd , ^{AFDEEL.} LXXI.
 „ tot aan de uiterfte Enden der Takjes Steen- ^{HOOFD-}
 „ agtig , byna doorschynende , en zeer bleek ^{STUK.}
 „ Vleefchkleurig , van buiten fyn gestreept. ^{Leedjes.}
 „ De Knietjes , waar mede de wederzyds ^{Koraal.}
 „ geknotte Leedjes famengevoegd worden , zyn
 „ wat gezwollen , van buiten een weinig ge-
 „ streept , uit den gryzen Afchgrauuwagtig ,
 „ van eene volmaakt Lederagtige , taaije zelf-
 „ ftandigheid. (In het laagfte der Stammen zyn
 „ de Knietjes grooter dan de Leedjes , doch in
 „ de Takken , naar 't End toe , zyn de Leedjes
 „ lang. De gemeene Grondfteun der Stam-
 „ metjes is een witte Steenagtige Korst.) De
 „ Schors , bleek Cinaber-Kleur , dun , door
 „ uitdrooging wryfbaar , is overal befprengd
 „ met verhevenronde Tepels , wier Mond een
 „ Kelkje , van het uitwendige wyd gaapende
 „ omkleedzel onderscheiden , fluit. Deeze
 „ Tepeltjes staan op de bovenfte Takken zeer
 „ dicht en raaken aan elkander , zynde op de
 „ laagfte Stammetjes zeer dun verspreid , en
 „ verdwynen op 't laatst byna geheel , waar
 „ dan de Bast effen is. De Enden der Tak-
 „ ken zyn met een dikke Schors bekleed en
 „ omwonden. Men vindt het in de Indifche
 „ Zee , van waar het gemeenlyk , door Klom-
 „ pen van Lintkoraal gegroeid en met dezelve
 „ vermengd zynde , aangebragt wordt”.

VI.
AFDEEL.
LXXI
HOOFD-
STUK.

*Leedjes
Koraal.*

In veele opzigten komt het myne, alhier in Fig. 2. afgebeeld, met deeze beschryving overeen. 't is echter meer dan een half Voet hoog. maar die bepaalingen gaan, gelyk ik meermaals aangemerkt heb, wat mank. Van de Vleefehkleurigheit der Leedjes, binnen de Schors, kan ik niet oordeelen; doch heb andere en kleinere Boompjes van deezen aart, die volmaakt Vleefehkleurig zyn, niet alleen; maar ook voorzien met zulke Slykerige Leedjes, als PETIVER van spreekt; doch of zy een zodanige Schors gehad hebben als het beschreevene fyne Leedjes - Koraal, blykt my niet: ja 't is zelfs onwaarschynlyk, dewyl de Takjes, zonder Schors, naar evenredigheid dikker zyn. Door 't Mikroskoop gezien ver- toonen zig hier de Knictjes Spongicus, graauw van Kleur, en de Leedjes zyn Groefagtig gestreept. De Grondsteun is in 't eerst gemelde Koraalboompje een Zee-Pokje, en daar nevens iets Schulpagtigs. In een ander, van dien aart, bestaat dezelve uit een Oesteragtig Doubletje. Door 't Mikroskoop gezien, vertoont de Schors zig als Broodfuiker of als Merg van Banket. De Tepeltjes munten door haare rosagtigheid, zelfs voor 't bloote Oog, uit op de geelagtige Schors, die naar onderen Goudgeel wordt in dit Exemplaar, en aan den Voet, ver van glad te zyn, byna geheel bedekt is met Tepeltjes. Dat de uiterste Enden der
Taks

Takjes, onbeschadigd en niet afgebroken, VI.
Knobbelig stomp zyn, is zeer blykbaar. Men ^{APPEL.}
kan deeze Zee - Gewasjes zonder brecken ^{LXXI.}
naauwlyks aanraaken, doch die Vleefchkleuri- ^{HOOFD-}
ge, van de Kaap, zyn taaijer en beter te be- ^{STUK.}
handelen.

(3) Edel Koraal, met de Leedjes zonder ^{III.}
Schors en de Knietjes knobbelig. ^{Ifis}
^{Ochracea,}
^{Rood}
^{Leedjes-}
^{Koraal.}

De benaaming van *Ochracea*, dat is Okerag-
tig of Okerkleurig Koraal, fchynt niet zeer
eigen voor dit Zee-Gewas, het welke in de
fraaifte Stukken eene hooge Bloedkleur heeft;
doch, dewyl het fomtyds bezet is met een
geele Schors, kan men dezelve ecnigszins
billyken. Wy noemen 't zelve Rood Leedjes-
Koraal, om dat het, gelyk de voorgaande,
uit een menigte van Leedjes famengefteld is.
Het fchynt fommige Autheuren aanleiding ge-
geven te hebben om te fchryven, dat 'er in
Oost-

(3) *Ifis* Stirpe *Corallina*, *Articulis* decorticatis, *Geniculis*
nodosis. *Syst. Nat.* XII. *Lithoxylon ramosum erectum arti-*
culatum rigidum, Ramis saepius liberis oppositis compressis,
Geniculis crassiusculis. *Hört. Cliff.* 480. *Accarbarium rubrum.*
RUMPH. Amb. VI. p. 234. T. 85. f. 1. *SEB. Kah.* III.
T. 192. f. 1. *ELLIS Phil. Transact.* Vol. L, p. 188. T.
3. *Ifis Ochracea.* *PALL. Zoëph.* 144. Leedjes - Koraal, *Lyst.*
ber Plantd. bladz. 288.

Q 4

VI. Oostindie ook rood Koraal groeit: want van
 AFDEEL. daar is hetzelfde afkomstig.
 LXXI.
 HOOFD- RUMPHIUS beschryft hetzelfde onder den
 STUK. naam van *Rood Accarbaar*, en laat het dus op
Leedjes- zyn Witte Wrattige, dat het gewoone Witte
Koraal. Koraal is, volgen. Hy houdt het nogthans
 voor het onedelste of voor een basterd-Ko-
 raal, en zoude het bykans, wegens zyne Spon-
 gieusheid, tot de Alcyoniën betrokken heb-
 ben. „ Het schiet op (zegt hy) met een
 „ dikken Stam, drie Vingerbreedten of een
 „ Arm, doch gemeenlyk maar twee Vinge-
 „ ren dik, welke zig in twee of drie Hoofd-
 „ takken verdeelt, van vier en vyf Voeten
 „ hoog, doorgaans Bloedrood, Steenhard,
 „ maar ligt breekende en vol kleine Gaatjes.
 „ Tusschen de Hoofdtakken is een digt Nets-
 „ wys' geweeffel van dunne zeer broosehe
 „ Takjes, van buiten geel en vol Wratjes,
 „ van binnen rood. Het geheele Boompje
 „ staat meest vlak als een Waaijer, en zoude
 „ wegens zyne levendige roode Kleur onder
 „ de beste Rariteiten te houden zyn, indien
 „ 'er de Takjes zo ligt niet afbraken en zelfs
 „ door den tyd afvielen, latende niets dan
 „ bloote, ruige en Doornagtige Hoofdtakken
 „ over.” Dan spreekt hy nog van een ande-
 re Soort, die harder en niet zo Spongieus is,
Oranje-roode Kalbahaar of *Accarbaar* genaamd,
 vallende op de Noordkust van Ceram, en
 van

van een derde, welke van buiten een rood ^{VI.}
 geele broofche Zandige Schors heeft, van ^{AFDEEL.}
 binnen roodagtig wit en wat voos is, uit ^{LXXI.}
 Leedjes famengefteld als het Konings-Koraal, ^{HOOFD-}
 en op de zelfde manier geftreept, Het groeit ^{STUK.}
 rondom de Amboinfche Eilanden, op weeke ^{Leedjes-}
 Kraalftenen, in zes of agt Vademen diepte, ^{Koraal.}
 en komt ook aan de andere Eilanden van Oost-
 indie voor. Van deeze KoraaLEN vindt men
 een ongemeene verſcheidenheid, en zeer ſchoo-
 ne Boomen, in het *Mufeum* van zyne Door-
 lugtigſte Hoogheid, den Heere PRINCE VAN
 ORANJE EN NASSAU, Erfſtadhouder der
 Vereenigde Nederlanden.

De kundige Heer ELLIS heeft een byzonder ^{De in-}
 Vertoog en fraaije Afbeelding van dit Koraal, ^{wendige}
 in de Verhandelingen der Koninglyke Societeit ^{Structuur.}
 van Londen, uitgegeven: waar in hy naauw-
 keurig let op de inwendige Structuur van 't
 zelve, als ſtrekkende om zyn Gevoelen, we-
 gens de vorming der Zee-Gewasfen door Po-
 lypen of dergelyke Wormpjes, te verklaa-
 ren. Het zal niet ondienſtig zyn, dat ik een
 gedeelte van zyne beſchryving overneem,
 als behoorende rechtſtreeks tot ons Onder-
 werp.

„ De Stam en Takken, (zegt zyn Ed.)
 „ ſchynen blykbaarlyk, voor het bloote Oog,
 „ te beſtaan uit eene vereeniging van Worm-
 „ buisjes, die digt met elkander ſamengevoegd

Q 5

zyn,

VI. „ zyn (*), en, indien wy deeze kleine Buis-
 AFDEEL. „ jes vervolgen tot aan haare gesternde Ope-
 LXXI. „ ningen in de Oppervlakte, zullen wy klaar
 HOOFD- „ ontdekken, dat zy de roode Schulpagtige
 STUK. „ bekleedzels zyn van zekere Zee-Polypen,
 „ welken zig dus overend geheven en ge-
 „ schikt hebben in deeze merkwaardige Plant-
 „ aartige Gestalte". Dan verhaald hebbende,
 hoe de jonge Polypen, naar zyne onderstelling,
 in dit Koraal, zo wel als in andere Zee-Ge-
 wasfen, van den Wortel al verder en verder
 opwaards kruipende, en haar Schulpagtig
 bekleedzel agterlaatende, den Stam en Takken
 formeeren, zo vervolgt hy dus. „ Het on-
 „ derscheidend Kenmerk van dit Roode Ko-
 „ raal, na het beschouwen van deszelfs Buis-
 „ agtige Structuur, zyn de Knobbelige Leed-
 „ jes, uit welken het bestaat, die zig duide-
 „ lyker, en op een verderen afstand van el-
 „ kander, in de kleine Takken dan in de
 „ groote vertoonen, en digt by den Wortel,
 „ aan den Stam, naauwlyks meer knobbelig
 „ zyn. Uit deeze Knobbels komen de zyd-
 „ Takken voort, welke, onder het opgroc-
 „ jen, zig dikwils weder met den Stam of
 „ met andere Takken vereenigen, en dus een
 foort

(*) Ongelyk menigvuldiger, nochtans, en digter aan el-
 kander, zyn de Openingen van deeze Buisjes in de door-
 snyding van een Tak van dit Koraal, by H door hem af-
 gebeeld, dan ik die in het myne bevind.

„ foort van ~~Netwerk~~ maaken, gelyk wy in de VI.
 „ Zee-Waaijers waarneemen. AFDEEL.
LXXI.
 „ De Oppervlakte van dit Koraal, wanneer HOOFD-
 „ het verfch is, wordt bedekt gevonden met STUK.
 „ eene Meelagtige wryfbaare Stoffe, geel *Leelijes-
Koraal.*
 „ van Kleur, niet ongelyk aan die van het
 „ Bloedkoraal, maar meer gevuld met kleine
 „ verhevene gesternde Cellertjes, wier figuur
 „ men toefchryven moet aan de Sterswyze
 „ plaatzing van de Armen der Polypen, Deeze
 „ wryfbaare Stoffe weg doende, neemen wy
 „ waar, dat de Polypen van deeze Cellertjes
 „ gemeenfchap hebben gehad met eene kleine
 „ holligheid, opening of doorgang in eene der
 „ Buisen, die onmiddelyk daar onder gelegen
 „ zyn. Deeze menigvuldige tufchenkomst
 „ der Oeningen van de kleine Buisjes of der-
 „ zelve Takmaakingen, tufchen de zyden
 „ van de grooteren, doet de laaften zig on-
 „ regelmaatiger, en niet zo evenwydig als in
 „ het waare Roode Koraal, vertoonen; daar
 „ wy minder Sterren, en, ter plaatfe waar de-
 „ zelve zyn, altoos eene verandering in de
 „ loop der Buisjes befpeuren.” Deeze Meelag-
 „ tige wryfbaare Stoffe merkt hy aan als een zo
 „ noodzaaklyk bekleedzel voor het welzyn der
 „ Polypen van dit Koraal, als het Haair en de
 „ Wol voor de Beesten, de Veders en 't
 „ Dons voor de Vogelen, de Schubben en 't
 „ Slym voor de Vifchen.

„ Hetzelve door 't Mikroskoop onderzoe-
„ 22 ken-
 „ DEEL. XVII. STUK.

VI. „ kende (zegt hy verder,) wierd ik gewaar
 AFDEEL. „ dat de uitwaardse Buizen van den Stam
 LXXI. „ inzonderheid Steenig, doch de inwaardse
 HOOFD- „ deelen uit even zo veele verdeelingen van
 STUK. „ Spongieuze Buizen samengefteld waren, als
Leedjes. „ 'er zig van de Steenigen bevonden. Dit
Koraal. „ komt, zo ik bevind, van de kleine Tak-
 „ maakingen, die aan de Knoopen Spongieus,
 „ en Steenig in de tusschenwydten zynde, in
 „ ééne Klomp beslooten en vereenigd wor-
 „ den, geduurende de opschieting van dit
 „ Koraal; zo dat beide de zachte en harde
 „ deelen, met elkander, de binnenkant van
 „ deszelfs Stronk of Stam formeeren. Wan-
 „ neer wy zeer naauwkeurig de twee deelen,
 „ die de Takken samenstellen, onderzoeken,
 „ dan vinden wy, dat de Knoopen uit kleine
 „ Sponsagtige Buisjes, die door elkander ge-
 „ weven zyn, bestaan, en het Lid, tusschen
 „ de Knoopen, uit Steenige Buisjes, die reg-
 „ ter loopen, sehynende Takken te zyn van
 „ de zydelingse holligheden. De Gesternde
 „ openingen, in de kleine Wratagtige figuu-
 „ ren van de Oppervlakte der Takken, wor-
 „ den beschut door agt puntige Klepjes,
 „ welken het hoofd van eenen Poylpus be-
 „ sluiten”.

De Stam van dit Koraal geheel ontbloot zynde van zyn geel Meelagtig bekleedzel, dan zyn de gedagte Steenige Buisjes in de Oppervlakte zichtbaar. In andere Exemplaa-
 ren

ren vindt hy den Stam bedekt met Kalkagtige Buisjes, hoedanigen zyn Ed. in een foort van Zee-Waaijer hadt voorgesteld. Ook hadt hy een witten Koraalboom van dien aart gezien, insgelyks met Spongieuze Leedjes, waar aan door hem de brooschheid van de kleine Takjes van deeze Leedjes-Koraalen toegeschreeven wordt.

Ik bezit een aanzienlyke Boom van dergelyk Koraal, welke nog zyne Meelagtige Schors heeft, zynde in de Stam wit, doch in de Takken geelagtig. Een klein Takje daar van is, een weinig vergroot zynde door 't Mikroskoop, in *Fig. 3*, op Plaat CXXXI afgebeeld, om de witte Wratten, die aan den Stam zo wel als aan de Takken zeer menigvuldig en ook voor 't bloote Oog zichtbaar zyn, te duidelyker te vertooncn. Het Boompje is een Voet hoog, doch heeft een zeer dikken Stam, van ten minste een Duim, die zig tot de halve hoogte uitstrekt, en verschilt dus aanmerkelyk in Gestalte van het gewoone roode Leedjes-Koraal.

Volgens de aantekening van RUMPHIUS is het Roode Accarbaar, op de Speccry-Eilanden, die men de Molukkes noemt, een voornaam Ingredient van de Middelen, welke de Inlanders tegen 't Vergift gebruiken. Zy verkiesen daar toe de roodste en zwaarste Stukken, die minst Spongieus zyn. Het werkt door afgang of door braaken. Ook wordt het

VI. dienstig geagt tot afzetting van vuile Steens
 AFDEEL. agtige Stoffen , door de Waterloozing. Men
 LXXI. wryft het , ten dien einde , zagties op een
 HOOFD. Steen , met Water , gelyk ten opzigt van 't
 STUK. gebruik van 't witte Kalbahaar , of Konings-
 Koraal , is aangemerkt en hier voor beschree-
 ven.

IV. (4) Edel Koraal met eenen Schaalagtigen
 Ifis Spilronden Stam ; de Leedjes rond en
 Embrocha. doorboord ; de Takken kranswyze en ge-
 Rader- gaffeld.
 Koraal.

In de Oceaan , zegt LINNÆUS , komt
 deze Dierplant voort , die den Stam van
 dikte als een Vinger heeft , zynde zeer dicht
 famengewricht uit platte Schyfjes , die in 't
 midden een vyfhoekig Gat hebben. Ieder
 Schyfje is , wederzyds , uit het Middelpunt
 eenigermaatc gestreept , en heeft de uitwendi-
 ge of Schorsagtige Oppervlakte oneffen , om-
 ringd met een ry van Knobbeltjes , welke de
 Lidtekens der afgevallen Takken zyn. Van
 de Takken , die dun , zonder Leedjes en ge-
 gaffeld zyn , komen de Radersteen en Ver-
 steende Koraalen van dien aart.

Dewyl onze Ridder hier geen Autheur of
 Afbeelding aanhaalt , zo kan men niet van de
 eis

(4) *Ifis Stirpe Testaceâ tereti , Articulis orbicularis per-
 foratis , Ramis verticillatis dichotomis. Syst. Nat. XII.*

eigentlyke Gestalte oordeelen. Men zou on-
 verhoeds denken, dat het Groenlandsche Plant-
 dier, 't welk sommigen voor het Origineel
 der Encrinieten en Entrochieten gehouden
 hebben (*), hier bedoeld werde; doch het-
 zelve is, van LINNÆUS, met reden, om dat
 het geenen gearticuleerden, maar een gedraai-
 den Stam heeft, en wat dies meer is, veel
 agterlyker, in het Geslacht der *Vorticelle*,
 geplaatst. Het tegenwoordige noem ik *Ra-
 der-Koraal*, om dat het hier als het Ori-
 gineel der Radersteenen voorkomt; niettegen-
 staande de Hoogleraar WALCH verzekert,
 dat het Origineel van deeze Versteende Lig-
 haamen nog niet gevonden zy (†).

- (5) Edel Koraal met eenen Schaalagtigen
 vyfhoekigen Stam, die uit Leedjes sa-
 mengesteld is, de Takken kranswyze heb-
 bende, met eene gegaffelde Ster aan 't
 end.

v.
Ifis.
Asteria.
 Zee Palm-
 boom.

Ik

(*) Zie *Uitgezogte Verhandelingen*. I. Deel, bladz. 98.

(†) In het keurlyke Werk van deezen Hoogleraar, over
 de *Versteende Zaken*, als een Vervolg van 't Eerste Deel
 van KNORR; Folio. II. D. bladz. 295.

(5) *Ifis* Stirpe testaceâ articulata pentagonâ, Ramis verti-
 cillatis, Stellâ terminali dichotomâ. *Syst. Nat.* XII. Encri-
 nus Capite Stellato ramoso dichotomo, Stipite pentagono
 Equiferiformi. ELLIS *Encrin.* 1764. Quarto. T. 13. f. 14.
Phil. Trans. Vol. LII. T. 14. *Hist. de l'Acad. R. des Sc.*
 de 1761.

VI.
AFDEEL.
LXXI.
HOOFD
STUK.

Ik noem deeze Dierplant *Zee-Palmboom*, om dat dezelve met den naam van *Palmier Marin* gedoopt is door den Heer GUETTARD, die in de Verhandelingen van de Akademie der Weetenfchappen van Parys, op 't jaar 1755, een Vertoog leverde, waar in zulk een Zee-Gewas, van 't Eiland Martenique afkomstig, beschreeven wordt (*). Deeze Heer vergeleek de Gestalte by die van 't Kruid, dat men *Equisetum* of Paardeftaart noemt, en die vergelyking past zeer wel. Ook gebruikt hy 't zelve om den oirfprong der Lely- en Sterresteenen, als ook die der Rader- en Rolsteen, op te helderen. Men stelt tegenwoordig vast, dat die Sterresteenjes, welke men gemeenlyk *Asteria* noemt, van den Stam van dit Zee-Gewas afkomstig zyn, en daar van heeft onze Ridder den bynaam ontleend.

In 't jaar 1760 kreeg de Heer ELLIS, toen buiten Londen zynde, een dergelyke Dierplant, die aan 't Eiland Barbados was uit Zee gehaald. Deeze verschilde, nogthans, in eenige opzigten van de eerstgemelde; zo dat hy 'er eene omstandige beschryving van geeft. De langte van den Stam was omtrent dertien Duimen, en de dikte ongeveer een derde van een Duim. Dezelve bestaat uit vijf:

(*). Zie *Uitgezogte Verhandelingen*, VI. Deel, bladz. 389: *Plaat XLII.*

vyfhoekige Leden, die van eene Schaalagtige zelfstandigheid en door dunne Kraakbeenderen famengevoegd zyn; des zy een foort van Ruggegraat, maaken, over alle kanten buigzaam. Langs den Stam loopen vyf Groeven, en men vindt denzelven, op verfchillende afitanden, in 't ronde bezet met vyf Armen, even als de zy-takjes aan den Steel van 't Kruid, dat men Paardeftaart tytelt. Zy bestaan uit Leedjes, juist zo als de Stam, en daar loopt een Gät door dézelveñ heen, zo wel als door die, welke den Stam famenstellen. Aan den Top van den Stam is een hol Bekkentje, ongeveer een Duim wyd en een vierde Duims diep, hebbende in 't midden een Gaatje, dat waarfchynlyk met het Kanaal van den Stam en met die der Takken gemeenschap heeft. Hier in verbeeldt zig de Heer ELLIS dat de Ingewanden en Maag van het Dier, even als in de Zee-Ster, die men 't Hoofd van Medufa noemt, zyn geplaatst geweest. Dit Bekkentje rust op de Grondstukken van zes gegaffelde Schaalagtige Armen of Takken, die in zyn Exemplaar afgebroken, doch in dat van den Heer GUERTARD, uitgebreid zynde, zig als Straalen vertoonden, zynde gebaard met een foort van Kraakbeenige Vingeren. 't Zyn als spitse Klaauwen, aan de eene zyde hol-, aan de andere verhevenrond, en aan de hollé zyde met twee ryen van Zuigers voorzien.

R

Twee

VI. Twee derzelveu sluiten in malkander, en dus
 AFDEEL. kan het Dier met deeze Klaauwen zyne
 LXXI. Prooy vatten en tevens uitzuigen. De Af-
 HOOFD- beelding van een Versteend Lighaam, in En-
 STUK. geland gevonden, dat volmaakt het Hoofd
 van deeze Dierplant, met de Takken digt
 samengevoegd, vertoont, is tot opheldering
 en nader bevestiging daar nevens in Plaat ge-
 bragt.

VI.
Iſis nobilis.
 Bloedkoraal.

(6) Edel Koraal, dat effen en onafgebroken
 of zonder Leedjes is, met flaauwe ſchee-
 ve Streepen, de Takken hier en daart
 verſpreid.

Tegenwoordig geeft onze Ridder aan het
 Zee-Gewas, dat men *Bloed-Koraal* noemt,
 in 't byzonder den bynaam van *Edel*, of
 liever hy is den Heer PALLAS in deezen
 nagevolgd: want voorheen was het door hem,
 met weinig agting, onder de Madrepora ge-
 worpen, en ſlegts getyteld *Roode Madrepora*.
 Sommige Auteurs noemen het alleenlyk
 Co-

(6) *Iſis* Stirpe Corallina aequali continua, striis obsoletis
 obliquis, Ramis vagis. *Syst. Nat.* XII, Madrepora rubra,
Syst. Nat. X. p. 797. *Iſis nobilis.* PALL. *Zoöph.* 14.
 Corallium rubrum, BAUH. *Pin.* 366. TOURNEF. *Ich.*
Bot. 572. T. 339. WORM. *Mus.* 231. ELLIS *Corall.* 93.
 T. 35. f. A-C. DONAT. *Mar.* 43. T. 5. GINANN.
Adr. I. p. 7. T. I. f. 1. Bloed-Koraal. *Lyste der Planten.*
 bl. 278.

Corallium, by uitmuntendheid; gelyk 'er de VI. Franschen ook den naam aan geeven van *Co-* AFDREEL. LXXI.
rail, doch de Engelschen zeggen *Red-Coral*, HOOFD- STUK.
 en het is, in de Apothekken, onder den naam van *Corallium rubrum* of Rood Koraal be- Bloed- Koraal.
 kend.

Dit Koraal komt, gelyk wereldkundig is, in de Middellandsche Zee voort; en wel in dezelve alleen, zo de Heer PALLAS zegt. Ik wil nu niet onderzoeken, of de Adriatische Zee ook den naam van de Middellandsche Zee voert; aangezien zy als een Inham tot dezelve aangemerkt kan worden te behooren. ETTMULLER merkt aan, dat op den Bodem van de Roode Zee geheele Boschagiën van KoraaLEN zyn. RUMPHIUS getuigt, dat het regte Bloedkoraal in Arabie, en inzonderheid te Mocha, zo duur is, dat men het tegen Goud opweegt. Maar dat die roode Koraal-boompjes, waar van de vermaarde Reiziger PEDRO DELLA VALLE schryft, dat men ze in de Roode Zee vindt, tot het Leedjes-Koraal behooren, gelyk hy vermoedt, schynt nog niet uitgemaakt te zyn.

De Vischeryën van Bloedkoraal zyn in Koraal- vischery.
 de Middellandsche Zee, en wel voornaamelyk aan de Kust van Barbarie, alwaar de Kroon van Vrankryk, ten dien einde, van ouds een Vastigheid in bezitting heeft, genaamd de *Bastion de France*, welke tot beschutting strekt van de Koraalvischeryën aan die Kust, van

R. 2

Kazp

VI. Kaap Rofe tot Kaap Negro toe , dat is tus-
 AFDEEL fchen Tunis en Algiers. Voor de Vryheid
 LXXI. tot deeze Vifchery en tot den Handel op die
 HOOFD- Kust , moeten jaarlyks meer dan vierentwin-
 STUK. tigduizend Piasters aan de Regeeringen van
 die plaatfen betaald worden. De Vaartuigen ,
 op deeze Vifchery afgevaardigd , brengen
 wel vyf of zeshonderd Kwintaaken in een Zo-
 mer aan. Toen de Stapel van die Vifchery
 te Marfeille was , hadt men aldaar ten minfte
 veertig Fabrieken of Werkhuizen , waar in
 het Koraal fchoon gemaakt , gefatzoeneerd en
 gepolyst werdt ; doch wanneer dezelve , den
 Kooplieden van gedagte Stad ontnomen zyn-
 de , in handen van de Kompagnie der Indiën
 kwam , werdt het Magazyn van Koraal naar
 Genua verplaatst.

De plaatfen , waar het Koraal groeit , ko-
 men echter ook aan de Kust van Katalonie ,
 by de Balcarifche Eilanden ; aan die van Pro-
 vence tusfchen Kaap de la Couronne en die
 van St. Tropez ; aan de Zuidelyke deelen van
 Sicilie , en in de Adriatifehe Zee of Golf
 van Venetie , voor. 't Zyn zekere Grotten ,
 of in de vaste Rots , of in die Kalkagtige
 Korst , welke den Bodem der Zee bedekt , en
 famengefteld is uit Koraalgewafsen , Steen ,
 Aarde , Zand , en andere Lighaamen * , by de
 * Zie blaadz. 27 , Koraalvifchers *Magirtan* genaamd , zo de Heer
 28 , hier Graaf MARSIGLI aanmerkt. „ Deeze Grot-
 voor. „ ten , zegt hy , moeten met haar Gewelf
 „ even-

„ evenwydig of byna evenwydig loopen aan VI.
 „ de Oppervlakte der Aarde. De zodanigen AFDEEL.
 „ zyn het, welke de Visfchers zorgvuldig, en LXXI.
 „ met eene ongelooflyke moeite, opzoeken, HOOFD-
 „ zo aan den Oever, als op groote Diepten, STUK.
 „ ver in Zee. Zy moeten zulks by louter Bloed-
 „ Geval doen, dewyl alles met Water be- Koraal.
 „ dekt is, doch, die het eerst aan zulke Grot-
 „ ten komt, wordt rykelyk voor zyne moeite
 „ beloond, door een geheele Bosfchagie van
 „ Bloedkoraal in het Net te krygen".

Men heeft, naamelyk, zekere Werktuigen,
 door den Graaf en ook elders afgebeeld, wel-
 ke dienen kunnen om, op groote Diepten,
 dus blindelings naar het Koraal te visfchen.
 Het voornaamfte van deeze Werktuigen be-
 staat uit twee dikke Latten, die in 't kruis
 famengevoegd zyn, en aldaar met een Steen,
 Kanonkogel of ftuk Lood bezwaard, om te
 kunnen zinken. Aan ieder End van dit Kruis
 is een bondel Netten, die op de wyze van
 een Schakel-Net uit groote en kleine Maa-
 zen beftaan. De groote dienen om de Tak-
 ken af te rukken. Het andere is een foort
 van Schepnet, beftaande uit een Yzeren Beu-
 gel van anderhalf Voet middelyn, die we-
 derzyds ook een dergelyk bos van Netten,
 en zelf een Zak heeft, gelyk de gewoone
 Schepnetten. De Stok, daar het aan 't eene
 End van is, wordt op dergelyke manier be-
 zwaard, als het eerstgemelde. Dit hangt met

R 3

twee

VI. twee Touwen, het andere met één Touw aan
 AFDEEL. de Schuit, waar de VifchERS in zyn, en wordt
 LXXI. dus in 't blinde nedergelaten, tot dat men een
 HOOFD. bekwaame plaats aantreft, om een goeden
 STUK. Vangst te doen.

Bloed-
 Koraal.

Manier
 VAN
 Geceljing.

De Graaf MARSIGLI tragt uit het gebruik van deeze Werktuigen, en uit de Ondervindingen die de VifchERS op 't gevoel daar van hebben, te betoogen, dat het Koraal, tegenftrydig met alle andere Planten, loodregt naar beneden groeit. Dit wordt ook van de meesten erkend, en indien het Exemplaar, door hem in Fig. 106 afgebeeld, echt is, kan men 'er niet aan twyfelen. Het was een Klomp van famengegroeide Aarde, op wier bovenfte Oppervlakte Landplanten groeiden met de Takken en Bladen opwaards gestrekt; aan de onderfte zat een Koraalboon, nederwaards gestrekt, en, zo zyn Ed. aanmerkt, fchietende naar 's Aardkloots middelpunt. Dit Koraal, echter, moet dan zeer ondiep gegroeid zyn. In Fig. 109 en 110, is de manier der VifchERY, zeer duidelyk, in 't klein en groot, door hem afgebeeld. „ De Koraalplanten, (dus spreekt hy,) „ die men op deeze manier vifcht, zyn zelden „ geheel; dewyl haare Voet niet ligt verward „ raakt in deeze Netten; maar men heeft ze in „ haare volkomenheid, wanneer die Werk- „ tuigen de kragt hebben om de vaste Ligbaa- „ men, waar zy aan gehecht zyn, af te ruk- „ ken; en met meer gemak, wanneer zy by

„ toeval zyn gelymd aan Schulpen, Beende- VI.
 „ ren, Hout, of andere Lighaamen. Men krygt AFDEEL. LXXI.
 „ 'er fomtyds die gehecht zyn aan de Aard-HOOFD-
 „ agtige klompen, *Magirtan* genaamd *, als STUK.
 „ ook op stukken Rots, en ik bewaar zodani- Bloed-
 „ gen, aan welken niets ontbreekt”. Koraal.

Van de groeiing van het Bloedkoraal op * Zie bladz. 260.
 zodanige Lighaamen zyn onbetwistelyke Voor-
 beelden. Men bewaarde in het Kabinet van
 Pisa een Stuk, dat op een gedeelte van eens
 Menschen Bekkeneel gegroeid was. **TOURNE-
 FORT** heeft, uit zyne Verzameling, een
 schoonen Tak in Plaat gebragt, vast zittende
 op den afgebroken Rand van een Aarden Schot-
 tel (*). De Heer **PEYSSONEL** heeft Koraal
 zien groeijen op een ronden Keysteen; waar
 uit stelliglyk beslooten wordt, dat het opwaards
 sehiet, gelyk de meeste andere Planten (†).
 Deeze Gevolgtrekking, echter, zal men niet
 ligt toestaan. Gedagte Lighaamen kunnen in
 de Aardagtige Korst, welke ook Grotten maakt
 op den Grond der Zee, hebben vastgezeten
 aan 't Gewelf. De Onderstelling, dat het
 Melkagtige Sap, in de Enden der Takken
 vervat, den aanleg maaken zoude van 't Ko-
 raal, scheen te doen denken, dat het zig aan
 alle Lighaamen in de Zee, en in allerley
 plaatsingen, hechten kon. Dit is niet onge-
 loof.

(*) *Instit. Botan.* Tom. III. Tab. 339.

(†) *Phil. Transact.* Vol. XLVII. pag. 454.

VI. loofbaar, inderdaad : maar dat het opwaards
 AFDEEL. schieete en niet, gelyk MARSIGLI verzekert,
 LXXI. aan het Gewelf der Grotten groeijs, zou ze-
 HOOFD- kerlyk van de Koraalvisfchers op 't gevoel
 STUK. ontdekt worden. PEYSSONEL nogthans ver-
 Blood- zekert, dat de Visfchers, door hem onder-
 Koraal. vraagd, verhaald hadden, dat zy dit Zee-
 Gewas, op plaatfen waar de Ondiepte hun
 toeliet te duikelen, fomtyds loodregt neder-
 waards, fomtyds horizontaal, en fomtyds ook
 opwaards groeijs, hadden gevonden (*).

Koraal-
 boompje
 met een
 kromme
 Stam.
 plaat
 CXXXI.
 Fig. 4.

Hoe zullen wy, nu, zulke groote Waar-
 neemers overeen brengen, in eene tegenstry-
 digheid van zo veel belang. Ik heb gedagt,
 dat de Afbeelding van een Koraalboompje uit
 myne Verzameling dit Gefchil eenigermaate
 zou kunnen ophelderen. Hetzelve is gegrocid
 op een Klomp, meest uit Wormbuisjes be-
 staande, die, gelyk men weet, zig overal
 aanhechten, en dus kan deeze Klomp zeer
 wel aan 't Gewelf van eene Grot in die
 stand gezeten hebben, zo als zy hier in Fig.
 4, op Plaat CXXXI, vertoon wordt. Het
 Koraal, op zyde daar aan gegrocid, moet ze-
 ker-

(*) *Phil. Transf.* bladz. 454. Zie ook de *Uitgeleeze Philoso-
 phische Verhandelingen.* III. D. bladz. 285, enz. 't Schynt
 dat de Heer PALLAS hier het oog op heeft, wanneer zyn
 Ed. *Zoöph.* pag. 227, zegt: *Constat vero ex MARSIGLI
 observatis &c.*; en dat het zyn moet, PEYSSONELLI.
 MARSIGLI naamelyk staft, gelyk ik aangemerkt heb,
 met kragt het tegendeel.

kerlyk een onbekwaame plaats gehad hebben ^{VI.}
 tot zyne voortfchieting, dewyl de Stam zig ^{AFDEEL.}
 in den Winkelhaak heeft omgeboogen eer hy ^{LXXI.}
 tot eene aanmerkelyke Takfchieting kwam. ^{HOOFD-}
^{STUK.}

Wat reden kan 'er voor die ombuiging zyn ge- ^{Bloed-}
 weest, dan eene bepaalde rigting in de uit- ^{Koraal.}
 fchieting van het Bloedkoraal? Dit fchynt ook
 het kleine Takje, daar nevens, te bevestigen.
 Ik weet wel en heb zelf voorbeelden van klei-
 ne Spruitjes, die in allerley rigtingen groeijen;
 gelyk aan den Voet van het gedagte Kadix-Ko-
 raal *, alwaar het aangegroeide Bloedkoraal
 nog gedeeltelyk zyne geele Schors en Meelag- ^{* Zie}
 tige Stoffe heeft; doch waarfchynlyk zal dit ^{bladz. 165.}
 Zee-Gewas, gelyk de Planten der Aarde, on-
 der 't groeijen zyne rigting veranderen, wan-
 neer het een verkeerde plaatzing heeft.

't Koraal is in zyne Groeijing zo fchielyk ^{Grootte}
 niet, als de Plantgewasfen. Een Takje van ^{en Gedaan-}
 naauwlyks twee Duim hoog en half zo dik als ^{te.}
 een Schryfpen, zeiden de Vifchers, volgens
 MARSIGLI, drie Jaaren oud te zyn, en een
 Boompje, van vyf Duim op 't hoogfte, tien
 Jaaren. Ook bereikt het Bloedkoraal, volgens
 DONATI, in de Adriatifche Zee, niet meer
 hoogte, dan van een Paryfchen Voet, of een
 weinig meer. Ik heb by de Liefhebbers alhier
 Boomen van Bloedkoraal gezien, die de hoog-
 te van een Amfterdamschen Voet merkelyk
 overtroffen. De Heer PALLAS ftelt den

R 5

ui-

VI.
 AFDEEL.
 LXXI.
 HOOFD-
 STUK.

*Bloed
 Koraal.*

uiterften paal der Groeijing tot de hoogte van een Voet , en de dikte van een Duim aan den Stam (*). DONATI hadt zig , wederom , hier in zo bepaaldelyk niet uitgedrukt. Gewoonlyk verheft zig van den Wortel van 't Koraal , zegt deze , maar ééne Stam , en verſcheide oude KoraalviſchERS hadden hem verzekert , dat die Stam , op 't dikſte , ſlegts een Paryſchen Duim hielt , of een weinig meer. Dezelve verdeelt zig in Takken , die doorgaans van elkander afgeſcheiden , dan ſomtjds ook ſamenloopende vereenigd zyn. Veeltjds maaken de Boompjes en Takken eene platte Waaijeragtige figuur , gelyk de meeste Zee-Heeſters , doch dit gaat niet altoos door. Zeker Heer heeft 'er een , dat op zyn Stammetje een zeer fraay Kroonboompje , als een holle Kom gefatzoeneerd zynde , formeert. De verwarring , welke mooglyk het eene Boompje door het andere groeiende , of de opvalling van afgebroken Takken , door veelley Toevallen , kan maaken , geeft waarſchynlyk de grootſte aanleiding tot wanſtaligheden ; waar van men in het myne , hier voor gemeld en afgebeeld , blyken kan beſchouwen.

De Groeijing van 't Koraal geſchiedt beter
 en

(*) Stirps ad ſummum Pedalem altitudinem et Trunci Pollicarem diametro craſſitiem ſiſtit. *Zoöph.* p. 223.

en vaardiger, zo de Graaf aanmerkt, op een
 ne mindere dan op een meerdere Diepte, ^{AFDEEL.} LXXI.
 Boomen, die op tien of twaalf Vademen Wa-^{HOOFD-}
 ters, in tien Jaaren tyds, gegroeid waren, ^{STUK.}
 zouden daar toe wel vyfentwintig of dertig ^{Bloede}
 Jaaren noodig hebben gehad op honderd, en ^{Koraal.}
 ten minste veertig op anderhalf honderd Va-
 demen. Dit was de grootste Diepte van waar
 MARSIGLI het Koraal hadt opgehaald. Zulks
 maakt eene aanmerkelyke byzonderheid uit,
 welke alleen op het Berigt der Visscheren
 steunde, doch die my doct vaststellen, dat
 de werking der Zonnestraalen ook het haare
 toebrenge tot de vorming der Zee-Gewas-
 sen. Immers zulks is uit den trek, dien der-
 zelve Polypen tot de Warmte hebben, niet
 minder dan bewyslyk *. Om die reden zal
 het dan ook zyn, dat de Opening der Grot-
 ten, waar in het Koraal aan de Kust van
 Barbarie meest groeit, naar 't Zuiden gekeerd
 is; want, uit de strekking van de Kust het te-
 gendeel te willen opmaaken, heeft geen grond.
 Men vindt aan dergelyke Kusten genoeg Hoe-
 ken en Inhammen, waar Rotfen en Klippen
 in 't Water kunnen zyn, die met de zyde naar
 't Zuiden zyn gekeerd, offchoon de Kust in
 't algemeen naar 't Noorden ziet (*).

De

(*) Vergelyk de *Uitgeleete Filosofische Verhandelingen*, als
 boven, bladz. 302.

VI. De voornaamste Waarneemers, die het Koraal in zyne Wieg, om zo te spreken, reeds APDEEL. LXXI. HOOFD-STUK. beschouwd hebben, merken aan, dat de be- De Wortel. ginzels van hetzelve zekere roode Spatten *Bloed-Koraal.* zyn, die Plaatswyze zig over de Lighaamen uitbreiden en derzelve Gestalte aanneemen. Dus hadt MARSIGLI 'er een Natuurlyk Zoutvat van gezien, dat ongeveer vier Duimen hoog was en drie Duimen wyd. Ook bezat hy een dergelyken Wortel, zittende op een Steen, en tot Grondstuk dienende voor een schoonen Koraalboom., Doorgaans is de- „ ze Voet rond, zegt DONATI; maar hy „ dient alleen tot aanhechting en niet tot voe- „ ding van dit Zee-Gewas. Men vindt ge- „ broken Stukken, die, schoon van hunnen „ Voet federt langen tyd afgescheiden ge- „ weest, niet nalaaten te leeven, te groeijen „ en voort te teelen, terwyl zy zig op den „ bodem der Zee bevinden”.

't Gevoelen der Ouden, dat de zelfstandig- heid van het Koraal, onder Water, week en buigzaam zyn zoude (*), wordt thans door alle Waarneemers tegengeproken. MARSIGLI bevondt het in 't Water zo hard als Steen te zyn. Ook zou zulks tegen de man- nier van het te vischen stryden. De Enden, niet.

(*). Sic & Corallum, quo primum contigit auras Tempore durascit: mollis fuit Herba sub Undis. OVID. *Metam.* Libr. XV.

niettemin, of gezwollen Toppen der Takken, VI.
zegt hy zyn weck, als nog geen genoegzaame AFDEEL.
stevigheid bekomen hebbende, door den aan- LXXI.
voer van Steenmaakende Vogten. HOOFD-
STUK.

Terwyl men dus in 't algemeen erkent, dat ^{Bloed-}
het Koraal van zyn Beginzel af rood is, en ^{Koraal.}
de beroemde TOURNEFORT aan de Koning- ^{De}
lyke Akademie der Weetenfchappen Koraal ^{Kleur}
van allen Ouderdom vertoond heeft, van eene
byna onzichtbaare roode Stip af, door verschei-
de aangroeyingen en Takmaakingen heen, tot
aan de uiterfte grootte: zo scheen het on-
twyfelbaar, dat eene Bloedroode, meer of
minder bleeke, hooge of donkere Kleur, aan
dit Koraal eigen was. Men vindt het wel
Vleefchkleurig, doch niet geheel wit verklaard.
MARSIGLI zou het dus Natuurlyk nooit ge-
zien hebben dan zonder Schors, en dewyl
het Bloedkoraal door Konst bleek, ja wit te
maaken is, zo was 'er veel grond om te den-
ken, dat de een of andere tegennatuurlyke
oorzaak reden kon gegeven hebben tot die
verbleeking. d'ARGENVILLE, niettemin,
onderftelt, dat het Bloedkoraal eerst wit is,
dan graauwagtig, vervolgens geel wordt, en
verder, by verscheide trappen, zyne hoog-
of donker roode Kleur verkrygt. Dit wil hy
ten voornaamfte bewyzen, door een Rots,
met wit Koraal begroeid, waar op ook eeni-
ge Takjes of jonge Scheutjes van rood Ko-
raal waren, en zelfs eenige Takjes van bui-
ten

VI. ten wit en van binnen rood (*). Doch uit
 AFDEEL. het afgebeelde Stuk is 't blykbaar, dat dit
 LXXI. Witte Koraal een Madrepore is, gelyk het
 HOOFD- gewoone witte Winkel-Koraal, hoedanig men
 STUK. meermaals met het roode samengegroeid vindt,
Bloed
Koraal. kunnende de Beginzels van het een en andere
 vermengd zyn geworden; waar van men de
 wonderlykfte voorbeelden onder de Zee-Gewas-
 sen aantreft. De Polypen, die dezelve
 bouwen of samenstellen, en daar in huisvesten;
 kunnen op eene zelfde plaats onder elkander
 verward zyn geraakt, en in het blinde hebben
 voortgewerkt: even als men dergelyke Mon-
 streuze Voortbrengzels meer waarneemt in
 het Ryk der Dieren.

Inwendi- Het Bloedkoraal heeft natuurlijk een geheel
 ge Zelfstan- andere Gedaante, dan die, waar in het zig;
 digheid. afgevyld en gepolyst zynde, aan ons Oog
 vertoont. De Voet, Stam en Takken zyn,
 gelyk de meeste andere Zee-Gewassen, knob-
 belig en hebben een Schors, die de inwendi-
 ge Zelfstandigheid, welke zo hard als Mar-
 mer is, bekleedt. „ Als men deeze Zelf-
 „ standigheid met het Mikroskoop onder-
 „ zoekt, (zegt DONATI,) in een Koraal
 „ van eene enkele Kleur, by voorbeeld rood,
 „ mids dat hetzelfde niet verwornd zy; zo
 „ bevindt men dezelve eenvormig, effen,
 „ een-

(* *Oryzologie*, pag. 324. Pl. 15.

„ eenkleurig, zonder Gaatjes of Holligheden. VI.
 „ Zy is overal egaal, van eene zelfde hard- AFDEEL.
 „ heid, en bekwaam tot eene volmaakte po- LXXI.
 „ lyfing. Zulks heeft geen plaats in Koraal- HOOFD-
 „ van verscheide Kleuren. Somtyds zelfs STUK.
 „ wordt men het niet in 't geele, ja ook niet Bloed-
 „ in 't Roozekleurige gewaar. Ik heb eenige Koraal.
 „ Takken van dit slag van Koraal. Als men
 „ die in de dikte doorzaagt, dan komen 'er
 „ Streepen en Ringswyze Banden in te voor-
 „ schyn, waar van sommigen Roozekleurig,
 „ anderen geelagtig zyn; men heeft 'er ook
 „ witten onder: de een is hooger van Kleur
 „ dan de ander, doch zy hebben allen een
 „ zelfde middelpunt. Dergelyke Banden ver-
 „ toonen zig ook in 't roode Koraal, wanneer
 „ het een weinig gebrand is; maar dan zyn ze
 „ allen helder graauw, en door donkerer
 „ graauwe Streepen van één gescheiden.
 „ Hoe hard ook deeze Zelfftandigheid zy, Verwot-
 „ bevindt menze doch onderhevig aan een ning van
 „ Soort van Wormen, die dezelve aantasten, 't Koraal.
 „ wanneer het Koraal door Ouderdom, of
 „ door eenig ander Toeval, van zyne Schors
 „ ontbloot is. Het zyn kleine Diertjes, die
 „ in de zelfftandigheid van het Koraal drin-
 „ gen door zeer kleine Gaatjes, en het van
 „ binnen uitknaagen, maakende daar in byna
 „ ronde Celltjes, die door zeer dunne Wan-
 „ den van elkander afgezonderd zyn. Deeze
 „ verzwakken het Koraal ongemeen, en maa-
 „ ken

- VI. „ ken het zo broofch, dat het onbekwaam is
 AFDEEL. „ om verwerkt te worden. Nog een andere
 LXXI. „ Worm is 'er, die het Koraal in de dikte
 HOOFD- „ doorboort, maakende daar in, overdwars;
 STUK. „ regte en Cylindrische Holligheden. Doch
 „ de hardste Marmers, die men in de Zee
 „ vindt, zyn het doorknaagen van de zelfde
 „ Wormen, of ten minste van Wormen, die
 „ veel naar dezelveu gelyken, onderworpen.
- „ Uitwendig is de Zelfftandigheid van het
 „ Koraal uitgegrocfd en gestreept. De Groef-
 „ jes beginnen van den Voet, en strekken zig
 „ langs den Stam en Takken uit, blyvende
 „ onder elkander byna volmaakt evenwydig.
 „ Zy vertoonen zig in de dunste Takken min-
 „ der, en hebben aldaar fomtyds in 't geheel
 „ geen plaats: ten minste zyn zy zigbaarer
 „ in de groote Takken en de Stam, zynde
 „ ongelyk en knobbelig, als of het een ver-
 „ gaaring was van kleine Bolletjes.
- „ De Steenige zelfftandigheid, welke ik
 „ thans beschreeven heb, verandert door 't
 „ Vuur in een zeer fyn Stof als Asche. Ge-
 „ lyk de Asch van Houtskolen ons door 't
 „ Mikroskoop een Geraamte vertoont, dat
 „ uit Houtige Vezelen en Vaten samengesteld
 „ is, zo geeft de Asch van het Koraal ons
 „ genoegzaam de Deelen te kennen die het-
 „ zelve samenstellen. Deeze Asch schynt
 „ door 't Mikroskoop te bestaan uit kleine
 „ witte Lighaampjes, die byna Klootrond en
 als

„ als Troswyze te famen gevoegd zyn. De VI.
 „ Asch, die men van de Schors van 't Koraal ^{AFDEEL} LXXI.
 „ krygt, heeft de zelfde figuur en kleur. Der- ^{HOOFD-}
 „ halve hebben de Zelfftandigheid en Schors, ^{STUK.}
 „ van dit Produkt, eenerley oirfpronglyke, en, ^{Bloed-}
 „ om zo te spreekken, famenstellende Deelen. ^{Koraal.}
 „ Het zyn ook, naar ik denk, deeze Deelen,
 „ die de Schors in Zelfftandigheid veranderen.
 „ De rimpelige Oppervlakte is onmiddelyk ^{Weeke}
 „ bekleed met eenen witten of bleeken, ^{vliezige} ^{Rok.}
 „ melyk zagten Rok, die bestaat uit kleine
 „ Vliesjes vol Vaten en Klieren, maakende
 „ met elkander een Netswys' Lighaam (*Corpus*
 „ *Reticulare*), welks Vaatjes gevuld zyn met
 „ een witagtig Sap, dat zig in alle de Blaasjes of
 „ kleine Vliesjes uitspreidt. Aan deeze Vliezen
 „ zyn veele zeer kleine roode Lighaampjes
 „ gehecht, byna Klootronde van figuur, en
 „ volmaakt gelykende naar die, welken men
 „ in de Asch der Zelfftandigheid van het Koraal,
 „ en van deszelfs gebrande Schors, waarneemt.
 „ Het enkele verschil bestaat in de Kleur. De
 „ Rok bevat maar een klein getal van deeze
 „ roode Lighaampjes, en is daarom meest wit,
 „ naar de Kleur der Vliezen. Zy worden door
 „ deezen Rok tegen 't Koraal aangevoegd, en
 „ hier van komt het, dat de Rimpels der Op-
 „ pervlakte bedekt zyn met zeer kleine Kloot-
 „ helften (*Hemisphaeria*). Dat meer is, aan
 „ deeze Lighaampjes moet men zekerlyk de
 „ vorming toefchryven van de kostbaare zelf-
 „ S „ stan-

VI. „ standigheid van het Koraal. Buiten twyfel
 AFDEEL „ zal men my vraagen, van waar deeze kleine
 LXXI. „ Bolletjes afkomstig zyn? Ik antwoord
 HOOFD- „ onbescroomd; dat zy haaren oirsprong heb-
 STUK. „ ben van de Polypen van 't Koraal. Wil
 „ men 'er een bewys van. De Polypen leg-
 „ gen, gelyk wy gaan zien, Eijeren bedekt
 „ met Klootronde roode Lighaampjes: der-
 „ halve zyn de genen, die men hier of daar in
 „ het Koraal vindt, door de Polypen gefor-
 „ meerd.

De Schors. „ Deeze witte Rok is omkleed met eene
 „ zagte Schors van Kleur als Menie, dat is te
 „ zeggen, een weinig minder donker rood dan
 „ de Zelfstandigheid van 't Koraal. Zy be-
 „ staat uit zeer kleine Vliesjes of fyne Draad-
 „ jes, aan welken de roode Lighaampjes in zo
 „ groote menigte gehecht zyn, dat zy 'er
 „ hunne Kleur aan geeven. Overlangs gaan
 „ 'er Cyindrische evenwydige Buizen door
 „ heen, welke zydelings kleiner Vaatjes uit-
 „ schieten, die gemeenschap hebben met de
 „ gezegde Vliesjes. Het Mikroskoop ontdekt
 „ deeze Vaatjes, door welken een Melkagtig
 „ Vogt vloeit, dat tot voeding strekt van het
 „ Koraal. De Oppervlakte van de Schors, in
 „ versch gevischt Koraal, is glibberig en on-
 „ effen. Op verscheide plaatsen heeft zy Knob-
 „ beltjes, die voor 't bloote Oog zichtbaar
 „ zyn." Deeze zyn rondagtig, en hebben van
 „ boven een Gesternde Mond, welke toegang
 „ geeft

geeft naar de inwendige Holte van deeze Knob-
 beltjes, die dus een Celletje maakt: De Cel-
 letjes zyn met den beschreeven witten Vliezi-
 gen Rok geheel bekleed, en dringen tot in de
 Zelfstandigheid van het Koraal, hellende met
 de Opening wat naar deszelfs Voet; gelyk de
 Heer DONATI zulks zeer omftandig beschree-
 ven en met duidelyke Afbeeldingen opgehel-
 derd heeft.

De schrandere Heer ELLIS, die ook zyne
 Waarneemingen over het Roode Koraal uit de
 Middellandfche Zee, opgeeft, heeft de Groef-
 jes der Zelfstandigheid voor Vaatjes of Buisjes
 aangezien, en daar uit beflooten, dat dezelve,
 in overeenkomst met andere Zee-Gewasfen,
 uit eene reeks bestaat van Buisjes; van eene
 Krytgatige Aardftoffe geformeerd, welke, met
 een Lymérig Dierlyk Vogt gemengd zynde, hard
 worden als Sement. Verder spreekt hy aldus.

„ Wanneer de Stukken verfch zyn, dan vin-
 „ den wy ze over 't geheel bedekt met eene
 „ robde Meelige Stoffe, die zig als een Schors
 „ van het Koraal vertoont; maar, dezelve
 „ naauwkeurig onderzoekende, befpeuren wy
 „ veele Steragtige Holligheden in deeze Op-
 „ pervlakte, en, als wy de Meelige Stoffe
 „ wegnemen, zo bevinden wy, dat deeze
 „ Sterren gemeenfchap met de Buisjes daar on-
 „ der hebben: Indien wy de Punten der Tak-
 „ ken befchouwen, zo openbaaren zig daar
 „ in duidelyke blyken van de Enden deezer

S 2

„ Buis-

VI. „ Buisjes. Verder , indien wy de laatste in-
 AFDEEL. „ sluitende reeks van Buisjes onderzoeken, die
 LXXI. „ zig verheffende het Koraal omringen, zullen
 HOOFD- „ wy dezelve geelagtig van Kleur, en niet
 STUK. „ digt en vast, gelyk die van het binnenste
Bloed. „ gedeelte, bevinden. De Koraalvischers
Koraal. „ vinden dezelve vol van een Melkagtig
 „ Vogt, 't welk niets meer is dan de tedere
 „ Lighaamen der Dieren. De Steragtige Hol-
 „ ligheden, naamelyk, neemen, buiten twy-
 „ fel, haare gedaante aan van de Klaauwen
 „ van zekere Polypen, die wy natuurlyk mo-
 „ gen besluiten de bouwers, zo wel als de be-
 „ wooners te zyn, van deeze schoone Fabriek.
 „ De Scharlakenroode Meelige Stoffe, voor-
 „ gemeld, ontdekken wy, door vergrooting
 „ met het sterkst vergrootende Glas van Wil-
 „ fons Mikroskoop, in haare Deeltjes de fi-
 „ guur te hebben van kruislings samengevoeg-
 „ de holle Buisjes, die zekerlyk van eenigen
 „ weezentlyken dienst voor deeze Fabriek of
 „ derzelver bewooners moeten zyn; doch
 „ waar toe, is ons nog onbewust” (*).

De Polypen. De Polypen van het Bloedkoraal zyn, gelyk ik aangetekend heb, door den Graaf MARSI-GLI allereerst ontdekt en voor Bloemen aanzien *. Hy kwam by geval tot deeze Ontdekking, die hem ongemeen versterkte in zyn

* Zie
 Bladz. 14.

(*) *Natural History of the Corallines*, Lond. 1755. pag. 94, 95.

zyn denkbeeld; dat het Koraal een Plantgewas ware, en deeze Onderstelling deedt hem de Oogen sluiten voor de Reden, welke hem moest overtuigd hebben, dat Bloemen niet van zulk een aart zyn. Het was zo wel in de Visfcheryën van December, January en April, als in die van 't begin van July, dat Koraahtakken, uit de Zee gehaald en in Flesfchen onder Water gezet zynde, na verloop van eenige Uuren witte Lighaampjes uitgaven, bestaande uit een Steeltje en agt Blaadjes. Zy waren van grootte en figuur byna als Kruidnagelen, en derhalve groot genoeg ter beschouwinge zelfs met het bloote Oog. Zo dra men den Tak uit het Water haalde, verdweenen zy, en lieten niets over dan een spoor van hunne Gestalte, waar te neemen aan de agt Lippen van 't voorgemelde Celletje van de Schors, waar zy weder ingekroopen waren. De Tak wederom in 't Water gedaan zynde, kwamen zy, na verloop van een Uur, op nieuws te voorschyn. Sommigen hadden deeze bekwaamheid om te bloeijen, gelyk hy 't noemde, tien of twaalf Dagen, anderen vyf of zes Dagen lang, behouden.

Hoe de Heer PEYSSONEL, eenige Jaaren daarna, ontdekte, dat de zogenaamde Bloemen van 't Koraal leevende Diertjes waren, heb ik reeds omstandig verhaald *. Thans zal ik hier nog de Waarneemingen te berde brengen van den Heer DONATI, betreffende de ge-

VI.
AFDEEL.
LXXI.
HOOFD-
STUK.
*Bloed-
Koraal.*

* Bladz.
16, enz.

VI. Afbeeld. LXXI. HOOFDSTUK. *Bloed-Koraal.*

stalte en eigenschappen van deeze Diertjes".
 „ Uit ieder Celletje , zegt hy , komt een Po-
 „ lypus voort , die zeer wit , week en weinig
 „ doorschynende is , hebbende de gedaante van
 „ een Ster , met agt gelyke Straalen. Deeze
 „ Straalen zyn Kegelvormig , en voorzien met
 „ verscheide ook Kegelvormige byhangzels ,
 „ die zig aan beide zyden affcheiden , leggen-
 „ de byna allen in de zelfde Vlakte. De
 „ Straalen zyn een weinig plat , en hebben in
 „ haar middelpunt een Schulp , met een wyde
 „ Opening van boven , in de omtrek geribd ,
 „ met agt Groeven daar tusfchen , uit ieder
 „ van welken eene Straal voorkomt. Deeze
 „ Schulp is geplaatst op een Cylindrisch
 „ Steeltje , dat het Lighaam van het Dier uit-
 „ maakt , zynde , zo lang het leeft , in het
 „ Celletje verborgen , daar het echter geheel
 „ los van is , naar 't gene ons blykt uit sommi-
 „ ge plaatzingen van deeze Polypen".

Manier
om de
Polypen
van 't
Koraal
waar te
neemen.

Voorts wyst de Heer DONATI de manier
aan , om deeze Diertjes in 't Koraal waar te
neemen. Men moet hetzelve , zo dra het uit
Zee komt , aanstonds weder in Zeewater dom-
pelen. De minste beweging , merkt hy op ,
doet de uitgespreide Polypen aanstonds weder
in haare Celletjes kruipen , en dan gelykt ieder
naar een Druppeltje Melk , waar voor zy ook ,
zelfs door de geoeffendste KoraalvischERS , zegt
hy , gehouden worden. 't Schynt dat de manier
van PEYSSONEL , om deeze Diertjes voor
den

den dag te doen komen en uitgespreid te doen ^{VI.}
 blyven, hier voor omftandig befchreeven *, ^{AFDEEL.} LXXI.
 hem niet bekend geweest is. Ook zal DONA-^{HOORD-}
 TI niet geweten hebben, dat men deeze Poly-^{STUK.}
 pen, in haare uitgespreiden ftaat, ja met het ^{Bloed-}
 geheele Lighaam byna buiten de Celletjes, ^{Koraal.} * Bladz
 altoos zigbaar kon houden, en door de gehee-^{18.}
 le Wereld verzenden. De Koorn-Brandewyn
 of Wyngeest verſchaft, zo wel als tot andere
 Gedierten en-Infekten, hier ook een alleraan-
 genaamst Bewaarmiddel; waar door zy zelfs,
 zo het ſchynt, even als door Vuur en koo-
 kend Water, uit haare Wooningen worden uit-
 gelokt.

Op dergelyke manier, naamelyk, als de ^{Takje,}
 Heer ELLIS, door het verzenden van de KO-^{met dezel-}
 rallynen met de uitgekomen Polypen, de We-^{ven, in}
 reld van derzelveft beftaan heeft overtuigd †: ^{Liqueur.}
 kan niemand thans twyfelan aan de weezent-
 lykheid der Polypen van 't Koraal. Ik heb
 reeds opgemerkt, hoe een zogenaamd bloeiend
 Koraaltakje, door MARSIGLI meen ik, aan de
 Koninglyke Akademie der Weetenſchappen van
 Parys gezonden, aldaar in de Koninglyke Tuin
 vertoond werd †. Een vermaard Liefhebber, ^{† Zie}
 de Heer CHR. P. MEIJER, bezit hier te ^{Bladz. 44.}
 Amſterdam, in zyn Ed. Kabinet, onder ande-
 re weergaalooze en leerzaamſte Stukken, waar
 van ik by gelegenheid gewag gemaakt heb, een
 rood-Koraaltakje, 't welk, in Liqueur gecon-
 ferveerd, de voorgefelde witte Polypen niet

VI. minder duidelyk voor 't Oog brengt, dan de-
 AFDEEL. zelve in de Afbeeldingen van den Graaf
 LXXI. MARSIGLI voorkomen. Dit Takje heeft
 HOOFD- deezee Heer, zo zyn Ed. my berigt, uit
 STUK. Vrankryk gekreegen. Het was een Voorwerp,
 Bloed- dubbeld waardig om in Plaat gebragt te wor-
 Koraal, den; 't welk zekerlyk zyn Ed., volgens zyn
 gewoone beleefdheid, my niet geweigerd
 zoude hebben; doch ik oordeelde, dat het
 daar door aan te veel gevaar, door schudding
 of behandeling, onderhevig zoude zyn ge-
 weest.

De Eyt- DONATI hadt onder aan het Lyf van eeni-
 jes der Po- ge Polypen ettelyke rondagtige Waterblaasjes
 lypen. gezien, die doorschynende en geelagtig of
 bleek van Kleur waren, zynde misfchien niet
 dikker dan het veertigste deel van eene Linie,
 dat is byna het vyfhonderdste deel van een
 Duim. Deeze Bolletjes, waar in hy eenig
 spoor van die roode Lighaampjes, hier voor
 gemeld *, ontdekt hadt, hielt hy voor Eyt-
 jes van de Polypus, en verhaalt verder, hoe
 dezelve, op eenig Lighaam gevallen zynde,
 zig uitzetten, en dus den Grondslag leggen
 van een Koraalboom. „ Naar maate, naame-
 „ lyk, het Ey groeit, zegt hy, vermenig-
 „ vuldigen de Polypen, en daar worden nieu-
 „ we Takken geformeerd”. MARSIGLI
 zegt, dat de Visfchers zekere hoopjes van
 roode Bolletjes, die men hier en daar op de
 Rotfen en andere Lighaamen aangehecht vindt,
 en,

* Bladz.
 373.

en, hoewel zeer klein zynde, door 't Mikroskoop reeds eenige Takmaaking vertoonen, voor den Grondslag van 't Bloedkoraal houdend. DONATI merkt aan, dat men hier een Plantaartige groeiing met eene Dierlyke Voortteeling vereenigd ziet. Naderhand werd door hem, gelyk ik verhaald heb *, het heele Bloedkoraal verklaard voor een (*Zoöphyton* of) *Plantdier*, waar van de Polypen slegts de Hoofden zyn. Hy oordeelde, dat het Koraal, en andere Lighaamen, naar Koraal gelykende, de zelfde betrekking hebben tot de Polypen, daar mede vereenigd, als 'er is tusfchen een Slakken-Hooren en de Slak zelve, of tusfchen de Gebeenten van een Dier en het Dier. Ook was hy thans verzekerd, dat de Polypen niet los maar vast zyn in haare Celletjes (*), 't gene volftrektelyk tot die Onderftelling wordt vereifcht. Dus zouden dan, eigentlyk gefproken, de befchreevene witte Vliezige Rok, tusfchen de Zelfftandigheid en de Schors, het Dierlyke of het Vleefch uitmaaken in het Bloedkoraal, waar van de Polypen de Hoofden waren, of de Mondjes, die Voedzel aanbragten, ftrekende de binnenfte Zelfftandigheid voor Gebeen-

(*) Zie zeker Verhoog, Briefswyze gefchreeven door den Heer TREMBLEY, en, uit de *Phil. Transaaktiën* vertaald, in het IV. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 620.

VI. beente of tot Steunzel, en de uitwendige
 AFDEEL. Schors voor Huid of algemeen Bekleedzel.
 LXXI.
 HOOFD. Dit is het minst onwaarschynlyke denkbeeld,
 STUK. dat men zig hedendaags van dit Zee-Gewas
 formeert.

Bloed-
 Koraal.

De Knop-
 pen aan 't
 End der
 Takken.

De Ouden, naamelyk, hadden het Bloed-
 koraal, zo ten aanzien van zyne Zelfstandig-
 heid als van zynen Oirsprong, betrokken
 tot de Delfstoffen. Men vergeleek deszelfs
 vorming by de Boomagtige opschieting of
 Takmaking der Metaalboomen (*); welk
 Gevoelen, nog weinige Jaaren geleden, door
 den Heer BAKER sterk gedreeven werdt (†).
 BOCCONE was van oordeel, dat het Koraal
 voortgeteeld worde door een Soort van Su-
 blimatie, welke een Gesting der Steenige
 Stoffe veroorzaakte, en dat 'er dus eene
 nevensplaatzing van Deeltjes, die men in de
 Steenen erkent, plaats had in hetzelfde. Hy
 bevondt, dat het Koraal aan 't end der Tak-
 ken weeke Knoppen hadt, die met een Melk-
 agtig Sap gevuld waren, en dit noemde hy
 Gest, om dat hy, hetzelfde proevende, daar
 in een scherpe Smaak erkende, met samen-
 trekking vermengd, trekkende naar de Smaak
 van

(*) Lettre de GUISONY a Monfr. BOCCONE: Avig-
 non, Sept. 1670. *Observat. Naturelles*, V. Lettre, Natuut-
 kund. Naspeuringen. bladz. 18.

(†) *Nuttig Gebruik van 't Mikroskoop*. Amsterd. 1756.
 bladz. 226, enz.

van Peper, enz. Dit hadt echter alleen VI.
 plaats in de Toppen van 't Koraal, versch ^{AFDEEL.}
 uit de Zee opgehaald, en in de Enden van 't ^{LXXI.}
 Witte Koraal nam hy even 't zelfde waar. ^{HOOFD-}
 STUK.

Deeze Toppen noemden, ten zynen tyde, ^{Bloed-}
 de Apothekers van Marseille ^{Koraal-}
 Koraalbloemen, en zy konden dezelve, naar by oordeelt,
 dus noemen; wegens de Gesternde Gaatjes,
 waar mede de Knoppen, aan 't End der Tak-
 ken, bezet waren. Twintig Jaaren daarna
 merkte de vermaarde TOURNEFORT deeze
 Toppen aan als Zaadknoppen, verbeeldende
 zig dat die scherpe Melk, welke daar in
 vervat was, eenig Zaad behelzen kon, 't
 welk zig aan de Steenen of andere Lighaa-
 men lymde, en dus de Beginzelen van 't Ko-
 raal, of de Wortelscheuten, om zo te spree-
 ken, voortbragt (*).

De Hertog van Orleans, nu omtrent veer-
 tig Jaar geleeden, op 't verzoek van REAU-
 MUR ^{Roode} order gegeven hebbende, om takken ^{Meelagtige}
 Bloedkoraal, frisch uit Zee gehaald, in Wa-
 ter, draagende van Marseille te Parys te
 brengen, werdt zulks volvoerd; maar een
 gedeelte van het Koraal hadt zyne Schors
 verlooren, en op den bodem van het Vat be-
 vondt zig een rood Zetzel, dat, gedroogd
 zynde, naar Zand geleck. Even zulke roode
 Deelt-

(* *Reflexions Physiques &c. Mem. de l'Acad. R. des
 Sciences de 1692. Octavo, p. 149, 150.*

VI. Deeltjes, gelykende naar gepulverizeerd Koraal, ook in de overgebleevene Schors bevindende, meende REAUMUR daar door de vorming van 't Koraal, zo wel als die der gemeenste Steenen, te kunnen verklaren. Hy vergeleek de vorming van het Koraal by die van de Hoorens en Schulpen; doch verbeeldde zig, dat, gelyk dezelve door Dieren, zo het Koraal door eene Plant werdt voortgebragt. Zie hier hoe hy, verder, aangaande de manier van Groeijing spreekt (*).

Bloed-
Koraal.

„ Dit Melkagtig Sap, dat, door het droogen, geel, en zelfs roodagtig geel wordt, zou wel de Stof kunnen zyn, die de Steenagtige Greintjes uitlevert. Misschien geschiedt 'er, in 't midden van de Schors, eene afcheiding der roode Korreltjes, die zig in 't Vogt bevinden: misschien wordt dit fyne Poeyer van Buisjes ingenomen, die bovendien eenig fyner Vogt, dan het gedagte geele Sap, bevattende, alle deeze Greintjes voeren tot aan de inwendige Oppervlakte van de Schors, leggende die daar af, en dat deeze Greintjes, dus agtervolgelyk afgelegd, het Koraal doen aangroeijen. Maar, het is 'er ver van daan, dat wy de weezentlykheid en den loop van deeze Buisjes, met even zo veel zekerheid, be-

(*) *Observ. sur la formation du Corail, &c. Mem. de 1773, Octavo, p. 385.*

„ bewyzen zouden kunnen , als de bestaanlyk- VI.
 „ heid der roode Greintjes beweezen is”. AFDEEL. LXXI.

Men ziet dus , dat het denkbeeld van dien HOOFD:
 grooten Natuur-onderzoeker , ten opzigt van STUK.
 de Vorming van 't Koraal , weinig van die Bloed-
 der Hedendaagfchen verschilt. Het Plantaarti- Koraal.
 ge wordt thans zo wel in dat Zee-Gewas erkend , als het Dierlyke , dat naderhand door hem zelf aangenomen is , en de Grondstoffe , stemmen de meesten ook toe , een foort van Steenagtige zelfstandigheid , en wel een dergelyk Meelagtig rood Poeijer te zyn. Wy zagen zulks door de Heeren DONATI en ELLIS , beiden de sterkfte Voorftanders van de Dierlyke natuur van 't Bloedkoraal , aangenomen. De laatste heeft zelfs de figuur van de roode Greintjes of Zandjes in dat Stof met het Mikroskoop onderzocht ; doch Doktor SWAMMERDAM , onze Landsgenoot , hadt , volgens zyne gewoonte , veel naauwkeuriger Waarneemingen daar op in 't werk gesteld. Zie hier , hoe hy dienaangaande , nu omtrent honderd Jaar geleeden , aan den Heer BOCONE schreef (*).

„ Ik heb de Korst of de Korallyne Tarter, Figuur
 „ van het echte Roode Koraal van Dioscori der Bolle-
 „ des , genomen , en die tot in haare kleinste tjes van dezelfde.
 „ Deelt-

(*) *Recherches & Observations Naturelles*. Amsterd. 1674, Duodecimo. XIX. Lettre. *Natuurkundige Nasporingen* , &c. Amsterd. 1744. Agtiende Brief , bladz. 146.

VI. „ Deeltjes ge-anatomizeerd. Ik nam de klein-
 AFDEEL. „ sten , die men zig verbeelden kan, zynde
 LXXI. „ byna ongewaarwordelyk, en observeerde
 HOOFD- „ dezelyen met een goed Mikroskoop: Ieder
 STUK. „ Deeltje is samengesteld uit ongeveer tien
 „ Hoekige Krystallyne Bolletjes. Men vindt
 „ 'er fomtyds meer, fomtyds minder, en de
 „ Kleur trekt naar witagtig Robyn. Hunne
 „ gestalte is altoos eenigermaate Hoekig, hoe-
 „ wel zy my fomtyds byna rond voorkwam,
 „ naar de terugkaatzing van het Licht, dat
 „ door de Hoeken passeert: niettemin scheen
 „ ik altoos vyf Hoeken te kunnen tellen. In
 „ zulk een klein Deeltje, nu, dat maar het
 „ agtste gedeelte is van een Zaadje van klein-
 „ ne Santorie, zyn, gelyk ik gezegd heb,
 „ nu meer dan minder van deeze Bolletjes
 „ beslooten, die men aldaar in eene vierkan-
 „ te en fomtyds in eene Cylindrische figuur
 „ geschikt vindt, maar meest in de gestalte
 „ van een Kruis. 't Gebeurt ook wel, dat
 „ deeze Bolletjes als een Krystallyne Stokje,
 „ dat uit zes of daaromtrent bestaat, nevens
 „ elkander gerangeerd zyn. Onder andere
 „ aanmerkelyke gestalten komt 'er ook die
 „ van een Ster fomtyds wel in voor, maar
 „ zeer zeldzaam; dewyl men, door de ver-
 „ nieling van de Korst, de Natuurlyke
 „ plaatsing wegneemt.”

Dan aangetoond hebbende, op welke ma-
 nier men de Schors behandelen moet, ont-
 dec-

deezze Bolletjes te kunnen waarneemen, spreekt VI.
 hy van de verandering van Kleur, welke het ^{AFDEEL}
 Koraal ondergaat door Vuur of door het te ^{LXXI.}
 houden in gesmolten Wasch, waar door het ^{HOOFD-}
 in 't eerst geelagtig en vervolgens wit wordt; ^{Bloed-}
 terwijl het, in Loog ggekookt zynde, geene ^{Koraal.}
 verandering ondergaat: des dit Middel zeer
 bekwaam is, om de Korst of Schors af te
 scheiden: dan, zeg ik, verhaalt hy, hoe men
 die zelfde Hoekige Krystallyne Bolletjes ook
 waarneemen kan in de Zelfstandigheid van het
 Koraal, wanneer hetzelve tot kleine brokjes
 vergruisd en een weinig afgevyld is of gepo-
 lyst. Best kon menze in 't oog krygen by
 de Rimpelige Oppervlakte, om dat zy aldaar
 zo dicht gepakt niet zitten, als in 't midden.
 Kleine Schubbetjes, uit het midden gehaald,
 bevondt hy vol te zyn van byna ronde Bol-
 letjes, die in een andere Steenagtige zelfstan-
 digheid ingewikkeld waren. In zeer dunne
 Schyfjes, overdwars van het Koraal gezaagd
 en gepolyst, nam hy eene Laagswyze schik-
 king waar, met Straalen of Takken, waar uit
 hy opmaakte, dat het Koraal aangroeit door
 aanvoeging der Bolletjes, die zekerlyk, zegt
 hy, de Rimpels en de Korst samenstellen.
 Even dergelyke Bolletjes werden door deezzen
 Waarneemer ook in het gewoone Witte Ko-
 raal, en in de Leedjes-Koraalen, gevonden.
 Vervolgens drie Toppen of Knoppen van 't
 Koraal bekomen hebbende, meende hy daar
 in

VI. in het waare Zaad van 't Koraal gevonden te
 AFDEEL. hebben; dewyl dezelve een ander slag van
 LXXI. Bolletjes bevattende waren, die tusfchen de
 HOOFD- Tand en niet kraakten, wit of geelagtig van
 STUK. Kleur; en deeze meende hy, dat vervolgens
 in de roode Bolletjes veranderden. Zie daar,
Bloed- Koraal. wat mooglyk aanleiding gegeven heeft tot
 dergelyke Denkbeelden, zo veel laater op het
 * Bladz. Tapyt gebragt, gelyk wy gezien hebben *.

273. *Onge- meene Ketting van Bloedkoraal.* Schoon het Bloedkoraal geen zo groote
 Boomen maakt, als andere Zee-Gewasfen, komen 'er nogthans Stukken van voor, die
 door Konst tot kostbaare Sieraaden en Rari- teiten verwerkt kunnen worden. Dit blykt
 inzonderheid aan een Ketting van rood Ko- raal, bestaande uit zeventig Schalmen, met
 een Kruis in 't midden daar aan; zynde dee- ze Ketting 34 Duimen lang en dus zo wyd,
 dat dezelve over 't Hoofd heen om den Hals gehangen kon worden: doch niettemin aar
 2 Loot en 15½ Engels zwaar. Een Konste- naar heeft 'er, zegt men, aan gearbeid zes
 Jaaren lang. Deeze Ketting, zonder Scheur, Breuk of eenige aanlascning, gemaakt uit een
 enkel Stuk Bloedkoraal, is hier te Amster- dam, nu mooglyk zestien of agttien Jaar ge-
 leeden, op een Boelhuis, daar ik dezelve naauwkeurig bescouwde heb, verkogt voor
 veertienhonderd Guldens of daar omtrent. Naderhand heb ik, in zekere Verkoopinge
 van Konstlieffhebberyën, de Aftekening van de-

dezelve gevonden, met de gedagte Omftan-
digheden, daar by gemeld.

VI.
ARDEEL.
LXXI.
HOOFT-
STUK.
Bloed-
Koraal.
scheid-
konftige
Ontlee-
ding.

Wy gaan over tot de Scheidkonftige Ont-
leiding van het Bloedkoraal. Dezelve maakt
een aanzienlyk gedeelte uit van den grooten
arbeid van den Graaf MARSIGLI op dit en
andere Zee-Gewassen, wier zelfftandigheid
hy, in deezen, weinig verschillende bevondt.
Hy zondt monfters aan de Koninglyke Aka-
demie van Parys; zo wel van de Zaaken,
door hem onderzocht, als van de Stoffen, daar
uit gehaald. Het was Rood en Wit Koraal,
Madreporen, Milleporen enz. Van ieder hadt
hy drie Oncen ter toets gebragt. Alle deeze
Steenagtige Gewassen gaven, behalve een Wa-
terig Vogt, een vluggen Pisagtigen Geest,
waarin byna altoos eene Bitumineuze Zee-
Reuk heerfchte, en eene roode of zwarte,
dikke, stinkende Olie. Die lang bewaard wa-
ren gaven minder Waterig Vogt, en de Pis-
agtige Geest was, op ver naa, zo kragtig niet.
Het tegendeel hadt plaats in de versche Schors,
welke een groote veelheid van een Melkagtig
Vogt uitleverde.

De Heer GEOFFROY nam een Pond Rood
Koraal, gelyk men het te Parys by de Dro-
gisten koop, dat is te zeggen, lang buiten 't
Water zynde geweest en van Schors ontbloot.
Dit door een Kromhals destilleerende, kreeg hy
'er, in de eerste plaats, twee Dragmen en
tien Greinen uit, van eenen vluggen roodag-

T

Ejz

VI. tigen Pis-geest, en ongeveer twee of drie
 AFDEEL. Greinen stinkende Olie. Welk een groot vr-
 LXXI. lies moet dan het Rooode Koraal, dat een zo
 HOOFD- vaste zelfstandigheid schynt te zyn, niet door
 STUK. enkele uitdrooging ondergaan; also MARSIGLI
Bloed- uit drie Oncen Koraal, dat agt Dagen
Koraal. buiten de Zee geweest was, agtenveertig Grei-
 nen van een vluggen Geest kreeg, met Bi-
 tumineuze deeltjes vermengd; 't welk meer dan
 vier Dragmen zou geweest zyn uit een Pond:
 maar, 't gene anderhalf Jaar droog geweest
 was, leverde by hem weinig meer uit. Het
 gekalcineerde Overblyfzel gaf aan GEOR-
 FROY, door uitlooging, byna een half Loot
 vast Zout, smaakende naar Zee-Zout. De
 Doodekop vertoonde zig als een Soort van
 Kaik. De Geest scheen weinig van dien van
 Hertshoornen te verschillen, geevende aan de
 Syroop van Violen een groene Kleur, en een
 wit Stremzel maakende met de Solutie van
 Sublimaat. Het vaste Zout, dat MARSIGLI
 'er uit gehaald hadt, was, zo wel als alle
 de Vaste Zouten uit de Zee-Gewasfen,
 die door hem overgezonden waren, van eene
 Alkalyne natuur (*).

Ik weet niet, wat reden gedagte Fransche
 Akademist had, om hier uit een gevolg te
 trekken, dat het Koraal, en alle dergelyke
 Zee-

(*) *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences, de 1703. Octavo.*
 p. 130.

Gewassen, waare Planten zyn. Wy weeten, VI.
 immers, dat zodanige Planten, die door de AFDEEL.
 Scheidkonst vlugge Alkalyne deelen uitleve- LXXI.
 ren, naauwlyks eenig Zout, veel minder HOORD-
 Loogzout in de Afch hebben, wanneer men STUK.
 het Overblyfzel verbrandt of kalcineert: ja ^{Bloed-}
^{Koraal.}
 veeleer zou men besluiten mogen, dat zy régt
 het regenstrydige van Loogzout, te weeten
 een fcherp Zuur, bezaten; dewyl de Konst
 daar van een Phosphorus bereidt (*).

Ruim zo gegrond komt my de volgende ^{Gebruik.}
 Aanmerking van dien Heer voor. „ Men
 „ kan zelfs, ten opzigt van het Medicinaale
 „ gebruik, daar uit besluiten, zegt hy, dat
 „ het Koraal niet moet aangemerkt worden
 „ als een louter opflurpend Middel van het
 „ Zuur, maar als een Stoffe, welke, met haa-
 „ re Aarde famengevoegd, bezit een Vlug
 „ Zout en een Olie, die andere Eigenschap-
 „ pen kunnen hebben, en dat het niet onver-
 „ sehellig is, of men oud dan versch gevifcht
 „ Koraal gebruike”.

't Is zeker, dat het Koraal onder de Zuur-
 breekende Middelen een voornaame plaats
 bekleedt. Hierom kan het met vrugt tegen
 verscheiderley Benaauwdheden, Pynen en
 Stuiptrekkingen, in Kinderen en Menschen
 van een zwak Gestel, gebruikt worden. Men
 schryft

(*) BOERHAAVE *Chemia*. Tom. II. Procesf. 32. *Analyfis*
Seminum Sinapis.

VI. fchryft aan het Bloedkoraal, in 't byzonder, ook een Hart en Hoofd verfterkende Kragt toe: ja tot ftemping van Bloedloop en andere Vloeiingen wordt het meest ingegeven: doch op zig zelve alleen zal het weinig daar in doen; veel minder, wanneer het uit een foort van bygeloof, daar tegen, alleenlyk om den Hals gedragen wordt. De Syroop van Koraa- len is zelfs in de Roode Loop, en tot voor- behoeding van een Miskraam, aangepreezen geweest.

Tinctuur
van
Koraal.

Dewyl men ondervonden heeft, dat het Roode en Witte Koraal, in kragten, weinig of niet verschillen, zo is het te verwonde- ren, hoe de Ouden zo veel werks hebben kun- nen maaken van de zogenaamde *Tinctuur van Koraa- len*, wier kragten eeniglyk op de Kleur gegrond waren. Deeze wierdt van hun voor een wonderbaarlyk Hartsterkend Middel, in- zonderheid tegen Venyn en kwaadaartige be- toveringen, gehouden. Een menigte van Ma- nieren, door hun voorgesteld, om de roode Kleur te trekken uit het Bloedkoraal, zyn door dien grooten Scheidkonstenaar, LEMERY, vrugteloos in 't werk gesteld. Gefmolten wit Wafch drinkt de Kleur van hetzelfde in, en men kan die Kleur, met Wyngest, wederom uit het Wafch haalen. Ook trekt de gereffi- ficierde Geest van Wafch een donker roode Kleur uit het Bloedkoraal, en dit zelfs zonder de inwendige zelfftandigheid aan te tasten.

Met

Met verscheide andere Vogten heeft L E M E R Y ook geslaagd, doch het is geweest op ^{VI.} ^{ARDEEL.} LXXI. Koraal, dat men zeer fyn gestooten en ge-^{HOOFD-} ^{STUK.} wreeven hadt. Citroensap bevondt hy daar, in zekere omstandigheden, bekwaam toe, zo ^{Bloed-} ^{Koraal.} wel als de Olie van Wynsteen, de vlugge Geest van Armoniäk-Zout, en andere Alkalyne Vogten. Jenever, Brandewyn, Olie van Olyven, Nooten, Amandelen, voerden niets uit. Ook is het deezen Scheidkonstenaar onmoglyk geweest, een drooge Tinctuur van het Bloedkoraal te bereiden (*).

Schoon de twee gemelde Zouten, die men ^{Zout van} ^{Koraal.} door Destillatie en Kalcinatie uit het Koraal krygt, de waare Zouten van dit Zee-Gewas zyn, geeven doch de Chymisten den naam van *Zout van Koraal* niet dan aan een Koraal, 't welk door Zuuren is opgelost, en vervolgens wederom verdikt door uitwaafeming der Vogtigheid. Als deeze uitwaafeming op 't end loopt, neemt het Vogt eene groenagtige Kleur aan, welke L E M E R Y toeschreef aan 't Vitriool, of, 't gene het zelfde is, aan Yzer daar in vervat. Immers, dat 'er Yzerdeeltjes in het Koraal zyn, en vry veel, is hem duidelyk, zelfs in het enkele Poeijer, gebleeken. Dit slag van KrySTALLIZATIE van het Koraal geschiedt met fyne Tak-
maa.

(*) *Hist. de l'Acad. R. des Sciences, de 1710. p. 63-70.*

VI. maakingen, die een taamelyk fraaije Bosfcha-
 AFDEEL: gie vertoonen. Men zou ze derhalve, onbe-
 LXXI. dagtelyk, kunnen neemen voor eene Weder-
 HOOFD- opwekking der vernielde Planten of Verryze-
 STUK. nis derzelven, als 't ware, uit haar Asfche,
Bloed. waar van men oudtyds zo aangenaam gedroomd
Koraal. heeft; indien niet, ongelukkig, even 't zelf-
 de plaats had in de Zouten van Kreefts-Oo-
 gen, Paarlen en Paarlemoer, op die zelfde
 manier bereid. Zonderling is 't, dat men in
 het Poeijer van deeze Lighaamen, die ten
 opzigt van de Scheidkonftige Ontleeding zo
 zeer naar 't Koraal gelyken, geen Yzerdeelt-
 jes vindt (*).

LXXII, H O O F D S T U K.

*Befchryving van 't Geflagt der ZEE-HEES-
 TEREEN, anders ook wel Zee-Boomen ge-
 naamd of Hoorngevasfen, als die van eene
 Hout- of Hoornagtige natuur en buigzaam zyn.*

Naam. **D**e Latynfche naam *Gorgonia*, die eenigs-
 zins vreemd voorkomt, is door onzen
 Ridder van PLINIUS ontleend. Deeze Au-
 theur zegt, „ *Gorgonia* is niets anders dan
 „ *Kor*

(*) *Hist. de P Acad.* de 1711. P. 45.

Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 5.

„ Koraal, en heeft zynen naam daar van, VI.
 „ dat het [volgensde Kanttekening, van Hout] ^{AFDEEL.} LXXII.
 „ in Steenhardheid verandert”. De *Gorgones* ^{HOOFD-}
 waren in de Fabel-Historie Helfsche Monsters, ^{STUK.}
 door welken aan te zien de Menschen in Steen
 verstyfden. Men kan de toepassing hier van
 meer of min gevoeglyk maaken op die Zee-
 Gewasfen, welken wy ZEE-HEESTERS of
 Zee-Boomen noemen; hoewel daar tusfchen
 eenig onderscheid plaats heeft, 't welk den
 Heer PALLAS aanleiding gaf om de laatften,
 onder den naam van *Antipathes*, eenen by-
 zonderen Rang aan te wyzen. BOERHAAVE
 heeft de eerften, die met eene Kalkagtige Schors
 overtoogen zyn, *Titanoceratophyta*; de laatften
 die een zachte Schors hebben of van de Schors
 beroofd zyn, *Ceratophyta*, dat is Hoornge-
 wasfen, getyeld. BOCCONE noemt dezelve
 Heesteragtige Koraalgewasfen.

Aangaande de Eigenschappen, in 't alge- ^{Eigen-}
 meen, zegt LINNÆUS het volgende. „ De ^{schappen.}
 „ *Gorgonia* gaan, door eene baarblykelyke Ge-
 „ staltewisfeling, van eene Plantaartige in ee-
 „ ne Dierlyke natuur over. De Plant naa-
 „ melyk, geworteld zynde, fchiet op de wy-
 „ ze van 't Zee-Ruy met eenen getakten
 „ Steel op, die bekleed is met een Schors,
 „ welke verhardende in Hout den Stam jaar-
 „ lykfe Ringen byzet of liever telkens een
 „ nieuwen Rok aanvoegt, waar binnen het
 „ bezielde Merg vervat is, dat te voorschyn

T 4

„ komt

VI. „ komt met bloeiende Diertjes, die van zelf
 AFDEEL. „ zig openen en sluiten, beweging en Ge-
 LXXII. „ voel hebben, het toevloeiend Voedzel
 HOOFD. „ vergaderen en door den Mond inzwelgen”.

STUK. De Heer PALLAS geeft ons eenig nader
 Plantaar- Berigt van den oorsprong der Zee-Heesteren.
 tige hoed- „ Hun eerste beginzel, zegt hy, is een Te-
 nigheid. „ pel op klippen onder Water in de Zee,
 „ of op andere vaste Lighaamen, uitgespreid,
 „ bestaande in 't eerst uit eene enkele Schors,
 „ welke naderhand den geheelen Heester be-
 „ dekt, vervolgens een Hoornagtig Plaatje
 „ voortbrengende, uit welks middelpunt, ter-
 „ wyl het in grootte toeneemt, allengs de
 „ toekomstige Stam spruit, die of alleen in
 „ de langte opschiet, of, naar den aart van zy-
 „ ne Soort, in Takken uitgespreid wordt”.
 Zyn Ed. besluit verder, uit de evenredige
 dikte van den Stam, by den Wortel, en
 langzaame verdunning naar de uiterste Enden
 toe, dat 'er, in deeze Zee-Gewassen, eene
 Plantaartige groeiing blyft stand houden,
 niettegenstaande de Wortel tot voeding van
 deeze Planten onbekwaam is, en zy dus hun
 Voedzel alleenlyk door de uiterste Enden, of
 door de Openingen van de Schors, en wel,
 zeer waarschynlyk, door middel van de Po-
 lypen, ontvangen.

Dierlyke
 natuur.

Dat de Zee Heesters, die men nog onlangs,
 hoewel oneigen, *Lithophyta* plagt te noemen,
 geenszins Geraamten van Planten zyn, met
 eene

eene Tarteragtige Korst begroeid, heeft de vermaarde TOURNEFORT duidelyk aangetoond *. De Heer ELLIS meent door het onderzoek der inwendige zelfftandigheid onbetwistbaar ontdekt te hebben, dat dit Zee-Gewas niet volgens den aart der Boomen of Heesters groeit. Het bestaat, naamelyk, van binnen uit regelmaatige ryën van Celletjes, ten minste in de Enden der Takken, die aan alle zyden de jonge Takjes omringen, en de Spongieuze Stoffe, tusfchen deeze Cellertjes, fchynt door 't Mikroskoop met Pypagtige en onregelmaatige holligheden gevuld te zyn."

„ Wanneer men met oplettendheid de dwarfe
 „ en overlangfe doorsnydingen befchouwt van
 „ Boomen of Heesters, en zelfs die van de
 „ Stammen der Zee-Planten (*Planta marina*),
 „ bevindt men de overlangfe Vaten van het
 „ Houtagtige gedeelte altoos te famen veree-
 „ nigd door zydelingfe Vezelen, of dat zy
 „ Buizen op zyde geplaatst hebben. Nog-
 „ thans, hoe naauwkeurig een onderzoek
 „ wy, met het Mikroskoop, in 't werk heb-
 „ ben gefield, is 't ons nooit gelukt onder de
 „ Vaten van deeze Hoorngewassen, of onder
 „ derzelve platagtige overlangfe Buizen, ee-
 „ nigen van deeze Vezelen waar te neemen,
 „ die voor Banden dienen, noch eenigen
 „ der Buizen, die, Merg voerende, zig tot
 „ aan den Omtrek uitftrekken. Het fchynt,
 „ dat men hier uit befluiten zoude kunnen,

T 5

„ dat

VI. „ dat de Lymigheid, welke deeze Dieren
 AFDEEL. „ uitspreiden, de voornaamste oirzaak is, dat
 LXXII. „ deeze Buisjes zo naauw onder elkander ver-
 HOOFD- „ eenigd zyn, en dit zo veel te meer, om
 STUK. „ dat deeze Buizen, vooral wanneer zy wel
 „ droog zyn, in eenige Hoorngevasfen der
 „ heefte Klimaatē, een Lighaam formeeren
 „ dat veel harder is dan Hout.

Overeen- „ Het roode Steenagtige Koraal van de Mid-
 komt met „ dellandsche Zee, en de Hoornagtige Zee-
 het Bloed „ Heefsters, gelyken veel naar elkander in hun
 koraal. „ Geweefzel en in de Beginzels, welken de
 „ Scheidkunde uit het een en andere haalt.
 „ Het is wel waar, dat het eerfte zyne Tak-
 „ maakingen zeer kort heeft, en dat zyne
 „ Buisjes in Steen veranderen, niet in Hoorn;
 „ maar, op deeze flaauwe verschillendheden
 „ naa, loopt alles famen om ons te doen den-
 „ ken, dat deeze twee Lighaamen op eenen
 „ kleinen afstand van elkander geplaatst zyn,
 „ in de groote Ladder der Natuur. De loop
 „ van hunne Buisjes; de manier op welke zy
 „ den omtrek daar van, zo wel als dien der
 „ Takken, vergrooten; hunne ruuwe, wryf-
 „ baare en naar Schors gelykende Oppervlak-
 „ te, zo wel als de Steragtige openingen der
 „ Celletjes, geeven 'er ons dit denkbeeld van,
 „ Dikwils ziet men, in de Netswyze floorn-
 „ gewasfen, dat de Dieren, hunnen voort-
 „ gang maakende langs de Stammen en Tak-
 „ ken, wanneer zy, in hunne weg, kleine
 „ „ Schulp

„ Schulpjes en andere vreemde Lighaamen VI.
 „ ontmoeten, daar over heen hunne Buizen ^{AFDEEL.}
 „ formeeren, waar in zy zig beslooten vinden. ^{LXXII.}
 „ Even 't zelfde byna gebeurt met de Dieren, ^{HOOFD-}
 „ die het roode Koraal vormen, wier Bui- ^{STUK.}
 „ zen dikwils een groote verscheidenheid van
 „ Zelfstandigheden omringen.
 „ Gelykerwys men in verscheide Zee-Plan-
 „ ten, (ik spreek van de genen, wier Plant-
 „ aartige groeiing niet betwist wordt,) een
 „ soort van Zaadvaten ontdekt; zo zou men
 „ natuurlijk verwagten mogen, dat 'er ook
 „ genogzaam zigbaare voorkwamen op de
 „ grootste Zee-Heesters of Zee-Boomen; by
 „ voorbeeld op die aan de Kust van Noorwe-
 „ gen, alwaar wy van goeder hand weten,
 „ dat 'er gezien zyn, die tot zestien Voeten
 „ langte hadden. Ik geloof echter niet, dat
 „ iemand 'er ooit eenige de minste geschikt-
 „ heid om Vrugt te draagen in waargenomen
 „ heeft; ten ware men voor zodanig neemen
 „ mogte, het gene zig op haare Celluleuze
 „ Schors vertoont; maar de Waarneeming en
 „ verscheide Proeven doen duidelyk blyken,
 „ dat, het gene deeze Schors ons voorstelt,
 „ veel meer gelykt naar het Werk van een
 „ Dier.
 „ De Scheidkonstige Proeven, eindelyk,
 „ die men in 't werk gesteld heeft op de
 „ Hoorngewassen, leverden een kragtig be-
 „ wys uit, het welke, by gebrek zelfs van
 „ al-

VI. „ alle andere betooging, ons overtuigen moest,
 AFDEEL. „ dat zy behooren tot het Ryk der Dieren.
 LXXII. „ Het zal genoeg zyn, een enkele Proefnee-
 HOOFD- „ ming daar van by te brengen: te weten,
 STUK, „ de groote veelheid van vlugge Zouten, die
 „ men 'er uithaalt, en de sterke Reuk van
 „ gebraden Oesters, welken zy verspreiden,
 „ wanneer men ze verbrandt” (*).

* bladz. 25. De Heer Doktor BASTER heeft wel, ge-
 lyk aangemerkt is *, getragt te betoogen, dat
 de gedagte Schors aan de Zee-Heesters of
 Zee-Boompjes niet eigen zy (†); doch 't is
 'er van daan, dat zyn Ed. dit betoogd zou
 hebben. Zyn Ed. sprekt van Zee-Boompjes
 (*Lithophyta* of *Ceratophyta*) die geen Bast of
 slegts hier en daar een Bast hebben. 't Is
 waar, zodanigen komen 'er in de Kabinetten
 voor, doch als men aanmerkt, wat moeite de
 Indiaanen, volgens RUMPHIUS, aanwenden,
 om ze van dien Bast te zuiveren, dan moe-
 ten wy ons verwonderen, dat 'er nog eenigen
 tot ons komen, die geheel of gedeeltelyk
 met de Natuurlyke Schors bekleed zyn. Dat
 die Schors niet toevallig zy, heeft de ver-
 maarde TOURNEFORT, als gezegd is, reeds
 aangetoond. Hetzelve blykt ook ten aller-
 duj.

(*) Deeze Zee-Gewasfen leveren, uit de zelfde veelheid,
 een vyfde deel meer vlug Zout uit, dan de Hertshoornen.

Mém. de l'Acad. R. des Sciences de l'An. 1710. Octav. p. 64.

(†) *Natuurk. Uitspann. I. DEEL, bladz. 19, enz.*

duidelykste daar uit, dat ieder Soort van Zee-Heesters byna zyne byzondere Schors heeft, die niet alleen in Kleur, maar in Zelfstandigheid verschilt. Dus hebben eenigen een witte, anderen een geele, paarfche, roode, bruine of graauwe: eenigen een weeke Kurkagtige of Slymerige, andren een harde Kalk- of Steenagtige Schors; gelyk dit in de beschryving der Soorten zig over duidelyk zal openbaaren.

Volgens de bepaaling van LINNÆUS bestaan de Kenmerken van dit Geslagt van Zee-Gewassen in eene gewortelde, Hoornagtige, on-afgebrokene, Takkige Stam, die een breedten Grondsteun heeft en met een Schors is overtoogen, welke nogthans in sommigen [zo als wy ze hebben] ontbreekt. Zy hebben Bloemen, dat Polypen zyn, die uit de zyde: lingse Gaatjes, langs de Schors verspreid, voortkomen.

't Getal der Soorten, van onzen Ridder opgegeven, is zestien, en dus byna eens zo groot als voorheen.

(1) Zee-Heester, met gegaffelde Takken en Kloks. I.
Gorgonia
Lepadifera
Fokdringende.

(1) *Gorgonia dichotoma*, Floribus sparsis confertis reflexis campanulatis imbricatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 341. Planta Refeda facie. CLUS. *Exot.* 122. T. 123. Planta marina Refeda facie. WORM. *Mus.* 329. Refeda marina. BÉSI. *Mus.* 24. *Gorgonia Refediformis*. GUNN. *Act. Nidros.* II.

VI.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

*Klokswyze, omgeboogene, over elkander
leggende, dik daar op verspreide Bloem-
men.*

Van deeze maakt LINNÆUS de eerfte en PALLAS de laafte Soort der *Gorgonia*. 't Is een Zec-Heefter, welke van ouds by de Gestalte eener Plant vergeleeken werdt, die de Nederlanders, volgens LOBEL, Vreemde Italiaanfche of Biskaysche Raket noemen. Hy gelykt naar dezelve, om dat hy langs de Steelen bezet is met zekere Huisjes, die in de eerfte opflag naar Zaadpeultjes zweemen: ZO dat de Gestalte van dit Zee-Gewas, in zyn geheel, eenige overeenkomst met die van de gedagte Raket of *Refeda* heeft; doch by nadere beschouwing is het blykbaar, dat het aanmerkelyk daar van verschilt. Zie hier wat CLUSIUS, die eerst deeze vergelyking gemaakt heeft, daar van voor reden geeft.

„ Deeze Heefter (zegt hy,) was geheel
„ Houtig en hard, omgeven met een zoute
„ witte Stoffe, anderhalf Voet hoog, even-
„ wel niet geheel, maar om laag gebroken,
„ en in tien of meer Takken, die onglyk en
„ zonder orde voortkomen, verdeeld; waar van
„ eenige kleine rimpelige, nederwaards han-
„ gende Vaatjes, van Kleur uit den witten
„ Afch-

„ Afchgrauw , naar de Zaadhuisjes van de ^{VI.}
 „ Refeda , wanneer die ryp Zaad bevatten, ^{AFDEEL.} LXII.
 „ gelykende , doch veel kleiner , en met het ^{HOOFD-}
 „ onderfte gedeelte doorgaans aan de Takjes ^{STUK.}
 „ zelf verknogt. Deeze Vaatjes , nu , waren
 „ ledig en zeer broofch , als tusfchen de Vin-
 „ geren ligt tot Poeijer te wryven zynde ,
 „ en zeer zout van Smaak”.

De Heer PONTOPPIDANS , die een fraai-
 je Afbeelding van dit Zee-Heeftertje in zyn
 geheel geeft (*), zegt , dat hetzelfde byna
 van gefalte is als de *Ligustrum*. „ Het is
 „ (voegt hy 'er by,) overal met een menig-
 „ van hoekige Knoopen bekleed , welke zo
 „ digt en tevens zo los aan elkander zitten ,
 „ dat men den Tak niet aanraaken kan , zon-
 „ der eenigen daar af te helpen. Deeze klei-
 „ ne Knobbeltjes , die door het Mikroskoop
 „ zig bykans als Boekweiten-Gort vertoo-
 „ nen , hebben dus een heerlyke gedaante : te
 „ weeten , als of het kleine glinsterende
 „ Plaatjes van Goud en Zilver , byna als
 „ Schilden waren , die met aartige Afbeeldin-
 „ gen versierd zyn. De Tak zelf , waar aan
 „ deeze menigvuldige Knobbels hangen , is
 „ rondagtig , zwart en glad.”

De Heer Doktor BASTER , wien dit Zee-
 Gewas door gemelden Noorfchen Bifchop

was

(*) *Naturl. Hist. von Norw.* I. Th. bl. 277.

VI. was medegeedeeld, geeft de Afbeelding van een Takje van hetzelfde, en toont, daar nevens, de gestalte der Vaatjes door sterke Vergrooting aan. Zy zyn, volgens zyn Ed., Kegelig, met den Top aan het Takje gehecht, en bestaan als uit vier Leden, zo dat zy veel naar het Zaadhuisje van de Radys zweemen. Ieder Leedje vertoont zig, als of het uit twee tegen elkander aan sluitende Schulpjes samengefeld ware. Aan het wydste End bespeurt men een halfroond Bolletje, dat ook uit twee Schulpjes schynt te bestaan, welken het Diertje naar believen schynt te kunnen openen en sluiten. Zyn Ed. geloofde, dat zy een andere Soort van Zee-Diertjes, en van de Polypen verschillende waren, die zig daar aan hechten, en wenschte, dat het door iemand op de plaats, daar men het uit Zee ophaalt, onderzocht mogte worden.

De niet minder vlytige Natuur-onderzoeker, GUNNERUS, Bischof van Drontheim, heeft 'er een geheel Vertoog over uitgegeven (*). Van dat slag van Gewassen waren hem verscheidene, ten deele uit Finmarken en uit Nordland, ten deele van Romsdale en Nordmoer toegezonden, alwaar menze op de Klippen in de Zee, doch meest in diep Water, vindt groeijen. Die regt volkomen waren,

(*) *Drontheimischen Gesellschaft Schriften*, II. Theil. S. 295.

ren, maakten Boompjes van meer dan een VI.
 Elle hoog en drie Vierendeel breed. Van den ^{AFDEEL.} LX XII.
 Wortel af is het reeds gegaffeld, want de ^{HOOFD-}
 Stam bestaat uit twee Hoofdtwygen, die ^{STUK.}
 fomtyds los, fomtyds famengegroeid zyn. On-
 beschadigd' zynde is het geheele Gewas zo
 dicht bezet met de zogenaamde Zaadhuisjes,
 dat men niet het minste van den Stam of
 Takken kan zien. Zy hangen niet alleen ne-
 derwaards, maar sommigen staan opwaards ge-
 keerd, terwyl zy als aan de Twygen gelymd
 zyn. Hoe frischer, hoe geelder; hoe ouder
 en drooger, hoe witter zy worden.

„ Wanneer men zulk een Zaadhuisje naauw-
 „ keurig bescouwyt, dan schynt het als of op ^{De}
 „ de uitwendige Schaal, als het ware, vier ^{Zaadhuisjes}
 „ Ringen of Schubben zyn, van welken de ^{of Pokkens.}
 „ eene een weinig over de andere gaat. De
 „ meesten zyn ook een weinig naar de Twyg
 „ geboogen of gekromd. Wanneer men met
 „ een Pennemesje voorzigtig daar aan schraapt,
 „ dan is het of men op Steen schraapte; doch
 „ de Schaal is zeer dun, en men kan het ge-
 „ heele Zaadhuisje, zeer gemakkelyk, tus-
 „ schen de Vingeren fyn wryven. Het heeft
 „ eene Zoutige Smaak. Het geeft eene Vlam,
 „ wanneer men het zo lang in 't Vuur houdt,
 „ dat het wat uitgedroogd is, en tevens eenen
 „ Stank, bykans als die van verbrande Visc-
 „ vellen en wat Zwamagtig. Inwendig wordt
 „ men 'er niets dan een bruingele dorre zelf-
 „ „ stan-

V

VI. „ standigheid , die wat taay en hard te kaau-
 AFDEEL. „ wen is , in gewaar”. Of dit een Worm ge-
 LXXII. weest zy of een *Polypus* , bepaalt de Bis-
 HOOFD- schop niet , en wenscht ook , dat dit by het
 STUK. ophaalen uit de Zee onderzocht mogt worden.
 Ondertusfchen blykt uit zyne Afbeelding van
 de Zaadhuisjes , die naar een Klokje gelyken
 en aan 't end met kleine Blaadjes open gaan ,
 dat het een foort van Lepaden of Pokagtige
 Huisjes zyn , wel meest gelykende naar die
 van fommige Bende - Schulpen.

De Stam en „ Als men de Zaadhuisjes (vervolgt GUN-
 Takken. „ NERUS,) voorzigtig van 't Gewas heeft
 „ afgeplukt , dan ziet men dat hetzelfde een
 „ geele Huid of Bast heeft , die ruuw en
 „ barftig is , bestaande uit cenerley zelfstan-
 „ digheid met de Schaal der Peultjes , en wor-
 „ dende , zo wel als die , door den Ouder-
 „ dom wit. Digt onder deeze ruidige Bast
 „ zit een zeer fyn , dun , doorschynend en
 „ overlans naar beneden gestreept Hartje ,
 „ dat zyne Streepjes van den Stam zelf , in-
 „ dien ik zo spreken durf , bekomen heeft :
 „ want , wannecr de Zaadhuisjes , en de beide
 „ uitwendige Huidjes van dit Gewas , (die
 „ allen te samen zig in eens laten af haalen ,
 „ zo dat men de bloote Twyg in 't gezigt
 „ krygt ,) afgetrokken waren , dan zag men
 „ aan 't Gewas zelf veele fyne Streepen , die
 „ in de langte nederwaards liepen. De Stam
 „ en Takken zyn rond en zelden aan den
 „ Wor-

„ Wortel een Pink dik: ja veelyds veel dun- VI.
 „ ner; en haare uiterste Enden byna zo fyn ^{AFDEEL.}
 „ als Hoofdhaair: maar, hoe fyn de dunste ^{LXXII.}
 „ Takjes ook zyn, kunnen 'er doch veele ^{HOOFD:}
 „ Zaadhuisjes, in het ronde, om heen zitten. ^{STUK.}
 „ Rondom het End van zulk een fyn Takje
 „ zaten, aan een Stukje van een Duim lang,
 „ ten minste agtvenveertig Zaadhuisjes; die
 „ aan het bloote Takje, wanneer de Ruidig-
 „ heid daar afgehaald ware geweest, geen
 „ plaats zouden gevonden hebben. De uit-
 „ wendige Kleur van den kaalen Boom was
 „ bruingeel, doch hier en daar wat groenag-
 „ tig, en de uiterste Enden der fynste Take-
 „ ken, welken ik bloot maakte, vond ik al-
 „ len geel en doorschynende. Deeze Kleur
 „ verandert door den tyd: want, als ik de
 „ Ruidigheid van zulke Boomen schraapte,
 „ die door Ouderdom geheel wit waren ge-
 „ worden, zo bevond ik dat zy hier en daar
 „ blaauwagtig en op veele plaatsen zeer zwart-
 „ agtig waren. De Takken zyn buigzaam als
 „ dun Hoorn of de Tandén van den Kam,
 „ breekende af, wanneer menze te sterk
 „ buigt: de Stam of de Hoofdtwygen zyn
 „ byna zo hard als Een en Steen, voornaa-
 „ melyk onder na den Wortel toe, die volko-
 „ men Steenhard is en eenigermate doorschy-
 „ nende. Deeze Steenhardheid heb ik niet in
 „ alle dergelyke Hoortgewassen, van een an-
 „ dere Soort, waargenomen.

V 2

, Een

VI.
A P D E E L .
L X X I I .
H O O F D -
S T U K .

Inwendi-
ge Zelf-
ftandig-
heid.

„ Een dikke Twyg afbrekende , zag ik
 „ duidelyk , dat die een Been- of Steenagtig
 „ Merg in zig begreep , en men kon tevens in
 „ 't ronde verscheide Ringen tellen , niet an-
 „ ders dan als of het een in Steen veranderde
 „ Boom geweest ware. Deeze Proef heb ik
 „ verscheide maalen , en wel op verscheide
 „ Twygen en Gewasfen van de zelfde Soort ,
 „ herhaald , en dezelve altemaal van eenerley
 „ gefchaphenheid bevonden : ja men kan deeze
 „ Ringen reeds befpeuren , als men een dun
 „ Splintertje of Spaantje uit een dikken Tak
 „ fnydt. Als men een Twyg in 't Vuur brengt ,
 „ dan kan men 'er niet onbepaald van zeggen ,
 „ dat die zig in 't Vuur als een Worm kromt ,
 „ gelyk van andere daar mede naa verwandte
 „ Zee - Gewasfen gemeld wordt. De uiterfte ,
 „ Haairagtige , Endjes laaten zig dan flegts een
 „ weinig krom buigen. De Reuk van dit ge-
 „ heele Gewas , voor 't overige , is , wanneer
 „ het verbrand wordt , onaangenaam : doch ik
 „ kan niet zeggen , dat het naar Hoorn of
 „ Beenderen rook. Zo het my en anderen
 „ voorkwam , hadt het even de zelfde Reuk
 „ als de Zaadhuisjes en de Bast , doch wat
 „ fterker en onaangenaamer , zynde in beiden
 „ den Stank van aangestoken Zwam niet onge-
 „ lyk.”

Uit deeze Waarnemingen kan men de ge-
 flalte en eigenschappen van deezen Zee - Hee-
 ster genoegzaam opmaaken. 't Is zonderling ,
 daar

daar GUNNERUS de hoogte op meer dan een VI. Elle bepaald hadt, dat LINNÆUS 'er, gelyk AFDEEL. LXXXII. CLUSIUS, maar anderhalf Voet hoogte aan HOOFD- geeft. Het Boompje, 't welk de Heer BASTER STUK. van den Heer PONTOPPIDANS, Bischof van Bergen, gekreegen hadt, was zestien Duimen lang, van onderen bloot, bruin van Kleur, doch verder, tot dicht by de Top-enden, bekleed met eene ligt geelagtige Stoffe, zynde de gezegde Pokagtige Huisjes, die 'er den naam aan geeven.

(2) Zee-Heester die Vinswyze getakt is, II. met de Takjes beurtlings en evenwydig, *Gorgonia* *Verticilla-* de Bloemen krom en Kranswyze geplaatst. *ris.* Zee-Veder.

De aangehaalde van den Heer ELLIS, ^{Plaat} CXXXII. zegt die Autheur, was een foort van Hoorn- ^{Fig. 1.} gewas, van Sardinie afkomstig, de Zee-Veder genaamd, omtrent een Voet hoog. Hier in waren de Zytakjes beurtlings op ieder zyde, in een regelmaatige schikking, geplaatst, en voorzien met trosjes van kleine Knobbeltjes, den Stam, doorgaans drie te gelyk, op egaale afftanden omringende. Vergroot zynde, geleeken zy veel naar de Vrugtknoppen der Ooft-

(2) *Gorgonia Pinnata ramosa*, Ramulis alternis parallelis, Floribus verticillatis incurvis. *Syst. Nat.* XII. MARSIGLI. *Mar.* 101. T. 20. f. 94-96. ELLIS, *Corall.* 60. T. 26. f. 5, T. V. PALL, *Zoöph.* 109.

V 3

VI. Ooftboomen. In zyn drooge Exemplaar wa-
 AFDEEL. ren de Toppen naar den Hoofdstam omge-
 LXXII. boogen. De geheele Oppervlakte vindt zyn
 HOOFD- Ed. overdekt met eene Kalkagtige Korst,
 STUK. Door weeking in een Zuur Vogt dit bekleed-
 Zee-Veder. zel weggenomen zynde, kwamen, in de gezeg-
 de Knoppen, de Polypen te voorschyn, die
 aan het Lighaam van het Dier door eene dunne
 Vleezige zelfftandigheid gehecht waren. „ Dee-
 „ ze Vleezige zelfftandigheid, zegt hy, die
 „ het midden van den Stam of het voornaam-
 „ ste Lighaam van het Dier uitmaakt, kunnen
 „ wy gemakkelyk door het midden van de
 „ Stammen en Takken der Hoorgewassen
 „ heen, wanneer het Kalkagtig bekleedzel
 „ weggenomen is, vervolgen”.

Van dit Zee-Gewas is een Twygje door
 MARSIGLI afgebeeld, lang zynde vyftien
 Duimen. Hy hadt het van de Kust van Afri-
 ka, by Kaap Negro, daar de Koraalvische-
 ryën zyn, gekreegen, en de Visfchers ver-
 haalden hem, dat men 'er ontzaglyke Boomen
 van vondt, wier Takken altemaal Vederagtig
 waren. Van Schors beroofd, was het Gewas
 Olyfkleur, doch, met de Schors gedroogd,
 bleek geel, waar uit blykt, zegt hy, dat het
 zelve, verfch zynde, Roozekleurig moet zyn.
 Volgens zyne Afbeelding door 't Mikroskoop,
 zyn de Takjes omringd van vyf holle Buisjes,
 die in de langte loopen, doch om den Steel
 als toegebonden zyn, waar door zy zig
 Knoops-

Knoopswyze vertoonen. Ik heb een Twygje VI. daar van, dat meer dan anderhalf Voet of AFDEEL. agttien Duimen lang is, en op het dikste als LXXII. een dunne Penneschaft, geelagtig wit van HOOFD. Kleur. De Knoopjes in hetzelfde zyn verder STUK. van elkander en komen ook in andere opzigten meer met de Afbeelding van den Heer ELLIS overeen. Van hetzelfde is hier in Fig. 1, op Plaat CXXXII, een Takje in de Natuurlyke grootte voorgesteld. Zee-Heider.

- (3) Zee-Heester, die tweevoudig is, met bogtige Takken, hier en daar samengegroeid, en Kegelagtig uitpuilende Bloemen. III. *Gorgonia Placoma.* Zee-Heide.

CLUSIUS hadt uit Noorwegen een Zee-boompje gekreegen, dat de gedaante van Heide heeft. Dus vertoont zig dit Gewas in 't klein, gelyk men uit de Afbeelding van den Heer PONTOPPIDANS kan zien (*). Hy verhaalt, dat het Boomen maakt van vierdhalf Elle hoog, met veele dunne, digte en

(3) *Gorgonia bifaria*, Ramis flexuosis rarius anastomozantibus, Floribus Conicis eminentibus. *Faun. Succ.* 2223. Lithoxylon fuscum subhirsutum. BREYN *Prodrom.* III. T. 29. *Gorgonia Flabelliformis.* GUNNER. *Atl. Nidros.* III. p. 1. T. 1. PALL. *Zoöph.* 129. Frutex marinus Ericæ facië. CLUS. *Exot.* 122. MARS. *Mar.* p. 93. T. 17. ELLIS *Corall.* p. 67. T. 27. f. 2. 1.

(*) *Naturl. Hist. von Norw.* I. Th. S. 274. Pl. 11. N. 3.

V 4

VI. en zagte Twygen, overal bezet met verhe-
 AFDEEL. vene Knobbeltjes, van grootte als een Halve
 LXXII. Erwt, die wederom met donkere Pukkeltjes
 HOOFD- gestippeld zyn, terwyl de Kleur anders, over
 STUK. 't geheel, donkerbruin is. De Heer GUN-
 Zee Heide. NERUS, Bisfchop van Drontheim, heeft over
 dit Zee-Gewas een uitmuntend Vertoog aan
 't licht gegeven, waar van ik een Uittrekzel
 zal mededeelen.

Hy telt het onder de gemeenste Zee-Boo-
 men, hebbende verscheide uit Nordland en
 van elders aan die Kust bekomen, welke van
 een tot twee of drie Ellen hoog waren, en van
 drie Vierendeel tot derdhalf Ellen breed, plat,
 en digt met Knoppen bezet, versch zynde
 met een dunne Kalkagtige Schors overtoo-
 gen; doch anders bruin of zwartagtig van
 Kleur. Twee hadt hy 'er, zeer gaaf, hebben-
 de alle hunne Takken en overal voorzien
 zynde met hunne witte Bast en Knoppen;
 maar de eene was zodanig bezet met die Zee-
 Dieren, welke men Medusa - Hoofden noemt,
 dat men naauwlyks iets van den Boom kon
 zien. In de andere, van de Faro - Eilanden
 afkomstig, waren zy ook, doch slegts hier en
 daar verspreid, tusfchen de Takken, en ver-
 toonden zig dus als pragtige Bloemen, die dit
 Gewas ongemeen versierden.

„ De Stam (vervolgt hy) is fomtyds, doch
 „ zeldzaam, van dikte als het Gewricht der
 „ Hand, en verdeelt zig fchielyk in twee of
 „ meer

„ meer Hoofdtwygen , welke dan wederom ^{VI.}
 „ weldra een menigte kleineren voortbrengen, ^{AFDEEL}
 „ dat echter niet altoos op eenerley manier ^{LXXII.}
 „ geschiedt. Ten aanzien van haare zelfstan- ^{HOOFD-}
 „ digheid gelyken zy veel naar de Zwam- ^{STUK.}
 „ men, die aan de Boomen groeijen, latende ^{Zee-Heide.}
 „ zig ook even als die, of als zegt Hout,
 „ doorsnyden; zynde tevens wegens hunne
 „ smalle Twyg zeer buigzaam. Indien men
 „ een Tak daar van aan 't Vuur houdt, dan
 „ buigt het zig zeer krom, en, brandende,
 „ geeft het een Stank van zig, gelyk die 'er
 „ komt van Hoorn, Beenderen of Zee-Zwam-
 „ men, als menze in 't Vuur werpt. Hier
 „ uit blykt duidelyk, dat dit Zee-Gewas op
 „ ver naa zo veel niet naar Hoorn zweemt,
 „ als de *Gorgonia Resediformis* (*), Men wordt
 „ ook geene Ringen in hetzelfde gewaar, die
 „ zig in de laatstgemelde vertoonen, en even
 „ zo weinig vindt men eenig Kenteken in dit
 „ Gewas, van eene Steen- of Koraalagtige
 „ zelfstandigheid, die in het onderste van der-
 „ zelve Stam zo blykbaar is. Buitendien
 „ maakt het zig aan de Klippen, in de Zee,
 „ op

(*) Ik verstaã de Gevolgtrekking van den Bischoep niet:
 want van deeze, die de hier voor beschreevene Eerste Soort
 is, genaamd Pokdraagende Zee-Heester, kon hy niet zeg-
 gen, dat dezelve, verbrand wordende, naar Hoorn of Been-
 deren rook; zie bladz. 308. des ik veelmeer het tegendeel
 daar uit besluiten zoude.

VI. „ op de zelfde manier vast , als andere Zee-
 AFDEEL. „ Gewasfen van deezen aart ; te weeten , door
 LXXII. „ middel van eene ronde , Houtagtige of
 HOOFD- „ Zwammige dunne Lap , die zig over de
 STUK. „ Zee-Heide , „ Klip wat uitbreidt , of aan dezelve vast
 „ aangroeit.

De „ De Knoppen of Wratten , die dit Zee-
 Knoppen „ Gewas omringen , verdeelen zig boven in agt
 of „ deelen , welke altemaal aan de Enden spits
 Wratten. „ zyn , en in 't midden met elkander verbou-
 „ den. Onder deeze verdeeling hebben zy als
 „ zeer kleine styve Haairtjes , hoedanigen ook ,
 „ schoon kleinder , zig aan de Takken overal
 „ vertoonen , wanneer men het Gewas door een
 „ Mikroskoop befchouwt. Ik heb verfcheide
 „ maalen kleine brokjes van de Takken , met
 „ de daar op zittende Knoppen , in Wyn- Azyn
 „ gelegd ; waar door zy hunne witte Kalkagti-
 „ ge Bast kwyf raakten , en ik vond , tot myne
 „ groote verwondering , eer ik tot het in-
 „ wendige van het Hout kwam , eene Leder-
 „ agtige Huid , die bruin of zwart van Kleur
 „ was , en van even de zelfde gedaante , als
 „ het kleine brokje van de Twyg en de Knop-
 „ pen , die in Wyn- Azyn gelegd waren. Ik
 „ moet echter die uitzondering maaken , dat
 „ de Knoppen weezentlyk verdeeld waren ,
 „ terwyl de Huid flegts , door haare verhef-
 „ fingen , agt deelen of hoeken vertoonde”.
 Wanneer een Twyg cenigen tyd in Azyn ge-
 legen hadt , zo dat de Bast los geworden wa-

fe, en de Huid week, dan was men in staat, VI.
 om dezelve volkomen van den Tak af te ^{AFDEEL.}
 scheiden, en hy twyfelde niet, of het zoude ^{LXXII.}
 eveneens gelukken, als men de Proef in 't ^{HOOFD-}
 werk stelde met het geheele Gewas: waar ^{STUK.} *Zee-Heide.*
 door men dan een Soort van Geraamte van
 hetzelfde zou bekomen.

Geen Polypen kon GUNNERUS in deeze ^{De}
 Knoppen vinden, zelfs niet in zulk een Zee- ^{Polypen.}
 Heester, die maar weinige Dagen uit de Zee
 geweest was: des hem eindelyk inviel, of
 niet de Knoppen zelf de Polypen konden zyn,
 en hy verbeeldde zig verder, dat de gedagte
 Lederagtige Huid wel het Lighaam mogt zyn
 van een Dier, dat zig dus door het geheele
 Gewas uitstreckte en door de Knoppen zyn
 Onderhoud bekwam. Hier in zou het dan
 overeenkomen met de andere Zee-Heesters.
 De Heer ELLIS, die dit Zee-Gewas, dat
 hy de Wrattige Zee-Waaijer noemt, aan de
 Kust van Engeland gevonden hadt, meende,
 na dat de Bast van de Knop in Azyn opge-
 lost was, daar in een Polypus, met agt Pun-
 ten, naar een Gaarentwynders Wiel gelyken-
 de, waargenomen te hebben; doch de Heer
 GUNNERUS, op zyne menigvuldige onder-
 zoekingen, die altoos vrugteloos waren uit-
 gevallen, steunende, vraagt. „Is mischien
 „ ook deeze Huidige Tooren, (want zo ver-
 „ toonen zig de Knoppen, zegt hy, door 't
 „ Mi-

VI. „ Mikroskoop ,) welke de Heer ELLIS ge-
 AFDEEL. „ had heeft , dermaate bedorven geweest ,
 LXXII. „ dat hy zynen Polypus daar uit by de In-
 HOEFD- „ beelding heeft gevormd”. Mooglyk , dagt
 STUK. „ hy , kon de Heer ELLIS de voorgeselde
Zee-Heide. Huid wel voor de Polypus hebben aangezien.
 Deszelfs Afbeelding komt ook , om de waar-
 heid te zeggen , weinig overeen met het denk-
 beeld , dat wy hebben van zulk een Dier.
 Maar , aangezien de Bisfchop de Huid der
 Knoppen voor deelen houdt van het algemeene
 Dier van dit Zee-Gewas , zo komt het
 byna op 't zelfde uit.

De Latynfche bynaam , *Placomus* , heeft zy-
 ne afkomst van een Vlak Lighaam of Tafel-
 blad , wegens de Waaijeragtige gefalte van
 dit Zee-Gewas , die 'er GUNNERUS den
 naam van *Gorgonia Flabelliformis* aan deede
 geeven. Het is echter in lang zo vlak niet ,
 als onze gewoone Zee-Waaijers , welke de
 laafte Soort in dit Geflagt uitmaaken. Men
 kan het ook , met reden , geen Wrattige Zee-
 Heefter noemen , om dat die deezen naam
 draagt ftraks zal volgen.

Ik noem het , volgens de benaaming van
 CLUSIUS , *Zee-Heide* , hoewel dit niet zo
 zeer toepasfelyk is op zulk een grooten
 Boom. Ik heb 'er één , van derdhalf Voet
 ten lang en wel anderhalf Voet breed , mee
 enen Stam of Steel , die van onderen meer
 dan

dan een Duim dik is. 't Geheele Zee-Gewas VI. heeft eene bruin geelagtige Kleur. De Stam AFDEEL: LXXII. vertoont zig, op de Sneede, volmaakt als HOOFD-Hout. De Takken vereenigen zig hier en STUK. daar, op wonderlyke manieren, doch in lang Zee-Heide, zo menigvuldig niet als in de andere Zee-Waaijers. De Heester maakt een dubbele Vlakte, waar op het mischien ziet, dat LINNÆUS dezelve *tweevoudig* noemt. Eenigen der Knoppen met het Mikroskoop onderzoekende, heb ik wel dra iets naar die Raderagtige gestalte, waar van de Heer ELLIS spreekt, gelykende, in de uitgenomene Knop gezien, komende dezelve, voor 't overige, met de Afbeeldingen van hem en van den Bisfchop, nagenoeg overeen.

(4) Zee-Heester, die eenvoudig is en ruuw, IV. aan den Steel Pluimagtig gekroond met *Gorgonia* kleine kromme Takjes. *Abies*. Zee-Cypres.

RUMPHIUS geeft den naam van Zee-Cypres aan deeze Soort van Zee-Gewasfen, die zeifs in Oostindie niet gemeen zyn. Men vindt-

(4) *Gorgonia simplex scabra recurvata, Ramis paniculatis.* Syst. Nat. XII. *Gorgonia paniculata, Ramis muricato scabris.* Syst. Nat. X. p. 802. *Cupressus Marina, RUMPH. Amb.* VI. p. 207. T. 80. f. 2. SEB. *Kab.* III. T. 106 f. 1. *Antipathes Cupressina.* PALL. *Zoöph.* 138. Zee-Cypres, *Lysæa* der Plantd. bl. 167.

VI. vindtze, zegt hy, schier nergens, dan in de
 AFDEEL. Oeliasferfche en Bandafche Eilanden: zy val-
 LXXII. len wat diep in Zee, en worden alleen met
 HOOFD- den Vifchhoek uitgetrokken. Zy groeijen op
 STUK. hardagtige kleine Steenen, die men dikwils
 Zee- daar mede ophaalt, en hunne Wortels fchie-
 Cypres. ten min of meer in die Steenen. Zo komen
 zy ook meest in de Kabinetten, hier te Lan-
 de, voor, en het grootfte Exemplaar, dat de
 Heer PALLAS daar van gezien hadt, was
 over de twee Voeten lang, met een Steel
 van dikte als een Penneschaft. Gemeenlyk
 vallen zy kleinder. RUMPHIUS geeft 'er
 maar de hoogte van één of anderhalven Voet
 aan.

Deeze Autheur heeft dit Zee-Gewas twee-
 derley gevonden; zynde het eene doorgaans
 zwart, met Blaadjes als die van den Denneboom,
 en de geheele Kroon naar die van den Wyfjes
 Cypres gelykende, rondom styf en stekelig:
 het andere graauw en rond van Stam, met
 fyner, korter en zagter Blaadjes, die rosag-
 tig zyn van Kleur; de Gestalte byna als een
 Vosfe-Staart, en krom, wordende de zwarte
 meest geagt onder de Natuurlyke zeldzaam-
 heden.

De Heer PALLAS merkt aan, dat de roo-
 de zyns oordeels Jonge Gewasfen, of moog-
 lyk ook wel een Soort van Korallyn, die hy
Sertularia Thuija noemt, zouden kunnen zyn.
 RUMPHIUS, nogthans, steltze beiden, ten
 op-

opzigt van de plaats der groeiing en manier van ophaaling, gelyk: het gene op de gezegde Korallyn niet zeer toepasselyk schynt te zyn, als welke, zo veel bekend is, slegts aan den Oever groeit. Ook moet ik bekennen, deeze Zee-Gewasfen nooit zwart, veeltyds krom, en niet zo zeer wegens de Kleur, gelyk zyn Ed. het opgenomen heeft, als wegens de gestalte naar een Vosse-Staart gelykende, gezien te hebben. Dus is die dubbelde Zee-Cypres by den Heer CHR. P. MEIJER, een onge- meen fraay Stuk, van twee Voeten hoog, ook graauw van Kleur. PALLAS vindt onder de graauwe Schors, die den Steel of Stam ruuw maakt, eene zwarte broofsche zelfstan- digheid, en merkt aan, dat de Steel met zeer groote Kelken, de Takken met kleine Kel- jes bezet zyn; zonder dat zig eenige Pokken of andere vreemde Lighaamen daar aan schy- nen te hechten.

(4*) Zee-Heester met een enkelen Steel, die Slangswyze gedraaid is.

IV*.
Gorgonia
Spiralis.
Zee-
Touw.

Grootelyks moet men zig verwonderen, hoe LINNÆUS dit Zee-Gewas tot de zelfde Soort

(4*) *Gorgonia simplicissima spiralis scabra*. Syst. Nat. X. p. 800. *Palmijuncus Anguinus*. RUMPH. Amb. VI p. 102. T. 78 f. C. *Antipathes spiralis*. PALL. Zoöph. 141. Zee-Touw. Lyst der Plantd. bl. 272.

VI. Soort heeft kunnen betrekken als het voor
 AFDEEL. gaande, daar het ongemeen van verfehilt.
 LXXII. Waarfchynlyk hadt zyn Ed. geen van beiden
 HOOFD. te regt gekend. Wy verftaan 'er een Zee-
 STUK. Gewas door, dat uit een enkelen Steel be-
 Zee-Touw. ftaat, die Slangswyze of liever als een Schroef
 is omgekruld. Hier van komen Boompjes
 voor, welken RUMPHIUS als zyne derde
 Soort van Palmbies, onder den naam van
Palmijuncus Anguinus, voorftelt, en dus be-
 fchryft.

Zy zyn eenfteelig, vier of vyf Voeten
 lang, van een Stroohalm tot een Schaft dik,
 en loopen van den Wortel af eerst Slangswy-
 ze op, dan verder als een Schroef, met vol-
 le draaijen, tot het uiterfte Topje toe. Van
 buiten zyn zy bekleed met eene ruige en zeer
 ftekelige Huid, en, dezelve daar af gefchraapt
 zynde, wordt het Gewas zo zwart als Eb-
 benhout, krygende door het polyften een on-
 gemeen fchoonen Glans. Wegens de langte zyn
 deeze Gewasjes wat rank en breeken ligt af;
 ook buigen zy in de Zee zig om, en verwar-
 ren dan fomtyds met het onderfte gedeelte,
 zo RUMPHIUS aanmerkt.

Die Autheur verhaalt, dat zy veelal op ros-
 fe en graauwe Keyfteenen grocijen, en wel
 op zodanigen, welken de Vifchers weeten,
 dat door hun toedoen in Zee geraakt zyn.
 Zy binden, naamelyk, een Steen aan de Vifch-
 lyn, om den Hoek in Zee te doen zinken,
 en

en wanneer dan de Vifch 'er aankomt, valt VI.
 door deszeifs geweldig rukken de Steen daar ^{AFDESL.}
 uit. Hy verbeeldt zig, dat zy eenigermaate ^{LXXII.}
 Voedzel trekken uit deeze Steenen, aangezien ^{HOOFD-}
 die op harde Steenen groeijen vaster van zelf- ^{STUK.}
 standigheid zyn, dan die op weeke en brokke- ^{Zee Touw}
 lige Steenen geworteld voorkomen; „ hebben-
 „ de dit Zee- Gewas een platten Wortel, die
 „ van onderen poreus en vol Gaatjes is. Daar-
 „ om heeft het Boompje een harde substantie
 „ (zegt hy,) wordende dun, styf, en vol
 „ krullen, 't welk andere Palmbiezen niet
 „ hebben, die op vooze Steenen staan”. Dit
 begrypt de Heer PALLA's zodanig, als of het
 gene op vooze Steenen groeide niet bogtig
 wierd (*); doch ik zie niet dat zulks volftrekt
 in de woorden van RUMPHIUS opgeslooten
 legt. Die Autheur is veelal wat duifter en
 dubbelzinnig in zyne uitdrukkingen. Ik heb
 een zodanig Zee- Gewasje, dat op een Kalk-
 steenagtige Stoffe gegroeid is, en niettemin
 wel degelyk zyne Bogten heeft.

Van dit Zee- Touw komen Stukken voor,
 die veel grooter zyn, dan de genen, welken
 de gedagte Autheurs schynen gezien te heb-
 ben. Verscheide Jaaren geleeden, werdt alhier
 een Zee- Gewas van dien aart verkogt, dat
 een

(*) Si supra fungosa Saxa crescat, flexuosa non fit, PALLA.
 Zoëph. p. 219.

VI. een Vinger dik was, zeer fraay geflingerd, zo
 AFDEEL. glad als Ebbenhout en meer dan vier Voeten
 LXXII. hoog. De Heer CHR. P. MEIJER bezit een
 HOOFD- dergelyke zwarte Palmbies, van zes Voeten
 STUK. lang, die byna regt is en geheel niet geflin-
 gerd. Voor den fcherpen hoek van Klein Ce-
 ram, zegt RUMPHIUS, ftondt een ongemeen
 groote Palmbies, welke de Inlanders verzekeren
 een Stam te hebben, wel zo dik als eens
 Menfchen Been.

V. (5) Zee-Heefter, met een Biesagtigen Steel,
 Gorgonia zonder Takken, met eene roodagtige Korst.
 Juncea, Zee-Bies.

De Figuren van SERA, welken LINNÆUS op deeze Soort aangehaald heeft, zyn van het Kannevasfer-Korallyn, of *Sertularia Thuya*, voorgemeld: des die hier niet ftrooken. Den Koperagtigen Zee-Boom van PALLAS fchynt hy ook niet te bedoelen. De Figuur van RUMPHIUS is reeds op de Zee-Cypres van zyn Ed. bygebragt; op de Bladzyde wordt de *Witte Palmbies* befchreeven: weshalve ik de Kenmerken naar dezelve gefchikt heb, en den Soortnaam veranderd in *Zee-Bies*.

De

(5) *Gorgonia Culmo Juncea, simplici, Crustâ rubente ob-*
ducta. (Lycæ Gorgonia paniculata Culmo flexuoso, Ramis
alternis confertis dichotomis. Syst. Nat. XII.) Palmi-Juncus.
 RUMPH. *Amb.* VI. p. 227. *Gorgonia Juncea, PALL.*
Zoöph. 112. *Lyst der Plantd.* bl. 225.

De Kleur onderscheidt deeze voornaame- VI.
 lyk van de zwarte Palmbiezen, die tot AFDEEL.
 het Zee-Touw te betrekken zyn. „ Want I. XXII.
 „ dit Zee Gewas bestaat ook uit een en HOOFD-
 „ kelen Steel (zegt RUMPHIUS), van ze- STUK.
 „ ven tot tien en elf Voeten lang, behalve Zee-Biaz. |
 „ den uitersten Draad, die gemeenlyk als on-
 „ nut is afgebroken. De dikte is van een
 „ Schaft tot een Vinger. Aan de ouden is
 „ het onderfte gemeenlyk driehoekig, doch
 „ met ronde kanten; daar boven rond. De
 „ Jongen zyn doorgaans rond, overlans ge-
 „ streept, doch zo fyn, dat men 't naauwlyks
 „ kan bespeuren. Van buiten is de Steel be-
 „ kleed met een roode dunne wat korrelige
 „ Schors, die als een Bast opdroogt en zig
 „ gemakkelyk laat affchillen. Daar onder legt
 „ het regte Kalbahaar, dat van buiten graauw-
 „ geel, fomtyds witter, fomtyds graauwer is:
 „ Van binnen heeft het de zelfde of wat don-
 „ kerer Koleur, doch de jonge Steelen zyn
 „ van binnen witter. Het Hart van den Steel
 „ is dun en wit, met eenige Ringen daar om
 „ heen, van zelfstandigheid vaster en harder,
 „ ook kouder op 't gevoel, dan het zwarte
 „ Kalbahaar, dat wy zwart Koraal noemen.
 „ Twee Stukken, tegen malkander gewreeven,
 „ geeven een sterken Reuk als van gebrand
 „ Hoorn, en wel den sterksten onder alle
 „ Kalbahaars. De Steel is altoos regter dan
 „ die der zwarte Zee-Biezen of Zee-Tou-

X 2

„ WEN;

VI. „ wen; uitgenomen, dat hy aan 't end begint
 AFDEEL. „ om te krullen. Ik heb noch de zwarte noch
 LXXII. „ de witte Palmbies ooit gegaffeld of in twee-
 HOOFD- „ en verdeeld gezien. De Wortel is een Ke-
 STUK. „ gelvormige Knoest, van buiten effen, van
Zee-Bias, „ onderen hol en vol Gaten, in harde Stee-
 „ nen vast geworteld. Hoe harder de Steen
 „ is, daar het op staat, hoe harder en zwaar-
 „ der dit Gewas wordt, al blyft het klein.
 „ Die op groote Klipsteen geworteld zyn,
 „ kan men zonder breeken daar niet af kry-
 „ gen, of men moet den Steen rondom af-
 „ kappen. Het valt veel tusfchen de Moluk-
 „ kes en Papoes-Eilanden, doch moet door
 „ Duikelaars uit de diepte der Zee worden
 „ opgehaald. Na 't affchillen van de Schors
 „ maaken de Inlanders daar wel Rottingen
 „ van, of kappen het in korte brokken, wel-
 „ ken zy bewaaren tot Medicyn, houdende 't
 „ zelve voor 't Mannetje van het witte Kalba-
 „ haar, en het Konings-Koraal voor 't Wyfje
 „ daar van'. 't Gebruik, dat zy 'er, volgens
 hem, in de Medicynen van maaken, fchynt
 echter meest bygeloovig te zyn. De Moluk-
 kaanen mengen het onder Klappus-Olie, en
 hebben dus, zo zy waanen, een Middel om
 de Mannelyke kragten te verfterken. De Moo-
 ren gebruiken 't in- en uitwendig, tegen On-
 magt door betovering. Het Schraapzel wordt
 ook geftrecken op de Kwetzuuren, door 't
 ftee-

steeken of byten van Venynige Dieren toegebragt.

VI.
AFDEEL.
LXXII.

Ik bezit een schoon Exemplaar van deeze Zee-Biezen. Het is een regte, of maar een weinig omgekromde Steel, die aan 't dikste End de dikte nagenoeg heeft van dat Rotting-Riet, waar van men Stokjes gebruikt tot het uitkloppen der Vloermatten. Hy wordt allens dunner, en heeft de langte van meer dan zeven Amsterdamsche Voeten. De Kleur is graauwagtig, van binnen witter: de Oppervlakte overlans gestreept. Hier om zit een dikke Kurkagtige Schors, op verscheide plaatsen afgebroken, die van binnen geel is, en van buiten roodagtig, bestaande aldaar als uit een menigte van Korreltjes, die met Gaatjes zyn voorzien. Deeze Schors wordt naar evenredigheid dikker, hoe meer de Steel verdunt: zo dat zy aan 't dunste End dikker is dan de Steel, wiens zelfstandigheid wel naar Rotting gelykt, doeh gantsch niet Houtagtig maar als Steen bevonden wordt, wanneer men 'er iets af wil snyden; zynde niettemin taay en buigzaam (*).

HOOFD-
STUK.
Zee-Bies.

Van deeze Soort bevindt zig een Exemplaar, van drie Voeten lang, in de uitmunt-

(*) Hierom verbeeldt men zig, dat dit de Steenen Biezen zyn, waar van PLINIUS getuigt, dat de Soldaaren van Alexander den Grooten, uit Indie over Zee te rug komende, dezelve, onder andere zeldzaamheden, met zig bragten.

VI. AFDEEL. LXXII. HOOFD-STUK. tende Verzameling van Natuurlyke Zaaken , van zyne Doorlugtigste Hoogheid, den Prins Erfstadhouders der Vereenigde Nederlanden , zegt de Heer PALLAS, door wien deeze Witte nogthans met de zwarte Palmbiezen of het Zee - Touw verward wordt.

VI. Gorgonia Ceratophyta. Hoorn-gewas.

(6) Zee-Heester , die byna gegaffeld is , met wyde mikken , de Takken als Roeden met twee Sleuwen , en een roode Bast , die twee ryën heeft van Poren.

Zodanig worden de Kenmerken opgegeven van een Zee - Heester , welke den bynaam van *Ceratophyta* , dat is Hoorn-gewas , draagt , om dat de Takken , van Schors ontbloomt , altemaal als Hoorn doorschynende zyn. Zulks heeft dit Zee - Gewas byzonder : want de Bloedroode Schors treft men ook in eenige anderen aan. Het staat by de Kruidkundigen bekend , onder den naam van *Heesterachtig* , *paarsch* , *Koraal-*
ge-

(6) *Gorgonia subdichotoma* , Axillis divaricatis , Ramis virgatis bifurcatis , Cortice rubro Poris bifariis. *Syst. Nat.* XII. Lithophyta Ramis virgatis atris , Cortice albido poroso. *Mus. Taf.* 118. *Coralloides fruticosâ Planta marina erectior.* BAUH. *Hist.* III p. 206. *Corallina fruticosa purpurea.* C. BAUH. *Pin.* 366. PLUK. *Phyt.* T. 454. f. 13. *Coralloides epispongiosa* , Virgulis dilute purpureis. *PET. Gaz.* T. 31. f. 8. *Lithophytum Quartum.* MARS. *Mar.* T. 19. f. 83. *Corallina fruticosa erectior.* CATESB. *Car.* II. T. 13. SEN. *Kab.* III. T. 107. f. 3. PALL. *Zoöpb.* 117. *Lyst der Planten*, bl. 231.

gewas. PETIVER noemt het *Coralloides*, die VI. spongieus bekleed is, met de Roedjes bleek AFDEEL. LXXII. purperkleurig. De benaaming van Zee-Ma- HOOFD-STUK. hony-Boom of Zee-Sandelboom, welke 'er door den Heer BODDAERT aan gegeven Hoorn-gewas. wordt, is niet zeer eigen. Het valt in de Westindiën, als ook in de Atlantische Zee.

Zo de aangehaalde der Autheuren altemaal tot deeze Soort betrekkelyk zyn, dan moet dezelve van verschillende gedaante voorkomen. Ook tekent het de Heer PALLAS, die 'er nog verscheidene byvoegt, drierley aan. Het eene, uit de Baay van Kadix aangebragt wordende, zegt hy, is een Heestertje van een Voet of daar boven, platagtig met opgaande Takken, zittende met een breeden Wortel aan de Klippen vast. Deszelfs Stammetje verdeelt zig aanstonds in Takjes, die ongelijk gegaffeld zyn, byna regt en taamelyk lang. Het Hout is rond, daar het niet doorschynende is bruin, doch in de uiterste Takjes geelagtig, en gelykt naar Hoorn. De Schors heeft eene donkere Roozekleur of de kleur van Florentynse Lak. Zy maakt de Takken platagtig, dewyl de Celltjes op twee ryën overlans geschikt zyn. Dezelve is van buiten effen, aan de zyden plat, die ten minste met eene flaauwe Streep uitgegroeft zyn: hebbende de Randen ongeregeld besprengd met fyne, eenigermaate gesterde, niet uitpuilende Gaatjes.

VI. Het andere, volgens dien zelfden Heer
 AFDEEL. dikwils in de Kabinetten voorkomende, is
 LXXII. veel meer getakt, hebbende de mikken wyder
 HOOFD. en de Takken korter. Deszelfs Schors is
 STUK. Tegerood, in de Takken flauwer en dikwils
 geelagtig. Het derde, in gestalte met de twee
 anderen overeenkomstig, heeft een geele
 Schors. Met dien Zee - Heester, wit van
 Bast, uit het Kabinet van den Zweedfchen
 Ryksraad TESSIN hier toe betrokken, ver-
 beeldt zyn Ed. zig, dat de Heer LINNÆUS
 mooglyk een afgesleeten Exemplaar van den
 Wrattigen Zee - Heester bedoeld heeft: ten
 minste hadt hy nooit een Hoorngewas van
 deeze Soort met eene witte Schors gezien.

*Hoorn-
 gewas.*

Ik heb twee Zee-Heestertjes van deezen
 aart, met eene Bloedroode Schors. Het eene
 is meer dan een Voet lang en heeft de Tak-
 ken met de Schors wel eenigszins platagtig,
 maar die Sleuven, waar van gesproken wordt,
 kan ik 'er naauwlyks in bespeuren, niette-
 genstaande de Gaatjes op zyde, aan de dun-
 ne Takjes, zeer blykbaar zyn. Het andere
 is veel kleiner, doch wyder uitgebreid, en
 heeft de Takken met de Schors byna rond.
 Dit laatste zit nog op zyn Steen, en ver-
 toont daar een zeer breeden ronden Wortel,
 die geel en dus van de Kleur des Stams ver-
 schillende, niet alleen, maar ook daar door
 opmerkenswaardig is, dat 'er zig de Sleufjes
 van

van de Hoornagtige zelfftandigheid zeer duidelyk in vertoonen. Aan dien Wortel is ook iets roodagtigs, waar uit te meer blykt, dat gedagte Sleufjes dienen tot aanhechting van de Schors, gelyk in 't algemeen het denkbeeld is aangaande deeze Zee-Gewasfen.

Tot deeze of de volgende Soort fchynt dat Zee-Gewas t'huis gebragt te moeten worden, 't welk RUMPHIUS *Accarbaar Safappo* of Bloedige Roede tytelt, zeggende daar van; „ het bestaat uit veele regte Garden, omtrent „ een Voet of een Elle lang, veelen by mal- „ kander fttaande gelyk een bondeltje Biezen „ of een Bezem; fommigen enkeld, fommigen „ in tweeën of drieën verdeeld, en met geene „ zydtakken aan malkander vast zynde. Van „ buiten zynze bekleed met een dikke roode „ Korst, omtrent een Schaft dik, gemaakt „ van veele Korrels die ordentlyk op ryën „ ftaan, zo dat zy een foort van Ketting „ verbeelden. De roode Schors droogt aan „ de Takjes vast en maakt de voornaamfte „ fraaiheid van dit Zee-Gewas uit. 't Wordt „ weinig gevonden en is zeldzaam, om dat het „ wat diep in Zee valt en met de Bobbers „ of Vishoeken niet wel uit te haalen is. „ Het zit met een breed Worteltje geplakt „ op harde Steenen (*).

(7) Zee-

(*) *Gorgonia Safappo*. PALL. *Zwöph.* 119, RUMPH. *Herb. Amb.* VI. p. 223. T. 83. X 5
I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

(7) Zee-Heester, die gegaffeld en wyd gemikt is, hebbende een roode Schors met Tepelagtige Poren daar in verspreid, die als Schubswyze over elkander leggen.

VII.
Gorgonia
elongata.
Roode
Zee-Boom.

Geheel anders is de Kleur van de Schors, ten minste in dat Exemplaar van byna vier Voeten lang, 't welk de Heer PALLAS uit de Verzameling van den Heer CHR. P. MEIJER aanhaalt; naamelyk geelagtig bleek rood. Ook verschilt hetzelfde in Takmaaking zeer van de voorgaande Soort. In een ander, veel kleiner Exemplaar, by dien zelfden Heer, zonder Schors, heb ik de ruutheid, als die van de jonge Takjes der Denneboomen, niet kunnen waarneemen. Ik zelf heb een dergelyken van omtrent een Voet hoog.

Die groote Zee-Boomen, welken men van Kurasfau, of elders in de Westindiën bekomt, met eene roodagtige, of paarsche Schors, moeten tot deeze of de voorgaande Soort behooren. Ik heb 'er gezien van drie Voeten hoog. De Heer WILLEM VAN DER MEULEN heeft eenigen tyd zodanig een, met den Voet in een Bak met Zeewater, dat nu en dan eens ververscht werdt, naar 't uiterlyke aanzien levendig gehouden; dewyl de Schors vogtig bleef

(7) *Gorgonia dichotoma divaricata*, Cortice rubro, Poris papulosis sparsis subimbricatis *Syst. Nat.* XII. *Gorgonia elongata*, PALL. *Zoöph.* III. *Lyst der Planten*, bladz. 179.

bleef en niet verbleekte, hebbende ook de **VI.**
 Takken meer stevigheid, dan gewoonlyk **AfDEEL.**
 plaats heeft in de drooge Zee-Gewasfen van **LXXII.**
 deezen aart. **HOOFD-**
STUK.

(8) Zee-Heester, die tweevoudig is, met **VIII.**
 bogtige Takken, hebbende een witagtige **Gorgonia**
 Kalkagtige Schors, met uitpuilende **Verrucosa.**
 ren. **Zee-**
Bezem.
Plaat
CXXXII.
Fig. 2.

Dewyl de naam van Zee-Heide gegeven wordt aan de Derde Soort van dit Geslagt, zo mag ik dien van *Zee-Bezem* aan deeze wel geeven. Het grootste verschil, naamelyk, bestaat daar in, dat de eerstgemelde de Schors Vezelagtig, en de tegenwoordige dezelve Kalkagtig heeft. Beiden zyn zy als met Wratten bezet, doch daar de eerste plat en Waaijeragtig voorkomt, schiet deeze naar alle kanten haare Takken uit, en mag derhalve den gedagten naam wel voeren. Evenwel komt zy ook als platte Boompjes voor, die men

(8) *Gorgonia bifaria*, Ramis flexuosis, Cortice Calcareao albidò, Poris prominulis. *Syst. Nat.* XII. Coralloides granulosa alba. **BAUH. Hist.** III. p. 308. *Corallina alba nodosa.* **BAUH. Pin.** 366. *Frutex verrucarius sive Vermicularis.* **WORM. Mus.** 234. *Ceratophyron flabelliforme cortice verrucoso.* **RAJ, Angl.** 32. **SLOANE. Phil. Transf.** Vol. XLIV. N. 478. p 51. T. 2. **MARSIL. Mar.** T. 16, 18, 21. **S.F.B. Kab.** III. T. 106. f. 3. *Gorgonia Verrucosa.* **PALL.** *Zöoph.* 126. *Lyst der Plantd.* bl. 245.

VI. men in de Kabinetten zelden hooger dan van
 AFDEEL. anderhalven Voet aantreft, zo de Heer PAL-
 LXXII. LAS opmerkt. Ook fchynt de Waaijeragtige
 HOOFD- LAS opmerkt. Ook fchynt de Waaijeragtige
 STUK. Zee-Heefter, met eene Wrattigen Bast, van
 Zee-Bezem. RAY, hier toe te bebooren.

Men vindt dit Zee-Gewas niet alleen in de
 Indiën, maar het valt ook, ter plaatfe daar
 Koraalvisfcheryën zyn, in de Middellandfche
 Zee. Drie zyn 'er uit het Werk van den
 Graaf MARSIGLI aangehaald, waar by men
 nog wel een vierde mag doen, begrypende
 dus dezelfs drie eerste *Lithophyta* in dit Ge-
 flagt, welker Schors hy in 't algemeen zeer
 uitvoerig door de Scheidkunde onderzocht
 heeft, zo wel als de frifche Hoornagtige zelf-
 ftandigheid. Door afkooking in Water kreeg
 hy uit beiden een Lymagtig Vogt, dat een
 weinigje fcherp op de Tong was, en fomtyds
 naar gekookte Kreeften, fomtyds naar ge-
 kookt Hoorn rook (*). Het Sap, uit de ver-
 fche Schors gedrukt, was van de eene Soort
 bleek geel, van de andere roodagtig, van de
 derde geel als Eijerdoijer. Ook hadt die Schors
 een zodanige Kleur, doch wierdt door 't droo-
 gen wit. Omtrent deeze drie Soorten, zo
 wel

(*) Ik verwonder my, by den Heer PALLAS te vinden,
 dat dit Afkookzel fcherp van Smaak is, gelyk dat van ge-
 kookte Kreeften of Schraapzel van Hoorens van Dieren. Men
 weet, immers, dat 'er naauwlyks iet laffers te bedenken zy,
 dan het laafte. Zyn Ed. fchynt MARSIGLI niet wel ver-
 ftaan te hebben, die zo fchryft, als ik het heb.

wel als de Agtste van zyne Lithophyta, die uit de Westindiën was, nam hy waar, dat zy altemaal geen Wortel hebben, zynde aan vaste Lighaamen gehecht door de Lym van de Schors, en alzo de laatste zig dikwils in 't ronde uitstrekt, hadt hy 'er gezien van drie en vier Voeten middellyn. Dit moeten dan wel groote Zee-Heesters, die te regt den naam van Zee-Bezem mogten voeren, geweest zyn. By den Heer JULIAANS bevindt 'er zig, zo de Heer BODDAERT aantekent, een van meer dan twee Voeten breed en anderhalf Voet hoog (*).

Ik heb van deeze Soort, die tot de *Titanokeratophyta* van BOERHAAVE betrokken is, geen andere dan kleine Zee-Heesters, en onder dezelve eenigen die van Ceylon afkomstig zyn, hoedanig een in Fig. 2, op Plaat CXXXII, is afgebeeld. In deeze Heestertjes neem ik, dat aanmerkelyk is, ook waar, dat zy niet zodanigen Wortel hebben als de voor beschreevene Hoorngewasfen. Zy komen dikwils los voor, met het onder-end van hun Stammetje in de Opening van Zee-Pokjes, Wormbuizen of iets anders, ingelaten; daar zy dan evenwel, zonder breeken, somtyds niet uit te haalen zyn, dewyl het onder-end zig wat verbreedt. Op dat Schaalagtig Lighaamp-

(*) *Lyss der Plantd.* bl. 592.

VI. je, 't welk aan het tegenwoordige voor Voet
 AFDEEL. verstrekt, is een aanmerkelyke veelheid van
 LXXII. de Schorsige zelfstandigheid uitgespreid, die
 HOOFD- waarschylyk ook tot aanhechting dient, ge-
 STUK. lyk de Graaf in de zynen opgemerkt heeft.
 De Schors, die dit Boompje byna geheel
 bekleedt, is taamelyk geel, en bestaat uit een
 menigte van Blaasjes, waar door dezelve de
 Haaragtig fyne Takjes een aanmerkelyke dik-
 te byzet. Men kan 'er de vergrootte Afbeel-
 dingen uit zyn Werk mede vergelyken. Op
 ryën vind ik de Blaasjes of Tepelagtige
 Wraties in deeze niet geplaatst (*): doch ik
 heb nog grooter, van een Voet hoog, waar
 in zy regemaatiger zyn.

Gorgonia
Muricata.
 Gedoorn-
 de.

Plaat
 CXXXII.
 Fig. 3.

LINNAEUS maakt geen gewag van dien
 Zee - Heester, welken de Heer PALLAS
 voorstelt onder den naam van *Gorgonia muri-*
cata, dat is Gedoornde. Hier toe wordt door
 zyn Ed. dat Zee-Gewas betrokken, waar van
 TOURNEFORT de Afbeelding aan 't licht
 gegeven heeft, onder den naam van *Zeer*
groot Amerikaansch bruin Lithophyton, met
opwaards gestrekte Knobbeltjes bezet (†). Men
 vindt

(*) Die op Keijen *sonden* heeft de Heer BODDAERT,
 bladz. 247. Een-grappige doch grove Drukfel, welke men
 zig verwonderen moet, dat zyn Ed. in 't nazien niet is in
 't Oog geloopen; dewyl zy van den Neerduitschen Lezer,
 voorshands, niet te verbeteren is.

(†) *Lithophyton Americanum maximum pullum, Tuberculis*

vindt 'er ook Afbeeldingen van by CATESBY, in 't Werk van KNORR en elders. Het is een Heester die dikwils verscheide Voeten hoog groeit, zynde van een kort Stammetje breed uitgespreid en zeer Takkig, met de Takken aan de Mikken platagtig. Het Hout is als Lederagtig Hoorn: de Schors dik en zeer broosch, wordende door 't droogen wit, en door zyne opwaards gestrekte Tepels naar het Koorn-Aair-Koraal gelykende. Afgewreeven zynde, vertoont de Schors groote Poren, die eenigermaate in 't verband geplaatst zyn, van binnen een weinig paarschagtig. Derhalve meent zyn Ed., dat het andere Westindische Zee-Gewas, 't welk TOURNEFORT afgebeeld heeft, onder den naam van *Zeer groot Amerikaansch Lithophyton*, dat *Afchgrauw* is met een gestippelden Bast, tot dezelfde Soort behoore. Hy hadt 'er Boompjes van gezien, drie Voeten hoog.

Van de Gedoornde of Doornagtig getepelde heb ik een Boompje van een half Voet hoog, dat op een zelfde Wortelstuk gegroeid is met een witkorstige Zee-Waaijer. Hier in zyn de Takken by de mikken platagtig; maar de Kleur is bruin, juist gelyk TOURNEFORT meldt. Een ander Zee-Gewas heb ik, 't welk overeenkomt met zyne andere Soort,

Porosa
Poreuse.
Fig. 4.

culis sursum spectantibus obsitum. *Mem. de l'Acad. R. des Sciences de 1700, Octavo. p. 43.*

VI. hebbende de Schors van buiten uit den geelen
 AFDEEL. Afchgrauw, en van binnen, tegen 't Hout
 LXXII. aan, paarsch. De buitenste Oppervlakte is
 HOOFD- egaal bezet met wyde Poren zonder eenige
 STUK. uitpuilingen. Dit Zee-Gewas heeft zyne
 Takken zeer buigzaam, byna twee Voeten
 lang en onder een Pink dik. Het kan niets
 anders zyn, dan de gedagte tweede Soort van
 TOURNEFORT; doch dat hier de Tepeltjes
 van de Schors zouden zyn afgewreeven, is
 gantsch ongelooflyk. Het heeft de Takken
 ook aan de mikken niet platagtig. De Schors
 is zeer Spongieus, en gelykt veel in zelfstan-
 digheid naar de Alcyoniën. In beiden heeft
 een byzonder slag van verdeeling plaats, zyn-
 de de Takken als dubbeld gegaffeld, 't welk
 beter te zien dan met woorden uit te drukken
 is; hoewel doch gezegde Heer daar toe zyn
 best gedaan heeft (*).

Flagellosa. Deze Zee-Gewassen, die men *Zwiepige*
 Zwiepige zou kunnen noemen, om dat de Takken zo
 Zee Heester. lang en buigzaam zyn, raaken de Schors zeer
 ligt kwyt; des menze meest gedeeltelyk daar
 van beroofd vindt. TOURNEFORT brengt
 de zynen, wegens de overlangste groefjes die
 in het Hout zyn, waar in de Scheede van den
 Bast, zegt hy, volmaakt sluit, tot een bewys
 by, dat dit slag van Zee-Gewassen geen doo-
 de

(*) Et brevi trunculo ramosisimus, inaequaliter et subse-
 cunde dichotomus, Zoëph. p. 199.

de Takken zyn , met eenige Slym of Slibber VI.
 begroeid , gelyk fommigen zig verbeeld had- AFDEEL.
 den. Ik heb 'er nog anderen van den zelfden LXXII.
 aart, met eene veel dikkere, vooze, weeke STUK.
 en geheel donkergrauwe Schors, aan eenige
 Takken. Van de eerstgemelden zyn Tak-
 jes in Fig. 3 en 4, op onze Plaat CXXXII,
 afgebeeld.

(9) Zee-Heester, die *Pluimagtig getakt is*, IX.
met het Hout van buiten bogtig gestreept. *Gorgonia*
Antipar-
thes.
 Zwart
 Koraal.

Onder de Hoofdkoraalen wordt ook het
 Zwarte geteld, dat men oudtyds stelde afkom-
 stig te zyn van de Maldivische Eilanden (*).
 Anderen verhaalen, dat men het dikwils in
 China vond (†). Het hadt in de Genees-
 kunde weinig agting, en werdt derhalve in
 de Kabinetten alleen wegens de zeldzaamheid,
 en uit hoofde van zynen schoonen Glans, be-
 waard. Ik vind gewag gemaakt van een Stuk,
 dat

(9) *Gorgonia paniculato-ramosa*, Ligno extus flexuoso
 striato. *Syst. Nat.* XII. *Corallium nigrum*. BAUH. *Pin.*
 366. Ibis Palma. GINANN. *Adr.* T. 7. f. 20. *Accarbar-*
ium nigrum ramosum. RUMPH. *Amb.* VI. p. 196. T. 77.
Frutex marinus fuscus. SEB. *Kab.* III. T. 104. f. 2. PALL.
Zoöpb. 124. Zwart Koraal. *Lyst der Planten*, bl. 241.

(*) *Renod. de Mat. Med.* Lib. II. p. 742.

(†) HERMANN. *Mat. Med.* Tom. I, p. 129, 2.

Y

I. DEEL, XVII. STUK,

VI. dat van binnen zwart was , en van buiten
 APDEEL. rood (*).
 LXXII. Men heeft lang getwyfeld , wat doch het
 HOOPD. Zwarte Koraal mogt zyn , en de zeldzaam-
 STUK. heid maakte 'er wonderen van , tot dat men
 eindelyk voor vast ontdekte , dat , het gene
 voor Zwart Koraal uitgevent wordt , niets
 anders is dan afgesneden wel gepolyste Tak-
 ken van een Zee-Heester , welke RUMPHIUS
 den naam geeft van *Zwart getakt Accarbaar*.
 Hy verhaalt zelfs , dat onder de Amboineefche
 Natiën de Eilanders van Bonoa en Manipa be-
 roemd zyn , wegens hunne bekwaamheid , om
 dit Kalbahaar te snoeijen en te polysten. Met
 veel mocite , naamelyk , weeten zy in deeze
 Zee-Heesters regte Takken te vinden , die zy
 dan daar uit snyden , besnoeijen en glad maa-
 ken , met eenen glans als van zwart Ebben-
 hout. In de laatste Jaaren , zegt hy , hebben de
 Indiaanen uitgevonden , daar van aartige Scep-
 ters te maaken , om in de Handen te draagen ,
 bestaande dezelve fomtyds uit eenen , som-
 tyds uit twee of drie Steelen , die konstig door
 elkander gevlogten zyn. Ten dien einde smee-
 ren zy dit Kalbahaar met Oije , en maaken
 't

(*) Dantur quidem plures species Corallorum , nigrum
 egregie quandoque resplendens , quale frustum elegans inter
 curiosiora mea aservo , rubrum extus intus vero nigrum.
Ibid. p. 132.

't Ieenig over 't Vuur, waar door het zig laat buigen, en zulk eene gedaante geeven als men verkiest. Ik heb zodanig een Scepter of Tak van zwart Koraal, die lang is omtrent twee en een halven Voet, van onderen bijna een Vinger dik. Vry wat boven 't midden verdeelt hy zig in twee Takken; die dicht om elkander geslingerd zyn; loopende dun uit. Deze Koraaltak heeft op eene Verkoopning alhier; in 't jaar 1769; gekost omtrent zesendertig Guldens.

VI:
AFDEEL:
LXXII.
HOOFD:
STUK.
Zwart
Koraal

De Boompjes, die het Zwarte Koraal uitleveren; zegt deeze Autheur, zyn somtyds vyf, doch meest twee of drie Voeten hoog en zeer breed, gemeenlyk met de Takken over ééne zyde of van elkander af gestrekt. Onder Water zyn zy bekleed met eene donker grauwe en somtyds paarsche broofsche Schors, die zig ligt laat afwryven of met een Mes affschraapen, en dan wordt het geheele Boompje pekzwart. De Wortel van hetzelfde is een korte Stomp; die als verdwynt in de witte Koraalklippen, waar op zy groeijen, zittende daar in zo vast, dat hy 'er met geen geweld uit te haalen is, moettende met Yzers worden los gebroken; doch de Amboineezen kappen veelal het Boompje, kort boven den Wortel, slegts met een Hakmes af. Deszelfs Stam is maar een Handbreed hoog, zelden twee Vingeren dik, en verdeelt zig in Takken, die van buiten niet regt, gelyk andere Koraalen, maar

Y 2

bog-

VI.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

*Zwart
Koraal.*

bogtig gestreept zyn. De dikke Takken laten zig niet, dan door middel van gedagte Hand-greep, buigen: zy zyn van binnen massief en zwart, gelyk een Houtige zelfstandigheid met Steen bekleed, geevende, wanneer menze tegen elkander wryft, eene Hoornagtige Reuk. De Takken loopen aan 't End fyn als Draaden, en zyn daar roodagtig. In 't versche Gewas komen aan dezelve Besen voor, ter grootte van Peperkorrels, die van buiten donkergeel, van binnen hol zyn: doch men houdt dezelve, zegt die Autheur, verkeerdelijk voor de Vrugten of 't Zaad van dit Gewas. Door Ouderdom vallen de meeste boventakken af, en de Stronk wordt met eene Kalkagtige Korst bekleed, waar binnen men het Zwarte Koraal vindt. Op 't Strand van den Amboincefchen Inham hadden zyne Jongens een dergelyken Wortel gevonden, die een onbezuide Klomp uitmaakte, waar Takken afgekapt waren van een Arm dik; doch de Houtige zelfstandigheid, daar in, was weinig dikker dan eens Menschen Vinger.

„ Dat dit Oostindifche Aecarbaar (ver-
„ volgt hy) een opregt zwart Koraal zy, be-
„ wyst genoegzaam zyne zelfstandigheid, zyn
„ natuur en eigenschap: want alle Autheuren,
„ van het Zwarte Koraal fchryvende, zeg-
„ gen, dat hetzelfde onder alle Koraalen het
„ Houtagtigste zy; hoewel in Europa anders
„ niet voor Zwart Koraal bekend is, dan de
„ zwart-

„ zwarte *Savalia* uit de Spaansche en Mauri- VI.
 „ taansche Zee komende , die van het Oost- ^{AFDEEL.}
 „ indische merkelyk verschilt : want dezelve ^{LXXII.}
 „ is niets anders dan van buiten een Steenen ^{HOOFD-}
 „ Korst, welke van binnen een zwart Houtag- ^{STUK.}
 „ tig Hart heeft. De Ouden hebben 't ook ^{Zwart}
 „ met een algemeenen naam *Antipathes* gehe- ^{Koraal.}
 „ ten, als een Middel zynde tegen Tovery
 „ of betovering, waar voor dit Accarbaar by
 „ alle Indiaansche Natiën gehouden wordt.
 „ Men vindt het, in redelyke veelheid, rond-
 „ om alle Amboinsche en Molukkische Eilan-
 „ den, op vyf of zes Vademen diepte, niet
 „ met troppen by elkander, maar hier en daar
 „ een Struik. De grootste Boomen komen op
 „ tien en meer Vademen diepte voor. De In-
 „ diaanen zoeken de dikste Takken uit, om
 „ daar Armringen van te maaken, welke by
 „ hun in veel agting zyn. Deeze Ringen,
 „ enkel met de Enden tegen elkander aange-
 „ voegd, zyn zo Veerkragtig en taay, dat zy
 „ die van de Armen kunnen af- en aan doen,
 „ zonder breeken. Luiden van Vermogen
 „ laaten ze met Goud beslaan, en de dikke
 „ Stukken worden aan voornaame Perfoonen
 „ gebragt, die daar van Kris- en Meshechten
 „ laaten maaken, welke zy kostelyker houden
 „ dan Hechten of Handvatzels van Goud,
 „ Zy agten, naamelyk, door het draagen van
 „ dit Koraal zig tegen Tovery beveiligd.
 Voorts heeft het nog veele andere gebruiken

VI. in de Geneeskunde, onder de Indiaanen, wan-
 neer het inwendig ingenomen wordt, welke
 APDEEL. LXXII. RUMPHIUS toefchryft aan de Bitumineuze
 HOOFD. STOK. vettigheid der Zee, waar uit deeze Zee-Hee-
 fter, zo wel als de zwarte Amber, zynen oir-
 sprong zou hebben. De Amboineezen noemen
 hem *Lohomette*, de Chineezen *Titsjiu*, dat is
 Yzer-Hout.

De Schors. „ Sommigen van deeze Boompjes (zegt die
 „ zelfde Autheur), zyn onder Water bedekt
 „ met eene paarsche of ligt purpere Schors,
 „ die zwartagtig of donker wordt, als men ze
 „ met de Handen aanraakt of begint te draai-
 „ jen; maar boven Water komende, en droog
 „ wordende, wordt ze ligt graauw en bryze-
 „ lig.” De Heer PALLAS heeft dit zo ee-
 nigermaate wel overgenomen (*); doch de
 Heer BODDAERT drukt zig, in zyne Ver-
 taaling, zonderling uit, zeggende, „ dat, in-
 „ dien men in Zee [zulk] een leevende Hoorn-
 „ plant aanraakt, of knypt, men eene zwar-
 „ te verwande Handen krygt”. Ik heb in de
 eerste opslag niet kunnen begrypen, wat die
 zwarte verwande Handen waren; maar nader-
 hand bedagt ik, dat het een Drukfeil mogt
 zyn, gelyk 'er veele in zyn Werk voorko-
 men,

(*). *Cortice in Mari obductos esse Frutices obscure cinereo
 sive purpurascente, imo saepe purpureo; si vero viva in Mari
 Gorgonia tangatur torquaturve, nigrescere eum. Zoolph.
 pag. 195.*

men, en dat zyn Ed. zou willen zeggen; dat VI.
 men, door 't drukken of knypen van dit Zee-^{AFDEEL.}
 Gewas, een zwarte Verv aan de Handen krygt. ^{LXXII.}
 Natuurlyk is deeze opheldering; doch dit ^{HOOFD.}
 staat nergens. PALLAS heeft het zo min ge-^{STUK.}
 zegd als RUMPHIUS; hy spreekt ook niet ^{Zwart}
 van knypen, maar van draaijen, en verhaalt, ^{Koraal.}
 dat de Schors daar door zwartagtig wordt
 (*nigrescere eum. sc. Corticem*), niet de Han-
 den.

In 't Werk van RUMPHIUS is, aangaande
 dit Zee-Gewas, geen minder grappige pasfa-
 gie, wanneer men daar in 't Nederduitsch
 leest: „ Men vindt ook Boompjes, daar de
 „ *Aviculæ*, Mosfen genaamd, aan de Takken
 „ met tien en twaalf zitten, altyd met de
 „ Steert om hoog, doch aan de uitgetrokke-
 „ ne vallen ze af.” Die dit ter loops leest,
 vindt daar niets oneigens in. De Vogeltjes,
 die men Mosfen noemt, zitten dikwils in
 Boompjes: met de Staart om hoog en by tien
 of twaalf te gelyk, is ook gebeurlyk: maar
 die bedenkt, dat hier van Zee-Gewasfen,
 eenige Vademen onder Water, gesproken
 wordt, zou zig bykans de Winterverblyfplaat-
 fen der Zwaluwen van KLEIN erinneren:
 terwyl iemand die het Latyn leest, en der
 zaaken kundig is, wel haast begrypt dat hier
 van een Soort van Doubletten, 't Gevlerkte
 Vogeltje genaamd, wordt gesproken: het
 Y 4 wel-

VI. welke ook, door den Heer BODDAERT, AFDEEL. zeer wel is aangeduid (*). LXXII.

HOOFD- ., De *Savalia* van de Middellandsche Zee, STUK, „ (waar van hier voor gesproken is,) welke „ niet het Zwarte Koraal gemeenlyk ver- „ ward wordt, en van veele Auteurs voor „ het ware is beschreeven, is gemeenlyk de „ Stam van groote Zee-Waaijers, die men, „ na het afwryven der Takken, gepolyst „ heeft, zegt de Heer PALLAS". Hoe dat dit overeen te brengen zy met het verhaal van RUMPHIUS, die zegt, dat de *Savalia* een Steenen Korst is, welke een Houragtig Hart heeft; begryp ik niet. Dat Stuk, van vyf Duimen lang, 't welk de Heer BODDAERT gekreegen hadt, en zig verbeeldde tot het Handvatzel van een Indiaansche Kris gediend te hebben, kon dan immers ook de *Savalia* niet zyn, uit de Middellandsche Zee, welke van GINANNI beschreeven wordt (†).

Van deeze Zee-Heesters, die het Zwarte Koraal, als gemeld is, uitleveren, heb ik 'er, volmaakt met de beschryving van RUMPHIUS overeenkomende, van één of anderhalven Voet hoog en zeer breed. Ik heb 'er twee op éénen Steen zittende, en anderen, met den Wortel nog daar aan gehecht, die een

(*) *Lyst der Plantdieren*, bladz. 243.

(†) *Ibidem*, bladz. 598.

een dikke Knobbel is, van een geheel andere VI.
Kleur dan het Zee-Gewas, naamelyk graauw- AFDEEL.
agtig wit. LXXII.
HOOFD-
STUK.

(10) Zee-Heester, die Pluimagtig en gegaf- X.
feld is, met de Schors samengedrukt, Kalk- *Gorgonia*
agtig, aan den Rand porcus. *anceps*.
Zee-Wilg.

De Heer ELLIS noemt dat Zee-Gewasje, ^{Plaar.}
aan de Engelsche Kust groeiende, 't welk uit CXXXII.
zyn Werk hier aangehaald wordt, de Zee-Wilg. ^{Fig. 5.}
Hy noemt het zekerlyk dus, om dat de Schors
zig aan de Takken zodanig verbreedt, dat
dezelven zig byna als Wilge-Bladeren vertoo-
nen. „ Ter wederzyde (zegt zyn Ed.) van
„ de platte Takken, zyn regelmaatige ryën
„ van kleine verhevene Celletjes in het Kalk-
„ agtige gedeelte, met kleine Gaatjes, die
„ voor ieder tot een Ingang strekken”. Het
Takje, door hem afgebeeld, is te klein, om
eenig blyk te geeven van die Celletjes; en
in de nagemaakte Figuur van 't zelve, door
den

(10) *Gorgonia paniculata subdichotoma*, Cortice compresso
Calcarea margine poroso. *Syst. Nat.* XII. *Epicorallum Vir-*
gulis alatis. PETIV. *Pterigr.* T. 18. f. 12. *Corallina fruti-*
cosa ramulis et Caulibus compresis. SLOAN. *Jam.* I. T.
22. f. 4. *Lithophyton compressum obscure lutescens, mar-*
ginibus purpureis. CATESB. *Car.* II. T. 34. *Keratophyten*
dichotomum &c. ELLIS *Cor.* 63. T. 27. f. 2. *Gorgonia*
anceps. PALL. *Zooph.* 115. Zee-Wilg. *Lyse der Plantd.*
bl. 229.

Y 5

VI. den Heer BODDAERT, vertoont zig zelfs
 AFDEEL. geen blyk van de platheid der Schors, die een
 LXXII. weezentlyk Kenmerk is van deeze Soort.
 HOOFD-
 STUK.

De Heer W. VAN DER MEULEN, een
 Zee-Wig. schoonen grooten Tak van deezen Zee-Hee-
 ster bezittende, heeft de goedheid gehad van
 my een Takje daar van mede te deelen,
 het welk in Fig. 5, op Plaat CXXXII, in
 de Natuurlyke grootte is voorgesteld. Hier
 zyn de Steelen platagtig rond, en van eene
 buigzaame zwartagtig Hoornige zelfstandig-
 heid. De Kalkagtige Schors, die om dezelve
 gegroeid is, maakt zeer platte Bladen uit, wel-
 zesmaal zo breed zynde als de Steeltjes, daar
 binnen, die van vooren platagtig bedekt zyn,
 doch van agteren nog een Rug hebben, wel-
 ke scherp uitpuilt. Deeze Bladen zyn, ter
 wederzyde van den Steel, als regelmatig in
 Celletjes verdeeld, welke hunne Openingen
 zullen hebben op de kant, daar het Blad zig
 als dubbeld vertoont en tusfchen die verdub-
 beling poreus fchynt. De Kleur is van voo-
 ren ongemeen schoon Purper of Violet, van
 agteren meest wit, in deeze Bladen; het wel-
 ke den geheelen Twyg een zeer schoon aan-
 zien geeft. De Bladen zyn hier en daar ge-
 broken, 't welk door de uitdrooging zal ver-
 oirzaakt zyn. Zy hebben dit Takje niet laa-
 ger bekleed, dan daar zy tegenwoordig aanvang
 neemen; 't welk eensdeels blykt uit de fa-
 mentrekking op die plaatsfen; andersdeels
 daar

daar uit, dat het Takje laager met een Soort VI. van Korallyn begroeid is. De geheele Twyg, AFDEEL. LXXII. welken gedagte Heer bezit, komt in manier HOOFD- van groeiing byna met een Wilgebooms-STUK. Tak overëcn. De Afkomst zal, waarschynlyk, uit Westindie zyn.

(II) Zee-Heester, die plat uitgebreid is, ^{XI.} *Gorgonia* met enkele plat gedrukte Takken, als ^{pinnata.} *Vinnen* geplaatst, hebbende een roode ^{Zee-Denneboom.} Schors met langwerpige Poren.

De Nederduitsche naam, van *Kaapsche Heester*, dien de Heer PALLAS aan dit Zee-Gewas toe-eigent, aan den eenen kant te algemeen zynde, dewyl 'er zekerlyk meer Zee-Heesters aan de Kaap vallen dan dezze: aan den anderen kant te bepaald, dewyl men ze, volgens LINNÆUS, ook aan de Kust van Noorwegen aantreft; zo heb ik liever den naam van *Zee-Denneboom* willen gebruiken, die eenigermaate strookt met de benaaming der voorgaande Soort. De Takjes, naame-lyk,

(11) *Gorgonia compressuscula pinnata*, Ramis compressis simplicissimis, Cortice rubro Poris oblongis. *Faun. Suec.* 2224. *Lithoxylon pinnato-ramosum erectum compressum flexile*, Ramulis setaceis. *Herz. Cliff.* 489. *Lithoxylon incurvatum*, Ramis compressis setosis pinnatis BREYN *Prodr.* III. P. 34. T. 80. SEB. *Kab.* III. T. 114. f. 3. DAUBENT. *Ic.* 48. PALL. *Zoöph.* 106. *Lyst der Plantd.* bl. 217.

VI. lyk, staan : Vinswyze aan de zyden van de
 AFDEEL. Steelen, het welke overeenkomt met de plaat-
 LXXII. zing van die van 't Dennebooms-Korallyn, dat
 HOOFD- men, om die reden, zelfs *Abies marina* plagt
 STUK. te noemen : want op dergelyke wyze zyn de
 Zee-Den-
 neboom. Blaadjes of Naalden van den Denneboom
 geschikt.

Men vindt hier Boomen van, zo de Heer
 PALLAS getuigt, van byna vier Voeten,
 doch gemeenlyk van anderhalven Voet hoog.
 De Wortel geeft dikwils verscheide Stammen
 uit, die plat en taamelyk breed zyn, in een
 Vlake staande, en wederzyds bezet met
 smalle Borstelagtige Takjes, aan elkander by-
 kans evenwydig. Het Hout is Hoornagtig
 en broofsch, bekleed met eene dikke, wryf-
 baare hoog roode Korst, die in de grootste
 Stukken gemeenlyk afgesleeten en met Gaatjes
 zig vertoont, in kleinere als met Wratten
 bezet voorkomt, inzonderheid aan de kleine
 Takjes, wier Enden zy aanmerkelyk ver-
 breedt.

Van dit Zee - Gewas nog weinig goede
 Afbeeldingen zynde, zou ik gaarn myn Exem-
 plaar hier in Plaat gebragt hebben, maar de
 grootte, als anderhalf Voet hoog en een Voet
 breed zynde, was in de weg, en gedeeltelyk
 of verkleind zou het weinig vertooning heb-
 ben gemaakt.

- (12) Zee-Heester, die *Spilrond* is en gevind, VI.
 met verspreide Takjes, de Schors paarsch- AFDEEL.
 agtig. LXVII.
 HOOFD-
 STUK.

Schoon sommige Aetheuren den naam van XII.
Zee-Eik aan dit Zee-Gewas hebben gegeven, *Gorgonia*
 gebruik ik doch liever dien van *Zee-Pynboom*, *Setosa.*
 welke ook niet zonder voorbeeld is. De Tak- Zee-
 ken, naamelyk, gelyken naar die van den Pynboom.
 Pynboom.
 welkē ook niet zonder voorbeeld is. De Tak-
 ken, naamelyk, gelyken naar die van den
 Pynboom ongemeen, en verschillen zeer van
 die der Eikeboomen. Zy maaken als Roeden
 uit van zeer smalle rondagtige Blaadjes, die
 ten deele wit, ten deele paarschagtig zyn.
 Deeze Blaadjes hebben wederzyds een Sleuf-
 je, en zyn daar nevens bezet met eene ry
 van kleine Gaatjes. De Steel is rondagtig en
 styf, met eene kalkagtige Schors bekleed, die
 ruuw is en witagtig van kleur in myn Exem-
 plaar, dat twee Voeten lang is en naar de Palm-
 takken der Ouden veel gelykt. De benaa-
 ming van groote *Zee-Pluim*, die 'er de Engel-
 schen aan geeven, kan ook bestaan, dewyl
 het, volgens SLOANE, aan 't Eiland Jamaika
 wel

(12) *Gorgonia teres pinnata*, Ranzalis sparsis, Cortice
 purpurascete. *Syst. Nat.* XII. *Quercus marina*. OLEAR.
Mus. T. 35. f. 1. B E S L. *Mus. T.* 24. *Corallina fruticosa*
 elatior &c. SLOANE *Jam.* I. p. 57. T. 22. f. 1, 2, 3.
Lithophyton incrustatum. Ramis compressis setosis, BREYN
Jc. III. T. 30. *Lithophyton pinnatum purpureum asperum*.
 CATESB. *Car.* II. T. 35. *Gorgonia acerosa*. PALL.
Zoöph. 105. *Lyst der Planten.* bl. 215.

VI. wel drie Voeten hoog groeit. BAUHINUS
 AFDEEL. verhaalt, dat zyn ruuwe *Antipathes* of geblā-
 LXXII. derd Koraal, in de Sardinifche Zee, wel de
 HOOPD- hoogte van een Mensch bereikt, wordende
 STUK. van de Italiaanen *Sambeggia* geheten. De reden
 der benaaming van *Gorgonia acerosa*, welke de
 Heer PALLAS gebruikt heeft, is my onbe-
 kend.

XIII.
Gorgonia
Petechi-
zans,
 Zee-Bluts-
 Tak.

(13) Zee-Heefter, die eenigermaate gegaffeld
 en zeer Takkig is, met een geele Schors,
 hebbende twee Sleuven en roode Gaatjes.

De benaaming van dit Zee-Gewas is van
 de roode Vlakjes, die zig in de Blutskoortfen
 gemeenlyk vertoonen, afgeleid, *Petechia* ge-
 naamd. Hierom noem ik het ook Zee-Bluts-
 Tak. Van dit slag vondt de Heer PALLAS,
 in 't Kabinet van den wyd-beroemden Hoog-
 leeraar GAUBIUS, te Leiden, Exemplaaren,
 die uit het Kabinet van den grooten BOER-
 HAAVE afkomstig waren. Zyn Ed. meldt,
 dat, in gedroogde Zee-Heefsters van deezen
 aart, de roodheid in 't midden der Tepeltjes,
 by de Gaatjes, niet zichtbaar is. Zo moet hy
 dan ook anderen gezien hebben, waar van hy
 evenwel geen gewag maakt. Men vindt 'er in
 dat

(13) *Gorgonia subdichotoma ramosissima*, Cortice flavo
 bifurcato Poris rubris. *Syst. Nat.* XII. *Gorgonia Petechizans.*
 PALL. *Zöoph.* 125. *Lyst der Plantd.* 244.

dat van MARSIGLI, 't welk door zyn Ed. VI. aangehaald wordt, niet van gemeld. In dat, ^{AFDEEL.} LXXII. 't welk zig in de Verzameling van den Heer ^{HOOFD-}CHR. P. MEIJER, hier te Amsterdam, be- ^{STUK.} vindt, door zyn Ed. dus getyeld, vind ik geen Schors, veel min roode Vlakken. Ik heb een Zee-Heeftertje, dat wel tot deeze Soort behooren mogt, gedeeltelyk met Schors: doch hier in vertoont zig niets dan eene bleek graauwe Kleur; maar het Hout is ten deele Barsteenagtig doorschynende, voor 't overige zwart en in 't geheel buigzaam. De plaats der afkomst van dit Zee-Gewas is onzeker.

- (14) Zee-Heester, die den Stam rondagtig ^{XIV.} heeft, de Takken evenwydig en zonder ^{Gorgonia} Zytakken, Kamswyze geplaatst, hebben ^{Pellinatae} de een roode Schors, met uitpullende Po- ^{Kam-}ren, hier en daar verspreid. ^{Koraal.}

Het bygestelde Kruisje wylt aan, dat onze Ridder dit Zee-Gewas niet had gezien. Waarom zyn Ed. dit dan aanhaalt, met voorbygang van zo veel andere Soorten, die door den Heer PALLAS opgegeven zyn, is my duister. 't Zou kunnen zyn, om dat van dit Kam-Koraal, gelyk ik het zal noemen, eene Afbeel-

(14) *Gorgonia teres*, Ramis secundis parallelis simplicissimis, Cortice rubro, Poris gibbis sparis †. *Syst. Nat.* XII. SEB. *Kab.* III. T. 106. f. 1, a. PALL. *Zoöph.* 110, *Lyst der Plantd.* bl. 223.

VI. becding in 't Werk van SEBA voorkomt; of
 AFDEEL. om dat gezegde Heer hetzelfde naar een zeer
 LXXII. fraay en volmaakt Exemplaar, 't welk zig in
 HOOFD- 't Kabinet van onzen Heer Erfstadhouder
 STUK. bevondt, heeft beschreeven.

„ Het geeft (zegt zyn Ed.), uit een zelfden
 „ Grondsteun verscheide Spilronde, hellen-
 „ de, Steelen uit, die aan den eenen kant,
 „ opwaards naamelyk, gekamd zyn, met
 „ enkele lange, zeer regte, evenwydige,
 „ overal even breede Takken, aan 't end
 „ spits gepunt. Het Hout is styf, broosch,
 „ witagtig, en uitwaards bruinagtig in de
 „ Stammen. De Schors is Kalkagtig, wryf-
 „ baar, rood, van buiten door uitpuilende
 „ Poren byna overal gaapende. Het komt
 „ uit Indie”.

XV.
 Gorgonia
 Ventalina.
 Platte Zee-
 Boom.

(15) Zee-Heester, die Netswyze gevlogten is,
 hebbende de Takken aan de zyden uitwen-
 dig samengedrukt en de Schors rood.

De Zee - Waaiers zyn algemeen bekend,
 doch onder dezelveu komen aanmerkelyke
 verschillendheden voor, gelyk uit de beschry-
 ving van RUMPHIUS blykt. Deeze Autheur
 geeft

(15) *Gorgonia reticulata*, Ramis lateribus externe compres-
 sis, Cortice rubro. *Syst. Nat.* XII. Lithoxylon rectiforme,
 Ramulis opposite compresfis. *Hort. Cliff.* 340. Flabella Ma-
 rina. RUMPH. *Amb.* VI. p. 205. T. 79. f. 1. *Gorgonia*
Ventilabrum, PALL. *Zöoph.* 101. *Lyst der Plantdieren* bl. 206.

geeft ons de Afbeelding van een Grootte Zee- VI.
 Waaijer , die men in 't Hollandfch Zee Basta ^{AFDEEL.}
 noemt , om dat hy van Geweeffel naar een ^{LXXII.}
 foort van grof Linnen van dien naam , 't welk ^{HOOFD-}
 blaauw geverwd zynde in Oostindie gedragen ^{STUK.}
 wordt , veel gelykt. Deeze , echter , wordt ^{Platte Zee-}
 van den Heer PALLAS niet bedoeld met zyne ^{Boom.}
Gorgonia Ventilabrum , veel minder van den
 Heer LINNÆUS. De eerstgemelde haalt
 wel de Plaat aan , op welke die Zee - Basta is
 afgebeeld , en gebruikt den naam van Grootte
 Zee - Waaijer , doch de Maleitfche en Chi-
 neefche benaamingen , welken zyn Ed. by-
 brengt , en de bladzyde toonen , dat niet dezel-
 ve , maar de zogenaamde *Zee - Boompjes* , die
 plat en Waaijeragtig zyn , van hem bedoeld
 worden. Hier onder zyn 'er van genoegzaame
 grootte , om *Zee - Boomen* geheten te worden ,
 en de Waaijeragtigheid maakt , dat wy ze ge-
 voeglyk *Platte Zee - Boom* kunnen noemen ; want
 de naam van Roode Zee - Boom is niet zeer ei-
 gen , ondanks de roode Kleur van de Schors ;
 aangezien deeze Zee - Gewassen dikwils zwart
 voorkomen , door 't ontbreken van de Schors.
 RUMPHIUS zegt , dat de naamen , welken 'er
 de Chineezen aan geeven , eigentlyk *Witte* en
Zwarte Zee - Boompjes betekenen.

Deeze Zee - Boomen zyn , volgens RUM-
 PHIUS of *enkeld* , ten opzigt van de Vlake ,
 of *meervoudig*. De enkele zyn *platte Zee-*
Gewassen , byna rond van omtrek , doch door-

Z

gaans

VI. gaans wat over de ééne zyde hellende, ander-
 AFDEEL half of twee Voeten hoog en breed. Dezelve
 LXXII. bestaan uit dunne buigzaame Takken, waar
 HOOFD- van sommigen regt overend loopen, zig in
 STUK. anderen verdeelende, die door dwarstakjes
*Platte Zee- samengevoegd zyn; maakende dus een Ge-
 Boom. weefzel als dat van een Net met wyde Maa-
 zen. Hier uit zict men. dat hy de gewoone
 Zee-Waaijers, noch zelfs de gedagte Groot-
 te, welke veeleer de Waaijer-Spons schynt
 te zyn, niet bedoelt. Hy merktze drierley
 aan. De fraaisten, zegt hy, zyn gantsch
 vlak, zonder uitsteekende Krullen, met eene
 donker rosse en somtyds ook roode Schors,
 welke 'er ligt afgaat, en dan openbaart zig
 de rosagtig zwarte, ligte, Houtige zelfstan-
 digheid, die de Takjes niet rond maar hoekig
 en scherpkantig maakt, zynde de Stam ook
 hoekig en gestreept, van binnen meest hol en
 voos en met een breeden Wortel als Parke-
 ment op de Steenen geplakt. De andere is
 wel zo zwart en bekleed met eene Aardver-
 wigige Schors, doch zo vlak niet als de eerste,
 hebbende veele Lappen en gekrulde Takken,
 die op de zyden uitstecken; 't welk de mooi-
 heid veel vermindert. Deeze beiden zyn om-
 trent van de gedagte hoogte, maar de derde
 is grooter, wel drie of vier Voeten hoog en
 breed, zo dat dezelve naar een uitgebreiden
 Mantel gelykt, van zelfstandigheid geheel
 zwart, en hebbende de onderste Takken zo*

mas-

masfief; als die van de Zee-Heesters, welke het VI.
 Zwarte Koraal uitleveren. Deeze Zee-Boom ^{AFDEEL.} LXXII.
 valt ook wel plat; doch op de Vlakte steeken ^{HOOFD-}
 eenige kleine korte gekrulde scherpe Takjes ^{STUK.}
 uit; die het Gewas in 't behandelen stekelig ^{Platte Zee-}
 doen zyn. Het is met eene witte of graauwe ^{Boom.}
 Kalkagtige Korst bekleed, die moeielyk af te
 schraapen valt.

Ik heb een Zee-Boom; die met de eerste
 Verfcheidenheid volmaakt overenkomt, zynde
 ook, ongevaar, van anderhalven of twee
 Voeten hoogte en breedte, zwart van Kleur,
 zonder Schors, met de Takken als plat ge-
 kneepen, en de Maazen meer dan een Vinger
 of Duimbreed wyd.

Zonderling is 't, dat, daar de Heer PALLAS
 onzen Ridder, by gelegentheid van dit Zee-
 Gewas; zo scherp en in 't algemeen beschul-
 digt, als of deszelfs aanhaaling der Authoreni
 en Afbeeldingen, in de geheele Dierenkunde,
 van geen de minste waarde was (*): hy zelf
 zulk een groven misflag in de aanhaaling
 begaat. Hy waarschouwt den Leezer; dat de
 plaats van RUMPHIUS door LINNÆUS, in
 de Tiende Uitgaave van het Samenstel der
 Natuur, op de *Gorgonia Ventalina* aangehaald,
 tot de *Spongia Flabelliformis*, dat is Waaijer-
 Spons, behoort, en niettemin gebruikt hy
 zelf;

(*) *Synonymia Linnæana in Zoölogiis, uti fere ubivis; ita præcipue in Zoöphytis, vitiosissima est. El. Zoöph. p. 167.*

VI. zelf, letterlyk, die eigenfte aanhaaling op
 AFDEEL. deeze zelfde Soort, volgende tevens den
 LXXII. drukfeil van de Bladzyde of liever van de
 HOOFD- Plaat daar in naa, welke LINNÆUS thans,
 STUK. in de Twaalfde Uitgaave, ftilzwygens verbe-
 terd heeft (*).

Op de volgende Soort van PALLAS, ge-
 naamd *Gorgonia Reticulum*, is een niet minder
 grove Feil in dezelfs aanhaaling van 't Werk
 van SEBA; welke de Heer BODDAERT, waarfchynlyk door het niet nazien der aange-
 haalde Afbeeldingen, ook niet opgemerkt heeft. Op de honderd en vyfde Plaat van 't Derde Deel, is N. 16 aldaar aangewezen, terwyl die Plaat niet meer dan vier Stukken Zee-Gewas heeft. Het moet, naamelyk, N. 1, b zyn, en dus zal de Heer PALLAS gefchreeven, maar in 't nazien de mizetting over 't hoofd gkeeken hebben. Tot deeze Soort betreft zyn Ed. de *meervouwdige Waaijers* van RUMPHIUS, zo even gemeld, waar van hy eenige Exemplaartjes in 't Kabinet van den Heer VAN HOEY, in 's Hage, gezien hadt, die, volgens zyne befchryving, nu enkele dan dubbelde of veelvoudige Waaijeragtige Boompjes waren, zelden meer dan een Span hoog, langwerpig of rond. Deeze hadden

(*) Te weeten RUMPH. *Amb.* VI. p. 205. *Tab.* 89. f. 1. dat niet famen kan gaan. Het moest of p. 253 zyn gelyk het LINNÆUS op de *Spongia Ventilabra*, of *Tab.* 79, gelyk zyn Ed. het alhier heeft.

den geen platte of gekneepene maar ronde Takjes, bekleed met eene flaauw roodagtige en in fommigen bleeke Schors. Ik heb 'er, die volmaakt overeenkomstig schynen te zyn met de aangehaalde van SEBA, roodagtig en geel van Kleur, met een menigte van bleeke Wrattjes bezet. De hoogte komt ook met die van RUMPHIUS overeen, welke Schryver aanmerkt, dat deeze Zee-Boompjes, uit de Zee komende, zo groot als klein, met zekere Slymigheid bezet zyn, die 'er in 't opdroogen den Zee-Reuk aan geeft, wanneer zy niet eerst een poos in de Re en zyn gelegd. Men gebruiktze, in de Indiën, zegt hy, meest alleen voor sieraad of rareiteiten.

(16) Zee-Heester, die Netswyze gevlogten is, met de Takken inwards plat gedrukt en de Schors geel.

XVI.
Gorgonia
Flabellum.
Zee-
Waaier.

Deeze Soort van Zee-Gewassen is zeer gemeen en van ouds bekend onder den naam van Zee-Waaier of Meereminne-Waaier. Den eer-

(16) *Gorgonia reticulata*, Ramis interne compressis, Cortice flavo. *Syst. Nat.* XII. Lichoxylon Retiforme, Ramis parallele compressis. *Hort. Cliff.* 480. Frutex Marinus elegantissimus. *CLUS.* *Exot.* 100. *BAUH. Hist.* III. p. 798. *WORM.* *Mus.* 234. *BESL.* *Mus.* T. 24. *OLYAR.* *Mus.* 69. T. 35. f. 2. *CALCEOL.* *Mus.* 16. *Ceratophytum Flabellum Veneris* Linnæi. *ELL.* *Corall.* 61. T. 26. f. K. *PALL.* *Zoöph.* 104. *Lyst der Planten.* bl. 211.

Z 3

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. **AFDEEL.** LXXII. **HOOFD-STUK.** Zee-Waaier.

eerften naam voeren zy te regt, om dat de gedaante veel naar die van een Waaier, welke de Dames gebruiken, zweemt; de andere is figuurlyk daar van afgeleid, als waren de Meereminnen Dames van de Zee. Hier mede komt de Latynfche bynaam, *Flabellum*, overeen. De Engelschen noemen ook dit Zee-Gewas *Sea-Fan*, de Franfchen *Eventail de Mer*. De Heer ELLIS zegt, dat LINNÆUS hetzelfde *Flabellum Veneris* tytelt; het welke in zeker opzigt niet oneigen zoude zyn: doch ik vindt niet aangetekend, waar onze Ridder zulks gedaan heeft. In de befchryving van den Cliffortschen Tuin, noemt zyn Ed. het *Netvormig Steenhout*, dat de Takken evenwydig *famengedrukt heeft*. Verscheide der *Hoorngewasfen* van den grooten BOERHAAVE hooren hier t'huis, zo de Heer PALLAS aanmerkt. Dat Zee-Gewas, 't welk CLUSTIUS een *ongemeen rare Zee Heester* noemt, zynde in den jaare 1603 eerst door de Hollandfche Schepen uit Oostindie aangebragt, wordt ook hier toe betrokken; zo wel als de *Boom-agrige zwarte Lithophyton* van TORRUBIA, dus, zo die Authour aanmerkt, door VALISNIERI genaamd, en gehouden wordende voor het Zwarte Koraal.

Graauw
Koraal
daar van.

Dit laatste erkent de Heer PALLAS, ten opzigt van de Stammen der grootste Zee-Waaiers, niettegenstaande de platheid der Takken, en de graauwe Kleur, daar tegeschynt

fchynt te fryden: zo dat 'er de voorgemelde VI. Zee-Heester, *Gorgonia Antipathes* genaamd, ^{AFDEEL.} LXXII. veel bekwaamer toe is; zynde de zelfstandig-HOOFD-heid van deeze Zee-Waaijers daar toe ook ^{STUK.} wat ligt (*). RUMPHIUS meldt wel, dat de ^{Zee-}Indiaanen de dikke Takken van het fyne Net-^{Waaijer,}werk en van de Schors zuiveren, en dan aan stukken snyden van eenige Duimen lang, om die tot Medicyn te gebruiken, doch hy noemt het uitdrukkelijk *Graauw Kalbahaar*, waar mede de Ternataanen en Tidoreezen zo duur zyn, dat men 't voor het dubbele gewigt van Zilver naauwlyks van hunlieden bekomen kan. Voor 't beste houdenze het donker graauwe, dat niet regt is, maar krom gedraaid en uitgegroeft; voor eene tweede Soort dat van de graauwe Waaijers komt: voor eene derde de dikfte Takken van de Zee-Heide, hier voor beschreeven: voor de vierde en flegtste het graauwe Biesagtige, 't welk in 't wryven schilfert en gemeenlyk een verrot hart heeft.

Men ziet hier uit, dat de Takken en Stammen van deeze Zee-Waaijers verschillende zyn van 't zogenaamde Zwarte Koraal. Zy vallen, anders, daar groot genoeg toe, inzonder.

(*) De ligtheid en de brandbaarheid oordeelt MARSI-CLI genoegzaame Kenmerken te zyn, om Stammen en Takken van *Lithophyta*, die gepolyst zyn, van het oprechte Zwarte Koraal te onderscheiden; doch waar vindt men zulk Steenagtig Zwart Koraal? Zie *Hist. Phys. de la Mer.* p. 90.

Z 4

VI. derheid in Oostindie , alwaar zy vier of vyf
 AFDEEL. Voeten hoog voorkomen en ruim zo breed ;
 LXXII. wordende van daar ook in aanzienlyke grootte
 HOOFD- ons toegebracht. Deeze hebben een geele ,
 STUK. paarsch- of graauwagtige , en in sommige
^{Zee} verouderde Stukken eene byna witte Schors of
Waaier. Korst. Die uit de Westindiën komen zyn
 kleiner en zo fraay niet van gestalte , doch
 hebben de Schors hoog geel en somtyds rood-
 agtig of donker Roozekleur. Hier en daar
 geeven dezelve ook , tot de Oppervlakte ,
 Takjes of Blaadjcs van dergelyk Netwerk uit ,
 als waar uit zy bestaan. Sommigen willen ,
 dat aan de Kust van Engeland , van Noorwegen
 en in de Middellandsche Zee , dergelyke Zee-
 Waaiers voorkomen zouden. LINNÆUS
 stelt de woonplaats in de geheele Oceaen.

Hun
 versk. n.

Van de Oostindische Zee Waaiers spreekt
 RUMPHIUS eerst , in zyn Vierde Hoofdstuk ,
 bladz. 25 , in 't algemeen , wanneer hy de
 zelve in vlakke of enkele en veelvoudige
 onderscheidt , zo wy gezien hebben * . Dan
 beschryft hy , in zyn Veertiende Hoofdstuk ,
 bladz. 224 , de Graauwe Zee- Waaiers , als ee-
 ne der vier Soorten van het Graauwe Kalbahaar
 of Graauwe Koraal , zo even gedacht , dat by de
 Indiaanen in de grootste agting is , uitmaakende ,
 in t byzonder. Hier van stelt hy eene groo-
 te Soort , als gemeld is , en eene kleine , van
 naauwlyks een Span hoog , die tot zyne Veel-
 voudige Waaiers behoort. „ Deeze laatste
 „ groeit

* bladz.
 353.

„ groeit op Steenen , en is van veel harder VI.
 „ zelfstandigheid dan de groote, die den Stam ^{AFDEEL.}
 „ als Hout heeft, met eenen voozen Wortel. ^{LXXII.}
 „ Het onderite van den Stam is, als men 't ^{HOOFD-}
 „ Gewas uit Zee haalt, ter dikte van een ^{STUK.}
 „ Pink begroeid met eene bleek graauwe, ^{Zee-}
 „ broosche, Zandige Schors, die nergens toe ^{Waaier.}
 „ dient: zynde het overige van den Stam en
 „ de Takken met eene dunne witagtige Korst
 „ bekleed, welke 'er ligt afgaat, doch vaster
 „ zit aan het Netwerk der kleine Takjes. De
 „ zelfstandigheid is donker graauw, ligt en
 „ houtagtig, hatende zig gemakkelyk door-
 „ kappen, en dan zig taamelyk digt vertoo-
 „ nende. De fyne lakken zyn broosch,
 „ doch de dikken taay en geeven in 't wryven
 „ tegen elkander ook eene Hoornagtige Reuk,
 „ hoewel zo sterk niet als in de andere Zee-
 „ Heesters of Koraalboomen. Met de kanten
 „ zitten deeze in groote Klippen van Kraal-
 „ steenen vast, daar men ze met Yzers
 „ moet uitbreeken: maar de kleine Waaijert-
 „ jes zitten met hunne Worteltjes op kleine,
 „ harde en rosfe Steenen, waar mede zy
 „ worden opgehaald". Op gelyke manier,
 „ naamelyk, als, wanneer men hier te Lande
 „ in Kroozige Slooten hengelt, dikwils het een
 „ of andere Kruid, met den Hoek, wordt op-
 „ getrokken, zo blyven aldaar, aan de Stranden
 „ der Oostindische Eilanden, dikwils zodanige
 „ Zeeboompjes aan den Hoek der Visfcheren

VI. zitten: maar, hoe zy de gedagte groote Zee-
 AFDEEL. Waaijers, die meest aan uithoeken des Lands
 LXXII. en Kaapen, daar veel Stroom gaat, ter diepte
 HOOFD- van tien Vademen op groote Steenen of
 STUK. Klippen vastgegroeid zyn, bekomen, is zo
 Zee- begrypelyk niet. Evenwel getuigt RUM-
 Waaijer. PHIUS, dat deeze groote Soort ook somtyds
 met de Bobbers, dat Visfchers Werktuigen
 zyn, uitgetrokken wordt.

De Zee-Waaijers zyn tegenwoordig, gelyk
 ik gezegd heb, zo gemeen, dat men 'er
 naauwlyks eenige agting meer voor heeft.
 Evenwel komen 'er onder voor, die een Ka-
 binet kunnen versieren, als ook zodanigen,
 die tot aartige bedenkingen aanleiding geeven.
 In 't algemeen is haar Netagtig Samenweefzel
 verbaazende. De figuur en grootte flatteert
 in fommigen; in anderen de witte of graauw-
 agtig witte, of ongemeen schoon Citroengeele
 Schors, die de kleine Waaijertjes versiert.
 Deeze Schors is ten hoogste verwonderlyk,
 wegens de menigte van Gaatjes, zichtbaar
 voor het bloote Oog, die in dezelve zyn, en
 buiten twyfel dienen tot de uitbotting der
 Diertjes, uit het fyne paarsche Dons, op 't
 welke de Schors rust, en die als tot een
 Bedding voor dezelve dient, of liever uit
 de Hout- en Hoornagtige zelfstandigheid der
 kleine Takjes zelf, voortkomende. Men vindt
 'er ook, die aan de Takken en den Stam, en
 hier en daar in 't Netwerk, zekere kleine
 Knob-

Knobbeltjes hebben, van binnen hol, welke VI.
 men onverhoeds voor Zaadhuisjes zou aanzien AFDEEL.
 van deeze Zee-Gewasfen (*). LXXII.

De menigte en verscheidenheid van Zee-
 Waaijers, die ik thans bezit, bragt my tot Groeijing
 deeze Aanmerkingen Bevoorens heb ik van van de
 de gedagten, omtrent derzelve Groeijing, * Waaijers-
 gewag gemaakt *. De Heer ELLIS neemt 54, 55*
 een Waaijer tot een voorbeeld, om te betoo-
 gen, dat de Zee-Gewasfen door Polypen ge-
 fabriceerd worden. De Stam van deeze Waai-
 jer was gebroken, en is door een breed stuk,
 dat een Bogt maakt, byna in 't zelfde postuur
 gehouden. Hier verbeeldt hy zig dat de
 Dieren, in de voortgang van hunne Buizen
 opwaards, wegens den gebroken Stam, ver-
 hinderd, dus zydelings zyn uitgespat, en het
 bovenste gedeelte met het onderste weder
 samengevoegd hebben. Dit zou uit den loop
 der Duisjes, die hy in Afbeelding vertoont,
 blykbaar zyn. By ongeluk strydt hier mede
 juist, dat de Stam van zulk een dikte reeds zo
 digt en vast is van zelfstandigheid, dat men,
 by geen mooglykheid, een loop van Diertjes
 door denzelven kan begrypen. Hier tegen
 zou zyn Ed. kunnen inbrengen, dat de Sapp-
 pen evenwel loopen door Houten van dergelyke
 digtheid in leevende Boomen, en dat men
 by

(*) Deeze Knobbeltjes of Dopjes schynen met de Blaasjes
 der Korallynen overeenkomstig te zyn: zie bladz. 40.

VI. bygevolg onzichtbaare Buisjes en Diertjes ,
 AFDEEL. voor het bloote Oog, kan onderstellen; gelyk
 LXXII. hy die beiden , in de uiterste Enden van dit
 HOOFD- Zee - Gewas , zeer duidelyk , in Plaat verтоond
 STUK. heeft: doch waar komt het dan van daan , dat
 Zee- men zonder noodzaake , hier en daar , ook
 Waai- dergelyke Samengroeizelen in de Zee - Waai-
 jers vindt?

De Plantaartige groeiing , ondertusfchen ,
 van deeze Zee - Gewasfen , overtreft die van
 de meeste anderen in duisterheid. Zo wy
 met den Heer BASTER onderstellen , dat zy
 eerst als Boompjes opfchieten , en naderhand
 met eene Korst van Polypen overtoogen
 worden ; dan vraag ik niet zo zeer van waar
 zy hun Voedzel ontvangen , dat gemakkelyk te
 verklaaren is. Zy kunnen het gedeelyk door
 den Wortel , die Spongieus en groot is ; ge-
 deeltelyk van buiten krygen , gelykerwys de
 Planten op de Aarde (*) : maar de manier
 van Groeiing is zo zonderling , dat men haar
 gelyke , denk ik , naauwlyks in eenig Landge-
 was bespeuren zal. Laat ons , in de eerste
 plaats , agt geeven op de Waaijeragtige plat-
 heid , die zodanig in de aart is van dit Gewas ,
 dat zelfs de zydelingfe Scheuten ook platte
 Blaadjes maaken , dikwils Loodregt op de an-
 dere Vlake staande. Hier van zal men , wel
 is waar , in eenige Planten nog een blyk vin-
 den ;

(*) Zie BASTER *Nat. Uitspann.* I. DEEL, bladz. 12.

den; maar, hoe kunnen de kleine Takjes zulk ^{VI.}
 een fyn en regelmatig gevlogten Netwerk ^{AFDEEL.}
 maaken? Waar vindt men in de Planten, op ^{LXXII.}
 de Aarde, iets dergelyks? Het ftrydt tegen ^{HOOFD-}
 een gevallige uitschieting van Takken, gelyk ^{STUK.}
 de meesten hebben. Het fchynt een Natuur-
 lyk vormend Beginzel te onderstellen, en ^{Zee-}
 niettemin is het verschil der Zee-Waaijeren, ^{Waaijer.}
 in de uiterlyke Gestalte, oncindig. Zal men
 nu de manier, op welke de Heer PALLAS
 zulks verklaart *, die op enkele Onderstelling
 fchynt te rusten, beter dan die van den ^{* Zie}
 ELLIS oordeelen? ^{bladz. 296.}

Zekerlyk moeten wy derhalve hier denken
 om een andere manier van Groeijing, die in
 zeker opzigt met de Planten, in zeker opzigt
 met de eigenschap der Dieren strookt. Wy
 zien hier een Geweefzel dat eenigermaate
 naar een Samenstel van Bloedvaten gelykt,
 met oneindige Inmondigen der kleine Vaat-
 jes. Dus zullen wy dan begrypen, dat 'er
 een geduurige omloop van Vloeystoffen in 't
 Lighaam van dit Zee-Gewas plaats heeft,
 welke, wanneer hetzelfde ergens gebroken is,
 een soort van Eelt of Beenweer maakt, hoeda-
 nigen men dikwils aantreft in deeze Waaijers.
 Om kort te gaan, wy zullen het aanmerken
 Dierlyker te zyn dan de andere Dierplanten.

Hier voor is reeds gesproken van het Scheid-
 konstig onderzoek, dat MARSIGLI op eenige ^{De Zelf-}
^{standigheid}
^{onderzoekt.}

Soor-

VI. Soorten van *Lithophyta* in 't werk gesteld heeft, en waar uit hy zyn besluit algemeen maakt *. Hy vondt in de frische Bast en Zelfstandigheid een overvloed van Lymagtig Sap, gelykende naar 't gene men, door kooken, uit Hoorn krygt, of als Lil en van eene Gomagtige natuur: terwyl zy, door 't verbranden, als Hoorn of Veders stonken: Zy leveren, als gemeld is, door Destillatie veel vlug Zout uit †. Ik heb dikke Stammen, van myne Zee-Waaijers, doorgezaagd, en bevonden, dat zy alsdan niet alleen een Zwavelagtige Reuk, maar ook een Zwavelagtig Zaagzel gaven: Zodanig eene Stam was; op de Sneede, een Duim breed, en een half Duim dik. Dus gelyken zy zo volmaakt naar Pokhout, dat het te verwonderen is; en zyn ongemeen hard om tot Poeijer te vylen of te raspen. Iemand, die een Stukje van een Duim breed, een half Duim dik en een Vinger lang, voor my heeft fyn gevyld, was vier Uren daar aan bezig. Het Vylzel heeft eene geel Okeragtige Kleur. Het zakt aanstonds, in Water en Wynggeest, op den bodem; ja brokken van dit Zee-Gewas, zelf, zinken ook in Water; niettegenstaande het Poeijer zeer stuift en de helft ligter is dan 't poeijer van rood Koraal, ja merkelyk ligter dan bloem van Zwavel: De zwaarheid van dit graauwe Koraal moet derhalve tot die van 't

Wae

AFDEEL.
LXXII.
HOOFD.
STUK.

Zee-
Waaijer.

* Bladz.
332.

† Bladz.
300.

Water omtrent zyn als 125 tot 100; overtreffende dus de zwaarte van Ebben- en zeer naby komende aan die van Pokhout (*).

De overgeschooten stukken en brokken der fyne Takken van dit Zee-Gewas, op 't Vuur geworpen, maakten een geweldigen Stank, volmaakt overeenkomende met dien, welken Hoofdhaar, verbrand wordende, geeft. Van deszelfs Dierlyken aart kunnen wy derhalve verzekerd zyn. Ik had geen tyd om het, door de Scheidkonst, in zyn Beginzelen te schiften. Alleen heb ik van het Poeijer gedaan in Voorloop van Brandewyn, in Geest van Vitriool, in Water. De twee laatsten hebben 'er geen de minste Tinctuur van aangekomen: de Wyngeest alleenlyk heeft een flauw geel Kleurtje, byna als dat, 't welk Barnsteen op zig zelf daar aan mededeelt. De zelfstandigheid oordeel ik daarom Aard- en Kalkagtig te zyn, met eenige Zwavel- en Harstagtige deelen, welke in Water niet, doch in Geest eenigermaatc opgelost worden, en dus duidelyke blyken geeven van haaren oirfprong uit het Bitumineuze, dat in het Water der Zee huisvest, en móoglyk ook wel de Voedster is van de Polypen in dit Zee-Gewas.

Ik had 'er een van deezen aart, 't welk drie

(*) Zie MUSSCHENBROEK *Elemente Physices* of Beginzelen der Natuurkunde.

VI.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

Zee
Waaier.

drie byzondere Stammen tot zynen Wortel uitgaf, die aan elkander gehecht waren en tot een Waaier samengewoegd door een fyn Network van Takjes; zo als gewoonlyk in deeze Soort plaats heeft. Ik kreeg lust, om de gesteldheid van deezen Wortel; die meer dan vyf Duimen breed, derdhalf Duim hoog en wel twee Duimen dik was, te onderzoeken: Ik liet hem, ten dien einde, in de hoogte en breedte doorzaagen. Deeze Wortel, van onderen uitgehold, bestaat uit eene ligte zelfstandigheid, als by Plaatjes opgetoogd, geelagtig graauw of Okerkleurig, van buiten Schilferagtig. De Plaatjes, van elkander gescheiden, zyn byna als graauw Papier. In deeze zelfstandigheid zyn de onder-Enden der Stammen niet vermengd, maar zy vertoonen zig, als ingestookten Pennen, allengs naar 't onder-End verdunnende en maar ter halver diepte komende van den Wortel, waarvan zy zig door hunne zwartagtige Kleur onderscheiden, loopende in een ronde Punt uit, byna als de Belemnieten.

Zie daar een nadere omstandigheid, welke deeze Zee-Hecsters van de Boomgewassen onderscheidt, by niemand, myns weetens, nog opgemerkt. Dezelve schynt eer den Dierlyken dan den Plantaartigen oorsprong te begunstigen, en bevestigt myn voorgestelde Denkbeeld. Het Ey van een Polypus, in eene samenhooping van dergelyke zelfstandigheid

heid vallende, groeit daar in op, en spreidt VI.
 zig, door aangroeiing en voorteeeling, tot AFDEEL: LX XII.
 eenen Heester uit, van ontzaglyke grootte. HOOFD:
 Ondertusfchen is de hardheid van deeze Zee-STUK:
 Gewasfen, in een Element, als het Water
 is, op de gezegde manier gegroeid, niet zo
 zeer te verwonderen, wanneer men in aan-
 merking neemt, dat derzelver Grondbeginze-
 len Aarde en Kalk zyn, uit welken zelfs de
 Steenagtige koraalen en Koraalgewasfen be-
 staan.

LXXIII. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der ALCYONIËN,
 waar in die men Ballen, Appelen, Vygen
 noemt, de Zee-Hand, Gevingerde, Boomag-
 tig Getakte en andere Lighaamen van een voos
 Gestel, als uit Zee-Schuim bestaande.*

De Zee Gewasfen, die dit Geslagt uit- Naam:
 maaken, zyn aan de Ouden, doch niet
 dan duister, bekend geweest. DIOSCORI-
 DES geeft verscheide Soorten op van *Alcyo-*
nium; een naam, die van de *Alcyons* of *Halcy-*
ons afkomstig is, of een gelyken oorsprong
 daar mede heeft gehad. Dus noemde men,
 weleer, de Ysvogelen *, in wier Broedryd
 de Zee zig stil hielt; hebbende deezen naam, * Zie 't
 om dat zy hunne Nesten bouwden of Eijeren IV. STUK,
 leiden op het Water. Even zo werden die Zee- bladz. 899.

A 3

VI. Gewasfen ook als onmiddelyke Voortbrengezels
 AFDEEL. van de Zee aangemerkt. Zy zouden wel
 LXXIII. fchynen geboren te zyn uit het Schuim der
 HOOFD. fchynen geboren te zyn uit het Schuim der
 STUK. Baaren, en dit doet 'er thans van fommigen
 den zeer oneigen Naam aan geeven van *Zee-
 Schuim*.

Eigen-
 fchappen.

Schoon de zelfftandigheid, naamelyk, in 't
 algemeen zeer voos is en in fommigen Spon-
 gieus, heeft dezelve nogthans een Vezelagtig
 Gettel in anderen, 't welk eene bepaalde
 Groeijing uitdrukt. 't Is waar, het groeit
 fomtyds by platte Korften, die gelyk Zwam-
 men groote brokken Rots bekleeden, doch als
 dan ook toont de Gefalte iets meer dan toe-
 valligs aan. „ Ik heb 'er dus Stukken van
 „ gehad (zegt MARSIGLI) van twee Voe-
 „ ten hoog”. Somwylen heeft het ook de
 gedaante van eens Menfchen Hand, en veele
 Alcyoniën komen 'er voor, van eene ronde,
 Eyvormige en dergelyke figuur, los dryvende
 in de Zee en op 't Strand gefmeeten. Maar
 die, welke dé regelmaatige Groeijing van dit
 Zee-Gewas allermeeft bevestigen, zyn de
 Boomagtige Alcyoniën. Het een en andere
 heeft de Kruidkundigen zelfs zig ook dit Ge-
 was doen toeigenen. Zie hier, wat DIOS-
 CORIDES daar van zegt (*).

vyfderley „ 't Is bekend, dat 'er vyf Soorten zyn van
 volgens „ *Alcyonium*. De eene is dik en ruuw, van
 DIOSCO- „
 RIDES „ ge-

(* *De Mat. Med. Libr. V. Cap. 136.*

„ gedaante als een Spons, doch van eene las- VI.
 „ tige en stinkende Vischreuk: welke men AFDEEL,
 „ meest op de Oevers vindt. De andere Soort, LXXIII.
 „ uitwendig naar Oogschellen of Spons gely- HOOFD-
 „ kende, is ligt, met veele holligheden, heb- STUK:
 „ bende byna den reuk van Wier. De derde
 „ heeft de gedaante eener verblyfplaats van
 „ Wormen (*), en is Purperagtig; wordende
 „ van fommigen *Milesium* getyeld. Het vier-
 „ de, aan Schaapen Wol niet ongelijk, is ligt
 „ met veele holligheden. Het vyfde, dat de
 „ gedaante van een Paddestoel heeft, is zón-
 „ der Reuk, en ruuw van binnen, eenigzins
 „ naar Puimsteen gelykende; van buiten effen
 „ en scherp van Smaak. Dit laatste komt
 „ meest voort in de *Propontis*, omtrent het
 „ Eiland *Besbicus*, wordende aldaar, met ee-
 „ nen Landnaam, ἄλς ἄρη, [dat is als Schuim
 „ of Wolligheid van de Zee,] geheten: De
 „ twee eersten worden, van het Vrouwvolk,
 „ als een Blanketzel, gebruikt, tégen Sprœ-
 „ ten, Schurft, Ruidigheid, bruinhed van 't
 „ Vel en Vlakken, zo in 't Aangezigt, als
 „ over 't geheele Lichaam. Het derde is
 „ „ VOOR

(*) Τὸ δὲ τρίτον Σκυληκοειδὲς ὑπάρχει τῷ τόπῳ.

Dit heeft Doktor SARRACENUS hier regi. verstaan, wan-
 neer hy het enkel dus vertaalt. *Tertium Vermiculi formâ*
est. want hier wordt zekerlyk het Pypkoraal (*Tubularia*
purpurea) dat men ook *Alcyonium rubrum* noemt, bedoeld.
 Zie hier voor blad. 89.

A a 2

VI. „ voor de genen, die met moeielyk Wateren
 AFDEEL. „ of met Graveel gekweld zyn, als ook te-
 LXXIII. „ gen de Waterzugt en Miltkwaalen dienstig.
 HOOFD- „ Gebrand zynde en met Wyn tot een Smees-
 STUK. „ ring gemaakt; vult het de kaale Plekken
 „ wederom met Haar. Het laatste dient om
 „ de Tandén wit te maaken; wordende eeh-
 „ ter ook in de Blanketzels, als de anderen,
 „ met Zout gemengd zynde, gebruikt (*).
 „ Zo iemand eenig van deeze Soorten ver-
 „ branden wil, moet hy ze met Zout in een
 „ ruuwe Pot doen, en, na dat het Dekzel
 „ wel dicht gestreeken is, de Pot in den Oven
 „ zetten, haalende die, na dat zy wel door
 „ gebakken is, daar uit, en bewaarende dan
 „ de Stof, die gelyk de Kadmia afgezoet of
 „ uitgeloozd wordt, tot haar gebruik”.

Kenmer-
 ken.

Men kan, uit deeze beschryving, de eigent-
 lyke Gestalte niet opmaaken van de Alcyo-
 niën, wier Kenmerken volgens onzen Ridder
 zyn: dat het een geworteld, Vlokkig (†)
 Gewas is, hebbende een Bast die naar een
 Rok gelykt. Deeze Lederagtige Rok onder-
 scheidt voornaamelyk de Alcyoniën van de
 Spon-

(*) Waarschynlyk zal hy dan, met zyne vyfde Soort, one
 gewoone Zee-Schuim, naamelyk het Ruggbeen van de Zee-
 Kat (*Sepia*), bedoelen.

(†) LINNÆUS hadt, in de algemeene Lyst der Wormen,
 de Spons *Stirps Stuposa*, dat is een Vlaschagtig of Vlokkig,
 en de Alcyonie *Suberosa*, dat is een Kurkagtig Gewas ge-
 noemd; 't welk ik hier voor, bladz. 219, nagevolgd heb-

Fig. 1.

Fig. 2.

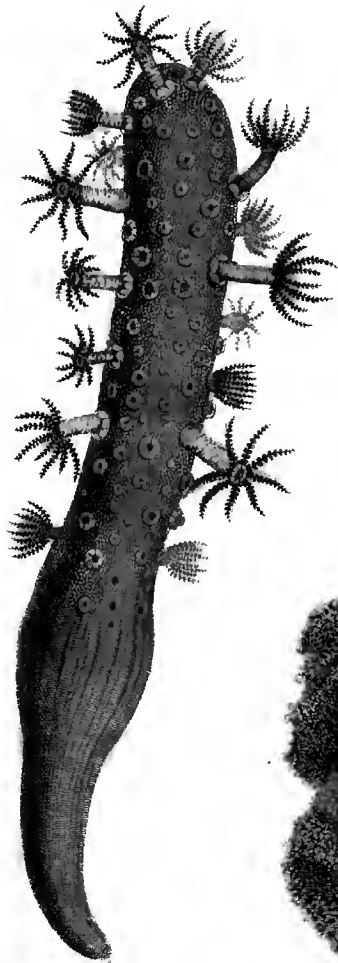

Fig. 4.

Fig. 3.

Sponfen. Dezelve is in veelen bezet met VI.
 Tepels, die gesternde Oeningen hebben of ^{AFDEEL.} LXXIII.
 vol zyn van dergelyke Blaasjes, uit ieder van ^{HOOFD-} STUK.
 welken een Polypus te voortchyn komt, gelyk
 wy in Plaat zullen vertoonē: doch ik heb
 reeds gezegd, dat niet alle Alcyoniën gewor-
 told zyn. In 't algemeēn betekent die naam
 slegts een Zee-Gewas, van weeke, vooze,
 Vezelagtige of zelfs Lilagtige zelfstandigheid,
 dat met een Rok of Schors, naar Leder gely-
 kende, is overtoogen.

„ Alle Alcyoniën (zegt MARSIGLI, die
 „ meer dan twintig Soorten daar van, in Kleur
 „ of Maakzel verschillende, in zyn Kabinet
 „ verzameld hadt,) hebben eene Poreuze
 „ Schors, welke dezelve omkleedt en vancene
 „ Lederagtige zelfstandigheid is. Als men de-
 „ zelve zuivert van de Mos, die daar op in
 „ overvloed groeit, dan vertoont zig deeze
 „ zelfstandigheid wit en week, als die van een
 „ geschilde Uijen of Prey. De inwendige is
 „ op verscheide manieren geschikt en haare
 „ deelen zyn ook verschillende”.

Twaalf Soorten heeft LINNÆUS thans ^{Soorten.}
 van dit Zee-Gewas opgegeven, daar hy in de
 Tiende Uitgaave maar drie van dezelve aan-
 getekend hadt. De Heer PALLAS heeft ook
 juist twaalf Soorten van Alcyoniën, waar van
 negen door onzen Ridder aangehaald zyn.

VI. (1) Alcyonie, die als een Boom groeit, met
 AFDEEL. LXXIII. stompe Takken en Tepelagtige Poren.

HOOFD-
 STUK.

11.
Alcyonium
Arboreum.
 Boomagi-
 ge Alcyo-
 nie.
 Plaat
 CXXXIII.
 Fig. 1.

By CLUSIUS en BAUHINUS komt dit Gewas onder den naam van Koraaagtige Zee-Plant of Zee-Boom voor, die rood is van Kleur. Men viadt 'er, in de Verhandelingen der Koninglyke Akademie van Petersburg, de Afbeeldingen van, onder den naam van Spongieus Koraal, dat ligt is, met Knobbelige knikkende Takken en byeengehoopte Knobbeltjes. Ook is het voorgesteld door onzen Ridder, in de beschryving der Sweedsche Dieren: zeggende, dat het somtyds voorkomt van eens Menschen hoogte, met de uiterste Enden der Takken dikwils een Vinger dik, in zyn geheel gelijkende naar eencn Bladerloozen Denneboom. In de beschryving van 't Kabinet van den Heer Ryksraad, Graaf VAN TESSIN, vindt men het by verkleining, ter grootte van ongeveer een Voet, afgebeeld, en door zyn Ed. aldus beschreeven.

„ De Stam hadt de hoogte van twee en een
 „ hal-

(1) *Alcyonium* Stirpe arborea, Ramis obrufis, Poris popularibus, *Syst. Nat.* XII. Gen. 342. *Syst. Nat.* X. Gen. 304. *Famn. Suec.* Ed. 2. N. 2225. Lithoxylon Norvegicum. *Mus.* *Tesf.* p. 120. T. 10. Arbuscula marina Coralloides. CLUS. *Exot.* 119. T. 119. Planta marina Coralloides rubra. BAUH. *Hisz.* III. p. 797. Planta marina Coralloides. WORM. *Mus.* 230. *Aff. Petropol.* VII. p. 345. T. 13-16. *Alcyonium* Arboreum. PAUL. *Zoöph.* 202. *Lyst der Plantd.* bladz. 430.

„ halven Voet, en de dikte van een Arm, VI.
 „ zynde om laag wat platagtig. De Takken ^{AFDEEL} LXXIII.
 „ kwamen ongeregeld voort, zynde de onder-^{HOOFD-}
 „ ſten regt, en de bovenſten, die een Kroont-^{STUK.}
 „ je maakten van drie Voeten breed; een wei-^{Boomag-}
 „ nig voorwaards hellende, even als of deeze ^{tige.}
 „ Boom aan de zyde van een Klip gegroeid
 „ ware. De zelfſtandigheid was zeer brooſch
 „ en voos, van binnen doorboord met over-
 „ langſe Gaten, en dus gelykende naar jonge
 „ Hertshoornen, waar door de Takken ook
 „ eenigen tyd dryven, eer zy van 't Water
 „ doordrongen zyn. Gekaauwd hebben dezel-
 „ ven de Smaak van drooge Biezen met Zout
 „ gemengd. De Bast is donker rood: de bin-
 „ nenſte van de Houtige zelfſtandigheid, wee-
 „ ker en geel zynde, onderſcheiden; is met
 „ ontelbaare Poren doorboord: de buitenſte
 „ dun, als de Opperhuid in een Menſch, is
 „ doorgaans tot donkerroode Blaasjes opgehe-
 „ ven, die zelden gaapen met een klein Gaat-
 „ je. Een droog Takje, in Water gedaan
 „ zynde, dryft eerst, dan zwelt het allengs
 „ en doorweekt zynde gaat het te gronde,
 „ wordende hooger rood van Kleur, en de
 „ Blaasjes, die een Opening hebben, gaapen
 „ wyder, met een Mondje dat in agt Lappen
 „ verdeeld is, zynde met Lym gevuld. Op
 „ gloeiende Kolen gelegd, ſinkt het als Spons
 „ of Zee-Ruy, en verbrandt zonder Vlam te
 „ geeven".

VI. De Stank, dien dit Zee-Gewas onder 't
 AFDEEL branden geeft, deedt LINNÆUS toen beslui-
 LXXIII. ten, dat het van eene Plantaartige natuur wa-
 HOOFD re. Anderen brengen dit, in de Zee-Gewas-
 STUK. sen, met veel meer reden te berde als een
Boomagtige bewys van derzelve Dierlyken aart *. Een
 * Zie van die Zee-Sterren, welke men Medusa's
 bladz. 59. Hoofden noemt, was met hetzelfde, en aan
 de Takken vastgekleefd, uit Zee gekomen.

Men hadt deeze Alcyonie, aan de Kust
 van Noorwegen, driehonderdtagtig Voeten
 diep opgehaald. Zy groeit ook in de Witte
 Zee, en wordt, zo de Heer PALLAS verzeker-
 kert, insgelyks uit Indie gebragt. CLU-
 SIUS en anderen hebben ze uit Noorwegen
 bekomen. Van daar zyn ook twee Stukken
 der Takken of Top-Enden van deezen Zee-
 boom afkomstig, welken de Heer P. KRAE-
 MER, wiens Kabinet van Natuurlyke Zaaken
 in deezen ook wel gestoffeerd is, thans bezit
 en waar van zyn Ed. my den eenen, tot de
 Afbeelding Plaat CXXXIII, Fig. 1, goed-
 gunstig heeft geleend. Men moet aanmerken,
 dat dit Stuk wel in de Natuurlyke grootte
 doch niet geheel vertoond is. 't Gene zig
 hier als de onderste Zydknop voordoet, is het
 End van eenen Tak of Steel, waar van de
 andere als een Zydtak is uitgegroeid. De
 Knoppen schynen door het droogen als inge-
 krompen en gefronzeld te zyn. De Kleur
 van de Schors is licht bruin, de zelfstandig-
 heid

heid van binnen Spongicus en geel. De uitwendige Oppervlakte schynt overal bezet te zyn met kleine Tepeltjes.

VI.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

(2) Alcyonie, die Boomagtig is en hoogrood, van boven Takkig, met gesternde Tepels.

II.
Alcyonium
exos.
Gevinger-
de Alcyo-
nie.

By GESNERUS komt deeze onder den naam van *Zee-Hand* voor: MARSIGLI zegt, dat het Zee-Volk dezelve *Main de Larron* noemt. Anders heeten de Franschen haar ook wel *Main de Ladre*, dat is Schurfde Hand. Het een en andere ontstaat uit de Vingeragtige Taknaaking van dit Zee-Gewas, aan 't boven-End van zynen Stam, die zig als een Arm vertoont. Men moet echter bekennen, dat deeze vergelyking wat mank gaat; schoon de *Fucus* van TOURNEFORT, welke naar een Hand gelijkt, hier toe ook betrokken wordt. De ruuwheid geeft 'er den naam aan van Schurfde

(2) *Alcyonium* Stirpe arborescente Coriaceâ coccineâ, superne ramosa, Papillis stellatis. *Syst. Nat.* XII. *Manus marina*. GESN. *Pisc.* 155. 6. *Palma sive Manus marina quibusdam*. J. BAUHIN. *Hist.* III. p. 803. *Fungus Amanita marinus*. BARR. *Icon.* 1294, 1293. f. 1. *Manus Latronis sive Leprosi*. MARS. *Mar.* T. 38, 39. GINANN. *Adr.* I. p. 45, T. 50. SCHÆFF. *Polyp.* 1755. T. 3. c. *Matiglio*. *Penna ramosa Pinnis carens*. BOHADSCH. *Mar.* 114. T. 9. f. 6, 7. *Alcyonium palmatum*. PALL. *Zoöph.* 203. *Dieve-Hand*. *Lyst der Plantd.* bl. 432.

Aa 5

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. de Hand of Hand van een Melaatschen. Het
 AFDEEL. groeit in de Middellandsche Zee.
 LXXIII.

HOOFD- MARSIGLI heeft dit Zee-Gewas in naauw-
 STUK. keurige Afbeelding gebragt, en zelfs de ma-
 Gevingerde nier, op welke het zyne Bloemen uitspreidt,
 SCHAEFF- zo in 't klein als in 't groot vertoond. De
 FERS af- Pastoor SCHAEFFER hadt hier van tot op
 beelding der Gestalte van zyne Bloem-Poly-
 betifst. pen, en om te bewyzen, dat dezelve niet

Plantaartig maar Dierlyk waren, gebruik ge-
 maakt, en ten dien einde de Afbeelding van
 MARSIGLI ontleend, verkleind en dus niet
 alleen in 't Koper gebragt, maar ook met
 Kleuren doen afzetten. De Heer BOHADSCH
 ging hier op gedagten Pastoor zeer scherp be-
 rispen, en beschuldigen, van dit Zee-Gewas
naar eigen welgevallen te hebben getekend ()*.
 Waarschynlyk hadt hy zelf de Afbeelding van
 den Graaf niet gezien, anders zou hy op de
 Gestalte zó niet gevit hebben, als hy heeft
 gedaan. Wat de Kleur aangaat, zegt hy, dat
 rood, gelyk MARSIGLI zegt, veelerley is,
 en dat SCHAEFFER zelfs den Stam, die Na-
 tuurlyk nimmer rood is, rood gemaakt heeft.
 De Heer PALLAS neemt decze gelegenheid
 waar, om die Afbeelding van SCHAEFFER in
 't geheel te verguizen; zeggende, dat hy de
 Figuur van MARSIGLI op een kinderagtige
 wy-

(*) Quod Cl. SCHAEFFERUS eandem ad proprium pla-
 citum delineaverit. *De Anim. marinis.* p. 116.

wyze met Kleuren heeft doen besmodde- VI.
len (*). AFDEEL.
LXXIII.

In een nieuwe Uitgaave van zyn Vertoog HOOFD-
STUK.
over de Bloemen-Polypen, verdedigt zig de
Heer SCHÆFFER, gelyk een Pastoor be- *Gevingerde*
taamt, zeer deftig en zonder vinnigheid „ Ik Dezelve
verdedigd.
„ verzoek iedereen, (zegt hy) die goede Oo-
„ gen heeft, en niet met voordagt verkeerd
„ wil zien, myne Afbeelding met die van
„ MARSIGLI te vergelyken, en alsdan de
„ uitspraak te doen, of ik, dan de Heer Bo-
„ DASCH, Doktor en Hoogleeraar te Praag,
„ reden hebbe om zig te schaamen? Wat de
„ Kleur aangaat, kan het zeer wel zyn, dat
„ ik onder de van MARSIGLI opgegevene
„ juist de regte, met de Natuur overeenkom-
„ stige, roode Kleur, niet heb getroffen:
„ maar, is my dit zo zeer, gelyk de Heer
„ BOHADSCH doet, te last te leggen? Mis-
„ schien zou ik die beter hebben kunnen tref-
„ fen, indien ik, gelyk zyn Ed., het ongeluk
„ had gehad, van wegens den Oorlog te moe-
„ ten vlugten, en my ondertuschen aan de
„ Zee met onderzoekingen bezig houden. En,
„ waarom zegt dan de Doktor niet, hoe de
„ Kleur eigentlyk had moeten zyn, zo had ik
„ dezelve, in deeze nieuwe Uitgaave, met
„ dank-erkenntenis kunnen verbeteren? Boven-
„ „ dien

(*) Qui MARSILII iconem male exscripsit et inepte
Coloribus inquinari curavit. *Zoëph.* p. 350.

VI. „ dien fchynt het zyn Ed. nog niet door On-
 AFDEEL. „ dervinding bekend te zyn, wat het afzetten
 LXXIII. „ in heeft. Hy beproeve het, en laate zyne
 HOOFD- „ Plaat en eens kleuren; dan zal hy zekerlyk
 STUK. „ zyn hard Vonnis over my zo wel intrekken,
 Gevingerde „ als hy dergelyke in zyne Voorrede gedaan
 „ heeft; ten minften my verlof geeven, om
 „ in dit opzigt my van zyn eigen woorden te
 „ bedienen, daar hy zegt.” *Ik bid alle de genen,
 die in de Natuurlyke Historie zig een naam wil-
 len maaken, dat zy niet te voorbaarig zyn,
 enz (*).*

De Heer BOHADSCH hadt, in zyne Voor-
 rede, gezegd; hoe het niemand vreemd moet
 voorkomen, dat de Voelertjes van dit Zee-
 Gewas, door hem afgebeeld, veel verschilden
 van die door anderen afgebeeld waren, dewyl
 hy geen Mikroskoop hadt gebruikt. „ Mis-
 „ schien (voegt hy 'er by) vertoonen zy zig
 „ door 't Mikroskoop zodanig, als wy dezel-
 „ ven door SCHÆFFER, volgens MARSI-
 „ GLI, afgetekend voor ons hebben”. Der-
 halve moet zyn Ed. 't Werk van dien Graaf
 niet hebben ingezien, als wanneer hy ontdekt
 zou hebben, dat de afzonderlyke uitschieting
 der Takken, van een hoogen Stam, volmaakt
 met de Figuren, welken de Graaf van de-
 ze Alcyonie geeft, overeenkomstig ware.
 Hoe kan dan ook de Heer PALLAS zeggen,
 niet.

(* *Abhandlungen von Insekten. I. Band, bladz. 367.*

niet dat SCHÆFFER de Tekening van MAR- VI:
SIGLI kwaalyk beschryft, (gelyk de Heer AFDEEL-
BODDAERT het gelieft te vertaalen); maar LXXIII,
dat hy dezelve slegt gekopieerd heeft? En, wat HOOFD-
de Kleur aangaat, die is ten minste in de laat- Gevingerde
ste Uitgaave van SCHÆFFER redelyk met de
beschryving van MARSIGLI overeenkomstig;
uit welke blykt, dat dezelve verschillende is
in dit Zee - Gewas. Zie hier deszelfs woor-
den (*).

„ De Visfchers haalen deeze Plant gemeen- Beschry-
„ lyk met den Vischhook op, uit eene Diepte ving van
„ van veertig tot vyftig Vademen, alwaar zy dit Zee-
„ op Steenen en Schulpfen groeit. Haar Voet Gewas
„ is geheel wit; dit Wit vermengt zig, een door MAR-
„ weinig daar boven, met Rood, en deeze SIGLI.
„ laatste Kleur verspreidt zig door alle de
„ Takken. Het Rood is in alle Planten van
„ deezen aart niet eveneens: want in sommi-
„ gen trekt het naar paarsch, in anderen is het
„ Vermiljoen, en in veelen geelagtig. De
„ zelfstandigheid bestaat voor eerst uit een
„ Schors geheel vol Klieren: het overige ge-
„ lykt veel naar die van een Paddestoel: men
„ vindt Melk in de meesten. Deeze Plant in
„ een Glas met Zeewater gedaan hebbende,
„ om dezelve, ter onderzoekinge op myn ge-
„ mak,

(*) *Hist. Physique de la Mer.* p. 269.

VI. „ mak, te bewaaren , bespeurde ik, na ver-
 AFDEEL. „ loop van eenige Uuren, dat zy geheel in
 LXXIII. „ Bloem stondt. Het Water afgietende, dat
 HOOFD- „ in het Glas was, zag ik de Bloemen we-
 STUK. „ der in de Knoppen kruipen, en, dan 'er we-
 Gevingerde „ derom Water bydoende , kwamen zy op
 „ nieuws te voorschyn. Dit gelykt volkomen
 „ naar 't gene ik van 't Koraal gezegd heb,
 „ maar de Bloemen zyn van die deezer
 „ Steenagtige Plant verschillende. Zy staan
 „ op een Cylinder , die naar den Voet ver-
 „ dikt”.

Deeze Bloemen bestonden , zo veel ik uit de beschryving, die duister is, wegens de gebrekkelyke aanhaaling der Figuren , kan oordeelen, uit een witte Ster van agt Blaadjes, zittende in een Vleeschkleurige Knop, welke in zes deelen gespleeten was, van buiten met roode Aderen doorweven. Niemand twyfelt thans, om dezelve te houden voor Polypen; niet van welken dit Zee-Gewas, gelyk de Madreporen en Milleporen, gefabriceerd worde, maar die als uitbottingen aan te merken zyn van het Dierlyk Merg; gelyk in de overige

* zie Dierplanten *.
 bladz. 225.
 Gestalte.

Noch de Afbeeldingen van MARSIGLI, noch die van BOHADSCH, stellen dit Zee-Gewas veel naar een Hand gelykende, waar van het den naam draagt, voor. Grooter was de overeenkomst volgens de Afbeeldingen der
 Ou-

Ouden (*). Het bestaat uit een Stam en Takken. De Stam is, volgens BOHADSCH, in sommige Exemplaren drie Duimen lang, ruim een half Duim dik, byna Rolrond en witagtig, uit een Meelagtige zelfstandigheid, die tusfchen de Tandcn knarst, famengesteld, en inwendig verscheide Buisjes hebbende, die overlans loopen. Door uitdrooging krimpt de Stam, in dikte, wel de helft in. De Voet is een weinig breeder en kleeft aan andere Lighaamen; gelykerwys de Zee-Heesters en Koraalen. Het andere End van den Stam is by sommigen in vyf, by anderen in zeven, by anderen in negen groote Takken verdeeld, die wederom kleinere stompe Takken uitgeeven. Allen hebben zy de gedaante van eenen plat gedrukten Cylinder, zynde een half Duim breed, rood van Kleur met witte Streepen. De zelfstandigheid der Takken is Lederagtig, van binnen Poreus en met een Zout Vogt doordrongen, waar in een groote menigte dryft van geele Bolletjes. De geheele Oppervlakte is doorzaaid met Rolronde witte Voelertjes, twee Liniën lang, een halve Linie dik, aan 't End voorzien met agt Vleeschagtige witte Vezeltjes. Deeze Voelertjes gaan in en uit. Ingetrokken zynde, blyft een soort van Sterswy-

(*). Zie JOHNSTON *Exfang.* Tab. XX. Tit. *Manus marina*: item, ALDROVAND. *Zoöph.* Tab. ult. Tit. *Manus marina Rondeletii.*

VI. wyze Openingen , met geele Lippen over , die
 AFDEEL. fland houdt in de gedroogde Dierplant. Voorts
 LXXIII. merkt hy aan , dat noch in de Takken , noch
 HOOFD. in de Stam , eenig Been te vinden zy ; waer
 STUK. in deeze verschilt van de Zee - Pennen , daar
Gevingerde hy ze tot een Vierde Soort van gemaakt hadt ,
 onder den naam van *Penna exos* , of Beender-
 looze Zee Pen , en hier van heeft LIN-
 NÆUS den bynaam ontleend ; 't gene echter
 niet zeer eigen is , dewyl alle de Soorten van
 dit Geslacht Beenderloos zyn. Sommigen , zegt
 hy eindelyk , hebben de Takken hoogrood ,
 anderen gcelagtig rood , en men zal dezelve
 in twee Exemplareen nooit volmaakt in getal
 of plaatsing overeenkomstig vinden , zo min
 als in de Zee Heesters , Koraalen , Madrepo-
 ren en alle dergelyke Dierplanten.

Scheidkon-
 stig onder-
 zoek.

Zie hier nog het Scheidkonstig onderzoek ,
 dat de Graaf MARSIGLI in 't werk gesteld
 heeft op het Sap van deeze Alcyonie. „ Het
 „ is zeer wit van Kleur , hebbende een scher-
 „ pe , prikkelende Zee Smaak. Geest van
 „ Salpeter doet het opbruischen met Rook.
 „ Geest van Zout doet 'er , zonder opbrui-
 „ sching , een menigte van dikke witte Stof-
 „ fe in nederzakken. Door Sterk Water
 „ wordt het nog meer gesehift , zo dat , na
 „ het doorzakken van gedagte Stoffe , het
 „ Vogt als helder Water blyft. Olie van
 „ Wynsteen en Geest van Armoniak Zout
 „ doen , zo wel als de gedagte Zuuren , de
 dik-

- „ dikke witte deelen famenloopen en op den VI.
 „ bodem zakken. Blaauw Papier wordt door ^{AFDEEL} LXXIII,
 „ dit Vogt een weinig rood gemaakt, en het ^{HOOFD-}
 „ afkookzel van Kaasjes-Bladen neemt een ^{STUK.}
 „ bleek groene Kleur aan, wanneer men 't
 „ zelve daar onder mengt”.

(3) Alcyonie, die Pen-agtig is, een Vlee- III.
 zige, holle Stam, ziende uit den rosfen. *Alcyonium*
Epipetrum.

De Griekfche naam *Epipetron*, eigentlyk een
 Plant betekenende die op Steenen of Klippen
 groeit, is van ouds gegeven aan een Zee-Ge-
 was, 't welk thans by een *Honden-Schaft* ver-
 geleeken wordt. RONDELETIUS heeft het-
 zelve, dat zeer vreemd fchynt, *Zee-Dol-Ap-*
pel getyteld; waarfchynlyk om dat het hem,
 gelyk uit zyne Afbeelding blykt, taamelyk
 Eyrondagtig voorgekomen was. De Heer
 PALLAS brengt het, op 't voorbeeld van EL-
 LIS, tot de Zee-Pennen t'huis, met den by-
 naam van *Cynomorion*, welke zynen Grond
 daar in heeft, dat het van eene Vingeragtige
 Gestalte en Doornagtig ruuw gevonden wordt.
 Om

(5) *Alcyonium* Stirpe cavata Carnosa rufescente. *Syst. Nat.*
 XII. *Epipetrum*. GESN. *Paral* 27. *Malva infanum mari-*
num. ROND. *Pisc.* II. p. 130. *Epipetrum*. JONST. *Exfang.*
 T. 20. ELLIS *Phil. Transact.* VOL. LIII. p. 434. T.
 21. f. 3-5. *Pennatula Cynomorium*. PALL. *Zoöph.* 221.
Honden-Schaft. Lyst der Plantd. bl. 466.

Bb

I, DEEL. XVII. STUK.

VI. Om de voorgemelde reden geef ik 'er den minder aanstootelyken naam aan, van *Pen-agtige Alcyonie*.

AFDEEL LXXIII. HOOFD-STUK. Ik heb de Afbeelding, op Plaat CXXXIII, *Penagtige. Fig. 2*, gebruikt, welke ons door den Heer ELLIS medegedeeld is van dit Zee-Gewas. Plaat CXXXIII. Fig. 2. Hetzelve zegt hy *Cynomorium* genaemd te zyn, om dat het veel naar een Paddestoel van 't Eiland Maltha, welke MICHELIIUS onder deezen naam voorgesteld heeft (*), gelykt: doch hy geeft 'er den naam van *Vingeragtige Zee-Pen* aan. „ Het bovenste gedeelte „ van dit Dier (voegt hy 'er by,) is bedekt „ met Cirkel-ronde Celletjes, waar uit Poly- „ pus-agtige Zuigers voortkomen, met agt „ gevederde Armen of Klaauwen: terwyl de „ Rimpels of Groeven in het onderste uit- „ zwellende gedeelte toonen, dat dit Dier „ zig hier kan uitzetten en inkrimpen, moog- „ lyk om zyn Lighaam in de Zee te doen „ ryzen of daalen.” Het was hem, met twee andere Zee Pennen, door den Ridder PENNANT in Liqueur toegezonden, die hem verzekerde, dat zy uit de Middellandsche Zee waren.

De Afbeelding, zo even gemeld, heb ik om die reden gebruikt, dewyl in dezelve de Polypen, welke in de Aleyonie huisvesten, zeer duidelyk vertoon worden. De Heer
PAL-

(*) Zie *Amoen. Acad.* VOL. IV. P. 351, T. 2.

PALLAS verſchoont zig, ook een Afbeelding van deeze Alcyonie te hebben uitgegeven; doordien dezelve, eer hem deeze in de Verhandelingen der Koninglyke Londensche Societeit voorkwam, reeds in 't Koper was gefneeden. Evenwel zou hy die Afbeelding toen als nutteloos verworpen hebben, indien die van ELLIS niet, aan sommigen, wat hard was voorgekomen. De zyne, inderdaad, is veel bleeker, en de Polypen zyn op dezelve in lang zo regelmatig van Gestalte niet: ook veel digter geplaatst en onder elkanderen verward.

VI.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

Penagtig.

Zyn Ed. heeft de Afbeelding doen maaken naar twee Voorwerpen in Liqueur, waar van het eene vier Duim lang was, en zo dik als de middelste Vinger aan de onderste Knokkel: het andere een Kwartier Duims korter en van dikte als de Duim. Derzelve Lighaam was Rolrond, aan het ééne End stomp, aan het andere End Kegelagtig spits. Tot meer dan een derde der langte was dit laatste End glad en gerimpeld: maar dit komt met onze Afbeelding vry beter overeen dan met de zyne. Het overige des Lighaams was overal digt bezet met uitpuilende Stippen, die hetzelfde, op gelyke manier als eens Menschen Tong, flaauw getepeld maakten. Deeze Tepeltjes zyn zeer duidelyk in de onze, doch nauwlyks in de zyne zichtbaar. De Kleur van de geheele Dierplant was bleek: mooglyk, zegt

B b 2

zyn

VI. zyn Ed., kwam dit van de Liqueur. De
 AFDEEL. zelfstandigheid was week en Vezelagtig, maa-
 LXXIII. kende langwerpige Hollejes, elk op een Po-
 HOOFD. lypus aanlopende. Van binnen hadt het geen
 STUK. Beentje, gelyk de Zee-Pennen, maar een
 overlangfen Band, in 't midden van welken
 zig Peezige Vezelen, overdwers, naar de Op-
 pervlakte uitftrekten. Hy verbeeldt zig, dat
 dit Schepzel zig, leevende, van plaats tot
 plaats beweegt, en, dat in dezelfs Bloempjes
 of Polypen een vrywillige beweging plaats
 heeft, meent zyn Ed. uit derzelve verschil-
 lende staat in deeze Voorwerpen te kunnen
 befluiten (*).

IV. (4) *Alcyonie met den Steel Draadagtig en*
het Hoofdje naar een Nier gelykende.
Alcyonium
Agaricum.
 Nieragtige
 Alcyonie.

Van ELLIS is deeze Soort oock het aller-
 eerst in Afbeelding gebragt. Zy wordt van
 hem de *Niervormige Furfere Zee Pen* getyeld.
 De Heer PALLAS is hem in deezen nage-
 volgd, doch onze Ridder betreft het Schep-
 zel, mooglyk wegens de Zwamagtige Ge-
 ftalte, met den bynaam van *Agaricum* tot
 dit Geflagt; des ik hetzelfde *Nieragtige Al-*
 cy-

(*) *Miscell. Zoolog. Hagæ. 1766. p. 176.*

(4) *Alcyonium* Sturpe Filiformi, Pileo Reniformi. *Syst. Nat.*
 XII. ELLIS. *Phil. Tranſact.* VOL. LIII. P. 427. T. 19,
 fig. 6-10. *Pennatula Reniformis*, PALL. *Zoöph.* 222. *Zee-*
Nier. Lyst der Plantd. bl. 469.

cyonie noem. Zie hier de beschryving, welke de Heer ELLIS daar van geeft.

VI.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

„ Deze Zee - Pen werdt door mynen Vriend
„ JOHN GREG, woonagtig te Charles - Town
„ in Zuid Karolina, aan die Kust voor eenigen
„ tyd ontdekt, en my present gedaan. Dit
„ schoone purperkleurige Dier heeft de ge-
„ stalte van een plat gedrukte Nier. Het Lig-
„ haam is omtrent een Duim lang, en een half
„ Duim op 't smalste dik, hebbende een klein
„ rondagtig Staartjè van een Duim lang, dat
„ van het midden des Lighaams afkomt. Dit
„ Staartje is van het eene tot het andere End
„ vol Ringen, gelyk een Aardworm, en heeft
„ langs het midden van zyn bovenste en onder-
„ ste gedeelte een klein Groefje, dat van het
„ eene End tot het andere loopt. Ik heb zeer
„ naauwkeurig de Punt van het Staartje onder-
„ zocht, en daar in zo min als in de overige
„ Zee - Pennen eenige Opening kunnen vin-
„ den.

Nieragtige.

„ Het bovenste gedeelte des Lighaams is
„ verhevenrond, en byna een Kwartier Duims
„ dik. Het heeft zyne geheele Oppervlakte
„ bedekt met kleine geele Gesternde Openin-
„ gen, door welken kleine Zuigers, als Po-
„ lypen, uitgestooten worden, ieder voorzien
„ met zes Voelers of Vezelen : gelyk wy op
„ zekere Koraalen waarneemen, en welke de
„ eigen Monden schynen te zyn van het Plant-
„ dier. Het onderste gedeelte des Lighaams

Bb 3

„ is

VI. „ is geheel plat. Deze Oppervlakte is vol
 AFDEEL. „ Takmaakingen van Vleezige Vezelen, wel-
 LXXIII. „ ke van de inplanting der Staart, als haar
 HOOFD- „ algemeene Middelpunt, afkomende, zig uit-
 STUK. „ breiden, zo dat zy gemeenschap bekomen
 „ met de Gesternde Openingen op den buiten-
 „ sten Rand en bovenste Oppervlakte van dit
 „ ongewoone Dier.”

V. (5) Alcyonic die geen Steel heeft, maar een
Alcyonium langwerpig, Lederagtig, gerimpeld Lig-
digitatum. haam.
 Kwabbige
 Alcyonic.

Ik weet niet, om wat reden hier de Afbeelding van den Heer BASTER niet aangehaald worde. die van dit Zee-Gewas onder den Nederduitschen naam van *Oude Mans Duimen* spreekt, het welke zyn Ed. echter met dat van onze Tweede Soort, in 't Fransch *Main de Ladre* genaamd. schynt gelyk te stellen. De Engelschen geeven het den naam van *Doodde Mans Hand* of *Dood-Mans Toonen*, niet dien van *Doodde Mans Duimen*, welken de Heer

(5) *Alcyonium* acaule oblongum Coriaceum rugosum. *Faan.*
Suet. 2226. *Fucus* Palma marinus. BAUH. *Pin.* 366. BARB.
Icon. 1293, 1294. *Manus* mortui Anglis. RAJ. *Angl.* 31. N.
 9. JUSS. *Mem. de l'Acad. R. des Sc.* 1742. P. 294. T. 9. f.
 1. *Alcyonium* ramoso-digitatum molle, Asteriscis undique
 ornatum. ELL. *Corall.* 82. N. 2. T. 32. f. A, a. *Phil.*
Trans. Vol. LIII. p. 431. T. 20. f. 10. 13. *Alcyonium* lo-
 batum. PALL. *Zoöph.* 205. *Lyst der Plantd.* bl. 435.

Heer BODDAERT 'er aan toe eigent. BREYN VI. noemt hetzelfde *Takkig Gevingerde*. weeke AEDDEL. LXXIII. Alcyonie, die overal met *Sterretjes* is versierd, HOOFD- en is daar in door ELLIS nagevolgd. Hier STUK. van zal LINNÆUS den bynaam ontleend Kwabbige hebben, die, zelfs volgens zyn opgegevene Kenmerken, weinig eigenschap heeft. Ik volg de benaaming van den Heer PALLAS, die 't zelve noemt *Kwabbige* of *Gekwabde* Alcyonie.

Het groeit aan de Europeische Kusten, en kan zo groot worden, zegt de Heer BASTER, dat men 'er gezien heeft van tweehonderdertig Ponden zwaar. De Heer PONTOPPIDANS, Bischof van Bergen, zegt zulks van een Zee-Gewas, 't welk aan de Kust van Noorwegen op diepe Gronden groeit, en naar een Zwam gelykt, doch welke zekerheid de Doktor heeft, om dat Gewas, 't zy uit de beschryving, 't zy uit de afbeelding, tot zyne Oude Mans Duimen te betrekken, weet ik niet. Van die fyne onzichtbaare Glasagtige Puntjes, waar mede de Huid van binnen bezet is, zodanig dat men 'er mede polysten kan, en waar aan men de Handen zeer zou kunnen kwetzen, immers, vind ik in den Heer BASTERS beschryving van deeze Alcyonie, nech ook by den Heer PALLAS, niets gemeld.

De Heer JUSSIEU, die 't allereerst de Polypen in dergelyk Zee-Gewas ontdekte, heeft De Polypen.

Bb 4

op

VI. op hetzelfde de meeste Autheuren , welke onze
 AFDEEL. Tweede Soort beschryven , aangehaald. Ook
 LXXIII. schynt zyn Zee-Gewas meer naar het ge-
 HOOPD- dagte, dan naar het tegenwoordige te gely-
 STUK. ken ; doch hy vindt hetzelfde aan de Kust
 Kwabbige. van Normandie. 't Voornaamste onderscheid
 bestaat daar in, dat het geen Steel heeft, zyn-
 de anders zo wel als 't zelve gevingerd. Het
 gene de Heer ELLIS in de Transactiën af-
 beeldt , schynt in 't geheel niet Gevingerd,
 en , dat hy in zyne Historie der Korallynen
 voorstelt , Kwabbig te zyn geweest, maakende
 als twee Duimen uit , gelyk dat van onzen
 voorgemelden Vriend , die het Oude Mans
 Duimen noemt. Het zat aan een Oesterschulp,
 en werdt aan ELLIS frisken gebragt, die op
 deszelfs Polypen de volgende Waarneemingen
 deedt.

„ Als 't midden door gesneden is , dan
 „ wordt men gewaar , hoe hetzelfde bestaat
 „ uit Buizen , die anderen Takswyze uitgee-
 „ ven , welke ieder aan de Oppervlakte eindi-
 „ gen in een gesternde Opening van agt Straa-
 „ len. In ieder van deeze Openingen is een
 „ Polypus-agtige figuur of Zuiger met agt
 „ Klaauwen , aan de binnen zyde van de Buis ,
 „ in deszelfs laagste gedeelte , vastgemaakt
 „ met agt dunne tedere Vezelen , door mid-
 „ del van welken dezelve zig , naar believen ,
 „ in zyne Buis kan verheffen of doen zakken.
 „ Alle de Buizen , die dit Alcyonium samen-
 „ stel-

- „ stellen , zyn te samen verbonden door een VI.
 „ fyn vezelagtig Netswys Geweefzel , 't welk ^{AFDEEL.}
 „ een soort van flyve Lilagtige zelfstandigheid ^{L. XXIII.}
 „ insluit , die het Vleesch schynt te zyn van ^{HOOFD-}
 „ dit samengestelde Dier , en deeze Vezelen , ^{STUK.}
 „ met derzelver Inhoud , de Spieren daar van , ^{Kwabbighe.}
 „ Want door de werking van deeze Spieren
 „ is het behulpzaam in het openen of sluiten
 „ van de Sterren der Oppervlakte , terwyl
 „ de Zuigers of Polypus-agtige figuren te
 „ voorschyn komen tot het zoeken van Voed-
 „ zel , of zig intrekken en verschuilen tot ont-
 „ wykinge van 't gevaar.”

De vergroote Afbeelding , welke hy van deeze Polypen en derzelver Holletjes geeft , vertoont haare echte en zonderlinge Gestalte , hebbende ieder Klaauwtje of Arm derzelven wederzyds ryën van korte Vezeltjes , die naar het Dons gelyken van sommige Zaden der Plantgewassen. 't Getal der Armen , die zy hebben , is agt. Ook meent hy 't Zaad van deeze Polypen , in de Buisjes , te hebben waargenomen.

De Heer PALLAS getuigt , dat de zelfstandigheid van dit Zee- Gewas , van binnen , kraakbeenig , witagtig en zeer poreus zy ; de Oppervlakte , van buiten , uit den graauwen roodagtig bleek , in frische Exemplaren. Ten opzigt van de Polypen merkt hy aan , dat dezelven zo vadzig zyn , dat zy , in een Geestig Vogt gedaan , meestal uitgestrekt sterven :

Bb 5

doch

VI. doch dit fehynt, volgens den Heer ELLIS, AFDEEL. plaats te hebben zelfs in de Polyphen der Ko- LXXIII. rallynen, die zeer vlug van Leven of beweef- HOOFD- STUK. ting zyn *.

Kwabbige. Hier kan gevoeglyk dat Zee-Gewas uit myne Verzameling, worden t'huis gebragt, * Zie bladz. 44. waar van een gedeelte in Fig 3. vertoond wordt. Ik noem hetzelfde *Sponsagtige Aleyonie*, dewyl het als een middel-Soort fehynt te Spons- agtige. Aleyonie. Plant OZZVIII. zyn tusfchen de Aleyoniën en Sponfen. Ook Fig. 3. heeft het met de *Bloemdraagende Spons* van PALLAS, welke door LINNÆUS tot de Tweede Soort van dit Geflagt betrokken is (*), veel overeenkomst. Het is ongefteeld, en beftaat uit zekere Lappen, die zig Takkig uitspreiden, zynde van buiten met eene Kafagtige Wolligheid bezet, welke zig als kleine Blommetjes vertoont. De Kleur is geelagtig graauw. De geheele Gestalte van dit Gewas zweemt veel naar die van een Bloemkool, waar by de Heer PALLAS ook het zyne vergelykt. Het is een Handbreed hoog en byna eens zo veel uitgebreid. Het zyne kwam uit Indie, en van daar zal ook het myne, waarfehynlyk, afkomstig zyn.

Getepelde. Nog een woord, van de op de Kwabbige Aleyonie, door deezen Heer, uit RUMPHIUS aangehaalde *Tethya* of Mammetjes, 't welk beter Getepelde zou gezegd zyn. Hier heeft die

(*) *Spongia floribunda.* PALL. Zoëph. 224.

die Autheur een byzonder Hoofddeel van ^{VI.} zeggende dat het Vleeschagtige Uitwasfen zyn ^{ARDEEL.} ^{LXXIII.} Vleefchkleurig rood, van eene taaije Zenuw-^{HOOFD-} ^{STUK.} agtige zelfftandigheid en verfchillende ge-^{Kwabbigg.} daante: fommigen als een ftuk Vleefch, met veele kerven en rimpels; fommigen Vingeragtig of als getepeld. waar van zy den naam hebben. Men vindtze vast zitten aan zol-^{lanige} Klippen, die geduurig met Zeewater bedekt zyn. Van binnen beftaan zy geheel uit Aderagtige Pypen, met Water gevuld; van buiten zyn zy Slymerig in 't aantasten: dan beweegen zy zig een weinig, en verwekken in de Hand eenige jeukt, wanneer menze met geweld van de Klippen wil feheuren. Hy hadt 'er open gefneeden, die van binnen bleek rood waren, als Vleefch, en daarna bewoogen zy zig nog eenigen tyd. In de Zon gedroogd, zegt hy, krimpenze zeer famen, en worden zo hard als Leder (*).

Ik moet hier ook fpreeken van de *Asbest-* ^{Asbest-} ^{agtige.} Alcyonie (†), welke in de *Natuurku-* *dige Nafpooringen* van BOCCONE, reeds by de honderd jaar geleeden, in een Brief van dien Autheur aan den vermaarden RED I, omftan-

(* *Amboinfche Rariteitkamer.* bladz. 46. XXXIX. Hoofdft.

(†) *Alcyonium Asbestinum.* PALL. *Zöoph.* N. 200. p. 344. *Alcyonium Stuposum perforatum rubrum.* BOCC. *Obferv.* Gall. Epist. XXIV. Icon bona. p. 273. *Porus Spongoides Americana.* P E T I V. *Gazoph.* T. 23.

VI.
AFDEEL
LXXII.
HOOFD-
STUK.

Asbest-
agtige.

standig beschreeven is, met een zeer goede Afbeelding. LINNÆUS zal waarschyntlyk daar van gezweegen hebben, om dat het hem niet voorgekomen was. Ik heb 'er een Stuk van, 't welk een Vinger lang is, en aan 't End platagtig, meer dan een half Duim breed. Het andere End, daar dit Zee-Gewas is afgebroken, is ronder, en vertoont de Rooskleurige inwendige zelfstandigheid, die geheel verschillende is van de uitwendige Vezelagtige, waar in hy zekere glinsterende deeltjes waarnam, welke thans den naam geeven aan deeze Alcyonie (*). Ik neem waar, dat in de Roozekleurige zelfstandigheid maar weinige van die Vezeltjes of Pyltjes zyn, uit welken de Schorsagtige byna geheel bestaat, en welken ik ook vind in de gedagte Sponsagtige Alcyonie. Ik geloof dat het schietingen zyn van eene Salpeteragtige natuur. Boc-
co-

(†) De Heer PALLAS heeft dien naam gebruikt, doch zyn Ed. schynt BOCCONE niet wel begreepen te hebben, aangaande de zitplaats van die *Spicula Glacialia*, welke naar Vezeltjes van Asbest gelyken, of hy hecht een ongewoone betekenis aan 't woord *Alburnum*, wanneer hy zegt, *Alburnum BOCCONE dicit esse roseum, ab externâ substantiâ diversum. Alburnum*, immers, bercekt het Spint of buitenste van 't Hout, dat van zyne witagtigheid dien naam heeft: weshalve ook de volgende Soort, door hem getyeld *Alcyonium Alburnum*, die van binnen geheel wit is, door BODDAERT Zee-Spint geheten wordt. Hoe kan dan het Spint hier Rooze-kleurig genoemd worden?

CONE vindt aan deeze Pyltjes, door naauw
 keurige befchouwing, een menigte van zeer
 kleine doorschynende Bolletjes. De Opper
 vlakke is roodagtig wit, en bezet met een
 menigte van Kuiltjes, waar in zig iets Ster-
 agtigs vertoont. By Texel was deeze Soort,
 volgens B O C C O N E, op het Zand gevonden,
 niettegenstaande men weet, dat zy niet dan
 in de Westindiën groeit. De Heer P A L L A S
 schynt zig derhalve te verbeelden, dat zoda-
 nige Westindische Produkten wel eens op onze
 Stranden aanspoelen; 't welk men van som-
 mige dryvende dingen zou mogen gelooven;
 doch zy kunnen 'er ook by toevallen van
 Schipbreuk of anders op geraakt zyn.

In het Kabinet van zyne Doorluchtigste
 Hoogheid bevondt zig een andere Soort, ^{VI. AFDEEL. LXIII. HOOFD-STUK. Asbest-agtige.}
 welke door den Heer P A L L A S genoemd
 wordt *Alcyonium Alburnum*, dat is Spint-Al-
 cyonie. Daar de voorgaande dikwils enkeld,
 doch somtyds ook by veele Takken groeit,
 bestaat deeze als uit een geheele boschagie
 van Stammetjes, op 't hoogste een Pink dik,
 en omtrent een half Voet hoog, ten deele
 regtopstaande, ten deele neêrgeboogen, loo-
 pendende ieder in een soort van Kelk of Buisje
 uit. De zelfstandigheid is wecker en broo-
 fcher dan Kurk, van binnen met overlangse
 holligheden, en één Cylindrisch Kanaal in 't
 midden, dat zig door den Stam en alle de
 Tak-

VI. Takken, tot aan de Enden toe, uitspreidt.
 APPEEL. Het komt uit de Indifche Zee.
 LXXIII.
 HOOFD- Dergelyke gaapende Enden neemt men in
 STUK. sommige Takken waar, van zeker Oostindifch
 Rypagtige. Zee-Gewas, door RUMPHIUS befchreeven,
 hetwelke aan de Zuidzyde van Amboina voor-
 komt, aldaar *Hualapia* genaamd. Die Auteur
 telt hetzelfde onder de Bastaard-Accarbaaren;
 alzo het wel dik van Takken en groot van
 Gewas is, maar gantfch Spongieus, des men
 het met een Mes kan doorsnyden; ja gedroogd
 zynde zo broofch, dat men het naauwlyks kan
 behandelen, zonder dat het breekt. Van bui-
 ten is het met een roode Huid bekleed, die
 'er ligt afgaat, van binnen doorgaans graauw,
 en op de Enden heeft het kleine afvallende
 Bolletjes, dat de Rytjes zullen zyn der Poly-
 pen. Het groeit in de openbaare Zee, wor-
 dende op zestien Vademen diepte met de
 Bobbers opgehaald (*).

VI. (6) *Alcyonie*, die rondagtig is en Vlokkig,
Alcyonium heb-
Schlosseri.
 Vleefch-
 agtige.

(*) *Amb. Kruidb.* VI. D. bladz. 222. Naar dit Gewas
 fchynt die Zee-Boon, waar van de Heer PONTOPPIDANS,
 uit de Zee van Noorwegen, een Twyg gekreegen hadt, van
 7 Duimen over 't kruis, of aan de eene zyde, dik, te gely-
 ken. Dezelve was van binnen voos, wit en hadt van buiten
 een vleefchkleurige Schors. Zie *Nat. Hift. van Noorw.* I.
 D. bl. 273.

(6) *Alcyonium subrotundum Stuposum*, *Stellis radio pertu-*
fis. *Syst. Nat.* XI. SCHLOSS. *Phil. Transact.* Vol. XLIX.
 p. 451. T. 14. BORLAC. *Cornub.* 254. T. 25. f. 1, 2. *Al-*
cyonium Schlosseri PALL. *Zooph.* 208. *Schlossers Zee-*
Schuim. *Lyst der Plant.* bladz. 440.

hebbende Sterren met doorboorde Straalen.

VI.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-

Dewyl deeze Alcyonie Korstagtig om ver-
scheide Zee-Planten, en op Wierblaadjes
leggende gevonden is. zo moet LINNÆUS
zig vergist hebben, met haar rondagtig te
noemen. Ten anderen is ook de benaaming
van Vlokkig of Vezelagtig (*Stuposum*) hier
niet eigen; dewyl dezelve zig door haare
Vleefchagtigheid van anderen onderscheidt. Hy
noemtze, in navolging van PALLAS, *Schlossers*
Alcyonie, om dat wylen de beroemde Ge-
neesheer ALBERTUS SCHLOSSER, die een
fchoon Kabinet van Natuurlyke Zaaken ver-
zameld hadt, dit Zee-Gewas allereerst ont-
dekt heeft, geevende de Afbeelding van het-
zelve, in de Verhandelingen der Koninglyke
Societeit van Londen, op 't jaar 1756, met
keurlyke Afbeeldingen, aan 't licht.

't Geval heeft, gelyk meermaalen, een
groot aandeel in deeze Ontdekking. De Dok-
ter hadt Vischers gehoord, om in een Ha-
ven (*), voor hem, het kleine Engelsche
Ko-

(*) PALLAS zegt, dat SCHLOSSER dit Zee-Gewas
in de Haven van Falmouth gevonden heeft. In de Tranfac-
tiën vind ik den naam der Haven niet, maar by de Afbeel-
ding staat, dat hetzelfde gevonden is in Zee, by Kaap Le-
zard. De Haven van Falmouth, gemeenlyk Vaalmuijen ge-
naamd, legt niet ver van deeze Kaap, aan de Kust van
Cornwall.

VI.
 A N D E E L
 L X X I I I
 H O O F D -
 S T U K .

Vleesch-
 agtige.

Koraal of *Corallium nostras* van RAY op te haalen, ten einde hy dit versch met het Mikroskoop zou kunnen onderzoeken. In plaats van dien kreegen zy eerst een zonderlinge Vleeschige zelfstandigheid, zittende om den Stam van een oude rondsteelige Zee-Plant, die Botten heeft. byna als de Vrugtknoppen der Boomen (*). Deeze was hardagtig, meer dan een Duim dik, ligt bruin of Aschgrauw van Kleur, hebbende haar geheele Oppervlakte bedekt met glinsterend Goudgeele Steragtige Lighaamen. Hy dagt, dat 'er Polypen in huisvestten en deedt het Gewas in een Puls met Zee-Water; doch zy kwamen niet te voorschyn, en vervolgens besloot zyn Ed., door nader Waarneemingen met het Mikroskoop, dat ieder Ster een byzonder Dier was, van eene zeldzaame structuur.

„ Elke Ster (zegt hy) is samengesteld uit
 „ veele dunne holle Straalen, van eene Peer-
 „ agtige figuur, van vyf tot twaalf of meer
 „ in getal, die allen, aan haare smalste Enden,
 „ vereenigd zyn. Ieder Straal is aan 't End,
 „ dat verst van het middelpunt af is, breed,
 „ en een weinig verhevenrond in 't midden van
 „ dit breedste gedeelte. Terwyl het Dier
 „ leeft, vertoont zig een klein rond Gaatje,
 „ dat zig dikwils samentrekt en opent. Alle
 „ de

(*) *Fucus teres frutescens*, *Germinibus Arborum Gemmas frustiferas referentibus*, E L L I S,

33 de Straalen zyn van dit maakzel, maar ^{VI.}
 33 derzelve gemeene middelpunt, door eene ^{AFDEEL.}
 33 vereeniging van alle de kleine samenloopende ^{LXXIII.}
 33 de Enden gevormd, is een Opening van ^{HOOFD-}
 33 eene Cirkelronde, ovaale of langwerpige ^{STUK.}
 33 figuur, die een foort van opstaande Rand ^{Vleesch-}
 33 heeft, als een Bakje, welke zig, terwijl ^{agtige.}
 33 het Dier leeft en zig in rust bevindt, met
 33 groote vlugheid samen trekt en uitbreidt in
 33 veele verschillende trappen; hoewel somtyds
 33 een lange poos uitgebreid of samengetrokken
 33 blyvende. In geene van deeze Hollighe-
 33 den, in de middelste zo min als in de
 33 kleineren, (welke laatsten ik onderstel de
 33 Monden van het Dier te zyn,) kon ik, aan
 33 de buitenkant, eenige Voelers of Klaauwen
 33 waarneemen, maar, naauwkeurig daar in
 33 kykende, zag ik icts, dat naar zeer fyne
 33 Vezeltjes geleeke, zig op den bodem, aan de
 33 binnenzijde, bewegen."

Alle de Stukken, welken hy van deeze
 Vleezige zelf standigheid verzameld hadt, ver-
 gelykende, bevondt Doktor SCHLOSSER,
 dat de glinsterende Sterren, op derzelve Op-
 pervlakte, in grootte en Kleur zo wel als in
 gestalte ongemeen verschilden, doch dat het
 maakzel van de Bladeragtige Straalen, als ook
 van derzelve Mondjes, en de beweging
 van deeze, in allen volmaakt eveneens ware.
 Veele van deeze Lighaamen hadt hy zo dik
 en groot gevonden, dat zy geleecken naar de

Cc

groot.

VI. groote getakte Madrepore ; inzonderheid ,
 AFDEEL. doordien men ze meest den Stam en Takken
 LXXIII. bedekkende en insluitende vondt van gedagte,
 HOOFD- styve Takkige *Fucus*.
 STUK.

Vleesch-
agtige. De Heer ELLIS , deeze Vleezige zelfstan-
 digheid met het Mikroskoop onderzoekende ,
 bevondt , zo hy aanmerkt , „ dat alle de tus-
 „ schenruimten der Sterren gevuld waren met
 „ Eijertjes van verscheiderley grootte , ieder
 „ met zyn ééne End hangende aan een zeer
 „ fyn Haaragtig Vezeltje. De kleinste Eyt-
 „ jes zyn Kloottrond ; doch zy veranderen ,
 „ naar dat zy voortgroeijen , in eene ovaale
 „ figuur , waar door zy de gestalte aannee-
 „ men van een der Straalen van de Ster”. Ook
 meende zyn Ed. in staat te zyn , om aan te
 toonen , dat ieder Straal van de Ster een Dier
 op zig zelf ware (*) : doch de Heer PAL-
 LAS oordeelt , „ dat hier nog meer dan in
 „ eenige andere Dierplant blykt , hoe de ge-
 „ heele Korst een onafgebrokene Structuur is ,
 „ waar van de Bloemetjes de Werktuigen zyn ,
 „ gelyk de Pennen aan de Zee-Sterren of
 „ Zee-Appelen , maar tot een verschillend
 „ en minder edel gebruik geschikt” (†).

Voorts verbeeldt zyn Ed. zig , dat twee
 Soorten van Alcyonie , door BORLACE in
 deszelfs Natuurlyke Historie van Cornwall ,
 af-

(*) *Phil. Transact.* VOL. XLIX. p. 452.

(†) *Zoöph.* p. 356.

afgebeeld en beschreeven, de eene groen zyn-
 de, de andere Onber-kleur, beiden met geele
 Sterren, als ook twee Alcyoniën van LIN-
 NÆUS, die aan de kust van Noorwegen ge-
 vonden zyn, de eene rood, de andere Lilag-
 tig, met Sterretjes naar die der Madreporen
 zweemende, wel behooren mogten tot deeze
 Soort. Van de laatste echter is dit niet waar-
 schynlyk: maar de Afbeelding van RONDE-
 LETIUS, onder den naam van *Uva marina*,
 schynt naar dit Zee Gewas te gelyken.

De Heer BODDAERT merkt hier omtrent
 aan, als of de Sterren, op deeze Alcyonie,
 niet, gelyk PALLAS zegt, verspreid, maar
 in regelmaatige orde geplaatst waren, en wil
 zulks uit het nevensgaande Strookje, dat de
 Heer PALLAS, zo wel als zyn Ed., gezien
 hadt, bewyzen (*); vertoonende ook zodanig
 een Strookje in Plaat, als ware hetzelfde van
 de Alcyonie, aan den Tak, afgesneden: doch
 uit de Verhandelingen der Koninglyke Societeit
 blykt, dat de Afbeelding B een Stukje is van
 't Blad van gewoone Wier of Zee-Gras (*Al-
 ga*), met vier zodanige Sterretjes daar op:
 welke dus niet wel anders dan op eene ry kon-
 den geplaatst zyn, terwyl zy zig op het ei-
 gentlyke Zee Gewas, aan de Takkige Zee-
 Plant (*Fucus*,) zeer duidelyk als *Flosculi sparsi*
 of verspreide Blommetjes vertoonen.

(7) Al-

(*) *Lyst der Plantkieren*, blaaz. 441. Aanteekening.

VI. (7) Alcyonic, die bolronnd, Vezelig, geel en Wrattig is.

AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

VII.
Alcyonium
Lyncurium,
Zee-Oran-
je Appel.

De Heer LINNÆUS hadt dit slag van Alcyoniën niet gezien, doch zyn Ed. kon de Kenmerken overgenomen hebben van den Heer PALLAS, die hetzelfde noemt een Alcyonie, welke Klootronnd is en hoog geel, van buiten door Sterren Wrattig, van binnen met Beenige Vezelen bondelswyze geftraald. Hy geeft het den Soortnaam van *Alcyonium Aurantium*, dat zo veel zegt, als Zee-Oranje-Appel. Onze Ridder geeft 'er den duistereren bynaam van *Lyncurium* aan; waar van de reden kan zyn, het denkbeeld of dergelyke Lighaamen ook het Origineel mogten zyn van de *Lyncurium*, *Lapis Lyncis* of Los-Steen, en of dus de Steen van Bononic ook van deezen Zee-Oranje-Appel afkomstig ware. Dan schynt de benaaming van *Lyncurium* niet zo vreemd of ver gezocht te zyn.

Plaat
CXXXIII.
Fig. 4.

De aangehaalde *Tethya Sphærica* van DONATI kan ik naauwlyks hier behoorende vinden; ten minste verschilt dezelve aanmerkelyk van de ronde Alcyonie van MARSIGLI, welke die Autheur, half doorgesneeden, in Plaat gebragt heeft. Zodanig eenen Zee-Oranje-Appel bezittende, wordt dezelve hier, in Fig. 4, op Plaat

(7) *Alcyonium globosum fibrosum flavum verrucosum*. f. MARSIL. *Mar.* 82. T. 14. f. 72, 73. *Tethya Sphærica*. DONAT. *Mar.* 60. T. 10. *Alcyonium Aurantium*. PALLAS. *Zoöph.* 210. *Lyst der Placid.* bladz. 443.

Plaat CXXXIII, door my in Afbeelding VI. naauwkeurig en in natuurlyke grootte vertoond. ^{AFDEEL LXXIII.} Men ziet 'er in, hoe de Vezelagtige Bondels ^{HOOFD-} eenigermaate Straalswyze van het midden ^{STUK.} fpreiden, geevende wederom kleine Vezeltjes ^{Zee-Oranje-Appel.} naar den Omtrek uit, die in de Schors verdwynen, waar in ik de kleine Gaatjes niet vind, die MARSIGLI daar in vertoont, noeh de Wrattigheid van buiten, gelyk DONATI deeze Alcyonie voorftelt, maar myne Zee-Oranje-Appel is evenwel van buiten ruuw. Mifchien heeft hy de buitenfte Wrattige Schors, door afflyting, verlooren (*). De Vezels van binnen zyn niet Beenig, gelyk de Heer PALLAS wil, maar harder dan Kurk en Houtig of liever Schorsagtig op 't gevoel. Mooglyk zal daar omtrent een aanmerkelyk verschil plaats hebben in verfchillende Zee-Oranje-Appelen.

MARSIGLI zegt van zyn ronde Alcyonie: dat de inwendige zelfftandigheid een famenhoo- ping van Naalden is, Afchgrauw wit van Kleur, zig verdeelende in veele andere kleine Naaldjes, welke de Hand prikkelen, als men ze behandelt. Zy gelyken veel naar de Vezelen van Pluim-Aluin. De Huid, door 't Mikroskoop gezien, is vol van Steragtige Poren.

Door

(*) Ik heb een Verfteed of Steenig Stuk, dat in gefalte, grootte en knobbeligheid, zeer naar dit Zee-Gewas gelykt: doch ik durf het niet vastftellen, daar toe te behooren.

VI. Door Destillatie, in de Retort, kwamen, van
 AFDEEL. 24 Oncen, 17 Oncen Vogts over, 't welk 30
 LXXIII. Greinen vlug Alkalyen Zout uitleverde. Het
 HOOFD overblyfzel gaf 20 Greinen Zout, van eene
 STUK. Aardagtige Smaak en zonder Reuk; waar door
 Zee Oran- Aardagtige Smaak en zonder Reuk; waar door
 je-Appel. het afkookzel van Malva-bloemen schoon
 Smaragd-groen, en Geest van Salpeter, daar
 by gemengd zynde, in heetlyk Robyn-rood
 veranderd werdt. In 't Vogt, dat de Kleur
 van Honig hadt, ontstondt een sterke op-
 bruifching met Rook, door den Geest van
 Salpeter, en eene Precipitatie door de Olie
 van Wynsteen.

DONATI verbeeldt zig, dat zyne *Tethya Spherica* natuurlyk los en vry in de Zee zwer-
 ve, tot dat zy eindelyk ergens vast raakt, en
 dus een Dierplant wordt. PLANCUS spreekt
 hem hier in tegen, beweerende, dat deeze
 Zee-Oranje-Appel natuurlyk ergens aan vast
 is, en dan door 't geweld der Baaren los ge-
 rukkt wordt, om in de Zee te dryven, wor-
 dende vervolgens op den Oever gefmeeten.
 Dit is dan ook het denkbeeld van LINNÆUS.
 Zy komen zo wel van de Kaap, als uit de
 Middellandsche Zee. Ik heb 'er één, waar-
 schynlyk uit Oostindie, die wat langwerpig
 rond is en geheel; met twee kleine Gaatjes,
 van grootte als een Vuist. Deeze is aan 't
 eene End een weinig plat, 't welk mooglyk de
 plaats der aanhechting zal zyn geweest.

- (8) Alcyonie, die Klootrondagtig, pappig is en groen.

VI.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

Kruidkundige Autheuren hebben dit Zee-Gewas voorgesteld onder den naam van Zee-Beurs, om dat het van eene rondagtige gestalte is en van binnen hol, hebbende de grootte van een middelmaatigen Appel: des men het ook *Wier-Appel* by die van Montpelliërs genoemd vindt, en IMPERATI tytelt het *Groene Zee-Wier* Oranje Appel. Het schynt de *Zee-Oranje* van MARSIGLI te zyn, die dit Gewas aanmerkt als tot het Zee-Ruy (*Fucus*) behoorende, van Klieren gevormd en in 't midden hol, om Water in te neemen en weder uit te laten. Met eenige Vezelen zitten zy aan sommige Lighaamen vast, gelyk die Graaf 'er één op een Schulp gegroeid vertoont, zynde Klootrond. Hy hadt in zyn Kabinet zodanige Oranje-Appelen, met Katoen opgevuld en gedroogd, van vier en een half Duim middelyn, welke, vol Zee-Water en versch zynde, ieder byna anderhalf Pond, Marfiliaansch Gewigt, ophaalden. Ondertusfchen hadt de zelfftandigheid, die deeze Lighaamen vormde, niet

- (8) *Alcyonium subglobosum pulposum viride*. *Syst. Nat.* XII. *Algæ Pomum Monspeliacum*. BAUH. *Hist.* III. p. 795. *Bursa marina*. BAUH. *Pin.* 368. *Bursa marina*. RAJ. *Hist.* 83. *Angl.* 31. *Alcyonium Bursa*. PALL. *Zoöph.* 206. *Meiendistel*. *Lyst der Plantd.* bl. 437.

CC 4

VI. niet meer dikte dan een agtste Duims, zynde
 AFDEEL. 't overige een volflagen holligheid, van buiten
 LXXIII. donker groen, van binnen blaauwagtiger Onder
 HOOFD- 't doorknippen met een Schaar, beſpeurde hy
 STUK. 't doorknippen met een Schaar, beſpeurde hy
Zee Beurs, eene beweging door dit geheele Lighaam,
even als of het bezield ware, zo hy zelf zegt (*).
 Vervolgens wordt door hem waargenomen,
 dat de Sagrynagtigheid der uitwendige Opper-
 vlakke ontſtaat uit een menigte van Klieren,
 die de zelfſtandigheid ſamenſtellen, en door
 de holte loopen Vezelen, welke vol Water
 zynde naar Zilverdraad gelyken. Deeze oor-
 deelt hy te dienen tot onderſteuning van de
 Wanden dier Zee-Beurs, welke verſch zynde
 een taamelyk ſtevigen Bal maakt, doch door
 't verwelken ſlap wordt.

Menigvuldig hadt de Heer PALLAS dit Zee-
 Gewas op den Oever van Suſſex, de Kust van
 Engeland, aan 't Kanaal, in de Maand Fe-
 bruary gevonden. Het heeft, zegt hy, een
 ſcheeve Plooy, welke aanleiding tot den naam
 van Zee-Beurs ſchynt gegeven te hebben.
 Dit begrypt de Heer BODDAERT niet, zo
 min als ik verſtaan kan, hoe dit Zee-Gewas
 zo grootę overeenkomst met den Meloen-
 Diſtel heeft, om aan hetzelfde liever daar van
 den naam toe te eigenen.

(9) Al-

(*) On apperçoit un mouvement dans toutes ſes parties,
 comme s'il étoit animé. *Hist. Phyſ. de la Mer*, pag. 80.

(9) Alcyonie, die rondagtig, Spongieus, VI.
geel en effen is. AFDEEL. LXXIII.

HOOFD-

Deeze Soort fchynt het eerfte *Alcyonium* van STUK.

DIOSCORIDES, waar van hier voor gefproken IX.
is *, te zyn. DONATI stelt hetzelve voor, *Alcyonium*
onder den naam van *Tethya*, die Klootronde is, *Cydonium*.
met eene Oppervlakte uit half-Klootronde Knob-370.
bels bestaande. * Bladz.

By SEBA komt 'er een Afbeelding van voor, welke een Eyvormige gestalte heeft. PLANCUS beschryft het, en geeft 'er een Afbeelding van, onder den naam van Roode, pappige Alcyonie, die gemeenlyk Kegelvormig is (*). Het wordt van den Heer PALLAS *Alcyonium Cotoneum* geheten, om dat het zig als een Bal van Katoen vertoont, en deezen naam zoude onze Ridder beter gedaan te hebben te behouden, dan denzelven in dien van *Cydonium*, dat is Kwee-Appel, te veranderen. Het behoort tot de genen, die men Zee-Ballen noemt. Een andere Soort van Zee-Ballen fchynt het te zyn, daar KLEIN de Afbeelding van geeft, en dezelve, onder den naam van Pi-

(9) *Alcyonium subrotundum*, Spongiofum, flavum leve, *Syst. Nat.* XII. *Vespetum marinum*. RUMPH. *Amb* VI. p. 259.
Alcyonium primum. DONAT. *Mar.* 56. T. 9. SEB. *Kab.* III. T. 99. f. 4. *Alcyonium Cotoneum*. PALL. *Zoöph.* 211.
Lyst der Plantd. bladz. 446.

(*) PLANC. *de Conchis.* Ed. II. App. p. 113. C. 13.
N. 1, 2. Tab. 10. fig. B & D.

C c 5

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. *Pila Marina* uit de Middellandsche Zee, Briefs-
 AFDEEL. wyze beschryft (*).

LXXIII. 't Zyn papagtig weeke Lighaamen, die met
 HOOFD- een Punt of End vast zitten aan de Klippen,
 STUK. van buiten geel, van binnen Bloedrood, met
 Zee-Bal. witte Vezelen of Draaden, en niet onaange-
 naam van Reuk, volgens PLANCUS. Dus
 komen zy in 't midden van den Winter voor,
 maar in 't begin van 't Voorjaar, afgerukt
 van hunne zitplaatsen, veranderen zy in
 Spongieuze Klompen, als van Kurk, vol
 Gaatjes, die op 't Water dryven, en van
 binnen naar Puimsteen gelyken, hebbende dan
 een Bokken-Stank. Men vindt ze dus in de
 Middellandsche Zee, en aan de Kaap der
 Goede Hope, dikwils als een Kaatsbal, maar
 somtyds ook wel anderhalf Voet dik.

RUMPHIUS geeft aan een dergelyk Zee-
 Gewas, dat men in de Indische Zee vindt,
 de grootte van een Kinderen Hoofd, en den
 naam van *Zee Wespen-Nest*; zo, om dat zy
 naar zulk een Nest eenigermate gelyken, als
 dat zy een brandige eigenschap hebben, die
 het aanraaken, wanncer zy versch in de Zee
 voorkomen, gevaarlyk maakt. Zelfs geeven
 de Maleijers, om die reden, 'er den naam
 van *Roema niri*, dat is Zee-Wespen, aan.
 Men vindtze zelden; want zy zitten wat
 diep in Zee, op Potscherven, Steenen en
 brok-

(*) *Ad finem descripti, Tubul. Marinorum.* Gedani, 1731.

brokken van Kraalsteen vast (*), zo hy VI.
 getuigt, beschryvende dezelve dus. AFDEEL.
LXXIII.
 „ Zy gelyken naar een vuilen Zee-Steen, HOOFD-
STUK.
 „ hebbende van buiten veel Gaatjes, met Zee-Bal.
 „ scherpe en wat Stekelige kanten, uit welken
 „ men eenige Slymerigheid ziet opborrelen,
 „ welke ook den geheelen Bal bekleedt, met
 „ zodanig eene beweging, als of 'er enig
 „ Leven in ware. Deeze Slym iemand op
 „ de Huid komende, of de Bal zelf aangeraakt
 „ wordende met de bloote Hand, ontstaat daar
 „ uit een geweldige Jeukt, niet alleen, gelyk
 „ door het aanraaken der Zee-Kwallen, maar
 „ fomtyds wordt 'er het Lid zodanig van aan-
 „ gedaan, dat men 'er in eenige Dagen geen
 „ gebruik van kan maaken. Wanneer het een
 „ vreesagtig Mensch onder Water beet krygt,
 „ (want het heeft eene aanklevende eigen-
 „ schap,) dan verschrikt hy zodanig, dat hy
 „ gevaar loopt van te verdrinken. Door den
 „ Regen, evenwel, of door middel van versch
 „ Water, die Slym daar uit gespoeld zynde,
 „ kan men deeze Zee-Ballen veilig aanraaken.
 „ Ook smelt, wanneer zy in de open Lugt
 „ leg-

(*) Dat zy doorgaans op Takken van Koraalen zouden
 groeijen (*Ramis passim Coralliorum innascentia*), gelyk de
 Heer PALLAS uit RUMPHIUS aantekent, vind ik by
 dien Aardeur niet. Dezelve zegt, dat zy vast zitten op
 platte Stukken en scherven van Kraalsteen, welke hun voor
 Steelen dienen.

- VI. „ leggen , het Vleefch in 't kort weg , en het
 AFDEEL. „ Nest blyft als een drooge , harde Spongie
 LXXIII. „ itaan , welke men dan onbeschroomd kan
 HOOFD- „ „ behandelen”.
 STUK. „

X.
Alcyonium
Ficus.
 Zee - Vyg.

(10) *Alcyonic*, die *scheef Eyrondagtig*, *pappig is en Loodkleurig*.

Dit Zee-Gewas komt , in de Middellandfche Zee , gemeenlyk van eene Vygagtige ftalte voor , volgens de aanmerking en befchryving van MARSIGLI; en daar van heeft het , by TRIONFETTI, den naam bekomen van Knobbelige *Alcyonic* van IMPERATUS, dat de gedaante heeft van een Vyg. Wy geeven 'er , derhalve , ook den naam van *Zee-Vyg* aan; fchoon het fomtyds Kwabbig voorkomt als de Long, en daarom, by RONDELETIUS, den naam van *Zee-Long*, of van de tweede Soort van *Zee-Long*, voert. BAUHINUS hadt hetzelfde, onder de Planten, voorgesteld by den naam van *Knobbelige Alcyonic*.

Men vindtze , volgens den Graaf, in gedaante

- (10) *Alcyonium obovatum pulposum vivens* †. *Syst. Nat.*
 XII. *Alcyonium tuberosum*. BAUH. *Hist.* III. p. 317. *Pulmo marinus alter*. RAJ. *Angl.* 31. *Ficus*. MARS. *Mar.* 87. T. 16. f. 79. *Alcyonium Pulmonis instar lobatum*. ELL. *Corall.* 82. T. 17, B. *Alcyonium Ficus*. PALL. *Zwöph.* 209. *Zee-Vyg.* *Lyss der Plantd.* bladz. 444.

daante en grootte van de gemelde Vrugt, VI. aan de Klippen gehecht, zonder Wortel. Zy heeft de Kleur van Tabak, inwendig wat donkerer, en de zelfstandigheid kon hy niet beter dan by die van drooge Galnooten gelyken. Door een Mikroskoop vertoonde zig de uitwendige Oppervlakte vol Poren of kleine Gaatjes, en het binnenste als uit Holletjes of Celletjes bestaande, gelyk in een Honigraat. „ De Vyg heeft haar bovenste gedeelte een weinig plat, met een Gat in 't midden, even als in zekere Sponfen, het welk, naar alle waarschyndykheid, een beurtlingse inkrimping en verwyding (*Systole et Diastole*) moet veroorzaaken, als zy uit de Zee komen; gelyk men dit in de kleine Gaatjes der Sponfen, wanneer dezelve met Water gevuld zyn, waarneemt. Zy komen voor, op de plaatsen waar men Koraal vischt, aan de Kust van Barbarie.”

De Heer ELLIS leidt de reden der benaaminge van Zee-Vyg, welke dit Schepzel onder de Engelsche Vischers heeft, niet van de Gestalte, maar van de langwerpige geele Deeltjes af, naar het Zaad der Vygen gelykende, waar mede men de zelfstandigheid deezer Zee-Gewassen, aan de Engelsche Kusten, opgevuld vindt. Zulks komt ook beter met zyne Afbeelding overeen, naar welke die van den Heer BODDAERT, volgens eene versche

Zee

VI. Zee - Vyg by den Heer JULIAANS gete-
 AFDEEL. kend (*), zo volmaakt gelykt, dat men zig
 LXXIII. verwonderen moet. ELLIS zegt dat dit voort-
 HOOFD- brengzel der Zee donker Olyfkleurig is, van
 STUK. eene Vleezige zelfftandigheid, welke, als het
 Zee-Vyg. geopend wordt, een zeer onaangenaame Reuk
 uitgeeft. Dan vindt hy, door het Mikros-
 koop, hoe dezelve bestond uit een menigte
 van geelagtige Zakjee, die van het midden
 zig naar den Omtrek uitftrekten, hebbende in
 de Oppervlakte aan 't End een Sterretje met
 zes Straalen, naar een Polypus gelykende.
 Door 't midden van deeze Zakjes liep een
 Buisje. Zy waren geelagtig en vol van een
 helder Lymerig Vogt. By een naauwkeurig
 onderzoek vindt hy in dit Buisje verscheide
 regelmaatige Lighaampjes, als Schulpjes, op
 elkander gestapeld; zonder te weeten of de-
 zelve het Voedzel waren dan de Eijeren
 van het Dier.

De Heer PALLAS getuigt, deeze Zee-
 Vyg nooit gezien te hebben: LINNÆUS
 wylt het zelfde met een Kruisje aan. Ik heb
 in Liqueur een Zee Gewas, ten minste een
 Voortbrenngzel der Zee, het welke naauwlyks
 iets anders fchynt te kunnen zyn. Dit komt
 van onze Kusten.

(1) Al-

(*) Zie Pl. XI. fig. 3, in het Aanhangel behoorende tot
 de *Lyst der Plantdieren*.

Fig. 2.

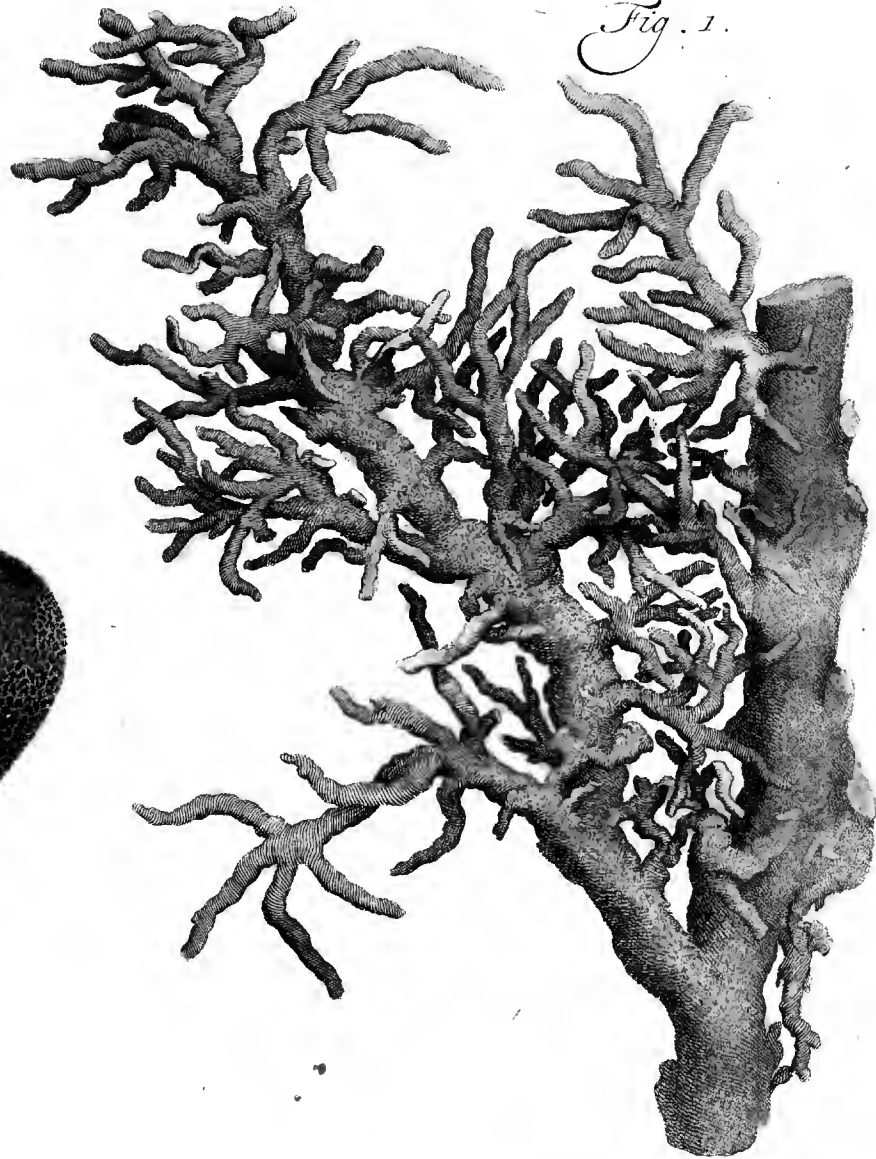

Fig. 1.

(II) Alcyonie, die Lilagtig is, van veelerley gedaante. VI. AFDEEL. LXXIII. HOOFD. STUK.

De Heer Doktor BASTER, van de Alcyoniën spreekende, geeft 'er drie op, die zyn Ed. zegt altemaal als Lil in 't aanraaken te zyn, en te behooren tot eene zelfde Soort, offchoon sommigen effen, anderen getakt zyn, en in gedaante zeer verschillende. Hier uit zou men de reden der Kenmerken kunnen opmaaken, indien deeze drie opregte Alcyoniën waren, en van ecne zelfde gesteldheid. Zyne Derde, ondertusfchen, welke de eerste is van de drie, fchynt een Plantgewas, tot de *Fucus* of Zee-Ruy behoorende, te zyn. Dezelve maakt een Blad uit, van agt of negen Voeten lang, en ongevaar een half Voet breed, het welke een Steel met Worteltjes heeft, en fomtyds by Bosfen, fomtyds enkeld groeit, volgens de Waarneemingen van den Heer REAUMUR. Zyne Vierde Alcyonie, die de Zee-Long genoemd wordt, is waarschynlyk de naaftvoorgaande Soort. De Vyfde door zyn Ed. de *zachte Alcyonie* genaamd, komt alleen met deeze Soort overeen. Dezelve

(11) *Alcyonium polymorphum gelatinosum. Faun. Suec.* 2228. *Alcyonium ramosum molle. ELL. Corall.* 87. T. 32. f. D. BASTER. *Nat. Uispann.* I. D. T. 1. f. 5. SEB. *Kab.* III. T. 99. f. 4. *Fucus gelatinosus. HUDS. Angl.* 471. N. 26. PALL. *Zoëph.* 207. *Lyst der Plantd.* bladz. 438.

VI. vindt hy met veele kleine Polypen bezet, en
 AFDEEL. LXXIII. vertoont in Afbeelding, hoe de inwendige
 HOOFD- zelfftandigheid uit verfcheide kleine onregel-
 STUK. maatige Celletjes bestaan, even als dit ook
 Lilagtige. in de voorgaande Soort of Zee-Vyg, door
 MARSIGLI, is waargenomen.

De Heer ELLIS verzekert, dat de Engelsche Visfchers dit Zee Gewas *Pyp-Wier* of *Podding-Wier* noemen. Hy zelf geeft het den naam van *Sea ragged Staff*, en merkt aan, dat men hetzelfde aan de meeste Lighaamen in de Zee, op de Kust van Kent, en inzonderheid by 't Eiland Sheppey, vindt kleeven; zo dat het een plaag is voor de Visfchers, wier Netten 'er, even als in staande Wateren door de Flap, dikwils van verfloopt worden, 't welke hun in 't visfchen zeer belemmert. Overdwars doorgesneeden vindt zyn Ed. het vol kleine onregelmatige Vlakjes, die echter, volgens de Afbeelding, merkelyk van de Celletjes, zo even gemeld, fchynen te verfhillen. Deeze Lilagtige zelfftandigheid werdt door hem voor het Eijernest of Schot van menigvuldige Soorten van Schulpvisfchen gehouden.

Zyne Alcyonie is in lang zo Takkig niet, als die van den Heer BASTER, en ongelyk minder dan dat gedroogde Exemplaar, by SEBA, hier aangehaald, met Zee-Pokjes op de Enden der Takken. Hy vertoont het ook geenszins in *Bladerige Stammen* groeiende,
 ge-

gelyk men PALLAS begreepen heeft (*), VI. maar met *Gehakkelde Stammen*, die of enkeld AFDEEL. LXXIII. zyn, of Heesteragtig getakt, gelyk dat Exem- HOOFD- STUK. plaar, in *Fig. 1*, op onze Plaat CXXXIV. afgebeeld, 't welk ik in Liqueur heb, waar Lilagtige. van alleen maar een gedeelte van den Stam, en van de Takken, in Afbeelding gebragt is, om de Natuurlyke grootte te behouden. De Stam van 't zelve is byna een half Duim dik, en geeft Knobbelige Takken uit, die in kleiner Takjes verdeeld zyn, welke stomp en Knobbelig eindigen. De Oppervlakte vertoont zig als bezet met een menigte van Schubbetjes, Tepeltjes en Gaatjes, die ongemeen fyn zyn, en met het bloote Oog naauwlyks te onderscheiden.

(12) *Alcyonte*, van veelerley gedaante, niet XII. stompe uitpuilingen, die doorboord zyn. *Alcyonitum Manus Diaboli. Getepeldes Alcyonis.*

Een dergelyke was aan de Kust van Ysland gevonden, die de zelfstandigheid zagt hadt, als

(*) *Lyst der Plantdieren*, bladz. 439. De Heer PALLAS zegt. *Aut Truncos lacinosos simplices effingit, qualem delineavit ELLISIUS.* Niet alleen uit de Afbeelding van ELLIS, maar ook uit het woord *lacinosus* blykt, dat het *Gehakkeld* moet zyn, niet *Bladerig*. *Lacinoſa Folia*, by voorbeeld, zyn, als ieder bekend is, *Gehakkelde Bladen*.

(12) *Alcyonitum polymorphum, protuberantiis obtusis perforatis. Syst. Nat. XII. SEB. Kab. III, T. 97, f. 3* .

Dd

VI. als het Merg van gedroogde Bovist, zynde
 AFDEEL, van buiten effen, van boven als met Vingers
 LXXIII. uitpuilende, die kort, stomp waren, en aan
 HOOFD- 't End, als een Penne-Schaft, doorboord,
 STUK. tot in het midden van den Tak. LINNÆUS
Getepelde zegt, dat zy de helft kleiner zyn dan in 't
 Exemplaar van SEBA, en ik begryp niet, om
 wat reden zyn Ed. hier niet dat Zee-Gewas te
 pas brengt, 't welk MARSIGLI onder den
 naam van *Champignon de Mer* beschryft, waar
 van de Heer PAILLAS zyne *Getepeld: Alcyo-*
nie (*) gemaakt heeft, als overtreffende alle
 anderen in grootte van Tepeltjes. Hier hadt
 zyn Ed. maar één Exemplaar, en wel in 't
 Kabinet van zyne Doorlugtigste Hoogheid,
 onzen Erffstadhouder, van gezien.

De Graaf hadt nooit een Zee-Gewas ge-
 vonden, 't welk meer naar een Champignon
 of Kampernoelje geleek, dan dit. Het werdt
 op negentig Vademen Waters omstreeks de
Casfildagne, het welk een Klip is aan de Kust
 van Provence, tusfchen Marfeille en Toulon,
 daar de Afgrond * in de Middellandsche Zee,
 voor die Plaatsen, zynen aanvang neemt, op-
 gehaald. De Gestalte kwam met die van een
 Citroen taamelyk overeen, zynde overal bob-
 belig en met Tepelagtige uitpuilingen, aan 't
 end ingedrukt. Men bevondt het maar een
 Le-

(*) *Alcyonium papillosum*, *Zöoph. p. 350.* MARS. *Mar.*
p. 86. Tab. 15. f. 76, 77, 78. *Lyst der Plantd. bladz. 434.*

Lederagtige Huid te zyn, geelagtig bruin van VI:
 Kleur, van binnen ledig, en met een Lymag. AFDEEL.
 tig Vogt bekleed. Het bevatte in de hollig- LXXIII.
 heid geen Water, verschillende daar in van HOOFD-
 andere Alcyoniën, en in 't byzonder van de STUK.
 Zee-Ballen, voorgemeld (*).

LXXIV. HOOFDSTUK.

*Befchryving van 't Geslacht der SPONSEN, (f
 Sponsgewasfen, waar van sommigen Kloot-
 rond, anderen Waaijeragtig plat, Buisagtig
 hol, Gevingerd of in veele dunne Takjes ver-
 deeld zyn, enz.*

Geen algemeener bekende naam, dan die Naam.
 van *Spongia*, buiten twyfel afkomstig
 van 't Griekfche woord *Σπογγή*, dat men
Spongos uitspreekt, en welke van het aantrek-
 ken of indrinken der Vogtigheden afgeleid
 wordt. Ook is deeze benaaming in de voor-
 naamfte hedendaagfche Taalen van Europa
 overgenomen: De Italiaanen zeggen *Spongia*,
 de Spaanfchen *Esponja*, de Franschen *Eponge*,
 de

(*) De Heer BASTER merkt aan, dat het Zoute Wa-
 ter, in de holligheden of Cellerjes der Alcyoniën vervat, op
 een Glazen Plaatje droogende; geen Kryftallen fchier, maar
 ongemeen aartige Configuratiën uitlevert, naar Boompjes en
 Gewasfen gelykende. Zie *Natuurk. Uifpann.* I. D. bladz.
 27.

VI. de Engelschen *Sponge*. De Duitschers, alleen, hebben het dubbelzinnige woord *Schwamm*, AFDDEEL. LXXIV. dat ook een Paddestoel of Kampernoelje bete- HOOFD- kent, in gebruik. Wy zeggen *Spongie* volgens STUK. den ouden; *Spons* volgens den hedendaagschen trant, en noemen dus alle die Zee-Gewassen, welke van een Spongieus geweeffel zyn, in 't algemeen, SPONSEN.

Eigen-
schappen.

Wy hebben gezien, hoe de Sponzen van vormigen onder de Planten, van anderen onder de Plantdieren geteld werden, en hoe ALDROVANDUS dezelve hieldt voor onvolmaakte Planten *. ARISTOTELES, en de genen die hem gevolgd zyn, hebben aangemerkt, dat zy in de Zee als wyken voor de Hand, die ze aanraaken wil, en zig tegen het afrukken van de plaatsen, waar zy vast zitten, schynen aan te kanten. PLINIUS schryft 'er niet alleen Gevoel aan toe (*), maar zegt zelfs dat het Dieren zyn, die Bloed in zig hebben (†). „ Sommige willen, zegt „ hy, dat zy ook door Gehoor bestuurd worden en zig famentrekken op 't Geluid, druk- „ kende dan veel Vogts uit, en niet van de „ Klippen afgerukt kunnende worden; zo dat „ menze affnyden moet, als wanneer zy een „ Bloe-

(*) Nec Spongiis — quibus solus ex Sensibus Tactus est. Hist. Nat. Libr. XI. Cap. 37.

(†) Animal esse docuimus, etiam Cruore inhaerente. Libr. XXI. Cap. 11. *De Spongiarum natura.*

„Bloedig Vogt uitgeeven”. RONDELETIUS, VI. daarentegen, hadt haar zelfs alle Gevoeligheid geweigerd; maar MARSIGLI nam met eigen Oogen, in de Sponfen, een meer dan Plantaartige beweging waar. Hy hadt een Samentrekking en Verwyding gezien in zekere kleine ronde Gaatjes van deeze Gewasfen, wanneer zy uit de Zee kwamen, duurende zo lang als 'er zig Water in bevondt. Iets dergelyks heeft de Heer ELLIS, met Doktor SOLANDER, in 't jaar 1762, aan de Kust van Susfex, in een Spongewas, dat naar Kruijn van Brood gelykt, waargenomen.

Volgens de fchynbaare overeenkomst van Geweefzel, Gestalte en woonplaats, zou men onvoorziens besluiten, dat 'er in de Poren of kleine Gaatjes, welken de Oppervlakte der Sponfen zo menigvuldig heeft, Polypen of dergelyke Diertjes waren. De naauwkeurigste Waarneemers, echter, hebben tot nog toe niets dergelyks daar in kunnen vinden. De Heer PEYSSONEL heeft, wel is waar, breedvoerig gefchreeven over zekere Wormen, die in eenige Soorten van Sponfen niet alleen huisvesten, maar dezelve fabricceeren zouden (*); doch behalve dat hy geen bewys van dit laatste bybrengt, is het uit derzelve Gestalte ten hoogste blykbaar, dat zy niet

Wormen
in de
Sponfen.

(*) Zie *Uitgezogte Verhandelingen* IV. DEEL, bladz. 627, enz.

VI. eigener aan de Sponfen zyn , dan de Zee-
 AFDEEL. Duizendbeenen, welken DONATI waargeno-
 LXXIV. men heeft, aan de Alcyoniën. De Heer EL-
 HOOFD- LIS heeft ook daar omtrent nader onderzoek
 STUK. gedaan , op het gedagte Sponsgewas, aan de
 Kust van Engeland voorkomende , en spreekt
 'er dus van (*).

„ Wy waren verwonderd , een groot getal
 „ van Wormpjes daar in te vinden, inzonder-
 „ heid een zeer kleine Soort van *Nerëis* of
 „ Zee-Duizendbeen : maar deeze Wormpjes
 „ ontdekten wy baarblykelyk , in plaats van
 „ 'er de Fabrikeurs van te zyn , zig eenen
 „ weg, door de zachte zelfftandigheid heen,
 „ gebaad, en die alleenlyk tot een veilige
 „ wyk en verblyfplaats uitgekoozen te heb-
 „ ben. Vervolgens gingen wy, langs de Zee-
 „ Kust van Sussex, tot aan Little Hampton,
 „ by Arundel, voort ; waar wy uit de Zee
 „ verscheide frische Sponsgewasfen haalden
 „ van dien aart, vol van eene Oranjekleurige
 „ Lymige Stoffe. Deeze onderzogten wy, na
 „ dat zy eenigen tyd stil gelegen hadden, in
 „ Glazen met Zee-Water, en, tot onze
 „ groote verbaasdheid, in plaats van eenige
 „ van de Polypus-agtige Zuigers, of eeniger-
 „ ley klein Dierlyk Schepzeltje, te zien ko-
 „ men uit de Tepeltjes of kleine Holligheden,
 „ waar mede deeze Sponfen omringd zyn ; na-
 „ „ men

(*) *Phil. Transact.* VOL. LV. pag. 283.

„ men wy alleenlyk eene Samentrekking en VI.
 „ Verwyding in deeze Openingen waar. Tot ^{AFDEEL.} LXXIV.
 „ verder bevestiging van deeze beweging, ^{HOOFD-}
 „ vergaderden wy, in Augustus des jaars ^{STUK.}
 „ 1764, in gezelschap met Dr. GOWIN
 „ KNIGHT, Lid van de Koninglyke Socie-
 „ teit, te Hastings in Sussex zynde, van de
 „ Klippen ten tyde der Ebbe, effen onder
 „ Water, eene verscheidenheid van 't zelfde
 „ slag van Sponfen, maar die van eene bleek
 „ geele Kleur en als verscheide Haanekammen
 „ samengevoegd waren, zynde derzelver Top-
 „ pen vol van Buisagtige holligheden of Te-
 „ pels. Wanneer wy deeze in Glazen met
 „ Zeewater onderzogten, zo konden wy dui-
 „ delyk bespeuren, dat deeze kleine Buisjes
 „ het Water innamen, en heen en weder lie-
 „ ten pasfeeren: zo dat de Spons een *Animal*
 „ *sui generis* is, welks Monden zo veele Hol-
 „ ligheden of Enden zyn van getakte Buizen,
 „ in *deszelfs* Oppervlakte gaapende, door
 „ welken het zyn Voedzel ontvangt, en door
 „ welken het, even als de Polypen, zynen
 „ Afgang loost.”

Om dan te toonen, hoe naby de Sponfen, ^{Haare}
 in haar inwendige gedaante en manier van ^{oyereen-}
 Groeijing, met de Alcyoniën overeenkomen, ^{komst met}
 stelt zyn Ed. de horizontale en loodregte ^{de Alcyo-}
 Segmenten voor, van de gewoone Winkel- ^{niën.}
 Spons, en vergelykt dezelve met die van de
 Kwabbige Alcyonie, door hem Zee-Hand

D d 4

ge

VI. genaamd *. In beiden neemt hy waar, dat
 AFDEEL. de famen verbonden Buizen van het gedeelte
 LXXIV. opftygen, waar mede zy aan de Klippen zit-
 HOOFD- ten, en dat zy van den Wortel Kwabbig uit-
 STUK.

* Zie
 bladz. 392.

„ zwellen ; „ met dit verschil alleen , dat de
 „ Oppervlakte der Spons bedekt is met Ope-
 „ ningen, die door kleine Doornagtige Puntjes
 „ beschut zyn : de Oppervlakte der Aleyonie
 „ met gesternde Oopeningen van agt Straalen ,
 „ waar uit de Polypus-agtige Zuigers voort-
 „ gestooten worden , om haar bekwaam Voed-
 „ zel te zoeken. Deeze Gesternde Oopeningen ,
 „ nu, in de eene, en de Holletjes in de an-
 „ dere , komen in zo verre overeen , dat
 „ men ze in verscheide Soorten van ver-
 „ schillende grootte vindt : doch naar evenre-
 „ digheid van den Ouderdom der getakte
 „ Buizen of Pypjes , die aan de Oppervlakte
 „ komen.”

„ In de Segmenten van het Alcyonium
 „ kunt gy duidelyk de Netswys' gewevene
 „ Veerkragtige Vezelen onderscheiden , welke
 „ het doorschynende styve Lilagtige gedeelte
 „ insluiten , even als in de Sponfen ; maar ,
 „ alzo deeze Lymerige zelfstandigheid van een
 „ vaster geweefzel is , dan die men in de
 „ Sponfen vindt , vereischt dezelve meer
 „ moeite om afgescheiden te worden van de
 „ Veerkragtige Vezelen. Men kan dit , nog-
 „ thans , met weinig arbeids genoegzaam
 „ doen , om aan te toonen het gene ik ge-
 „ „ tragf

„ tragt heb te bewyzen; de groote verwant- VI.
 „ fchap, naamelyk, die 'er is tusfehen het ^{AFDEEL.}
 „ Dierlyk Leven der Sponfen en Alcyoniën, ^{LXXIV.}
 „ en dat zy, bygevolg, beiden Dieren zyn”. <sup>HOOFD-
STUK.</sup>

Ten besluite spreekt de Heer ELLIS van die aanmerkelyk groote Openingen, welken 'er uitwendig in de Sponfen zyn, en hoedagnigen ook inwendig gevonden worden in sommige Alcyoniën, dienende in beiden tot huisvesting van zekere Wormen of Zee-Duizendbeenen. Ten anderen geeft hy acht op het influiten van vreemde Lighaamen, gelyk Wormbuisjes, Schulpen, Steenen en Steelen van Zee-Planten of Zee-Gewasfen; doch merkt aan, dat die eigenschap gemeen is aan alle Dierplanten (*Zoöphyta*). „ Om zulks te „ bewyzen, (zegt zyn Ed.) heb ik verſcheide „ de Exemplaaren, zo wel van Koraalen als „ van Zee-Heesters en Sponfen, die ver- „ ſcheide Lighaamen in zig besluiten, zo uit „ het Ryk der Dieren als uit dat der Plan- „ ten”.

De Sponfen worden, door 't uiterlyk aan- <sup>De Kenne-
merken.</sup> zien, byna van iedereen gekend. De Haairagtige Vlokkigheid van het Gewas, en inzonderheid de ylheid van het Geweeffel, benevens de zagtheid en Veerende indrukbaarheid, maaken 'er de Kenmerken van uit. Zy dryven niet, dan by toeval, los in Zee, zynde aan 't een of andere Lighaam vastgehecht, doch niet altoos geworteld. Ik heb Spon-

D d 5

ge-

VI. gewassen van Ceylon, die als Tuffteen om
 AFDEEL. Takjes met een hoogroode Sehors gegroeid
 LXXIV. zyn, en op zig zelf Ballen maaken. Men
 HOOFD. vindt ze, ondertusfehen van oneindig ver-
 STUK. schillende gedaante: sommigen zyn Waaijer-
 agtig plat; anderen Boomagtig getakt of ge-
 vingerd; anderen Buisagtig als Kokers, Trech-
 ters en Trompetten, gefabriceerd. De Kleur
 is wit, rood, geel, groen, Purper of Olyf-
 kleurig, doch dikwils bruinagtig. De Win-
 kelspons alleen, zie, welke verfehedenheden
 van figuur en Kleur die uitlevere. Ik heb
 'er eene, die de grootte en gestalte heeft
 van een Handschoen.

Onder- De aart van haare zelfftandigheid maakte,
 fcheiding. by de Ouden, wel de grootste onderscheiding
 uit. Dus stelt PLINIUS drie Geflagten van
 Sponfen. 1. Die ruuw en hard zyn, grof van
 Geweefzel, *Tragos* of *Hircina*, dat is Bok-
 ken-Spons, genaamd: 2. De minder grove,
 zagt van zelfftandigheid *Manen*: 3. De fynfte
 en Haairagtigfte, waar van men Penfeelen
 maakte, *Achilleum* getyeld. Anderen, zegt
 hy, onderscheidenze in Mannetjes en Wyf-
 jes, waar van de eerften zeer digt van Ge-
 weefzel zyn, met fyne en naauwlyks zigtbaa-
 re Gaatjes; de Wyfjes hebben groote Ope-
 ningen, doch die haar byblyven, niet verdwy-
 nende, gelyk de kleine Gaatjes in de Man-
 netjes. De harde en ruuwe groeiden in de
 Heilespont, daar de Dardanellen zyn.

LIN-

LINNÆUS geeft zestien Soorten van Spon-^{VI.}
 fen op, onder welken twee in de Rivieren, ^{AFDEEL.}
 Meiren of staande Wateren voorkomen: de ^{LXXIV.}
 overigen vallen in Zee of aan de Stranden. ^{HOOFD-}
 De Heer PALLAS beschryft agt- en-twintig ^{STUK.}
 Soorten, waar van 'er twaalf door onzen ^{Soorten.}
 Ridder aangehaald zyn.

(1) Spons, die Waaijeragtig is en van be-
 paalde figuur, Vlokkig met Houtige Ve-
 zelen doorvlogten, gedekt met holligheden
 als van een Honigraat.

I.
Spongia
Ventilabra;
 Palet-
 Spons.

Deeze Eerste Soort heeft LINNÆUS afge-
 leid van een aanmerkelyk Zee-Gewas, 't
 welk door den Heer GUNNERUS, Bisfchop
 van Drontheim in Noorwegen, is afgebeeld
 en beschreeven. Het maakte byna anderhalve
 Span in hoogte uit. Ten aanzien van zyne
 gestalte was het dun en vlak, gelykende der-
 halve dikwils naar een uitgebreiden Waaijer,
 doch de kanten hadt het niet altoos rond,
 maar dikwils met Lappen en als uitgescheurd,
 meest

(1) *Spongia Flabelliformis conformis Stuposa*, Venis Ligno-
 fis reticulatis, obrectis Poris faviginis. *Syst. Nat.* XII. Gen.
 343. *Spongia Ventilabrum*. GUNN. *Aff. Nidros.* VOL. IV.
 Tab. 3. fig. 1, 2. *An Basta marina*. RUMPH. *Herb.*
Amb. VI. p. 253. T. 89. SEB. *Kab.* III. T. 95, f. 8.?
Spongia frigosa. PALL. *Zoöph.* 247. *Lyst der Planten.*
 bladz. 500.

I. DEEL, XVII. STUK.

VI. meest by den Voet, hoewel ook fomtyds
 AFDEEL. Lappen tot de Oppervlakte uitkwamen, even
 LXXIV. als in de Indifche Zee-Waaijers. Het be-
 HOOFD- ftondt van binnen uit een dergelyk Heefter-
 TUR. agtig Geraamte, als die; niet Houtig of
^{Palet}
Spons. Hoornagtig, echter, maar wit en Spongicus,
 zo dat men de zelfftandigheid gemakkelyk tot
 Pocijer kon wryven. Dit Geraamte was be-
 kleed met een Geweefzel van ecne Vezelagtige
 Stoffe, naar Werk gelykende, welke, als men
 het frifche Gewas in 't Water leid, diepe
 Holletjes maakte, byna gelyk 'er in de Honig-
 raaten zyn. Gedroogd zynde, is deeze zelf-
 ftandigheid hard en ruuw, doch in 't Water
 zagt. In de gemelde Holletjes nam de Bis-
 fchop roode Wormpjes waar. De Oppervlak-
 te was begroeid met Koraalmosfen, Korally-
 nen en Milleporen.

Dit Gewas fchynt op een Steen gezeten te
 hebben. De Heer GUNNERUS nam 'er eene
 verfecheidenheid van waar, welke als uit twee
 Waaijers, aan elkander gevoegd, feheen te be-
 ftaan, die vry wel de gefalte van een Schil-
 ders Palet uitdrukten. Ik noem derhalve dee-
 ze Soort *Palet-Spons*. Zyn Ed. ftelt het een
 zelfde Gewas te zyn, als 't gene door den
 Heer PONTOPPIDANS, Bifchop van Ber-
 gen, in zyne Natuurlyke Historie van Noor-
 wegen is afgebeeld, frifch zynde groen van
 kleur, en uit dunne Lappen bestaande als een
 Hond-

Honds - Oor, zo dezelve zegt (*). Dan VI.
 fchynt het ook zeer naby te komen aan de AFDEEL
 Afbeelding, welke door den Heer PALLAS LXXIV.
 uit SEBA aangehaald is op zyne *Spongia strigo-* HOOFD
sa of Rimpelige Spons; zynde een Bladerig STUK.
 Spongicus Zee - Gewas, door zyne zonderlinge *Pala-*
 Takmaakingen naar een verdord Blad gely- *Spons.*
 kende; welke onze Ridder ook twyfelagtig
 als hier mede overeenkomstig stelt, zo wel als
 de *Basta marina* van RUMPHIUS, daar ech-
 ter de Heer PALLAS een byzondere Soort
 van maakt. Zie hier, wat RUMPHIUS van
 dezelve zegt.

„ Men noemt het dus, om dat het van Ge- *Spongia*
 „ weefzel is als zeker foort van grof Linnen, *Basta.*
 „ *t welk men blaauw geveerd in Indie ge- *Doek.*
 „ bruikt, aldaar *BASTA* genaamd; doch het *Spons.*
 „ gelykt niet dan naar het allergroffte Doek.
 „ Dit Zee - Gewas staat uitgebreid als een
 „ Waaijer, in het Water, zynde flap, uitge-
 „ nomen in het midden; zo dat men, als het
 „ daar uit gehaald is, hetzelfde op een Plank
 „ moet uitbreiden en dus laten droogen, om
 „ 'er een goede gestalte aan te geeven. Ook
 „ is het alsdan donker rood, maar besterft
 „ boven Water aanstonds zwart. Men kan,
 „ echter, de roode Kleur alsdan nog eeniger-
 „ „ maa-

(*) Bladz. 276. Plaat N. 13. fig. 8. Zie ook de Afbeel-
 ding van een dergelyk Sponsgewas. *Phil. Transact.* VOL.
 LV. for 1765. p. 288. Tab. XI. f. H,
 1. DEEL. XVII. STUK,

VI. „ maate bekennen in de Ruitjes , wanneer het
 AFDEEL. „ tegen den Dag gehouden wordt. Aan de
 LXXIV. „ kanten is het Bladeragtig , in veele Lapperi
 HOOFD- „ gesneeden , hebbende een kort Stammetje ,
 STUK. „ dat met een voozen Wortel vast zit aan
Palet- „ gruis van Steenen ; des het gemakkelyk
Spons, „ wordt opgehaald. Het groeit in Zee , op
 „ agt en tien Vademen Waters , vallende het
 „ beste en grootste in een Inham aan de Noord-
 „ kust van Ceram , een der Oostindische Ei-
 „ landen : maar de groote Waaijers van dee-
 „ zen aart , die anderhalf Voet hoog en breed
 „ zyn , komen zelden voor”.

De Heer LINNÆUS merkt ten opzigt van
 deeze Soort aan , dat zy de figuur en Takmaa-
 king van de Zee-Heesters heeft , doch dat de
 Schors tot de Sponsen behoort. Men zou dan
 mogen denken , dat zyn Ed. dit Zee-Gewas
 hield voor een Zee-Heester met de Schors
 van Spons : doch de broosche zelfstandigheid
 frydt daar tegen. Ik heb eigentlyke Zee-
 Waaijers , die ten halve of gedeeltelyk met
 den gewoonen geelen Bast , inwendig paarfch ;
 en voor 't overige bekleed zyn met een Schors
 van Sponsagtig Geweefzel.

II.
Spongia
Flabellifor-
mis.
 Waaijer-
 Spons.

(2) Spons , die Waaijeragtig is en van be-
 paalde

(2) *Spongia Flabelliformis conformis orbiculata* , *Fibris Car-*
tilaginis dense Reticulatis. *Syst. Nat.* XII. *Spongia Flabelli-*
 for-

paalde figuur, rond van Omtrek, met VI.
 Kraakbeenige Vezelen, die dicht Netswyze AFDEEL
 gevlogten zyn. LXXIV.
 HOEFD-
 STUK.

De eigentlyke *Waaier-Spons* verschilt in ^{Waaier-}_{Spons.} veele opzigten van de voorgaande. Zy is niet met Lappen ingefneeden, maar byna rond van Omtrek en heeft geen uitpuilende Ribben; bestaande geheel en al uit een Spongious Geweefzel, dat zig van een dergelyk Stammetje *Waaieragtig* uitbreidt. Dit Stammetje heeft niettemin een *Houtagtigen Wortel*, en de stevigheid van het geheele *Zee-Gewas* schynt eenige vastere zelfstandigheid, dan die van *Spons*, daar onder gemengd, aan te duiden. Deze styfheid is ook in de aangehaalde *Afbeeldingen van SEBA* opgemerkt (*); doch

formis, Caule teretiusculo, Disco compresso-plano vix diviso. *Hort. Cliff.* 480. Flabellum marinum Atrouense. RUMPH.
Herb. Amb. VI. T. 20. f. 1. Keratophyton majus nigrum, Fibris tenuioribus densissime reticulatum. BOERH. *Lugd. Bat.* I. p. 6. Rete Philippense nigrum Telis quadrangulis.
 PET. *Gaz.* T. 32. f. 1. SEB. *Kab.* III. T. 95. f. 2, 4. Spongia Flabelliformis. PALL. *Zoöph.* 226. *Lyst der Plantd.* bladz. 478.

(*) Men heeft die genoemd *Zwarte Zee-Waaier* met heele syne scherpe Vezels. In 't Latyn staat *Spongia Flabelliformis nigra, fibris tenuissimis rigidis*. Ik begryp niet, waar *scherp* van daan komt in deeze benaaming: te minder, dewyl *rigidus* styf berekent. De Heer PALLA s heeft, door een zonderlinge onnaauwkeurigheid, van zulk een Natuurkenners naauwlyks te verwagten: de benaaming van de derde

Fi-

VI. de zwarte Kleur, welke in die Zee-Gewas-
 AFDEEL. fen, van zyn Kabinet, plaats hadt, vind ik
 LXXIV. niet in zodanig één, dat ik thans voor my heb,
 HOOPD- het welke geheel uit den geelen ros is, en de
 STUK. oppervlakte bezet heeft met kleine witte Te-
 peltjes, hoe digter naar den Wortel hoe me-
Waaier- nigvuldiger en zichtbaarer. Hetzelve heeft de
Spons, hoogte en breedte van ongeveer vyf Duimen,
 en de dikte is als die van grof Laken of
 Baay. RUMPHIUS geeft de hoogte van een
 Span aan deeze Aruceefche Zee-Waaijertjes,
 welke zelfs in Oostindie zeldzaam zyn. Zy
 vallen, zegt hy, ligt van Kleur, zwartagtig,
 doch tegen den dag gehouden ros, en staan
 op een kort Spongieus Voetje, verdienende
 eene plaats onder de rariteiten.

III.
Spongia
Infundibu-
liformis.
 Trechter-
 Spons,

(3) Spons, die Trechteragtig is, van buiten
 als een Tol en buigzaam.

t Komt

Figuur van SEBA, die een *Alcyonium* of zyne *Spongia Mem-
 branosa* afschetst, hier te berde gebragt, en zulks is in de
 Vertaaling van zyne Lyst der Plantdieren nagevolgd: zie
 aldaar, bladz. 380.

(3) *Spongia Infundibuliformis turbinata flexilis.* Syst. Nat.
 XII. *Spongia Infundibuliformis.* GUËN. *Atf. Nidros.* VOL.
 IV. Tab. 4. fig. 1. *Spongia elegans.* CLUS. *Exot.* 125.
Spongia formâ Infundibuli. BAUH. *Pin.* 369. J. BAUH.
Hist. III. p. 802. RUMPH. *Amb.* VI. p. 254. T. 90. f. 1.
 WORM. *Mus.* 236. RICHT. *Mus.* 384. T. 14. f. 1. *Spon-*
gia foliascens. PALL. *Zoöph.* 246. *Lyst der Plantd.* bladz.
 499

't Komt vreemd voor, dat hier de Gebladerde Spons van den Heer PALLAS t'huis gebragt worde; doch die Heer onderrigt ons, dat de Jonge Gewasfen een Trechteragtige figuur hebben, welke aan de ééne zyde fpijyt en dan in een Bladerig Loof uitgebreid wordt. RUMPHIUS, evenwel, die verſcheidene van deeze raare Sponfen; in Oostindie, gezien heeft, ſpreekt 'er zodanig van, als of zy op verſchillende manier, nu eens als een geflootten, dan als een gefpleeten Trechter, en fomtyds ook met veele Lappen gevuld en een agter over hangende Rand, als een Bloem, hebbende, voorkwamen. Aan den Rand, zegt hy, zyn ze ook fomtyds in Lappen verdeeld. Hy beſchryft het Gewas, als de dikte hebbende van half afgeſleeten Laken, van buiten effen, aan de binnenzijde wat ruig, en met Gaatjes dooſchynende, wanneer men ze tegen den dag houdt, van Kleur vuil graauw of bleek. Men vindt 'er ook, die van binnen effen, van buiten ruw en Stekelig zyn. Zy zitten met een breeden Wortel vaſt, op gruis van Steenen, onder Water; zynde dan ſlap en ſlymerig, doch krygen door 't droogen eenige ſtevigheid, hoewel zodanig niet, dat men ze gemakkeelyk; zonder ze te ſcheuren; kan behandelen. Zelden vallen zy meer dan een Span hoog.

De aangehaalde Afbeelding der *frazije Spons* van CLUSIUS, welke men by DODONÆUS, op de laaſte bladzyde, afgebeeld vindt, is

E e

vols

VI. volmaakt Trechteragtig, en heeft den Rand
 AFDEEL. niet ingefneeden. In die van RICHTER,
 LXXIV. ook naar een Trechter gelykende, is de Rand
 HOOFD- getand of gekarteld, doch niet in Lappen ver-
 STUK. deeld (*). Volkomen effen is de Rand in de
Trechter-
Spons. Trechter-Spons, welke de Heer GUNNERUS
 van de Noorfche Kust kreeg, doch een wei-
 nig naar binnen omgeboogen, gelyk van het
 Exemplaar, dat aan CLUSIUS getoond werdt,
 wordt gemeldt. Hy beschryft dezelve dus.

„ De Kleur is donker bruin, de hoogte vier
 „ Duimen; de Opening aan den bovenften
 „ Rand meer dan een Vinger in middellyn.
 „ De Vezelen van dit Gewas zyn allen een-
 „ ley, en overal egaal fyn, zo dat het uit- en
 „ inwendig van de zelfde geteldheid is, waar
 „ door het zig inzonderheid van het voorige,
 „ [zynde onze Eerfte Soort,] onderscheidt.
 „ Bovendien zyn ook gemeenlyk de Gaatjes
 „ fyner, dan in het uitwendig Spongicus be-
 „ kleedzel van de voorige, 't welk het in-
 „ wendige Gewas verborgen houdt. Gemeen-
 „ lyk valt deeze Trechter - Spons ook groo-
 „ ter”.

De Heer PALLAS heeft hier wederom zyne
 naauwkeurigheid getoond, met de eene
 Afbeelding van RUMPHIUS in plaats van de
 an-

(*) De aanhaaling van PALLAS is hier zo wel fout als
 die van LINNÆUS. Hy heeft *Fig. F.* onze Ridder *Fig.*
P. en het moct *Fig. I.* zyn.

andere aan te haalen. *Fig. 2*, die geheel Pyp-
 agtig is, betreft zyn Ed. tot deeze, en *Fig. 1*,
 welke de Trechter-Spons wil zyn, tot zyne Ruige Spons,
 by RUMPHIUS Zee-Handschoen genaamd. Hierom is deeze
 laatste Afbeelding, door den Heer BODDAERT, insgelyks
 opgegeven, als tot de Ruige Spons, die Pypagtig is,
 en onze Vyfde Soort uitmaakt, behorende (*). Zyn
Fig. 1, Pl. 13, wil eigentlyk de Trechter-Spons zyn,
 naar welke het platte Stuk van *Fig. 3*. in 't minste
 niet gelykt. Deeze laatste zou ook, wel is waar,
 zyne Blad-Sponge betekenen, doch die is de Bladerige
 Spons van PALLAS, welke tot de Trechter-Sponzen
 behoort.

By den laatstgemelden, evenwel, vindt men nog
 eene Trechter-Spons en eene Blad-Spons, afzonderlyk,
 beschreeven. De eerstgemelde *Spongia Crateriformis*
 (†), dat eigentlyk Bekker-Spons is, genaamd,
 wordt van den Heer BODDAERT de Muts getyeld,
 en dezelve gelykt inderdaad dikwils, zo de Heer
 PALLAS aanmerkt, naar de Neptunus-Muts,
 onder de Madreporen bekend; hoedanig een
 Sponsgewas de Heer W. VAN DER MEULEN bezit,
 dat van eene regelmaatige gedaante is, byna een

(*) *Lyst der Plantdieren. Aanhangel.*

(†) *Spongia Infundibuliformis, molliuscula, Membranaceo-Cellulosa, extus Villosa grosstior. Zoëph. 233.*

VI. een Voet over 't kruis en agt Duim hoog.
 AFDEEL. Ook heeft de Hooggeleerde Heer J. BUR-
 LXXIV. MAN NUS eene dergelyke, doch niet zo re-
 HOOFD- gelmaartig gefatzoeneerd. De zelfftandigheid
 STUK. is een grof Geweeffel van Vezelen en Celag-
 tige Vliezen, dat uit den graauwen ziet.

Blad- Aan de Blad - Spons geeft gezegde Heer
 Spons- den naam van *Spongia Frondosa* (*), befchry-
 vende dezelve aldus. „ Uit een kort rond-
 „ agtig Stammetje, dat op een Keyfteen ge-
 „ groeid is, komt een byna Netswys' Loof,
 „ dat, verſcheidelyk verdraaid, allengs ver-
 „ breed wordt, beftaande uit gehakkelde
 „ Lappen, in eene ongelyke Vlake verſpreid,
 „ tot de hoogte van omtrent een half Voet
 „ opgroeijende. Alle Bladen zyn aan de eene
 „ zyde effen, met Gaatjes of Netswyze ge-
 „ vlogten: aan de andere zyde ruuw, door
 „ platte Tepeltjes, Pypjes en kleine Blaadjes.
 „ De zelfftandigheid is zeer taay, graauw en
 „ digter dan in de Winkel-Spons, uit Bon-
 „ deltjes, die zig vereenigen met hunne En-
 „ den, Netswyze ſamengeweven: de afkomst
 „ uit de Indifche Zee”. Ik heb van dergely-
 ke Bladſpons aanzienlyke Lappen, witagtig
 graauw van Kleur.

(4) Spons

(*) *Spongia Frondosa-lacera tenax, subreticulata, altero la-
 tere lacinioſa. Zoöph. 245.*

- (4) Spons, die Pypagtig, enkeld, broosch is, allengs verbreedende.

VI.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-

Deeze voert den regten naam van *Spongia*^{STUK.} *fistularis*, dat is Pyp-Spons, afkomstig van den Heer PALLAS, en door den Heer BOD-^{IV.!} *Spongia* *Fistularis.* *Pyp-Spons.* DAERT in Zee-Kroon veranderd. SLOANÉ beschryft ze te regt, als zynde een harde of basterd-Spons, met dikkere Vezelen; doch wit van Kleur strookt niet met onze Exemplaa- ren. De Heer LINNÆUS geeft 'er slegts de langte van een Voet aan, en zegt, dat zy van buiten gedoornd is, doorweven met graauwe Hoornagtige Vezelen, die breeken, wanneer men het Gewas hard samendrukt. De Heer PALLAS merkt te regt aan, dat het Pypen zyn dikwils van drie of vier Voeten lang, een Arm dik en naar beneden allengs verdunnende. Ik heb 'er één van meer dan drie Voeten lang, aan 't onder-end, daar zy afgesneeden is, anderhalf Duim; aan 't boven-end, of aan den Mond, drie Duimen dik. De Pypagtige Ope- ning is onder maar een half Duim en boven wel derdhalf Duim wyd: zo dat de Wanden bo-

(4) *Spongia Tubulosa simplex fragilis sensim ampliata.* *Syst. Nat.* XII. *Spongia tubulosa simplex cavernosa.* *Hort. Cliff.* 380. *Spongia dura sive spongia major alba fistulosa, Fibris crassioribus.* SLOANÉ *Jam.* I. 2. 62. T. 24. f. 1. *SEB.* *Kab.* III. T. 95. f. 1, 7. *PALL.* *Zoöph.* 222. *Boyst des Pland.* bladz. 485.

Ee 3

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. boven niet meer dan half zo dik zyn, als be-
 AFDEEL. neden. De zelfstandigheid is t'eenemaal voos,
 LXXIV. en vertoont zig byna als de opgeblazen Vetrok
 HOOFD- der Dieren, of als de vooze Lighaamen der
 STUK. Mannelyke Roede. De Oppervlakte is ruuw
 Pyp. en als met Schubben gedekt, die in Tepel-
 Spons. agtige Knobbeltjes uitpuilen. De geheele Pyp
 heeft een kromme Gestalte, en gelykt byzon-
 der naar de Bazuinen, die men oudtyds ge-
 bruikte. Ik heb by den Heer WILLEM VAN
 DER MEULEN Sponsgewasfen van deezen
 aart gezien, daar op een wonderlyke wyze
 anderen, van die zelfde Soort, overdwers
 aan gegroeid waren: zo dat het in Zee een
 vreemde Vertooning maaken moet. Het valt
 in Westindie.

Van dien zelfden aart is het Zee-Gewas-
 je, op onze Plaat CXXXIV, in *Fig. 2*,
 afgebeeld; doch dit zal buiten twyfel jong
 zyn, en is derhalve ook zagter op 't Gevoel.
 Men ziet hier, hoe dat het allengs naar bene-
 den verdunt, alwaar het gegroeid is op een
 zelfde Wortelstuk met een Soort van Zee-
 Heester, die naar het Kam-Koraal * gelykt,
 * Zie door zyne Gestalte, maar een Schors heeft,
 bladz. 351. in Kalkagtigheid en Gaatjes overeenkomende
 met die Millepore, welke men Water-Ko-
 raal noemt of Suiker-Koraal †: zo dat hier
 † bladz. een aartige famengroeijing plaats heeft in dit
 176. ongemeene Stuk, uit myne Verzameling. Op
 veele plaatfen is de Schors van de Houtige
 zelf-

zelfftandigheid afgegaan, die zig aldaar zwartagtig en met eenige Vliezige ruigte bekleed vertoont.

VI.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

- (5) Spons, die Pypagtig is, met Takken, taay, vol Gaatjes en eenigermaate ge-doornd.

V.
Spongia
aculeata.
Trompet-
Spons.

De aangehaalde benaamingen der Authouren en de opgegevene Kenmerken, toonen aan, dat alhier een Sponsgewas bedoeld worde, dat uit wyde holle Buizen bestaat, die eenigermaate Trompetagtig zyn: weshalve ik het den naam van *Trompet-Spons* zal geeven. RUMPHIUS, die het tot de Zee-Handschoen betreft, tekent aan, dat het uit Bosfen bestaat van *Pyp-Sponzen*, sommigen zo dik als een Kinderen Arm, en dus met een zeer wyde Opening. Het groeit in Oostindie overal aan de Klippen, en, terwyl het in Zee staat, onthouden zig dikwils Vischjes, Garnaalen en andere Diertjes, in de Buisagtige holligheden.

De

(5) *Spongia Tubulosa Ramosa tenax, foraminulata sub-aculeata. Syst. Nat. XII. Spongia Tubulosa cavernosa extus aculeata. ROYEN. Lugd. Bat. 522. Spongia dura sive spuria Apicibus acutis exstantibus, intus cavernosa. SLOAN. Jam. I. p. 63. T. 23. f. 4. Spongia marina fistulosa maxima muricata. FLUK. Phyt. T. 112. f. 4. Chirotheca marina. RUMPH. Amb. VI. p. 255. T. 90. f. 2. Spongia villosa. PALL. Zoöph. 242. Lyst der Plantd. bladz. 495.*

E e 4

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. De zelfstandigheid is zagt, als Wol en Spons
 AFDEEL. door malkander gemengd, van buiten met
 LXXIV. uitsteekende Punten, die echter niet hard zyn:
 HOOFD. en van Kleur vaalgrauw, gelyk andere Spon-
 STUK. sen.

*Trompet-
Spons.*

„ Uit Amerika, (zegt de Heer PALLAS,) „ wordt het gemeenlyk aangebragt uit twee „ Kleppen bestaande, naar een Oester, wier „ Schulpen in 't Scharnier vast zyn, eeniger- „ maate gelykende, en meestal door twee of „ meer famenlopende Holligheden als in vee- „ le Zakken verdeeld. De Kleppen zyn plat- „ agtig, van binnen holrond, en flauw po- „ reus: van buiten met fyne Gaatjes doorboord „ en bespreid met gespitsde Dons-Punten, „ die als uit Straalswys' voortgetrokkene Ve- „ zelen bestaan; zynde de rand der Kleppen, „ die dun is, met dergelyke Dons-Punten „ getand. De zelfstandigheid is bleek grauw „ en zeer taay, uit ongemeen fyne Vezeltjes „ op eene ongeregelde manier zeer dicht famen- „ geweven, van buiten met yler Vezeltjes, „ die in de Dons-Punten famenloopen, als „ 't ware gesternd. Als menze verbrandt geeft „ zy een Dierlyken Reuk”.

Van deeze Spons hadt de Heer PALLAS ook Pypen gezien, van een Voet en langer, en, dewyl de afbeelding en beschryving van RUMPHIUS en anderen, zulks aantoon, is 'er myns oordeels niet aan te twyfelen, of die platte Lappen, welken wy uit Westindie
 be-

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 3.

bekomen van deeze Soort, zyn alleenlyk door VI.
 het samenvallen van de Buisagtige holte, AFDEEL.
 welke, ten minste, de wydte van een Mouw LXXIV.
 eens Kleeds moet hebben, tot die Klepagtige HOOFD-
 gestalte gebragt en door het droogen in dezel- STUK.
 ve gebleeven.

(6) Spons, die Buisagtig zeer Takkig en ge- VI.
 topt is, taay van zelfst. andigheid. *Spongia*
tubulosa.
 Zee-Hand-
 schoen.
 Plaat
 CXXXV.
 Fig. I.

Dewyl deeze haare Buisagtige Takken dun-
 ner en byna Vingeragtig heeft, zo geef ik 'er
 den naam van *Zee-Handschoen*, met RUM-
 PHUS, aan, en geloof dat het de kleinste
 is van zyne eerste Gedaante, zo hy het noemt,
 behoorende de tweede Gedaante van zyne
 Pyp-Sponsen tot de voorgaande Soort. „ Hy
 „ getuigt van de *Zee-Handschoen*, immers,
 „ dat het een Spongicus Gewas is, uit een
 „ smal begin zig ver uitbreidende in veele
 „ Vingeren, beneden smal en allegaar by mal-
 „ kander gevoegd, boven breed en met een
 „ Gat; voorts binnen hol”. Door boven breed
 zal hy waarschynlyk de breedte van het ge-
 heele Gewas verstaan, 't welk zig naar bo-
 ven

(6) *Spongia Tubulosa ramosissima fastigiata tenax. Syst.*
Nat. XII. Spongia Tubulosa Ramosissima tenax fastigiata.
 ROYEN. *Lugd. Bat.* 522. *Spongia Ramosa Fistulosa mille-*
pora. BOERH. *Lugd. Bat.* I. p. 9. SEB. *Kab.* III. T. 97.
 f. 2. *Spongia fastigiata* PALL. *Zoëpb.* 241. *Lyst der Plantd.*
 bladz. 494.

E e 5

VI. ven kragtig uitbreidt en als eene Kroon maakt.
 AFDEEL. LXXIV. Dus zou dit vry beter den naam van Zee-
 HOOFD. Kroon verdienen dan onze vierde Soort. Zulks
 STUK. wil de Heer PALLAS te kennen geeven met
 Zie-Hand het woord *fastigiata*, en niet dat de Takjes
 schoon. van boven famenloopen zouden, gelyk de
 Heer BODDAERT zegt. De vergelyking,
 immers, zo met de Afbeelding van SEBA,
 hier aangehaald, als met die van de Bloemkool,
 * zie Kool- of Endivie-Struiken *, hier voor be-
 bladz. 159. schreeven, welke hy *Madrepora fastigiata*
 tytelt, wyst volstrekt het tegendeel aan.

Wat 'er door de benaaming van geheel
Zwamagtig, welke gedagte Heer overgenomen
 heeft, in 't Werk van SEBA begreepen wor-
 de, is my onbekend. Mooglyk wil het zeg-
 gen, geheel Spongicus. PALLAS verklaart
 het *hardagtig taay*, doch evenwel *teder en zeer*
Takkig te zyn: ten minste veel harder, taai-
 jer, en uitwendig ook wat digter, dan de Ge-
 oogde Spons, maakende een Heeftertje van
 een Handbreed of meer hoogte, dat zeer
 dikwils en byna gaffelswyze verdeeld is, met
 de Takken Buisagtig hol. Ik vind alle die Ei-
 genschappen niet in het zeer raare Ceylonfche
 Spongewasje, dat ik uit myne Verzameling
 hier, in *Fig. 1*, op Plaat CXXXV, ver-
 toon, en het welke ik evenwel tot deeze
 Soort oordeel te behooren.

Een stompe Punt, die het om laag heeft,
 verdikt zig en geeft vyf Takken uit, die ge-
 heel

heel Buisagtig hol zyn , en een weinig breeder worden , aan 't End als een Handschoen met open Vingers gefatfoeneerd. Van deeze Vingeren is één de dikfte en grootfte , zynde Duimen lang en een half Duim breed ; drie anderen zyn kleiner en dunner , en de vyfde is zeer klein en ingekrompen. De Wanden zyn niet dikker , dan die van een fyne Beveren Handschoen , en van buiten zo zagt , dat men op 't gevoel alleen zig ligt daar in vergiften zoude. Zy hebben evenwel haare Buisagtige rondheid behouden , 't welk een aanmerkelyke taaiheid te kennen geeft. Het Gewas is geelagtig bruin , trekkende naar Olyfkleur. Dewyl de stompe Punt , van onderen , niet afgefcheurd is , zo geloof ik , dat het om de Steelten der Bloemen van een Water-Plant , naar de Plompen (*Nymphaea*) gelykende , zal gegroeid zyn : want zodanige Bloemftielen vond ik byna in ieder Vinger één , zynde met Koperdraadjes , welke van onderen famongedraaid waren , en dus door de Spons heen gingen , daar in vast gemaakt. Ik zag zulks eerst voor bedrog aan , en nam ze derhalve , doch niet zonder moeite , daar uit : naderhand heb ik gedagt , dat men dus de Natuurlyke Gestalte getragt heeft te bewaaren en de Groeijing aan te toonen : alzo die Bloemen-Steelten , na dat zy afgefneeden waren , daar uit zouden gevallen zyn. En , dat sommige Sponfen aldaar dus

VI.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.
Zee-Handschoen.

VI. dus om Steelen groeijen, kan ik door andere
 AFDEEL. LXXIV. Exemplaatjes aantoonen.

HOOFD-
 STUK.

(7) Spons, die Buisagtig is, met Gaatjes en
 getraliede Vezelen.

VII.
Spongia
Cancellata.
 Tralic-
 spons.

Deeze geeft LINNÆUS als een byzondere
 Soort op, zonder aanhaaling van eenig Au-
 theur, zeggende, dat het een Spons is, van
 ylder geweezel dan de overigen; zo dat haare
 Vezels als getralied en van elkander afstandig
 zyn. Zy is Roestkleurig en heeft de Opper-
 vlakke gedoornd, maakende eene Buis van een
 Vinger dik, hier en daar met Gaatjes op zyde,
 ter breedte van een Penneschaft. Zy komt in
 de Oceaan voor,

Kanon-
 Spons.

't Schynt dat de Ridder een jonge Sprugtel
 gehad heeft van de zogenaamde *Kanon-Spons*,
 welke wy hier hebben van twee of drie Voet-
 ten lang en een Arm dik. De Kleur komt met
 zyne beschryving overeen: ook heeft die Spons
 hier en daar dergelyke Gaatjes, maar de Op-
 pervlakte, hoewel ruig en ruuw, kan niet
 gezegd worden met Doornen bezet te zyn. Zy
 is zeer blykbaar van de eerstgemelde Pyp-
 Spons verschillende, door haar Geweezel, 't
 welk juist zodanig is, als LINNÆUS het hier
 voorstelt, en wel zo yl, dat het Licht door
 de

(7) *Spongia Tubulosa foraminulata, Fibris cancellatis.*
Cyst. Nat. XII.

de beide Wanden te famen heen fchynt, en VI.
 dus ten minfte zo yl als Gaas. Deze komt AFDEEL.
 uit Westindie. LXXIV.

Van even zodanig yl en als Tralieagtig Ge-
 weefzel is zekere *Zwarte Spons*, waar van ik
 reeds lang twee Exemplaaeren gehad heb, ie-
 der meer dan een Vuist groot. Deze zyn in
 't geheel niet Buisagtig, maar gelyken in ma-
 nier van Groeijing meer naar de gewoone
 Sponfen. Een Takje van dezelve heb ik, om
 de ylheid aan te wyzen, hier in *Fig. 2*, voor-
 gefield. Van waar deze Spons afkomstig zy,
 kan ik niet verzekeren: doch de ruuwheid in
 't aantasten doet ze my tellen onder de harde
 Sponfen.

Tot deze laaften behoort ook de *Spongia*
Hircina of *Bokken-Spons* van PLINIUS,
 bovengemeld, waar de Heer PALLAS den
 naam aan geeft van *Spongia fasciculata* (*),
 om dat dezelve grootendeels bestaat uit drie-
 zydige Bondeltjes van Vezelen, welke als
 overend en op aanmerkelyke afstanden van el-
 kander staan, zynde door een zeer yl geweef-
 zel famen verbonden, en aan 't boven-end
 eenigermaate gekroond. Dit slag van Sponfen
 is niet gemeen, en valt niet alleen van Kleur,
 maar ook in Gestalte, verschillende. De Heer
 W.

(†) *Spongia rigida subglobosa, Fasciculis Fibrosis Prismati-
 cis, Ramosis, fastigiatis, contracta. El. Zöph, N. 227.*

VI. W. VAN DER MEULEN heeft 'er eene van
 AFDEEL. LXXIV. vyf Duim lang en drie Duim breed, fchynen-
 HOOFD- de plat tegen eenig Lighaam aangegroeid te
 STUK. zyn, hebbende niet meer dan anderhalf Duim
 hoogte. Deeze is ros van Kleur en veel ylder
 van Geweeffel, dan dat raare Sponsgewasje,
 op onze Plaat CXXXV, in Fig. 3, afgebeeld,
 het welke de Heer CHR. P. MEIJER de
 goedheid hadt, my tot de Afbeelding te ver-
 ftrekken. Van deszelfs Gestalte, die Eyvormig
 is, kan men uit onze Figuur, in de Natuurlyke
 grootte gemaakt, oordeelen. In hetzelfde ver-
 toont zig aartig, hoe de gezegde Prismaticke
 Bondeltjes, als van een Wortel of Grondsteen
 opfchietende, deeze Spons formeeren, en hoe
 het Geweeffel deezer Bondeltjes naar dat van
 Biezen gelykt. Het heeft over 't geheel eene
 graauwe Kleur, doch de Bondeltjes zyn geel-
 agtig.

VIII.
Spongia
Officinalis,
 Winkel-
 Spons.

(8) Spons met Gaatjes, die eenigermate
 Takkig, van verschillende Gestalte, taay
 en Wollig is.

Wy komen thans tot de gewoone of Win-
 kel-

(8) *Spongia Foraminulata*, subramosa, difformis, tenax
 tomentosa, *Syst. Nat.* XII. *Spongia tenax subramosa*, Ramis
 difformibus pertufis. *Mat. Med.* 527. *Spongia Globosa*. *IM-*
PER. Nat. 828. *BAUH. Pin.* 392. *Spongia compressa* *Schi-*
accatae. *BAUH. Hist.* III. p. 318. *PALL. Zöoph.* 234. *Lyst*
der Plantd. bladz. 487.

kel. Sponfen, wier Gestalte zo ongemeen vers- VI.
 schillende is, dat men onder de duizend AFDEEL-
 naauwlyks twee, die volmaakt eveneens zyn, LXXIV.
 zal aantreffen. De meesten, echter, zyn meer HOOFD-
 rondagtig dan getakt; dikwils in verscheide STUK.
 Kwabben verdeeld en op allerley manieren on- Winkel-
 regelmatig plat- of Eyrond. *Spons.* Ik heb 'er zelfs
 eene, die naar een dikke gevulde Wollen
 Want, of Handschoen met Vingers, zo wel
 gelykt, dat men ze op eenigen afstand voor
 niets anders zou aanzien. Ook vallen zy van
 ontzaglyke grootte. Gemeene Sponfen heeft
 CLUSIUS aan den Zeekant, by Montpel-
 liers, gevonden, die zo groot waren als een
 breede Hoed. De Kleur is doorgaans uit den
 geelen graauwagtig, doch somtyds graauw en
 somtyds ook Oranje-geel.

De grootste hoogte van myne Sponfen, zegt
 MARSIGLI, is van agt Duimen. Hy hadt
 'er meer dan dertig Soorten van, in zyn Ka-
 binet, welke, zo ten opzigt van de Kleur en
 Gestalte, als van de plaatsing der Gaatjes, die
 in sommigen zyn, in anderen niet zyn, ver-
 schilden. De zelfstandigheid vertoonde zig,
 door 't Mikroskoop, als een Kluwen van fy-
 ne Mos-Takjes, met een zeer dun Lymagtig
 Vlies doorweven. „ Naar de verschillende
 „ fynheid van deeze Takjes, zegt hy, is der-
 „ zelve vereeniging meer of minder digt, en
 „ de Lymagtige zelfstandigheid heeft 'er te
 „ min-

- VI. „ minder de overhand in , naar dat de Mos-
 AFDEEL. „ agtige zig daar in grooter veelheid bevindr.
 LXXIV. „ Zy groeijen in veelerley Diepten, zonder
 HOOPD- „ Wortel, onverschillig op Steenen, stukken
 STUK. „ Houts of Schulpen , en zyn in de Middell-
 Winkel- „ Houts of Schulpen , en zyn in de Middell-
 Spons. „ landfche Zee , vooral op plaatfen waar
 „ veel Koraal groeit, niet zeldzaam” (*).

De zelfstandigheid van de gewoone Spons is door den Graaf in Plaat vertoond (†). Veel fterker vergroot en duidelyker vindt men ze door LEDERMULLER voorgesteld, zodanig dat daar uit haare Takkigheid volkomen blykt (‡), en dat zy niet, gelyk opgekluwende Draaden, uit enkele Vezelen bestaat, maar dat die Vezelen Takken uitgeeven, welke door elkander geftrengeld de Wollige zelfstandigheid uitmaaken, hebbende hier zo wel Inmondigen plaats als in die yle Sponfen, waar de loop der Vezelen met het bloote Oog te onderscheiden is. De Heer BONDART merkt aan, dat de Vezelen in de zachte Sponfen rond en van boven open zyn, doch ik weet niet, wat men hier boven of onder zal noemen, en waarfchynlyk zyn die Vezelen altemaal holle Buisjes. 't Schynt dat zyne tegenoverftelling zodanig te begrypen is, dat in de harde Sponfen die Vezelen aan 't end

(*) *Hist. Physiq. de la Mer.* p. 59.

(†) Zie zyne Plaat V. N. 21.

(‡) *Mikroskoopifche Vermaaklykheden*, I. DEEL, Plaat 106

end platagtig, in de zagte, in tegendeel, VI.
AFDEEL.
LXXIV.
rond en open zyn zonden (*).

Dit maakzel der Sponfen is de voornaame HOOFD-
STUK.
*Winkels
Spons.*
reden van 't algemeen gebruik, dat men 'er
van heeft. Na dat zy, naamelyk, van 't
Vifchige Slym of van de gedagte Lymagtig-
heid door middel van Zand gezuiverd, en
wel uitgewasfchen zyn, dienen zy tot afvee-
gen en fchoon maaken van Ley, Hout, Glas
en andere Lighaamen. Het indrinken van al-
lerley Vogten, maakt ze bekwaam om 't Wa-
ter op te vangen van een Mensch, dien het-
zelve, 't zy met of tegen wil en dank, af-
loopt. Hierom noemt men de Lakeijen der
Dames, fchertfende, fomtyds wel Zwamdruk-
kers. Voorts bedienen zig de Chirurgyns
daar van, om Bloed, Etter of uitloopende
dunne Materie, op te vangen. Die zelfde
eigenschap maakt haar dienftig tot het zuive-
ren van vuile en het open houden of verwyden
van Wonden, Zweeren en Fiftels. Met Wa-
ter of Wyn, of andere Stoovingen doordron-
gen, worden zy met vrugt tegen Ontftee-
kingen en andere uitwendige Ongemakken
ge-appliceerd. Inwendig zyn zy, ten minfte
voor Viervoetige Dieren, een Vergift. Het
Poeijer van gebrande Spons, evenwel, is tot
een Geneesmiddel, zo tegen Kliergezwellen
als

(* Zie de Aanmerking van zyn Ed. *Lyst der Plantdieren*
bladz. 474.

VI. als tegen den Steen in de Blaas, of ook tegen
 AFDEEL. Oogkwaalen, aangepreezen gewceft.
 LXXIV. 't Is zeker dat men in de Sponfen dikwils
 HOOFD- 't Is zeker dat men in de Sponfen dikwils
 STUK. Steentjes vindt, en deeze heeft men gehouden
 Winkel- voor den zo beroemden *Spons-Steen*, die ge-
 Spins. wreeven zynde niet alleen tegen 't Graveel en
 Steentjes ander Kwaalen der Waterloozing, maar ook
 in de tegen den Buikloop zou dienstig zyn. Ik heb
 Sponfen. zelf zodanige Steentjes, waar onder een ge-
 krinkelde Wormbuis, die in Sponfen gevonden
 waren; doch men twyfelt thans niet meer,
 of het is een andere zelfstandigheid, tot de
 Celleporen behoorende, die den naam van
 Spons-Steen voeren mag *, en waar aan een
 * Zie dergelyke nuttigheid wordt toegeschreeven.
 bladz. 206.
 De Graaf MARSIGLI heeft een zeer
 scheidkon. nauwkeurig onderzoek, door de Scheidkonst,
 ftige Ont- in 't werk gesteld op de Sponfen. Vyf On-
 leeding. cen daar van, in een Retort gedaan, gaven
 in 't eerst een geel Waterig Vogt, ter veel-
 heid van een half Once. Toen kwam 'er meer
 dan een Once Geest over, die van kleur als
 Honig, dik en zeer scherp op de Tong was.
 Het laatste was een zwarte Olie, niet minder
 scherp, die zeven Drachmen woog, en het
 Overblyfzel twee Oncen. Het Waterige Vogt
 maakte het Aftrekzel van Malva-Bloemen
 groen, als gewoonlyk, doch onderging met
 Zuure Geesten, Vaste of vlugge Loogzouten,
 geen verandering. De eerste Geest werdt door
 Geest van Salpeter en Geest van Zout, zo wel
 als

als door het Afkookzel van Galnooten, aangedaan en rood gemaakt. Even 't zelfde geschiedde met de zwarte Geest of Olie, op welke ook de Geest van Armoniak-Zout, Olie van Wynsteen, noch Kalkwater, eenige aandoening hadden, maar de Solutie van Sublimaat gaf 'er een Kleur aan als Melk, en die van Aluin, in tegendeel, maakte ze helder als Water. Het Vaste Zout, uit de Doodekop, hadt eene Pisagtige Reuk; en werdt door Zuuren ontbonden. Het Vluggen Zout, dat meer dan twee Drachmen bedroeg; was blykbaar van eene Alkalyne hoedanigheid. Dus ziet men dat de Sponzen byna zo veel vlug Zout uitleveren als de Zee-Heesters, en ook vry wat meer dan Hertshoornen (*).

Onder de Winkel-Sponzen is, ten opzigt van de fynte en grofheid, een aanmerkelyk verschil. Dus spreekt de Graaf van eene *Kruim van Brood Spons*, welke hem op de Klippen en aan het Koraal was voorgekomen; zynde zeer zagt, ligt en bekwaam tot het indrinken van Water; weshalve zy ook, als zeer fynt zynde, veel geagt werdt. Hy geeft de Afbeel-

(* Volgens de Proeve van Monst. MATTE, in 't jaar 1706 gedaan, geeven 12 Oncen *Lithophyton* vyf en een half Drachme vlug Zout; dat is de 5 Oncen ruim twee en een vierde Drachme, en 5 Oncen Hertshoorn maar iets meer dan een en drie vierde Drachme. *Mem. de la Soc. de Montpellier*, Tom. 1. p. 20.

VI. beelding, zo van die Spons, als van derzelver
 AFDEEL. Geweefzel, door 't Mikroskoop; waar uit de
 LXXIV. fynheid van haare Vezelen blykbaar was.
 HOOFD-
 TUK. Haare Oppervlakte hadt veele Heuveltjes en
 Brood- indrukkingen. De Kleur was Menie - rood,
 Spons. Purper, Violet of wit (*). De Heer PALLAS
 laat op de Winkel - Spons eene *Spongia Panicea*,
 dat is Brood - Spons, volgen, welke in de
 Zee, aan de Kusten van Engeland en de Ne-
 derlanden, zegt zyn Ed., voorkomt. De Af-
 beeldingen, welken zyn Ed. uit SEBA aan-
 haalt, echter, zyn aldaar voor een *Alcyonium*
 geboekt, en dus wordt ook de *Takkige Alcyo-
 nie* van RAY, die week is, en van binnen
 naar Kruim van Brood gelykt, door hem hier
 t'huis gebragt; zo wel als die van ELIIS,
 waar van deeze Autheur de volgende beschry-
 ving geeft (†).

„ Deeze Spons is van eene zeer onregelmaa-
 „ tige gedaante en witagtige Kleur, groeijen-
 „ de dikwils rondom Zee-Ruy en Korallynen.
 „ Haare geheele Oppervlakte is vol van Hol-
 „ ligheden, voor 't bloote Oog zichtbaar, en,
 „ wannecr men ze door 't Mikroskoop be-
 „ schouwt, dan zyn alle de tusfchenruimten
 „ van deeze Holligheden met andere kleinere
 „ gevuld. Deeze hebben, ieder, een regel-
 „ maatigen ronden Ingang, en fchynten te be-
 „ staan

(*) *Hist. Phys. de la Mer.* p. 58.

(†) *Corall. Angl.* p. 10.

„ftaan uit kleine Bondeltjes van fyne door- VI,
 „fchynende Vezelen, die elkander kruifen, ^{AFDEEL.} LXXIV.
 „even als of zy door eenig Dier gefabriceerd ^{HOOFD-}
 „waren. Deeze Vezels, of liever *Spiculæ*. ^{STUK.}
 „zyn zo uitermaate fyn en fcherp, dat zy ^{Brood-}
 „de Huid prikkelen even als de Vezelen van ^{Spons.}
 „de Jeukboontjes.”

De Heer PALLAS, die de zelfftandigheid ^{Ceylon-}
 by het Pit van Biezen vergelykt, zegt dat het ^{fche.}
 wanfaltige uitgebreide Klompen zyn, nooit
 dikker dan een Vinger, tusfchen en om ver-
 fcheiderley Zee-Gewasjes groeiende. Meest
 komt deeze Spons Takkig voor, volgens den
 Heer ELLIS. Zodanig is ook het Ceylonfche
 Sponsgewas, dat ik heb, maakende eenen Bal
 van een kleine Vuist groot, gegroeid om de
 Takjes van een Zee-Heeftertje, dat eene Me-
 nie-roode Schors heeft, en dus deezen Spons-
 Bal zeer verfiert. De zelfftandigheid is zeer
 fyn en uit dergelyke Vezeltjes famengefteld;
 zo dat dezelve, hoewel Olyfkleurig bruin,
 veel naar Kruim van Brood gelykt.

Naderhand heeft de Heer ELLIS op nieuws
 de Afbeelding gegeven (*) van eene Kruim
 van Brood Spons, aan de Kust van Susfex door
 zyn Ed. gevonden, verfch zynde fchoon
 Oranje-Kleur, en met uitpuilende Tepels
 voorzien, door welken zy, zegt hy, het Wa-
 ter

(*) *Phil. Transact.* VOL. LV. p. 339. Tab. X. f. A.

VI. ter inneemt en uitwerpt. Dit fchynt my veel-
 AFDREI. eer die te zyn, welke PALLAS de *Tepel-Spons*
 LXXIV. noemt, en tot welke misfchien ook de Haa-
 HOOFD- nekam-Spons van ELLIS (*) zal behooren.
 :TUK.

IX. (9) Spons met Gaatjes, die zeer Takkig is,
Spongia regt op staande, taay, hebbende de Tak-
Oculata, ken Spilrondagtig en stomp.
 Oogjes-
 Spons.
 Plaat

CXXXV. De ongemeene Takkigheid maakt in deeze
 Fig. 4. Soort van Sponsen veel blykbaarer Kenmerk
 tot onderscheiding uit, dan de kleine Gaatjes,
 hier en daar verspreid, welke 'er den naam
 van *Oogjes-Spons* aan doen geeven. By de
 Kruidkundigen, ook, heeft men ze onder den
 naam van *zeer Takkige Spons* voorgesteld ge-
 zien, en sommigen hebben ze *Spongicus Zee-
 Ruy* geheten (†). ELLIS geeft 'er den naam
 aan van *Getakte Brittanische Spons*, om dat
 zy op de Engelsche Kusten valt. Zie hier,
 wat hy daar van zegt.

32 De

(*) Ibid, Tab. XI. f. G.

(9) *Spongia Foraminulara Ramosissima erecta tenax*, Ramis
 teretiuseulis obtusis. *Syst. Nat.* XII. *Hort. Cliff.* 480. *Spon-
 giosus Fucus.* BAUH. *Pm.* 369. *Spongia Ramosa oculata
 viridis fruticosa.* BOCC. *Mus.* 258. T. 116. *Spongia Ramosa
 Britannica.* ELLIS *Cor. So. N. 1. T.* 32. f. F. *Spongia
 Ramosa erecta subtilis.* SEB. *Kab.* III. T. 97. f. 5, 6, 7.
 PALL. *Zoöph.* 239. *Oogjes-Spons.* *Lyst der Plantd.* bladz.
 492.

(†) *Spongia ramosissima oculata.* BOERH. *Ins.* alt. p. 8.
Spongiosus Fucus. C. BAUH. *Pm.* p. 369.

- „ De Vezelagtige Takmaakingen van deeze VI.
 „ Spons zyn uitermaate fyn, teder en door- AFDREI-
LXXIV.
 „ fchynende, van eene bleek geele Kleur en HOOFD-
STUK.
 „ zeer fraay geweezel. De Takken komen Oogjes-
Spons.
 „ ongeregeld voort, maar staan overend: zy
 „ vereenigen zig dikwils met elkander, en zyn
 „ op zyde een weinig famengedrukt. Op
 „ zekere regelmaatige afftanden kunnen wy
 „ 'er kleine ronde Gaatjes in waarneemen,
 „ welke regulier bewerkt fchynen te zyn, zo
 „ als wy die in de Spinnewebben vinden”.

Volgens de Afbeelding van deezen Heer, zouden de Gaatjes of Oogjes, in zyne Engelſche Getakte Spons, meest op de fmalle Zyde van de Takken zyn; terwyl ik ze in de mynen, ongeregeld, hier en daar verſpreid vind. Zelfs zyn de Gaatjes veelal niet rond en zelden uitpuilende, maar doch zichtbaar. Ik vind ook weinig famengroeijingen der Takken in myne Exemplaaren, waar van het eene bleek bruinagtig geel is, het andere een ſchoone paarſche Krapkleur heeft. Boccone meldt van eene groene Heeſteragtige Oogjes-Spons, uit de Middellandſche Zee. De Heer Pallas merkt aan, dat de Boompjes van deeze Spons zelden omtrent een Voet hoogte hebben, en dat zy als uit eene digte Wolligheid fchynen famengeweven te zyn, hebbende, als men ze verbrandt, een ſterken Dier Reuk. De Heer Pontoppidans heeft dergelyke waargenomen aan de Noorſche Kuſt, die

Ff 4

Stroo-

VI. Strookleur waren, of witagtig geel. Dit
 AFDEEL. Boompje, zegt hy, heeft eenen vlakken Wor-
 LXXIV. tel, waar mede zy allen, aan de Klippen
 HOOFD- hangende, best bewaard worden. De Heer
 STUJ. ELLIS heeft naderhand een fraaijer Afbeel-
 ding van deeze Oogjes-Spons gegeven (*),
 meldende daar nevens, dat aan de kanten, en op
 de oppervlakte der Takken, ryen zyn van kleine
 Tepelagtige Gaatjes, door welken het Dier,
 zegt hy, zyn Voedzel ontvangt: doch waar
 leeven dan de andere Sponzen van, die zulke
 Gaatjes niet hebben?

X.
Spongia
muricata,
 Stekelige
 Spons.

(10) Spons met Gaatjes, die zeer Takkig
 hoekig en taay is, hebbende Cylindrische,
 Elswyze, uitpuilende Poren, welke even
 lang, in veel deelen gesneden en Stek-
 lig zyn.

In 't Werk van SEBA komt een Afbeelding
 voor, welke een Sponsgewas voorstelt, met
 dikke Takken, zeer taay en rul, digt met
 fyne zachte Puntjes bezet, 't welk gemeen is
 op de Kust van Delmina in Guinee. Uit
 dec.

(*) *Phil. Transact.* VOL. LV. pag. 228. Tab. X. f. B.

(10) *Spongia foraminulata*, *Ramosissima angulata tenax*;
 Foris cylindricis subulatis prominentibus æqualibus multifidis
 hispidis. *Syst. Nat.* XII. *Mus. Tesf.* p. 113. T. II. f. 1.
Spongia Ramis crassiusculis tenax. SEB. *Kab.* III. T. 99. f.
 7. *Spongia muricata.* PALL. *Zoëph.* 237. Ruig Sponsgewas,
Lyst der Plantd. bl. 490.

deze Afbeelding heeft de Heer PALLAS VI. een Soort van Sponzen, zo het fchynt, met ^{AFDEEL.} LXXIV. den naam van *Spongia muricata*, dat *Stekelige* ^{HOOFD-} of *Gedoornde Spons* betekent, bestempeld. Hy ^{STUK.} zegt, dat het een Kurkagtig Gewas is, met wyd gemikte Takken, die rolrond zyn, overal met menigvuldige Vezelen gedoornd. Zyn Ed. geeft de dikte van een Vinger aan den Stam, en die van eene Schryfpen aan de Takken. Hier betreft LINNÆUS een dergelyk Sponsgewas toe, het welke zig in 't Kabinet van den Heer TESSIN bevondt, en waar van de gedagte Kenmerken ontleend zyn. Het gelykt, zo zyn Ed. aldaar getuigt, in Takkigheid naar den Jeneverboom. Van dit Sponsgewas is door den Heer ELLIS ook een fraaije Aftekening in 't licht gegeven (*).

(11) Spons met Gaatjes, die eenigermate ^{XI.} Takkig is en wanstaltig, ruuw, zeer ^{Spongia} taay, met de Takken knobbelig en vol ^{nodosa.} Holligheden. ^{Knobbelige} Spons.

Dit

(*) *Phil. Transact.* VOL. LV. pag. 288. Tab. XI. f. F.

(11) *Spongia foraminulata subramosa difformis scabra tenacissima, Ramis nodosa cavernosa. Syst. Nat.* XII. *Spongia scabra ramosa tenacissima, Ramis nodosis perforatis. ROYEN Lugd. Bat.* 522. *Alcyonium quinti generis tertium. MERICAT. Arman.* 106. *Spongia minor mollior Medallæ Paris similis, Fibris tenuissimis. SLOAN. Fem.* I. p. 63. T. 23. f. 5. *Spongia rigida ramosa, Ramis foraminulatis & nodosis. SER. Kab.* III. T. 96. f. 2. *Spongia rubens. PALL. Zoöph.* 238. *Lyst der Plantd.* bl. 491.

Ff 5

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. Dit Zee-Gewas is van sommigen voor de vierde, van anderen voor de vyfde Soort van AFDEEL. LXXIV. *Alcyonium* DIOSCORIDIS gehouden. HOOFD- STUK. ANE noemt het een Weeke Spons, die naar *Knobbelige Spons.* Kruim van Brood gelykt, met zeer fyne Vezeltjes. De Takkigheid onderscheidt hetzelfde voornaamelyk van gedagte Broodspont, die ook wel Takkig groeit, doch wier Takken zig tot Kluwens of Klompen vereenigen; terwyl dit Gewas zig Boomagtig vertoont, met dikke Knobbelige Takken, en daar van heeft het den bynaam. De Heer PALLAS noemt het *Roodagtige Spons*; doch dit is niet eigen, dewyl men ze, volgens zyn eigen Bericht, ook Witagtig aantreft. Dat van SEBA, 't welk volgens zyn Ed., de gestalte zeer wel uitdrukt, hadt een vuil-graauwe Kleur, naar 't bruin hellende. Het wordt daar genoemd een hard Takkig Sponsgewas, met doorboorde en geknobbelde Takken, en, ten opzigt van de Gatē, die in de Afbeelding op hetzelfde hier en daar verspreid gevonden worden, merkt zyn Ed. aan, dat het dezelve by paaren, op eene ongeregelde wyze, in 't verband geplaatst heeft. Wegens dezelve geeft 'er de Heer BODDAERT den naam van *Zeeff-Spons* aan; doch dien zou men ook aan meer Sorten van Sponsen kunnen geeven. Dat van SEBA was afkomstig uit de Zuidzee.

(12) Spons,

(12) Spons, die Poreus, eenigermaate Stekelig is, met Wolligheid.

VI.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-

Op verscheiderley Zee-Planten, in 't byzonder aan ons gewoone Zee-Wier, by LINNÆUS *Zostera* genaamd, getuigt de Ridder dat deeze Spons voorkomt, „ Dezelve is, zegt hy, aan de Oogjes-Spons gelyk, maar geheel Wollig, van buiten eenigermaate Stekelig, doorboord met kleine Gaatjes, die hier endaar verspreid zyn; uitermaate zagt, digt, vaal van Kleur, rondagtig vangestalte.” Weenigen zullen deeze voor wat raars beschouwen.

XII.
Spongia
tomentosa.
Wollige
Spons.

Het kan dat Takkig Sponsgewas niet zyn, van den Heer ELLIS op de Kust van Sussex gevonden, 't welk overal met een fyne Wolligheid of Dons zo digt bedekt is, dat daar door de kleine Gaatjes van de Oppervlakte geheel verborgen zyn (*). Dit laatste gelykt veel meer naar dat gene, 't welk de Heer PALLAS Dod-Spons, *Spongia Tupha*, noemt, welke benaaming van de gedaante der Lifschodden, *Typha*, afkomstig zal zyn; hebbende hetzelfde korte, digt geplaatste, samengedrukte, opgaande, spitsagtige Takken, die doorgaans met elkander vereenigen, bestaan.

(12) *Spongia Porosa sub-aculeata tomentosa. Syst. Nat.*
XII.

(*) *Phil. Transact. VOL. LV. p. 288. Tab. X. fig. C.*

VI. staande uit eene Wollige, yle, taaigti-
 APDREL. standigheid, welke de Oppervlakte met zagte
 LXXIV. standigheid, welke de Oppervlakte met zagte
 HOOFD- Vezelen gedoornd heeft. Deeze komt voor
 STUK. in de Middellandsche Zee, als uit dezelve
 door MARSIGLI voorgesteld zynde (*).

XIII. (13) Spons, die eenvormig is, met een regt
 Spongia. ofstaande Steel, de Takken daar tegen aan
 Racillaris. gedrukt, Poreus.
 Stok-
 Spons.

Dit Sponsgewas, uit den Noorschen Oceaan afkomstig, hadt de hoogte van anderhalven Voet, met eenen Spilronden Steel, van een Duim dik, aan welken eenige regt opstaande Takken, geenszins afwykende van den Steel, zig bevonden. 't Geheele Gewas hadt byna de zelfstandigheid van de Winkel Spons, doch was een weinig vaster, doorboord met een menigte van Poren, die als met een zeer kleine Speld geprikt zig vertoonen.

Rosfe. Wegens de Gestalte schynt naast aan deeze Soort te komen, die de Heer PALLAS Goudgeele of Rosfe Spons noemt (†), uit de West-
 in-

(* *Hist. Phys. de la Mer.* p. 81. Tab. 14. N. 71. Zoudea de voorgemelde Zee-Ballen van KLEIN, welken die Auteurs aanmerkt uit de Wolligheid, die aan den Houtigen Stam van het Zee-Wier groeit, te bestaan: ook met deeze Soort van Spons overeenkomstig zyn?

(13) *Spongia conformis, caulescens, erecta, Ramis ap-
 pressis potulosis. Syst. Nat.* XII.

(†) *Spongia amorpho-subramosa, rigidissima, fulva.*
Zoöph. N. 230. Lysz der Plantd. bladz. 482.

indiën afkomstig. Dezelve, zegt hy, heeft VI. doorgaans lange ronde takkige Stammetjes, ^{AFDEEL.} LXXIV. ter dikte van een Pen of Vinger opgroeiende. ^{HOOFD-} Haar Geweefzel is styf, bestaande uit ^{STUK.} agtige Vezelen, die ongeregeld door een gevlogten zyn, hebbende dikwils in de tuschenruimten een soort van Lil, die 'er dan een donker bruine Kleur aan geeft. Ik heb zulk een Sponsgewas, dat byna een Voet hoog is en drie agtte Duims dik, geelagtig ros van Kleur, zynde voor 't overige met zyne beschryving overeenkomstig. De Heer BONDART noemt het de Oranje-Spons, doch onder de gemeene Sponfen komen voor, die veel hooger Oranjekleur dan deeze zyn. Ook is, om die reden, de benaaming van PALLAS niet zeer eigen.

- (14) Spons, die eenvormig is, gegaffeld, regtopstaande, tweeyoudig uitgebreid, ^{XIV.} ^{Spongia} ^{dichotoma.} rond, buigzaam, met Wolligheid bezet. ^{Herts-} ^{hoorn-} ^{Spons.}

Of dat Zeegewas, 't welk RUMPHIUS tot de Kraalboompjes betreft en *Lithodendrum*
Lit-

(14) *Spongia conformis dichotoma crecta disticha bifaria, Cylindrica flexilis tomentosa.* Syst. Nat. XII. *Spongia dichotoma.* GUNN. *Art. Nidros.* VOL. IV. f. 4. An *Lithodendrum Littoreum.* RUMPH. *Amb.* VI. T. 86. f. 3. *Spongia Cervicornis.* PALL. *Zoöp.* 236. *Lyst der Plant.* bl. 489

VI. *Littoreum* noemt, met deeze Soort overeen-
 AFDEEL. komstig en dus een Sponsgewas zy, is dui-
 LXXIV. ster, en my niet waarschylyk. De Hert-
 HOOFD- Hoorn-Spons van den Heer PALLAS, uit
 STUK. de Middellandsche Zee, zou mooglyk een
 Herts zelfde kunnen zyn, met dat graauwe Sponsgewas,
 Hoorn- van twee Spannen lang, het welke de
 Spons. Heer GUNNERUS, Bischof van Drontheim, in Afbeelding gebragt heeft. De Heer ELLIS heeft hetzelfde ook in Plaat vertoond (*). De Kenmerken zyn door onzen Ridder dus opgegeven.

„ Het heeft de gedaante van Koraalgewas;
 „ 't is gegaffeld, een Voet lang, regtopstaan-
 „ de, Spilrond, van dikte als een Penneschaft,
 „ tweevoudig uitgebreid met de Mikken ta-
 „ melyk wyd en eene digte zelfstandigheid
 „ naar 't binnenste van de Boomzwam (*Agari-*
 „ *cum*) gelykende, Wollig ruig en taay”.
 GUNNERUS merkt aan, dat de zelfstandig-
 heid in zyn Exemplaar zo murw was, dat men
 het zonder breeken naauwlyks kon aanraaken.
 Dit verschilt wat veel van taay, gelyk de Heer
 PALLAS meldt, aangaande zyne Hert-
 Hoorn-Spons. Ik heb 'er één, die naar dezelve
 vry wel gelykt, doch ook eer murw is
 dan taay.

(15) Spons,

(*) *Phil. Transact.* VOL. LV. p. 238. Tab. XI. Fig. 16

- (15) Spons, die eenvormig is, kruipende en
broofsch, met regtopstaande, ronde, stom-
pe Takken.

VI.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

In de Meiren van Sweeden en Engeland, zegt LINNÆUS, komt deeze, omtrent ter diepte van een Vadem, onder het Water kruipende voor. In haare Poren heeft Doktor C. BLOM, voegt hy 'er by, in de Herfsttyd, blaauwagtige Bolletjes verspreid gevonden, ter grootte van Thym - Zaad, welke glanzig waren, en in de Vlam van eene Kaars vonkten. Zyn Ed. vraagt, of dit vreemde Lighampjes zyn?

XV.
Spongia
Locustris,
Meir-

- (16) Spons, die eenvormig is, regtopstaande,
broofsch en van veelerhande gedaante.

XVI.
Spongia
Fluviatilis,
Rivier-
Spons.

Onze Ridder merkt aan, dat deeze Soort in de Rivieren der Noordelyke deelen van Eu-

(15) *Spongia conformis repens fragilis*, Ramis erectis teretibus obrutis. *Faun. Suec.* 1190. *Spongia Ramis teretibus obrutis. Flor. Lapp.* 535. *Spongia Ramosa Fluviatilis.* R & J. *Hist.* 81.

(16) *Spongia conformis erecta fragilis polymorpha.* *Syst. Nat.* XII. *Spongia Fluviatilis. Flor. Suec.* 1191. *Spongia Aquatica Ceratoides.* LOES. *Pruss.* 172. T. 52. *Spongia Fluviatilis anfractuosa fragilis Ramosissima.* PLUK. *Phyt.* 112. f. 3. *Spongia Fluviatilis ad Confervam accedens.* RUPPE. *Jen.* 308. T. 3. f. 1. PALL. *Zoöph.* 231. Rivier-Spons. *List der Plantd.* bladz. 433.

VI. Europa voorkomt , en dat in haare Poren dik-
 AFDEEL. wils als groene Lilagtige Zaadjes zitten. De
 LXXIV. Heer PALLAS zyne twyfeling ge- uit hebben-
 HOOFD- de, of zy wel van de voorgaande verfehiller
 STUK. mogte, stelt LINNÆUS thans het onderscheid
 Rivier- voor. „ Zy verfehilt, (zegt zyn Ed.) van
 Spons. „ de voorgaande, daar zy in plaats, in Vifehi-
 „ ge Reuk, en in groene Kleur mede over-
 „ eenkomt, doordien dezelve een Spilronde
 „ kruipende Steel heeft, met Rolronde, regt-
 „ optaande, van elkander afgezonderde Tak-
 „ ken, in de gefalte van rood Koraal: ter-
 „ wyl deeze op Hout groeit en wanftaltig is
 „ of van veelerley gedaante, hoedanige Spons
 „ door PLUKENETIUS is afgebeeld”.

Het is my, in de eerste plaats, vreemd,
 dat een Gewas *eenvormig* kan zyn en tevens
 van veelerley gedaante, naar 't gene de Ken-
 merken behelzen. Het woord *conformis*, naa-
 melyk, heb ik zodanig begreepen, dat die
 Sponsen aan haare Gestalte kenbaar waren;
 niet aan de zelfftandigheid alleen, gelyk de
 Winkelspons en anderen. Hoe kan ook een
 Sponsgewas, met Rolronde Takken, de ge-
 fhalte hebben van rood Koraal? Hoe kan een
 Spons, van veelerley gedaante, in eene zelfde
 Figuur worden afgebeeld? Dit alles is my
 duifter.

RAY getuigt, van de gene, welke NEW-
 TON in de Rivier Yare, in Engeland, gevon-
 den hadt, het volgende. „ Gedroogd zynde,

„ is

is zy Afchgrauwer van Kleur, dan de ^{VIJ}
 „ voorgaande, [te weeten de Getakte Spons ^{AFDEEL}
 „ van C. BAUHINUS.] Zy heeft Takjes, ^{LXXIV.}
 „ ten minste een Vinger dik, of zo dik als de ^{HOOFD-}
 „ Pink (*); waar van fommigen, door hunne ^{STUK.}
 „ verdeelingen, naar Vingers gelyken; ande- ^{Rivier-}
 „ ren aan 't End gegaffeld en als gehoord ^{Spons}
 „ zyn; anderen op verscheiderley wyze en
 „ zonder eenige regelmaat verdeeld.”

In Vrankryk zyn ook Rivier-Sponfen waar-
 genomen. De Heer KENEALME vondt 'er
 een in de Seine, die gehecht was aan de Stee-
 nen van één der Boogen van de Brug, welke
 men Pont Neuf noemt (†). Deeze fchynt
 nog grootelyks van de Rivier-Spons van
 PLUKENETIUS te verschillen, zo hy aan-
 merkt; alzo de Afbeelding van dien Autheur
 de Enden fpits, en de zyne dezelve rond
 heeft en ftomp: ook zyn de Takken aldaar
 meestendeels Vorkagtig of gegaffeld; 't geen
 zeldzaam was in de zyne; verder vertoonde
 die het onderfte als een ronde Bol, daar dee-
 ze een uitgebreiden, platten, taamelyk dunnen
 Wortel hadt. „ Dat meer is, zegt hy, heeft
 „ de onze de Takken op zig zelf staande en
 „ niet verdeeld, 't gene in 't geheel niet ftrookt
 „ met de korte befchryving, welke RAY 'er
 „ van geeft. De enkele overeenkomst zou
 „ be-

(*) *Ramulis Digitum minimum crassis.*

(†) *Mém. de l'Acad. R. des Sc. de Paris, de l'Ann. 1714.*

VI. „ staan in de Afchgrauwe Kleur, indien men
 AFDEEL. „ flegts uit den Autheur vernam, dat het Ge-
 LXXIV. „ was die niet krygt, dan verscheide maalen
 HOOFD. „ in Water gedompeld, waar door het zyne
 STUK. „ Slymigheid verliest, en daarna gedroogd
 „ zynde. De uitdrukkingen van *PLUKENE-*
Rivier- „ *TIUS, anfractuosa & perfragilis*, zyn taame-
Spons. „ lyk gepast, doch niemand deezer Autheuren
 „ spreekt van den Reuk, die zeer aanmerke-
 „ lyk is.”

Hy hadt gezegd, dat dit Sponsgewas een sterken Visch - Reuk heeft, die langs hoe meer toeneemt, wanneer men 't zelve eenigen tyd in Water bewaart. „ Zo men het, reeds „ droog zynde, wederom in Water steekt, „ dan hervat het allengs zyn voorige uitge- „ breidheid en zagtheid, en krygt een Kleur „ die donkerer is, dan hetzelfde Na'uurlyk „ in het Water heeft, terwyl het groeide: „ zo men zeggen kan dat een Lighaam groeit, „ waar in geen Werktuiglyk Gestel te ont- „ decken is. Men kan 'er het Water uitdruk- „ ken, daar zy mede gevuld is, gelyk uit an- „ dere Sponfen, doch, zo men ze te veel „ drukt, dan kruimelt ze weg. Eindelyk, „ wanneer men deeze Spons, na verscheide „ maalen in Water gclegd en wederom ge- „ droogd te zyn, voor de laatste maal laat „ droogen, dan neemt zy eene Afchgrauwe „ Kleur aan, en verliest haare Reuk.”

Een Koek, van een Kwartier tot een half
 Duim

Duim dikte, aan platte Steenen of Paalen VI.
 gehecht, strekt tot een Wortel voor deeze ^{AfDEEL}
 Spons, die Takken uitgeeft van twee, drie ^{LXXIV.}
 of vier Duimen langte, van dikte als de ^{HOOFD-}
 Pink of kleinte Vinger van een Mensch, ^{STUK.}
 fommigen enkeld, fommigen gegaffeld of ge- ^{Rivier-}
 vorkt aan 't end ftomp, en ongemeen ver- ^{Spons.}
 fchillende van gefalte. Men heeft, evenwel,
 ook klompen van dit Sponsgewas gevonden,
 die niet veel minder dan een Voet hoog wa-
 ren, en grooter. De Kleur, frifch uit het
 Water komende, is bleek groen, naar 't gee-
 le trekkende: men heeft ook, in 't end van
 July, het uiterfte van alle de Takken, ter
 langte van een half Duim, geelagtig wit ge-
 zien, bleeker dan Citroenkleur. Met zyne
 Slym gedroogd, is het geheele Gewas yuil
 geel, met eenen Glans, als of het gevernist
 ware.

„ Droog zynde (zegt RENEAULME,) is
 „ deeze Plant zeer broofch, zy breekt ligt
 „ en is zo wryfbaar, dat wanneer men ze
 „ tusfchen de Vingeren drukt, haar deelen
 „ geen ander verband fchynen te hebben,
 „ dan het gene hun de Slym gaf, welke zig,
 „ droog zynde, gehecht vertoont aan de
 „ kleine gebroken Vezelen; bykans op de
 „ zelfde manier als het Mergfap, dat men
 „ waarneemt op de Beenagtige Vezels in de
 „ tedere en Celluleuze gedeelten van de
 „ Beenders der Dieren. Uitwendig is deeze

G g 2

Plant

- VI. „ Plant rompelig en ongelijk, vertoonendē
 AFDEEL. „ zig als Sagryn voor 't bloote Oog, en heb-
 LXXIV. „ bende eenige taamelyk groote Poren of
 HOOFD- „ Gaten, welke op een ongeregelde manier
 STUK. „ verspreid zyn, volmaakt gelykende naar de
Rivier- „ Openingen in groote Sponfen: maar, dezel-
Spons. „ ve met een Vergrootglas beschouwende,
 „ dan bevindt men ze doorboord met eene
 „ ontelbare menigte van kleine Gaatjes,
 „ wier kromlynige figuur niet naauwkeurig te
 „ bepaalen is; hoewel zy schynen meest van
 „ de zelfde grootte en even ver van malkan-
 „ der geplaatst te zyn. De randen van deeze
 „ Gaatjes, gevuld met Slym, zyn in de ge-
 „ heele omtrek versierd met byna ongewaar-
 „ wordelyk kleine Haartjes. Wat de inwen-
 „ dige zelfstandigheid aangaat, die bestaat
 „ t'eenemaal uit kleine korte Vezeltjes, ver-
 „ scheidelyk op elkander geplaatst, welke,
 „ door hunne onregelmaatige schikking, een
 „ zeer onegaal geweefzel formeeren, welks
 „ tusfchenruimten gevuld zyn met de gedagte
 „ Slym, en, als die Slym 'er uit is, dan blyft
 „ 'er slegts, om zo te spreken, een bloot
 „ Geraamte over, waar' in men niets dan
 „ Draaden waarneemt.
 „ My erinnerende, hoe de Jongens weleer,
 „ onder 't baaden, om elkander eene pots te
 „ speelen, in 't Water eenigen der naakte
 „ Lighaamsdeelen van hunne Makers plagten
 „ te wryven met een Soort van groene Mos,
 „ wel-

„ welke zy van dat gedeelte van 't 't Paalwerk VI.
 „ der Molens namen, dat zig onder Water ^{AFDEEL.} LXXIV.
 „ bevondt; 't welk aan de genen, die 'er ^{HOOFD-}
 „ mede gewreeven waren, een zeer ongemak- ^{STUK.}
 „ kelyke Jeukt verwekte: verbeeldde ik my, ^{Rivier.}
 „ dat het wel deeze Plant kon zyn, door wel- ^{Spons.}
 „ ke die uitwerking veroorzaakt wordt. Ik
 „ nam 'er dan de proef van, en myn Arm met
 „ dit Sponsgewas gewreeven hebbende, kwam
 „ 'er een zeer kennelyke roodheid op, zonde-
 „ der blykbaare verheffing van de Huid,
 „ doch vergezeld gaande met eene flaauwe
 „ Jeukt, bykans gelykende naar die, welke
 „ men gevoelt, een Uur na dat men aan Bran-
 „ denetelen geraakt heeft, indien men lyd-
 „ zaam genoeg geweest is, om zig niet te
 „ krabben. Deeze Jeukt hielt byna agttien
 „ Uuren aan. Ik heb deeze Proefneeming,
 „ altoos met den zelfden uitflag, herhaald.
 „ De uitwerking fchynt te ontftaan uit het
 „ indringen der kleine Haairtjes, die de Poren
 „ van deeze Plant uitwendig omzooimen, in
 „ de Gaatjes van de Huid” (*),

LXXV. HOOFD.

(*) Deeze Jeukt verwekkende Eigenschap fchynt veel
 overeen te komen met die der Zee-Ballen. Zie hier voer
 bladz. 411.

Gg 3

VI.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

LXXV. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der KORSTGE-
WASSEN.*

Naam. **O**nze Ridder, die Korstagtige Zee-Gewas-
fen, welke van geene Steenagtige na-
tuur zyn, volgens zyne Rangschikking onder-
scheiden willende van de genen, die bevoor-
rens tot de Milleporen zyn t'huis gebragt *,
* Zie was bevoegd een nieuwe benaaming te gebrui-
bladz. 175. ken voor dit Geslagt: want het reeds lang be-
kende woord *Eschara* begreep ze beiden. De
Schryvers van de voorgaande Eeuw noemden
dus steen- of Kalkagtige Gewassen, die als
het geweeffel van Linnen vertoonden (*). Men
kan dan niet met den Heer PALLAS zeggen,
dat LINNÆUS, zonder de minste noodzaak-
lykheid, den naam van *Eschara* met dien van
Flustra verwisseld heeft; noch hetzelfde voor
eene lastige en nadeelige, uit louter goeddun-
ken voortvloeiende, naams-verandering,
uitmaaken (†). Zo ergens, immers, hier
geldt het Spreekwoord, dat een goede Leer-
wyze een goede Onderscheiding vereischt.

't Woord

(* *Eschara est Plantæ genus sere Lapideum, Telam tex-
turâ suâ quodammodo referens. TOURNEF. Inst. Rei Her-
bariæ. p. 576.*

(† *Zoophyt. p. 33. Nomen Escharæ in Flustram transina-
tavi, quum prius Morbi homonymon, zegt LINNÆUS.*

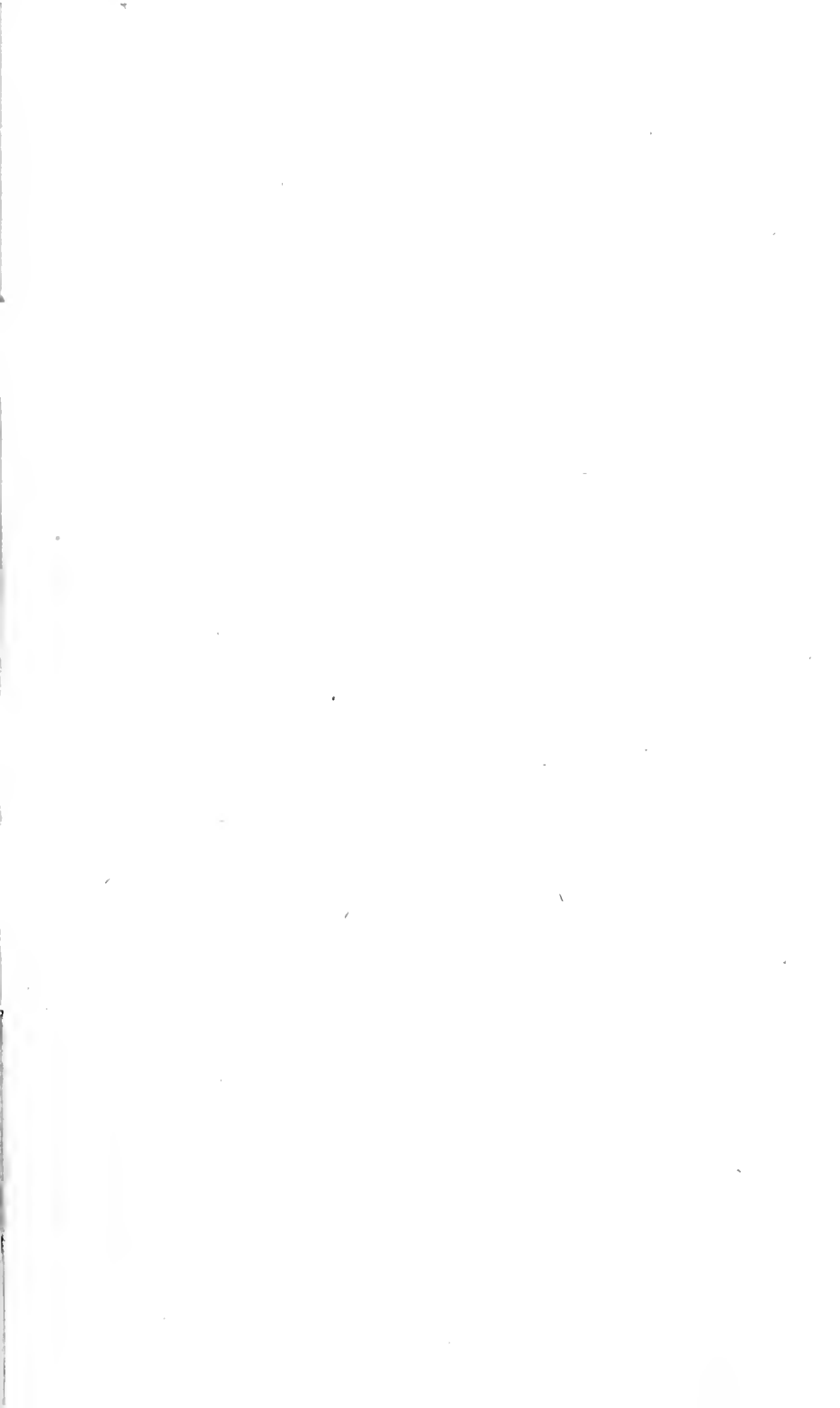

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

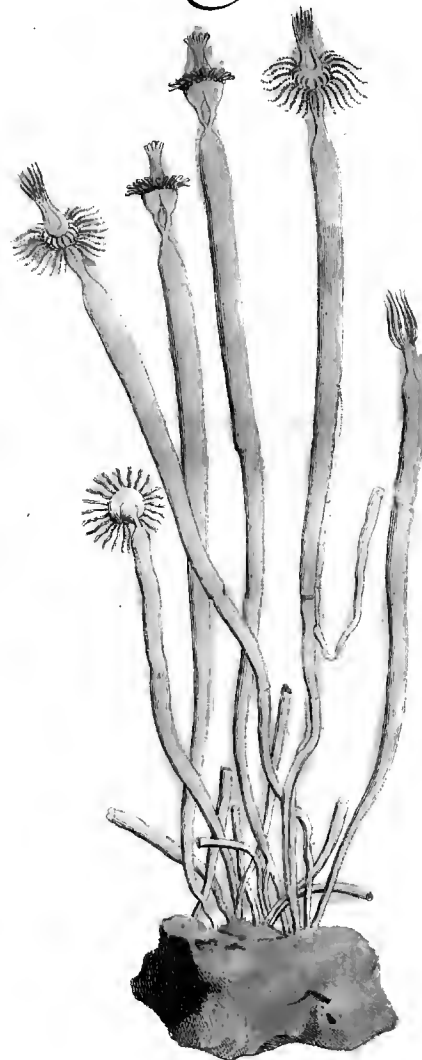
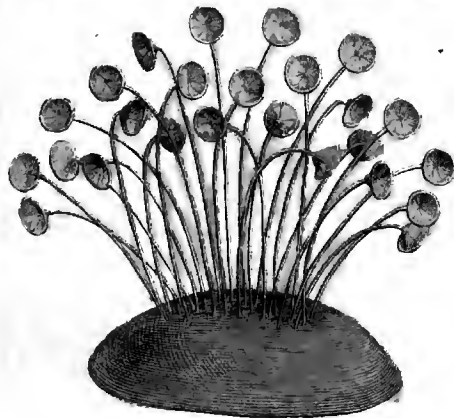

Fig. 4.

't Woord *Flustra* beken ik, wel is waar, VI. niet zeer bekend te zyn, doch het is niet ^{AFDEEL.} LXVV. nieuw verzonnen, noch oneigen. Men heeft ^{HOOFD-} 'er door verstaan een vlakke uitgestrektheid, ^{STUK.} gelyk die der Oppervlakte van de Zee of van stil Water (*): doch dit Woord werdt dan in 't meervoudige gebruikt. Ik heb geen bekwaamer Nederduitschen naam daar voor bedagt, dan van KORSTGEWAS; want die van *Hoornwier* schein my niet zeer gepast te zyn. Veele Aetheuren hebben den Latynsehen naam *Eschara*, die byna het zelfde uitdrukt, zelfs in andere Taalen schryvende, behouden.

Het is, volgens de bepaaing van onzen ^{Kenmer-} Ridder, een geworteld of ergens op vast zittende ^{ken.} Gewas, overal bedekt met Celluleuze Poren, uit welken Polypen als Bloempjes voortkomen. Dat echter ook eene Plantaartige groeiing in hetzelfde plaats heeft, willen wy gaarn erkennen; ten minste in die Bladerige Soorten, welken de Kruidkundigen der voorgaande Eeuw tot Wier, Zee-Ruy of Zee-Mos, betrokken hebben.

LINNÆUS heeft in dit Geslagt een groote ^{Soorten.} verandering gemaakt. De Pypagtigen, die 'er zig in de Tiende Uitgaaf van zyn Samenstel in bevonden, heeft hy allen daar uit gemonsterd;

(*) *Flustra dicuntur, cum in Mari Fluctus non moventur.*
SALMASIUS de Pallio, p. 139.

VI. fterd, en 'er thans twee Hoofdverdeelingen in
 AFDEEL. gebragt, waar van de eene die bevat, welke
 LXXV. wederzyds, de andere de zodanigen die maar
 HOOFD aan de eene zyde Poreus zyn. Drie Soorten
 STUK. tekent hy van de eerften, drie van de laaften
 aan.

I.
Flustra.
Foliacea.
 Bladerig
 Korrige-
 was.
 Plaat
 CXXXVI.
 Fig. 1.

(1) Korstgewas, dat Bladerig getakt is, de
 Enden Beitelswys' afgerond hebbende.

De Kruidkundige Autheuren hebben zig dee-
 ze Soort, zonder eenig bedenken, toege-eigend.
 BAUHINUS hadt het breed gehoord Zee-
 Wier, met Gaatjes, gezyteld. TOURNÉFORT
 brengt het in zyn Geslagt van *Fucus* t'huis,
 onder den naam van RAY, die het genoemd
 hadt *Zee-Ruy*, welk door zyn Geweeffel een
 Linnen of Zyden Stoffe nabootst. MORISON
 noemt het *Zee Mos*, dat ruuw en witagtig is,
 gelykende naar eene Zyden Stoffe. Hy geeft
 'er een Afbeelding van, zo wel als TOUR-
 NÉFORT en ELLIS. Deze laaftste stelt
 het

(1) *Flustra Foliacea ramosa, laciniis Cuneiformibus rotun-*
datis. Faun. Suec. 2231. Millepora Membranacea, &c. Hort.
Cliff. 480. Eschara foliacea &c. ELLIS Corall. 70. N. 2.
T. 29. A. Porus Cervinus. BAUH. Pin. 367. Alga Marina
pluyceratos porosa BAUH. Hist. III. p. 799. Muscus Ma-
rinus &c. MORISON. Hist. III. p. 646, T. 8. f. 16.
Fucus Telam Lineam Sericeamve texturâ suâ emulans. RAY.
Angl. 32. N. 2. JUSS. Mem. de l'Acad. de 1742. p. 298.
T. 10. f. 3. PALL. Zoöph. 16. Breed gebladerd Hoornwier.
Lyst. der Plantd. bl. 63.

het voor onder den naam van *Bladerige Escha-* VI.
ga, die Spongicus is met ontelbaare Poren, ^{AFDEEL,} LXXV.
 hebbende wederzyds beurtlingse boogswyze ^{HOOFD-}
 Celletjes. De Engelsche naam schynt Breed-^{STUK.}
 bladerig Hoornwier te betekenen. Zie hier
 wat zyn Ed. daar van zegt.

„ Deze Korallyn, frisch uit de Zee ge-
 „ nomen, is van een Spongicus zegt Ge-
 „ weefzel en heeft eene zeer Vischige Reuk;
 „ maar, eenigen tyd op 't Strand gelegen
 „ hebbende, wordt zy styf en Hoornagtig,
 „ gelyk 't een of andere Soort van verdorpe
 „ Bladen. De beide Oppervlakten, met een
 „ Vergrootglas bekeeken zynde, vertoonen
 „ zig als met Celletjes bedekt, en, een Stuk
 „ daar van overdwars afgesneden zynde,
 „ kan men het dunne Vlies waarnaemen, dat
 „ voor de Celletjes van ieder Oppervlakte
 „ tot een Grondsteun strekt.

„ Het maakzel van de Celletjes is zeer
 „ merkwaardig, alzo ieder aan den Top Boogs-
 „ wyze gewelfd is, en een weinig samenge-
 „ trokken aan het laagste deel der zyden, om
 „ plaats te maaken voor de Boogen van de
 „ twee naast daar aan paalende Celletjes, zo
 „ dat 'er, door deeze zonderlinge samenstel-
 „ ling, geen ruimte verlooren gaat. De In-
 „ gang is onmiddelyk onder den Boog in ie-
 „ der Celletje, en de Wand en der Celletjes
 „ schynen met Doornen versterkt te zyn. Ik
 „ heb aan den Ingang van veelen een klein

G g 5

„ Schaal-

VI. „ Schaalagtig Lighaampje, dat naar een Dou-
 AFDEEL. „ bletschulp geleck, van eene doorschynende
 LXXV. „ Amberkleur, met een zwarte Stip, zynde
 HOOFD- „ het Lighaam van het doode Dier, gezien”.
 STUK.

De „ Dit alles wordt door den Heer ELLIS in
 Polypen. „ Plaat vertoond, die aanmerkt, dat de vermaar-
 de Doktor JUSSIEU kleine Polypen, zig uit
 deeze Celletjes uitbreidende, ontdekt heeft.
 Deeze stelt de Celletjes voor, als kleine Ke-
 geltjes, naar boven wyd en open, wederzyds
 gedoornd, en zegt: „ het Dier, in ieder
 „ Hokje vervat, doet niet meer dan de helft
 „ van zyn Lighaam voor den dag komen,
 „ waar van de Kop zig onderscheidt door een
 „ kleine uitpuiling, omgeven met tien fyne
 „ witte Hoorntjes, welke, zig verlangende
 „ en in 't ronde uitbreidende, de gedaante
 „ van een Trechter nabootzen door de plaat-
 „ zing, welke zy ncemen. By aldien men
 „ het geheele Dier wil waarneemen, zo als
 „ het begrepen is in zyn Hokje, dan moet
 „ men eenige gedeelten van één der Lappen,
 „ waar uit het Gewas bestaat, affcheuren,
 „ waar door zig verscheidene van deeze Huis-
 „ jes zullen openen, latende het geheele
 „ Lighaam van eenigen deezer Dieren bloot.
 „ Alsdan ontdekt men door het Mikros-
 „ koop, dat zy ieder gelyken naar een zeer
 „ klein witagtig Wormpje, welks onderste
 „ End aangehecht is aan den Bodem van een
 „ Hokje, het midden des Lighaams een we-
 „ nig

„ nig gezwollen, en dat het bovenste gedeel- VI.
 „ te, voorzien met verscheidene Hoornen, ^{AFDEEL.}
 „ deszelfs Kop is. Deeze Worm is een ^{LXXV.}
 „ zeer kleine Polypus van ongeveer een hal- ^{HOOFD-}
 „ ve Lyn lang, en men kan dit Diertje, ten ^{STUK.}
 „ opzigt van zyne gestalte, niet beter verge-
 „ lyken, dan by een van die Zaadjes, welke
 „ met Pluis van boven zyn gekroond.
 „ Dit Gewas (vervolgt hy,) 't welk men
 „ tot dus verre voor een Plant gehouden
 „ heeft, is door IMPERATUS *Porus Cer-*
 „ *vinus* geheten; zo wegens de Poreuse struc-
 „ tuur, die hy 'er in waarnam, als om dat
 „ het door zyne platte, en met Lappen uit-
 „ gesneden Steelen, naar het Gewey van
 „ een Damhart gelykt. Een breede dunne
 „ Grond, [op een Steen, Schulp of Klip ge-
 „ plakt,] waar het aan groeit, geeft veele
 „ dunne Steeltjes uit, die zig als Bladerloof
 „ uitbreiden, waar van de Lappen in 't mid-
 „ den roodagtig, aan de kanten witagtig en
 „ van eene Vliezige Celluleuze zelfstandig-
 „ heid zyn". Dergelyke Vertooning maakt,
 „ ook, dat Takje of Stammetje van dit Zee-
 „ Gewas, uit myne Verzameling, in Fig. 1,
 „ op onze Plaat CXXXVI, afgebeeld; doch
 „ hetzelfde, droog zynde, heeft een egaale rood-
 „ agtig geele Kleur, en is hier en daar met
 „ eene Soort van witte Korallyn begrocid.

De Heer PALLAS oordeelt, dat het geenszins de *Porus Cervinus* van IMPERATUS zy,

en

VI. en inderdaad, indien dezelve van eene Steen-
 AFDEEL. agtige natuur was, heeft zyn Ed. daar toe
 LXXV. groote reden. Dit Zee-Gewas komt dikwils
 HOOFD- in de Winter, zo zyn Ed. waargenomen heeft,
 STUK, by geheele Bosfen op onze Stranden aanspoe-
 len, zynde waarschynlyk van de Klippen aan
 de Engelsche Kusten afgerukt. Hy vindt 'er
 verscheidenheden van met de zogenaamde
 Bladen aan 't Eind zeer breed, anderen diep
 ingesneeden, eenigen met lange smalle Lap-
 pen, en sonstigen, doch zeer zeldzaam, met
 alleen op de kanten en Vinswyze verdeeld
 Loof. Dergelyke verschillen openbaaren zig,
 wanneer men de gedagte Afbeeldingen, van
 TOURNEFORT, JUSSIEU en ELLIS, met
 elkander, en met de onze, vergelykt. De
 grootste hoogte was van een half Voet en de
 breedte der Blaadjes als de Fink of kleinste
 Vinger van de Hand. Versch uit de Zee ge-
 haald zynde, hadt het iets van eene Citroen-
 Reuk, zegt hy, met de gewoone Reuk der
 Lighaamen, die uit de Zee komen, vermengd,
 welke het, gedroogd zynde, ook eenigen
 tyd behieldt. In 't Vuur gebrand, echter,
 gaf het een aanmerkelyken Stank uit, en
 hetzelfde scheen een groote veelheid van eene
 Kalkagtige Aarde te bevatten. Door eene
 Kalkinatie, van een half Uur lang, hadt het
 slegts een derde deel verlooren.

- (5) Korstgewas, dat Bladerig en eeniger-
 maate gegaffeld is, met de Blaadjes wei-
 nig verbreedende en aan de Enden als
 afgesneden.

VI.
 AFDEEL:
 LXXV.
 HOOFD-
 STUK.

II.
 Echara
truncata.
 Beitel-
 vormig.

Op dergelyke manier, byna, stelt de Heer
 ELLIS een Soort van Korstgewas voor, dat
 insgelyks voorkomt aan de Europische Kusten.
 De smalheid der Lappen, waar in het verdeeld
 is, die hier wezentlyk naar Blaadjes gelyken,
 onderscheidt hetzelfde van de voorgaande Soort.
 Ook verschilt het daar in van dezelve aanmer-
 kelyk, dat de Celletjes langwerpig vierkant
 en op ryën overlans geplaatst zyn, geen
 Tandjes op zyde hebbende. De Heer PAL-
 LAS geeft 'er, wegens de figuur der Blaadjes,
 waarfchynlyk, den naam aan van *Securifrons*;
 alzo dezelvev Byl. of Beitelagtiger dan in de
 voorgaande Soort zyn. Ook heeft deeze Soort
 zekere Steeltjes aan 't onder-end, die zig vol-
 maakt als Worteltjes vertoonen; zo dat zyn
 Ed. dezelve ten hoogften naby oordeelt te kom-
 men aan de Celdraagende Korallynen. Men
 vindt

(2) *Elstira* Foliacea subdichotoma, Laciniis linearibus
 truncatis. *Syst. Nat.* XII. *Echara* foliacea millepora tenera
 angustior, Foliolis quasi abscisis. ELLIS *Cor.* 69. T. 28. f.
 a. *Fucus* Marinus scruposus albidus angustior, extremitati-
 bus quasi abscisis. RAJ. *Angl.* 43. MORIS. *Hist.* III. S.
 15. T. 8. f. 17. *Echara* *Securifrons*; PALL. *Zoöph.* 19.
 Sinal gebladerd Hoornwiet. *Lyst der Plantd.* bl. 69.

VI. vindt ze , zegt hy , op 't meefte vyf Duimen
 AFDEEL. hoog , bleek graauw , dun en broofch , glin-
 LXXV. fterende als of zy met Vernis overtoogen
 HOOFD- ware.
 STUK.

III.
 Eschara
 Pilofa.
 Haairig
 Korstge-
 was.

(3) Korstgewas , dat Bladerig is en op ver-
 fcheide manieren getakt , hebbende onder
 aan de Poren eenen Borfteligen Tand.

De Heer LINNÆUS ftelt deeze Soort als
 een Mosagtig Takkig Zee - Gewasje voor ,
 dat veel gevonden wordt in de Zee aan de Kust
 van Noorwegen , de Takjes dubbeld gevind ,
 aan 't End Knodsagtig , famengedrukt , over-
 al met Gaatjes doorboord en week hebbende ,
 met een zagt Borfteltje onder ieder Gaatje ;
 weshalve zyn Ed. 'er den naam van *Haairig*
 aan geeft . Dit komt wat vreemd voor , wan-
 neer men in aanmerking neemt , hoe dat hier
 de Korstagtige aangroeizels worden bygebragt ,
 welken door de Heeren LOEFLING en RE-
 AUMUR waargenomen zyn . Van de Waar-
 neemingen , die de eerstgemelde op hetzelfde
 deedt ,

(3) *Flustra* Foliacea varie Ramofa , Poris infimo Dente
 Setaceo. *Flustra* Pilofa. *Faun. Succ.* 2233. *Corallina Mem.*
de l'Acad. de Paris. 1712. p. 42. T. 5. f. 10. *Millepora* Crus-
 tacea plana adnata , Punctis quincuncialibus. *LOEFL. Atl.*
Stockb. 1752 p. 118. T. 3. f. 1-4. *SEB. Kab.* III. D. T.
 100. f. 10. *Eschara millepora.* *ELLIS Corall.* 73. T. 31.
 f. A. *Eschara Pilofa.* *PALL. Zoöph.* 15. *Lyst der Plantd.* bl.
 61.

deed, heb ik reeds uitvoerig gesproken *. VI.
 De Heer REAUMUR een rood Haairig Zee-^{AFDEEL.}
 plantje beschryvende, dat zeer Takkig is (*), ^{LXXV.}
 spreekt tevens van dit aangroeizel, als volgt. ^{HOOFD-}
^{STUK.}

„ Op deeze Plant groeit, taamelyk gemeen, * Zie
 „ een zeer fraay Koraalmos, dat van een ver- ^{bladz. 73,}
 „ wonderlyk maakzel is. Het heeft eene vuil
 „ witte kleur. De Takken zyn plat, ter
 „ breedte van ongeveer een halve Lyn en veel
 „ minder dikte. Op het bloote Gezigt schyn-
 „ nen dezelve samengefeld te zyn uit ontel-
 „ baare verschillende deelen, die in elk ander
 „ gewricht zyn, naar ongelykzydige Vierhoe-
 „ ken gelykende, en Haairtjes uitgeevende
 „ aan ieder Gewricht, die naar de Enden van
 „ het Takje gestrekt zyn. Daar is een rond
 „ Takje, 't welk tot een Steel dient voor al-
 „ le deeze platte Takjes; maar hetzelfde is
 „ niet rond, dan om dat het of den Stam of
 „ de Takken omkleedt van dat Zee-Plantje
 „ (*Fucus*), daar wy van gesproken hebben.
 „ Dit Steeltje is, derhalve, een Scheede, die
 „ dunner wordt naar maate de Takjes van
 „ het Zee-Plantje verdunnen, welken hetzel-
 „ ve dikwils ten Ende toe omkleedt, gee-
 „ vende hier en daar de gezegde platte Tak-
 „ jes uit: zo dat het een met het andere een
 „ „ zeer

(*) *Fucus teres rubens Ramosissimus* RAJ. Syn. App.
 329. *Corallina rubens valde Ramosa*, Capillacea, *TOURNEF.*
Inst. Rei Herb. p. 571.

VI. „ zeer fraaije Kwast maakt. Het breekt ligt
 AFDEEL. „ by Leedjes af, en, dezelve met een Mi-
 LXXV. „ kroskoop beschouwende, dan bevindt men
 HOOFD- „ ze te bestaan uit een foort van Kokertjes,
 STUK. „ nevens elkander geplaatst, waar van twee
 „ de dikte en zes de breedte uitmaaken van
 „ de gezegde Takjes. De bovenste Enden
 „ zyn grootst, en geeven uit ieder hoek, van
 „ de vierkante Opening, vier puntige Vezelt-
 „ jes uit, die dus het geheele Gewas als
 „ Haairig maaken”, caz.

Plaat
 CXXXVI.
 Fig. 2.

De Heer ELLIS, die het onregelmatig Spongius gebladerd Korallyn noemt, merkt het aan als de gemeene Celletjes van Zee-Infekten, waar mede de meeste Lighaamen in de Zee overtoogen zyn, doch wier Gewas zig ook somtyds Bladeragtig verheft, gelykerwys de Milleporen of Steenagtige Koraalmosfen. Zyn Ed. geeft de Afbeelding niet alleen daar van, maar ook die van dergelyke Korstagtig gegroecide Infekten-Celletjes, zonder Haairtjes, waar in hy eens de Polypus waargenomen hadt, zo als die door hem vertoon wordt (*). Deeze zyn, zo hy getuigt, van eene vastere zelfstandigheid, dan de voorgaande. Ik heb dan ook, tot een voorbeeld van dit Korstgewas, zodanig een aangroezel op de Bladen van onze gewoone Zee Ruy voorkomende, alhier, Plaat CXXXVI, Fig. 2, benevens eene
 Soort

(*) *Corall. Pl. XXIX, Lett. D. en D I.*

Soort van Korallyn, welke men ook daar op dikwils aantreft, in Afbeelding vertoond.

VI.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

De Heer PALLAS, zeggende, dat men in 't Neerduitsch deeze haarige Soort Zee-Mos noemt, getuigt, dat dezelve aan onze Stranden zeer overvloedig is, omkleedende een Soort van Korallyn, by hem *Sertularia longissima* genaamd, en aan de Enden van derzelve Takjes als Loof uitschietende. Zonderling, echter, is het dat de Heer ELLIS, die deeze Korallyn, welke hy Zee-Draad noemt, ook zo overvloedig aan de Engelsche Kusten vindt, van dit dezelve omkleedende Korstgewas geene de minste melding maakt. Ook schynt hetzelfde 'er niet altoos in even groote overvloed te zyn: want PALLAS merkt aan, dat in 't begin van den Winter des jaars 1764, door de Zuide Winden, een groote menigte van 't zelve aan onze Stranden opgeworpen werd.

- (4) Korstgewas, dat plat gebladerd Takkig aangegroeid is, hebbende op de ééne zyde Ruitagtige Celletjes.

IV.
Flustra
Papyracea.
Papieragtig.

De Graaf MARSIGLI, door wien dit Korstgewas, in de Middellandsche Zee, van de

(4) *Flustra plano-foliacea* Ramosa adnata, hinc Cellulis rhombeis. *Syst. Nat.* XII. MARS. *Mar.* T. 6. f. 25, 26. Eschara Papyracea, PALL. *Zöoph.* 13. *Lyst der Piantd.* bl. 68.

Hh

VI. de plaatfen daar men Koraal vifeht opge-
 AFDEEL. haald werdt, ftelt hetzelfde verkeerdelyk als
 LXXXV. de *Porus Cervinus* van IMPERATUS voor,
 HOOFD- zo de Heer PALLAS aanmerkt. Deszelfs ge-
 STUK. ftalte zweemt naar die van het Genavelde
 Aard-Korstmos. Het groeit horizontaal, met
 Vliezige Bladertjes . die geelagtig zyn , en
 aan de ééne zyde flegts met Poren, hebbende
 de andere zyde vry en ruuw.

Loofdraa-
 gend.

De Heer PALLAS oordeelt, dat dit Korst-
 gewas in gefalte veel gelykt naar eene Soort,
 welke hy *Loofdraagende* noemt (*), en waar
 van een Trosje , als een halve Vuist groot ,
 uit Indie afkomstig , zig bevondt in 't Kabi-
 net van den Heer WILLEM VAN DER
 MEULEN. De Figuur van SEBA, welke hy
 aanhaalt , heeft niets Trosagtigs of dat naar
 een Kluwen gelykt , en beeldt , zo wel als
 die van ELLIS , ook door hem bygebragt ,
 één der twee eerste Soorten af , van onze en
 de Engelfche Kusten. Deeze Indifche, in te-
 gendeel , heeft de Celletjes maar aan ééne
 zyde van de Blaadjes : zo dat die aanhaaling
 weinig ftrookt.

v.
Flustra
Membrana-
nacea.
 Vliezig.

(5) Korstgewas , dat plat gebladerd, onver-
 . deeld

(*) *Elchara Frondiculosa*. *Zoëph.* 17. *Seb.* III. T. 96. f. 6.
 ELLIS *Corall.* Tab. XXXVIII. fig. 8. O, P.

(5) *Flustra plano-Foliacea indivisa adnata, hinc Cellulis*
quadrangulis oblongis, Syst. Nat. XII.

deeld is en aangegroeid, hebbende op de
ééne zyde langwerpig vierkante Celletjes.

VI.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

In de Oostzee vindt men dit Korstgewas, omkleedende Zee-Planten, Steenen en Kalkagtige Klompen. Het is een uitermaate dun, onverdeeld, digt aangegroeid, Vlies, het welk van buiten alleen langwerpig vierkante Celletjes heeft, aan de hoeken wederzyds met een uitstekende Punt voorzien. Zy gelyken, zegt LINNÆUS, naar die van ELLIS, Tab. XXVII. fig. A, doch het zal Tab. XXVIII. moeten zyn.

(6) Korstgewas, dat plat gebladerd, onverdeeld is en aangegroeid, hebbende op de ééne zyde ovaale Celletjes.

VI.
Flustra
Lineata.
Streepig.

Op de Zee-Planten, in de Oceaan, komt deeze Soort voor, die een Vlies maakt, gelyk de naast voorgaande, maar de Celletjes ovaal, digt aan elkander en op dwarse ryën geplaatst heeft, met een ruimte tusfchen ieder ry, ter breedte van de Celletjes, die aan den Rand met agt Tanden of daaromtrent gehaaid zyn.

LXXVI. HOOFD-

(6) *Flustra* plano-Foliacea indivisa adnata, hinc Celluli ovalibus. *Syst. Nat.* XII.

Hh 2

I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

LXXVI. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der PYPGEWAS-
SEN.*

Naam. **D**e naam van *Tubularia*, welke thans aan dit Geslagt van Zee-Gewasfen gegeven wordt, is van een laaten oorsprong. Dezelve schynt door LINNÆUS als een Geslagtnaam eerst gebruikt te zyn, waar in hem de Heer PALLAS is nagevolgd. Ik geef 'er den naam van PYPGEWAS aan, die eigener is dan de benaaming van *Pyp-Korallyn*, om dat deeze Zee-Gewasfen grootelyks verschillende zyn van de Korallynen.

Kenmer-
ken.

Het is een geworteld Zee-Gewas, dat uit holle Pypjes, die Draadagtig zyn, bestaat, geevende ieder Pypje aan 't End een Polypus uit, in gestalte als een Bloem. Dit is de uitwendige vertooning: wat het inwendige aangaat, wordt verzekerd, dat ieder Pypje een Dierlyk Merg bevat, 't welk de gedagte Bloemagtige figuur aan 't End uitgeeft. De Eigenschappen van deeze Polypen, en derzelver Groeijing, zullen wy straks beschouwen.

Soorten. Van onzen Ridder zyn, in dit Geslagt, agt Soorten opgegeven.

(1) Pyp-

(1) Pypgewas, met de Steelen geheel enkeld en gedraaide Knietjes.

VI.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-

Deeze eerste Soort is de aanmerkelykste, om dat zy de eerste aanleiding schynt gegeven te hebben tot het vermoeden, dat sommige Zee-Gewassen, die men te vooren voor Planten hielt, van eene Dierlyke natuur en Dierplanten waren. Men hadt ze *Verguld-Zee-knus-Haair* genoemd, om dat zy naar dit Gewas ongemeen geleek. De Blommetjes, die op deszelfs Steeltjes zig oogfchynelyk ver-toonden, bevestigden dit denkbeeld, tot dat de Engelsche Heer LUID een Dierlyk Merg waarnam in de gedagte Steeltjes, 't welk de gezegde Blommetjes deedt uitgaan en dezelve weder terug kon trekken *. Zie hier wat 'er de Heer JUSSIEU van zegt.

STUK-

*Tubularia
indivisa.*
Onver-
deeld.
Plat
CXXXVI.
Fig. 3.

* Zie
bladz. 23.

„ Het is niets anders dan een Bondeltje van
„ verscheide Vliezige Buisjes of Pypjes, die
„ redelyk styf zyn en geelagtig, wier langte,
„ is

(1) *Tubularia Culmis simplicissimis Geniculis contortis.*
Syst. Nat. XII. Gen. 345. *Fucus Vermiculatus*, BOCC.
Mus. 258. T. 6. f. 5. *Adianthi Aurei minimi facie Planta*
marina. RAJ. *Angl.* 31. N. 4. *Adiantum Auceum Mari-*
num. LUID *Aff. Angl.* Vol. XXVIII. p. 275. T. 6 f. 7.
JUSS. *Mem. de l'Acad. de Paris.* 1742. p. 296. T. 10. f.
2. *Corallina Tubularia Calamos Arundinaccos referens.* ELL.
Corall. 31. N. 2. T. 16. f. C. BASTER. *Uitspann.* I. T.
2. f. 3, 4. *Tubularia Calamaris.* PALL. *Zoöph.* 38. *Lyst*
der Plantd. bl. 99.

Hh 3

I. DEEL XVII. STUK.

VI. „ in de grootften die ik waargenomen heb ,
 AFDEEL. „ van omtrent vyf of zes Duimen , en de dik-
 LXXVI. „ te van eene Linie was. Men kon ze naauw-
 HOOFD- „ lyks beter dan by Strooitjes vergelyken ,
 STUK. „ die met de onderfte Enden digt famenge-
 „ voegd waren , en met de bovenfte van el-
 „ kander afweeken. Men vondt ze gehecht
 „ aan Oesterschulpen of aan Klippen , en fom-
 „ tyds kwamen dergelyke Pypjes daar op en-
 „ keld voor , staande van elkander af. Alle
 „ dergelyke Pypjes , frifch uit de Zee gehaald
 „ zynde , hadden de bovenfte Opening geflopt
 „ met een donker rood Lighaam , dat ondoor-
 „ fchynende was , en de Pypjes zelf waren
 „ met een rood Vogt gevuld. Doende dan
 „ weder op staande voet dergelyke Bondeltjes
 „ in Zee - Water , zo zag men het Lighaam ,
 „ dat de Opening floot , zig verheffen , en
 „ uitkomende de gefalte aanneemen van een
 „ rond roodagtig Kopje , 't welk allengs groo-
 „ ter wierdt , zig uitbreidde en opwaards
 „ uitftrekte. Vervolgeas wierdt men 'er ver-
 „ fcheide lange Hoornen , die dun en wit
 „ waren , aan gewaar. Deeze fpreidden zig
 „ als Straalen uit , in eenen Omtrek , welke
 „ dit Hoofdje in twee byna gelyke deelen
 „ fcheen te fcheiden. Het bovenfte gedeelte ,
 „ dat zig alsdan ontbloot bevindt , is ceniger-
 „ maate Kegelagtig , uitlopende in een me-
 „ nigte van Vleefchkleurige Hoorntjes , die
 „ korter en dunner dan de voorgaande zyn.
 „ Men

„ Men neemt ze nu eens waar, tot een foort VI.
 „ van Kuif verzameld zynde; dan digter by- AFDEEL.
 „ een, gelyk de Haairtjes van een Penfeel, of LXXXVI.
 „ ook van elkander afwykende, en in 't mid- HOOFD-
 „ den eene holligheid latende, die in de bo- STUK.
 „ dem een zeer kleine Opening heeft. Het
 „ andere gedeelte, onder den eerstgemelden
 „ Kring van Hoornjes, is half Kloorrond, en
 „ wordt onderschraagd door een dunnen Cy-
 „ lindrischen Grondteun, wiens End vast is
 „ aan de Opening van een Pypje”.

De Heer JUSSIEU hieldt deeze Lighaamp-
 jes voor een Soort van Polypen, en werd't in
 dit denkbeeld nader bevestigd, doordien zy al-
 len verdwynen of in hunne Pypjes kruipen,
 zo dra men 'er het Zee-Water aan ontnemt,
 of het Water te sterk beweegt, of ze door 't
 aanraaken benadeelt. „ Indien het Water,
 „ zegt hy, waar in men ze bewaart, aan 't
 „ bederven slaat, dan verlaten zy haare Pyp-
 „ jes en vallen uitgestrekt neder op den bodem
 „ van het Glas”. Allen zyn zy niet even
 groot: de grootsten waren ongevaar een zesde
 Duims dik, en de Hoornjes ieder byna een
 half Duim lang: zynde de langte van haar
 Lighaam een Kwartier Duims.

Ik heb de Afbeelding van deeze Soort van
 Pypgewas, op onze Plaat CXXXVI, in Fig-
 3, ontleend van den Heer ELLIS, die even
 't zelfde aan de Engelsche Kusten gevonden
 hadt, als de Heer JUSSIEU aan die van Nor-

Hh 4

man-

VI. mandie. Hy noemt hetzelfde *Buisagtig Koral-*
 AFDEEL. lyn, dat naar de *Steeltjes van Haverstroo* ge-
 LXXVI. lykt. „ Het ryst op, zegt hy, van kleine
 HOOFD- „ Wormagtige figuren, waar van veelen
 STUK. „ door elkander geweven groeijen, ziende 'er
 „ uit als de Darmen van kleine Dieren. Van
 „ deezen staat verheffen zy zig in onderschei-
 „ de Pypen, van vyf en zes Duimen lang,
 „ vol zynde met een dik roodagtig Vogt.
 „ Op derzelver Toppen vertoonen zig de Po-
 „ lypen met gepluimde Kuiven. Gedroogd
 „ zynde gelyken deeze Polypen naar Haver-
 „ Strooitjes, waar de Leedjes afgesneeden
 „ zyn”.

II.
Tubularia
ramosa.
 Takkig.

(2) Pypgewas, met de Steelen Takkig en ge-
 draaide Knietjes.

De Takkigheid onderscheidt deeze genoeg-
 zaam van de voorgaande Soort. Ook is zy
 veel fyner van Gewas en maakt groote Haair-
 agtige bekleedzels om veelerley Lighaamen in
 de Zee, die zig daar door dikwils als oude
 Paruiken vertoonen. Dus komt het zo wel
 voor aan de Nederlandsche als aan de Engel-
 sche Kusten. By PALLAS heet het derhalve
 Haair-

(2) *Tubularia Culmis ramosis, Genuculis contortis. Faun.*
Succ. 2229. Corallina tubularia gracilis & ramosa, Axillis
Ramulorum contortis. ELL. Corall. 31. N. 3. T. 16. f. A.
& T. 17. f. A. Tubularia Trichoides. PALL. Zoëph. 41.
Lyst der Plantd. bl. 193.

Haairagtig Pyp-Korallyn. De Heer ELLIS VI. hadtze klein Getakt Pypagtig Korallyn gelyc-^{AFDEEL.} teld. De Polypen verschillen weinig van die ^{LXXXVI.} van het voorgaande. ^{HOOFD-} ^{STUK.}

(3) Pypgewas, dat de Steelen gegaffeld en ge-articuleerd heeft, met Ruitagtige indrukselen. ^{III.} ^{Tubularia} ^{Fistulosa.} ^{Ge-articu-} ^{leerd.}

Niettegenstaande dit Koraalgewasje, volgens de aangehaalde Authcuren, Steenagtig is, wordt het doch, van den Heer LINNÆUS, tot dit Geslagt betrokken. Men moet zig daar over niet minder verwonderen, dan dat men de benaaming van *Cellularia Salicornia*, door den Heer BODDAERT, overgebracht vindt in Zenegroen-Korallyn. De Plant *Salicornia* of Kali heet, in 't Nederduitsch, Zee-Grappe of Krabbe-Kwaad. Ik weet wel dat ELLIS de benaaming van *Bugle-Coralline* aan dit Gewasje geeft, doch die Heer heeft zulks niet gedaan, om dat het naar de *Bugula*, een

(3) *Tubularia Culmis dichotomis articulatis, impresfionibus rhombicis.* Syst. Nat. XII. *Corallina fistulosa fragilis crassior.* BAUH. Hist. III. p. 311. RAJ. Hist. 65. *Corallina fistulosa fragilis.* PLUK. Phyt. T. 26. f. 2. *Muscus Coralloides Polygonoides, Salicornia folio.* BARREL. Icon. 1275. f. 7, 8. ELLIS *Corall.* 46. N. I. T. 23. f. A, 3. *Flustra fistulosa.* Faun. Suec. 2232. *Cellularia Salicornia.* PALL. Zoöph. 21. Zenegroen-Korallyn. Lyst. der Plantd. bl. 76.

Hh 5

VI. een Plant, die men Zenegroen of Ingroen
 AFDEEL. noemt, gelyken zou, waar mede het geen
 LXXVI. de minste overeenkomst heeft; maar om dat
 HOOFD- de Leedjes veel gelyken naar zekere Glazen
 STUK. Kraalen, die men in 't Engelsch *Bugles* noemt.

De Heer ELLIS heeft 'er een plaats aan ge-
 geven onder de Koraalmosfen, en inderdaad
 het verdiende dezelve met meer regt, dan
 deeze. Het is een Gewasje van ongeveer drie
 Duimen hoog, welks Steeltjes, van dikte als
 dikke Draaden, uit een Stammetje van Haar-
 buisjes voortkomende, uit langwerpige Leed-
 jes bestaan, die door Hoornagtig Vliezige
 Buisjes aan elkander gevoegd zyn. De Leed-
 jes zyn samengefteld uit Ruitagtige Celletjes,
 op ryën geplaatst, welken ieder een Opening
 hebben, en omringen de geheele Oppervlakte
 van het Korallyn. De Celletjes, echter,
 vindt men niet altoos Ruitagtig, maar fomtyds
 Boogswyze aan den Top, en fomtyds gelyken
 zy naar een Doodkist. Wanneer dit Koral-
 lyn eenigen tyd op den Oever gelegen heeft,
 dan wordt het wit en zeer hard, vertoonende
 dus de Celletjes scherper bepaald. Van binnen
 is het veeleer Celluleus dan Pyp- of Buisag-
 tig. Het komt aan de Kusten van Europa
 voor.

IV.
Tubularia
fragilis.
 Broofsch.

(4) Pypgewas, dat de Steelten gegaffeld
 heeft, met samengedrukte Leedjes.

Dit

(4) *Tubularia Culmis dichotomis, Articulis compressis.*
Syst.

Dit Pypgewas, door den Heer PALLAS VI. tot de Koraalmossen betrokken zynde, wordt, dat zonderling is, wegens zyne zagtheid en om dat het Pypagtig is, hier t'huis bragt door LINNÆUS, die het te vooren broosch Korstgewas getyeld hadt. Deeze verwarringen komen daar uit voort, dat men de Natuur aan te naauwe Wetten wil binden. PLUKENETIUS hadt het opgegeven, onder den naam van Amerikaansch Pypagtig buigzaam Korallyn, met Knietjes en zagt, hebbende breede samengedrukte Leedjes. SLOANE noemt het Klein Koraalagtig Zee-Ruy, dat Spongicus, witagtig en Spilrond is, met de Leedjes aan den Top plat. Het voert hier den bynaam van broosch; PALLAS zegt, dat het de Steeltjes van dikte als die van Gras en ten uiterste broosch heeft, uit een Papieragtige Kalkstoffe bestaande, wit of groenagtig van Kleur.

(5) Pypgewas, dat de Steelen byna gegaf-
feld en geheel Ringswyze gerimpeld heeft.

V.
Tabularia
Muscoides,
Moragig.

Dit

Syst. Nat. XII. *Corallina fistulosa flexilis geniculata mollis Americana*, Segmentis latis compressis. FLUK. *Alm.* 118. T. 168. f. 4 SLOAN. *Jam.* I. p. 61. T. 28. f. 10. *Corallina Tubulosa*. PALL. *Zoöph.* p. 430. *Lyst der Plantd.* bl. 544.

(5) *Tabularia Culmis subdichotomis, totis Annuloso-ro-*
gosis.

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. Dit noemt onze Ridder Mosagtig, om dat
 AFDEEL. het naar Mos gelykt. 't Bestaat, zo zyn Ed.
 LXXVI. getuigt, uit Draadagtige, zeer korte, Takki-
 HOOFD- ge Steeltjes, van Hoornagtige Kleur, overal
 STUK. gedekt met Ringswyze rimpels. Dus was het
 in de Zee, by Bahuis, groeiende voorge-
 gekomen. Dat echter, 't welk de Heer ELLIS
 in Plaat vertoont, zeer gemeen zynde
 in de Zee, by de Opening van de Theems en
 dikwils onder aan de Schepen zittende, hadt
 op ver naa de Steeltjes niet overal Ringswys'
 gerimpeld. Het zyn veeleer, gelyk PALLAS
 zegt, afgezonderde, bleek graauwe, half
 doorschynende, bogtige Pypjes, by tuschen-
 wyden geringd, nederwaards verdunnende en
 in Worteltjes eenigermaate verdeeld. Dus
 vindt men het overvloedig aan ons Nederland-
 sche Strand, ongevaar een Duim hoog. Ik
 heb 'er zodanig gedroogd, waar in het ook
 blykbaar is, dat die Ringswyze rimpels slegts
 hier en daar plaats hebben. De Heer BASTER
 schynt zelfs, in zyn Ed. beschryving,
 daar op in 't geheel geen agt te slaan.

Incarnaat- Het Dier, wegens de Kleur *Incarnaat-*
 Polypus. *Polypus* genaamd, is door hem ongemeen uit-
 voe-

golis. *Faun. Succ.* 2230. SEB. *Kab.* III. T. 106. f. 7. *Co-*
rallina-Tubularia Laryngi similis. ELL. *Cor.* 30. T. 16. f.
 b. BAST. *Nat. Uitspann.* I. D. Tab. II. f. 3, 4 & Tab.
 III. f. 2, 3, 4. *Tubularia Muscoides.* PALL. *Zooph.* 39.
Lyst der Plantd. bl, 101.

voerig afgebeeld en beschreeven. Zyn Ed. VI. heeft daar in tweederley Soort van Armen, ^{AFDEEL.} LXXVI. grootere naamelyk en kleinere, of lange en ^{HOOFD-} korte waargenomen, die zig rondom het ^{STUK.} Peeragtig Lighaam uitbreiden. In de voor- Winter zag zyn Ed., in eenigen der grootften van deeze Polypen, zekere Blaasjes, sommige Troswyze aan een Steeltje gehecht, welke hy meende voor de Eytjes te moeten houden van deeze Schepzelen. De Armen scheenen ruuw te zyn als Sagryn-Leder, en dit dagt zyn Ed. te kunnen dienen, om de kleine Diertjes, die tot Aas moeten verftrekken aan deeze Polypen, te minder te laten ontfnappen: zo dat zy dan niet flegts voor Kieuwen verftrekken zouden, gelyk de Heer PALLAS meende, als oordeelende, dat dezelve onbeweeglyk waren.

Het aanmerkelykfte, in de befchryving van den Heer BASTER, is, dat hy deeze Polypen, en de Pypjes, waar zy op zitten, voor byzondere Lighaamen houdt, en zulks wel om reden, dat zy ligt uit deeze Pypjes vallen, inzonderheid, wanneer menze eenige Dagen bewaard heeft, zo dat zy by gebrek van Voedzel verzwakt en vermagerd zyn. Een dergelyk Verfchynzel als de Heer JUSSIEU aan 't bederf van 't Water toefchreef in de eerfte Soort. „ Als zy geftorven zyn, en men „ maar aan het Zee-Mos fchudt, (zegt onze „ Vrind,) vallen zy ook daar aanftonds af,

„ en

VI. „ en men kan , met een goed Mikroskoop ,
 AFDEEL. „ duidelyk het onderscheid zien , tusfchen het
 LXXVI. „ oneffe Vel van den Polypus , en de zeer
 HOOFD- „ glatte buitenfte Schorfe van het Zee-Mos ,
 STUK. „ [gelyk zyn Ed. deeze *Tubularia* noemt.]”
 By het indompelen in Koorn - Brandewyn zag
 men ook aantonds het onderscheid , dewyl de
 Polypus zyn Lighaam introk , en het Pypje
 zyne figuur behieldt (*).

De Heer BASTER wil daar uit niet beslui-
 ten , dat deeze Pypjes met de Polypen niet te
 gelyk gegroeid zyn . en wel op de manier van
 de Pypjes der Paalwormen , en der Korstge-
 wasfen . Zyn Ed. merkt ook niet aan , dat
 deeze Incarnaat - Polypen , als vrywillig , zig
 losmaaken van haare Pypjes en dan in 't Wa-
 ter zwemmen zouden ; gelyk dit in die der
 Korstgewasfen door hem waargenomen was ,
 zo de Heer PALLAS wil (†) . Ik vind dit
 niet , maar wel , dat de Heer BASTER zulks
 in zekere Soort van Korallyn , welke *Cupressi-
 na* genoemd wordt , duidelyk heeft gezien ,
 en dat hy zyn Gevoelen sterkt door dergely-
 ke Waarneemingen van de Heeren JUSSIEU
 en ROESEL (‡) . Nogthans kwam dit aan
 den

(*) De Heer BODDAERT , evenwel , heeft my gefchree-
 ven , dat hy in Liqueur van deeze *Tubularia* hadt , met
 fchoone groote Polypen . In een Brief van 13 Juny 1770 .

(†) *Zoöphys.* p. 36 .

(‡) *Nat. Uifpann.* I. D. bl. 31 .

den Heer PALLAS gantsch ongelooftbaar VI.
voor. AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Onlangs zyn deeze Waarnemingen verder voortgezet door den Heer BOMME (*) Zyn Ed. heeft, in elk Steeltje van dit Pypgewas, afdeelingen, door Ringetjes gemaakt, tot zes en zeven toe, bespeurd. Hy heeft gezien, dat de laatste en nog versche Scheut, ann 't boven-end van 't Pypagtig Steeltje, die men den Hals of Staart van den Polypus mag noemen, zig in alle rigtingen buigt en draait. In 't Voorjaar nam hy 'er groote Polypen op waar, die van dat Gestel waren, welk de Heer BASTER in sommigen van deeze Inkarnaat-Polypen hadt ontdekt; hebbende deeze, naamelyk, behalve twee ryën van Armen, ook geheele Trosfen van Bes-agtige Lighaampjes, door gemelden Heer Blaasjes genaamd. Het denkbeeld, dat deeze Blaasjes de Zaaden of Vrughtbeginzels zouden zyn van zulke Schepzelen, wordt hier door bevestigd; offchoon de Heer BOMME, na dat dezelve afgevallen waren, daar uit niets zag voortkomen. Hoe veele Zaaden misdyen niet, wanneer hun bekwaame Grond of Groei-plaats, als mede de vereischte gesteldheid van de Lugt, ontbreekt? Immers in de andere
Jaar-

(*) *Verhand. van 't Zeeuwisch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen*, II, Deel. Middelb. 1771. Bladz. 277, enz.

VI. Jaargetyden openbaarden zig deeze Lighaampjes niet. Zyn Ed. nam waar , dat de zelfde Steeltjes , na het afvallen der grooten , kleine Polypen voortbragten. Tegen dien tyd was het Pypje , aan zyn Top-end , met een rood Vogt gevuld. Hy beeldt een Pypgewasje van deezen aart af , met Polypen van den tweeden bloey. Dit was by de drie Duimen hoog en bezet met meer dan tagtig Takjes van Polypen , wier gestalte naar die van een Papaverbloem of Amaranth geleck. Op den tweeden Dag begonnen deeze Polypen , den 19 April van 't jaar 1769 door hem van 't Strand van Walcheren bekomen , af te vallen , en waren alle , op den derden Dag , reeds op den Bodem van het Glas gezakt. Zy konden niet zwemen , maar maakten met de Armen een geduurige beweging. Dus hadt zyn Ed. dezelve nog vyf Dagen levendig gehouden.

In Pypgewasjes van deezen aart , door den Heer BOMME in Oktober des jaars 1768 gevifcht , die eenen Penagtigen Wortel hadden , vervolgens in een Glas met Zeewater den Winter over bewaard , nam zyn Ed. in 't volgende Voorjaar een nieuwe uitbotting van Polypen waar , en dus hadt hy gelegenheid , om naauwkeurig derzelver manier van groeiing na te gaan. Hy bevondt , dat zy fomtyds uit den top der oude Pyp , doch dikwils aan derzelver zyden voortkwamen. Altoos vertoonde zig eerst de Bloem of Polypus , en verder

al.

allengs de Steel of Staart daar van. De Polypus VI. was beslooten in een Vlies, even als de Vrucht ^{AFDEEL.} LX XVI. der Dieren in het Amnion, of een Bloem in ^{HOOFD-}zyne Kelk; welk Vlies, als het Peeragtig ^{STUK.} Lighaam uit de Buis gebooren is, vervolgens open scheurt, en uitgang aan den Polypus verleent, waar van doorgaans eerst de Armen zig vertoonen. De Polypen zyn Roozekleurig of Incarnaat rood, doch derzelver Staarten, die somtyds wel de langte van een Duim hebben, op de Enden der Pypagtige Steeltjes of aan derzelver zyden zittendé, waren wit. en staken dus aanmerkelyk af, by de bruinagtig geele Kleur van de Steeltjes.

Uit die Waarneemingen maakt deeze Heer het besluit op, dat dit Mosagtig Pypgewas, aan zyne Ringetjes kenbaar, na eenigen tyd te hebben gebloeid, de Polypen affhiet en verdwynen laat; dan, na negen. of tien Dagen rustens, wederom nieuwe Polypen voortbrengende, „ welke drie of vier Dagen tot „ hunnen vollen bloey noodig hebben, en in „ dien staat van bloeijen omtrent een- en „ twintig Dagen stand houden, dan weder „ afvallen met gelyke ruste en hervatting van „ nieuwen bloey, ten minsten driemaal in „ één Somer Saizoen. In den Winter bevindt „ zig de Plant zonder Polypen, welke vroeg „ in 't Voorjaar zig op nieuws daar aan „ openbaaren”.

VI. (6) Pypgewas, dat de Steelen Draadagtig
 AFDEEL. heeft, aan 't End met een gestreept,
 LXXVI. gestraald, Kalkagtig schildje.
 HOOFD-
 STUK.

VI. De Kruidkundigen hebben zig dit Zee-
Tabularia Gewasje onbeschroomd toege-eigend. Men
Acetabu- vindt het by BAUHINUS en anderen voorge-
lan. steld onder den naam van *Androsace*, om dat
 Genaveld. de Steeltjes, met hunne Dopjes, veel naar die
 Plaat. der Blandjes van het Navelkruid, dat op 't
 CXXXVI. drooge groeit, gelyken. Zelfs maakt 'er
 Fig. 4. TOURNEFORT een byzonder Geilagt van
 Planen van, onder den naam van *Acetabulum*
Marinum, dat is, Zee-Bekertje; dewyl de
 Dopjes, aan het end der Steeltjes, Bekerag-
 tig zyn. Dus noemt het BROWNE, in zyne
 beschryving van Jamaika, *Acetabulum*, met
 eenen enkelen Steel en eene gestreepte Kelk.
 CAESALPINUS hadt dit Gewas een Padde-
 stoel genoemd. LINNÆUS hadt het eerst
 onder de Madreporen, vervolgens onder de
 Korallynen geplaatst, en PALLAS telt het onder

(6) *Tabularia* Culmis Filiformibus, Peltâ terminali striatâ,
 radiatâ, Calcarea, *Syst. Nat.* XII. Madrepora Acetabulum.
Syst. Nat. X. p. 793. N. 17. Sertularia Caule simplici,
 Umbraculo orbiculato, peltato. *Hort. Cliff.* 480. Androsaces
 Petre innascens. BAUH. *Pin.* 367. Herba Marina Androsaces.
 BESL. *Mus.* T. 27. Acetabulum Marinum. TOUR-
 NEUF. *Inst.* 338. Callophilophorum. DONATI *Corall.* 28.
 T. 3. Acetabulum &c. BROWN. *Jam.* 74. T. 40. f. A.
 Corallina Androsacq. PALL. *Zœuph.* 430. Zee-Navelkruid.
Lyst der Plantd. bl. 545.

der de Koraalmosfen. Hier geeft de Ridder VI.
 'er de volgende beschryving van. AFDEEL.
 LXXVI.

„ 't Zyn Draadagtige , volmaakt enkele HOOFD-
 „ Pypagtige Stammetjes , aan 't End gefloo- STUK.
 „ ten met eene Schyfronde , grootc , eeniger-
 „ maae geplooidc , gerande Ster , in wier
 „ Middelpunt zig eene verhevene Stip bevindt ;
 „ zynde de inplanting van het Stammetje , on-
 „ der 't Middelpunt , met eenen Rand omge-
 „ ven”.

Dit Zee - Gewasje valt in de Middellandsche Zee en in de Westindiën. DONATI, die het in de Golf van Venetie waarnam, vondt de Plantjes zelden meer dan anderhalf en somtyds nauuwlyks een half Duim hoog. Hy beschryft het onder een naam , die van de fraaije Hoedjes , welken het draagt , afkomstig schynt te zyn. Het wordt van hem voor een byzonder slag van Plantje , dat zelfs Zaaddraagende is , gehouden. Men vindt het , zegt hy , op Schaalagtige en andere Lighaamen , die hard zyn : gelyk Conchylïën en Steenen , gegroëid , waar aan de Steeltjes , elk op zig zelve , geplant zyn en aangehecht door middel van eenige platagtige getande Deeltjes , welke men in de Voet van ieder Steeltje waarneemt. Deeze vatten , zegt hy , als zo veele Vingeren , het Lighaam aan 't welke dit Plantje zig vasthoudt. Op deezen Voet verheft zig een dun rond , buigzaam Steeltje , dat hol is als een Pypje , en aan 't end een Hoofdje heeft , van eene

VI. Trompet- of Kegelagtige figuur. In 't Water zynde, wordt men in de holligheid een menigte van Draaden gewaar, die tot aan den Omtrek gaan, welke uit een menigte van Kegeltjes bestaat, die van een bleek Vlies gemaakt zyn; doch niettemin zig groenagrig vertoonen, wegens zekere Zaadhuisjes, zo hy zig verbeeldde, daar in vervat, en dit geeft aan de Hoofstjes, in hun Element, een groenagtige Kleur; gelyk men dit Gewas, by W E X M A N N, in zyn Kruidboek afgebeeld vindt.

Anderszins, en gedroogd zynde, gelyk in myn Exemplaar, volgens 't welke de Afbeelding, Plaat CXXXVI, Fig 4, gemaakt is, vertoont zig het geheele Gewas byna volkomen wit, ziende echter een weinig uit den rossen. Het is een bosje van Steeltjes, op de verhevenronde zyde van een Schulpje gegroeid, zynde omtrent anderhalf Duim lang. De Dopjes of Kelkjes verschillen aanmerkelyk in grootte. Men vindt 'er onder van niet meer dan een agtste, en anderen van byna een Kwartier Duims breed. Ik vind 'er, met het Mikroskoop, byna de zelfde Vertooning in, als DONATI, doch het Worteltje, of de Voet, is in de mynen niet zo blykbaar.

VII.
Tubularia
Splachnea.
Haairig.

(7) Pypgewas, met Haairagtige Steeltjes, die

(7) *Tubularia Culmis Capillaribus simplicissimis, Peltâ terminali laevi membranaceâ, Syst. Nat. XII.*

die geheel enkeld zyn, het Schildje aan 't
End effen en Vliezig hebbende.

VI.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD.
STUK.

De Stammetjes, die geheel enkeld zyn, hoe-
wel veelen uit eenen Wortel opschietende en
buigzaam, hebben de dikte van Paardehaair,
en aan 't End een Vliezig Schildje, dat
niet gestreept is. 't Gewas is geheelenal van
Hoornkleur, twee Duimen hoog en valt in de
Middellandsche Zee.

Dus beschryft onze Ridder deeze Soort,
zonder aanhaaling van e enig Autheur, en zy
schynt derhalve nieuwlings waargenomen te
zyn. Ik heb een bruin Haairig Gewasje,
met dergelyke Schildjes aan 't End der Steelt-
jes, doch aan sommigen van welken kleine Dou-
bletjes, naar Mosfeltjes gelykende, gegrocid
zyn; 't welk mooglyk eigen is aan deeze Soort.

(8) Pypgewas dat kruipt, met Klokswyze
Buizen,

VIII.
Tubularia
Campanu-
lata.
Klokjes-
Pypgewas.

Hier heeft onze Ridder, in navolging van
den Heer PALLAS, een Soort van Schepzelt-
jes t'huis gebragt, welken de Heer TREM-

BLEY

(8) *Tubularia reptans*, *Tubis campanulatis*. *Syst. Nat.*
XII. *Hydra campanulata*. *Syst. Nat.* X. p. 817. *Polypus*
cristatus. TREMBL. *Polyp.* III. p. 209. T. 10. f. 3, 9.
BAKER *Microsk.* 308. T. 12. Vert. X. Hoofdt. bl. 316.
AFF. *Stokholm.* 1746 T. VI. f. 5, 6. *Tubularia Crystallina*.
PALL. *Zöoph.* 42. *Lyst der Plantd.* bl. 104.

113

VI. BLEY 't allereerst in zuiver Zoet Water waarnam, en dezelve noemde *Polypes a Pannache* of Gepluimde Polypen. De Heer KAESTNER tytelt ze, in zekere Verhandeling over de Polypen door hem gevonden, die in 't Hamburger Magazyn geplaatst is, in 't Hoogduitſch *Buſchel Polypen*. De Heer BAKER geeft 'er, in 't Engeliſch, den naam van *Bell-Flower Animal*, dat is Klokbloem-Diertje aan. Deez' heeft op het Slymagtig Huiſje, waar in zy wonen, het oog gehad. Hier van is de bynaam van LINNÆUS afkomstig, en ik noemze derhalve *Klokjes-Pyggewas*.

Vederboſch Polypen.

De dooſchynende Lilagtigheid deedt 'er door den Heer PALLAS den naam aan geeven van *Tubularia Cryſtallina*, dewyl zyn Ed. dezelve dus van de Vederboſch Polypen van ROESEL, welke uit den graauwen zien, *Tubularia Gelatiſoſa* genaamd, onderscheidt. Deeze komen overvloedig voor in sommige staande Wateren, maakende aldaar groote Korſten en Kwabben, die uit ſamengehoopte Boompjes van dergelyke Polypen beſtaan. Derzelver Takjes zyn Draadagtig, geevende ieder tot zyn ſtompe End een Pluimagtigen Polypus uit, wiens Voedzel ROESEL zig verbeelde het Zaad van 't Eende-Kroos te zyn; doch welken de Heer PALLAS overvloedig in 't Meir van Rakanje, alwaar in 't geheel geen Kroos groeit, gevonden hadt. Men treft de eerſtgemelden, zegt hy, ſomtyds ook in de zelf-

zelfde Wateren als deeze , doch veel zeld-
zaamer en doorgaans in zuiverer Water aan.

VI.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Hier op laat de Heer PALLAS de beschry-
ving volgen van een Gewasje , dat omstrecks
Kurasfau by Klompen op de Rotfen van Kraal-
fteenen groeit. 't Zyn Pypjes van verschei-
derley langte , dunst aan het onder-end , en
door elkander verward. De langsten breiden
zig uit in een ruig Hoofdje , het welk als de
Kwast van een Penseeltje bestaat uit zeer
dunne Haarbuisjes , ongemeen dicht aan elkan-
der , aan 't End geflooten , wier Wanden
Vliezig zyn , even als die der grootere Pypjes.
De langte deezer laatsten is ongeveer een
Duim , en de Kwastjes zyn op 't grootste als
een Erwt.

Tubularia
Penicillus.
Penseeltje.

Het laatste zyner Pypgewasfen is dat , het
welke zyn Ed. *Papieragtig* noemt , om dat de
Wanden der Pypjes als van Papier zyn , ge-
lykende byzonder naar dat Geweefzel , waar
uit de Wespen-Nesten bestaan , doch wit
zynde van Kleur. Een Stuk ter dikte van een
Eenden-Schaft , dat Takkig was , uit het
Kabinet van zyne Doorlugtigste Hoogheid ,
hadt hem aanleiding gegeven tot het opperen
van deeze Soort , die echter , zo wel als de
naastvoorgaande , maar twyfelagtig voorge-
steld wordt.

Papyraea.
Papieren
Kokerije.

VI.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

LXXVII. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslacht der KORAAAL-
MOSSEN.*

Naam. **D**e naam, dien ik aan dit Geslacht van Dierplanten geef, is niet oneigen, noch zonder voorbeeld. De gewoone Winkel-Soort, immers, is onder den naam van *Zee-Mos* of *Koraal Mos* bekend. Ik heb derhalve geoordeeld, dat het best ware, dien van **KORAAAL-MOS** hier te gebruiken, en dien van *Zee-Mos* aan de *Confervæ*, dat enkel Plantgewassen zyn, tot onderscheiding toe te eigenen. Niemand zal ontkennen, dat deeze *Zee-Gewassen* die men in 't Latyn *Corallinae* noemt, veel Koraalagtiger dan de *Confervæ*, en deeze wederom veel meer naar *Mos* geelykende zyn. De benaaming van *Koraalgewassen* *, die aan menigvuldige *Madreporen*, *Milleporen* en andere *Steenagtige Zee-Gewassen* toebehoort, is hier zeer oneigen.

* Zie
bladz. 71.

Dierlyke
aart.

† Bladz.
57, enz.

Onze Ridder heeft de *Koraalmossen* hier den rang *planten* behouden, dien hy dezelve te vooren toegewezen hadt: niertegenstaande de Heer **PALLAS** met kracht beweerde, dat zy niets *Dierlyks*, en in tegendeel den aart van *planten* hebben. Omstandig zagen wy zyne redenen, en op een zeer gegronde manier, door **ELLIS** wederlegd †. Voor eerste
toont

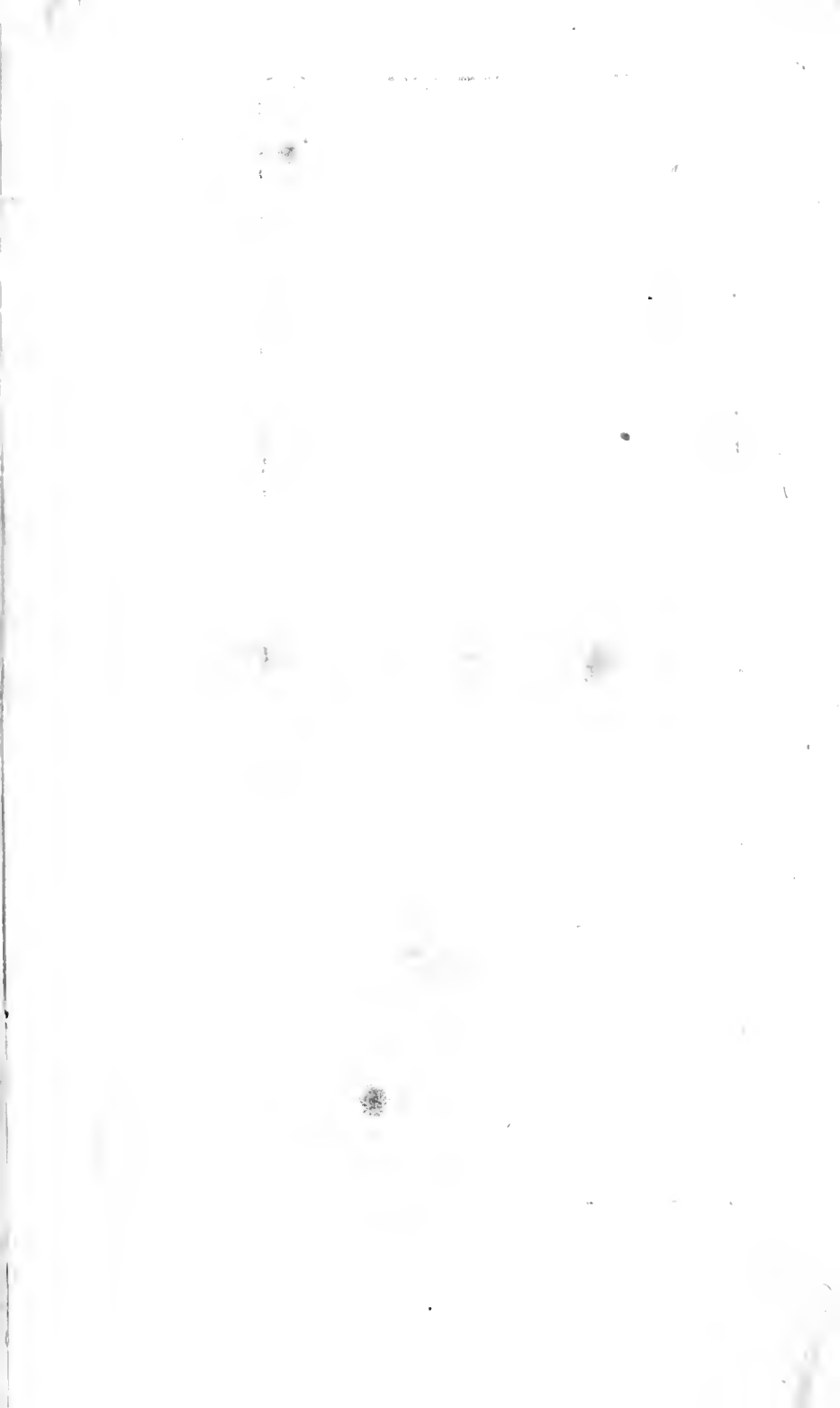

Fig. 1.

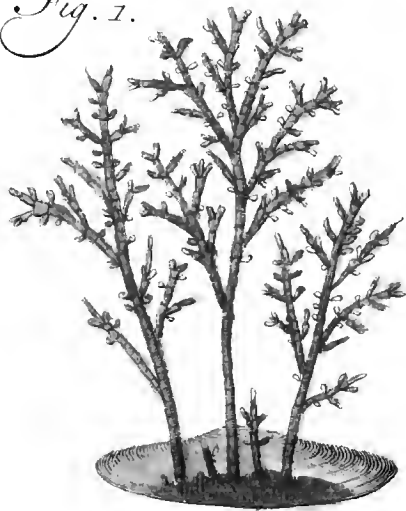

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 2.

toont deeze Heer de overeenkomst der Structuur, welke geheel Celluleus is, met die der genen, welke algemeen erkend worden voor Dierplanten; ten anderen bewyst hy door een Scheikunstig onderzoek, dat het Winkel-Koraalmos, ten minste, de-zelfde Beginzelen uitlevert als Dieren en gedeelten van Dieren. In kleinheid van Poren of uitwendige Gaatjes gaan zy ook, zo hy aanmerkt, eenige Soorten van Kalk-Koraal niet te boven. Het bewys, dat byna het grootste aan PALLAS schein te zyn, afgeleid van een Steenagtig Aardplantje, door den Kruidkundigen Hovenier MEESE in Friesland gevonden, zullen wy straks geheel zien vervallen. Wat de Zaadhuisjes aangaat, waar voor de Heer PALLAS de Knobbeltjes of Knoopjes der Koraalmosfen houdt, die komen ruim zo veel met de Blaasjes, Celletjes en Ovaria van sommige Korallynen overeen, als met de Vruchtmaakende deelen, welke de Heer ELLIS aangetoond heeft, in veele Zee-Mosfen zeer blykbaar te zyn, brengende eindelyk een naauwkeurige bepaaling tot onderscheiding van de Koraal- en Zee-Mosfen ter baan, die men hier voor kan nazien *. Daar op vestigt dan verder de Heer ELLIS zyn besluit, dat de Koraalmosfen (*Co. rallina*) als in 't midden geplaatst of middelslagtig zyn, tusfchen de Zee-Mosfen (*Confer-væ*) en de (*Sertulariæ*) Korallynen.

Het Koraalmos is een Vezelagtig Gewas, Kenmerk dat

li 5

VI. dat als kleine Mosagtige Boompjes opfchiet,
 AFDEEL. die, naauwkeurig befchouwd zynde, eene
 LXXVII. Koraalagtige gedaante hebben. Zy bestaan
 HOOFD- geheel uit Leedjes, even als de Korallynen,
 STUK. doch die Leedjes zyn niet Vliezig maar van
 eene Kalk- of krytagtige Stoffe, en dit maakt
 wel het voornaamfte Kenmerk uit, om ze van
 de Korallynen, in 't volgende Geflagt ge-
 plaatst, te onderscheiden. Zy zyn zeer fterk
 getakt, breidende zig dikwils met een geheele
 Kroon uit, terwyl het Stammetje geenszins
 in dikte toeneemt, en dit zou, by omkeering,
 een bewys kunnen zyn, dat zy van de Plan-
 ten verschillen (*). Men kan, zo de Heer
 ELLIS waargenomen heeft, de Poren of
 Celletjes van het Koraalmos duidelyk zien,
 wanneer men het, onmiddelyk als het uit de
 Zee genomen is, naauwkeurig befchouwt;
 want door het droogen verdwynen die Ope-
 ningen, wegens het inkrimpen van de Kalk-
 agtige zelfftandigheid; welke LINNÆUS
 aanmerkt een groot bewys te zyn voor des-
 zelfs Dierlyke natuur. Men vindt het altoos
 ergens op vast zittende of geworteld, gelyk
 de andere Dierplanten.

soorten. De Ridder geeft agt Soorten op, in dit
 Ge.

(*) De Heer BASTER, naamelyk, merkte aan, dat het
 Stammetje der Sertulariën of Korallynen zig, onder 't op-
 groeiën, zo wel in dikte als in hoogte uitzet, en wilde
 toen daar uit mede derzelver Plantaartige natuur bewyzen.
 Zie *Uitſpann.* I. D. bl. 25.

Geflagt, onder welken het Winkel-Koraal-^{VI.} mos, in de Apotheecken bekend, de tweede ^{AFDEEL.} is, en de agtste moet, gelyk wy zien zul-^{LXXVIJ.} len, vervallen. De Heer PALLAS hadt der-^{HOOFD-} tien Soorten opgeteld, doch daar onder ook ^{STUK.} eenigen betrokken, die tot andere Geslagten schynen te behooren.

(1) Koraalmos, dat in drie-ën verdeeld is, ^{I.} bestaande uit platte Nieragtige Leedjes. ^{Corallina}
^{Opuntia.}
^{Rondledig}
^{Koraalmos.}

Om dat de Leedjes, uit welken dit Koraalmos bestaat, byna gelyk de Indiaanſche Vyg-Plant, Voedſter der Conchenilje, die men *Opuntia* noemt, als platte Schyfjes aan elkander gefchakeld zyn, voert het, in 't Latyn, dien bynaam. Ik noem het, om de zelfde reden, *Rondledig*: want *Steen-Opuntia* luidt wat zeldzaam. Het zal de *Sertolara* van VAN IMPERATUS zyn, welke J. BAUMINUS *Scutellaria* noemde, om dat het Gewas als geheel uit Schildjes ſamengeſteld is. Zyn Broe-

(1) *Corallina trichotoma*, Articulis compressis subreniformibus. Syst. Nat. XII. Gen. 346 *Sertularia ramosissima* Articulis Reniformibus. Hort. Cliff. 480. ELLIS *Corall.* p. 53. T. 25. f. a, b. *Sertolara*. IMPER. Nat. 853. T. 854. CLUS. Hist. II. p. 250. *Scutellaria* sive *Opuntia Marina*. J. B. Hist. III. p. 302. *Fucus folio subrotundo* C. B. Pin. 364. *Corallina latifolia*. PLUK. Phyt. T. 26. f. 1. *Corallina Opuntioides*. SLOANE Jam. I. p. 57. T. 20. f. 2. *Corallina Opuntia*. PALL. Zoöph. 420. *Lyst der Plantd.* bl. 532.

VI. Broeder, evenwel, betrok het tot het Zee-
 AFDEEL Ruy, en is daar in door TOURNEFORT na-
 LXXVII. gevogld. Anderen hebben het tot de Korally-
 HOED- nen in 't algemeen t'huis gebragt.

De Heer ELLIS vertoont twee Soorten van dit Zee-Gewasje, van 't Eiland Jamaika in de Westindiën afkomstig, de eene omtrent twee, de andere naauwlyks één Duim hoog. In andere Afbeeldingen stelt zyn Ed. blykbaar de Gaatj's voor, die 'er in de Leedjes zyn, en hoe dezelve als door Haairagtige Buisjes aan elkander zyn gevoegd. Dit alles, merkt hy aan, vertoont zig duidelyk in dit Koraalmos, wanneer de Kalkagtige Stoffe door A-zyn daar af geweekt en als weg gesmolten is. Evenwel kan men, zegt hy, in de Westindische Koraalmosfen, die doorgaans van een losfer Samenweefzel zyn, de Pooragtige Gaatjes, zelfs wanneer zy gedroogd zyn, (zo ik het begryp,) zeer duidelyk, met het bloote Oog, over de geheele Oppervlakte onderscheiden. Na dat de Kalk- of Krytagtige Stoffe, op de gezegde manier, weggenomen was, vertoonde zig het Leedje, in dit Koraalmos, vol Holligheden, byna gelyk een Honigraat.

De Heer PALLAS merkt aan, dat de Leedjes van dit Zee-Gewasje volmaakt de gedaante van een Nier hebben. Dit kan ik echter noch in de gedagte Afbeeldingen, noch in een Exemplaartje, dat ik 'er van bezit, bespeu-

speuren. In 't zelve hebben zy de Gestalte VI. van een uitgebreide Waaijer, naar welke ook AFDEEL. die van ELLIS meer gelyken dan naar een LXXVII. Nier. De Gaatjes zyn daar in met het Mi-^{STUK.} kroskoop, byna gelyk in fommige Milleporen, zichtbaar. Volgens MARSIGLI zoude, in de Middellandsche Zee, een Koraalmos van deeze Soort voorkomen, dat de Leedjes byna van grootte als een Nagel heeft, zynde minder Takkig en byna gegaffeld, ook laager van statuur.

(2) Koraalmos, dat byna dubbeld gevind is, met de Leedjes eenigermate Tolagtig. ^{II.} *Corallina* *Officinalis*, Winkel-Koraalmos,

Deeze Kenmerken zouden de Gestalte aanduiden van het gewoone Winkel-Koraalmos, dat van ouds onder den naam van *Corallina* bekend is by de Geneeskundigen. Men vindt het

(2) *Corallina* subbipinnata, Articulis subturbinatis. Syst. Nat. XII. *Corallina* Officinalis. Faun. Sac. 2234. ELLIS *Corall.* p. 48. N. 2, 3, 4. T. 24. f. 2. *Corallina* J. BAUH. *Hist.* III. p. 810. *Muscus Marinus* f. *Corallina* Officinarum C. B. *Pin.* 363. *Corallina*. RAY *Hist.* 65. *Angl.* 33. N. 1. *Corallina* Spermophoros. MORIS. *Hist.* III. p. 65. S. 15. T. 9. *Corallina* magis erecta pennata. PLUK. *Phyt.* T. 48. f. 4. *Muscus* Coralloides Filicinus. BARR. *Icon* 1246 N. 1. SFB. *Kab.* III. T. 100. f. 13, 14, 15. PALL. *Zoöph.* p. 422. *Syst. der Planten.* 534 β. *Corallina* Squamata bipinnata, Anglica, erecta, Ramulis dense pinnatis, Lanceolæ formâ, &c. ELL. *Corall.* p. 49. N. 4. T. 24. f. C.

VI. het Zee-Mos of Koraalmos getyeld, in 't
 AFDEEL. Franfch en Engelsch *Coralline*. Het komt aan
 LXXVII. de Noorfche Kust, in de Middellandsche Zee
 HOOFD- en in verfcheide deelen van den Oceaan, doch
 STUK. byzonder veel aan de Stranden van Engeland
 voor, als de Klippige Oevers beminnende. Zie
 hier, wat de Heer ELLIS daar van zegt.

„ Dit Koraalmos is aan Klippen en Schulpen
 „ gehecht door Steenige Leedjes, welke, on-
 „ der 't opfchieten, met anderen vcreenigd
 „ zyn door middel van uitermaate fyne en
 „ dunne Pypjes. Men kan deeze met een
 „ fcherp Gezigt of door een gemeen Vergroot-
 „ glas ontdekken. Terwyl de Stammen zig
 „ uitbreiden, worden zy door zy-Takjes ge-
 „ vind, die tegen over elkander uitkomen, en
 „ op de zelfde manier famengewricht zyn. De
 „ Leedjes van deeze Soort gelyken naar het
 „ bovenfte deel van een omgekeerden Kegel,
 „ doch die een weinig famengedrukt is, zynde
 „ de geheele Oppervlakte met zeer kleine Cir-
 „ kelronde Cellertjes, als Poren, bedekt. In
 „ sommige Exemplaaren kunnen wy kleine
 „ Knobbeltjes als Zaadhuisjes waarneemen,
 „ zitende gemeenlyk aan 't End, doch ook
 „ wel aan de zyde der Takken. Men vindt
 „ het rood, groen, Afchgrauw en wit, maar
 „ allen worden zy, door lang op 't Strand
 „ en in de Lugt gelegen te hebben, wit”.

Ceylonfch. Ik heb verfcheidenheden van dit Koraalmos,
 Plaat met alle die Koleuren, welke van Ceylon
 CXXXVII. her-
 Fig. 1.

herwaards overgebragt zyn, aan Mosfelschulpen, Zee-Tulpen en Patellen gegroeid. ^{VI.} Wat ^{AFDEEL.} de Kleur belangt is ieder op zig zelve: het ^{LXXVII.} witte maakt een Tros, zo wel als 't groene ^{HOOFD.} en het roode. In de manier van groeiing is ook eenig verschil, zynde het witte door verscheide Gaffelagtige verdeelingen byna plat en Waaijeragtig getakt; het groene en paarfche Kwastagtiger; maar een ander, dat bont is, heeft de Takjes eigentlyk en wel dubbeld gevind: dat is, de zytakjes schieten wederzyds ook Leedjes uit. Dit is langst van Gewas, doch bereikt de hoogte evenwel niet van drie of vier Duimen, welke sommigen aan het Winkel Koraalmos toefchryven. Eenige Takjes van het laatste, zo als dezelve op de kant van eene Patelle gegroeid zyn, worden hier, **Plaac CXXXVII. Fig. 1**, in Afbeelding verтоond.

Dat 'er aanmerkelyke verschillen plaats hebben in de groeiing van het Winkel-Koraalmos, is ook uit de Afbeeldingen van **SEBA**, hier aangehaald, blykbaar. **ELLIS** geeft eene verscheidenheid daar van op, die door de figuur der Leedjes, welke in sommigen Lancetswyze uitloopt, van het voorgaande onderscheiden is. Het gene men gewoonlyk in de Winkelen heeft, is ook veel fyner, dan het hier afgebeelde, en heeft de Leedjes langer. (*) Zyn Geschubd Koraalmos, in tegen-

deel,

(*) Zodanig heb ik bekomen, dat gegroeid is, en vast

VI. deel, heeft dezelve korter. Men neemtze
 AFDEEL. fomtyds verschillende waar, aan een zelfde
 LXXVII. Steeltje. Dit alles begunftigt de Dierlyke na-
 HOOFD- tuur van dit Zee-Gewas ongemeen. Schoon
 STUK. het ook eenige naar Zaad gelykende Lig-
 haampjes in zyne Huisjes bevatten mogt.

Gebruik. Het Koraalmos is van ouds beroemd in de
 Geneeskunde, wegens zyne Wormdoodende
 kragt. Het wordt zelfs van ETTMULLER,
 ten dien opzigte, het vreemde Zaad, dat
 * Sem. men gemeenlyk Wormkruid noemt *, voor-
 Santonici, getrokken. De Gifte is naar den Ouderdom
 Chir. & Ze dearia. van den genen, die het in zal neemen, ver-
 schillende, en niet zeer bepaald. Men kan
 het op zig zelf, of met andere dingen ge-
 mengd, tot een Vierendeel Loots, van een
 volwasfen Mensch gebruiken laaten. Het
 is ook opdroogende en Bloedftempende. DI-
 OSCORIDES pryst het tegen de Podagra,
 en sommigen raaden het zelfs in de Feering
 aan.

Tusfchen deeze en de voorgaande heeft de
 Heer PALLAS een Soort ingevoegd, als de
Nodularia van IMPERATUS zynde, en welke
 hy

gehecht zit aan en in de kuiljes van een Yzer-Vuursteen
 (*Pyrites*) of Zwavel Nier, welke men, onder veele andere
 Delffteffen en Petrefakten, onlangs gevonden heeft aan de
 Kust van Normandie. Deeze *Pyrites*, een Vuist groot, is
 op veele plaatsen met Kalkagrige plekken, waar in zig de
 eerste beginzelen van het Koraalmos vertoonen, beloopende.

hy aanmerkt de dikfte te zyn onder alle haare mede-Soorten, op 't meeste anderhalf Duim hoog, zeer Takkig en in drieën verdeeld, zo wel als de eerste Soort. Deze kwam uit de Middellandsche Zee. Ik maak 'er slegts gewag van, om dat de Heer BODBAERT die *het beste* zegt te zyn in dit Geslagt, daar PALLAS alleenlyk zegt, dat zy het dikfte is van de Koraalmosfen.

- (3) Koraalmos, dat gegaffeld, Haairagtig en getopt is, met de bovenste Leedjes uitpuilende.

III.
Corallina
rubens.
Zaaddraagend
Koraalmos.

Niettegenstaande het gemeene Winkel-Koraalmos eenige Knopjes draagt, die naar Zaadhuisjes gelyken, zyn 'er doch anderen, die dergelyke Knopjes veel blykbaarer en menigvuldiger hebben. Men noemt deswegens de

ZO.

(3) *Corallina dichotoma Capillaris fastigiata*, *Articulis superioribus elevatis*. *Faan. Succ.* 2238. *Corallina dichotoma*, *Capillis densis Cristatis*, *Spermophoris*. *ELL. Corall.* 51. N. 7. T. 24. f. F. *Muscus Capillaceus multifido folio albidus*. C. BAUH. *Pin.* 363. *FLUK. Phyt.* T. 163. f. 3. *Corallina Marina Capillaris*. SLOAN. *Jam.* I. p. 58. T. 20. f. 5. *Muscus Coralloides cristatus*. BARR. *Icon.* 1296. f. 2. *Corallina cristata*. PALL. *Zoöph.* 425. β. *Corallina Spermophoros dichotoma*, *Capillaris*, *infetne pinnata*, *Articulis Cylindricis*. *Syst. Nat.* X. p. 807. *Corallina alba Spermophoros*, *Capillis tenuissimis*. *ELL. Corall.* 51. N. 8. T. 24. f. G. *Corallina rubens*. PALL. *Zoöph.* p. 426. *Lyst der Plantd.* bl. 539.

Kk

I. DEEL, XVII. STUK.

VI. zodanigen *Zaaddraagend Koraalmos*, offchoon
 AFDEEL. het niet zeker is, dat die Knopjes eigentlyk
 LXXVII. Zaad bevatten van dit Gewas. ELLIS zelf
 HOOFD- heeft die benaaming gebruikt, ten opzigt van
 STUK. de beide hier aangehaalde Soorten, waar van
 de eerste, tot onderscheiding, den naam van
 Gekuijde voert, gelykende, in Gestalte, veel
 naar een Haanekam.

Gekuijd. Hier van zegt hy en toont, dat het by ron-
 de Bosfen groeit, en dewyl de Takken, zig
 Waaijeragtig uitspreidende, plat tegen elkan-
 der aan geplaatst zyn, zo maakt het zeer fraa-
 je Kuiven, waar van sommigen schoon rood,
 anderen groen zyn, met een witten Rand om-
 zoomd. „ Men vindt het doorgaans groeijen
 „ op dunne Takjes van rondsteelige Zee-Ruy.
 „ Aan het boven-end van deszelfs Steeltjes
 „ ontdekt men, met het Mikroskoop, eenige
 „ kleine Blaasjes, uit den Top van ieder van
 „ welken twee andere Takken hunnen oirsprong
 „ neemen, zo dat zy schynen te dienen tot
 „ ondersteuning van dit Gewas.”

Vederagtig. 't Is zeer klein, Haaragtig fyn, zelden meer
 dan een Duim hoog, zo wel als die andere
 Soort van ELLIS, welke uit ongemeen dunne
 Haartjes bestaat en witagtig is van Kleur. De
 Blaasjes van hetzelfde houden het ook, zo het
 schynt, in 't Water op, zegt ELLIS, die
 het oordeelt zeer naa verwant te zyn met het
 voorgaande. Ook verbeeldt zig de Heer PAL-
 LAS, dat die Sneeuw-witte Vederagtige van
 den

den zelfden Auteurs, het beginzel van deeze VI.
 of de voorgaande geweest zy. En zyne rood-^{AFDEEL.}
 agtige zou van dezelve alleenlyk door een LXXVII.
 klein verschil in de figuur der Leedjes onder-^{HOOFD-}
 scheiden, en derhalve mischien ook maar als ^{STUK.}
 eene Verscheidenheid aan te merken zyn. Hier-
 om betreft onze Ridder die allen tot deeze
 Soort. Men ziet, dat zy, zo in grootte als
 in uitwendige Gestalte, ongemeen van het
 Winkel-Koraalmos verschillen.

- (4) Koraalmos, dat gegaffeld en van onderen ^{IV.}
 gevind is, met de Leedjes twee-Hoornig. ^{Corallina}
^{Cornicula}
^{1a.}
 Gehoord.

Dit Gewasje, ook op Zee-Ruy groeijen-
 de, valt mede naauwlyks een Duim hoog. Het
 verschilt aanmerkelyk van de voorgaanden, zo
 door zyne manier van Groeijing en de dunte
 der Takjes, als daar door, dat de Leedjes van
 het Steeltje rond en lang, die der zy-Takjes
 kort zyn en gehoord, het welk de Kenmerken
 uitmaakt van dit ongemeen fyne Koraalmos.
 Het komt insgelyks voor aan onze en de En-
 gelsche Kusten.

- (5) Koraalmos, dat gegaffeld is, hebbende de ^{V.}
 Leed-^{Fragilisfi-}
^{ma.}
 Broefsch,

(4) *Corallina dichotoma inferne pinnata*, *Articulis bicorni-*
bus, *Faun. Suec.* 2236. *Corallina alba exigua* &c. *ELL. Co-*
vall. p. 50. N. 6. T. 24. f. D. *PALL. Zoöph.* p. 424.

(5) *Corallina dichotoma*, *Articulis filiformibus divaricatis*

Kk 2

Apice

VI.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

Leedjes Draadagtig en van een wykende, aan den Top en Grondsteun breeder.

De Heer PALLAS noemt dit Styf Koraalmos, en getuigt dat het zeer broosch is, wit van kleur, vallende in de Westindiën en groeiende tot de hoogte van meer dan twee Duimen. De Leedjes zyn lang en door een zagte Pees aan malkander gevoegd, zo dat zy ligtelyk afbrecken.

VI.
Barbata,
Gebaard.

(6) Koraalmos, dat gegaffeld is, met Ronde Leedjes, de Takjes aan de toppen gebaard.

De bynaam van Gebaard is van den zelfden Heer afkomstig, die aanmerkt, dat alle Takjes aan 't End een Vezelagtig Kwastje hebben. Dit is zeer blykbaar in de Afbeelding van ELLIS, die dit Westindische, om dat de Leedjes als aan een Draad gereegen zyn, *Paternoster-Korallyn* noemt. PLUKENETIUS hadt het voorgesteld onder de benaaming van Pypagtig

Apice Basique latioribus. *Syst. Nat.* XII. Corallina minima Capillaceo folio. SLOAN. *Jam.* I. T. 20. f. 5. Corallina rigens. PALL. *Zoöph.* p. 429.

(6) *Corallina dichotoma*, Articulis Cylindricis Ramulis apice barbatis. *Syst. Nat.* XII. Corallina articulata Jamaicensis. ELL. *Corall.* p. 59. T. 25. f. C. Corallina major, Nervo Filiformi. SLOAN. *Jam.* I. p. 58. T. 20. f. 3. PALL. *Zoöph.* p. 428.

tig, Jamaikaasch, wit Koraalmos, met zeer VI.
 korte Leedjes, wordende van de Engelschen AFDEEL.
white Bead-handstring, dat is, Witte Kraalen LXXVI. I.
 Armband geheten. Het groeit ter hoogte van HOOFD-
 drie Duimen en daar boven. STUK.

(7) Koraalmos, dat een enkelen Steel heeft, VII.
 met een Kwast getopt, bestaande uit gegaf- *Corallina*
 felde buigzaame onafgebroke Takken. *Penicillus*.
 Penfeel
 Koraalmos.
 Plaat
 CXXXVII.
 Fig. 2.

Dit Gewasje, dat uit myne Verzameling, CXXXVII.
 hier, in Fig. 2. op Plaat CXXXVII, is afge-
 beeld, gelykt taamelyk naar een Penfeel, waar
 van het den naam draagt Ongedroogd heeft
 het een rond Stammetje, byna van dikte als
 een Penneschaft, dat als met een Huid schynt
 overtoogen te zyn, en de langte van een
 kleinen Vinger heeft, zynde aan het boven-
 end gekroond met een Kwast van dunne Tak-
 jes, die gegaffeld zyn. Myn gedroogde E-
 xemplaar is vleeschkleurig. Door 't Mikros-
 koop vertoonen zig deeze Takjes als uit Rol-
 ronde Leedjes bestaande; weshalve het te regt
 betrokken is tot dit Geslagt. By SEBA schynt
 het voor 't Scelet van een Aard-Kampernoel-
 je aangezien te zyn. PALLAS heeft verschei-
 dene

(7) *Corallina Culmo simplici, Ramis fasciculatis fastigiatis, dichotomis flexilibus continuis. Syst. Nat. XII. SEB Kab. 1. T. 1. f. 10. PALL. Zoöph. p. 428. Het Kwastje. Lyst der Plantd. bl. 542.*

K k 3

VI. dene daar van als een Bosje by elkander groei-
 AFDEEL. jende gezien, en stelt de Woonplaats in de
 LXXVII. Westindische, LINNÆUS in de Oostindische
 HOOFD- Zee - Wateren.
 STUK.

Indien dat Schepzel, uit de Chineefche Verzameling van LAGERSTROOM, gelyk de Heer PALLAS oordeelt, hier toe insgelyks te betrekken ware, dan zou deeze Soort aan veranderingen onderhevig zyn. Onze Ridder hadt hetzelfde *Hydra conglomerata* genoemd, en zegt dat het de grootste was onder de bekende Polypen. Het hadt een Steel der dikte van een Penneschaft, een Duim lang, welke met zynen Wortel aan cenig vast Lighaam gehecht is, aan den Top verdeeld in veele zeer korte ongeregelde Takken, die wederom verscheide maalen worden verdeeld en dik zyn aan de Enden (*).

Als een Agtste Soort hadt LINNÆUS hier, zo uit navolging van PALLAS, als volgens de Afbeelding, welke wylen de Francker Hovenier MÈESE daar van in zyne *Flora Frisica* heeft uitgegeven, een Aard - Koraalmos geplaatst. 't Is naamelyk bekend, dat, op de Bergummer-Heide in Friesland, aan gedagten Kruidkenner dergelyke Gewasjes waren voorgekomen, welken tot een voorbeeld scheenen te strekken van Koraalmos op 't Land groeijen-

(*) *Chinens. Lagerstr. N. 50. Amm. Acad. IV. p. 257. T. 3. f. 1.*

jende. De Heer PALLAS hadt daar van een VI. -
 voornaame tegenwerping op de Dierlykheid ^{AFDEEL.}
 der Koraalmosfen gemaakt, doch de Heer ^{LXXVII.}
 ELLIS gaf met reden in bedenken, of zy ook ^{HOOFD-}
 by toeval aldaar konden geraakt zyn *. Dat. * Zie
 deeze bedenking van zyn Ed. gegrond was, ^{bladz. 61,}
 worden wy thans door den Heer BODDAERT ^{hier voor.}
 onderrigt (*). MEESE hadt eenige brokjes
 van dat Gewas aan den Heer PALLAS gezon-
 den, en zelf daar by gemeld, dat het stukjes
 waren van het Gekuifde, Roodagtige en Win-
 kel-Koraalmos, door Storm van 't Strand op
 't vaste Land gesmeeten zynde, en zig aldaar
 vastgezet hebbende: weshalve hy die eerst
 voor een Plantgewas hadt gehouden, en tot
 de *Lichenes* betrokken (†). Maar, zou men
 mogen vraagen, hoe is zyn Ed. naderhand tot
 die kennisfe gekomen? Of heeft hy mooglyk
 te vooren die Soorten van Koraalmos niet ge-
 kend, en naderhand, uit de overeenkomst van
 zyne gevondene Plantjes met dezelve, zynen
 misflag ontdekt? Hadt hy dan toen niet gewe-
 ten, dat 'er mooglykheid ware, dat die Ko-
 raalmosfen door de Golven op 't vaste Land
 konden gesmeeten zyn? Of heeft men zyn ge-
 zegde slegts te ver getrokken? Hoe 't zy; dus
 wordt de Wereld tot misvattingen gebragt.

LXXVIII. HOOFD-

(*) *Lyst der Plantdieren* Aanbangzel. bladz. 644.

(†) *Lichen fruticulofus ramosus articulatus*, *Articulis longis*
Cylindricis, *Peltis pedunculatis*. *Flor. Frif.* p. 75. N. 503. T. 1.

Kk 4

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

LXXVIII. HOOFDSTUK.

*Befchryving van 't Geflagt der KORALLY-
NEN, die in Blaas- en Cel-Korallynen on-
derfcheiden worden.*

Naam. **D**e benaaming van *Sertularia*, welke LIN-
NÆUS eerst aan dit Geflagt van Dier-
planten heeft gegeven, vindt thans een alge-
meene goedkeuring. Zy is afkomstig van 't
Italiaanfche woord *Sertolara*, daar IMPERA-
TUS de *Opuntiā marina*, of het Rondbladerige
Koraalmos, zynde de eerste Soort van het
voorgaande Geflagt, mede bestempeld hadt.
't Schynt, echter, dat die Autheur deezen
naam van 't Latynfche woord *Sertum*, dat
een gevlogten Kroon of Kraans betekent, of
van *Sertula* hadt ontleend. Men gebruikt den-
zelfen thans voor die Dierlyke Plantgewas-
fen, wier verschil van de Koraalmosfen hier
voor is aangewezen *. Ik noemze, als ge-
zegd is, KORALLYNEN; zo om de gelyk-
heid in gestalte met de genen, die men van
ouds *Corallina* genoemd heeft, als om dat
deeze benaaming, door den Heer ELLIS,
voor die Zee-Gewasjes in 't algemeen gebruikt
is, waar van de genen, die in dit Geflagt be-
greepen zyn, ver het grootste gedeelte uitmaa-
ken.

* Bladz.
51, 56, 65.

Wat

Wat de eigentlyke natuur der Korallynen ^{VI.} zy, heb ik reeds, volgens 't Gevoelen van ^{AFDEEL.} de Heeren ELLIS en BASTER, voorgesteld. ^{LXXVIII.} Zy beiden erkennen thans dit Zee-Gewasje ^{HOOFD-} voor een Schepzel, dat eene Plantaartige groei- ^{STUK.} jing heeft met een Dierlyk Leven. De Heer BASTER, evenwel, agtze zodanig met de Planten overeenkomstig, dat de Polypen, die men 'er op vindt, een voortbrengzel van dit Plantgewas zyn zouden, en wel de Bloemen van hetzelfde, zo het schynt *. De Heer ELLIS, in tegendeel, heeft nog zyn meermaals ^{* Zie} verklaarde Gevoelen niet verworpen, dat de ^{Bladz. 55.} Korallynen door Polypen voortgebracht, of gefabriceerd zyn zouden. Anderen haddenze slegts voor Nesten of Wooningen van Diertjes aangezien. Ik meen, dat het een met het andere gepaard kan gaan, hebbende daar toe het voorbeeld van de Wormbuisjes, die men zo menigvuldig, by zo wonderlyke Klompen en van eene zo zonderlinge Gestalte, in Zee vindt, bygebracht †. Dit zyn Nesten of Samenwoon- ^{† Bladz.} ings van Diertjes, die opschieten en groei- ^{54.} jen, wordende gefabriceerd of gevormd door Schepzeltjes, immer zo slap, week en slymerig, als de Polypen kunnen zyn. Ja tusfchen deeze Buisjes en de Diertjes, die dezelve vormen, is veel grooter verschil in hardheid, dan tusfchen de Korallynen en derzelve Polypen.

Mooglyk zal men zeggen, dat deeze Wormbuisjes met de Schepzels, die in dezelve

Kk 5

woo-

VI. woonen , nader in grootte overeenstemmen.
 AFDEEL. Dit schynt waar te zyn , doch is nog niet
 LXXVIII. beweezen. In veelen heeft zekerlyk een
 HOOFD- voortgang der Wormen plaats, die het onder-
 TUK. ste End, te vooren door hun bewoond, ledig
 laten. Op gelyke manier, nu, verklaart
 ELLIS, byna, de groeiing der Zee-Heestere-
 ren. De tegenwerping, dat de Stammetjes
 dus niet dikker dan de Takjes moesten zyn,
 betreft de Korallynen niet, ten minste niet
 algemeen*.

* Zie
 bladz. 50.

Een nader denkbeeld echter, 't welk de
 Korallynen eigentlyk tot Plantdieren of Dier-
 planten maakt, is dat zy een Dierlyk Merg
 hebben, door de geheele zelfstandigheid ver-
 spreid, geëvende de Polypen uit. Dus ver-
 klaart de Heer BASTER, omstandig, de
 Groeiing van deeze Schepzelen en tevens der-
 zelve Natuur †; waar in hem de Heer PAL-
 LAS is nagevolgd †. Inderdaad, wanneer dit
 Gevoelen niet op enkele Onderstelling rust,
 dan is het zeer aanneemelyk.

† Bladz.
 221.
 † Bladz.
 56.

Kenmer-
 ken.

Onze Ridder drukt zig, aangaande de Na-
 tuur der Korallynen, aldus uit. „ Zy zyn,
 „ gelyk veele dergelyken, op de manier der
 „ Planten geworteld, en hebben Worteltjes
 „ buiten zig verspreid, hoewel haar bezielde
 „ Bloemen een beweëging, die haar van de
 „ Winden niet medegedeeld wordt, door een
 „ vrywillige poëging volbrengen, zynde vol-
 „ strekt Diertjes. Het Gewas zit ergens op

vast

„ gegroeid ; het is naakt , Vezelagtig en be-
 „ staat uit Leedjes , die ééne Bloem uitgee-
 „ ven , welke een Polypus is.”

VI.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

De Heer PALLAS heeft die Korallynen ,
 welke geheel uit Celletjes , Hokjes of Zaad-
 huisjes schynen te bestaan , van de anderen
 afgezonderd , onder den naam van *Cellulariæ*.
 Zyn Ed. beroept zig , als 't ware , op 't voor-
 beeld van ELLIS ; doch die Heer hadt derge-
 lyke Zee-Gewassen , zelfs de Koraalmosfen ,
 altemaal *Corallina* genoemd , en dezelve slegts
 door byvoeging van de Kenmerken onder-
 scheiden , geevende den naam van *Corallina*
Cellifera aan de Cellulariën , en gebruikende
 het woord *Sertularia* niet. Onze Ridder
 maakt in dit Geslacht twee afdeelingen , waar
 van de eerste alleenlyk de Blaas-Korallynen ;
 de andere de Celdraagende of die geheel uit
 Celletjes samengesteld zyn , bevat.

Onder-
 scheiding.

De Blaas-Korallynen worden dus genoemd ^{Blaas-Ko-}
 wegens zekere aanmerkelyke Knopjes , veel ^{rallynen.}
 grooter en Blaasagtiger dan de Tandjes , wel-
 ke het Gewas samenstellen , en niet in een
 geregelde orde , tegenover elkander of beurt-
 lings , dat men overhoeks kan noemen , maar
 hier en daar aan de Steeltjes verspreid ,
 voorkomende. Het gebruik van deeze Blaas-
 jes was onzeker. Sommigen meenden dat zy
 slegts dienden om tedere Takjes der Ko-
 rallynen in 't Water op te houden of te
 ondersteunen , gelyk de Lugtblaasjes in de

Vis-

VI. **Visfchen.** De Heer ELLIS vondt 'er, in 't eerst, slegts grooter Polypen in; doch naderhand wierdt hy zeer duidelyk in sommigen gewaar, dat het weezentlyk Eijernesten zyn. Hy nam Trosjes van Eijeren in dezelve waar, die vast zaten aan een soort van Navelstreng, welke gemeenschap hadt met het Dierlyke Merg van de Steeltjes. Sommigen van deeze Eytjes, op den bodem van het Glas vallende, begonnen zig te beweegen en uit te breiden, gelykerwys de Zoet-Water Polypen. Of, nu, de Moeder-Polypus, gelyk men waarschylyk die van deeze Blaasjes noemen moet, deeze Eytjes in dit Blaasje, als in een Zaadhuisje. legt: dan of zy, met haar geheele Lighaam, als in een Eijerklomp verandere, gelyk de Schildluizen, staat nog te onderzoeken: doch buiten twyfel zullen die Klompjes, welken de Heer ELLIS te vooren hadt aangezien voor doode Polypen, buiten de Blaasjes uitpuiende, zodanige Eijertrosfen zyn geweest. Men noemt de gedagte Blaasjes thans gemeenlyk *Ovaria*, dat is Eijernesten.

De Korallynen zyn, voor 't bloote Oog, minder verschillende dan de Dierplanten van veele andere Geslagten. Men zietze, in 't algemeen, voor Zee-Mos aan. Sommigen groeijen maar eenige Liniën; anderen maar eenige Duimen hoog. Het Gewas van veelen is Hcefteragtig en Takkig; dat van anderen als

als Steeltjes of Haairtjes, zonder Takken: VI.
 van fommigen als verward Haair. Zy hebben AFDEEL.
 Buisagtige Worteltjes, die langs de Opper- LXXVIII.
 vlakke van Schulpen, Steenen, en andere Lig- HOOFD-
 haamen, of langs die van Zee-Ruy en andere STUK.
 Korallynen kruipen. In Aarde of Zand vindt
 menze niet geworteld. Altemaal groeijen zy
 in de Zee en fommigen op een aanmerkelyke
 diepte.

Het getal der Soorten, in dit Geslagt, is Soorten,
 niet vermeerderd, dewyl LINNÆUS daar
 van uitgemonsterd heeft. Dus waren 'er, in
 de Tiende Uitgaave van het Samenstel der
 Natuur, vier en-veertig Soorten, meest van
 ELLIS ontleend, en thans maar twee- en-
 veertig Soorten, waar van dertien tot de laafte
 Afdeeling behooren. De meeften vallen aan
 de Kusten van Europa zo wel als elders in de
 Oceaan.

- I. Die met duidelyk zigtbare en uitpui-
 lende Eijernesten zyn voorzien, ge-
 naamd BLAAS-KORALLYNEN.

(1) Korallyn, die *Pluimagtig is*, met de I.
Tandjes *Sertularia*
Rosacea.
Lely-
Korallyn.

(1) *Sertularia paniculata*, *Denticulis oppositis truncatis*,
Ramis alternis, *Ovariis coronato-Spinosis.* *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 347. *Corallina pumila pennata* &c. ELLIS. *Corall.*
 p. 6. N. 7. T. 4. f. A. *Phil. Transact.* Vol. 48. p. 631.
 T. 23. f. E, G, H, I. SEB. *Kab.* II. T. 69. f. 6. Ser-

114

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Tandjes tegen over elkander en geknot, de
Takken overhoeks, de Eijernesten Doorn-
agtig gekroond.

De Blaasjes, die aan deeze Soort van Korallyn zeer groot zyn, hebben, naar de ver-
tooning welke zy maaken, daar aan vershil-
lende bynaamen doen geeven. De Heer ELLIS,
door wien dit Gewas eerst ontdekt werdt,
noemde het naar dezelve Granaat - Appel
Bloesfen Korallyn, en vervolgens voegde hy
'er den bynaam van *Lely* by, welken de Heer
BODDAERT alleenlyk verkoozen heeft te
behouden. De Heer PALLAS hadt, wegens de
uitsteekende Punten der zogenaamde Bloe-
men of Eijernesten, goedgevonden, den by-
naam van *Nigellastrum* te gebruiken, en tekent
met reden aan, dat zy veel gelyken naar de
Zaadhuisjes van die Plant, welke men *Nigella*
noemt. Dit is ten opzigt van sommige Soor-
ten van *Nigelle* waar, doch hoe komt hy dan
aan den naam van *Nigellastrum*, welke een
geheel andere Plant, met ander slag van Zaad-
huisjes, betekent? Hy zegt, dat de Eijernes-
ten slegt, doch de Polypen zeer wel door
ELLIS afgebeeld zyn.

De Heer ELLIS hadt, in dit slag van Ko-
rallyn, eerst waargenomen *, hoe het Dier-
lyke

* Zie
bladz. 39.

tularia Nigellastrum. PALL. Zoëph. 78. *Lely-Korallyn.*
Lyst. der Plantd. bladz. 161.

lyke Merg door den Stam en Takken heen VI.
 gaat, en zig dan verder uitspreidt met zekere ^{AFDEEL.}
 Takjes of Armen, welken ieder Tandje tot ^{LXXVIII.}
 zyne Opening uitgeeft. Dit zyn de Polypen ^{HOOFD-}
 van dit Zee-Gewasje, 't welk als kleine ^{STUK.}
 Boompjes op Oester-Schulpen aan de Stran-
 den van Europa voorkomt, wordende ook in
 de Indifche en andere Zeeën gevonden (*). In
 de laafteftn groeit het op Zee-Kroos: aan de
 Kust van Engeland nam de Heer ELLIS het
 dikwils waar op de Cypres-Korallyn, „ wel-
 „ ke het met zyne Buisjes, zegt hy, omarmt,
 „ en van daar Takken uitschiet, met flappe
 „ tegen over elkander geplaatfte Tandjes, van
 „ eene Cylindrifche gedaante, voorzien, die,
 „ droogende, aan het bovenfte gedeelte in-
 „ zakken”.

(2) Korallyn, met de Tandjes tegenover el-

kan- ^{II.}
^{Pumila.}
 Zee-Ruy
 Korallyn.

(* *Locus Mare Europæum, Indicum & Pelagi Fucus na-*
sans, zegt PALLAS. Door dit laafte meent hy zekerlyk
 niet het Vlottend Zee-Gras van de Archipel, maar het dry-
 vend Zee-Ruy of Kroos van den Oceaan.

(2) *Sertularia Denticulis oppositis mucronatis recurvatis,*
Ovarii obovatis, Ramis vagis. Faun. Suec. 2289. ELL.
Corall. p. 9. N. 8. T. 5. f. A, 2. Phil. Transf. Vol.
XLVIII. p. 631. T. 23. f. 6. F, F. Corallina pumila repens
minus ramosa, Denticulis bijugis. RAJ. Angl. 3. p. 37. N.
19. REAUM. Mem. de l'Acad. des Sc. 1711. p. 279. T. II.
f. 4. M, M. SEB. Kab, III. T. 100. f. 1. PALL. Zoöph,
79. Zee-Eike. Lyst der Plaud. bladz. 162.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

kander, spits en omgekromd: de Eijernesten puntig Eyronnd; de Takken hier en daar verspreid.

Plaat
CXXXVII.
Fig. 3.

De Afbeelding, welke de Heer ELLIS by vergrooting van deeze Soort geeft, is zo fraay en wel geschikt om het aartige Samenstel der Zee-Gewasfen van dit Geslagt en de byzonderheid der Blaas-Korallynen aan te toonen, dat ik niet heb kunnen nalaaten dezelve over te neemen. In Fig. 3, Plaat CXXXVII. wordt derhalve dit Zee-Gewasje, met zyne Blaasjes of Eijernesten, en met zyne Polypen, die met het Vleezige of Dierlyke Merg van den Stam en Takken gemeenschap hebben, ten duidelykfte verтоond. Het was in Fig. 2, op onze naastvoorgaande Plaat, in zyne Natuurlyke grootte, zo als het, op een Blaadje Zee-Ruy kruipende, zig in myne Verzameling bevindt, reeds voorgesteld. Dit is de reden, dat ELLIS hetzelve *Sea-Oak Coralline* genoemd heeft: want de Engelfchen geeven aan die Soort van *Fucus* den naam van Zee-Eik, naar den Latynfchen naam, *Quercus Marina*. Dus kan deeze Korallyn niet dan zeer oneigen, op zig zelf, Zee-Eike getyeld worden. Ook is het zeker, dat menze bovendien op veelerley andere Soorten van Zee-Ruy (*Fucus*), als ook op het Zee-Kroos en zelfs op de Kaapse Zee-Planten, *Fucus versicolor* genaamd, aantreft;

treft; hoewel zy op deeze laafte de Eijer- VI.
neften, zo de Heer PALLAS aanmerkt, groot AFDEEL.
ter en ronder, de Kelkjes fpijfer heeft. LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

De Heer REAUMUR in zyn Vertoog over de Bloemen en Zaaden van het Zee-Ruy, en andere Waarneemingen omtrent deeze en dergelyke Zee-Planten, ook agt geevende op dit Bygewasje dat aan dezelve groeit, nam de zogenaamde Zaadhuisjes van hetzelfde waar, doch kon 'er niets in vinden dat naar Zaad geleck. De Heer PALLAS, in tegendeel, verhaalt, dat hy te Harwich deszelfs Eijernest uitermaatè vol Eytjes heeft gevonden. Daar van vind ik by den Heer ELLIS niets gemeld. PALLAS zegt dit ook niet, offchoon de Heer BODDAERT 'er zulks van gemaakt heeft. ELLIS beeldt flegts Polypen in deeze Blaasjes af en fpreekt daar van, in de befchryving, aldus.

„ Deeze kleine kruipende Korallyn ontfpringt
„ hier en daar van Draadagtig dunne Buisjes,
„ die langs de oppervlakte van de breedbladerige
„ rige getande Zee-Eik *Fucus* loopen. Men
„ vindt deeze in groote menigte op den Zee-
„ Oever by Sheernefs in 't Eiland Sheppey,
„ [aan den Mond van de Theems.] De zelf-
„ de Korallyn komt fomtyds op het Peuldraa-
„ gende Zee-Ruy voor. De Tandjes zyn aan
„ de Openingen ftomp, en by paaren regt te-
„ genover elkander geplaatst. Ieder Paar fchynt
„ in het naafte als gewricht te zyn. De Blaas-

Ll

„ jes

VI. „ jes zyn bykans Kloottrond en komen dikwijs
 AFDEEL. „ overdwers gekreukt of gegroefd voor. Toen
 LXXVIII. „ ik, op de Kust van Sussex, te Brighthelm-
 HOOFD. „ stone was *, nam ik eerst de leevende Po-
 STUK. „ lypen in de Blaasjes van de Klasse der Ge-
 * Zie „ lypen in de Blaasjes van de Klasse der Ge-
 bladz. 38. „ tande Korallynen, en in 't byzonder in dit
 † Bladz. „ slag, waar †. Deeze Dieren zyn veel
 41. „ grooter in de Blaasjes dan die zig in de
 „ Tandjes bevinden. Zy worden voortge-
 „ stooten of groeijen onregelmatig, met
 „ haare Blaasjes, hier en daar, tot de zyden
 „ van den Stam en de Takken uit. Wy kun-
 „ nen, door het Mikroskoop, gemakkelyk
 „ onderscheiden, hoe zy vereenigd zyn met
 „ het Lighaam van de Moeder-Polypus, 't
 „ welk schynt te bestaan uit Schakels van
 „ kleine Polypen by paaren, zynde ieder Paar
 „ aan de anderen gehecht door middel van eene
 „ Vleezige Streep, die door het midden van
 „ de Korallyn loopt. Hier zagen wy de
 „ kleine Polypen van deeze Soort haare
 „ Klaauwen uitstrekken om Voedzel op te
 „ zoeken, zo wel als die groote, welke ver-
 „ vat waren in de gezegde Blaasjes (*).
 Ik verwonder my, dat de Heer PALLAS
 de Eijernesten van deze Korallyn heeft moeten
 op-

(*) Dus moet het verstaan worden, en niet, gelyk men
 het Engelsche werk in 't Fransch vertaald heeft, *tout comme*
ceux des Corallines Vesciculeuses. Want deeze Zee Eik Ko-
 rallyn behoort zelf tot de Blaas-Korallynen.

opzoeken op 't Zee-Strand van Harwich, terwyl men ze genoegzaam aan onze Kusten vindt. 't Is waar, hy zegt, dat dezelve daar zeer menigvuldig en weelig op verscheide Soorten van Zee-Ruy groeit (*). Ik neem in 't myne waar, dat het Buisje, 't welk voor Worteltje verstrekt, t'elkens, wanneer het een Steeltje uitgeeft, aan 't Blad is vast gekramd. De Kleur is bruinagtig geel; zo dat zy op de zwartagtige oppervlakte van het Zee-Ruy geen onaartige vertooning maakt. In afgezette Exemplaaren van 't Werk van ELLIS heeft men dezelve, zeer oneigen, met zwart besmoddeld.

VI.
AFDEEL
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(3) Korallyn met de Tandjes tegenover elkan-
der spits en byna regtopstaande; de Eijer-
nesten puntig Eyrond en gedekzeld; de
Takken overhoeks geplaatst.

III.
Operculata.
Haair-
Korallyn.

De

(* In Harvicensi *Fucos* littore hanc speciem observavi — frequentissimam & luxuriantem. Men vertaalt dit, dat hy 't 'er weinig heeft zien groeijen. *Lyst der Plantd.* bladz. 164.

(3) *Sertularia Denticulis oppositis mucronatis erectiusculis; Ovarii obovatis operculatis, Ramis alternis.* *Syst. Nat.* XII. ELL. *Corall.* p. 3. N. 6. T. 3. f. E. RAJ. *Angl.* III. p. 36. N. 13. *Corallina Muscosa denticulata procumbens* &c. PLUK. *Alm.* 119. T. 47. f. 11. *Muscus marinus denticulatus procumbens; Caule tenuissimo; Denticellis bijugis.* RAJ. *Hist.* 79. MORIS. *Hist.* III. p. 650. S. 15. T. 9. f. 3; *Muscus marinus lendiginosus minimus; Arenacei coloris;* MOR. *ib.* f. 2. *Sertularia Usneoides.* PAL. *Zwöps.* 121; *Zee-Haair.* *Lyst der Plantd.* bl. 164.

L 1 2

I. DEEL, XVII. STUK.

VI. De Heer ELLIS noemt deeze Zee-Haair
 AFDEEL. en PALLAS geeft 'er den bynaam aan van
 LXXVIII. zeker Mos , dat op Doodshoofden groeit ,
 HOOFD- *Usnea* genaamd. Ik geef haar den naam van
 STUK. *Haair-Korallyn*. 't Gewas is eer Haar- dan
 Mosagtig ; hoewel het by de Kruidkundigen
 den naam van Zee-Mos gevoerd heeft. MOR-
 RISON noemt het zeer kleine Zee-Mos , als
 met Neeten , van eene Zandagtige Kleur : of
 ook , Getande neerleggende Zee-Mos , met
 zeer dunne Steeltjes en gekoppelde Tandjes.
 PLUKENETIUS hadt het *Mosagtig Korallyn*
 getyeld , en LINNÆUS geeft 'er den Latyn-
 schen bynaam van *Operculata* , dat is Gedek-
 zelde , aan ; om dat de Blaasjes zig als Snuif-
 potten van Porselein , met Dekzels , vertoo-
 nen.

„ De Worteltjes van deeze Soort , (zegt de
 „ Heer PALLAS) zelden op Zee-Ruy krui-
 „ pende , spreiden zig over Schaalagtige Lig-
 „ haamen , en dikwils over de Spriet-Koral-
 „ lyn uit , schietende doorgaans Jongen. 't Zyn
 „ zeer dunne Draadagtige Steeltjes , ten hoog-
 „ ste vyf Duimen lang , by herhaalingen ge-
 „ takt en eenigermate bogtig. De Takjes
 „ staan overhoeks of zyn eenigermate gegaf-
 „ feld , met den eenen Arm allcenlyk verder
 „ verdeeld. De verdeeling , nu , heeft plaats
 „ tusfchen een paar Kelkjes , kruifende derzel-
 „ ver ftrekking , zodanig dat de Kelkjes dwars
 „ afstaan van de Kelkjes , in het naaste gedeel-

„ te

„ te van het Takje daar onder. De Kelkjes VI.
 „ zyn Buisagtig, staan tegenover en taamelyk AFDEEL.
 „ ver van elkander, regt uit geftrekt, met het LXXVIII.
 „ Mondje fchuins afgefneeden, maar door een HOOFD.
 „ Borftelig Vetertje gefpitst, en van binnen een STUK.
 „ Borftelig Tandje hebbende, dat byna regt
 „ overend staat, tegen de Punt over. De Ei-
 „ jernesten komen dikwils in de verdeelingen
 „ of mikken der Takken voor. Zy zyn groot-
 „ agtig, langwerpig Eyronnd, om laag dun,
 „ hebbende de Opening eenigermaate gerand
 „ en met een Dekzeltje geflooten. Men vindt
 „ haar in de Europifche, Westindifche en
 „ Middellandsche Zee-Wateren”. Ik heb ze
 uit Oostindie van Ceylon afkomstig.

(4) Korallyn, met de Tandjes byna tegenover IV.
 elkander, als geknot doch met Punt. Tamaris-
 jes; de Eijernesten langwerpig Eyronnd, ca.
 tweetandig: de Takken overhoeks geplaatst. Tamarifch-
 Korallyn.

Deeze, van den Heer ELLIS Zee-Tama-
 rifch getyteld, is de eerste Korallyn in zyn
 Werk. Men hadtze uit de diepte der Zee,
 aan

(4) *Sertularia Denticulis sub-oppositis truncato-subdenti-*
culatis, Ovariiis obovatis bidentatis, Ramis alternis, Fawc.
Succ. 2240. Corallina Vesiculata, sparsim & alternatim ramo-
sa, Denticulis oppositis cylindricis, &c. ELLIS Corall.
p. 4. N. 1. T. 1. f. A. Sertularia Tamarisca. PALL. Zoöph.
Lyft der Plantd. bl. 160.

L13

VI. aan den Mond der Haven van Dublin , de
 AFDEEL. Hoofdstad van Ierland , waarfchynlyk op een
 LXXVIII. Mosfelschulpje gegroeid zynde , opgehaald. Hy
 HOOFD- zegt dat de Takmaakingen onregelmaatig , doch
 STUK. meest overhoeks zyn , en het Geweeffel van
 eene dunne doorschynend Hoornagtige natuur ,
 zynde de Tandjes breed , Cylindrifch , open
 en tegenover elkander. De Blaasjes zyn eenigz-
 zins Hartvormig , met een korte Pyp aan den
 Top , die als 't ware een afgefneeden Ader of
 Slagader vertoont.

v.
 Abietina.
 Denne-
 boom-
 Korallyn.

(5) Korallyn met de Tandjes byna tegenover
 elkander en Pypagtig , de Eijernesten Ey-
 rond , de Takken overhoeks gevind.

De naam van *Denneboom - Korallyn* is veel
 eigener voor deeze , dan die van Zee-Den-
 neboom , welke een gantsch ongerymd denk-
 beeld geeft van een Zee-Gewasje , 't welk
 zelden de hoogte van een half Voet bereikt.
 CLUSIUS , evenwel , hadt haar de *Nederland-
 fche*

(5) *Sertularia Denticulis sub - oppositis tubulosis , Ovariiis
 ovalibus , Ramis pinnato - alternis. Faun. Succ. 2241. ELLIS
 Corall. p. 4. N. 2. T. 1. f. B. Corallina Abietis formā.
 RAJ Angl III. p. 35. N. 12. Corallina affinis Abies mari-
 na dicta. PLUK. Alm. 119. T. 48. f. 5. Muscus maritimus
 Filicis folio. MORIS. Hist. III. p. 650. S. 15. T. 9. f. 1.
 Musci marini genus foliis pinnatis. BAUE. Hist. III. p.
 799. Abieti similis maritima. C. B. Pin. 365. BASTER
 Nat. Uitspann. 1. D. Tab. VII. fig. 2, 3. PALL. Zoöph.
 31. Lyst der Plantd. bl. 166.*

fche Zee-Denneboom geheten, om dat zy hem VI.
aan onze Kusten voorgekomen was. Anderen AFDEEL.
noemen haar een foort van Zee-Mos, dat naar LXXVIII.
den Denneboom gelykt, en MORISON geeft HOOFD-
'er de Bladen van Varen aan; MARSIGLI STUK.
de gedaante van Hertstonge.

De Heer BASTER heeft op deeze Korallyn, welke zyn Ed. van September 1758 tot February 1759, op eene Oesterschulp, door geduurig versch Zee-water, ten minste eens daags, aan dezelve te geeven, en dus vyf Maanden lang in 't leven hieldt, zyne Waarneemingen, ten opzigt van de Eigenschappen der Plantdieren, gegrondvest, welke zyn Ed. in het gedagte Vertoog, by de Koninglyke Societeit van Londen inleverde *. Men kan * Zie
de Afbeeldingen van deeze Denneboom-Koral- bladz. 220,
lyn, zo wel aldaar, als in zyn Ed. Natuur- 222.
kundige Uitspanningen vinden. Zy hadt middelerwyl verscheide Takjes, met Polypen bezet, zo wel op zyde, als aan den Top, uitgeschooten; doch was voor 't overige begroeid met een bruine Bast van Haairige Vuiligheid, die de eigentlyke gestalte zodanig benevelde, dat zy in zyne Afbeeldingen weinig Denneboomagtigs heeft.

De Heer ELLIS vertoont haar op een zelfde Schulpje met de voorgaande Soort, en spreekt 'er dus van. „ Deeze Korallyn kleeft aan „ Oesters, Mosfelen en andere zelfstandig- „ heden uit de Zee, met gekrinkelde Pyp-
Ll 4 „ ag-

VI. „ agtige Wortelen , die , tot veele styve ,
 AFDEEL. „ holle en Hoornagtige Stamme. jes opstygende ,
 LXXVIII. „ overhoeks regelmaatige Takken uit-
 HOOFD- „ schieten , welke de vertooning van een Den-
 STUK. „ neboom , of , zo sommigen oordeelen , die
 „ van Varen maaken : dewyl haare Takken
 „ zig op de zelfde manier uitbreiden als de
 „ Bladen van die Plant. Haare Tandjes staan
 „ overhoeks en hebben kleine Mondjes of
 „ Oeningen. Op verscheide deelen van dee-
 „ ze Korallyn kunnen wy Blaasjes of kleine
 „ Puisten waarneemen , van Eyronde figuur ,
 „ welke in de Stam ingeplant zyn , en met de
 „ inwendige deelen gemeenschap hebben door
 „ een kleine opening in haar bodem. Haar
 „ Halzen zyn aan den Top naauw , gelykerwys
 „ een Aarden Kruik. In sommige Exempla-
 „ ren , in de Maand April vergaderd , hebben
 „ wy de overblyfzels waargenomen van Die-
 „ ren als Polypen , met de Staart vastgehecht
 „ aan de binnenzijde van de Halzen deezer
 „ Blaasjes. Men vindt de meesten roodagtig ,
 „ daar byna alle andere Korallynen van eene
 „ verschooten geele of bruine kleur voorko-
 „ men. Dikwils vinden wy eenigen van deeze
 „ Soort vol witte gedraaide Schulpjes , die naar
 „ kleine Ammons - Hoorentjes gelyken , en an-
 „ deren , welke met eene kleine Klokagtige
 „ Korallyn overloopen zyn”.

Onbegrypelyk is het , daar de Heer PAL-
 LAS niet alleen deeze Waarneemingen van den

den Heer ELLIS, maar ook die van den Heer BASTER, op de Denneboom-Korallyn aanhaalt, hoe hy dan zeggen kan : *het Dier is in deze Soort nog niet waargenomen* (*). Doktor BASTER, immers, heeft daar in, zeer duidelyk, de leevende Polypen gezien, van welken ELLIS de overblyfzelen waarnam. Mooglyk zal dit de reden zyn, dat de Heer BODDAERT de goedheid heeft gehad, van zulks te vertaalen: *men heeft 'er tot nog toe geen deeltjes in ontdekt*. Zy komt genoegzaam aan onze Stranden voor, en is dan dikwils met andere Zee-Gewasjes, kleine Posthoortjes en Schulpjes begroeid.

(6) Korallyn, met de Tanâjes byna tegenover
VI.
 Cupressina;
 el-Cypres.
 Korallyn.

(*) Animal in hac specie nondum observatum. *El. Zoöph.*
 p. 135.

(6) *Sertularia Denticulis sub-oppositis alternis subacutis, Ovariis obovatis, Ramis paniculatis longissimis. Syst. Nat. XII. Corallina Cypressi formâ, Denticulis obtusis paululum alternis &c. ELLIS Corall. p. 7. N. 5. T. 3. f. A. S. E. B. Kab. III. T. 101. f. 2. Sertularia Cupressina PALL. Zoöph. 89. Lyst der Plantd. bl. 176. Argentea. ß. Sertularia Denticulis sub-oppositis mucronatis, Ovariis ovalibus, Ramis alternis paniculatis. Syst. Nat. X. p. 809. N. 7. Corallina Muscosa alternâ vice denticulatâ, &c. ELLIS Corall. p. 6. N. 4. T. 2. f. C. Corallina Muscosa, alterâ vice Denticulata, Ramis in creberrima Capillamenta sparâs. RAJ. Angl. III. p. 36. N. 17. PLUKN. Almag. 119. T. 48. N. 3.*
 Mus-

L 15

I. DEEL. XVII. STUK;

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

*elkander, overhoeks geplaatst en fcherp-
agtig; de Eijernesten ovaal; de Takken
gepluimd en zeer lang.*

Twee Korallynen van ELLIS worden tot deze Soort betrokken. De eene, die hy *Inkhoorn-Staart* noemt, is als eene Verscheidenheid door LINNÆUS voorgesteld, onder den bynaam van *Zilveragtige*. Zy is aan den geheelen Oever, beoosten Sheernefs op 't Eiland Sheppey, zeer gemeen; doordien de Vischers haar van de Oesters plukken, waar zy in groote overvloed op groeit, inzonderheid op de zogenaamde Klip-Oesters. Zy spoelt ook overvloedig op onze Stranden aan. 't Is een zeer fraay Pluimagtige Korallyn, die gemeenlyk regtoverend groeit, by digte bosfen van overhoeks getande Takjes, welke in een Spiraale of Schroefswyze orde, rondom den Steel, van onderen tot boven aan den Top, geplaatst zyn. De andere heeft de Takken langer en dunner, doch de Steeltjes dikker. In de gedaante der Tandjes en der Blaasjes hadt ELLIS eenig verschil waargenomen, doch de Heer PALLAS merkt aan, dat die, welke ke deze Autheur *Cypres-Korallyn* noemt, een zelfde

Muscus Marinus minor, Denticulis alternis. MORIS. *Hist.* III p. 650. S. 15. T. 9. f. 4. *Muscus Marinus Argenteus, Coralloides Ramofus erectus.* BOCC. *Mus.* I. p. 259. T. 6. f. 6.

zelfde zy met de Zilveragtige, zo even gemeld: VI. hebbende in verscheide Exemplaaren, zo uit de Middelandsche als Noordzee, de Vertooningen, welke de Heer ELLIS daar in ontdekte, niet alleen in de zelfde Bosjes, maar ook aan de zelfde Steeltjes, waargenomen. De Eijernelsten waren ook somtyds stomp, somtyds met Tandjes voorzien. Aan ons geheele Zee-Strand heeft zyn Ed. dit Gewas op veelerley Schulpen, Steenen, somtyds ter langte van één of anderhalven Voet, gevonden. Als 't versch was, wierdt hy dikwils een Dierlyk Slym, van Oranje-kleur, in de Blaasjes gewaar. Gemeenlyk was het daar met het Haairig Korstgewas (*Eschara Pilosa*) omkleed, en in Zee-land begroeid met het Klimmende en Viltkruid-Korallyn. In een zeer schoon Bosje van hetzelfde, dat zyn Ed. aan de Kust van Sussex op een brok verrot Hout vondt, nam hy de Polypen zeer duidelyk waar, die uit alle Tandjes der Takjes voortkwamen en leefden. Dit geluk was den Heer ELLIS, hoe ervaren ook in het onderzoek der Korallynen, niet te beurt gevallen (*).

(7) Korallyn met overhoekse flauwe Tandjes, VII. de *Rugosa*. Slakhoorn-Korallyn.

(*) T. 38. f. 1. uit de Fransche Vertaaling van ELLIS, door LINNÆUS hier aangehaald. is deeze Soort niet.

(7) *Sertularia Denticulis alternis obsoletis*, Ovariis rugosissimis,

VI.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

de Eijernesten sterk gerimpeld, de Takken hier en daar verspreid.

Om dat de Eijernesten van deeze Korallyn by die van de Veldklaver, welke men, wegens de figuur van haare Zaadhuisjes, Slakkenkruid noemt, vergeleeken worden, zo noem ik deeze Soort *Slakhoorn-Korallyn*. Zo 't my voorkomt, evenwel, zyn zy in deezen meer met die foort van deeze Veldklaver overeenkomstig, welke *Medica Doliata*, dan met die, welke *Cochleata* heet, en dit zal de reden zyn, dat onzo Ridder 'er veeleer den bynaam van *rugosa*, dat is Rimpelige, aan gegeven heeft; waar in hem PALLAS is nagevolgd.

De Tandjes, naamelyk, van deeze Korallyn, zyn van die der voorgemelden aanmerkelyk verschillende, en gelyken veel naar de Blaasjes der andere Korallynen; ja de Heer ELLIS zag ze eerst voor Blaasjes aan: tot dat hy naderhand, ook aan deeze Soort, Blaasjes of Eijernesten waarnam, die grooter waren en drie Tandjes hadden in de Opening aan den Top. Voor 't overige waren zy, zo wel als de Tandjes, op de manier der Zaadhuisjes van gedagte Klaverplant, zeer fraay in 't

TON-

fimis, Ramis vagis. *Syst. Nat.* XII. *Corallina exigua repens*, *Denticulis alternis*, *Fructus Medicæ Cochleatae aculis*. ELL. *Corall.* p. 26. N. 23. T. 15. f. A. *Sertularia rugosa*. PALL. *Zoëph.* 75. Klaver-Slak Korallyn. *Lyst der Plantd.* bl. 157.

ronde uitgegroefd. Hy vondtze met Pypagtige Worteltjes gehecht aan het Smalbladerig Korstgewas, dat men Byl- of Beitelvormig noemt *. Volgens den Heer PALLAS zou deze Korallyn zelfs op het Breedbladerige, dat de Enden rond heeft, in Fig. 1, op onze Plaat CXXXVI. afgebeeld, aan onze Kusten gemeen zyn, komende op geene andere Gewasfen voor (*).

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

* Zie
bladz. 477.

(8) Korallyn met flauwe Tandjes overhoeks, de Kelken tweeledig, de Eijernesten ovaal, de Steelen samen vereenigd.

VIII:
Halecina.
Haring-
graat Ko-
rallyn.

Om dat de Steeltjes, met haare zytakjes, veel naar eene Haringgraat gelyken, voert deze Soort den naam van *Haringgraat-Korallyn* by ELLIS, waar LINNÆUS *Halecina* van gemaakt heeft. Deze is, by PALLAS, de eerste

(*) ELLISIO quoque in eadem *Eschara* sese tantum exhibuit, voegt PALLAS 'er by, 't welk BODDAERT vertaalt: ELLIS heeft het ook alleen in dit soort van Hoornwier gezien. De *Eschara Securifrons*, daar ELLIS het op gevonden heeft, is een andere Soort van Hoornwier, dan de *Eschara Foliacea*, waar op het, zo PALLAS zelf zegt, dikwils voorkomt aan onze Kusten.

(8) *Sertularia Denticulis alternis obsoletis, Calycibus biarticulatis, Ovariis ovalibus, Caulibus coadunatis. Faun. Suec. 2242. Corallina erecta tubulosa Pennata, Halecis Spinz facie. ELL. Corall. 17. N. 15. T. 10. Corallina scruposa Pennata, Caulibus crassiusculis rigidis. RAJ. Angl. III. p. 36. N. 15. EDW. Av. T. 286. PALL. Zoëph. 64.*

VI. ste Soort. Zy onthoudt zig, zegt hy, in de
 AFDEEL. Europifche , Middellandfche , Indifche , en
 LXXVIII. volgens EDWARDS ook in de Atlantifche
 HOOPD- Oceaan. Dikwils vindt menze aan de Oeffers
 STUK. zittingen , wanneer dezelve te Londen ter
 Markt gebragt worden , gedurende het Win-
 ter - Seizoen.

De Steeltjes van dit Zee-Gewasje beftaan , volgens ELLIS , uit een groot getal van kleine Buisjes , byna evenwydig aan elkander , van welken zyn Ed. 'er , in eene doorsnyding overdwars , meer dan honderd geteld hadt. Dus komen dezelve voort van de Buisjes , die den Wortel famenftellen , waar mede deeze Korallyn aan de Oefferschulpen is gehecht , zynde als een brokje Spons door elkander geweven. Aan deeze Steeltjes zyn kleine Takjes geplaatst , die Kousjes hebben , waarin hy tweeledige Tandjes waarnam. Uit deeze kwamen de Polypen voort , welke hy van onderen vereenigd vondt met eene Vleezige zelfftandigheid , die hy door het midden der Takken en de Buisjes van den Stam kon volgen. Het Gewas hadt , in zyn geheel , de hoogte van zes of agt Duimen. Het groeit regt op en styf , doch wordt , door 't droogen , zeer broofch.

„ Ik ontving (zegt hy,) eenige Boompjes
 „ van deeze Korallyn , welke in de Maand
 „ April vergaderd waren. Deeze hadden hunne
 „ ne zy - Takken bedekt met regelmaatige
 „ ryen

„ ryën van overend staande Blaasjes, welke VI.
 „ byna vol waren van eene geele zelfstan-^{AFDEEL}
 „ digheid, gelyk veelen der andere Blaasjes.^{LXXVIII.}
 „ Wanneer de Korallyn zig in deeze staat^{HOOFD-}
 „ bevindt, dan staat zy, volgens 't zeggen^{STUK.}
 „ van de Visfchers, in bloesfem. De figuur
 „ van deeze Blaasjes is een onregelmatig O-
 „ vaal, met een Pypje uit het Steeltje ontprin-
 „ gende, en aan de eene zyde opgaande tot
 „ een weinig boven ieders Top; welk Pypje
 „ aan 't boven-end open is, en digt veree-
 „ nigd fchynt te zyn met het Blaasje”.

(9) Korallyn met dubbelde ryën van aange- IX.
 drukte Tandjes; de Eijernesten langwer-^{Thuija.}
 pig Eyronde en gerand; den Steel met ge-^{Kannewasfer}
 gaffelde Takken op twee ryën.^{lyn.}

De Kenmerken zyn duifter voorgesteld van
 deeze Korallyn, welke van anderen, duide-
 lyker, wegens de geheele gedaante, by het
 Paar-

(9) *Sertularia Denticulis distichis, appressis, Ovariiis obo-*
vatis marginatis, Stirpe dichotoma distichâ. Syst. Nat. XII.
Corallina vesiculata, Caule angulato rigido, Ramis dense
filipatis, & bifurcatis terminantibus, Denticulis Cauli appres-
sis E. L. L. Corall. 10. N. 9. T. 5. B. Fucus Equiseti facie
Ostrea Testæ adnatus. RAJ. Angl. III. p. 50. N. 47. SIEN.
Scot. II. T. 1. p. 56. Paardestaart of Kannewasfer. Korallyn.
SEB. Kab. III. T. 100 f. 17, 18, 19. & T. 106. f. 2. a.
Sertularia Thuya. PALL. Zoöph. 38. Lyst der Plantd. bl.
 175.

VI. Paardeftaart - Kruid, of by de Zee - Heester, die men Zee - Cypres noemt, vergeleeken wordt; ja sommigen hebbenze verward met deeze laatste *. Onze Ridder hadt 'er den bynaam van dat Heesteragtige Plantgewas, 't welk men Boom des Levens noemt, aan toegelegd. Men vindtze aan de Kust van Schotland, en in 't Noorden van Engeland, inzonderheid omtrent Scarborough, zegt ELLIS, alwaar de Visschers 'er den naam van Bottelschuijertjes aan geëven. Wy noemen haar, om die zelfde reden, *Kannewasfer* - Korallyn. Zy komt ook in Zeeland en in de Middellandsche Zee, volgens PALLAS, voor.

AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

* Zie
bladz. 318.

„ Het Gewas heeft, volgens ELLIS, zyn
 „ oirfprong van Hoornige Buisjes, die styf vast
 „ kleeven aan Zee-Schulpen. Het staat regt
 „ op, is stevig en vol Knoopjes, die de beurt-
 „ lingse hoeken bepaalen aan den Steel, en
 „ dus de Enden schynen te zyn van afgebro-
 „ ken Takken. Gemeenlyk komt het voor,
 „ met eene dikke Kwast van korte Takjes,
 „ aan 't boven - End van den Stam. De
 „ Tandjes leggen zo dicht aan de Takken, dat
 „ men ze, zonder behulp van een Mikros-
 „ koop, naauwlyks onderscheiden kan, en
 „ dan wordt men een klein Gaatje in ieders
 „ Top gewaar, even als in de meeste andere
 „ Tandjes. Aan 't onderste der Takken zyn
 „ de Blaasjes geplaatst, van Eyronde figuur,
 „ heb-

„ hebbende meestendeels een Dekzeltje van VI.
 „ boven.” APDEEL. LXXVIII.

(10) Korallyn met Doornagtige Klaauwtjes STUK.
 nevens de Kelkswyze Tandjes, die op el- X.
 kander leggen; de Takjes maar aan ééne Myrio-
 zyde gevind en krom. phyllum.
Vederen
 Korallyn.

Deeze Korallyn is onder de Zee - Mosfen geplaatst en Zee - Duizendblad genoemd geweest. De Kruidkundigen gaven 'er den naam aan, van Zee - Mos met het Blad van Varen - Kruid. Men heeftze, naderhand, *Heefsterag- tige Gevederde Korallyn* geryeld, en ELLIS vergeelykte hy de Staart van een Faif nt. De- wyl de Kelkjes of Tandjes eenigermaate naar Anys - Zaad zweemen, zo geeft 'er DONATI den naam van *Anisocalyx* aan.

't Gewas bestaat uit Steelcn, die hier en daar een Knobbel hebben aan de ééne zyde, ter-

(10) *Sertularia Denticulis secundis acutis, Ovariiis secundis Cylindricis imbricatis, Surculis semi - pinnatis incurvatis, Faun. Suec. 2243. Corallina Pennata & Falcata, Pennas Caudæ Phasiani referens, Caule gibboso. ELL. Corall. 14. N. 13. T. 8. f. A. 2. Corallina fruticosa pennata. BARR. Ic. 1292. f. 2. Muscus maritimus Filicis folio. BAUH Pin 363. Muscus Marinus Pennatus, Ramulis & Capillamentis falcatis. MORIS. Hist. III. p. 650. Myriophyllum pelagicum. ZANNICH. Monogr. Ven. 1714. GINANN. Adriat. T. 11. f. 24. Anisocalyx. DONAT. Cor. 23. PALL. Zoöph. 96. Lys. der Plansd. bl. 191.*

Mm

I. DEEL, XVII. STUK.

VI. terwyl zy, aan de andere zyde, bezet zyn
 AFDEEL. met een menigte van kleine Takjes, welke 'er
 LXXVIII. dus de figuur aan geeven van een Veder uit
 HOOFD- eene Faifanten Staart. Ieder Takje is, boven-
 STUK. dien, aan de ééne zyde bezet met Tandjes,
 welke, door 't Mikroskoop gezien, zig als
 Kroesjes of Kelkjes vertoonen met een effen
 Rand, boven elkander geplaatst, met de Ope-
 ningen naar boven.

Dus beschryft de Heer ELLIS deeze Ko-
 rallyn, wier Wortel zig als een vlokje Spons
 vertoont. Zy groeit, zegt zyn Ed., ter
 hoogte van tien of twaalf Duimen, en men
 hadtze van Visfchers op de Markt te Dublin
 bekomen, door wien zy, in zeer diep Water,
 aan de Kust van Ierland was opgehaald. Hy
 hadt 'er, zo min als de Heer PALLAS, eni-
 ge Blaasjes of Eijernesten aan waargenomen,
 doch de Heer LINNÆUS schynt de gedagte
 Kelkjes daar voor te houden; zeggende,
 „ De Vrughtmaaking komt enkeld uit ieder
 „ Leedje van de Straal, aan de omgekromde
 „ zyde; zynde Cylindrifch, doorschynende,
 „ dicht tegen den Tak aangevoegd, met een
 „ Elswys' Blaadje, dat de helft korter is,
 „ vergezeld gaande.

XI.
Falcaza,
 Sikkel-
 Korallyn.

(11) Korallyn met stompe Tandjes, in vervolg
 op

(11) *Sertularia Denticulis secundis imbricatis truncatis, Ovaris
 ovatis,*

op elkander leggende, en Eyyvormige Blaasjes, de Takken Vinswyze doch overhoeks geplaatst.

VI.
AFDEEL.
LXXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Deeze Soort komt zeer naby aan de voorgaande, maar de Doornagtige Klaauwtjes, nevens de Tandjes, ontbreeken 'er aan. Ook leggen hier de Tandjes, zelf, eigentlyk op elkander, als Schubben of Dakpannen; 't weik door het woord *imbricatus* betekend wordt. Voor 't overige onderscheidt haar de uitwendige Gestalte, met het bloote Oog gezien, zo zeer niet; hoewel de Takjes Sikkelvormig krom en overhoeks ter wederzyde van den Steel geplaatst zyn, met duidelyk zichtbaare Blaasjes of Eijernesten. By de Kruidkundigen vindt menze ook, onder den naam van *Vederagtig Mos*, met de Takjes en Vezels Sikkelvormig, aangetekend. Met reden wordt zy dan, van ELLIS, *Sikkel-Korallyn* getyteld. De Gestalte blykt, zo in de vergroote Afbeelding, Pl. CXXXVII. Fig.

Plaat
CXXXVII.
Fig. 4.

4,

ovatis, Ramis pinnatis alternis, *Favn. Succ.* 2244. ELLIS *Corall.* 12. N. II. T. 7. f. A, 2. & T. 38. f. 5, 6. RAJ. *Angl.* III. p. 36. N. 16. PLUK. *Almag.* 119. T. 47. f. 12. *Muscus pennatus, Ramulis & Capillamentis falcatis.* MORIS. *Hist.* III. p. 650. S. 15. T. 9. f. 2. PLUK. *Phys.* T. 47. f. 12. *Sertularia falcata.* PALL. *Zoöph.* 90. *Sikkel-Korallyn.* *Lyst der Plantd.* bl. 180. β . *Sertularia stipulata.* *Syst. Nat.* X. p. 813. N. 29.†

M in a

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. 4, als in de Natuurlyke daar nevens met het
 AFDEEL. Sterretje aangewezen, zynde de Stam van
 LXXVIII. deeze Sikkell-Korallyn hier met Takjes van de
 HOOFD- Klim-op en Fluit-Korallyn omslingerd.
 TUK.

„ Deeze fraaije Gevederde Korallyn, (zegt
 „ die Autheur, kleeft aan Klippen en Schulpen
 „ met kleine gekrinkelde Buisjes, van welken
 „ zy opftygt in regtopftaande golvende Stam-
 „ men, die van onder tot boven met geveder-
 „ de Takjes omringd zyn, wier onderdeelin-
 „ gen, op zyde, ryën hebben van kleine Tand-
 „ jes, en, droog wordende, zig als een Sik-
 „ kel omkrommen. De Blaasjes zyn byna van
 „ eene omgekeerde Eyronde figuur, breed
 „ van onderen, en smaller van boven, daar
 „ de Opening is; vertoonende sommigen zig,
 „ als of zy een Kerk hadden, aan 't onder-
 „ end, gelykerwys de Bloemen. In de meeste
 „ gedroogde stukken, was 'er eene Lymrige
 „ zelfstandigheid, van Oranjekleur, in ver-
 „ vat, gelyk in die van andere Korallynen.
 „ Deeze is aan de Kusten van Engeland ge-
 „ meen.” Naderhand heeft zyn Ed. de Poly-
 pen waargenomen en afgebeeld in de Tandjes
 van deeze Soort.

XII.
 Pluma.
 Pluim-
 Korallyn.

(12) Korallyn, met Klokswyze Tandjes, die in
 ver-

(12) *Sertularia Denticulis secundis imbricatis campanulatis,*
Ovarii gibbis cristatis, Surculis alternis pinnatis, lanceolatis.
Faun.

vervolg op elkander leggen, aan overhoeks
 gevinde Lancetswyze Takjes, de Eijernesten
 als Peulen, langwerpig rond, gekan d.
 VI.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze voert met reden den naam van *Pluim-Korallyn*, om dat haare Takjes een soort van Vederagtige Pluimpjes maaken, die aan 't een of andere Zee-Gewas gegrocid zyn Men vindt het insgelyks op Hoorens en Schulpen, waar van kleine Vederagtige Takjes opschieten, zegt ELLIS, die zig door 't droogen omkrommen als een Sikkels, en aan de holle zyde bezet zyn met Tandjes, naar de Bloemen der Lehetjes van den Dale gelykende. Het kwam hem ook aan de Steelen van het Peuldraagende Zee-Ruy voor, doch die werden door de Buisagtige Worteltjes, van de Pluim-Korallyn, alleenlyk los omslingerd.

Deeze Korallyn is zelf *Peuldraagende*, waar van de Heer ELLIS haar den naam gegeven heeft. „ Uit de Takken, (zegt hy) komen „ Peultjes voort, die omgord zyn met ver- „ scheide knobbelige Ribben. Deeze Peulen „ door 't Mikroskoop onderzoekende, nam ik „ eenige losse deeltjes, als Zaadjes, in eenigen „ der-

Faun. Suec. 2245. *Corallina Pennata & Siliquata*, &c. ELL
Corall. p. 13. N. 12. T. 7. f. B. *Pinnaria marina Imperati*,
 BOCC. *Mus.* I. p. 257. T. 6. f. 6. *Corallina Falciformis*.
 SERB. *Kab.* III. T. 101. f. 1. PALL. *Zoöph.* 93. *Lyst der*
Plantd. bl. 186.

M m 3

VI. „ derzelven waar : maar , toen ik den dun-
 AFDEEL. „ nen Vliezigen Rok doorsneed van deeze
 LXXVIII. „ doorschynende Peultjes , en naauwkeuriger
 HOOFD- „ de ingeslootene zelfstandigheid met sterker
 STUK. „ vergrootende Glazen onderzocht , vertoonde
 „ zy zig volmaakt eveneens , in Kleur en dik-
 „ te , als die men in de Blaasjes van andere
 „ Korallynen vindt. Zy komt aan verscheide
 „ Kusten van dit Koningryk voor , doch die
 „ met Peultjes was door de VischERS , aan de
 „ Kust van Ierland , by Dublin , opgehaald.”

De Heer PALLAS merkt aan , dat deeze
 Korallyn verschillende is naar de Gewasfen en
 Plaatsen , waar zy groeit , hoewel ten opzigt
 van de gedaante der Tandjes en der Blaasjes
 overeenkomstig. Dit maakt ook derzelver
 voornaamste onderscheidend Kenmerk van de
 twee voorgaande Soorten , die beiden mede
 een Vederagtig en Sikkelvormig Gewas heb-
 ben , uit. LINNÆUS evenwel , betreft verkeer-
 delyk de Afbeelding van ELLIS , Tab. 38.
 f. 6 , tot alle deeze drie Soorten : want het is
 zeker , dat dezelve alleen maar op de naast-
 voorgaande ziet. De gedaante der Kelkjes ,
 die in de nevensgeplaatste Figuur V. vergroot
 zyn , immers , hadt zyn Ed. duidelyk moeten
 doen zien , dat dezelve daar toe , en tot geen
 der twee anderen , betrekkeelyk ware.

Juist even de zelfde gesteldheid der Kelks-
 wyze Tandjes neem ik waar in die Pluin-
 agtige Korallyn , welke de Kaapse Zee - Ge-
 was-

wasfen, die men in Boeken over krygt, dikwils ongemeen verfiert. Op de genen, die donker paarfch zyn, steekt de geele Kleur ongemeen af, van deeze Pluimpjes, die zig aan dezelve als een foort van Bloemblaadjes vertoonen; 't welk met de Kalkagtige Millepoor, die als Zwammetjes op dezelve groeit *, een aange-naame verfecheidenheid van Kleuren maakt. In deeze Pluimpjes ontdeek ik, door 't Mikroskoop, ook dergelyke Peultjes, als ELLIS afgebeeld heeft in dit Zee-Gewas. Zy hebben, by my, niet meer dan een half Duim langte, op de Kaapfche Zee-Gewasfen; maar dergelyk bont Zee-Ruy van Ceylon levertze my nagenoeg een Duim lang uit. Op het dryvend Kroos, uit den Oceaen, vondt PALLAS deeze Pluimpjes maar een Kwartier Duims hoog. Eene verfecheidenheid was zyn Ed. uit den Oceaen, en uit de Middellandsche Zee, bezorgd, die dezelve twee Duim lang en hooger hadt, doch in maakzel van Kelkjes, Eijernesten en gefalte van 't Gewas, volmaakt met deeze Soort overeenkomstig; waarin zyn Ed. nog geene Polypen hadt waargenomen.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

* Zie
bladz. 202.

(13) Korallyn met Klokswyze Tandjes tegenover XIII.
E. b. sta.
K. 1-
Korallyn-

(13) *Sertularia Denticulis oppositis secundis Campanulatis, Ovarii gibbis cristatis, Surculis pinnatis alternis lanceolatis.* Faun. Suec. 2246. PALL. Zoöph. 94. Lyst. der Planten. bl. 189.

M m 4

I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

over elkander, in vervolg, aan overhoeks gevinde Lancetswyze Takjes, de Eijernes-ten als Peulen, langwerpig rond, gekamd.

Deeze Soort is door LINNÆUS aan de Kusten van Sweeden waargenomen, en beschreeven. Zy komt in alle opzigten met de voorgaande overeen, uitgenomen dat de Kelkjes of Tandjes ter wederzyde van de Takjes staan. Mooglyk zal daar in ook die eigenschap der Peultjes, dat zy volgens de dwarse gekamde Naaden in Loof opsplyten, welke zyn Ed. op de voorgaande Soort aantekent, te vinden zyn.

*Kruis-Korallyn.

Hier zouden wy nog die Soort van Korallyn kunnen beschouwen, welke de Heer PALLAS *Speciosa* noemt (*), en waar aan ik, om de fraaije Gestalte, den naam van *Kruis-Korallyn* geef. Ik heb 'er geheele trosfen van, komende van Ceylon, en dus gegroeid aan Wormbuizen van aanmerkelyke dikte, ten minste een Vinger wyd, in groepen samengevoegd met Zee-Tulpen, bezet met Zee-Heesterstjes, bont Zee-Ruy, en behalve deeze ook met Haar- en Pluim-Korallynen. De gedaante der krullen, waar mede sommig Vrouwvolk zig verfiert, drukt dezelve volmaakt uit. De Kleur is grys, gelyk die van zodanige witte Haar-

(*) *Sertularia Speciosa*. PALL. *Zöoph.* N. 95. De Zee-Agret. *Lyst der Plantd.* bl. 190.

Haairlokken. Voorts komen zy met de beschryving, welke gedagte Heer daar van geeft, taameelyk overeen. Zy bestaan uit menigvuldige Steeltjes, die krom en gevind zyn. Schaft is Hoornig, byna rolrond, eenigermaate gewricht, met dubbelde Tandjes, van eene Klokswyze gedaante, enz. Eijernesten of Blaasjes heb ik 'er, zo min als zyn Ed., aan gevonden.

- (14) Korallyn met Kransjes van vier Borstelige Tandjes, de Eijernesten schuins geknot, in de rondte geplaatst, en de Steeltjes byna enkeld.

Het laatste gedeelte der Kenmerken, dat de Steeltjes byna enkeld zouden zyn, is niet eigen: want ELLIS merkt aan, dat de Takkige Korallyn van deezen aart, door RAY voorg-

(14) *Sertularia Denticulis verticillato-quinernis* Setaceis, Ovarii oblique truncatis verticillaris, Stirpibus subsimplicibus. *Faun. Suec.* 2245. *TOURNEF. Instit.* 570. *ELL Corall.* 15. N. 14. T. 9. *Corallina Astaci corniculorum emula*. *RAJ. Angl.* III. p. 34. N. 10, 11. *Corallina affinis non ramosa Arenacei coloris, Astacorum Corniculis instar geniculata*, *FLUK. Alm.* 119. T. 48. f. 6. *Muscus marinus Equisetiformis non ramosus*. *RAJ. Hist.* 79. *Myriophyllum non ramosum*. *GINANN. Opusc.* 16. T. 11. f. 25. *BOCC. Mus.* 259. T. 6. f. 2. *BARR. Icon.* 1292. f. 3. *PALL. Zoöph.* 91. Kreeft-Spriet Korallyn. *Lyst der Plantd.* bl. 182. β . *Corallina Ramosa Cirrhis obsita*. *RAJ. Angl.* III. p. 35. N. 11.

M m 5

VI. gesteld, een en de zelfde Soort zyn. Men
 AFDEEL. noemtze *Zee-Baard* of *Kreeften-Hoorntjes Ko-*
 LXXVIII. *rallyn*, zegt hy, om dat de Steeltjes zig, van
 HOOFD- end tot end, als uit Leedjes samengesteld
 STUK. vertoonen, en dus de Gestalte der Hoorntjes
 van de Kreeften, die men ook Sprieten noemt,
 vry wel uitdrukken. Om die zelfden reden
 geef ik 'er, met LINNÆUS, den naam van
Spriet-Korallyn aan.

Ieder Gewricht is omringd met een Kransje
 van korte Haairagtige Takjes, welke door
 Vergrooting zig Sikkelvormig vertoonen, als
 omgeboogen zynde naar de Steelen. Aan
 deeze Takjes zyn ongemeen kleine Tandjes
 waargenomen, en tusfchen de Takjes zag
 men, in sommige Voorwerpen, kleine Eyvor-
 mige Blaasjes op Steeltjes, met haare Openin-
 gen, aan de zyde van den Top, naar den
 middel-Stam ziende. In de meesten van deeze
 Blaasjes kwam die zelfde foort van geele
 zelfftandigheid voor, als in andere Korally-
 nen. De Stam, Takjes en Steeltjes, vertoonen
 zig in de gene, die men op den Oever vindt,
 allen hol. De Wortels, die Spongieuze Klomp-
 jes, gelyk in veele anderen, maaken, wer-
 den bevonden op dergelyke manier uit de
 Gewrichten voort te komen. Ook heeft
 men de leevende Polypen in de Tandjes ge-
 zien. In myn Exemplaar neem ik de Leed-
 jes van de gedagte Takjes waar.

- (15) Korallyn met flaauwe Tandjes, en Kloks-^{VI.}
 wyze getande opwaards gaapende Blaas-^{AFDEEL.}
 jes, die op vier gedraaide zeer lange ^{LXXVIII.}
 Steeltjes staan. <sup>HOOFD-
STUK.</sup>

De Heer ELLIS noemt dit Paardestaart-^{XV.}
 Korallyn, om dat ieder Takje naar een Steeltje <sup>Verticilla-
za.</sup>
 van het Kruid, dat dien naam voert, gelykt.
 Ik geef 'er, wegens de plaatsing der zyd-
 Takjes, die met hun vieren in 't ronde staan,
 den naam van Kransjes - Korallyn aan. Daar
 zyn, naamelyk, meer Korallynen, op welken
 de benaaming van 't gedagte Kruid past, zo
 dat zyn Ed. dit Gewas, door de byvoeging met
 Klokswyze Kelkjes, hadt onderscheiden. Het
 werdt door Doktor BROWNRIDGE aan de
 Zee-Kust, by Whitehaven in Cumberland,
 ontdekt en is van een zeer zonderlinge gestal-
 te, wanneer men het door 't Mikroskoop be-
 schouwt, zegt ELLIS.

„ Het bestaat uit verscheiden Takken en
 „ ieder Tak is samengefteld uit menigvuldige
 „ regte Buisjes, welke, op zekere gelyke af-
 „ standen, Haairagtig dunne Schroefswys ge-
 „ draaide Steeltjes uitgeeven, ieder van wel-
 „ ken

(15) *Sertularia Denticulis obsoletis, Ovaris Campanulatis*
Denticularis erectis, Pedunculis longissimis contortis quater-
nis. Syst. Nat. XII. Corallina ramosa, Ramis singulis Equi-
fetiformibus, &c. ELLIS Corall. p. 23. N. 20. T. 13. f.
A, a. PALL. Zoöph. 66. Paardestaarts Korallyn, Lyst der
Plantd bl. 144

L. DEEL. XVII. STUK.

VI. „ ken een Kelk draagt van eene Klokswyze
 AFDEEL. „ figuur, die keurlyk aan den Rand getand is.
 LXXVIII. „
 HOOFD. „ Deeze zyn op zulk een manier geplaatst,
 STUK. „ dat zy met de anderen in stand regelmaatig
 „ overeenkomen, en het geheele Gewas zeer
 „ veel naar de Plant, die men *Equisetum* of
 „ Paardeftaart noemt, doen gelyken: want de
 „ Haairagtige Steeltjes en derzelve Kelkjes
 „ zyn allen by Kransjes, of gelyk de Armen
 „ aan een Kaarskroon, geplaatst”.

LINNÆUS zegt van vier Steeltjes in ieder Kransje: waarfchynlyk om dat ELLIS 'er maar vier op 't hoogfte in Afbeelding gebragt heeft, die Kelkjes hebben: PALLAS zegt van vyf of meer: ELLIS bepaalt, in zyne beschryving, het getal op vyf in ieder Kransje. Hy spreekt niet van de hoogte van het gewas, welke de Heer PALLAS stelt op verscheide Duimen. Het Stammetje, dat ELLIS afgebeeld heeft, is vyf Duimen lang.

XVI.
 Volubilis.
 Klim - op
 Korallyn.

(16) Korallyn met flaauwe Tandjes en Klokswyze getand: Blaasjes overhoeks, op zeer lange gedraaide Steeltjes, die enkeld staan.

Om

(16) *Sertularia Denticulis obsoletis, Ovaris Campanulatis dentatis alternis, Pedunculis longissimis contortis solitariis.*
Syst. Nat XII. Corallina minima scandens, Vesiculas Campaniformes in summo Caule lineari contorto gerens. ELL.

Co-

Om dat de Kelkjes van dit Zee-Gewasje, met haare Steeltjes, als enkel voorkomen, heeft de Heer PALLAS den naam van *Eenbloemige Korallyn* aan deeze Soort gegeven. Op even die zelfde manier schynt zy ook door den Heer BASTER, in de aangehaalde Afbeeldingen, beschouwd te zyn. Aangaande die der Letteren *a*, *b*, in de tweede Figuur van zyne tweede Plaat, merkt zyn Ed. aan, dat het twee verschillende Polypen zyn, en met Letter *d* werdt een doode Polypus aangewezen. Die van Letter *e*, Fig. 4, wordt, op zyne Derde Plaat, zeer sterk vergroot vertoond, by Letter C, en dus blykt het, dat dezelve veel meer gelykt naar de *allerkleinste* Korallyn van ELLIS, welke deeze Autheur noemt *Tros-Polypus Korallyn* (*). Nader schynen die van BASTER, in de Zevende Figuur van zyne Tweede Plaat, door den Heer PALLAS aangehaald, ten minste wat de Kelkjes betreft, met deeze Soort overeen te komen; doch van de klimmende Rankjes, met welken zy andere Korallynen omslingert, vind ik geen gewag by den Heer BASTER (†). Ik geef 'er, we-

VI.
AFTEEL.
LXXV. II.
HOOFD-
STUK.
Plaat
CXXXVII.
Fig. 4.

Corall. p. 24. N. 21. T. 14, a, A; BASTER *Uitspann.*
I. D. T. 2. f. 2, a, b, d & f. 4. e. *Sertularia uniflora.*
PALL *Zoöph.* 70 *Lyst der Plantd.* bl. 151.

(*) *Corallina omnium minima* &c. p. 25. N. 22. T. 13. f. E, C. Deeze is betrokken tot de Bastard-Polypen, in 't volgende Geslagt.

(†) Mooglyk zou dit daar van daan kunnen komen, dat de

VI. wegens dezelve, den naam van *Klimop-Korallyn* aan, die met den bynaam van *Volubilis* niet kwaalyk strookt.

AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze Korallyn, die naauwlyks zichtbaar is met het bloote Oog, wordt meest gevonden op de Sikkel-Korallyn zegt de Heer ELLIS, die in haare Kelkjes Polypen hadt waargenomen, 't welk hem in de Kelkjes der voorgaande Soort niet hadt mogen gebeuren. Hy vergelyktze by de Klokdierdjes van LEEUWENHOEK, die door den Heer BAKER uitvoerig waargenomen, afgebeeld en beschreeven zyn. LINNÆUS heeft de Kelkjes voor Eijernesten aangezien, en wie bewyst het tegendeel? Zulke Blaasjes, die men Eijernesten noemt in de andere Korallynen, zyn aan deeze niet gevonden. Men treft haar zo wel in Indie als in Europa, en in de Kroos-Zee, aan, zo de Heer PALLAS verhaalt (*).

(17) Ko-

Korallynen, aan onze Kusten, meer met Slym bezet zyn, dan aan die van Engeland, en dus zo gemakkelyk en duidelyk niet waar te neemen. Ook is 't een groot verschil, of men ze versch uit Zee waarneemen kan, dan eenigen tyd in Glazen moet houden, gelyk de Heer BASTER, die in zyne Waarneemingen op het Dennenboom-Korallyn zeer veel hinder hadt van deszeifs begroeiing met Slym en Vuiligheden.

(*) *Pelagi Fucus natans* is zekerlyk het dryvend Zeegras van de Archipel niet, maar het Kroos van den Oceaan, of het Kruid, dat men *Sargasfo* noemt, in de Kroos-Zee voorkomende.

- (17) Korallyn, met flaauwe Tandjes, de Eijernesten robrond, gesteed en aan den Rand niet ingesneeden. VI. AFDEEL. LXXXVIII. HOOFD-STUK.

De benaaming van LINNÆUS zal van zekere ouderwetse lange Kelken, die men *Fluiten* noemt, afkomstig zyn. De Heer PALLAS heeft deeze *Volubilis* getyeld, daar zy doch minder schynt te slingeran dan de voorgaande. De Heer ELLIS vondtze op de Denneboom-Korallyn, en merkt het verschil aan, hier in bestaande; „ dat de gedraaide Steeltjes veel „ korter en de Kelkjes langer en smaller, niet „ getand zyn aan den Rand. De zelfstandig- „ heid (zegt PALLAS) is geelagtig en meer „ naar Hoorn gelykende: ook komen 'er menigvuldiger Steeltjes uit de Worteltjes voort, „ 't welk Buisjes zyn langs de Oppervlakte „ van Schulpen en andere Korallynen kruipende.” Zyn Ed. hadt van de Kust van Cornwall eene verscheidenheid van deeze Soort bekomen, die regtopstaande Boompjes maakte, dikwils van anderhalf Duim hoog: in welk opzigt de Korallynen meermaals het Oog bedriegen.

(18) Ko-

(17) *Sertularia Denticulis obsoletis, Ovarii cylindricis Pedunculo integerrimis* Syst. Nat. XII, E. L. L. Corall. p. 25. T. 14. f. b, B. *Sertularia volubilis*, PALL, Zooph. 71, Lyst der Pland. bl. 153.

- VI. (18) Korallyn met flauwe Tandjes, Eyronde
 AFDEEL. Eijernesten in de Mikken: de Takken en-
 LXXVIII. keld en tegenover elkander.
 HOOFD-
 STUK.

XVIII.
Cuscuta.
 Viltkruid-
 Korallyn.

Korallyn die de gedaante van Viltkruid heeft, zeer klein, Takkig is en kruipende, de Takjes tegen elkander over, vol van by uitstek kleine Eyronde Blaasjes, die in de Knietjes der Takken zitten. Dit is de benaaming, welke de Heer ELLIS geeft aan deeze Soort, die door hem alleenlyk op het Peuldraagend Zee-Ruy gevonden was. Uit de Afbeelding, door hem in de Natuurlyke grootte daar van gegeven, blykt dat zy wel naar de Haairagtige Vezelen van het Viltkruid (*Cuscuta*), doch in 't allerminste niet naar Kruipend Schurft gelykt. PALLAS verbeeldt zig, dat deeze Soort eer tot de Zee-Mosfen te betrekken zy.

XIX.
Uva.
 Druif-
 Korallyn.

- (19) Korallyn, met flauwe Tandjes; de Eijer-

(18) *Sertularia Denticulis obsoletis*, Ovarii ovatis axillari-
 bus, Ramis oppositis simplicibus, *Syst. Nat.* XII. Corallina
Cuscutæ formâ, minima Ramosa repens, Ramulis oppositis,
 &c. ELLIS *Corall.* p. 28. N 26. T. 14. c. C. PALLAS
Zoöb. 74. Kruipend Schurft gelykead Korallyn. *Lyst der*
Plantd. bl. 156.

(19) *Sertularia Denticulis obsoletis*, Ovarii ovatis racemo-
 sis, Ramis vagis, *Syst. Nat.* XII. Corallina minima repens,
 Vesiculis ovatis Uvarum instar Ramulis adhaerentibus, ELLIS.
 Cr-

jernesten Eyronde en by trosfen; de Tak-
ken hier en daar verspreid.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD.

Zeer kleine kruipende Korallyn, met Eyron-
de Blaasjes als Druiven aan de Takjes zittende, hadt ELLIS wederom deeze getyeld. Hier uit is de benaaming van *Druif-Korallyn* opgemaakt. Deeze Eyronde Blaasjes houdt de Heer ELLIS voor doode Polypen: LINNÆUS voor Eijernesten. 't Kan samengaan, want ELLIS heeft naderhand ontdekt, dat het gene hy in andere Korallynen voor doode Polypen aangezien hadt, Eijernesten waren. PALLAS, die deeze Soort, in Zeeland voorkomende, nader waargenomen heeft, houdtze ook daar voor. Zy vertoonden zig aan hem, als een witte, ondoorschynende Kern bevattende. ELLIS vondt 'er Lighaampjes in, die naar de Steentjes van Druiven geleecken. Het is een van de kleinste en fynste Korallynen, kruipende met Vezelagtige Rankjes, fyner dan Haair, langs de Oppervlakte van het Breedbladerige Korstgewas, in *Fig. 1*, op onze Plaat CXXXVI, afgebeeld, doch niet het gene zig daar op vertoont. De leevende Polypen zyn hem, haare Armen buiten deeze Blaasjes uitspreidende, voorgekomen, doch
in

Corall. p. 27. N. 25. T. 13. f. c, C. *Sertularia Acinaria.*
PALL. *Zoöph.* 72. *Druif-Korallyn.* *Lyst der Plantd.* bl.
154.

N D

I. DEEL, XVII. STUK.

VI. in de andere Blaasjes nam hy een zwarte Stip
 AFDEEL. waar, gelyk in het Kikvorfchen-Schot.
 LXXVIII.

HOOFD-
 STUK.

XX.
Lendigera.
 Neet-Ko-
 rallyn.

(20) Korallyn met flauwe Tandjes; de Kelk-
 jes van den tweeden Rang Cylindrisch,
 evenwydig, doorgaans Jamengehoopt: de
 Steeltjes Draadagtig.

De benaaming van *Neet - Korallyn* is van
 RAY ontleend, die zeker Zee-Gewasje, naar
 Zee-Ruy gelykende, bestaande uit Vezelagti-
 ge Takjes, als die van 't Viltkruid door elkan-
 der gevlogten, Neetdraagende getyteld hadt.
 ELLIS noemt het, kleine Korallyn, met een
 geknokkelden Steel klimmende, die de Blaasjes
 uit ieder Knietje zodanig geschikt heeft, dat
 zy naar eene Pans Fluit gelyken. 't Gewas is
 klein, doch zo klein niet als in de voorgaande
 Soort. Het behoort ook onder de Bygewas-
 sen, wier Worteltjes, dat holle Buisjes zyn,
 langs de Oppervlakte van anderen kruipen.
 Wanneer men het zonder Vergrooting be-
 schouwt, dan vertoont het zig als verward
 Haair, dat van Neeten krielt.

(21) Ko-

(20) *Sertularia Denticulis obsoletis*, Calycibus secundis
 Cylindricis, parallelis, passim congestis, Stirpibus Filiformi-
 bus. *Syst. Nat.* XII. *Corallina exigua*, Caule geniculato scan-
 dens, Vesiculis ex unoquoque geniculo sic dispositis, ut Sy-
 ringam Panis referant. ELLIS, *Corall.* p. 27. N. 24. T. 15.
 f. b, B. *Fucoides Lendigerum Capillamentis Cuscutæ instar*
 implexis. R A J. *Angl.* III. p. 38. N. 3. P A L L. *Zœoph.* 73.
Lyst der Plantd. bl. 155.

- (21) Korallyn met overhoeks gedraaide Tandjes, de Eijernesten Eyronragtig met een soort van Snuit, 't Gewas met Knietjes en bogtig.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

XXI.
Geniculatae
Knoop-
Korallyn.

Deeze noemt ELLIS Knoopdraadig Korallyn, om dat het zig voordoet als Draadjes met Knoopen, en ik noem het, deswegen, Knoop-Korallyn. Het kruipt ook langs de Oppervlakte, gemeenlyk van het Peuldraagend Zee-Ruy, met zyne Buisagtige Worteltjes, die overendstaande Steeltjes uitgeeven van omtrent een Duim lang, zegt ELLIS. Deeze Steeltjes zyn meestal enkelid, en bestaan uit geschakelde Knietjes of Leedjes, die bogtig samengevoegd zyn. Hier van komt de bynaam *Geniculata*, welke de Soort nader onderscheidt. Door het Mikroskoop wordt men gewaar, dat tuschen ieder Leedje een Knopje of Knoop is, en het opperste deel der Leedjes vertoont zig knobbelig of maakt een Knobbel, waar

op

(21) *Sertularia Denticulis alternis contortis, Ovaris obovatis subrostratis, Stirpe geniculata flexuosa. Faun. Suec.* 2249. *Corallina minima repens, Caule nodoso articulato, Vesiculis alternis instructo. ELL. Corall. p. 22. N. 19. T. 12. f. B, b. Madrepora Plantiformis mollis, Caule flexuoso, Ramis alternis turbinatis. LOEFL. Atl. Stockh. 1752. p. 114. T. 3. f. 5-10. Sertularia flexuosa, Faun. Suec. 2241. Geniculata. PALL. Zoöph. 68. Geknopte Draad Korallyne*

Lyst der Plandt. bl. 147.

N° 2

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. op de Blaasjes met een gedraaid Steeltje rusten. Zy zyn van gestalte als een Olie-Pot met een Hals, en staan op ieder Leedje één, beurtlings, dan aan de eene, dan aan de andere zyde van het Steeltje, hebbende nevens zig een gedraaid Tandje.

AFDEEL.
I XXVIII.
HOOFD.
STUK.

Dit Zee-Gewasje is het, waar in de Heer LOEFLING, zeer duidelyk, het Dierlyke Merg, de Stammetjes vervullende, en in Polypen uitbottende, waarnam. Ik heb hier voor reeds daar van gesproken *. Zyn Ed. vondt hetzelfde op verscheide Soorten van Zee-Ruy, in de Noordzee op het geslingerde, doch in het Kanaal op 't Peuldraagende, waar op hy het in Afbeelding voorstelt: zynde dit 'er somwylen t'eenemaal mede bedekt. Somtyds kwam het hem Takkig voor.

* Bladz.
76.

Gelatinosa.
Lil-Korallyn.

Behalve deeze Soort vondt de Heer PALLAS, aan onze Kusten, eene Korallyn, die hy de *Lilagtige* noemt, om dat zy, verschzynde, geheelenal uit Lil schein te bestaan. De Stammetjes of Steeltjes van dit Gewas, die somtyds een half Voet lang, dik en zeer Takkig zyn, komen voort uit een Korstje van Haairbuisjes, het welke de Schaalen van Schulpdieren en andere dingen omkleedt. Deeze Korallyn hadt de Kelken aan 't End der Takjes, zegt hy, volmaakt Klokswyze, aan den Rand gekarteld, doch langwerpiger dan in de Klim-op Korallyn. Zy kwamen overeen met die, waar van de Heer ELLIS, Plaats

Plaat 12, Letter C, de Afbeelding geeft met de Polypus, zo als hy deze in een frisch Gewasje van dien aart waargenomen hadt. Dit zyn zyne Woorden.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

„ De gedaante der Blaasjes is gelyk een
„ Kelk, waar in de voornaamste Deelen der
„ Dieren geplaatst zyn. Wy hebben dezelve
„ ven hunne Klaauwen of *Tentaculi* zien uit-
„ stooten, om Aas te zoeken, en waargeno-
„ men, dat zy, ten zelfden tyde, hunne Kel-
„ ken, met derzelver Schroefagtige Steelt-
„ jes, naar believen bewoogen; terwyl de
„ geheele Romp van den Polypus, binnen in
„ den Stam of het Hoornagtig Hokje vervat,
„ tevens aangedaan werdt door derzelver
„ bewegingen: want zy scheenen maar als
„ zo veel Armen te zyn, vereenigd en van
„ één stuk met het Lighaam” (*).

(22) Korallyn met flaauwe Tandjes, de Eijer-
Dichotoma.
Draad-
Korallyn.

(*) *ELLIS Corall.* p. 23. Dit strekt voornaamelyk tot staaving van het gene ik hier voor tegen de Bedenkingen van Profesfor *MULLER* heb ingebracht: zie bladz. 70.

(22) *Sertularia Denticulis obsoletis, Ovarii obovaris axillaribus, Pedunculis intortis, Stirpe dichotoma geniculata, Syst. Nat. XII. Corallina procumbens, Caule Corneo longo Filiformi articulato, Vesiculis Ramorum Axillis Pedunculis contortis infidentibus. ELL. Corall. p. 21 N. 18. T. 12. f. A & T. 38. f. 3. Sertularia longissima. PALL. Z:öph. 69; Zcc-Draad, Lyst der Plantd. bl. 149.*

N° 3

I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

jernesten Eyrondagtig in de Mikken, de Steeltjes omgedraaid, 't Gewas gegaffeld en met Knieltjes.

Volgens de eerste Afbeelding van den Heer ELLIS, was deeze zo dun en Draadagtig, dat hy 'er met redenden naam van *Zee-Draad Korallyn* aan kon geeven, welken ook de Heer BODDAERT gevolgd heeft, niettegenstaande de Heer PALLAS haar *allerlangste* of *zeer lange* getyeld hadt. De Heer LINNÆUS heeft deeze Soort *Gegaffelde* geheten, welke eigenschap zy echter met anderen gemeen heeft; doch door welke zy van de voorgaande verschilt. Ik volg, evenwel de eerstgemelde benaaming, niettegenstaande de Afbeelding, naderhand door den Heer ELLIS van de *Zee-Draad Korallyn* gegeven, niets Draadagtigs vertoont, maar veeleer de gestalte van een Boompje heeft, niet hooger van Gewas dan de voorgaande Soort. Die hadt Knoopen, zo hy aanmerkt, de tegenwoordige niet, welke alleenlyk, by de scheiding der Leedjes, zig eenigermate gedraaid vertoont, geevende aldaar Schroefswyze Steeltjes uit, op welken Eyronde Blaasjes stonden, die sommigen aan den Top een wyde, sommige een naauwe Opening hadden. Dit Gestel, merkt ELLIS aan, maakt hetzelve zeer bekwaam om tegenstand te bieden aan den slag der Golven. Het was hem zeer overvloe-

Fig. 1.

Fig. 3.

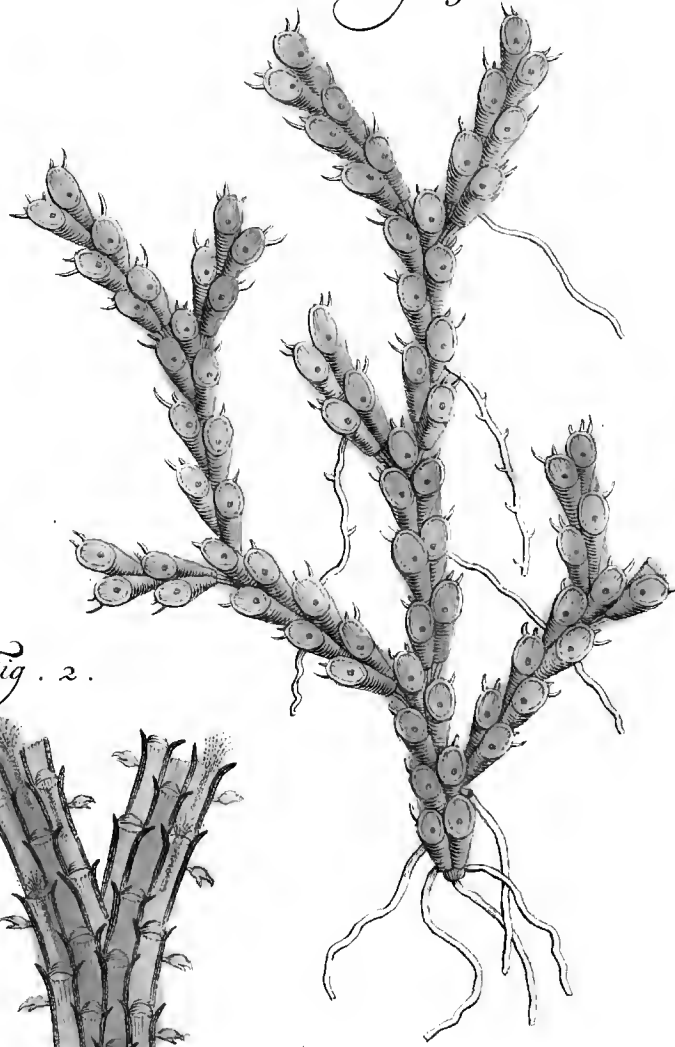
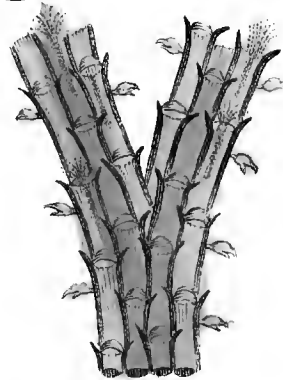

Fig. 2.

vloedig, aan de Zuidwest-Kust van Engeland, voorgekomen.

Deeze Heer, in gezelschap met wylen den Heer Doktor SCHLOSSER, in eene Soort, die hy de Grootte-Tand Korallyn noemt, de waare gesteldheid der Blaasjes en dat het wezentlyk Eijernesten zyn, ontdekt hebbende, werden zy daar van nader verzekerd, in hunne Waarneemingen op de Zee-Draad Korallyn, waar van zyn Ed de Afbeelding geeft, die door my in Fig. 1, Plaat CXXXVIII, is overgenomen. Hier ziet men, op eene verbaazende manier, de Huishouding opgehelderd van deeze Dierplanten, in de Afbeelding door 't Mikroskoop getekend, waar nevens de zelfde in de Natuurlyke grootte, met een Sterretje, aangewezen wordt. Dus spreekt 'er die groote Waarneemer van.

„ Zy hadt verfeide Blaasjes, waar van
 „ sommigen Eijeren bevatteden, aan een Navelftreng gehecht. De doorschynendheid
 „ van dit Bolletje gaf ons gelegenheid om
 „ duidelyk waar te neemen, hoe dit Strengetje zyn oirfprong nam van het Vleezige
 „ gedeelte van den Hoofdstam der Korallyn,
 „ en hoe het daar zyne inplanting had. Wy
 „ ontdekten, in andere Blaasjes, dat deeze
 „ Eytjes begonnen beziel te worden: zy
 „ kwamen ons duidelyk voor, als jonge leevende Polypen, die in eene cirkelronde orde de de Klaauwen uitspreidden, welke uit

N n 4

„ haa-

VI. „ haare Koppen voortkwamen , gelykerwys
 AFDEEL. „ in de andere Polypen. Men zietze dus uit
 LXXVIII. „ verscheide Blaasjes uitkomende , en nog
 HOOFD- „ aan de Navelstreng gehecht zynde , ver-
 STUK. „ toond. Onder 't waarneemen , eindelyk ,
 „ zagen wy 'er eenigen , die , zig van de
 „ Blaasjes afscheidende , op den bodem van
 „ het Glas met Water vielen en zig vervol-
 „ gens begonnen te beweegen , breidende
 „ allengs de Armen uit , op even de zelfde
 „ manier als de Zoet-Water Polypen.”

De Draad-Korallyn valt zeer overvloedig aan onze Stranden , waar geheele Kluwens van dezelve , die zeer groot zyn , door den Vloed opspoelen. Ook vindt men de gewoone Strandschulpen , daar zy tot het Zand uitstee- ken , dikwils als met een Bolchje van dit Ge- was bezet , zegt PALLAS , die 'er byvoegt , dat zy ook op Zee-Appelen en Hout groeit , zynde zeer dikwils met Haairig Korstgewas bedekt. Deeze Korallyn schynt , zo zyn Ed. aanmerkt , niet alleen met de naastvoor- gaande Soort , maar ook met de Lilagtige , de Klim-op- en Kransjes-Korallynen , ja zelfs met het Takkig Pypgewas * , grootelyks vermaagfchapt te zyn.

* Bladz.
488.

XXIII.
Spinosa
Zyde-
Korallyn.

(23) Korallyn met flaauwe Tandjes en spits
Ey

(23) *Sertularia Denticulis obfoletis* , *Calycibus ovato-*
flu-

Eyronde Kelken, de Takjes gegaffeld en
gedoornd.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Om dat de Takjes aan 't end feherp uit-
loopen, geeft LINNÆUS hier den naam van
Gedoornde Korallyn aan; doch, dewyl het Ge-
was by uitstek fyn en zo zagt als Zyde is,
komt my die benaaming oneigen voor. Ik
noem het derhalve liever, met ELLIS, *Zy-
de-Korallyn*. De Zee-Mos gelykende, Lil-
agtige, witte Korallyn van RAY, met dikke,
doorschynende Leedjes, wordt echter van
dien Heer ten onregte hier t'huis gebragt, zo
de Heer PALLAS aanmerkt, die dezelve als
eene byzondere Soort, onder den naam van
Lilagtige Korallyn, welke van de Knoop- en
Draad-Korallynen verschilt, voorgesteld
heeft *. Deze Zyde-Korallyn wordt van EL-
LIS aldus beschreeven.

* Zie
bladz. 564.

„ Zy is uitermaate fyn, rank en doorschy-
nende. Men vindtze met veele zeer kleine
„ Buisagtige Draadjes, als fyne Zyde, ge-
„ hecht aan Steenen en andere zaaken, die
„ in de Zec voorkomen. Deeze Draaden,
„ zig vereenigende, formeeren den Stam,
„ van welken veele lange Takmaakingen afko-
„ men,

*subulatis, Ramis dichotomis spinosis, Syst. Nat. XII. ELL,
Corall. p. 20. N. 17. T. II. f. b, B. Sertularia Sericea.
PALL. Zoëph. 65. Zyden-Korallyn, Lyst der Plantsd. bladz.
143.*

N n 5

I, DEEL. XVII. STUK.

VI. „ men , met een middel - Steel die van een
 AFDEEL. „ bogtige of beurtlings hoekmaakende getalce
 LXXVIII. „ is. Van de punten deezer Hoeken gaan
 HOOFD „ zeer kleine korte Takjes af, wier Verdee-
 STUK. „ lingen altoos twee aan twee, dat is in eene
 „ Gegaffelde orde, geschikt zyn. In deeze
 „ vertoonen zig, door het Mikroskoop, re-
 „ gelmaatige ryën van Holletjes aan ééne zy-
 „ de, ieder met een Randje omringd, als een
 „ Kasje. Deeze Holletjes zyn, naar maate
 „ de Takjes verdunnen, al digter en digter
 „ aan elkander geplaatst, tot daar dezelve
 „ Puntig eindigen”.

In frische Boompjes van deeze Korallyn, met Zee-Water opgeschept aan den Mond van de Theems, nam deeze Heer in ieder Holletje een Blaasje waar, het welk een Polypus bevatte met agt Armen. Hy kon daar in ook zeer duidelyk onderscheiden, dat de inwendige holte van de Korallyn gevuld was met de zelfstandigheid deezer Polypen; want zy werdt door derzelver beweging aangedaan. Ook zag men de Ingewanden deezer Diertjes zig bewegen, tot dat het Water begon te bederven, en toen vielen 'er de Blaasjes met de Polypen niet alleen af, gelyk de Bloesfems van een Boom; maar de gedagte inwendige Lilagtige zelfstandigheid van het Gewas kromp samen, zo dat menze naauwlyks meer kon zien.

De Heer PALLAS merkt aan, dat deeze dik-

dikwils agt Duimen lang wordt, doch zig gemeenlyk bepaalt tot de helft van die langte, komende voor aan de Kusten van Europa, wel in de Middellandfche als in de Noordzee.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
ZO HOOFD-
STUK.

(24) Korallyn met flaauwe Tandjes, langwerpige Eijernesten, en een enkelen Lancetswys gevederden Stam.

XXIV.
Pinnata.
Borstel-
Korallyn.

De Stammetjes van deeze Korallyn zyn dikwils ongemeen fraay Vederagtig gevind, en dit heeft aanleiding gegeven tot den bynaam, dien onze Ridder gebruikt, doch ik noem het liever, met den Heer ELLIS, Zee-Borstels of Borstel-Korallyn, om dat het, gedroogd zynde, altoos voorkomt als kleine Borsteltjes, die over de eene zyde krom geboogen zyn. LINNÆUS hadt te vooren de Borstelige van de Gevinde onderscheiden, doch voegtze thans, op de vermaaning van PALLAS, in deeze Soort by een.

Deeze Borsteltjes of Vedertjes groeijen op Mosselschulpen en andere Lighaamen, zegt EL-

(24) *Sertularia Denticulis* obsoletis, Ovaris oblongis, Scripae simplici pennatâ lanceolatâ. *Syst. Nat.* XII. Corallina Setacea instar Arundinis geniculata, Capillamentis singulis, unicuique geniculo alternatim dispositis. ELL. *Corall.* p. 19. N. 16. T. 11. f. A. & 38. f. 4. Fucoides Setaceum. RAJ. *Argl.* 38: N. 38. N. 6, 7. *Sertularia Setacea*, PALL. *Zooph.* 92. β. *Syst. Nat.* X. p. 813. N. 28.

VI. ELLIS, vertoonende zig, door 't Mikroskoop, als uit Leedjes bestaande, gelyk Riet. De Takjes bestaan ook uit Leedjes, op wier bovenste gedeelte, in Kasjes, kleine Kelkagtige Tandjes geplaatst zyn, waar in hy Polypen waarnam. In drooge Gewasjes komen de Blaasjes Olyfagtig voor, doch hy hadt 'er één als met een Kroontje gezien. Naderhand zyn zy, in Zeewater, frisch en levende, uitvoerig door hem waargenomen, en in Plaat gebragt. De Eijernesten waren zeer langwerpig Eyrond, met Eytjes gevuld, en zaten tegen het Steeltje aan, in ieder Mikje één, hebbende een Pypagtig Mondje. PALLAS hadtze uit Zeeland gekreegen, en getuigt, dat zy ook valt in de Indische Zee.

XXV.
Polyzonia.
Hey-Korallyn.

(25) Korallyn, die de Tandjes overhoeks eenigermate gekarteld heeft, de Eijernesten Eyrond met veele Banden gestreept; 't Gewas Takkig.

De naam van Hey-Korallyn, in opvolging van

(25) *Sertularia Denticulis alternis sub-denticulatis, Ovariiis ebovatis, polyzoniis, Stirpe ramosa. Faun. Suec. 2250. ELL. Corall. p. 5. N. 3. T. 2. f. a, A, b, B & T. 38. f. 1. Corallina minus ramosa alternâ vice denticulata, Denticulis lineis transversis externe striatis. RAJ. Angl. III. p. 35. N. 13. SEB. Kab. III. T. 102. f. 4. & T. 103. f. 6. Sertularia Ericoides. PALL. Zoöph. 76. Grootand Korallyn. Lyst der Plantd. bl. 153.*

van den Latynfchen bynaam *Ericoides*; dien VI.
 de Heer PALLAS aan deeze *Sertularia* heeft APDEEL.
 gegeven, is bekwaamer en duidelyker dan die LXXVIII.
 van Groottand Korallyn volgens ELLIS, of HOOFD-
 die van *Polyzonia*, welken LINNÆUS van STUK.
 de Gordels der Eijernesten afgeleid heeft. De
 eerstgemelde, naamelyk, valt aanstonds in 't
 Oog; de anderen zyn duifter of dubbelzinnig
 en vergezegt. Ik gebruik derhalve deezen,
 die van de uitwendige gedaante, in welke dit
 Gewasje naar Hey gelykt, is ontleend.

Twee Soorten zyn 'er van, zegt ELLIS: de
 eene zeer weinig getakt, maakende Steeltjes
 uit, die regtopstaande gevonden worden op
 Oesters, aan 't Eiland Sheppey, by 't inkom-
 men van de Theems. Dit heeft groote Tand-
 jes, naar Steenen Kruiken gelykende, wan-
 neer men het vergroot beschouwt. Hy zag
 'er de Armen der Polypen uitfteeken en zig
 zeer snel beweegen. Vervolgens nam zy Ed.
 hierin, gelyk ik gemeld heb, een Eijernest,
 reeds uit een Blaasje ontlast, doch aan hetzel-
 ve nog hangende, waar; het welk hem verder
 tot de ontdekking van de gesteldheid der
 Blaasjes in andere Korallynen bragt *. Het
 andere was Takkiger en hadt de Tandjes wy- * Zie
 der mondig; doch de Blaasjes waren in beiden bladz. 567.
 overdwars gerimpeld of geplooid. Dit laatste
 klom of kroop langs andere Korallynen. Bei-
 den schynen zy zeer klein geweest te zyn. De
 Heer PALLAS heeft deeze Soort van Koral-
 lyn

VI. lyn grooter en Takkiger gehad uit de Mid-
 AFDEEL. dellandsche Zee, doch inzonderheid van de
 LXXVIII. Kaap der Goede Hope, en uit Indic, maaken-
 HOOFD- de Heeftertjes, die naar de Cypres- en Den-
 STUK. neboom - Korallyn geleeken. Zeer fraaije
 Boompjes van deeze Soort, meer dan drie
 Duimen hoog, hadt hy in zyn Ed. Verzame-
 ling van de Kust van Cornwall en uit de West-
 indiën, geelagtig van Kleur. De Polypen van
 deeze Soort waren door hem op de Oesters
 van Maldon gezien, niet alleen, maar zyn
 Ed. heeft ook de Eijernesten vol Eytjes, even
 als ELLIS die in zyne bykomende Plaat af-
 gebeeld hadt, waargenomen (*).

XXVI.
 Pennaria.
 Schryfsen.
 Korallyn.

(26) Korallyn met vervolgende Tandjes, de
 Stam gedraaid en dubbeld gevind.

Deeze ongemeen grootc Soort, in de Indi-
 sche Zee, volgens STELLER, huisvestende,
 heeft den Steel anderhalf Voet lang, ruuw,
 gedraaid, gevind, met de Takken, die een
 klein

(*) *Ovaria Ovulis plena* zegt zyn Ed., doch ELLIS
 heeft in deeze Soort geen *Eijernest vol Eytjes* afgebeeld: ja
 ook in de anderen vind ik niet, dat die uitdrukking kan gel-
 den. De bykomende Plaat (*Tabula accessoria*) is te zeggen
 Pl. XXXVIII, welke in de Vertaaling van de *Historie der*
Korallynen van ELLIS, met deszelfs nieuwe Waarnec-
 mingen, by dat Werk is gevoegd.

(26) *Sertularia Denticulis secundis*, Stripe contourâ bipin-
 natâ. *Syst. Nat.* XII. *Sertularia Filicina*, PALL. *Zoöph.*
 93.

klein Steeltje hebben , overhoeks en van elkander af geplaatst , doch aan elkander evenwydig. Deeze Takken zyn wederom met Straalen gevind , die byna tegen elkander aan en evenwydig leggen , gelyk in eene Schryfpen. De Straalen bestaan uit Leedjes , rond van Rug , maar aan de bovenkant Geuwswyze. Dus gelyken de Takken , in structuur , veel naar de Pluim - Korallyn , maar het is een verschillende Soort in grootte , famenstelling , nabyplaatzing der Straalen , en in gedaante.

LINNÆUS betreft hier toe de *Sertularia speciosa* van PALLAS , daar ik te vooren van gesproken heb , doch uit de nommer blykt , dat zyn Ed. hier een andere bedoelt. Het zal de *Sertularia Filicina* zyn , mede uit de Indiën afkomstig , waar van de Heer Doktor LE FRANCO VAN BERKHEY denzelven een zeer groot Exemplaar , met Eijernesten beladen , gegeven hadt. De gewoone grootte van dat Gewas , zegt de Heer PALLAS , is drie Duimen. Het is in verscheidne Takken verdeeld , die blykbaar Buisagtig zyn , en overal , met eenige tusfschenwydte , Vinswyze bezet met lange smalle Blaadjes , die wederom gevind zyn. Het mag , derhalve , met regt , den naam voeren van *Varen - Korallyn* , als byzonder gelykende naar het Kruid , dat men *Filix* of *Varen* noemt.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

VI. (27) Korallyn met stompe Tandjes, die op
 AFDEEL. twee ryën Schubwys leggen, de Eijer-
 LXXVIIJ. nesten ovaal, in vervolg, evenwydig: de
 HOOFD- Steelen gevind, de Takken gegaffeld.
 STUK.

XXVII.
 Lichen-
 strum.
 Mos - Ko-
 rallyn.

Volgens STELLER onthoudt zig deeze
 aan 't Strand van Kamschatka, het Oostelyk
 deel van Afie. „ De Steelen zyn samenge-
 „ drukt, naakt, met de Gewrichten ver van
 „ elkander. De Takken komen op twee ryën
 „ voort, maar zyn gegaffeld, met twee ryën
 „ van stompe Blaadjes als gefchubd, (gelyk
 „ by ELLIS, Tab. 6. f. A.) zo dat zy byna
 „ vierhoekig worden. Alleenlyk aan de eene
 „ zyde der Takjes heeft zy Eyrondagtige
 „ Eijernesten, die aan den Top gaapen, ne-
 „ derzitten, digt by een, evenwydig en op
 „ eene gekamde ry, aan de binnenzijde van
 „ het Takje”.

LINNAEUS, die deeze Soort, zo wel als de
 voorgaande en volgende, eerst te berde ge-
 bragt heeft, betreft tot dezelve eene Soort,
 welke de Heer ELLIS *Miltkruid- of Boomva-*
ren - Korallyn getyeld hadt; doch de Heer

PAL-

(27) *Sertularia Denticulis obtusis bifariam imbricatis,*
Ovariis obovatis secundis parallelis, Stirpe pinnatâ, Ramis
dichotomis. Syst. Nat. XII. Corallina erecta pennata, Den-
ticulis alternis Cauli adpresfis, Lonchitis S. Polypodii facie ?
 ELL. *Corall.* p. 11. T. 6. f. 10 *Sertularia Lichenastrum ?*
 PALL. *Zöoph.* 25. *Zee-Leverkruid, lyst der Planten,*
 bl. 172.

PALLAS oordeelt zulks verkeerd te zyn, en maakt daar van een Leedjes-Korallyn (*Sertularia articulata*), stellende de andere voor den bynaam van LINNÆUS. Ik noemze *Moskorallyn* want naar de *Lichens* kan zy, myns oordeels, niet gelyken. Zy is, volgens zyne Kenmerken, Takkig, gevind, met de Kelkjes op twee ryën aangedrukt, de Eijernesten in 't vervolg, Klokswyze Eyronnd, niet groot. Van deeze, zo wel als van de voorgaande, schynt zyn Ed. Exemplaaren gehad te hebben, die uit Oostindie, en wel van Ceylon, afkomstig waren.

(28) Korallyn, met de Tandjes eenigermaate XXVIII.
Rolronnd, als Buisjes, viervoudig geschubd; de Takken vierhoekig, opwaards verdikkende, hier en daar verspreid. Cedrina. Cederkorallyn.

„ Deeze, ook by Kamfchatka gevonden, hadt de Steelen lang, vuil en onbevallig: de Takken verspreid, dikwils gegaffeld, allengs naar de Toppen naauwlyks blykbaar verdikkende, stomp, over 't geheel Schubswyze bezet met eene viervoudige ry van Cylin- drische geelagtige Buisjes, waar door de Tak-

(28) *Sertularia Denticulis subcylindricis, tubulosis, quadriserialam imbricatis, Ramis vagis quadrangulis sursum incrassatis.* *Syst. Nat.* XII. PALL. *Zoöph.* 86, De Zee-Ceder. *Lyst der Plantd.* bl. 173.

Oo

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. „ Takken zeer vierhoekig werden. Zy ver-
 AFDEEL. „ schilt van de Kannevasfer-Korallyn, daar
 LXXVII. „ in, dat de Schubben niet onderscheiden zyn,
 HOOFD- „ leggende volstrekt over elkander heen, en
 STUK. „ dat zy dus op vier ryën staan, zelden op
 „ vyf of op twee ryën.

XXIX. (29) Korallyn, met de Tandjes Eyrond- en
 Purpurea. Buisagtig, viervoudig geschubd; de Ei-
 Purper- jernesten Klokswyze regtopstaande; de
 Korallyn. Takken gegaffeld en vierhoekig.

„ Deeze is geheel donkerpaarsch, gegaffeld
 „ en gekroond. De Takken zyn aan de vier
 „ hoeken met Buisagtige Eyrond Schubbetjes
 „ bezet, doch die zo dicht niet leggen, dat
 „ zy aan elkander raaken. De Eijernesten
 „ (mischien) zyn wyde Schubben, als Klok-
 „ jes, ongesteeld, van boven open, die eene
 „ Tolagtige gedaante hebben, met den bin-
 „ nensten Rand, naar de Takken toe, laa-
 „ ger.” Een zeer byzonder Gewas, dat, ge-
 „ lyk en benevens de voorigen, door STEL-
 „ LER aan Kamschatka is waargenomen, zegt
 LINNÆUS.

2. Die

(29) *Sertularia Denticulis subovatis Tubulosis quadrifariam*
sub-imbricatis, Ovaris erectis Campanulatis, Ramis dichotomis
quadratis. Syst. Nat. XII. PALL. Zooph. 87. Lyst
der Plantd. bl. 140.

2. Die de Eijernesten niet blykbaar , maar VI.
binnen de Leedjes verholten hebben , AFDEEL.
genaamd CEL-KORALLYNEN. LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

De Cel Korallynen maaken de andere onderdeeling van dit Geslagt , by LINNÆUS , uit. De Heer PALLAS hadt dezelve , als gezegd is , in 't byzonder , onder den naam van *Cellulariæ* beschreeven , en dus laaten volgen op de Korstgewasfen en Milleporen (*Efcharæ*) : daar zy doch met de Korallynen , ten minste met de Koraalmosfen , in Gestalte zeer overeenkomstig zyn. 't Gewas is doorgaans Plantagtig of Heesteragtig : de zelfftandigheid in de meesten Kalkagtig en broosch , doch in sommigen ook zagt. De Takjes bestaan uit Leedjes , waar binnen een Polypus huisvest , die door een Gaatje , dat in 't bovenste van ieder Leedje is , zyne Armen uitbreidt , hebbende voorts gemeenschap met de anderen en met het leevend , Dierlyk , Merg van het Stammetje , dat met Huisjes geworteld zit op verscheiderley Zee-Planten en Zee-Gewasfen , even als de Korallynen , op welken zy ook dikwils voorkomen. Altemaal maaken zy een opbruifching met Zuure Vogten. Haar verschil onder elkander zal uit de beschryving der Soorten blyken.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(30) Korallyn, die de Tandjes tegenover elkander, samengedrukt en gekroond heeft, de Takken gegaffeld.

XXX.
Bursaria.
Tafch-
Korallyn.

Deeze allerschoonste Paarckleurige Korallyn, zegt ELLIS, kleeft aan Fucusfen met kleine Buisjes, van welken zy overgaat in platte Huisjes of Celletjes, die van boven wyd, van onderen naauw zyn. Deeze zyn, by paaren, ruggelings tegen elkander, en het eene boven 't andere, aan een zeer dun Buisje gevoegd, hetwelke fchynt te loopen midden door de Takken van het geheele Gewas. Ie Celletjes, waar van sommigen zwarte Vlakken in zig hebben, zyn van boven open, en veelen derzelven geeven tot den Top een Figuurtje uit, naar een klein Tabakspypje gelykende, waar van het dunste End in de middel-Buis fchynt ingeplant te zyn. Sommigen oordeelen dat de gepaarde Celletjes naar de Zaadhuisjes van Herders-Tafch Kruid (*Bursa Pastoris*), anderen dat zy naar die van de Eerenprys (*Veronica*) gelyken. 't Is zeker dat deeze Soort veel overeenkomst met die Blaasjes-Korallynen,

(30) *Sertularia Denticulis oppositis compressis fastigiatis, Ramis dichotomis. Faun. Swc. 2252. Corallina Cellifera minima ramosa, Cellulis compressis oppositis, silicularum Bursa Pastoris formam annulans. ELL. Corall. p. 41. N. 8. T. 22. f. A. Cellularia bursaria. PALL. Zoöph. 23. Herdersbeurs-Korallyn, Lyst der Plantd. bl. 80.*

nen, welke sterk getand zyn, gelyk het Zee-
Ruy Korallyn en anderen, heeft. Zy komt
ook op de Zee Planten van dien aart, aan
de Engelfche Kusten, voor.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(31) Korallyn, die de Tandjes tegenover el-
kander, fchuins geknot en weinig uitpui-
lende heeft, de Takken gegaffeld en regt-
opstaande.

XXXI.
Loriculata.
Keurslyt-
Korallyn.

De benaaming van *Coat of Mail Coralline*,
dat is, Maliën Rok Korallyn, welke de Heer
ELLIS aan deeze Soort geeft, zou veel eer
fchynen op de Oogjes of Ringetjes, die zig
aan dit Gewas vertoonen, dan op de Leedjes
toepasfelyk te zyn: doch zyn Ed. onderrigt
ons zelf, dat ieder Leedje, uit twee Tandjes
famengefteld, naar een Maliën Rok of naar
een Keurslyf gelykt, vertoonende de Openin-
gen der Tandjes zig als de Armgaten. Zyn Ed.
moet dan door *Coat of Mail* een Yzeren Har-
nas verftaan, dat niettemin oneigen is. Naar

t

(31) *Sertularia Denticulis oppositis oblique truncatis obfo-
letis, Ramis dichotomis erectis. Faun. Suec. 2253. Corallina
Cellifera mollis ramosissima, Geniculis ad Loricæ formam
accedentibus. ELL. Corall. p. 40. N. 7. T. 21. f. B. Mus-
cus Coralloides mollis elatior ramosissimus. RAJ. Suppl.
15. Corallina geniculata mollis, internodiis rotundis brevio-
ribus. FLUKEN. Mant. 56. PALL Zöoph. 22. Gehar-
nast Celdrangend Korallyn. Lyst der Plantd. bl. 79.*

003

I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

't zelve gelykt ieder Leedje, zo wel als naar een Keurslyf der Vrouwen; doch, dit laatste bekender zynde, heb ik daar van den bynaam ontleend.

„ Leeze Korallyn, zegt die Autheur, groeit
„ by grooter Bosfen dan de overigen, bestaan-
„ de uit veele lange, zagte, glanzige en glad-
„ de Takken, die uit Leedjes famergefteld
„ zyn, van Celletjes, rug tegen rug geplaatst.
„ De Opening der Celletjes is op een fchuinte
„ by den Top, ziende in het eene uit naar de
„ tegenoverzyde van het andre. De Leedjes,
„ of paaren van Celletjes, komen ongewaar-
„ wordelyk voort van de Buisjes, door wel-
„ ken de Korallyn gehecht is aan haaren
„ Grondfteun, en in zekere Saizoen n de Jaars
„ kunnen wy, gelyk in eenige anderen Cel-
„ draagende, kleine zwarte Vlakjes waarnee-
„ men in de Celletjes. Zy valt overvloedig
„ langs de Zee-Kust van 't Eiland Shepwey,
„ en wordt dikwils kruipende gevonden op en
„ omkleedende de Zyde-Korallyn, hier voor
„ befchreeven.”

XXXII.
Fastigiata.
Dons.
Korallyn.

(32) Korallyn, die de Tandjes overhoeks en
fcherp,

(32) *Sertularia Denticulis alternis acutis, Ramis dichotomis erectis fastigiatis. Faun. Succ. 2254. Corallina Cellifera erecta, ramosissima, tenerima & plumosa. ELL. Corall. p. 33. N. 1. T. 18. f. A, a. Corallina pumila erecta ramolior. RAJ. Angl. 3. p. 37. N. 20. T. 2. f. 1. Cellularia Plum-*
me-

scherp, de Takken gegaffeld, regtopstaande en gekroond heeft.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-

De Heer ELLIS, by wien dit de eerste ^{STUK.} Soort is, noemt dezelve *Zagt-Gevederd Korallyn*, en de Heer PALLAS *Pluimagtig*; des ik 'er, tot onderscheiding van de voorgaanden, den naam aan geef van *Dons-Korallyn*. LINNÆUS, ziende op de uitgespreide Kroon, welke dit Gewasje maakt, geeft 'er den bynaam van *fastigiata* aan. Door het Mikroskoop wordt men gewaar, dat ieder Tak Gaffelswyze in tweeën is verdeeld, en dat elke verdeling bestaat uit twee ryën Celletjes van eene half Rolronde figuur, te famen gewricht, en beurtlings ~~aan de eene en andere zyde~~ geplaatst, doch met haare Openingen naar den zelfden kant uitzierende. Ieder Celletje heeft een scherpe Punt aan den Top, die uitwaards staat, en in 't midden een zwarte Stip.

De Heer PALLAS hadt nooit deeze Soort van Korallyn gezien, maar uit de veranderingen, in andere Soorten van Cel-Korallynen waargenomen, maakt zyn Ed. op, dat het kleine ruuwe, Vezelagtige Zee-Plantje van RAY niet, gelyk ELLIS zig verbeeldt, de eerste Beginzels van deeze Korallyn, maar dat het veeleer afgesleeten Takjes van zulk een oud

mofa. PALL. *Zoëpb.* 24. *Zagt Gevederd Korallyn. Lys der Plansd.* bl. 31.

O o 4

I. DEEL. XVII. STUK.

VI. oud Zee-Gewasje zyn zouden. Indien echter
 APDEEL. deezc Takjes flegts uit Leedjes van Celletjes
 LXXVIII. famengewricht zyn, vind ik weinig grond voor
 HOOFD- dat denkbeeld: want hoe zouden 'er dan, na't
 STUK. afflyten der Leedjes, Takjes van kunnen over-
 blyven.

Een ander denkbeeld betreft zekere Slak-
 hoornagtige Lichaampjes, op den Top van ie-
 der Celletje ontdekt. De Heer ELLIS, dezel-
 ven nog duidelyker in een Zee-gewasje van
 deezen aart, uit Westindië, waargenomen
 hebbende, befloot, dat de Polypusen van
 deezc Korallyn, welke hy, als zy ftierven,
 de zwarte Stippen meende te veroorzaaken (*);
 dat deezc Polypen, zeg ik, in een Schaaldierte-
 je veranderden, 't welk met een Navelftren-
 getje gehecht was aan den bodem van ieder
 Celletje. Ook vindt men in bedenken gege-
 ven, of niet dan wel dit geheele Gewas de
 Eijerklomp mogte zyn van de Moeder-Zee-
 flak, zo als die was uitgeworpen, enz (†).
 De Heer PALLAS oordeelt, met reden, zulks
 onwaarfchynlyk, en verbeeldt zig veeleer, dat
 die Slakhoornagtige Lighaamen voor Werk-
 tuigen van het Plantdier, tot de Zaadmaakin-
 ge voorgefchikt, te houden zyn.

(33) Ko-

(* Te vooren hadt hy die zwarte Plekjes voor de Vrugt-
 beginzels (*Embryones*) der Polypen gehouden. Zie *Phil.*
Transact. VOL. XLVIII. P. I. p. 116.

(†) Zie *Uitgezogte Verhandelingen*. I. D. bladz. 22.

- (33) Korallyn, die de Tandjes in vervolg heeft, byna tegenover elkander, met spitse byhangzels en neerhurkende Kloottrond gespijste Kelken; de Takken gegaffeld, onverdeeld, een Kroon maakende.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

XXXIII.
Avicula-
ria.

Vogelkop-
Korallyn.
Plaat
CXXXVIII.
Fig. 2.

De al te groote naauwgezetheid in de orde van beschryving heeft onzen Ridder zig het Hoofd doen breeken met het formceren van een zo langwylig en duisteren tytel, daar hy zeer eenvoudig en gemakkelyk deeze Soort hadt kunnen aanduiden, met eenige uitbreiding van *Vogelkop-Korallyn*. Die benaaming geeft aanstonds een gepast denkbeeld van de byzonderheid, waar in dezelve van andere Soorten van Korallyn verschilt. Ook oordeelt de Heer PALLAS, dat deeze Soort zeer naby kome aan de Korstgewassen, zynde als een middelflag tusfenen zyn Escharen en Cellulariën. De Celletjes zyn in dezelve somtyds menigvuldiger nevens elkander gevoegd en gegeven dus eenige Bladeragtigheid aan dit Gewas, gelyk ELLIS hetzelve, by nader onderzoek,

ver-

(33) *Sertularia Denticulis secundis sub-oppoſitis, mucronato-appendiculatis, Calycibus globoſo-mucronatis ſeſſilibus, Ramis dichotomis continuis ſtagiatis. Syst. Nat. XII. Corallina Cellifera erecta Ramoſa, plumoſa, Sphærulas Testaceas ſummâ parte, Aviumque Capitum formas a latere Cellularum gerens. ELL. Corall. p. 36. T. 20. A, a. & T. 38. f. 7. H. H. PALL. Zoöph. 26. Lyst der Plantd. bl. 24.*

O o 5

VI. vertoont. Tot sommigen van deeze Celletjes
 AFDEEL. zag hy de Koppen der Polyphen uitstecken,
 LXXVIII. welken zy met een ongelooflyke vlugheid we-
 HOOFD der inhaalden. Hier van zyn de gedagte Vo-
 STUK. gelkopjes verschillende, welken zyn Ed. in
 drie postuuren afgebeeld heeft. Aanmerkelyk
 is 't, dat dezelve, onder de Waarneeming,
 in geduurige beweging zyn, dan zig ophef-
 fende dan nederzakkende, als ook hunne Bek-
 ken openende en weder sluitende; zonder dat
 men, tot nog toe, eenige reden daar van kan
 bedenken.

Van deeze Cel-Korallyn, die aan de En-
 gelsche Kust gevonden is, geef ik hier de Af-
 beelding volgens de Iaatre Waarneemingen
 van den Heer ELLIS, zo even gemeld in
 Fig. 2, Plaat CXXXVIII. Men ziet daar zeer
 duidelyk de drie ryen van Celletjes nevens el-
 kander, en hoe de Polyphen in eenigen de Ar-
 men uitbreiden, terwyl de andere Celletjes,
 waar binnen zy zig ingetrokken vertoonen,
 als met een rond Kapje of Dekzeltje zyn toe-
 geslooten. Op de zyden vertoont zig het
 Vogelkopje van ieder Celletje, in verscheide
 postuuren, 't welk een ongemeene byzonder-
 heid is van deeze Soort van Korallyn, wel
 waardig om nader onderzocht te worden. Ne-
 vens deeze vergrootte Afbeelding van een
 Stukje van een Takje, wordt de Natuurlyke
 Vertooning van dit Zee-Gewasje hier met
 een Sterretje aangewezen.

- (34) Korallyn, die overhoeks scherpe Tandjes in vervolg heeft; de Takken gegaffeld, regtopstaande, ongelyk van langte.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Dergeelyke Kapjes of Helmpjes, doch op eene verschillende manier geplaatst, zyn het, die aanleiding aan den Heer ELLIS gegeven hebben tot het voorgemelde vermoeden, of niet wel dit Amerikaansche Zee-Gewas een Eijernest of Baarmoeder van kleine Slakhoortjes of Nerietjes mogte zyn. De Heer PALLAS, iets daar van bekomen hebbende van den Heer COLLINSON, meent duidelyk de misvatting van ELLIS in deezen te hebben bespeurd, en verzekert, dat die ronde Lighaampjes Vliesagtige Blaasjes zyn, met een dwars. Spleetje gaapende. „ Dat die anderszins zo naauwkeurige Waarneemer, zegt „ hy, deeze Lighaampjes voor kleine Nerietjes heeft gehouden, komt door een misleiding „ van 't Mikroskoop, en doordien ELLIS de „ bultigheid van den Helm flegts gezien schynt „ te hebben, die, doorgaans gekneusd in gedroogde Voorwerpen, verscheiderley valsche gedaanten aanneemt”. Men zoude mogen

(34) *Sertularia Denticulis alternis secundis acutis, Ramis dichotomis inaequalibus erectis. Syst. Nat. XII. Corallina Cellifera Americana, ELL. Corall. 35. T. 19. f. A. 2. Sertularia Neritina, PALL. Zoöph. 25. Slakdraagend Korallyn. Lyst der Plantd. bl. 82.*

VI. gen vraagen; heeft de Heer PALLAS dan ook
 AFDEEL. ongedroogde Voorwerpen daar van gehad? Zo
 LXXVIII. de Heer ELLIS slegts de Helmpjes gekneusd
 HOOFD- of alleen van de verhevenronde zyde gezien
 STUK. heeft, dan moet zyne Afbeelding met voordagt
 valsch gemaakt zyn; 't welk men naauwlyks
 zal durven onderstellen (*). Wanneer de Heer
 PALLAS 'er geene overeenkomst met de ge-
 daante der Nerieten in vond, waarom gaf
 zyn Ed. 'er dan den bynaam van *Neritina*,
 in navolging van LINNÆUS, aan? En waar-
 om heeft de Heer BODDAERT, dat nog
 verder gaat, denzelven door de benaaming
 van *Slakdraagend* Korallyn verduitscht?

XXXV.
Scruposa.
 Steen-
 Korallyn,

(35) Korallyn, die overhoeks gedoornde, hoe-
 kige Tandjes heeft, de Takken kruipen-
 de en gegaffeld.

De Steenagtige brooschheid geeft den by-
 naam aan deeze Soort, welke veel voorkomt
 op de Breedbladerige Korstgewassen aan de
 Kus-

(*) Zie deeze Afbeelding in de *Phil. Transact.* als boven
 of in de *Uitgezogte Verhandelingen*. I. Deel. Plaat I. Fig. 1.

(35) *Sertularia Denticulis alternis angulatis spinosis*, Ra-
 mis dichotomis reptantibus. *Faun. Succ.* 2255. *Corallina Cel-*
lifera minor repens Ramosa & scruposa, *Cellulis alternis a*
lateris angulatis. ELL. *Corall.* 38. N. 4 T 20. f. C, c.
Phil. Transact. VOL. XLVIII. p. 631. T. 23. f. 7, K,
 L. PALL. *Zöoph.* 30. Steenagtig kruipend Korallyn. *Lysé*
der Plantd. bl. 39.

Kusten van Europa, volgens PALLAS, doch ook in de Indiën gevonden wordt. ELLIS nam 'er de Polypen, toen hy te *Ramsgate*, aan de Kust van Engeland, was, in 't jaar 1754, in waar, en ontdekte, dat de zwarte Stippen in de Celletjes weezentlyk doode Polypen waren, die hy onderfelde in Schaalagtige Lighaamen te veranderen.

(36) Korallyn, die tweetandige Tandjes overhoeks, en de Takken gegaffeld kruipende heeft.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.
XXXVI.
Reptans.
Kruip-
Korallyn.
Plaat
CXXXVIII.
Fig. 3.

Van deeze Korallyn, die dikwils op het Breedbladerige Korstgewas aan de Kusten van Europa voorkomt, heb ik de Afbeelding in de ~~Natuurlyke grootte~~, zo als dezelve zig in myn Exemplaar daar op bevindt, in Fig. 1, op Plaat CXXXVI, voorgesteld. Zy wordt, niettegenstaande de Vertooning Boomagtiger is dan in veele andere Korallynen, die ruim zo veel langs het Zee-Ruy en andere Zee-Gewassen opklimmen, *Kruipende* of *Kruip-Korallyn* genoemd, om dat zy van de

mce-

(36) *Sertularia Denticulis alternis bidentibus, Ramis dichotomis reptantibus. Syst. Nat. XII. Corallina Cellifera minor repens ramosa, Tubulis lavibus, interdum Hamosis, sparsim dispositis, Fucis Testisque alligata. ELL Corall. p. 37. N. 3. T. 20. f. B. Muscus Coralloides pumilus ramosus. RAJ. Suppl. 15. PAL L. Zoöph. 31. Kruipend Korallyn. Lyst der Plantd. bl. 90.*

VI. meeste anderen daar in verschilt, dat de Tak-
 AFDEEL. ken hier en daar Worteltjes uitgeeven,
 LXXVIII. naauwlyks met het bloote Oog zichtbaar, wel-
 HOOFD- ken het Gewas aan de gedagte Lighaamen
 STUK. hechten, even als de Kruipende Planten. Dit
 vertoont zig duidelyk in de vergroote Afbeel-
 ding, hier in *Fig. 3*, *Plaat CXXXVIII*, van
 den Heer ELLIS ontleend, welke ook de Cel-
 letjes met derzelver Tandjes en Stippen, be-
 nevens de buigzaam Leedjes, die de Takken
 famenvoegen, zeer klaar voor 't Oog brengt.

Zyn Ed. merkt aan, dat deeze de gemeenste
 van alle de Celdraagende Korallynen is, zig
 hechtende aan de meeste soorten van Lighaa-
 men in de Zee. „ De Takken (zegt hy) zyn
 „ gegaffeld, of verdcelen zig geduurig in twee
 „ Armen, wanneer zy zig uitbreiden. De
 „ Celletjes gelyken naar omgekeerde Kegels,
 „ en derzelver Openingen, die rond zyn,
 „ zien éénen weg uit, en worden gemeenlyk
 „ beschut gevonden door kleine Doorntjes.
 „ De Celletjes slygen op in twee ryën aan el-
 „ kander gevoegd, doch zodanig, dat zy
 „ beurtlings het eene hooger dan het andere
 „ staan. Het vergroote Exemplaar was vol
 „ bezet met zwarte Stippen in de Celletjes,
 „ welken, gelyk reeds gemeld is, niets anders
 „ zyn dan de doode Polypen. In andere Exem-
 „ plaaren hebben wy kleine Schaalagtige Bol-
 „ letjes waargenomen, aan den top van ieder
 „ Celletje. Aan de Mikken der Takken ver-

„ toonen zig zekere Leedjes , bestaande uit VI.
 „ twee korte Buisjes , die maaken , dat het ^{AFDEEL.}
 „ Gewas zig aldaar buigen kan , om de Tak- ^{LXXXVIII.}
 „ ken vryelyk in 't Water te doen speelen en ^{HOOFD-}
 „ toe te geeven aan de beweeging van de ^{STUK.}
 „ Zee”.

't Gewas van deeze Korallyn komt, zo de Heer PALLAS verzekert, nooit hooger voor dan een half of drie Kwartier Duims. Het is witagtig of bleek van kleur, doch de Worteltjes en Buisjes zyn graauw. De zelfstandigheid is Steenagtig, en, wanneer men deeze Korallyn in Azyn doet, „ dan ontstaat 'er, „ zo de Heer ELLIS aanmerkt, een sterke op- „ bruisching, tot dat de Koraalagtige Rok ver- „ teerd zy, en dan vertoonen zig de Celletjes, „ nog haare gedaante behoudende, als gemaakt „ zynde van een dun buigzaam Vlies, gelyk „ die der Leedjes en Wortelen: zo dat de „ Worteltjés, Leedjes en Celletjes, zig dan „ voordoen als één onafgebroken Buisagtig „ Vlies, alleenlyk op verscheide manieren „ gefatzoeneerd.” Men neemt dit zelfde ook waar in andere Cel-Korallynen.

(37) Korallyn, die de Tandjes Tolagtig, als ^{XXXVII.}
 met Ooghaartjes heeft, Kranswyze ge- ^{Parasitica.}
 plaatst ^{Kleef-}
 Korallyn.

(37) *Sertularia Denticulis Verticillatibus, Turbinatis, Ciliatis, parasitica.* *Syst. Nat. XII.*

I. DEEL. XVII. STUK.

VI.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

*plaats en andere Gewasfen omkleeden-
de.*

Deeze Korallyn , zegt LINNÆUS , komt dikwils op het Roode of Zaaddraagende Koraalmos voor , dat 'er dan meest geheel , en fomtyds in een gedeelte zyner Takken , overal mede bedekt is , zodanig , dat iedereen in de eerste opslag zou gelooven , dat de Steeltjes van het Koraalmos aan deeze Korallyn eigen waren , en dus dezelve 't eenemaal uit gekranste Steeltjes bestond . 't Gewas is uit Kransjes , tegen elkander aan , zonder tusfchenwydte , famengefteld . Ieder Kransje beftaat uit vyf tot agt Tolagtige , witte , doorschynende , eenigermaate geftipelde , regtopftaande Kelken , die met haare binnenfte zyde tegen 't Koraalmos aangegroeid zyn . De Kelk is met Borfteltjes , die regt overend ftaan , als met Ooghaartjes gerand ; welke zo lang als de Kelk , doch de binnenfte dikwils korter zyn . Voorts is deeze Rand inwards , dat is naar het Koraalmos toe , iets of wat gewelfd , doch aan de buitenzyde een weinig lager . In 't maakzel der Celltjes komt het aan 't Haairige Korstgewas naby , doch is daar van niettemin verfchillende . Dit verfchil moet ten voornaamfte daar in beftaan , dat het gezegde Korstgewas niet Kranswyze , maar als een Korst om de Takjes van andere Zee - Gewasfen groeit .

(38) Korallyn, die de Tandjes overhoeks, als VI.
 met Ooghaairtjes en Trechteragtig, de ^{AFDEEL.}
 Takken gegaffeld en regtopstaande heeft. ^{LXXVIII.}
 HOOFD-
 STUK.

De naam van Ooghaairtjes-Korallyn wordt ^{XXXVIII.}
 aan deze Soort gegeven in navolging van ^{Ciliat.}
 ELLIS, die dezelve den Tytel toe-eigent van ^{Ooghaairt-}
 zeer kleine Celdraagende regtopstaande Tak- ^{jjes Korallyn.}
 kige Korallyn, hebbende Trechteragtige Cel-
 letjes met het dunste End samengevoegd, de
 Monden zeer wyd gaapende, van boven als
 met Ooghaairtjes en overhoeks uitsteekende.
 Hy merkt aan, dat de Buisagtige Worteltjes,
 zig vereenigende, Takken formeeren van Cel-
 letjes als Peperhuisjes, welke overhoeks ge-
 plaatst, en in het laagste deel hunner zyden
 digt vereenigd zyn. „ Indien wy (zegt hy)
 „ dit Gewas door het Mikroskoop naauwkeu-
 „ rig beschouwen, dan ontdekken wy een klein
 „ wit Haairtje, het welke door het midden
 „ van ieder Tak schynt te gaan in de samen-
 „ voeging van de Celletjes. Deze Korall-
 „ lyn draagt, boven op de Celletjes, Schaal-
 „ agtige Lighaamen, die eenigzins naar het
 „ bo-

(39) *Sertularia Denticulis alternis ciliatis Infundibulifor-*
mibus, Ramis dichotomis erectis. Syst. Nat. XII. Corallina
Cellifera minima erecta Ramosa, Cellulis Infundibuliformibus
Basi conjunctis, Oribus patentissimis superne ciliatis & alter-
natim prominentibus. ELL. Corall. p. 33. N. 5. T. 20. f. 1.
D. d. FALLEN. Zooph. 32. Lyst der Planten. blz 91.

Pp

VI. „ bovenste deel van een Helm gelyken , en
 AFDEEL. „ aan de zyden van sommige Celletjes komen
 LXXVIII. „ kleine Figuurtjes als Vogelkoppen uit, niet
 HOOFD- „ veel van die van de Vogelkop-Korallyn
 STUK. „ verschillende”: welken zyn Ed. ook in de
 Afbeelding gebragt heeft; doch PALLAS hadt
 dezelve nooit aan dit Gewas gezien. Zyn
 Ed. geeft den naam van Honigbakjes (*Nectaria*)
 aan deeze Knopjes. Het groeit zegt hy , aan
 de Engelsche Kust , in Zee , op Zee-Ruy ,
 Sponzen en Blaas-Korallynen , als een Byge-
 was , vallende naauwlyks een half Duim hoog.

XXXIX. (39) Korallyn , die de Tandjes overhoeks ge-
Eburnea. knot en uitpuilende heeft, de Takken uit-
 Yvoor- gebreid, en bultige Eijernesten als Blaas-
 Korallyn. jes met een Snuitje.

„ Deeze Korallyn , door 't Mikroskoop on-
 „ derzocht zynde , (zegt ELLIS) schynt voort
 „ te komen van kleine samengedrukte Bollet-
 „ jes , welke op een *Fucus* neergelegd zyn. In
 „ 't middelpunt van ieder derzelve kunnen
 „ wy een klein Gaatje waarneemen , waar uit
 „ zeer dunne gewrichte Buizen opstygen , die
 „ over-

(39) *Sertularia Denticulis alternis truncatis prominulis*,
Ovariis gibbis rostratis, *Ramis patulis*. *Syst. Nat* XII. *Co-*
rallina Cellifera minima fragilis, *Ramosa*, *vasculifera*, *Colore*
eburneo, *Cellis Tubiformibus conjunctis paululum arcuatis*
fere oppositis. ELL. *Corall.* p. 39. N. 6. T. 21. f. A.
 PALL. *Zöoph.* 33. *Lyst der Plantd.* bl. 92.

„ overgaan in Takken bestaande uit dubbele VI.
 „ ryën van Buisagtige Celletjes, welke byna AFDIEL
 „ tegenover elkander geplaatst en aan de zyden LXXVIII
 „ den vereenigd zyn, maar met de Toppen HOOFD-
 „ een weinig uitpuilende. Uit de zyden van STUK.
 „ deeze Takken komen hier en daar kleine
 „ holle Blaasjes voort, welke zeer broofsch
 „ zyn en vol kleine Stippeltjes. Digt aan de
 „ eene zyde van de Blaasjes hebben wy een
 „ klein Pypje waargenomen, dat zonder twy-
 „ fel de ingang van dezelve is.
 „ Deeze Soort komt naby aan de Klasse der
 „ Blaas-Korallynen, want in sommige Exem-
 „ plaren, daar van hebben wy onlangs, aan
 „ den Zeekant, doode Dieren in de Blaasjes
 „ ontdekt: ~~maar wegens derselver broofsché~~
 „ Steenige natuur, dat zy zwarte Stippen in
 „ de Celletjes hebben, en dat haare Takken
 „ met Buisagtige Hengzeltjes aan elkander ge-
 „ voegd zyn, worden zy hier ingevoerd”. De
 „ grootte is op 't meeste een Duim, volgens den
 „ Heer PALLAS, die aanmerkt, dat men deeze
 „ Soort op het Bladerige Korstgewas de Den-
 „ neboom-Korallyn en anderen, dikwils maar
 „ een Kwartier Duims hoog aantreft. „ De Ei-
 „ jernesten (voegt zyn Ed 'er by) van deeze
 „ Soort, en die van de Sikkel-Korallyn, ver-
 „ mengen de Geslagten van Blaas- en Cel-
 „ Korallynen en Milleporen, gelyk vervolgens
 „ op de *Millepora Lichenoides* gezegd zal wor-
 „ den”. Dit wordt daar wel niet gezegd, en

Pp 2

om

VI.
AFDEEL
LXXVIII.
HOOPD
STUK.

om die reden zal waarschynlyk de Heer BOD-
DAERT deeze geheele plaats hebben uitgela-
ten: doch het blykt, dat de Heer PALLAS
hier dergelyke Zaadhuisjes bedoele, welke ook
aan die Soort van Millepore, zo zyn Ed.
meldt, gevonden zyn, en veel overeenkomst
schynen te hebben met de Eijernesten der Blaas-
Korallynen.

XL.
Cornuta.
Bokken-
Hoorn-
Korallyn.

(40) Korallyn, die de Tandjes overhoeks, ge-
knot heeft, met bygevoegde Doornen; de
Takken overhoeks en Blaasagtige Eijer-
nesten met een Snuitje.

LINNAEUS geeft aan deeze Soort den by-
naam van *Gehoornde*, en PALLAS dien van
Sikkel- of Zeisfenvormige, wegens de figuur
der Celletjes, die naar Geiten-Hoornen, om-
gekeerd op elkander geplaatst, gelyken, zo de
Heer ELLIS aanmerkt. Ik noem haar derhalve
Bokken-Hoorn Korallyn. Ieder Celletje heeft
aan zynen Top een kleine ronde Opening, die
naar de binnenzijde helt, en van agteren ver-
heft zig een fyn regtopstaand Haartje, nevens
de inplanting van het naaste Celletje daar bo-
ven.

(40) *Sertularia Denticulis alternis truncatis, Spinis ad-
jectis, Ovariis gibbis rostratis, Ramis alternis. Syst. Nat. XII.
Corallina Cellifera minutissima, falcata cristata, Cellulis
Capricorniformibus simplicibus, Vesiculas gerens. ELL. Co-
rall. p. 42. N. 10. T. 21. f. C. Cellularia falcata, PALL
Zoöph. 34. Lyst der Plands, bl. 93.*

ven. Zy draagt even zodanige Blaasjes, die gestippeld zyn, als de naastvoorgaande en dus toonen deeze twee Soorten, zo onze Ridder aantekent, een te groote overcenkomst van de Cel- met de Blaas-Korallynen aan, dan dat men die gevoeglyk van elkander zou kunnen afzonderen. Ik vind deeze Korallyn, benevens verscheide Koraalmosfen, op Plantjes. Bont Zee-Ruy, die ik onlangs bekomen heb, uit de Middellandsche Zee.

(41) Korallyn, die de Tanjes in ver-olg aan een gefchakeld, met den Mond van onderen geloornd en overhoekse Takken heeft.

VI.
AFDEEL.
LXXXVII.
HOOFD-
STUK.
XLI.
Loricata.
Osten-
HOORN
Korallyn.

De Celletjes van deeze Soort worden door den Heer ELLIS by Osten-Hoornen vergeleeken, en hebben minder overeenkomst met Kreeftschaaeren, hoewel LINNÆUS haar *Chelata* getyteld hadt. Naar Harnasfen gelyken zy ook veel minder, dan in die, waar aan de naam van Harnas-Korallyn is toegelegd, niettegenstaande hy aan deeze dergelyken bynaam geeft. Ik noemze derhalve *Osten-Hoorn Korallyn*.

Zy is eene der kleinste Korallynen die ons
VOOR-

(41) *Sertularia Denticulis secundis concatenatis, Ore subtus cornuto, Ramis alternis, Syst. Nat. XII, Corallina Cellifera minutissima ramosa & falcata, Cellulis simplicibus Tauri Cornu facie invicem insertis. ELL. Corall. p 42, N. 9. T. 22. f B. Cellularia Chelata. PALL. Zoöph. 35. Lyst der Plantd. bl. 94.*

VI. voorgekomen zyn, zegt ELLIS, en daarom
 AFDEEL. kan het zeer wel zyn; dat PALLAS haar aan
 LXXVIII. de Engelsche Kust nooit aangetroffen heeft:
 HOOFD- doch zy komt voor, zegt hy, op het Zee-
 STUK. Ruy en de Zee-Heesters in de Middelland-
 sche Zee. Het is, zo wel als 't voorgaande,
 een ongemeen klein Gewasje, welks Takjes
 als uit aan elkander geschakelde Ofsen. Hoor-
 nen samengefeld zyn, die ieder by de Ope-
 ning een klein kort Haairtje hebben, 't welk
 zig als 't beginzel van een nieuwen Tak ver-
 toont. De Opning van ieder Celletje, aan 't
 voorste van het bovenste gedeelte, is met een
 dun Randje omringd, en haare zelfstandigheid
 schynt uit een fyne doorschynende Schaal- of
 Koraalagtige zelfstandigheid te bestaan.

XLI. (42) Korallyn, die geene Tandjes heeft, he-
 Arguina. staande uit zeer eenvoudige, geknodste,
 Adder- slompe Steeltjes, met een Opening op
 Korallyn. zyde.

Deeze is Snake Coralline of Adder-Koral-
 lyn genoemd van ELLIS, om dat zy vry wel
 de gedaante van een Adder, zonder de On-
 derkaak, alwaar de Opening is, uitdrukt.
 Men

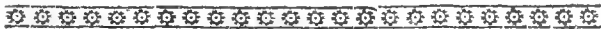
(42) *Sertularia Denticulis nullis, Surculis simplicissimis
 clavatis obtusis, Apertura laterali. Syst. Nat. XII. Corallina
 Anguiformis minutissima non ramosa. ELLIS Corall. p.
 43. N. II. T. 22. f. C. PAUL. Zoöph. 36. Slangen-Ko-
 rallyn Lyst der Plantd. bl. 95.*

Men vergunne my, hier liever deeze benaa- VI.
 ming, dan die van *Slangen-Korallyn* te ge- AFDEEL.
 bruiken, om dat dezelve een geheel valsche HOEFD-
 denkbeeld vsn dit Zee-Gewasje geeft. Het STUK.

is geenszins gekrinkelde als een Slangetrek,
 maar bestaat, door 't Mikroskoop gezien,
 uit Sikkelvormige Steeltjes, aan 't eene End
 dik, aan 't andere dun, waar mede zy vast
 zitten aan eene zeer onregelmatig gekrinkel-
 de Buis, die langs de Oppervlakte van het
Fucoides purpureum eleganter plumosum van
 RAY kruipt, volgens ELLIS. Voor de ge-
 nen, die deszelfs beschryving in 't vertaalde
 Werk van PALLAS niet verstaan kunnen,
 zal ik hier dezelve nader voorstellen.

„ Men neemtze, met de *Gehoorde* Cel-
 „ Korallyn, veeltids waar op het Zee-Ruy,
 „ (voornaamelyk op het *Pynboomagtige* en
 „ *Kraakbeenige*,) daar ze op groeit, heb-
 „ bende, in plaats van *Worteltjes*, witte dik-
 „ agtige Buisjes, langs het Zee-Ruy kruipen-
 „ de, daar witte kromme *Sputjes* op staan,
 „ die aan 't end een gewelfd *Helmpje* heb-
 „ ben, van onderen met een plat Vlies, dat
 „ dezelve voltooit, bespannen en met een
 „ Mondje voorzien. Het is derhalve, als 't
 „ ware, een *Eenbloemig* Cel-Korallyn”.

ENUMERATIO ZOOPHYTORUM MUSÆI HOUTTUYNIANI.

LITHOPHYTA.

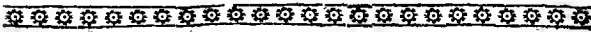
Gen. I. TUBIPORA.

Sp. I.	<i>Musca</i> , diversa.	Pag. 89
	cum Vermiculis.	— 95
	accreta Madreporæ.	— 95

Gen. II. MADREPORA.

Sp. 7.	<i>Porpita</i> .	— 111
— 8.	<i>Fungites</i> , diam. 8 Poll. &c.	— 112
— 9.	<i>Limax</i> .	— 119
— 10.	<i>Labyrinthiformis</i> , diversa.	— 121
— 11.	<i>Mæandrites</i> .	— 123
	natans.	— 124
— 12.	<i>Areola</i> .	— 126
	<i>Amaranthus</i> .	— 128
	<i>Florida</i> .	— 129
— 13.	<i>Agaricites</i> .	— 130
— 14.	<i>Favosa</i> .	— 131
— 15.	<i>Ananas</i> .	— 133
— 19.	<i>Astroites</i> .	— 137
— 20.	<i>Acropora</i> .	— 138
		Sp: 21.

O P T E L L I N G
D E R
Z E E - G E W A S S E N
V A N M Y N E V E R Z A M E L I N G .

S T E E N P L A N T E N .

I. Geff.		PYPKORAAL.	
1. Soort.	Roode Pypkoraal, <i>divers.</i>	Bl. 89	
	<i>met de Wormpjes.</i>	— 95	
	<i>aan Madrepore</i>		
	<i>gegroeid.</i>	— 95	
II. Geff.		MADREPORE of Sterrekoraal.	
7. Soort.	Platronde.	— 111	
8. ———	Zee-Kampernoelje, van 8. D.	— 112	
9. ———	Steen-Slak of Mol.	— 121	
10. ———	Herfensteen, <i>divers.</i>	— 123	
11. ———	Doolhoffteen.	— 123	
	Dryffteen,	— 124	
12. ———	Perksteen.	— 126	
	Zee-Amaranth.	— 128	
	Zee-Bloemkool.	— 129	
13. ———	Steen-Zwam.	— 130	
14. ———	Zee-Honigraat.	— 132	
15. ———	Zee-Ananas.	— 133	
19. ———	Straalende Sterresteen.	— 137	
20. ———	Uitpuilende.	— 139	
	P p		
I. DEEL, XVII. STUK.			21 Soort.

Sp. 21.	<i>Cavernosa.</i>	.	Pag. 139
— 23.	<i>Calycularis.</i>	.	— 140
— 29.	<i>Flexuosa.</i>	.	— 147
— 30.	<i>Fascicularis.</i>	.	— 148
		ramosa.	— 151
— 31.	<i>Porites.</i>	.	— 152
		nodosa.	— 153
— 32.	<i>Danicornis.</i>	.	— 154
— 33.	<i>Muricata.</i>	.	— 156
— 34.	<i>Fastigiata.</i>	.	— 159
		angulosa. P.	— 161
		lacera. P.	— 161
— 35.	<i>Ramea.</i>	.	— 162
		Caryophyllata.	— 164
— 36.	<i>Oculata,</i>	feu alba Officinarum	— 166
— 37.	<i>Virginea.</i>		— 168
	<i>Rosea.</i>	P.	— 170

Gen. III. MILLEPORA.

Sp. 40.	<i>Alcicornis.</i>	.	— 176
		alia.	— 177
		alia.	— 178
		cœrulea. P.	— 182
— 44.	<i>Compresf.</i>	.	— 183
— 47.	<i>Miniacea</i>	P.	— 190
	<i>Fascialis.</i>	.	— 191
		Ceylonica.	— 192
— 48.	<i>Reticulata.</i>	.	— 193
		Manicata.	— 194
	<i>Clathrata.</i>	P.	— 194
	<i>Fron dipora.</i>		— 195
			Sp. 49.

21. Soort.	Uitgeholde Sterrefteen.	Bl. 139
23. ———	Zonnefteen.	— 141
29. ———	Bogtige, <i>verfteend</i> :	— 147
30. ———	Kruidnagel - Steen.	— 148
	Kruidnagel - Gewas.	— 151
31. ———	Knokkel - Gewas.	— 152
	Gember - Koraal.	— 153
32. ———	Hertshoorn - Koraal.	— 154
33. ———	Koorn - aair - Koraal.	— 157
34. ———	Koolfruik.	— 159
	Switzersbroek.	— 161
	Steen - Anjelier.	— 161
35. ———	Kadix - Koraal.	— 163
	Kruidnagel Koraal.	— 164
36. ———	Wit Koraal der Apoth.	— 166
37. ———	Maagde - Koraal.	— 168
	Roozekleur - Koraal.	— 170

III. Gefl. MILLEPORE of Kalk - Koraal.

40. Soort.	Suiker - Koraal.	— 176
	Water - Koraal.	— 178
	Elands Koraal.	— 177
	Blaauw Koraal.	— 182
44. ———	Platagtig getakte Millepore.	— 188
	Menie - roode.	— 190
47. ———	Lintkoraal.	— 191
	Ceylonfch.	— 192
48. ———	Netkoraal.	— 193
	Manchet van Neptunus.	— 194
	Tralie - Koraal.	— 194
	Loof - Koraal.	— 195

Sp. 49.	<i>Cellulosa.</i>	Pag. 197
— 52.	<i>Coriacea.</i>	— 202
— 53.	<i>Polymorpha.</i>	— 203
Gen. IV. CELLEPORA.		
Sp. 56.	<i>Punicosa.</i>	— 209
— 57.	<i>Verrucosa.</i>	— 214

Z O Ö P H Y T A.

Gen. I. ISIS.

Sp. 1.	<i>Hippuris.</i>	— 234
	cum radice.	— 240
— 2.	<i>Dichotoma.</i>	— 243
	sine Cortice.	— 246
— 3.	<i>Ochracea.</i>	— 247
	cum Cortice.	— 253
— 4.	<i>Nobilis.</i>	— 258
	in Matrice.	— 264
	cum Cortice.	— 264

Gen. II. GORGONIA.

Sp. 2.	<i>Verticillaris.</i>	— 309
— 3.	<i>Placomus.</i>	— 311
— 4*.	<i>Spiralis.</i>	— 319
— 5.	<i>Juncea.</i>	— 322
— 6.	<i>Ceratophyta.</i>	— 326
— 7.	<i>Elongata.</i>	— 330
— 8.	<i>Verrucosa.</i>	— 331
	<i>Muricata. P.</i>	— 334
	<i>Porosa.</i>	— 335
	Sp. 9.	

49. Soort.	Kant-Koraal.	Bl. 199
52. ———	Leder-Koraal.	— 202
53. ———	Kalk-Koraal.	— 203
IV. Gefl. CELLEPORE of Cel-Koraal.		
56. Soort.	Puimsteen-Koraal.	— 210
57. ———	Wrattige Cellepore.	— 214

DIERPLANTEN.

I. Gefl. EDEL KORAAL.

1. Soort.	Konings-Koraal.	— 235
	met den Wortel.	— 240
2. ———	Fyn Leedjes Koraal.	— 243
	zonder Schors.	— 246
3. ———	Rood Leedjes Koraal.	— 247
	met de Schors.	— 253
4. ———	Bloedkoraal.	— 258
	op zyn Grond.	— 264
	met de Schors.	— 264

II Gefl. ZEE-HEESTER.

2. Soort.	Zee-Veder.	— 311
3. ———	Zee-Heide.	— 316
4*. ———	Zee-Touw.	— 321
5. ———	Zee-Bies	— 325
6. ———	Hoorngewas.	— 328
7. ———	Roode Zee-Boom.	— 330
8. ———	Zee-Bezem.	— 333
	Gedoornde,	— 334
	Poreuze.	— 335

— 9.	<i>Antipathes.</i>	Pag. 337
	Corallum nigrum	— 338
	Sceptrum Neptuni.	— 339
— 10.	<i>Anceps.</i>	— 345
— 11.	<i>Pinnata.</i>	— 347
— 12.	<i>Setosa.</i>	— 349
— 13.	<i>Petechizans.</i>	— 350
— 14.	<i>Pectinata.</i>	— 351
— 15.	<i>Ventalina.</i>	— 352
	<i>Reticulum. P.</i>	— 356
— 16.	<i>Flabellum.</i>	— 357
	Corallum griseum.	— 358
	Cortice flavo.	— 362
	sine Cortice.	— 364
Gen. III. ALCYONIUM.		
Sp. 5.	<i>Digitatum.</i>	— 390
	<i>Asbestinum. P.</i>	— 395
— 7.	<i>Lyncurium.</i>	— 404
— 10.	<i>Ficus.</i>	— 412
— 11.	<i>Gelatinosum.</i>	— 415
Gen. IV. SPONGIA.		
Sp. 4.	<i>Fistularis.</i>	— 437
— 5.	<i>Aculeata.</i>	— 439
— 6.	<i>Tubulosa.</i>	— 441
— 7.	<i>Cancellata.</i>	— 444
	<i>Tormentosa.</i>	— 444
	<i>Nigra.</i>	— 445
	<i>Fasciculata.</i>	— 445
— 8.	<i>Officinalis.</i>	— 446
	facie Chirothecæ.	— 447
	Panicea.	— 452
		Sp. 9.

9. Soort.	Zwarte Koraalboom.	Bl.	337
	Zwart Koraal.	—	338
	Scepter van Neptunus.	—	339
10. ———	Zee-Wilg.	—	346
11. ———	Zee-Denneboom.	—	348
12. ———	Zee-Pynboom.	—	349
13. ———	Zee Bluts-Tak.	—	350
14. ———	Kam-Koraal.	—	351
15. ———	Platte Zee-Boom.	—	355
	Netswys' Zeeboompje.	—	356
16. ———	Zee-Waaijer.	—	357
	Graauw Koraal.	—	358
	met geele Schors.	—	362
	zonder Schors.	—	364
III. Gesl. ALCYONIE.			
5. Soort.	Sponsagtige	—	394
	Asbestagtige.	—	395
7. ———	Zee-Oranje-Appel.	—	406
10. ———	Zee-Vyg.	—	414
11. ———	Lilagtige Alcyonie.	—	417
IV. Gesl. SPONS.			
4. Soort.	Pyp-Spons.	—	437
5. ———	Trompet-Spons.	—	439
6. ———	Zee Handschoen.	—	442
7. ———	Tralie-Spons.	—	444
	Kanon-Spons.	—	444
	Zwarte Spons.	—	445
	Harde of Bokken-Spons.	—	445
8. ———	Winkel-Spons.	—	446
	als een Handsch.	—	447
	Kruim van Brood Spons.	—	453
	9. Soort.		

Sp. 9.	<i>Ocu'ata</i> five <i>Ramofa</i> .	— 454
— 12.	<i>Tomentofa</i> .	— 459
— 13.	<i>Bacillaris</i> , feu <i>fulva</i> . P.	— 460
— 14.	<i>Dichotoma</i> , f. <i>Cervicornis</i> . P.	— 461
— 15.	<i>Lacuftris</i> .	— 463
Gen. V. FLUSTRA.		
Sp. 1.	<i>Foliacea</i> .	— 472
— 2.	<i>Truncata</i> , f. <i>Securifrons</i> . P.	— 477
— 3.	<i>Pilofa</i> .	— 478
	— non <i>pilofa</i> .	— 480
Gen. VI. TUBULARIA.		
Sp. 1.	<i>Indivifa</i> f. <i>Calamaris</i> . P.	— 485
— 5.	<i>Muscoides</i> .	— 491
	<i>Cornucopiæ</i> . P.	— 492
— 6.	<i>Acetabulum</i> .	— 498
— 7.	<i>Splachmea</i> .	— 501
	<i>Penicillus</i> . P.	— 503
Gen. VII. CORALLINA.		
Sp. 1.	<i>Opuntia</i> .	— 507
— 2.	<i>Officinalis</i> .	— 509
	<i>Ceylonica</i> .	— 511
— 3.	<i>Rubens</i> f. <i>Capillaris</i> .	— 514
	<i>Spermophoros</i> .	— 513
— 7.	<i>Penicillus</i> .	— 517
Gen. VIII. SERTULARIA.		
Sp. 1.	<i>Rofacea</i> .	— 525
— 2.	<i>Pumila</i> .	— 527
— 3.	<i>Operculata</i> .	— 531
— 5.	<i>Abietina</i> .	— 534
— 12.	<i>Pluma</i> .	— 548
	<i>Speciofa</i> . P.	— 552
	Sp. 14.	

9. —	Oogjes of Getakte Spons.	Bl. 454
12. —	Wollige Spons.	— 459
13. —	Stok - Spons of Rosfe.	— 461
14. —	Hertshoorn - Spons.	— 462
15. —	Meir - Spons.	— 463
V. Gesl. KORS TGEWAS.		
1. Soort.	Bladerig.	— 475
2. —	Beitelvormig:	— 477
3. —	Haairig.	— 478
	niet Haairig:	— 480
VI. Gesl. PYPGEWAS.		
1. Soort.	Orverdeeld of Pypagtig.	— 485
5. —	Mosagtig.	— 492
	Hoornagtig.	— 492
6. —	Genaveld.	— 500
7. —	Haairig.	— 501
	Penfeel - agtig:	— 503
VII. Gesl. KORAALMOS:		
1. Soort.	Rondledig.	— 508
2. —	Winkel - Koraalmos.	— 509
	Ceylonfeh.	— 511
3. —	Rood of Haairagtig.	— 514
	Zaaddraagend	— 513
4. —	Penfeel - Koraalmos.	— 517
VIII. Gesl. KORALLYN.		
1. Soort.	Lely - Korallyn.	— 525
2. —	Zee - Ruy - Korallyn.	— 528
3. —	Haair - Korallyn.	— 532
5. —	Denneboom Korallyn.	— 535
12. —	Pluim - Korallyn.	— 550
	Krül - Korallyn.	— 552

Sp. 14.	<i>Antennina.</i>	Pag. 553
— 20.	<i>Lendigera.</i>	— 562
— 22.	<i>Dichotoma.</i>	— 565
— 24.	<i>Pinnata</i> , f. <i>Setacea</i> , P.	— 571
— 36.	<i>Reptans.</i>	— 589
— 40.	<i>Cornuta.</i>	— 596
— 42.	<i>Anguina.</i>	— 600

Has Sertulariarum Species possideo, forsan plures. De iis, quæ PHYTOZÖORUM nomine salutanda, pauca admodum asferyari queunt Genera. Tæniarum habeo et Pennatularum Species, tam ficas, quam in Liquore conditas, in sequenti Tomo describendas.

D R U K F E I L E N E N

Bladz. 23	Reg. 20.	Soort daar van	Lees	Soort van
				Pypgewas.
— 42	— 1.	van de Aant.	Voor Au	Lees An.
— 44	— 9.	Voor Dierjes	Lees	Diertjes.
— 61	— 10.	Voor Weet	Lees	Wist.
—	— 11.	Voor zy	Lees	ware.
— 69	— 27.	Lees die zulks of ook	gezien of op.	
— 71	— 3.	van de Aant.	Lees mooglyk in na-	volging.
— 114	— 19.	Doe uit	gezien.	
— 185	— 21.	Voor kan	Lees	dan.

Bladz. 234

14. ———	Spriet - Korallyn.	— 554
20. ———	Neet - Korallyn.	— 562
22. ———	Draad - Korallyn.	— 568
24. ———	Borstel - Korallyn.	— 572
36. ———	Kruip - Korallyn.	— 589
40. ———	Bokken - Hoorn - Korallyn.	— 596
42. ———	Adder - Korallyn.	— 601

Deeze Soorten en mooglyk meer, bezit ik van *Korallynen*. Van de overige Geslagten, die gevoeglyk **PLANTDIEREN** genoemd worden, kan men ~~veel~~ weinigen bewaaren. Van de *Lintwormen* en van de *Zee-Pennen* heb ik Soorten, zo droog als in Liqueur, welke in 't volgende **STUK** beschreeven zullen worden.

 VERBETERINGEN.

Bladz. 234	Reg. 11.	<i>Lees</i> voornaamste.
——— 236	——— 25.	<i>Voor</i> eu <i>Lees</i> en.
——— 274	——— 20.	<i>Lees</i> Cylindrische.
——— 279	——— 22.	——— Koraaltakje.
——— 288	——— 20.	aar <i>Lees</i> maar.
——— 300	——— 13.	<i>Lees</i> ver van daan.
——— 303	——— 13.	——— menigte.
——— 325	——— 9.	——— allengs.
——— 357	——— 13.	——— Regen.
——— 358	——— 12.	——— vind.
——— 364	——— 4	——— Zee-Gewas.

D R U K F E I L E N E N V E R B E T E R I N G E N .

Bladz. 373	Reg. 5.	<i>Doe uit</i> zullen.
— 414	— 9.	<i>Lees</i> Zakjes.
— 507	— 17.	<i>Doe uit</i> van.
— 523	— 29.	<i>Lees</i> om de tedere.
— 562	— 4.	<i>Voor</i> van den tweeden; Rang <i>Lees</i> in vervolg geplaatst.
— 579	— 23.	<i>Lees</i> Blaas-Korallynen.

De Platen zyn dus ingevoegd.

P L A A T CXXVI.	tegenover Bladz. 89.
· · · · CXXVII.	— 127.
· · · · CXXVIII.	— 151.
· · · · CXXIX.	— 163.
· · · · CXXX.	— 177.
· · · · CXXXI.	— 233.
· · · · CXXXII.	— 295.
· · · · CXXXIII.	— 373.
· · · · CXXXIV.	— 415.
· · · · CXXXV.	— 44.
· · · · CXXXVI.	— 471.
· · · · CXXXVII.	— 505.
· · · · CXXXVIII.	— 567.

